

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

15

TRADUCEREA IN LIMBA ROMINĂ
APARE IN URMA HOTĂRIRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST INTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL IN LIMBA RUSĂ
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LINGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1963

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C. C. AL P. C. U. S.

V. I. LENIN

VOL.

15

Februarie — iunie 1907

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1963

P R E F A Ț Ă

Volumul al cincisprezecelea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise de el în perioada februarie-iunie 1907. Conținutul principal al volumului îl constituie articolele și materialele legate de cel mai important eveniment care a avut loc în viața partidului în această perioadă — Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.

În istoria revoluției din 1905—1907, perioada menționată se caracterizează prin continuarea declinului general al revoluției și prin ofensiva reacțiunii, prin represiunile îndreptate împotriva poporului revoluționar și îndeosebi împotriva clasei muncitoare și a avangărzii sale, bolșevicii. În afară de instituirea curților marțiale și de întărirea represiunilor, țarismul a recurs și la „îngrădirea și înăbușirea libertății poporului cu ajutorul «constituției» monarhiste” (V. I. Lenin. Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 16), răspîndind și cultivînd, cu ajutorul liberalismului contrarevoluționar, iluziile constituționaliste. Dar proletariatul nu se retrăgea fără a lupta. Muncitorii din guberniile industriale înaintate ale Rusiei, conduși de bolșevici, au încercat, adunîndu-și forțele, să oprească retragerea și să treacă din nou la ofensivă. În primăvara anului 1907, lupta grevistă a muncitorilor s-a intensificat în comparație cu anul 1906. În al doilea trimestru al anului 1907 au participat la greve politice 271 000 de muncitori (în trimestrul respectiv al anului 1906, numărul participanților la greve politice era de 257 000). Ulterior, făcînd o apreciere a acestui avînt al mișcării greviste din primăvara

anului 1907, Lenin scria : „Statistica ne arată că nu era vorba de «așteptări ale romanticilor», ci de întreruperi, de opriri efective ale retragerii. Dacă n-ar fi existat aceste opriri, evenimentul de la 3 iunie 1907 — absolut inevitabil istoricește, întrucît retragerile rămîneau retrageri — s-ar fi produs, poate, cu un an întreg mai înainte sau chiar și mai înainte” (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 410).

Starea de spirit a țărănimii continuă de asemenea să rămîna revoluționară. Legislația agrară a lui Stolîpin a fost o încercare de a deschide ultima supapă pentru a preîntîmpina revoluția, a menține puterea, proprietățile și privilegiile moșierilor iobăgiști, pentru a crea absolutismului un sprijin în chiaburime. În realitate, aceste legi n-au făcut decît să grăbească evoluția capitalistă a țării pe „calea prusiană”, iar exproprierea forțată a principalelor mase ale țărănimii a ascuțit contradicțiile și a întezit lupta de clasă la sate. Starea de spirit revoluționară a țărănimii și-a găsit o oglindire în alegerile pentru Duma a II-a de stat. Țăranii au ales în Dumă numai 7,5% elemente de dreapta; majoritatea covârșitoare a deputaților aleși de țărani (67,95%) erau mai de stînga decît cadeții.

În pofida declinului revoluției și represiunilor militare și polițienești, Duma a II-a a avut o componență mai de stînga decît Duma I. Perioada lucrărilor ei a coincis cu cel mai puternic val de greve din 1907. La o săptămîină după deschiderea Dumei, în articolul său „Apropiata dizolvare a Dumei și problemele de tactică”, Lenin scria că guvernul a fost împins de împrejurări să convoace Duma. El a făcut o nouă încercare, concomitent cu întezirea represiunilor, de a convoca Duma în vederea unei înțelegeri cu burghezia în privința luptei comune împotriva revoluției.

Ascuțirea luptei de clasă la orașe și sate ca urmare a crizei economice care se prelungea, a șomajului la orașe și a foametei la sate, creșterea conștiinței politice a tuturor claselor, care și-a găsit expresia în întărirea, pe de o parte, a partidelor extremiste, a contrarevoluționarilor-ultra-reacționari, iar pe de altă parte a partidului social-democrat și a celor narodnice, — precum și în slăbirea partidului centrului, adică a partidului burghezo-liberal al cadeților,

care și-a dovedit cum nu se poate mai limpede tendința de a pune capăt revoluției printr-o tranzacție cu țarismul —, aceasta era situația și repartitia forțelor de clasă în țară.

Analiza condițiilor obiective a confirmat concluzia la care au ajuns Lenin, bolșevicii că criza care a avut loc în acea perioadă în Rusia nu a fost o criză constituțională, ci una revoluționară, o criză care duce la lupta directă a maselor împotriva absolutismului. Tezele bolșevicilor potrivit cărora revoluția burghezo-democratică n-a fost dusă pînă la capăt, sarcinile ei n-au fost îndeplinite și condițiile obiective erau de așa natură încît nici vorbă nu putea fi de ducerea revoluției pînă la capăt, au avut o foarte mare importanță. Nu se putea spune cu toată certitudinea că contrarevoluția a învins definitiv, se mai putea spera la un nou avînt al mișcării muncitorești și țărănești.

Problemele de tactică, pe care revoluția din 1905—1907 le-a împins pe primul plan, în primăvara anului 1907 continuau să-și păstreze importanța lor primordială. Congresul al IV-lea (de unificare) al partidului (10—25 aprilie [23 aprilie—8 mai] 1906), în cadrul căruia au învins menșevicii, n-a adoptat o rezoluție cu privire la aprecierea momentului și la sarcinile proletariatului în revoluție, adică n-a dat partidului o linie tactică. Or, fără o justă înțelegere a sarcinilor fundamentale ale proletariatului și ale partidului său nu era cu putință nici o politică fermă, principială. Linia oportunistă a C.C. menșevic, ales la Congresul al IV-lea al partidului, era în contradicție cu voința majorității partidului, și îndeosebi cu voința organizațiilor de partid din marile centre industriale; nici o măsură luată de C.C. în legătură cu evenimentele importante din țară, nici o lozincă lansată de el nu se bucura de sprijin în rîndurile majorității organizațiilor de partid. Din punct de vedere formal exista un partid unic, în realitate însă erau două partide, două organizații efectiv separate, două fracțiuni, care în orice problemă serioasă elaborau două tactici. C.C. menșevic reteza și îngusta lozincile luptei revoluționare a proletariatului, străduindu-se să închidă lupta revoluționară a maselor în cadrul unor lozinci ciuntite, să adapteze politica proletară la politica burgheziei liberale. Falimentul Comitetului Central

a însemnat în primul rînd și în special falimentul politicii oportunistului, spunea Lenin la Congresul al V-lea al partidului.

În aceste condiții complicate, bolșevicilor le revenea o sarcină istorică foarte importantă: să facă o apreciere justă, marxistă a momentului și a tendințelor fundamentale ale evoluției social-economice și politice a țării, să dezvăluie gruparea politică a claselor și a partidelor, să stabilească care sînt condițiile grupării date a forțelor sociale, sarcinile fundamentale ale proletariatului și ale partidului său. De această analiză depindeau planul strategic al partidului și tactica lui, lupta dusă de el pentru hegemonia proletariatului în mișcarea democratică generală de eliberare.

În articolul „Cu privire la problema revoluției general-naționale”, care a fost scris în ajunul Congresului al V-lea al partidului și care prezenta o mare importanță teoretică și practică, Lenin, după ce arată că pentru victoria revoluției este necesară participarea conștientă la luptă a majorității populației, combate cu vehemență folosirea anti-marxistă a noțiunii de revoluție general-națională ca o formulă generală și un criteriu al tacticii. „Noțiunea de «revoluție general-națională» — scria el — trebuie să indice marxistului necesitatea de a face o analiză precisă a acelor interese diferite ale *diferitelor* clase care coincid în lupta pentru anumite sarcini comune, limitate și bine determinate. În nici un caz această noțiune nu poate servi la *estomparea*, la punerea în umbră a studierii luptei de clasă în cursul unei revoluții sau a alteia” (volumul de față, pag. 284). În condițiile cînd în cursul luptei de clasă este dată la iveală prăpastia adîncă dintre interesele diferitelor clase și partide, Lenin cere să se facă analiza lor cît mai exactă, iar revendicările politice și economice cu caracter general și confuz să fie înlocuite cu revendicări concrete și precise. El pune în fața social-democrației sarcina ca, apărînd cu fermitate interesele de clasă socialiste ale proletariatului, să pășească în avangarda întregii democrații în lupta pentru revendicările revoluției democratice, împotriva absolutismului ultrareacționar și a burgheziei liberale contrarevoluționare.

Situația din țară și din P.M.S.D.R. cerea convocarea imediată a congresului partidului. Congresul trebuia să

stabilească linia partidului, s-o întărească din punct de vedere organizatoric; în condițiile ofensivei reacțiunii, trebuia să se acumuleze forțe și să se pregătească partidul în vederea unor noi lupte.

Pregătirile în vederea Congresului al V-lea al P.M.S.D.R. se desfășurau în cadrul luptei neîmpăcate împotriva părții oportuniste a partidului, menșevicii, pentru victoria bolșevismului. Când, la cererea majorității organizațiilor mari, a fost fixat, în pofida împotrivirii îndârjite a menșevicilor, un nou congres, ambele fracțiuni — care din punct de vedere formal alcătuiau un partid unic — bolșevicii și menșevicii — au elaborat fiecare platforma sa proprie.

Lenin dă o lovitură nimicitoare tacticii conciliatoriste a menșevicilor, care au prezentat o „Platformă tactică în vederea apropiatului congres” și proiecte de rezoluții „Cu privire la atitudinea față de Duma de stat”, „Despre organizațiile muncitorești de masă și despre congresul muncitoresc”. Aceste documente constituiau un pas făcut înapoi chiar și față de proiectele menșevice de rezoluții prezentate la Congresul al IV-lea al partidului. Ele adaptau întreaga activitate a partidului la activitatea legală din cadrul Dumei, fundamentau lichidatorismul de mai târziu.

În platforma bolșevică — „Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.”, cu care începe volumul al cincisprezecelea, precum și în lucrările scrise în cursul pregătirilor în vederea congresului: „Platforma social-democrației revoluționare”, „Cum nu trebuie să se scrie rezoluții”, „Luptătorii intelectuali împotriva dominației intelectualilor”, „Platforma tactică a menșevicilor”, „Dezorientarea unora care s-au supărat (În jurul congresului muncitoresc)” și altele —, Lenin face o analiză profundă a momentului actual al revoluției burghezo-democratice și a raportului dintre toate clasele și partidele în revoluție, definește sarcinile fundamentale ale proletariatului și ale partidului din acea perioadă, clarifică bazele principale ale divergențelor politice dintre partea revoluționară și cea oportunistă a partidului. Aceste lucrări fac bilanțul luptei pe care Lenin, bolșevicii au dus-o fără încetare împotriva oportunismului și a tacticii codiste a menșevicilor, pentru o politică proletară de clasă fermă în cursul întregii

perioade a primei revoluții ruse. Ele constituie un model de luptă intransigentă pentru promovarea principiilor social-democrației revoluționare. În aceste lucrări, Lenin lămurește și fundamentează tezele de bază ale platformei bolșevicilor, supune unei critici nimicitoare tactica menșevicilor, care rezulta din poziția profund oportunistă pe care se situau ei în una din problemele centrale — problema atitudinii față de partidele burgheze, și în primul rând față de partidul liberal monarhist al cadeților.

Divergențele din cadrul social-democrației ruse în problema atitudinii față de partidele burgheze, divergențe rezultate din modul diferit în care bolșevicii și menșevicii apreciau caracterul și perspectivele revoluției din Rusia, s-au ascuțit încă în prima jumătate a anului 1905 ; din această apreciere diferită au decurs planurile strategice diferite și tactica diferită a celor două părți ale partidului. Chiar de la începutul revoluției, bolșevicii și-au dat limpede seama de tendința cadeților de a pune capăt revoluției prin concesii acceptabile pentru ultrareacționari și absolutism. În rezoluția sa „Cu privire la atitudinea față de liberali“, Congresul al III-lea al partidului a recomandat membrilor de partid să explice muncitorilor caracterul contrarevoluționar și antiproletar al liberalismului burghez, a subliniat necesitatea de a lupta împotriva încercărilor burgheziei liberale de a-și asuma rolul de hegemon în mișcarea revoluționară. Proiectul de rezoluție al bolșevicilor, scris de Lenin pentru Congresul al IV-lea, cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, definea rolul de hegemon al clasei muncitoare în revoluția burghezo-democratică din Rusia și cerea demascarea necruțătoare a partidului burgheziei liberale, care promova o politică de înțelegere cu țarismul.

La Congresul al IV-lea al partidului, menșevicii au refuzat să recunoască faptul incontestabil că liberalii sînt gata să încheie o tranzacție cu absolutismul. În articolul său „Platforma social-democrației revoluționare“, Lenin scria : „Nu mai departe decît ieri, se poate spune, Plehanov și tovarășii lui de idei din aripa dreaptă a P.M.S.D.R. declarau că această idee a bolșevismului, pe care am susținut-o cu dîrzenie în tot cursul anului 1906 (și chiar mai

înainte, începând din 1905, din momentul apariției broșurii «Două tactici»), declarau că această idee este o supoziție semifantezistă, generată de o concepție de răzvrățiți asupra rolului burgheziei sau, cel puțin, un avertisment inoportun etc.

Astăzi *toată lumea* își dă seama că am avut dreptate“ (pag. 84).

Într-o serie de articole cuprinse în volumul de față, Lenin demască lozincile reformiste ale menșevicilor și, în special, sprijinul acordat de ei lozincii cadete cu privire la un „guvern desemnat de Dumă“ sau „responsabil“, ca fiind o încercare de a împinge lupta împotriva absolutismului pe făgașul reformismului. „A proceda astfel — scrie Lenin despre tactica menșevicilor — înseamnă a proceda întocmai ca Bernstein“ (pag. 108).

Lenin dezvăluia în articolele „Deschiderea Dumei a II-a de stat“, „Duma a II-a și sarcinile proletariatului“, „Apropiata dizolvare a Dumei și problemele de tactică“, „Pe buze miere și în inimă fier“, „Bazele tranzacției“, „Duma și aprobarea bugetului“, „Cucul îl laudă pe cocoș...“, „Duma și liberalii ruși“ ș.a. adevărata semnificație și rațiune a politiciii absolutismului țarist și a partidelor ultrareacționare, trădarea săvârșită de cadeți și pașii pe care absolutismul și burghezia liberală monarhistă îi făceau în Dumă, unul în întâmpinarea celuilalt, pentru a sugruma revoluția. În aceste articole se face analiza schimbărilor survenite în răstimpul care a trecut de la Duma I de stat în gruparea politică a claselor și partidelor, se arată ce evoluție au suferit toate clasele și partidele în revoluția rusă, este definit rolul cadeților, care au trecut de la oscilările între reacțiune și lupta dusă de popor la ura fățișă împotriva luptei poporului, la tendința exprimată deschis cu cinism de a pune capăt revoluției și de a se înțelege cu reacțiunea.

Lenin trage o linie strictă de demarcație între partidele liberale monarhiste și partidele trudovice. În articolul „Cadeții și trudovicii“, făcând o caracterizare comparativă a proiectelor agrare ale liberalilor și cele ale trudovicilor, Lenin arată limpede că partidul cadet este partidul liberalilor care tinde să pună capăt revoluției prin împăcarea moșierului cu țăranul, în dauna țăranului, în timp ce parti-

dele trudovice (trudovicii, socialiștii-populiști, socialiștii-revoluționari), adică democrația mic-burgheză de la orașe și îndeosebi de la sate, tinde spre continua dezvoltare a revoluției. Lenin prezintă o teză care a stat la baza întregii tactici a bolșevicilor și pe care el nu o dată a repetat-o, iar experiența revoluției din 1905—1907 a confirmat-o, și anume că victoria revoluției burghezo-democratice în Rusia este posibilă numai dacă proletariatul va duce după sine țărănimea atât împotriva vechilor rînduiei, cât și împotriva liberalismului contrarevoluționar.

Lenin supune unei critici riguroase nehotărîrea și șovăielile partidelor narodnice, demascînd utopismul și caracterul lor „pseudosocialist”. În articolele „Tactica mic-burgheză”, „Banalitatea triumfătoare sau eserii cadetizanti”, „O dumă anemică sau o mică burghezie anemică” ș.a., Lenin arată că punctul cel mai vulnerabil al politicii mic-burgheze a acestor partide este nepriceperea și incapacitatea lor de a se debarasa de hegemonia ideologică și politică a burgheziei liberale, că sarcina fundamentală a social-democrației este de a duce o luptă consecventă pentru a răsturna hegemonia liberalilor asupra democraților, pentru a elibera masa mic-burgheză de sub influența cadeților și a o subordona înrîuririi și influenței social-democrației.

Lupta sistematică dusă de bolșevici împotriva hegemoniei burgheziei liberale-monarhiste, pentru eliberarea țărânimii de sub influența acesteia, pentru alianța dintre clasa muncitoare și țărănime în perioada revoluției din 1905—1907 se oglindește în tactica aplicată de „blocul de stînga” în alegerile pentru Duma a II-a de stat și în cadrul Dumei însăși. Ideea „blocului de stînga”, lansată de bolșevici, a avut o importanță reală în lupta pentru cucerirea acelei părți a păturilor mic-burgheze de la orașe care se aflau sub influența cadeților. În articolele „Alegerile pentru Dumă și tactica social-democrației ruse”, „Tactica P.M.S.D.R. în timpul campaniei electorale”, analizînd rezultatele alegerilor pentru Duma a II-a de stat și caracterizînd, pe bază de date cifrice, forța politică a diferitelor clase din Rusia, Lenin trage concluzia că politica dusă de menșevici, rațiunea blocurilor lor cu cadeții constă nu în înlăturarea „pericolului ultrareacționar”, cum de-

clarau ei, ci în renunțarea la politica de sine stătătoare a clasei muncitoare și în subordonarea acesteia în fața liberalilor. În pofida menșevicilor, „blocul de stînga“ a obținut succes în 22 dintre cele mai mari orașe; în alegerile din Petersburg „blocul de stînga“ a întrunit 25% din voturile alegătorilor, a atras de partea sa o parte a păturilor mic-burgheze de la orașe, smulgîndu-le de sub influența cadeților. Succesele obținute de „blocul de stînga“ ar fi fost mult mai mari dacă menșevicii n-ar fi jucat rolul de spărgători de grevă și n-ar fi împiedicat la Petersburg obținerea victoriei de către partidele de stînga. Lenin îi demască pe menșevici, care, de dragul blocului cu cadeții, n-au ezitat să scindeze organizația social-democrată din Petersburg.

Ulterior, definind esența tacticii „blocului de stînga“, Lenin scria: „«A sili» masa democratică cea mai numeroasă din țară (țărănimia și păturile înrudite ale micii burghezii neagricole) «să facă o alegere între cadeți și marxiști»; a aplica linia «acțiunilor comune» ale muncitorilor și ale democrației țărănești atît împotriva vechiului regim cît și împotriva burgheziei liberale contrarevoluționare care oscilează — iată în ce constă baza și esența tacticii «blocului de stînga», consacrată și de mersul evenimentelor din 1905 (mișcarea muncitorească și țărănească), și de voturile grupului «trudovic» și ale grupului muncitoresc în primele două Dume...“ (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 402—403).

Participarea bolșevicilor la Duma a II-a de stat a constituit primul pas în activitatea parlamentară a partidului de tip nou. Lenin considera că activitatea parlamentară a partidului trebuie să fie subordonată celei extraparlamentare, ca una din etapele luptei revoluționare a proletariatului pentru putere.

Sarcinile puse în fața social-democrației în Dumă au fost formulate de Lenin în proiectul de rezoluție pentru Congresul al V-lea al partidului „Cu privire la tactica social-democrației în Duma de stat“: să explice poporului că Duma este cu desăvîrșire neindicată pentru a servi ca mijloc de înfăptuire a revendicărilor proletariatului și ale micii burghezii revoluționare și îndeosebi ale țărănimii, că în condițiile absolutismului țarist libertatea politică nu

poate fi obținută pe cale parlamentară, să explice că lupta pentru o adunare constituantă, aleasă pe baza votului universal, direct, egal și secret, trebuie dusă pe calea insurecției armate și a creării unui guvern revoluționar provizoriu. Această tactică însemna folosirea revoluționară a Dumei ca tribună pentru propaganda în folosul revendicărilor socialiste și democratice ale proletariatului, în vederea educării conștiinței de clasă a poporului, exercitării unei continue înrîuriri asupra deputaților țărănimii.

Social-democrații, formulează Lenin sarcinile partidului în Dumă, trebuie să formeze fracțiunea lor proprie, de sine stătătoare ; acțiunile comune în cadrul Dumei cu partidele democrației mic-burgheze trebuie să excludă orice posibilitate de abateri de la programul partidului proletar și de la tactica revoluționară, ele trebuie să servească numai scopurilor unui asalt în comun atît împotriva reacțiunii, cît și a burgheziei liberale trădătoare. „Trebuie să ne delimităm de toate păturile mic-burgheze — scria Lenin în articolul său „Deschiderea Dumei a II-a de stat“ —, dar nu pentru a ne închide într-o izolare, chipurile, mîndră (în realitate aceasta ar însemna să-i ajutăm pe burghezii liberali, să ne tîrîm în coada lor), ci pentru a ne debarasa de orice oscilări, de orice inconsecvențe și pentru a putea *duce după noi* țărănimea democrată“ (volumul de față, pag. 22).

Această tactică a bolșevicilor, care se bizuia pe alianța dintre clasa muncitoare și țărănime și pe crearea în Dumă a unui bloc revoluționar al reprezentanților lor, s-a dovedit a fi singura tactică marxistă justă în lupta împotriva reacțiunii. Studiarea experienței tacticii parlamentare folosite în această perioadă de bolșevici prezintă și în actualele condiții o mare importanță pentru partidele comuniste și muncitorești din toate țările.

Chiar de la primii pași ai fracțiunii social-democrate din Dumă, Lenin îi urmărește cu atenție activitatea, înregistrînd orice acțiune a ei. El pune drept scop al partidului crearea unei fracțiuni parlamentare fundamental deosebite de fracțiunile parlamentare ale partidelor din Europa occidentală ale Internaționalei a II-a, care denaturau funcțiile reprezentanței muncitorilor în parlament, meritînd pe

drept cuvînt învinuirea de „cretinism parlamentar“. Lenin depune mari eforturi pentru ca reprezentanții clasei muncitoare din Rusia în parlament să nu fie niște acoliți ai burgheziei liberale, ca ei să promoveze în Dumă direct și fățiș politica de sine stătătoare a proletariatului, supunîndu-se hotărîrilor partidului, coordonîndu-și întreaga activitate cu activitatea de propagandă și agitație a partidului, îmbinînd activitatea legală din cadrul Dumei cu munca legală de propagandă și de organizare în rîndurile maselor. Aceasta a însemnat elaborarea unei linii noi, marxist-revoluționare, de comportare a reprezentanților proletariatului în instituțiile parlamentare, linie care a devenit un model pentru întreaga mișcare muncitorească internațională. Reprezentanții clasei muncitoare în parlament trebuiau să se pună în slujba clasei muncitoare în scopurile revoluției. O serie de articole cuprinse în acest volum: „Un prim pas important“, „Au oare menșevicii dreptul să ducă o politică de sprijinire a cadeților?“, „Răspuns lui L. Martov“, „Frațiunea social-democrată și ziua de 3 aprilie în Dumă“ ș.a., cuvîntările rostite de Lenin la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. conțin o analiză a activității desfășurate de deputații social-democrați în Dumă, o critică a greșelilor comise de fracțiunea social-democrată din Dumă, a cărei majoritate o formau menșevicii, și care, ca și Comitetul Central menșevic, nu reflecta nici situația reală din partid, nici punctul de vedere al întregului partid. Supunînd unei critici necruțătoare pe deputații menșevici din Duma de stat, Lenin numește politica lor o politică cadetizantă, o tendință de a face din social-democrație o anexă a liberalilor și cere bolșevicilor — membri ai fracțiunii — promovarea fermă a politicii revoluționare.

Lenin a condus nemijlocit partea bolșevică a fracțiunii, i-a îndrumat activitatea și a scris pentru ea o serie de documente. În acest volum este cuprins proiectul de apel către popor „În legătură cu declarația lui Stolîpin“, care trebuia să constituie răspunsul dat de fracțiunea social-democrată declarației guvernamentale, căreia i-a dat citire în Dumă P. A. Stolîpin. În acest document sînt date la iveală slăbiciunea Dumei și importanța revoluției din 1905—1907 ca revoluție populară. „Dacă Rusia a obținut pentru o scurtă

perioadă de timp libertăți, oricît de modeste ar fi ele, dacă ea a obținut o reprezentanță națională fie și pentru o perioadă scurtă, toate acestea au fost cucerite numai prin lupta poporului, numai prin lupta plină de abnegație a clasei muncitoare, a țărănimii, a soldaților și a marinariilor pentru libertate" (pag. 30).

Lenin a elaborat pentru partea bolșevică a fracțiunii un „Proiect de cuvîntare în Duma a II-a de stat în legătură cu problema agrară“. În acest document el a făcut bilanțul concepțiilor pe care cele patru partide mai importante le aveau în problema agrară, ce constituia baza revoluției burgheze din Rusia și determina specificul ei național.

La sfîrșitul verii anului 1906, în timp ce se afla în Finlanda, la Kuokkala, la vila „Vaza“, Lenin a condus activitatea Comitetului din Petersburg. Veneau la el activiști de partid, muncitori de la uzinele din Petersburg, membri ai Comitetului din Petersburg și ai Comitetului Central al partidului, deputați ai Dumei a II-a de stat, bolșevici. Lui Lenin i se aduceau aici ziarele și poșta, și el trimitea diferite materiale. Aici a redactat Lenin ziarul „Proletarii“, organul bolșevic conducător, cotidienele legale „Novii Luci“ și „Nașe Eho“, și a scris proiecte de rezoluții, articole pentru ziarele și culegerile bolșevice. Articolele lui Lenin apărute în presa legală și cea ilegală, în care erau comentate toate problemele de importanță vitală din activitatea partidului și era demascată oportunistul menșevicilor, au jucat un rol uriaș în strîngerea rîndurilor partidului sub steagul bolșevismului, în elaborarea de către partid a unei strategii și tactici juste.

În articolele „Organizatorii sciziunii despre viitoarea sciziune“, „Reorganizarea și lichidarea sciziunii din Petersburg“ se vede lupta dusă de Lenin pentru a realiza unitatea ideologică a organizației de partid din Petersburg pe baza principiilor bolșevismului. În cadrul organizației din Petersburg, în care în acea perioadă majoritatea o dețineau bolșevicii, s-a dus o luptă foarte înverșunată împotriva menșevicilor. La conferința din 6 (19) ianuarie 1907, organizația Petersburg a fost scindată de menșevici; abia la conferința din 25 martie (7 aprilie) 1907 această sciziune a fost lichidată. În „Raport către Congresul al V-lea al

P.M.S.D.R. cu privire la sciziunea din Petersburg și la instituirea, în legătură cu aceasta, a unei comisii de judecată de partid“, Lenin dezvăluia politica trădătoare a C.C. menșevic, ca fiind nu o politică dusă de C.C. al unui partid unic, ci numai al părții lui menșevice, și califică acțiunile menșevicilor ca pe niște acțiuni ale unor dușmani politici. Spunând că sciziunea este cea mai mare crimă împotriva partidului, Lenin a adus menșevicilor acuzarea de a fi trădat partidul în ajunul alegerilor. Datoria unui membru de partid după sciziune, scria Lenin, este de a lupta ca să smulgă masele de sub conducerea scizioniştilor, a trezi în rândurile maselor ură și aversiune împotriva acelor care au încetat de a fi membri ai unui partid unic. „Împotriva acestor dușmani politici — scrie Lenin — am dus atunci — și în caz de repetare sau de dezvoltare a sciziunii voi duce întotdeauna — o luptă nimicitoare (pag. 307).

În articolele „Luptătorii intelectuali împotriva dominației intelectualilor“, „Dezorientarea unora care s-au su-părat (În jurul problemei congresului muncitoresc)“, Lenin revine la critica ideii faimosului „congres muncitoresc“, care a marcat începutul lichidatorismului. Lenin consideră ideea „congresului muncitoresc“ și agitația în favoarea lui ca fiind anarho-sindicalism și oportunism, îndreptat spre lichidarea partidului proletar, spre dizolvarea lui în mediul mic-burghez. Lenin menționează trei cauze fundamentale cărora li se datorește existența curentului „pentru un congres muncitoresc“: oboseala intelectualului mic-burghez de pe urma revoluției, dorința de a arunca peste bord tezele fundamentale ale programului social-democrației revoluționare — lupta pentru republica democratică, pentru dictatura proletariatului; oportunismul intelectualilor, care tindeau să subordoneze mișcarea proletară de clasă politicii și ideologiei burgheze; o atitudine necritică față de marile tradiții ale lui octombrie 1905, când revoluția din Rusia a creat organizații de masă ale proletariatului, care au fost organe ale insurecției și organe embrionare ale puterii revoluționare. Dezvoltarea istorică nu trebuie să constea într-o continuare schematică a Sovietelor de deputați ai muncitorilor care să meargă pînă la convocarea unui congres mun-

citoresc pe întreaga Rusie, spunea Lenin, ci în transformarea organelor embrionare ale puterii revoluționare în organe centrale ale puterii revoluționare victorioase, într-un guvern revoluționar provizoriu.

Activitatea uriașă și neobosită desfășurată zi de zi de bolșevici sub conducerea lui Lenin pentru demascarea menșevicilor, a Comitetului Central menșevic a avut repercusiuni asupra componenței și a rezultatelor lucrărilor Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., deschis la 30 aprilie (13 mai) 1907 la Londra. Pregătirile în vederea congresului au început în august 1906, după ce pentru convocarea lui s-a pronunțat majoritatea organizațiilor celor mai mari ale partidului — inclusiv social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania și social-democrația din Ținutul leton, care au intrat în partid la Congresul al IV-lea (de unificare) — ce au respins politica oportunistă a C.C. menșevic, ales la Congresul al IV-lea al partidului.

Congresul a arătat clar că există două linii, două tactici în revoluție: linia revoluționar-proletară a bolșevicilor și linia reformist-burgheză a menșevicilor. Bolșevicii, unind în jurul platformei lor organizațiile social-democrate naționale, au asigurat victoria liniei revoluționare. Din materialele congresului incluse în volum, precum și din articolul „Atitudinea față de partidele burgheze”, în care se face bilanțul lucrărilor congresului, se vede ce luptă au dus Lenin și bolșevicii pentru unirea strânsă a social-democrației revoluționare din Rusia, luând ca bază platforma bolșevismului, împotriva oportunismului menșevicilor, bundiștilor și a lui Troțki.

Congresul a făcut bilanțul victoriilor repurtate de bolșevism asupra menșevismului în perioada revoluției din 1905—1907 și a confirmat victoria bolșevismului în mișcarea muncitorească din Rusia. Tactica bolșevică a fost aprobată ca o tactică unică pentru întregul partid. Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a condamnat linia menșevicilor ca fiind o linie conciliatoristă și a aprobat linia bolșevică ca linie revoluționar-marxistă. Prin aceasta el a confirmat încă o dată ceea ce fusese confirmat de întregul mers al primei revoluții ruse.

În volumul de față au intrat cuvântările rostite de Lenin la congres în probleme atît de importante cum sînt : includerea pe ordinea de zi a problemelor principiale privind bazele tacticii partidului în revoluția burgheză, cuvîntarea la raportul de activitate al C.C., la raportul de activitate al fracțiunii din Dumă și în alte probleme ; cuvîntările îndreptate împotriva menșevicilor, a bundiștilor, a lui Troțki, în apărarea tacticii revoluționare. Lenin a prezentat raportul și a rostit cuvîntul de încheiere în problema fundamentală de pe ordinea de zi — cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. Această problemă a fost inclusă pe ordinea de zi după o luptă îndârjită, cu ajutorul social-democraților polonezi și letoni, și „s-a situat nu numai înaintea tuturor problemelor principiale ale congresului, ci și a tuturor lucrărilor sale în general“ (pag. 380—381).

În raportul cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, Lenin a expus istoricul luptei care a avut loc între bolșevici și menșevici în jurul problemei atitudinii față de partidele neproletare, divergențele fundamentale dintre ei în aprecierea revoluției, a forțelor ei motrice, a supus unei critici aspre proiectele menșevice de rezoluții prezentate la congres ca fiind rezoluții liberale, în care nu găsești nici un dram de marxism. Susținînd și dezvoltînd proiectul bolșevic de rezoluție prezentat la congres, Lenin a făcut o apreciere a tuturor partidelor neproletare din Rusia și a formulat tactica bolșevică față de ele.

Lenin considera că împotriva partidelor ultrareacționare, a partidelor moșierimii și ale marii burghezii trebuie dusă o luptă necruțătoare. Cît despre cadeți — partidul burghezii liberale monarhiste —, Lenin a insistat ca în lupta împotriva acestui partid să fie în permanență demascate democratismul fals și iluziile lui constituționaliste, să nu se îngăduie cadeților să ducă după ei mica burghezie revoluționară. Față de partidele narodnice sau trudovice, Lenin susținea tactica eliberării lor de sub influența cadeților, considerînd că se pot duce acțiuni comune cu aceste partide ; dar acțiunile comune trebuiau să excludă orice posibilitate de abateri de la programul și tactica social-democrației revoluționare,

slujind numai scopurilor asaltului comun atît împotriva reacțiunii cît și împotriva burgheziei liberale trădătoare.

Pentru partid, perioada dintre sfîrșitul anului 1904 și sfîrșitul anului 1905 a fost, după cum o definește Lenin, un an în care s-au conturat istoricește problemele controversate și aprecierea generală a acestor probleme. Perioada de un an și jumătate de revoluție (sfîrșitul anului 1905 — jumătatea anului 1907) a fost un examen la care au fost supuse aceste probleme controversate din punct de vedere al politicii practice. „Acest examen a arătat în practică că politica de sprijinire a liberalismului a suferit un fiasco total și a avut ca rezultat recunoașterea faptului că singura politică revoluționară a proletariatului în revoluția burgheză este : să lupte pentru a duce revoluția pînă la capăt, alăturîndu-și țărănimea democratică împotriva liberalismului trădător“ (pag. 399—400).

În cuvîntarea la raportul de activitate al fracțiunii social-democrate și în cuvîntarea la raportul de activitate al C.C., Lenin a demascat poziția capitulară a menșevicilor, acuzîndu-i de servilism în fața burgheziei liberale și calificînd comportarea lor în Dumă drept un jalnic politicianism.

Congresul a adoptat rezoluțiile bolșevice în problema atitudinii față de partidele burgheze, cu privire la Duma de stat, în legătură cu raportul de activitate al fracțiunii social-democrate din Dumă, cu privire la „congresul muncitoresc“, la syndicate, a introdus în statutul partidului modificări în spirit bolșevic. Lupta dusă de Lenin împotriva menșevicilor în ajunul și în timpul congresului, care a asigurat victoria în cadrul lui a liniei revoluționare, reprezintă un model de politică principială, o pildă de luptă hotărîită pentru păstrarea politicii independente de clasă a proletariatului. Congresul al V-lea (de la Londra) a confirmat justetea liniei bolșevice în revoluție și sprijinul de care se bucură această linie în rîndurile celei mai mari părți a muncitorilor conștienți.

Lupta împotriva menșevicilor a intrat într-o nouă fază. La sfîrșitul lucrărilor congresului a avut loc o consfătuire, în cadrul căreia bolșevicii au creat un nou organ de conducere — Centrul bolșevic — în frunte cu Lenin. Cen-

trul bolșevic trebuia să asigure aplicarea liniei consecvent-revoluționare în spiritul hotărârilor congresului.

După încheierea Congresului al V-lea al partidului, Lenin a luat parte la lucrările Congresului al II-lea al Social-democrației din Ținutul leton, care a avut loc la Londra la 21—25 mai (3—7 iunie) 1907. În ședința de seară din 24 mai (6 iunie), el a prezentat un raport asupra sarcinilor proletariatului în momentul actual al revoluției burghezo-democratice. Rezoluția „Cu privire la sarcinile proletariatului în momentul actual al revoluției burghezo-democratice“ (vezi volumul de față, pag. 378—379), care a fost propusă de Lenin și a fost anexată, fără să fie discutată, la procesele-verbale ale congresului, a apărut la 7 iulie 1907 în ziarul „Zibça“ nr. 78. În limba rusă această rezoluție se publică pentru prima oară.

În volumul al cincisprezecelea a fost inclusă „Prefața la traducerea rusă a cărții «Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții»“, apărută în 1907 în ediția P. Dauge. Apariția acestei cărți a avut o mare însemnătate: cititorilor ruși li s-a oferit pentru prima oară posibilitatea să cunoască o serie de scrisori importante ale lui Marx și Engels. În „Prefață“, Lenin subliniază pasajele din această corespondență care prezintă o importanță deosebită din punctul de vedere al elaborării tacticii partidului proletar. Totodată el pune social-democrației în gardă împotriva aplicării recomandărilor date de Marx și Engels fără a studia condițiile istorice concrete și particularitățile mișcării muncitorești din diferite țări, insistă asupra lămuririi metodei marxismului, subliniind că marxismul nu este o dogmă rigidă, ci o călăuză în acțiune.

Urmărind aprecierile făcute de Marx și Engels asupra celor două curente din cadrul socialismului — sectarism în socialismul anglo-american și reformism în cel german —, Lenin subliniază că Marx și Engels au dus de-a lungul deceniilor o luptă sistematică și perseverentă atât împotriva unuia cât și a celuilalt, acordând atenție îndeosebi luptei împotriva oportunismului din rîndurile social-democrației germane și combătînd prin toate mijloacele filistinismul intelectual și spiritul mic-burghez din rîndurile socialismu-

lui. Lenin atrage atenția partidului asupra faptului că în momentul de față, când în rîndurile mișcării muncitorești internaționale au apărut simptome grave de profunde frămîntări și de oscilări, când extremismele oportunistului și ale „idiotismului parlamentar” au dat naștere extremismelor contrare, ale sindicalismului revoluționar, studierea liniei generale a „amendamentelor” aduse de Marx și Engels socialismului anglo-american și celui german capătă o importanță excepțională. Lenin folosește critica adusă de Marx și Engels oportunistului și reformismului, îndreptînd tăișul ei împotriva menșevicilor, care personificau oportunistul în rîndurile social-democrației din Rusia. Moștenirea lăsată de Marx și Engels trebuia să constituie o armă neprețuită pentru lupta împotriva oportunistului din mișcarea muncitorească din Rusia, luptă împotriva minciunii filistinismului burghez și împotriva prostirii maselor.

Volumul al cincisprezecelea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin este ultimul în care sînt incluse lucrările referitoare la perioada primei revoluții burghezo-democratice ruse din 1905—1907. După lovitura de stat de la 3 iunie a început o perioadă nouă, una dintre cele mai grele pentru partid — perioada reacțiunii stolîpiniste.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.*

PROIECTE DE REZOLUȚII
PENTRU CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R. ¹

Scris la 15—18 februarie
(28 februarie—3 martie) 1907

Publicat la 4 martie 1907
în ziarul „Proletarii” nr. 14

Se tipărește după textul
apărut în ziar

1. CU PRIVIRE LA MOMENTUL ACTUAL AL REVOLUȚIEI DEMOCRATICE.

Avînd în vedere :

1) că criza economică prin care trece Rusia nu prezintă nici un indiciu că s-ar lichida curînd, ci se prelungește într-una, continuînd să provoace în proporții uriașe șomaj la orașe și foamete la sate ;

2) că din această cauză se ascute lupta de clasă dintre proletariat și burghezie, lupta dintre moșieri și țărănime, precum și dintre burghezia de la sate, coruptă de guvern, și sărăcimea satelor ;

3) că istoria politică a Rusiei pe perioada anului care a trecut, începînd cu Duma întîi² și terminînd cu noile alegeri, vădește o creștere rapidă a conștiinței tuturor claselor, creștere care își găsește expresia în faptul că partidele extreme s-au întărit, că iluziile constituționaliste sînt în declin, iar „centrul“, adică partidul burghezo-liberal al cadeților³, care tinde să pună capăt revoluției prin concesii acceptabile pentru moșierii ultrareacționari și pentru absolutism, a slăbit ;

4) că politica partidului cadet, orientată spre acest scop, duce la o eliberare cu totul neînsemnată a forțelor de producție ale societății burgheze, la satisfacerea principalelor nevoi ale proletariatului și ale maselor țărănimii într-o măsură cu totul insuficientă și la necesitatea unei permanente reprimări prin violență a acestor mase ; —

avînd în vedere toate acestea, consfătuirea consideră :

1) că criza politică care se desfășoară sub ochii noștri nu este o criză constituțională, ci o criză revoluționară, care

duce la o luptă directă a maselor proletariatului și ale țărănimii împotriva absolutismului ;

2) că, în consecință, apropiata campanie de alegeri pentru Dumă trebuie considerată și folosită ca un simplu episod al luptei revoluționare duse de popor pentru putere ;

3) că social-democrația, fiind partidul clasei înaintate, în nici un caz nu poate să sprijine în prezent politica cadetă în general și un guvern cadet în special. Social-democrația trebuie să depună toate eforturile pentru a dezvălui maselor caracterul trădător al acestei politici ; pentru a le explica sarcinile revoluționare care le stau în față ; pentru a le demonstra că concesiile absolutismului se pot transforma dintr-un instrument de înșelăciune și perversitate într-un instrument de dezvoltare a revoluției numai dacă masele vor avea un înalt nivel de conștiință și o organizare puternică.

2. CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE

Avînd în vedere :

1) că în fața social-democrației se pune astăzi deosebit de imperios sarcina de a defini conținutul de clasă al diverselor partide neproletare, de a stabili raportul existent în momentul de față între clase și de a-și preciza, în funcție de aceasta, atitudinea față de celelalte partide ;

2) că social-democrația a considerat întotdeauna că e necesar să sprijine orice mișcare opoziționistă și revoluționară îndreptată împotriva ordinii sociale și politice existente în Rusia ;

3) că datoria social-democrației este de a face totul pentru ca proletariatul să-și îndeplinească rolul de conducător în revoluția burghezo-democratică, —

avînd în vedere toate acestea, consfătuirea consideră :

1) că partidele ultrareacționare (Uniunea poporului rus ⁴, monarhiștii, Consiliul nobilimii unite ⁵ etc.) acționează tot mai hotărît și mai vădit ca o organizație de clasă a moșierilor iobăgiști, că în mod tot mai nerușinat smulg cuceririle revoluției din mîinile poporului și, prin aceasta, provoacă o inevitabilă ascuțire a luptei revoluționare ; social-de-

mocrația trebuie să demaște legătura foarte strînsă care există între aceste partide, pe de o parte, și țarism și interesele marii proprietăți funciare feudale, pe de altă parte, și să explice necesitatea unei lupte intransigente pentru lichidarea totală a acestor rămășițe ale barbariei ;

2) că partide cum sînt Uniunea 17 octombrie⁶, partidul industriașilor și comercianților⁷, în parte partidul înnoirii pașnice⁸ etc. constituie organizații de clasă ale unei părți a moșierimii și mai cu seamă ale marii burghezii industriale și comerciale, care n-au perfectat încă tranzacția definitivă privind împărțirea puterii cu birocrăția absolutistă pe baza unei constituții cenzitare și cît se poate de antidemocratice, dar care au și trecut cu totul de partea contrarevoluției și sprijină în mod vădit guvernul * ; social-democrația [folosind în scopul dezvoltării revoluției ciocnirile dintre aceste partide și absolutismul ultrareacționar] trebuie [totodată] să ducă lupta cea mai necruțătoare împotriva acestor partide ;

3) că partidele burghezii monarhiste-liberale și cel mai important dintre aceste partide — cadeții — încă de pe acum s-au îndepărtat în mod vădit de revoluție și urmăresc să-i pună capăt printr-o tranzacție cu contrarevoluția ; că baza economică a acestor partide o formează o parte din moșierii mijlocii și din burghezia mijlocie, și îndeosebi intelectualitatea burgheză, în timp ce o parte din mica burghezie democratică de la orașe și de la sate mai urmează aceste partide numai în virtutea tradițiilor și fiind pur și simplu înșelată de liberali ; că idealul acestor partide nu depășește cadrul unei societăți burgheze organizate, ocrotite de monarhie, de poliție, de sistemul bicameral, de armata permanentă etc. împotriva tentativelor proletarietului ; social-democrația trebuie să folosească activitatea acestor partide în interesul educării politice a poporului, opunînd frazeologiei lor ipocrit-democratice democratismul consecvent al proletarietului, demascînd iluziile constituționaliste răspîndite de ele și ducînd o luptă necruțătoare împotriva hegemoniei lor asupra micii burghezii democratice ;

* Varianta propusă de minoritate : „...burghezia care a și trecut cu totul de partea contrarevoluției, care sprijină în mod vădit guvernul și care își pune ca sarcină realizarea unei constituții cenzitare și cît se poate de antidemocratice”.

4) că partidele narodnice sau trudovice (socialiștii-populiști⁹, Grupul trudovic¹⁰, socialiștii-revoluționari¹¹) exprimă într-un mod mai mult sau mai puțin fidel punctul de vedere și interesele maselor largi ale țărănimii și ale micii burghezii de la orașe, oscilînd între subordonarea față de hegemonia liberalilor și lupta hotărîită împotriva proprietății funciare moșierești și a statului iobăgist ; aceste partide îmbracă sarcinile lor, în fond burghezo-democratice, în haina unei ideologii socialiste mai mult sau mai puțin nebuloase ; social-democrația trebuie să demaște fără încetare caracterul lor pseudosocialist și să lupte împotriva tendinței lor de a estompa opoziția de clasă dintre proletar și micul proprietar, iar pe de altă parte să depună toate eforturile pentru a smulge aceste partide de sub influența și conducerea liberalilor, silindu-le să aleagă între politica cadeților și politica proletariatului revoluționar și constrîngîndu-le în felul acesta să se situeze de partea social-democrațiilor, împotriva ultrareacționarilor și împotriva cadeților ;

5) acțiunile în comun care decurg de aici trebuie să excludă cu desăvîrșire posibilitatea abaterilor de orice fel de la programul și tactica social-democrată, urmărind numai un asalt comun îndreptat simultan împotriva reacțiunii și împotriva burgheziei liberale trădătoare.

Notă. În parantezele drepte figurează cuvintele scoase de minoritate, care a prezentat varianta menționată mai sus.

3. CU PRIVIRE LA TACTICA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI ÎN DUMA DE STAT

1) Tactica boicotării Dumei de stat, care a contribuit la aprecierea justă de către masele populare a faptului că această instituție este lipsită de putere și nu are un rol independent, și-a găsit o deplină justificare în comedia activității legislative a primei Dume de stat și în dizolvarea ei ;

2) dar comportarea contrarevoluționară a burgheziei și tactica conciliatoristă a liberalismului rus au împiedicat succesul nemijlocit al boicotului și au silit proletariatul să primească lupta împotriva contrarevoluției moșierești și

burgheze și în cadrul campaniei de alegeri pentru Dumă ;

3) social-democrația trebuie să ducă această luptă în afara Dumei și în cadrul Dumei în vederea dezvoltării conștiinței de clasă a proletariatului, a întăririi și extinderii organizării sale, a demascării continue a iluziilor constituționaliste în fața întregului popor și în vederea dezvoltării revoluției ;

4) în apropiata campanie de alegeri pentru Dumă, sarcinile politice imediate ale social-democrației sînt : 1) să explice poporului că Duma este cu totul inaptă de a servi ca mijloc de înfăptuire a revendicărilor proletariatului și ale micii burghezii revoluționare, și mai ales ale țărănimii, 2) să explice poporului că, atîta timp cît puterea reală rămîne în mîinile guvernului țarist, libertatea politică nu poate fi înfăptuită pe cale parlamentară, să-i explice necesitatea unei insurecții armate, a unui guvern revoluționar provizoriu și a unei adunări constituante alese pe baza votului universal, direct, egal și secret ;

5) pentru a-și îndeplini sarcinile socialiste fundamentale, precum și sarcinile politice imediate, social-democrația — partidul de clasă al proletariatului — trebuie să rămîină absolut independentă, trebuie să formeze în Dumă o fracțiune social-democrată de partid, și în nici un caz să nu-și contopească nici lozincile, nici tactica cu cele ale vreunui alt partid de opoziție sau ale vreunui alt partid revoluționar ;

6) în special în ceea ce privește activitatea social-democrației revoluționare în Dumă trebuie lămurite următoarele probleme, pe care în momentul de față le ridică întreaga desfășurare a vieții politice :

1) pe primul plan trebuie să se pună rolul critic, propagandistic, agitatoric și organizatoric al fracțiunii social-democrate din Dumă, care trebuie privită ca una dintre organizațiile noastre de partid. Acestor scopuri și nu unor scopuri nemijlocit „legislative“ trebuie să le servească și proiectele de legi propuse de fracțiunea social-democrată din Dumă, îndeosebi în probleme cum sînt îmbunătățirea condițiilor de trai ale proletariatului și asigurarea libertății luptei de clasă a proletariatului, înlăturarea jugului moșieresc iobăgist la sate, ajutorarea țăranilor înfometaji,

lupta împotriva șomajului, izbăvirea marinarilor și a soldaților de regimul de silnicie care domnește în cazărmi etc. ;

2) întrucât este în afară de orice îndoială că, atâta timp cât poporul revoluționar nu va fi obținut victoria decisivă, guvernul țarist nu-și va ceda pozițiile și, de aceea, un conflict între Dumă și guvern fiind inevitabil oricare ar fi tactica Dumei — în afară de cazul că Duma ar trăda interesele poporului, sacrificându-le sutelor negre —, fracțiunea social-democrată și partidul social-democrat, ținând seama exclusiv de desfășurarea crizei revoluționare din afara Dumei, criză care se datorește condițiilor obiective, nu trebuie nici să provoace conflicte inoportune, nici să preîntâmpine sau să amâne în mod artificial conflictul prin restrângerea lozincilor lor, deoarece aceasta n-ar face decât să discrediteze social-democrația în ochii maselor și s-o rupă de lupta revoluționară a proletariatului ;

3) dezvăluind esența burgheză a tuturor partidelor neproletare și opunând tuturor proiectelor lor de lege etc. pe ale ei proprii, social-democrația trebuie de asemenea să ducă o luptă neîncetată împotriva hegemoniei cadete în mișcarea de eliberare, silind democrația mic-burgheză să aleagă între democratismul fățarnic al cadeților și democratismul consecvent al proletariatului.

4. CU PRIVIRE LA AGRAVAREA MIZERIEI ECONOMICE A MASELOR ȘI LA ASCUȚIREA LUPTEI LOR ECONOMICE

Avînd în vedere :

1) că o serie de fapte vădesc extrema agravare a mizeriei economice a proletariatului și ascuțirea luptei lui economice (lock-out-ul din Polonia¹² ; mișcarea muncitorilor din Petersburg și din Ivanovo-Voznesensk ridicați la luptă împotriva scumpetei mijloacelor de subzistență ; ampla mișcare grevistă din regiunea industrială Moscova ; semnalele de alarmă date de organele sindicatelor care cheamă pe muncitori să se pregătească pentru o luptă înverșunată etc.) ;

2) că, după toate indiciile, aceste diferite manifestări ale luptei economice se concentrează în așa fel, încît sîntem

întemeiați să ne așteptăm la o acțiune economică generală a maselor care va antrena pături mult mai largi ale proletariatului decât pînă acum ;

3) că întreaga istorie a revoluției ruse arată că toate avînturile puternice ale mișcării revoluționare au luat naștere numai pe baza unor mișcări economice de masă de acest fel ; —

avînd în vedere toate acestea, consfătuirea consideră că

1) este necesar ca toate organizațiile de partid să acorde întreaga lor atenție acestui fenomen ; să se adune materiale mai complete și să se pună această problemă pe ordinea de zi a Congresului al V-lea al partidului ;

2) este necesar să se concentreze un număr cît mai mare de forțe ale partidului în vederea agitației economice în rîndurile maselor ;

3) este necesar să se țină seama tocmai de această mișcare economică, considerînd-o principalul izvor și o foarte importantă bază a întregii crize revoluționare care se dezvoltă în Rusia.

5. CU PRIVIRE LA ORGANIZAȚIILE MUNCITOREȘTI FĂRĂ PARTID ÎN LEGĂTURĂ CU CURENTUL ANARHO-SINDICALIST DIN RÎNDURILE PROLETARIATULUI

Avînd în vedere :

1) că, în legătură cu agitația desfășurată de tov. Akselrod pentru un congres muncitoresc fără partid¹³, în cadrul P.M.S.D.R. s-a conturat un curent (Larin, Șceglo, Eli, Ivanovski, Mirov, publicația „Osvobojdenie truda”¹⁴ din Odesa) care urmărește desființarea partidului muncitoresc social-democrat și înlocuirea lui printr-o organizație politică fără partid a proletariatului ;

2) că, paralel cu aceasta, în rîndurile proletariatului se desfășoară în afara partidului și direct împotriva partidului o agitație anarho-sindicalistă care lansează aceeași lozincă a unui congres muncitoresc fără partid și a unor organizații fără partid (publicația „Soiuznoe delo” și grupul său din Moscova, presa anarhistă din Odesa etc.) ;

3) că, în pofida rezoluției adoptate la Conferința generală din noiembrie a P.M.S.D.R.¹⁵, se observă în rîndurile partidului nostru o serie de acțiuni dezorganizatoare care au drept scop crearea unor organizații fără partid ;

4) că, pe de altă parte, P.M.S.D.R. n-a renunțat niciodată să folosească în momente de avînt revoluționar mai mare sau mai mic anumite organizații fără partid, ca, de pildă, sovietele de deputați ai muncitorilor, în vederea sporirii influenței social-democrației în rîndurile clasei muncitoare și în vederea întăririi mișcării muncitorești social-democrate (vezi rezoluțiile din septembrie ale Comitetelor din Petersburg și Moscova cu privire la congresul muncitoresc în numerele 3 și 4 ale ziarului „Proletarii”¹⁶) ;

5) că, pe baza avîntului care începe, apare posibilitatea de a crea sau de a folosi în scopul dezvoltării social-democrației instituții reprezentative fără partid ale clasei muncitoare, ca, de pildă, sovietele de deputați ai muncitorilor, consiliile de delegați ai muncitorilor etc., și că totodată organizațiile partidului social-democrat trebuie să aibă în vedere că, în condițiile unei organizări juste, temeinice și largi a muncii social-democrate în masele proletariatului, asemenea instituții pot deveni în fapt de prisos ; —

avînd în vedere toate acestea, consfătuirea consideră

1) că este necesar să se ducă o luptă principială cît se poate de hotărîită împotriva mișcării anarho-sindicaliste din rîndurile proletariatului și împotriva ideilor akselrodiste și lariniste din rîndurile social-democrației ;

2) că este necesar să se ducă o luptă cît se poate de hotărîită împotriva tuturor încercărilor dezorganizatoare și demagogice din cadrul P.M.S.D.R. de a slăbi organizația de partid sau de a o folosi în vederea înlocuirii social-democrației prin organizații politice fără partid ale proletariatului ;

3) că este admisibil, în caz de nevoie, ca organizațiile partidului social-democrat să participe la activitatea unor organizații fără partid, cum sînt consiliile de delegați ai muncitorilor și sovietele de deputați ai muncitorilor, și la congresele reprezentanților lor, precum și să creeze astfel

de organizații cu condiția ca acest lucru să se facă pe o bază strict partinică în scopul dezvoltării și întăririi partidului muncitoresc social-democrat ;

4) că în scopul lărgirii și întăririi influenței social-democrației asupra maselor largi ale proletariatului trebuie, pe de o parte, să se intensifice munca în vederea organizării de sindicate și munca de propagandă și agitație social-democrată în rîndurile acestora, iar pe de altă parte pături tot mai largi ale clasei muncitoare să fie atrase în organizațiile de partid de tot felul.

TACTICA P.M.S.D.R. ÎN TIMPUL CAMPANIEI ELECTORALE

INTERVIU ACORDAT UNUI COLABORATOR AL ZIARULUI „L'HUMANITÉ” 17
17 FEBRUARIE (2 MARTIE) 1907

Ultimul congres al social-democrației ruse, care a avut loc în aprilie 1906 la Stockholm¹⁸, a hotărât că social-democrații nu trebuie să încheie nici un fel de acorduri electorale cu partidele burgheze. Acest principiu a fost aplicat imediat în Siberia și în Caucaz, cu prilejul alegerilor pentru Duma I. Oare acest principiu era valabil și pentru Duma a II-a? Bolșevicii spuneau că da, menșevicii că nu. Pentru rezolvarea acestei probleme, bolșevicii au cerut să fie convocat un congres extraordinar. La începutul lunii noiembrie s-a ținut numai o conferință, la care au fost reprezentate toate organizațiile de partid. Menșevicii împreună cu Bundul¹⁹ au sprijinit propunerea de a se încheia un acord cu cadeții în alegerile care se apropiau. Bolșevicii împreună cu letonii²⁰ și cu polonezii²¹ s-au pronunțat împotriva încheierii unui astfel de acord. Propunerea celor dintâi a întrunit 18 voturi, iar a celorlalți — 14. Conferința a hotărât că organizațiile locale trebuie să aibă latitudinea de a se pronunța așa cum cred de cuviință în această problemă. „La Petersburg să se procedeze la fel ca în celelalte localități”, au cerut bolșevicii în mod expres menșevicilor.

Trebuie să se ia în considerație două lucruri: pe de o parte, că menșevicii, în pofida acestei denumiri a lor, dețin majoritatea în Comitetul Central al partidului, cu alte cuvinte, că ei sînt conducătorii politicii lui generale; pe de altă parte, că bolșevicii dețin majoritatea în comitetele guberniale Petersburg și Moscova. Avînd împotriva sa am-

bele capitale, Comitetul Central se află într-o situație grea și umilitoare. Așa se explică încercarea Comitetului Central de a promova cu orice preț o politică menșevică la Petersburg și la Moscova. În vederea alegerilor din Petersburg, el (C.C.) și-a asumat riscul de a încălca autonomia locală, provocând o sciziune de îndată ce s-a ivit un pretext²².

Organizația din Petersburg încă nu ținuse conferința gubernială, a cărei convocare fusese prevăzută de Conferința generală din noiembrie. De multă vreme ziarele liberale discutau cu aprindere problema tacticii electorale. Liberalii se temeau că socialiștii vor acționa independent de ei și vor organiza masele, fără ei și împotriva lor, în jurul steagului revoluționar. Ei tunau și fulgerau împotriva bolșevicilor, atribuindu-le pe rînd calificativele de „sectari, dogmatici, blanquiști, anarhiști etc.“, dar voiau să desfășoare campania împreună cu celelalte partide revoluționare, să prezinte o listă electorală comună. În mîinile lor se află cele mai mari ziare din Petersburg, și de aceea nu le-a fost greu să se facă auziți. Bolșevicii însă nu aveau la dispoziția lor decît organul lor ilegal, „Proletarii“, care apărea în străinătate și numai de două ori pe lună.

Pe ascuns și prin legături clandestine, Comitetul Central menșevic a informat pe cadeți că tactica social-democraților depinde de el și nu de comitetul gubernial bolșevic. Acest lucru a ieșit la iveală la conferința informativă la care au participat, în primele zile ale lunii ianuarie, reprezentanți ai cadeților, ai socialiștilor-populiști, ai trudovicilor, ai socialiștilor-revoluționari și ai social-democraților²³. Toți s-au pronunțat pentru o listă comună. Toți, în afară de delegatul comitetului gubernial, care după consfătuire a declarat că comitetul va adopta o hotărîre abia după cîteva zile. Atunci a intervenit delegatul Comitetului Central: „Cel mai bine ar fi — a spus el — ca acordul să fie încheiat nu de organizație în ansamblu, ci de fiecare raion în parte (în Petersburg sînt 12 raioane). — Aud pentru prima oară o astfel de propunere! — a răspuns delegatul comitetului gubernial. — Planul acesta este al Comitetului

Central ? — Nu, este ideea mea, răspunse delegatul Comitetului Central“.

Unui om isteț nu trebuie să-i dai mură-n gură. Cadeții au înțeles. „Reci“ (organul oficial al partidului cadet)²⁴, „Tovarișci“ (organul cadeților de stînga, un fel de socialiști-millerandiști)²⁵, „Strana“ (organul partidului reformelor democratice)²⁶ au declarat că menșevicii reprezintă partea înțeleaptă, partea exemplară, partea cumsecade a social-democrației, pe cînd bolșevicii sînt reprezentanții barbariei. Ei împiedică socialismul să devină civilizată și parlamentar ! Dar, în prezența lui Miliukov, conducătorul cadeților, ei au fost încunoștințați că bolșevicii se vor prezenta în alegeri separat, fără ei.

Conferința organizației Petersburg, la care urma să se rezolve problema tacticii electorale, a avut loc la 6 ianuarie. Au participat 39 de bolșevici și 31 de menșevici. La început aceștia din urmă au contestat repartizarea mandatelor și, deși nu s-au încumetat să pretindă majoritatea, s-au servit de acest pretext pentru a părăsi conferința. Al doilea pretext : ei au cerut ca, potrivit recomandării de la 4 ianuarie a Comitetului Central în vederea rezolvării problemei tacticii electorale, organizația să se împartă în două : să fie convocată o conferință separată pentru orașul Petersburg și una pentru districtul Petersburg. Pentru cine cunoaște organizația social-democrată din Petersburg, bazată în parte pe principiul locului de domiciliere, în parte pe principiul național (secțiunile letonă, estonă) sau pe principiul profesional (secția militară, secția feroviarilor), aceasta însemna nu numai o încălcare a autonomiei organizațiilor, dar, în unele privințe, era în general lipsit de orice rațiune. De aceea conferința s-a pronunțat împotriva acestei propuneri, care, în plus, îi fusese făcută într-o formă imperativă și care nu corespundea cîtuși de puțin principiului ei.

Cei treizeci și unu de delegați au părăsit adunarea, iar Comitetul Central a declarat că minoritatea este scutită de obligația de a se supune hotărîrii majorității. Aceasta n-a fost numai o sfidare, ci și, pur și simplu, o declarație de sciziune din partea Comitetului Central.

Cei treizeci și unu de delegați și-au creat un comitet aparte și au participat la tratativele duse de cadeți cu

blocul de stînga al trudovicilor, socialiștilor-populiști și socialiștilor-revoluționari, dar intrarea în scenă a unui nou personaj le-a stricat acest tîrg. La 4 ianuarie, „Novoe Vremea”²⁷ a publicat un articol al octombristului Stolîpin, fratele ministrului. „Dacă cadeții ar avea curajul s-o rupă definitiv cu grupurile revoluționare și să se situeze întru totul pe teren constituțional, partidul lor ar fi legalizat”, scria el. După cîteva zile (la 15 ianuarie), Miliukov l-a vizitat pe ministrul Stolîpin, iar a doua zi după această vizită toate ziarele cadete au publicat știrea că cadeții au rupt tratativele cu cei de stînga. Acest joc însă n-a fost de nici un folos pentru cadeți; ei n-au făcut decît să se compromită în mod serios și fără să fi fost nevoie. Ei n-au putut să accepte condițiile puse de Stolîpin.

Cît privește pe menșevici, și ei s-au compromis în același timp la fel de serios și tot fără să fi fost nevoie. La început, cu toată vizita făcută de Miliukov lui Stolîpin, ei și-au continuat tratativele cu cadeții și cu grupurile de stînga. Conferința la care s-a produs ruptura și la care ei n-au putut să ajungă la un acord în problema repartizării mandatelor de deputați a avut loc abia la 18 ianuarie²⁸. Apoi, tot în acest răstimp, „Reci” scria că cadeții cedează menșevicilor, pentru a-i înlătura pe bolșevici, locul pe care-l promisesea curiei muncitorești, iar menșevicii n-au protestat cîtuși de puțin împotriva acestui mod neobișnuit de a negocia voturile muncitorilor. Mai mult! Comitetul Central a continuat să se tîrguiască cu cadeții, ceea ce însemna că sînt de acord cu condițiile puse de ei. Acest fapt a stîrnit indignare în rîndurile muncitorilor! Și tot acest fapt m-a determinat pe mine să scriu broșura „*Fățărnicia celor treizeci și unu de menșevici*”^{*}, pentru care aceștia din urmă vor să mă cheme în fața unei comisii de judecată a partidului.

După conferința de la 6 ianuarie, la care s-a produs sciziunea, bolșevicii spuneau: „Dacă cei de stînga, inclusiv menșevicii, vor încheia un bloc cu cadeții, noi vom lupta singuri. Dacă tratativele lor se vor solda cu un eșec, le vom propune, la rîndul nostru, condițiile unui acord, și

^{*} Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 321—332. — *Nota red.*

dacă vor accepta aceste condiții va însemna că acceptă principiul hegemoniei proletariatului“.

Tratatивele dintre cei de stînga și cadeți s-au soldat cu un eșec (conferința de la 18 ianuarie) ; aceasta a fost prima noastră victorie. Am propus condițiile pentru crearea unui bloc de stînga care să nu accepte tranzacții cu partidul cadet : la 25 ianuarie, toți, în afară de menșevici, au acceptat condițiile puse de noi. Aceasta a fost a doua victorie. Dintre cele șase locuri la Petersburg, noi am propus : două locuri curiei muncitorești, două social-democraților și două celorlalte partide, fiind evident că curia muncitorească va alege doi social-democrați. Mai rămîneau cincisprezece zile pînă la alegeri, cînd s-a produs un lucru la care cadeții nu se așteptau de loc : în afară de lista ultrareacționară, de lista octombriștilor și de cea a cadeților, a apărut și lista blocului de stînga, pe care nu figurau nici cadeți și nici menșevici.

La conferințele anterioare avute cu partidele de stînga, cadeții le oferiseră două locuri, în timp ce acestea cereau trei. Cînd cadeții au văzut că împotriva lor s-a constituit blocul nostru de stînga, s-au speriat și au trecut pe lista lor numai trei candidați din partidul cadet. Celelalte trei locuri le-au oferit : unul profesorului Kovalevski (din partidul reformelor democratice), al doilea preotului Petrov (democrat creștin, un demagog foarte popular), iar al treilea muncitorilor. De altfel, această din urmă concesie ei au făcut-o numai pentru a preîntîmpina izbucnirea unei explozii de indignare în rîndurile poporului.

Cadeții au avut succes în alegeri, dar trebuie să subliniem că blocul de stînga a întrunit 25% din numărul total al voturilor la Petersburg și că a ieșit biruitor în raionul Vîborg. În multe raioane cadeții au învins numai cu o slabă majoritate. În cinci raioane ar fi fost suficient ca noi să fi cîștigat încă 1 600 de voturi pentru ca victoria blocului de stînga să fie asigurată ; în raionul Kolomna n-au lipsit decît 99 de voturi. Victoria partidelor de stînga la Petersburg a fost, așadar, împiedicată de menșevici ; cu toate acestea, în noua Dumă, stînga revoluționară este în general mult mai puternică decît în Duma precedentă.

Noi am făcut o experiență extrem de instructivă. În primul rînd, vedem că muncitorii din Petersburg perseverează în a rămîne bolșevici, ferm hotărîți să apere autonomia organizației lor împotriva tentativelor Comitetului Central. Apoi, acum știm ce trebuie să credem despre pericolul ultrareacționar, care a fost folosit ca argument pentru a justifica acordul cu cadeții în primul stadiu al alegerilor. Acesta nu este decît o născocire menită să înșele partidele socialiste și să pună pe cadeți la adăpost de pericolul dinspre stînga. Deoarece „pentru cadeți adevăratul pericol vine dinspre stînga“, după cum a fost nevoie cîndva să recunoască ziarul „Reci“. „Cine votează pentru cei de stînga face posibilă alegerea celor de dreapta“, ne repetau într-una, săptămîni de-a rîndul, ziarele cadete. Această lozincă le-a furnizat mijlocul de a strecura îndoieli în inimile celor nehotărîți. Prin campania lor îndrăzneată, ei au făcut ca la Moscova blocul de stînga să obțină mai puține voturi (13%) decît la Petersburg, deoarece la Moscova noi nu dispuneam de nici un ziar. Dar ei n-au putut împiedica să iasă la iveală adevărul incontestabil că pericolul ultrareacționar a fost o minciună și un pretext. Și la Moscova au fost patru liste, ca și la Petersburg; dar nici la Moscova și nici la Petersburg alianța dintre ultrareacționari și octombriști n-a adus victoria partidelor de dreapta. Dispunem de cifre pe care, la nevoie, le putem prezenta.

Așadar, menșevicii sînt liberi să țină partea cadeților și să-i slujească. Noi n-o să-i urmăm. Poporul n-o să-i urmeze. Cadeții au o comportare care face masele să se radicalizeze tot mai mult. Dacă Miliukov își închipuie că, spunînd despre politica noastră că este „o politică de aventuri“ și calificînd steagul nostru drept o „cîrpă roșie“, ne va face să rămînem fără adepți, nu putem decît să-l poftim să continue debitarea unor astfel de absurdități, care pentru noi sînt foarte folositoare. Menșevicii cadetizanți ar face mai bine să reflecteze asupra faptului că în uzinele din Petersburg în care înainte muncitorii fuseseră bolșevici au fost aleși bolșevici și de data aceasta, pe cînd în uzinele în care înainte muncitorii fuseseră menșevici și unde propaganda fusese în cea mai mare parte făcută de menșevici... *au fost aleși socialiști-revoluționari!* Probabil că socialiș-

tii-revoluționari au rămas ei înșiși foarte mirați de numărul de voturi pe care l-au obținut. Cît de recunoscători trebuie să fie ei oportunismului menșevicilor! În ceea ce ne privește, aceste rezultate nu pot decît să ne întărească în convingerea că astăzi, mai mult ca oricînd, datoria noastră și cheazășia succesului constă nu în a lucra mîna în mîna cu burghezia liberală, care vrea să pună capăt revoluției, ci cu țărănimea democratică împotriva josniciei și trădării burgheziei, care pe zi ce trece devine tot mai contrarevoluționară. Cea mai bună politică a fost întotdeauna și este și acum politica revoluționară fățișă, lupta înverșunată, absolut independentă, dusă sub steagul proletar, politică ce grupează încetul cu încetul în jurul nostru, alături de proletarii muncitori, masele fără număr ale țărănimii democratice.

*Publicat la 4 aprilie 1907
în ziarul „L'Humanité” nr. 1082*

*Apărut pentru prima oară
în limba rusă în 1929—1930,
în Operele lui V. I. Lenin,
ediția a 2-a și a 3-a, voi. XI*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar
Tradus în limba rusă
din franceză*

DESCHIDEREA DUMEI A II-a DE STAT ²⁹

Petersburg, 20 februarie 1907

Astăzi se întrunește Duma a II-a ³⁰. În comparație cu Duma I, și condițiile în care este convocată, și condițiile externe și interne în care au avut loc alegerile, și condițiile activității ei, toate sînt schimbate. Ar fi 'o greșeală vădită dacă ne-am aștepta la o simplă repetare a evenimentelor. Dar, pe de altă parte, în toate schimbările produse în anul politic care s-a scurs, atît de bogat în întorsături ale soartei, se observă o trăsătură fundamentală care arată că în general mișcarea s-a ridicat pe o treaptă superioară, mergînd în zigzag, dar mereu înainte.

Această trăsătură fundamentală poate fi exprimată pe scurt astfel : deplasarea spre dreapta a vîrfurilor, deplasarea spre stînga a păturilor de jos, accentuarea extremelor politice. Și nu numai a extremelor politice, ci și, în primul rînd, a celor economice-sociale. Ultimele evenimente din preajma convocării Dumei a II-a sînt deosebit de caracteristice prin aceea că, sub aparența imobilității vieții politice la suprafață, se desfășura procesul invizibil, imperceptibil, dar profund al creșterii conștiinței de masă, atît a clasei muncitoare cît și a păturilor largi ale țărănimii.

Constituția stării de asediu nu prea a suferit schimbări în anul care a trecut. Dar a avut loc o uriașă deplasare politică a claselor. Să luăm sutele negre. La început erau formate mai ales dintr-un pumn de zbiri de la poliție, pe care îi urma o mică parte a poporului de rînd, alcătuită din oameni complet înapoiați, prostiți, uneori pur și simplu ademeniți cu băutură. Acum în fruntea partidelor ultra-

reacționare se află consiliul nobilimii unite. Moșierii iobăgiști s-au unit și în revoluție au devenit pe deplin „conștienți de ei”. Partidele ultrareacționare devin o organizație de clasă a acelor care trebuie să apere, printr-o luptă pe viață și pe moarte, bunurile care sînt cele mai amenințate de actuala revoluție: marea proprietate funciară — această rămășiță a epocii iobăgiste —, privilegiile stărilor de sus, posibilitatea de a conduce treburile statului prin legături personale cu camarila etc.

Să-i luăm pe cadeți. Dintre partidele vădit și fățiș burgheze, partidul cadet era considerat, incontestabil, cel mai „progresist”. Dar cît de mult s-a deplasat el spre dreapta! Oscilarea de anul trecut între reacțiune și lupta populară a dispărut. Ceea ce manifestă el acum este ura directă împotriva acestei lupte populare, tendința proclamată cu cinism de a pune capăt revoluției, de a se potoli, de a ajunge la o înțelegere cu reacțiunea, de a începe înjghebarea „cuibușorului” confortabil — pentru moșierul de tip capitalist și pentru fabricant — al constituției monarhiste, constituție îngustă cu caracter egoist de clasă, de o asprime necruțătoare față de toate masele populare.

Acum nu se mai poate repeta greșeala pe care mulți o făceau spunînd că cadeții se situează la stînga centrului, că linia care desparte partidele libertății de partidele reacțiunii trece la dreapta cadeților. Cadeții reprezintă centrul, și acest centru își aranjează tot mai fățiș tîrgul lui cu dreapta. Regruparea politică a claselor s-a manifestat în aceea că sprijinul cadeților îl constituie acum moșierul cu gospodărie capitalistă și pătura largă a burgheziei, în timp ce păturile mic-burgheze, democratice, care se îndepărtează vădit de cadeți, îi urmează numai în virtutea tradiției, a obișnuinței, iar uneori fiindcă sînt pur și simplu înșelate.

La sate se manifestă mai categoric și mai vizibil lupta principală a revoluției actuale: lupta împotriva iobăgiei, împotriva latifundiilor moșierești. Țăranul vede mai limpede decît micul burghez de la oraș nedemocratismul cadetului. Țăranul s-a îndepărtat și mai hotărît de cadet. Delegații țărani au contribuit poate mai mult decît toți

ceilalți la înlăturarea cadeților din adunările electorale guberniale.

La orașe, antagonismul dintre țăran și moșier — acest antagonism dintre libertatea poporului și iobăgie, care este antagonismul cel mai adânc și mai tipic pentru revoluția burgheză — nu se pune pe primul plan. La orașe, proletarul și-a dat seama că există o altă opoziție de interese, mult mai profundă, care a dat naștere mișcării socialiste. În ansamblu pe întreaga Rusie, curia muncitorească a ales aproape numai social-democrați, puțini socialiști-revoluționari și un număr cu totul neînsemnat de membri ai altor partide. Dar și în rîndurile democrației mic-burgeze de la orașe cotitura maselor spre stînga, depărtarea lor de cadeți, este neîndoielnică. Potrivit datelor publicate în ziarul „Reci” de d-l Smirnov, statistician cadet, în 22 de orașe cu 153 000 de alegători, în fața cărora s-au prezentat patru liste, monarhiștii au obținut 17 000 de voturi, octombriștii 34 000, *blocul de stînga* 41 000, cadeții 74 000. Chiar în prima bătălie electorală, cu toată forța imensă a presei cotidiene cadete, a organizației legale cadete, cu toate minciunile cadeților despre pericolul unui succes al ultrareacționarilor, cu toate că cei de stînga se află în condiții de ilegalitate, numărul de voturi smulse de la cadeți a fost atît de mare, încît cotitura făcută de funcționarul comercial, de micul funcționar particular, de micul funcționar de stat și de chiriașul sărac este evidentă. Încă o bătălie ca aceasta, și cadeții nu vor mai rezista. Democrația de la orașe i-a părăsit, îndreptîndu-se spre trudovici și social-democrați.

Împotriva ultrareacționarului Consiliu al nobilimii unite, împotriva burgheziei liberale care s-a speriat de-a binelea și a întors revoluției spatele, s-a mobilizat întregul proletariat, se mobilizează uriașa masă a micii burghezii democratice, și în special a țărănimii.

Regruparea politică a claselor este atît de profundă, atît de amplă, atît de puternică, încît nici teroarea exercitată prin curțile marțiale, nici interpretările senatului⁸¹, nici tertipurile de tot felul ale reacțiunii, nici torențele de minciuni cadete care inundau în exclusivitate toată presa cotidiană, nimic n-a putut împiedica reflectarea în Dumă a

acestei regrupări. Duma a doua este o dovadă a ascuțirii luptei profunde, conștiente, de masă dintre diferitele clase, luptă care s-a întărit din punct de vedere organizatoric.

Sarcina momentului este să înțelegem acest fapt esențial, să știm să legăm mai strâns diferite părți ale Dumei de acest puternic sprijin de jos. Trebuie să ne îndreptăm privirile nu spre vîrfuri, nu spre guvern, ci în jos, spre popor. Nu amănuntelor legate de tehnica Dumei trebuie să li se acorde atenție. Nu considerațiile plate despre felul cum trebuie să te ascunzi mai bine, cum să-ți ții gura pentru a nu oferi un pretext care să servească la dizolvarea Dumei, pentru a nu-i supăra pe Stolîpin & Co., nu aceste considerații plate ale cadeților trebuie să-l preocupe pe democrat. Toată atenția, toată forța spirituală el trebuie să și-o îndrepte spre întărirea curelei de transmisie ce leagă roata cea mare de jos, care a început să se învîrtească puternic, de mica roțiță de sus.

Ca partid al clasei înaintate, social-democrația trebuie, acum mai mult ca oricînd, să dea dovadă de inițiativă, ridicîndu-se cu toată puterea și spunîndu-și cuvîntul în mod de sine stătător, cu hotărîre și curaj. În numele sarcinilor socialiste și al sarcinilor cu caracter pur de clasă ale proletariatului, ea trebuie să se manifeste ca avangardă a întregii democrații. Trebuie să ne delimităm de toate păturile mic-burgheze, dar nu pentru a ne închide într-o izolare, chipurile, mîndră (în realitate aceasta ar însemna să-i ajutăm pe burghezii liberali, să ne tîrîm în coada lor), ci pentru a ne debarasa de orice oscilări, de orice inconsecvențe și pentru a putea *duce după noi* țărănimea democrată.

Să smulgem de sub hegemonia liberalilor rămășițele democrației, să ducem democrația după noi, s-o învățăm să se sprijine pe popor, să se unească cu masele, să desfășurăm mai larg steagul nostru în fața întregii clase muncitoare, în fața întregii mase a țărănimii ruinate și înfometate, iată prima sarcină cu care pășește social-democrația în Duma a II-a.

РАВОЧИЙ

Газета Охтенск. и Самсон. подрайонов Выборгского района.

№ 2.

пятница, 23 Февраля 1907г.

Цена 1 м.

Товарищи рабочие!

День созыва второй Государственной Думы настал. Сознательный proletariat никогда не вярнул в то чтобы можно было добиться воли народу, теми крестьянству путем посылки козла в эту утратившему шайкой черносотенным инициативу. Сознательный proletariat обинко трипаль Думу, чтобы предупредить темные крестьянские на см, которая ввирли в Думу и пить с первой Думой, избавка првительство над ее предложением, ее разломь показали, что сознательный proletariat быть прав, — показали, что мирный путь на почва законов царя илазничья и черносотенцами оберегаемая, нельзя добиться свободы.

Во вторую Думу социалдемократическая союзница народу послала не козла в борьбу Вера в мирный путь поворота уморада. Это видно из того, что черная либеральная проповедующая мирный путь, кадеты, воюрглаз крушение на выборах. Эта партия либеральных помшников и буржуазных асаасятов, пытающиеся прийти черносотенное самозерва в сь народной свободой, вложить во вторую Думу ослабленной Умилень черносотенцы которые провели изгилом десятков результатов. Но еще гораздо более успешней вьеме, г е ть, кто более или менее решительно и ослабительно стоять не за мирный путь, в за революционную борьбу. Вторая Дума — алаво первой Думой. Во второй Думе гораздо больше социалдемократов и больше революционных демократов и в часть трудолюбивой. Первая Дума была Думой излага из мирный путь. Вторая Дума — Дума острой борьбы между черносотенным шарлем и првительством и представителями массы, массы првительству сознательно обвинили в свободе риси борьбы за социализм — массы крестьянства, гленико позылившись против крепостников помшников.

Выборы новой Думы показали, что не смотря на все препятствия и запреты разгеть и вьеть себя революционное сознание вь широком рабочем массе. Ближайшее новое революционное волна, новый революционный бой за свободу. Этого боя будет дань не вь Думе. Этого боя решить возстане, првительста крестьянства и сознательной части воица. Этого боя названа ется на массе вьсь вьрочь соборь, вьсь во роль сознательной вьи части Думы сь првительством и кадетам.

Будьте же готовы, рабочие вь серьезном гьтеть. Не грате своих силъ помпрасму. Нам не надо усирать разлазнь, пусть царь и его черносотенные слуги нападутъ первые. Нам придется нападать на новую разломную Думу, отменить избирательный законъ, изменить реде на силъ чтобы разлазнь сь новой Думой.

Пусть насильники начнутъ Гролетарият дозень стойко, твердо, выдержанно готовитъ больше и больше широкая массы народа вь великому, отчаянному бою за свободу. Товарищи рабочие! Мы перемая первая великая социалистическая революция. 9 же января 1905г., октябрьскую стачку, декабрьское возстане. Мы будем вновь собирать новые силы для нового еще более грозного, решительного выступления когда разорится костер дьявол Думы во всеобщий пожар. И пусть все силы соборь и сосредоточить вь грозущего решительности сражения.

Помните, товарищи, что вторая Дума неслышима везеть кь борьбу, кь возстаню. Не расстраивайте своих силъ на пустяки.

Да здравствуетъ всенародное возстане за свободу!

Да здравствуетъ революция!
Да здравствуетъ международная революционная социалдемократия!

Н Ленин,

ПИСЬМА РАБОЧИХЪ

Заводъ Крейтона.

(Самое)

Вь говореии фаврична вь вьзлечной настрени свой казнен удалея. Литература вьтх изворуретъ, особенно платна, и прилагаетъ вьтеть изучея гошничъ старый зречь. Оригиналвзимъ вь вьтх настрени только один человекъ. Мастер, овещанецъ известнаго проматора Ушакова, повелъ оградь вьдывать свою фамилию собственнымъ повелениемъ.

Передь выборомъ вь торговку зурки черносотенных и кадетских прилагачии и билетехъ вь болышомъ количестве выучаются вьторично фавричныхъ работников, которые, принос на заводъ, вьтеть позылившись и вьтеть вывешивать вь вьтеть сь писемъ. «Казетная вьтеть повелъ вьтеть вьтеть».

DUMA A II-A ȘI SARCINILE PROLETARIATULUI ³²

Tovarăși muncitori !

Ziua întrunirii Dumei a II-a de stat a sosit. Proletariatul conștient n-a crezut niciodată că se poate obține libertate pentru popor și pământ pentru țărănime trimițând jălbari la țar, care se află în fruntea haitei de asupritori pogromiști. Proletariatul conștient a boicotat Duma pentru a pune în gardă masele țărănești înapoiate care credeau în Dumă. Și experiența cu Duma I, faptul că guvernul și-a bătut joc de propunerile ei, dizolvarea ei, toate acestea au dovedit că proletariatul conștient a avut dreptate, au dovedit că pe cale pașnică, pe baza legilor emise de țar și păzite de ultrareacționari, nu se poate obține libertatea.

Social-democrația a sfătuit poporul să trimită în Duma a II-a nu jălbari, ci luptători. Încrederea poporului în calea pașnică a fost subminată. O dovadă în acest sens este înfrîngerea suferită în alegeri de cadeți, partidul liberalilor, care propovăduiește calea pașnică. Acest partid al moșierilor liberali și al avocaților burghezi, care încearcă să împace absolutismul pogromist cu libertatea poporului, intră slăbit în Duma a II-a. S-au întărit ultrareacționarii, din rîndul cărora au fost aleși cîteva zeci de deputați. Dar și mai mult s-au întărit cei de stînga, adică cei care se situează într-un mod mai mult sau mai puțin hotărît și consecvent pe pozițiile luptei revoluționare și nu pe pozițiile căii pașnice.

Duma a II-a este mai de stînga decît Duma I. În Duma a II-a sînt mult mai mulți social-democrați și mai mulți democrați revoluționari (socialiști-revoluționari și o parte din trudovici). Duma I a fost Duma speranțelor într-o cale pașnică. Duma a II-a este Duma luptei înverșunate dintre guvernul țarist ultrareacționar și reprezentanții masei : ai masei proletarilor care luptă în mod conștient pentru a obține libertatea în vederea luptei pentru socialism, ai masei țărănimii care se ridică spontan împotriva moșierilor iobăgiști.

Alegerile pentru noua Dumă au arătat că, în pofida tuturor persecuțiilor și interdicțiilor, în rîndurile maselor largi populare crește și se întărește conștiința revoluționară. Se apropie un nou val revoluționar, o nouă bătălie revoluționară a poporului pentru libertate.

Această bătălie se va da în afara Dumei. Insurecția proletariatului, a țărănimii și a părții conștiente din armată va depinde de rezultatul acestei bătălii. Tot mersul evenimentelor, întreaga desfășurare a ciocnirilor dintre stînga din Dumă, de o parte, și guvern și cadeți, de altă parte, ne apropie de această bătălie.

Muncitori, fiți pregătiți pentru evenimente importante. Nu vă irosiți zadarnic forțele. Nu e nevoie să grăbim deznodămîntul : lăsați-l pe țar și pe slugile lui ultrareacționare să atace primii. Ei vor fi nevoiți să atace poporul, să dizolve Duma, să abroge legea electorală, să pornească la o serie de silnicii pentru a se descotorisi de noua Dumă.

Să înceapă asupritorii. Proletariatul trebuie să pregătească cu dîrzenie, cu fermitate și consecvență mase populare tot mai largi în vederea mării, înverșunatei bătălii pentru libertate. Tovarăși muncitori ! Am trecut prin primele bătălii mari ale revoluției : 9 ianuarie 1905³³, greva din octombrie³⁴, insurecția din decembrie³⁵. Să adunăm iarăși forțe noi în vederea unei bătălii noi, și mai înverșunate, și mai hotărîte, cînd focul aprins în Duma de stînga se va transforma într-un incendiu care va cuprinde întreaga Rusie. Trebuie să adunăm și să concentrăm toate forțele pentru viitoarea bătălie hotărîtoare.

Țineți minte, tovarăși, că Duma a II-a duce în mod inevitabil la luptă, la insurecție. Nu vă irosiți forțele în lucruri mărunte.

Trăiască insurecția întregului popor pentru libertate!

Trăiască revoluția!

Trăiască social-democrația revoluționară internațională!

Scris la 20 februarie (5 martie) 1907

Publicat la 23 februarie 1907

în ziarul „Rabocil” nr. 2

Semnat : N. L e n i n

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

ÎN LEGĂTURĂ CU DECLARAȚIA LUI STOLÎPIN

PROIECT DE APEL ¹⁰

Deputații din Duma de stat care fac parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia declară poporului și propun Dumei să declare poporului următoarele :

Prin prim-ministrul său, d-l Stolîpin, guvernul a declarat reprezentanților poporului că intenționează să ducă aceeași politică pe care a dus-o după dizolvarea Dumei I. Guvernul nu vrea să țină seama de voința reprezentanților poporului. El cere reprezentanților poporului să se împace cu politica lui, să-l ajute să dezvolte, să perfecționeze, să aplice cu mai multă precizie și într-o măsură mai deplină această politică guvernamentală.

Ce reprezintă această politică a guvernului ?

Ea reprezintă apărarea intereselor unui mănunchi de mari moșieri, de curteni și de demnitari, reprezintă apărarea dreptului lor de a exploata și de a asupra poporul. Nici pământ, nici libertate ! — iată ce declară poporului guvernul prin gura lui Stolîpin.

Țăranii nu se pot aștepta din partea guvernului decât la apărarea intereselor moșierilor și la o luptă cruntă și necruțătoare împotriva năzuinței țăranilor spre lumină, spre libertate, spre îmbunătățirea situației lor, spre trecerea pământului în mâinile țăranilor, spre eliberarea lor de robia grea, de viața lor de ocnă, de moarte lentă prin înfometare. Țăranii nu se pot aștepta din partea guvernului decât la continuarea aceluiași acte de violență în urma cărora ei au pierdut mii și zeci de mii de oameni dintre cei mai buni, care au fost aruncați în închisori, deportați sau uciși pen-

tru curajoasa lor luptă împotriva samavolniciei funcționarilor și a asupririi moșierești. Să corupă prin bacșișuri neînsemnate o minoritate infimă de lipitori ale satului și de chiaburi, să-i ajute să jecmănească satul ruinat drept răsplată pentru ajutorul acordat de ei guvernului absolutist, aceasta este politica pe care intenționează s-o ducă Stolîpin și guvernul lui.

Muncitorii nu se pot aștepta din partea acestui guvern decât la acte de violență și la asuprire. Ca și pînă acum, în lupta pentru îmbunătățirea situației lor, muncitorii vor avea mîinile legate. Ca și pînă acum, uniunile muncitorești vor continua să fie dizolvate, ziarele muncitorești vor continua să fie prigonite. Ca și pînă acum, marii fabricanți vor continua să se bucure de ajutorul și de concursul guvernului în toate acțiunile al căror scop este asuprirea muncitorilor. Muncitorii nu se pot aștepta din partea guvernului la un ajutor care să le ușureze greaua lor situație provocată de șomaj, ci la înrăutățirea și la agravarea acestei situații. Ajutorul pe care guvernul îl dă clasei muncitoare îl constituie legile întocmite la consfăturile fabricanților cu funcționarii de poliție. Muncitorii din Rusia au avut de mult prilejul să aprecieze această politică de „grijă” a guvernului pentru clasa muncitoare.

Soldații și marinarii care și-au vărsat sîngele în războiul împotriva Japoniei — război pus la cale de guvern pentru a satisface interesele prădalnice ale unui mănunchi de curteni —, soldații și marinarii care și-au vărsat sîngele în patrie în lupta pentru îmbunătățirea vieții lor, pentru desființarea regimului de silnicie care domnește în cazărmi, pentru ca și soldatul să simtă că este om și nu animal, — soldații și marinarii nu se pot aștepta din partea guvernului decât la aceleași silnicii și asuprire, la același tratament barbar și la aceeași bucată de pîine uscată drept răsplată pentru reprimarea și subjugarea fraților lor, muncitorii și țărani, care luptă pentru libertate, care luptă ca să obțină pămînt pentru țărani.

Declarația guvernului a arătat limpede că ceea ce doare guvernul nu este pacea, ci războiul împotriva poporului. Această declarație nu spune răspicat un lucru, dar deputații pe care poporul i-a trimis în Dumă și care sînt

credincioși intereselor lui trebuie să-l spună : guvernul nu spune răspicat că declarația lui înseamnă, în mod necesar și inevitabil, hotărîrea de a dizolva Duma a II-a fără să-i dea nici măcar posibilitatea de a exprima voința poporului, de a expune nevoile țăranilor, muncitorilor și soldaților, nevoile tuturor oamenilor muncii, de a exprima tot ce populația, prin mandatul dat, i-a însărcinat pe deputați să spună atunci cînd i-a trimis în Dumă.

Partidul muncitoresc social-democrat a spus întotdeauna poporului că Duma nu este în stare să-i dea libertate și pămînt. Deputații care apără în Dumă interesele clasei muncitoare și ale țăranimii sînt gata să-și pună toate eforturile în slujba acestor interese, să ajute poporul spunînd adevărul în Dumă, explicînd milioanelor de oameni risipiți în toate colțurile Rusiei ce politică dăunătoare și anti-populară duce guvernul, ce cătușe pregătește el poporului, ce legi și măsuri refuză el să acorde poporului.

Dar deputații din Dumă capabili să ajute poporul, întreaga Dumă nu înseamnă nimic fără popor. Dacă Rusia a obținut pentru o scurtă perioadă de timp libertăți, oricît de modeste ar fi ele, dacă ea a obținut o reprezentanță națională fie și pentru o perioadă scurtă, toate acestea au fost cucerite numai prin lupta poporului, numai prin lupta plină de abnegație a clasei muncitoare, a țăranimii, a soldaților și marinarilor pentru libertate.

Încă o dată guvernul a declarat război poporului. Calea pe care a pornit el duce la dizolvarea Dumei a II-a, la abrogarea actualului drept de vot, la reintroducerea vechilor rînduieli ale vechiului absolutism rus.

Deputații clasei muncitoare aduc aceste lucruri la cunoștința întregului popor.

*Scris între 20 și 28 februarie
(5 și 13 martie) 1907*

*Publicat pentru prima oară în 1931
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

UN PRIM PAS IMPORTANT

Petersburg, 21 februarie 1907

Ieri ne-am exprimat speranța că menșevicii, care în ziarul „Russkaia Jizn“³⁷ spun cuvinte atît de frumoase despre independența social-democrației, vor duce o politică justă.

Alaltăseară a avut loc o adunare cadetă care a spulberat toate aceste speranțe...

Iată cum s-au petrecut lucrurile.

În după-amiaza zilei de 19 februarie a avut loc o adunare a fracțiunii social-democrate din Dumă. S-a făcut propunerea de a se participa la o consfătuire neoficială organizată de cadeți. O parte din deputați s-au opus cu îndârjire. Ei spuneau că este o rușine pentru deputații clasei muncitoare să meargă la burghezii liberali care se tîrguiesc cu Stolîpin, că social-democrații trebuie să ducă o politică proletară și nu una cadetă, că ei nu trebuie să-l ducă pe țaran la boierul liberal, că nu trebuie să ajute la crearea unui bloc „de stînga“ *cadet*. Menșevicii au reușit să obțină ca propunerea lor să fie adoptată.

În seara zilei de 19 februarie a avut loc la locuința lui Dolgorukov o adunare la care au participat aproximativ 300 de membri ai Dumei din rîndurile „opозиției“ : cadeți, *narodoviști* (naționaliști burghezi ultrareacționari polonezi)³⁸, toate partidele de stînga — trudovici, socialiști-revoluționari și... social-democrați. O parte dintre deputații social-democrați nu au participat la adunarea cadetilor.

Ce s-a întîmplat la adunarea care a avut loc la acest cadet ?

La această adunare, toți deputații de stînga, toți democrații, micii burghezi (populiști, trudovicii, socialiștii-revoluționari) și toți social-democrații cadetizanți *au semnat propunerile cadeților*. Potrivit relatărilor ziarului „Tovarișci”, menșevicii au făcut rezerva formală că hotărîrea lor nu este definitivă, că mai trebuie să ceară avizul fracțiunii. Potrivit relatărilor ziarului „Revi” (organul central al cadeților), *nimeni* n-a avut nici un fel de rezerve.

Așadar, social-democrații, ca niște robi credincioși ai liberalilor, au acceptat în întregime planul acestora, au cedat majoritatea prezidiului (două locuri din trei) cadeților, au consimțit ca locul al treilea să fie luat de trudovici, *care în felul acesta rămîn legați de cadeți*, au consimțit să nu explice poporului ce însemnătate politică are alegerea prezidiului, de ce este *obligatoriu* pentru fiecare cetățean conștient să rezolve această chestiune din punctul de vedere al atitudinii partidului și nu prin tranzacții particulare, de culise.

Comportarea aceasta poate fi oare justificată prin teama că în Dumă ar putea fi ales un prezidiu ultrareacționar? Nu. Noi încă ieri am arătat, în articolul tov. P. Orlovski, că, *oricum s-ar fi împărțit* voturile între cadeți și cei de stînga, ultrareacționarii *nu puteau* să învingă.

Nu pericolul unei eventuale victorii a ultrareacționarilor, ci dorința de a-i sluji pe liberali, iată ce determină *în realitate* politica menșevicilor.

Dar ce politică sînt datori să ducă social-democrații?

Ori să se abțină de la vot, în calitatea lor de socialiști care nu au nimic comun cu liberalii, cu acești trădători ai libertății și exploatatori ai poporului, ori să ducă după ei, și împotriva ultrareacționarilor, și împotriva liberalilor, mica burghezie democrată capabilă de luptă.

Prima politică este obligatorie pentru socialiști atunci cînd din punctul de vedere al luptei pentru democrație nu mai există nici o deosebire esențială între *toate* partidele burgheze. Așa se întîmplă în Europa. Acolo nu este revoluție. Toate partidele burgheze și-au pierdut capacitatea de a lupta pentru democrație și luptă numai pentru interesele meschine, egoiste ale patronilor sau ale *micilor proprietari*. În aceste condiții, social-democrația este *singura* care apără

interesele democrației, dezvoltînd neconținut în fața maseilor concepțiile ei socialiste.

Cea de-a doua politică este obligatorie atunci cînd mai există încă condiții pentru o revoluție burghezo-democratică, cînd în afară de clasa muncitoare există anumite păături burgheze sau mic-burgheze capabile să lupte pentru democrația necesară proletariatului.

În momentul de față, în Rusia este obligatorie cea de-a doua politică. Fără să dea nici un moment uitării propaganda și agitația ei socialistă, organizarea proletarilor ca clasă, social-democrația este datoare ca, *mergînd împreună*, de la caz la caz, cu mica burghezie democratică, să *lovească* și în ultrareacționari, și în *liberali*.

Căci liberalii (cadeții, narodoviștii (?), partidul reformelor democratice etc. etc.) au și întors cu hotărîre spatele revoluției și tratează cu absolutismul încheierea unui tîrg împotriva libertății poporului, libertate despre care ei trîncănesc, mințind cu bună-știință. Acum iese la iveală și faptul că anul trecut cadeții *au ajutat guvernul* să obțină din Franța *două miliarde* pentru curți marțiale și execuții, căci Clemenceau le-a spus în față cadeților : nu se va acorda nici un împrumut dacă partidul cadeților se va pronunța în mod oficial împotriva împrumutului. Cadeții au refuzat să se pronunțe împotriva împrumutului, de teamă ca nu cumva să-și piardă situația de viitor *partid de guvernămînt!* Asupra Rusiei s-a tras nu numai cu mitralierele lui Trepov, ci și cu ajutorul milioanei cadeto-franceze.

Nu le este permis social-democraților revoluționari să sprijine hegemonia cadeților. Iar faptul că s-au pronunțat împotriva participării la adunarea cadetă de la 19 februarie nu este suficient. Ei trebuie să ceară neapărat și în mod categoric ca fracțiunea s-o rupă cu politica cadetizantă și să ducă în Dumă în mod direct și fățiș politica de sine stătătoare a proletariatului.

În problema prezidiului, social-democrații ar fi trebuit să spună : noi nu vrem un prezidiu al nostru. Vom sprijini *în întregime* o listă compusă din deputați de stînga sau din trudovici *împotriva cadeților*, adică o listă în care toți trei candidații la prezidiu să fie împotriva candidaților cadeți, și ne vom abține dacă, în pofida avertismentelor noastre,

trudoviciei se vor tîrî în coada cadeților. În orice caz, trebuia neapărat să se propună un candidat din rîndurile celor de stînga, chiar dacă nu ar fi avut șanse să fie ales; la primul scrutin, numărul de voturi obținute de acesta ar fi arătat pe ce forțe pot conta social-democrații în cazul unei lupte împotriva cadeților. Iar dacă cu acest prilej s-ar fi văzut că el a întrunit mai multe voturi decît cadetul, chiar dacă n-ar fi avut majoritatea absolută necesară pentru a fi ales, acest scrutin ar fi arătat limpede poporului că Duma nu este o Dumă cadetă, că cadetul *nu este totul* în Dumă.

Alegerea prezidiului nu este o chestiune neînsemnată. Este un prim pas, după care vor urma alții. Zarurile au fost aruncate.

Ori o politică cadetizantă, și atunci social-democrații se transformă în fapt într-o anexă a liberalilor.

Ori politica social-democrației revoluționare, și atunci trebuie să începem nu prin a ne ploconi în fața cadeților, ci prin a desfășura deschis steagul *nostru*. Atunci nu trebuie să mergem la cadeți. Atunci trebuie să chemăm democrația mic-burgheză, și mai ales democrația țărănească, la luptă și împotriva ultrareacționarilor, și împotriva liberalilor.

„Novii Luci” nr. 2
din 21 februarie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

AU OARE MENȘEVICII DREPTUL SĂ DUCĂ O POLITICĂ DE SPRIJINIRE A CADEȚILOR ?

Ce determină politica social-democrației ?

În ceea ce privește fondul — interesele de clasă ale proletariatului. În ceea ce privește forma — hotărârile congreselor de partid.

Care sînt aceste hotărîri la noi ? În primul rînd, hotărîrile Congresului de unificare (de la Stockholm) al P.M.S.D.R. În al doilea rînd, hotărîrile Conferinței generale din noiembrie a P.M.S.D.R., confirmate de C.C.

Ce *recomandă* social-democrației rezoluția Congresului de la Stockholm cu privire la Duma de stat ?

... (punctul 1, a) „să tindă să lărgească și să ascuță aceste conflicte (și anume conflictele care se ivesc atît între guvern și Dumă cît și în cadrul Dumei însăși) pînă la un punct care să devină punctul de plecare pentru mișcări largi de masă îndreptate spre...” etc.

Duc oare menșevicii la îndeplinire această recomandare a congresului ? lărgesc, ascuț ei conflictul dintre aripa stîngă din Dumă și cadeți în problema prezidiului ?

Nu, menșevicii încalcă hotărîrea congresului.

Mai departe, în aceeași rezoluție congresul a recomandat : „...să-și orienteze această intervenție în așa fel, încît aceste ciocniri care devin tot mai ascuțite : (a) *să dezvăluie în fața masei* inconsecvența tuturor partidelor burgheze care își vor asuma în Dumă rolul de exponenți ai voinței populare și (b) să facă *masa largă (a proletariatului, a țărănimii și a micii burghezii de la orașe)* să înțeleagă *totala* incapacitate a Dumei” etc.

Prin urmare, menșevicii puteau, fără să se expună absolut nici unui risc și chiar fără să părăsească terenul arhi-legal, și erau obligați să dezvăluie în fața *masei*, adică să declare *deschis de la tribuna Dumei*, că prezidiul *cadet* este prezidiul unui partid care a întors revoluției spatele.

Ce a recomandat partidului rezoluția Conferinței generale din noiembrie a P.M.S.D.R., confirmată de Comitetul Central și adoptată de 18 delegați menșevici ?

„În campania sa electorală, prezentându-se ca partid de clasă de sine stătător al proletariatului, P.M.S.D.R. își propune... 2) să explice maselor *caracterul iluzoriu al oricăror speranțe* că lupta pentru putere ar putea avea un deznodământ *pașnic*.

...4) să ridice la un nivel mai înalt *activitatea politică a maselor* și, organizând *forțele revoluției* în afara Dumei și în cadrul ei, să creeze condițiile pentru transformarea acesteia într-un punct de sprijin al revoluției...“.

Începând din noiembrie 1906, menșevicii au evoluat în așa măsură spre dreapta, încât au încălcat de la început propria lor hotărâre. Prin primul lor pas, ei *dezorganizează* „forțele revoluției“ în cadrul Dumei, *întărind* în rândurile maselor speranțele într-un deznodământ pașnic, căci un prezidiu *cadet* ales de întreaga Dumă, fără a stârni protestul celor de stînga, ar însemna *confirmarea* oficială de către social-democrați, în numele întregului popor, a speranțelor pe care ei le consideră „iluzorii“.

Cadeții au întors, fățiș și pe deplin, revoluției spatele. „Forțele revoluției“ sînt cei de stînga, *trudovicii*, *socialiștii-revoluționari* (*burghezia revoluționară*) și *social-democrații*. Pentru a ajuta la organizarea și nu la dezorganizarea „forțelor revoluției“, *sîntem datori* să spunem maselor : *social-democrații* sprijină un prezidiu de stînga, *trudovic*, împotriva cadeților. Dacă un prezidiu *trudovic* ar fi fost ales și n-ar fi justificat speranțele pe care și le-au pus în el *democrații*, atunci prin acest lucru noi am fi demascată în fața maselor mica *burghezie democrată* și le-am fi întărit convingerea că singura clasă consecvent democrată este proletariatul.

Ce a spus Comitetul Central întregului partid și întregului popor cînd a început campania electorală? În *platforma electorală* oficială a P.M.S.D.R. citim următoarele:

„...Cetățeni, în Dumă trebuie aleși oameni care *nu numai* că doresc libertate pentru Rusia, dar și caută să *ajute revoluția populară* să-și cucerească această libertate... Prima Dumă n-a făcut acest lucru. Majoritatea membrilor ei, condusă de partidul «libertății poporului», spera să obțină libertate și pămînt *cu ajutorul unor tratative pașnice* cu guvernul... Și de aceea în Dumă nu trebuie să fie aleși jălbari smeriți... Să-i alegeți, cetățeni, pe luptătorii pentru revoluție, care împreună cu voi vor continua marea operă începută în ianuarie, octombrie și decembrie anul trecut“.

Ce cuvinte frumoase, mărețe, demne de proletariat! Și ce păcat că pentru minoritate nu sînt decît vorbe goale.

Să condamni în platforma electorală a *partidului* majoritatea cadetă din Duma I și politica cadetă a acesteia, iar acum să ajuți la reînvierea *în mod artificial* a hegemoniei cadete într-o Dumă de stînga.

ALEGERILE PENTRU DUMĂ ȘI TACTICA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE ³⁹

Rezultatul alegerilor pentru Dumă caracterizează diferitele clase și forța lor.

În Rusia, votul este *indirect* și *inegal*. Țăranii aleg mai întâi cîte un *deseatidvornic* * ; aceștia aleg din rîndurile lor împuterniciți ai țăranilor ; împuterniciții aleg delegați ai țăranilor, și, în sfîrșit, acești delegați, împreună cu delegații celorlalte stări sociale, aleg deputații în Dumă. O procedură electorală corespunzătoare este prevăzută și pentru curia proprietarilor funciari, pentru cea orășenească și pentru cea muncitorească, numărul de delegați care revine fiecăreia dintre aceste curii fiind stabilit prin lege în interesul și în avantajul claselor de sus, în interesul moșierilor și al burgheziei. În plus, nu numai partidele revoluționare, ci și cele opoziționiste sînt supuse celor mai barbare și mai ilegale represiuni polițienești ; apoi, libertatea presei și a întrunirilor este cu desăvîrșire inexistentă, se operează arestări samavolnice și trimiteri arbitrare la urmă, în cea mai mare parte a Rusiei funcționează curțile marțiale și este în vigoare starea excepțională legată de funcționarea lor.

Cum se face, totuși, că în aceste condiții Duma nou aleasă este mult mai opoziționistă și mai revoluționară decît Duma I ?

Pentru a da un răspuns la această întrebare, trebuie să examinăm în primul rînd datele referitoare la repartizarea delegaților pe diferite partide, în legătură cu compoziția politică, de partid, a Dumei a II-a, potrivit materialelor

* — reprezentant ales de zece gospodării, învesit cu dreptul de a vota în alegerile de împuterniciți. — *Nota trad.*

publicate în organul cadet „Revi“, care se referă la aproximativ $\frac{9}{10}$ din numărul total al delegaților din Rusia europeană (cu excepția Poloniei, Caucazului, Siberiei etc.). Luăm cele cinci grupuri politice principale, pentru că nu există date mai amănunțite cu privire la culoarea politică a delegaților. Primul grup îl formează *cei de dreapta*. Din acest grup fac parte așa-numitele „sute negre“ (monarhiștii, Uniunea poporului rus etc.), care sînt pentru revenirea la absolutismul deplin în forma lui pură, care îndeamnă la dezlănțuirea unei terori militare nestăvilită împotriva revoluționarilor și la asasinarea lor pe la spate — așa cum a fost asasinat Ghertzenstein, membru în Dumă —, care pun la cale „pogromuri“ etc. Tot din acest grup fac parte așa-numiții „*octombriști*“ (așa se numește în Rusia partidul marilor industriași), care îndată după manifestul țarului de la 17 octombrie 1905⁴⁰ s-au alăturat contrarevoluției și în prezent sprijină guvernul prin toate mijloacele. În alegeri acest partid încheie adeseori blocuri cu monarhiștii.

Grupul al doilea îl formează *cei fără partid*. Vom vedea mai departe că numeroși delegați și deputați, mai ales din rîndurile țărănimii, s-au camuflat sub această denumire, ca să nu fie supuși la represiuni pentru convingerile lor revoluționare.

Grupul al treilea îl formează *liberalii*. În fruntea partidelor liberale se află partidul constituțional-democrat (așa-numitul partid „cadet“), sau partidul „libertății poporului“. Acesta este partidul centrului în revoluția rusă; el se situează între moșieri și țărani. Burghezia caută să împace aceste două clase. Atitudinea față de partidul burgheziei liberale — partidul cadet — constituie unul dintre cele mai importante puncte de divergență între cele două orientări din cadrul social-democrației ruse.

În Dumă se situează de partea liberalilor ruși, nu din convingeri politice, ci din considerente oportuniste, și „ultrareacționarii“ polonezi, partidul „*narodovî* democrat“, care folosesc în Polonia toate mijloacele, inclusiv denunțurile, lock-out-urile și asasinatele, în lupta lor împotriva proletariatului revoluționar.

Grupul al patrulea îl formează *progresiștii*. Aceasta nu este denumirea unui partid, ci, ca și denumirea „fără

partid“, este un termen care nu spune nimic, un termen convențional, care urmărește în primul rînd să servească drept pavază împotriva persecuțiilor polițienești.

În sfîrșit, grupul al cincilea îl formează *cei de stînga*. Din acest grup fac parte partidul social-democraților și al socialiștilor-revoluționari, al socialiștilor-populiști (care corespund aproximativ radical-socialiștilor din Franța ⁴¹) și așa-numiții „*trudovici*“, organizație deocamdată cu totul amorfă a democrației țărănești *. Prin caracterul lor de clasă, *trudovicii*, socialiștii-populiști și socialiștii-revoluționari sînt democrați mic-burghezi și exponenți ai democrației țărănești. Uneori delegații diferitelor grupuri revoluționare au căutat să se camufleze în timpul campaniei electorale sub denumirea generală de „*cei de stînga*“, pentru a putea evita cu mai mult succes persecuțiile polițienești.

Din cifrele publicate de ziarul „*Revi*“ vom vedea imediat că concluziile noastre în ceea ce privește compoziția socială a partidelor sînt juste.

Numărul delegaților

Partide	În 51 de gubernii din Rusia europeană										Orașele mari	
	Proprietari funciari		Orașenească		Țărănească		Muncitoarească		Total		Delegați	%
	Delegați	%	Delegați	%	Delegați	%	Delegați	%	Delegați	%		
Cei de dreapta ..	1 224	70,9	182	13,9	764	33,8	—	—	2 170	40,0	346	20,7
Cei fără partid	81	4,7	27	2,1	248	11,0	2	1,4	358	6,6	—	—
Liberalii	154	8,9	504	38,7	103	4,6	—	—	761	14,0	940	56,4
Progresiștii	185	10,7	280	21,5	561	24,9	3	2,1	1 029	18,9	55	3,3
Cei de stînga ..	82	4,8	311	23,8	582	25,7	140	96,5	1 115	20,5	327	19,8
Total	1 726	100,0	1 304	100,0	2 258	100,0	145	100,0	5 433	100,0	1 668	100,0

* În presa germană, acestui partid i se spune deseori „grup muncitoresc“, denumire care s-ar părea că indică o înrudire cu clasa muncitoare. În realitate, în Rusia nu există între ele nici măcar o astfel de înrudire verbală; de aceea este mai nimerit ca acest cuvînt, „*trudoviki*“, să nu fie tradus și să fie folosit la desemnarea micii burghezii, și anume a democrației țărănești.

Numărul deputaților în Dumă

Partide	În 51 de gubernii din Rusia europeană						Polonia		Caucazul		Siberia și guberniile răsăritene		În întregul Imperiu rus	
	Din partea guberniilor		Din partea curiei țărănești		Din partea orașelor mari									
	Deputați	%	Deputați	%	Deputați	%	Deputați	%	Deputați	%	Deputați	%	Deputați	%
Cei de dreapta ..	85	25,7	4	7,5	5	18,5	1	2,7	2	7,1	—	—	97	19,8
Cei fără partid ..	18	5,4	3	5,7	—	—	—	—	—	—	1	7,1	22	4,5
Liberalii	82	24,8	10	18,9	17	63,0	32	86,5	9	32,2	6	42,9	158	31,8
Progresiștii	20	6,0	10	18,9	—	—	3	8,1	2	7,1	—	—	35	7,1
Cei de stînga ..	128	38,1	28	49,0	5	18,5	1	2,7	15	53,6	7	50,0	180	36,8
<i>Total</i>	331	100,0	53	100,0	27	100,0	37	100,0	28	100,0	14	100,0	490	100,0

După cum se vede din aceste *tabele*, *orașele mari* alcătuiesc un grup aparte, și anume : Petersburgul alege 6 deputați, Moscova 4, Varșovia și Tașkentul câte 2, celelalte orașe câte 1 ; în total, 17 orașe aleg 27 de deputați. Ceilalți membri ai Dumei sînt aleși în adunările de delegați corespunzînd celor patru curii din fiecare gubernie în parte ; dar, în afară de aceasta, în fiecare gubernie delegații țărănilor aleg un deputat din partea curiei țărănești. Așadar rezultă trei grupuri de deputați : deputați din partea adunărilor electorale guberniale, deputați din partea curiei țărănești și deputați din partea orașelor mari.

S-ar putea ca, în cadrul operațiilor de calculare, un mic număr de delegați ai blocului progresist sau ai blocului de stînga să fi fost împărțiți între diferitele grupuri de partid ; în general însă aceste cifre oferă deocamdată materialul cel mai complet și mai sigur pentru înțelegerea structurii de clasă a diferitelor partide din Rusia.

Chiar și în provincie, dar mai ales, firește, în orașele mari, *curia muncitorească* alege aproape exclusiv delegați de stînga, și anume 96,5%. Din cei 140 de delegați de stînga ai curiei muncitorești, 84 sînt social-democrați, 52 delegați de stînga fără nuanță precizată (în cea mai mare parte tot

social-democrați) și 4 socialiști-revoluționari. Așadar, social-democrația rusă, contrar afirmațiilor mincinoase ale liberalilor, care vor s-o prezinte ca partid al intelectualității revoluționare, este un adevărat partid *muncitoresc*. La Petersburg, în oraș și în gubernie, dintre cei 24 de delegați aleși în curia muncitorească 20 sînt social-democrați și 4 socialiști-revoluționari; la Moscova, în oraș și în gubernie, au fost aleși numai social-democrați, și anume 35 de delegați etc.

În curia *țăărănească* se observă de la început o disproporție surprinzătoare: 33,8% din delegații țărani fac parte din grupul celor de dreapta, în timp ce printre *deputații în Dumă* aleși de aceiași delegați ai curiei țărănești numai 7,5% sînt de dreapta. E limpede că delegații din partea țăranilor își *spuneau* delegați de dreapta numai pentru a scăpa de represiuni din partea guvernului. Presa rusă a constatat acest fenomen în mai bine de 100 de cazuri, iar statistica alegerilor certifică acum definitiv acest lucru.

Nu se pot face aprecieri în legătură cu curia țărănească pe baza denumirii pe care și-o dădeau delegații; ceea ce importă este însă partidul de partea căruia se situează *deputații* lor. Vedem că, *după curia muncitorească*, curia țărănească *formează grupul cel mai de stînga*. Țăranii au ales numai 7,5% deputați de dreapta și 67,95% deputați *mai de stînga decît liberalii*! Cea mai mare parte a țăranilor din Rusia au o stare de spirit *revoluționară*, acesta este învățămîntul care se trage din alegerile pentru Duma a II-a. Este un fapt foarte important, deoarece el dovedește că revoluția din Rusia este departe de a fi ajuns la sfîrșitul ei. Atîta timp cît revendicările țăranului nu sînt satisfăcute, cel puțin atîta timp cît el nu s-a liniștit, revoluția *trebuie* să continue. Dar, bineînțeles, starea de spirit revoluționară a țăranului nu are nimic comun cu social-democrația: țăranul este un revoluționar burghezo-democrat și nicidecum socialist. El nu luptă pentru trecerea tuturor mijloacelor de producție în mîinile societății, ci pentru confiscarea de către țărănime a pămîntului moșierilor.

Conștiința revoluționară burghezo-democratică a țărânmii își găsește o expresie politică de partid tipică în partidul trudovicilor, al socialiștilor-revoluționari și al socialiștilor-

populiști. Dintre cei 53 de deputați aleși în Dumă din partea curiei țărănești, 24 fac parte din categoria acestor democrați țărani (10 de stînga, 10 trudovici, 4 socialiști-revoluționari) și, apoi, fără îndoială că, dintre cei 10 progresiști și dintre cei 3 fără partid aleși de țărani, majoritatea fac parte din partidul trudovicilor. Spunem : fără îndoială, deoarece după Duma I trudovicii au fost prigoniți fără cruțare, și țăranii sînt destul de prudenți pentru a nu se intitula trudovici, deși *în fapt* în Dumă ei votează cu trudovicii. Așa, de pildă, cel mai important proiect de lege prezentat de trudovici în Duma I a fost proiectul de lege agrară cunoscut sub numele de „proiectul celor 104” (în esență, conținutul acestui proiect se rezumă la naționalizarea imediată a pămîntului moșierilor, iar pe viitor a loturilor țărănești, precum și la folosirea egalitară a pămîntului). Acest proiect este un produs remarcabil al gîndirii politice a masei țărănești într-una din cele mai importante probleme ale vieții țăranilor. Acest proiect a fost semnat numai de 70 de „trudovici” și de 25 de țărani care se declarau fără partid sau care, în general, nu dădeau nici un răspuns la întrebarea cu privire la apartenența lor de partid !

Așadar, Grupul „trudovic” din Rusia este fără îndoială partidul democrației țărănești de la sate. Acestea sînt partide revoluționare, dar nu în sensul socialist, ci în sensul burghezo-democratic al acestui cuvînt.

În ceea ce privește *curia orașenească*, trebuie să facem o distincție între orașele mari și orașele mici. În orașele mici, contradicțiile politice dintre clase nu-și găsesc o expresie atît de puternică, nu există mase mari de proletari (care să formeze o curie muncitorească aparte) ; aici partidele de dreapta sînt mai slabe. În orașele mari nu există de loc delegați fără partid, numărul „progresiștilor” neprecizați este aici cu totul neînsemnat ; în schimb, cei de dreapta sînt aici mai puternici, iar cei de stînga mai slabi. Explicația este simplă : în orașele mari proletariatul formează o curie muncitorească aparte, care n-a fost inclusă

în tabelul nostru de delegați *. Aici mica burghezie este mult mai puțin numeroasă decît în orașele mici. Predomină marea industrie : ea este reprezentată în parte de elemente de dreapta, în parte de liberali.

Datele cu privire la componența delegaților arată cît se poate de limpede că baza partidelor liberale (în special deci a cadeților) o constituie burghezia de la orașe, și în primul rînd marea burghezie industrială. Cotitura spre dreapta a acestei burghezii, speriată de independența și de forța proletariatului, devine cît se poate de limpede dacă comparăm orașele mari cu cele mici. În acestea din urmă, curia orășenească (adică burgheză) este în mult mai mare măsură îmbibată cu elemente de stînga.

Principalele divergențe dintre social-democrații ruși sînt strîns legate de această problemă. O aripă (așa-numiții „menșevici”) consideră că cadeții și liberalii sînt reprezentanții burgheziei progresiste de la orașe, în opoziție cu mica burghezie înapoiată de la sate (trudovicii). Pornind de la acest considerent, ei socot burghezia forța motrice a revoluției și proclamă o politică de sprijinire a cadeților. Cealaltă aripă (așa-numiții „bolșevici”) consideră că liberalii sînt reprezentanții marii industrii, care, întrucît se tem de proletariat, caută să pună cît mai repede capăt revoluției și sînt dispuși să încheie compromisuri cu reacțiunea. Pe trudovici această aripă îi consideră reprezentanții democrației mic-burgheze revoluționare, apreciind că în problema agrară, cea mai importantă pentru țărănime, trudovicii înclină să adopte o poziție radicală, pronunțîndu-se pentru confiscarea marii proprietăți funciare. De aici rezultă tactica bolșevicilor. Ei refuză să sprijine burghezia liberală trădătoare, adică pe cadeți, și se străduiesc să elibereze mica burghezie democratică de sub influența liberalilor ; ei vor să-l rupă pe țărăn și pe micul burghez de la oraș de liberali și să-i facă

* Nu există date în această privință. De aceea cifrele care arată numărul delegaților din partea curiei muncitorești au fost șterse din tabel. Avem date exacte numai cu privire la 37 de delegați muncitori. Aceștia sînt, fără excepție, de stînga. Conform legii, numărul total al delegaților muncitori în Rusia europeană este de 208. De date mai exacte dispunem cu privire la 145 dintre ei, care împreună cu cei 37 de delegați din partea curiei muncitorești din orașele mari, menționați mai sus, reprezintă 182, adică $\frac{1}{2}$ din numărul total al delegaților muncitori.

să urmeze proletariatul, care constituie avangarda, în lupta revoluționară. Prin conținutul ei social-economic, revoluția rusă este o revoluție burgheză ; totuși forța ei motrice nu o constituie burghezia liberală, ci proletariatul și țărănimea democrată. Victoria revoluției este posibilă numai printr-o dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

Ca să ne dăm seama de trăinicia alianței dintre liberali și mica burghezie de la orașe, un deosebit interes îl prezintă statistica privitoare la *numărul de voturi* obținute de blocurile de partide în orașele mari. Potrivit datelor oferite de statisticianul Smirnov, în 22 de orașe mari monarhiștilor le revin 17 000 de voturi, octombriștilor 34 500, cadeților 74 000 și blocului de stînga 41 000 *.

În timpul alegerilor pentru Duma a II-a, între cele două aripi ale social-democrației, menșevicii și bolșevicii, s-a încins o luptă îndârjită în jurul următoarei probleme : trebuie să se încheie un bloc cu cadeții sau un bloc cu trudovicii împotriva cadeților ? La Moscova, adepții bolșevicilor sînt mai tari. Acolo s-a format un bloc de stînga în care au intrat și menșevicii. Și la Petersburg bolșevicii erau mai tari ; și aici s-a format în timpul alegerilor un bloc de stînga, dar menșevicii n-au intrat în acest bloc și s-au retras din organizație. S-a produs o sciziune, care continuă și în prezent. Menșevicii invocau pericolul ultra-reacționar, adică ei se temeau să nu învingă la alegeri ultrareacționarii ca urmare a faptului că voturile celor de stînga și ale liberalilor vor fi împărțite. Bolșevicii au declarat că acest pericol a fost născocit de liberali, care nu urmăresc decît să atragă democrația proletară și mic-burgheză sub aripa liberalismului burghez. Cifrele dovedesc că totalul voturilor celor de stînga și ale cadeților depășește de peste două ori numărul voturilor obținute de

* Prin „bloc de stînga” se înțelege blocul electoral încheiat de social-democrați cu partidele democrației mic-burheze (în primul rînd cu „trudovicii”, luînd acest cuvînt în sensul cel mai larg și considerînd pe socialiștii-revoluționari drept aripa stîngă a acestui grup). Acest bloc era îndreptat atît împotriva celor de dreapta cît și împotriva liberalilor.

octombriști și monarhiști la un loc *. Împărțirea voturilor opoziției nu putea deci să contribuie la o victorie a celor de dreapta.

Aceste cifre, care cuprind peste 200 000 de alegători de la orașe, precum și datele referitoare la compoziția generală a Dumei a II-a dovedesc că adevărata rațiune politică a încheierii unor blocuri între social-democrați și cadeți nu constă nicidecum în înlăturarea pericolului „ultrareacționar“ (această părere, chiar dacă ar fi absolut sinceră, este în general greșită), ci în lichidarea politicii de sine stătătoare a clasei muncitoare, în subordonarea clasei muncitoare liberalilor, hegemonia liberalilor.

Esența controverselor dintre cele două aripi ale social-democrației ruse este următoarea : trebuie oare să se recunoască hegemonia liberalilor sau trebuie să se tindă la hegemonia clasei muncitoare în revoluția burgheză ?

Faptul că în urma încheierii primului acord între social-democrați și trudovici împotriva cadeților, cu toate greutatele nemaipomenite pe care le-a avut de întâmpinat agitația, în 22 de orașe cei de stînga au obținut 41 000 de voturi, adică un număr de voturi care întrece pe cel obținut de octombriști și reprezintă mai mult de jumătate din voturile obținute de liberali, este o dovadă pentru bolșevici că mica burghezie democrată de la orașe îi urmează pe cadeți mai mult în virtutea obișnuinței și ca urmare a tertipurilor folosite de liberali decît din ostilitatea acestor pături față de revoluție.

Trecem acum la ultima curie, la curia proprietarilor funciari. Aici preponderența celor de dreapta este evidentă : 70,9% din delegați sînt de dreapta. Aversiunea marelui proprietar funciar față de revoluție și orientarea lui spre contrarevoluție sub influența luptei țaranului pentru pămînt sînt absolut inevitabile.

Dacă vom face acum o comparație între componența grupurilor electorale în adunările electorale guberniale și

* Potrivit calculului aceluiasi domn Smirnov, în 16 orașe, unde s-au prezentat în fața urnelor 72 000 de alegători și unde lupta se dădea nu între 4, ci între 2 (sau 3) liste, opoziția a obținut 58,7%, iar cei de dreapta 21%. Și aici prima cifră depășește de mai bine de două ori pe cea de-a doua. Și aici pericolul ultrareacționar a fost o gogorită lansată de liberali, care vorbeau mult despre un pericol de dreapta, deși în realitate se temeau de „pericolul de stînga“ (expresia aparține organului cadeț „Reci“).

componenta Dumei sub aspectul culorii politice a deputaților aleși în aceste adunări, vom constata că în cele mai multe cazuri sub denumirea de progresist se camuflează cei de stînga. 20,5% din numărul delegaților sînt de stînga și 18,9% progresiști. Din numărul deputaților, 38% sînt de stînga ! Cei de dreapta au numai 25,7% din numărul deputaților, cu toate că au avut 40% din totașul delegaților. Dacă însă scădem din aceștia din urmă pe delegații din partea țaranilor (am mai arătat că numai agenții guvernului rus, care au falsificat informațiile cu privire la alegeri, au putut să-i socotească printre cei de dreapta), obținem $2170 - 764 = 1406$ delegați de dreapta, adică 25,8%. Așadar, cele două rezultate coincid perfect. Delegații liberali, după cum se vede, se camuflează fie sub denumirea de delegați „fără partid“, fie sub denumirea de „progresiști“, iar țaranii chiar sub denumirea de „delegați de dreapta“.

Analizarea datelor cu privire la teritoriile neruse ale Rusiei, Polonia și Caucazul ne oferă o nouă dovadă că adevărata forță motrice a revoluției burgheze din Rusia nu este burghezia. În Polonia nu există o mișcare țărănească revoluționară, nu există o opoziție burgheză la orașe, aproape nu există liberali. Împotriva proletariatului revoluționar se ridică blocul reacționar compus din marea și mica burghezie. De aceea acolo au învins narodovii democratii. În Caucaz, mișcarea țărănească revoluționară este foarte puternică, liberalii sînt aproape la fel de tari ca în Rusia, dar cei de stînga reprezintă aici partidul cel mai puternic : procentul deputaților de stînga aleși în Dumă (53,6%) este aproape egal cu procentul deputaților aleși în curia țărănească (49%). Numai muncitorii și țărănimea democrat-revoluționară pot duce revoluția burgheză pînă la capăt. În Polonia avansată, cu un înalt nivel de dezvoltare capitalistă, nu există o problemă agrară în sensul pe care îl are această problemă în Rusia, nu există lupta revoluționară a țărănimii pentru confiscarea pămînturilor moșierilor. De aceea în Polonia revoluția nu are nici un punct de sprijin trainic în afară de proletariat. Contradicțiile de clasă se apropie acolo de tipul vest-european. Un fenomen invers întîlnim în Caucaz.

Mai relevăm cu acest prilej că, potrivit calculului făcut de ziarul „Reci“, cei 180 de deputați de stînga sînt repartizați în felul următor între diferitele partide : 68 de deputați de stînga, 9 socialiști-populiști (aripa dreaptă a trudoviciilor), 28 de socialiști-revoluționari și 46 de social-democrați... De fapt numărul acestora din urmă se ridică acum la 65. Liberalii caută pe cît posibil să diminueze numărul social-democraților.

În ceea ce privește structura lor de clasă, aceste grupuri pot fi reduse la două pături : micii burghezii democratice de la orașe și în special de la sate îi revin 134 de deputați, iar proletariului 46 de deputați.

Vedem că, în general, în Rusia structura de clasă a diferitelor partide apare deosebit de limpede. Marii proprietari funciari sînt ultrareacționari, monarhiști și octombriști. Marea industrie este reprezentată de octombriști și liberali. În ceea ce privește metodele de ducere a gospodăriei, moșierii din Rusia se împart în moșieri care continuă să-și ducă gospodăria cu metode semifeudale, lucrînd pămîntul cu vitele și cu inventarul țărănilor (țăranul este aservit moșierului), și moșieri care au introdus formele capitaliste moderne de gospodărie. Printre aceștia din urmă sînt mulți liberali. Mica burghezie de la orașe este reprezentată de liberali și trudovici. Mica burghezie țărănească — de trudovici, și mai ales de aripa lor stîngă, socialiștii-revoluționari. Reprezentanții proletariului sînt social-democrații. În condițiile înapoierii vădite a dezvoltării capitaliste a Rusiei, această manifestare pregnantă a grupărilor de partid potrivit cu structura de clasă a societății se explică numai prin starea de spirit vijelios revoluționară a perioadei prin care trecem, cînd partidele se formează mult mai repede și cînd conștiința de clasă crește și se conturează infinit mai repede decît în perioada de stagnare sau de așa-numit progres pașnic.

Publicat la 27 martie 1907
în revista „Die Neue Zeit“ nr. 20.

I. Band, 1906—1907

Semnat : A. L i n i t s c h

În limba rusă publicat
pentru prima oară în 1922
în Operele lui N. Lenin
(V. Ullanov), vol. VIII

Se tipărește după textul
apărut în revistă
Tradus în limba rusă
din germană

TACTICA MIC-BURGHEZĂ

Ziarul „Tovariși” din 21 februarie a publicat extrase din hotărârile adoptate de ultimul congres, extraordinar, al partidului socialiștilor-revoluționari ⁴². Hotărârile sînt consacrate problemei tacticii în Dumă.

În legătură cu aceste hotărîri se pot spune și trebuie să spunem foarte multe. Nu putem să insistăm aici asupra păcatului fundamental al acestor hotărîri, ca și în general al tuturor hotărîrilor socialiștilor-revoluționari : lipsa unei analize de clasă a diferitelor partide. O tactică care să merite această denumire nu poate fi stabilită fără o astfel de analiză. Compararea hotărîrilor socialiștilor-revoluționari cu platforma social-democrației revoluționare (rezoluțiile elaborate de consfătuirea din 15—18 februarie a reprezentanților unor organizații bolșevice * ; aceste rezoluții vor apărea în cîteva zile) ** ne va da prilejul să revenim în repetate rînduri la această idee.

De asemenea nu vom insista asupra sublinierii, cam exagerate, de către socialiștii-revoluționari a adevărului elementar că revoluționarii nu caută nicidecum „să creeze conflicte externe (?), neesențiale”, „să grăbească dizolvarea Dumei” etc. Acesta este un amănunt.

Miezul tacticii socialiștilor-revoluționari din punctul de vedere al sarcinilor imediate ale momentului îl constituie următoarea hotărîre :

* „Sovremennaia Reci” ** de astăzi (22 februarie) arată just la pag. 3 care a fost componența acestei consfătuiri și reproduce un *crimpei* dintr-una din cele șase rezoluții adoptate. Cititorii trebuie să aibă în vedere că și în această reproducere parțială stut greșeli.

** Vezi volumul de față, pag. 1—11. — *Nota red.*

„4. Congresul consideră că o grupare categorică a partidelor în cadrul Dumei ar putea, dacă fiecare grupă în parte ar acționa izolat și s-ar da o luptă ascuțită între fracțiuni, să paralizeze cu desăvârșire activitatea majorității opoziționiste și prin aceasta să discrediteze în ochii claselor de oameni ai muncii însăși ideea de reprezentanță națională. De aceea congresul consideră necesar ca deputații care fac parte din partidul socialist-revoluționar să depună toate eforturile pentru organizarea unei acțiuni cât mai permanente și mai coordonate a tuturor fracțiunilor socialiste și de extremă stîngă ; și în special în problemele luptei împotriva aripii drepte a Dumei și împotriva guvernului, pentru libertăți și pentru drepturi politice ale poporului, să se tindă la acțiuni cât mai coordonate ale părții revoluționare-socialiste a Dumei și ale părții ei opoziționiste ; toate aceste acțiuni coordonate, atît cele de durată cît și cele parțiale, trebuie să se desfășoare pe baze care să nu contravină cu nimic principiilor fundamentale ale programului și tacticii partidului“.

O excelentă expunere a bazelor principiale ale tacticii mic-burgheze ! O excelentă demascare a totalei ei șubrezenii.

„Acțiuni coordonate de durată (!) și parțiale“, „cît mai permanente (!) și mai coordonate...“ Cît de goale sînt aceste vorbe de vreme ce nu se face nici măcar încercarea de a se lămuri care anume *comunitate de interese* a căror *clase* anume stă la baza întregii acestei „coordonări“ ! Noi, social-democrații revoluționari, ne pronunțăm pentru acțiuni comune ale partidului proletariatului și ale partidelor mici burghezi democratice împotriva ultrareacționarilor și împotriva cadeților, care este partidul liberalismului trădător. Socialiștii-revoluționari în așa măsură nu înțeleg această bază de clasă a revoluției ruse, încît vorbesc, pe de o parte, *în general* de coordonarea acțiunilor fracțiunilor socialiste și de extremă stîngă, adică de estomparea contradicțiilor dintre proletar și micul producător, și, pe de altă parte, de coordonarea acțiunilor părții revoluționare-socialiste și ale celei *opoziționiste* a Dumei împotriva ultrareacționarilor.

Nu, domnilor, noi nu vom discuta cu dv. nici despre acorduri permanente, nici despre coordonarea acțiunilor în general. Coordonați-vă mai întîi voi acțiunile cu acțiunile noastre în politica de luptă atît împotriva ultrareacționarilor cît și împotriva cadeților, coordonați-le *în fapt*, acesta este ultimatumul nostru. Aceasta este linia politicii

noastre în revoluția democratică. Ca și în privința alegerilor din Petersburg, și în orice altă problemă a revoluției actuale vom spune: proletariatul merge fără să șovăie la luptă și împotriva ultrareacționarilor, și împotriva cadeților. Cît timp micii burghezi șovăie, cît timp îi urmează pe cadeți, vom lupta fără cruțare împotriva micilor burghezi. I-ați părăsit pe cadeții voștri? Sînteți de acord să mergeți împotriva cadeților? Dacă este așa și dacă acest lucru nu este numai pe hîrtie, ci și dovedit prin fapte, atunci și numai atunci, în cadrul unei acțiuni *democratice*, social-democrații vor lupta împreună cu voi.

Dar cea mai remarcabilă este, cred, prima parte a rezoluției citate. Gîndiți-vă: „o grupare categorică a partidelor în cadrul Dumei“, „o luptă ascuțită între fracțiuni“* ar putea „să discrediteze în ochii claselor de oameni ai muncii însăși ideea de reprezentanță națională“! Aceștia sînt „Plehanovii“ socialiști-revoluționari în sensul „vasilievist“ al cuvîntului! **

Nu, domnilor! Principiul luptei de clasă stă la baza tuturor teoriilor și a întregii politici a social-democrației. Proletarii, țărani, micii burghezi nu sînt niște prunci în ochii căroră ideea de reprezentanță să piardă din importanță din cauza controverselor acute și a luptei aprige dintre clase. Noi nu trebuie să facem pe gingașii în fața lor, ci, dimpotrivă, să-i învățăm de la tribuna Dumei să facă o deosebire netă între partide, să înțeleagă baza lor de clasă, pe care burghezii abili caută s-o estompeze.

Întreaga crimă a politicii pe care o duc menșevicii în Dumă constă tocmai în faptul că ei nu vor sau nu știu să spună poporului de la tribuna Dumei întregul adevăr despre caracterul de clasă al diferitelor partide, despre negocierile secrete dintre Miliukov și Stolîpin⁴⁴, despre deosebirea radicală dintre felul cum înțelege țăranul țelurile

* Ziarul „Reci“ din 22 februarie a consacrat rezoluțiilor eserilor un articol special imediat după articolul de fond. Citind tocmai acest pasaj despre caracterul dăunător al „unei grupări categorice a partidelor“, organul burgheziei liberale scrie: „Așadar, punctul de plecare al noii tactici este stabilit foarte just“. Intocmai! Tactica socialiștilor-revoluționari este justă din punctul de vedere al intereselor burgheziei liberale, în general, și al țirgului ei cu reacțiunea, în special!

** Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 243, 245. — Nota red.

democrației și felul cum le înțelege liberalul, dintre felul cum înțelege țăranul țelurile socialismului și felul cum le înțelege proletarul.

Dar politica menșevică, începută prin rostogolirea docilă a bilelor după porunca cadetului, nu este nicidecum singura politică posibilă.

Această totală neînțelegere a bazei de clasă a liberalismului „opozitionist“, care vinde pe ascuns lui Stolîpin & Co. libertatea și democrația, este baza tacticii oportuniste pe care o promovează micii burghezi (trudovicii, socialiștii-populiști, socialiștii-revoluționari) și aripa mic-burgheză a partidului muncitoresc, menșevicii.

Lupta împotriva ultrareacționarilor este folosită ca un pretext plauzibil pentru a-i deruta pe oameni. În realitate, această tactică mic-burgheză se aplică în condiții când victoria ultrareacționarilor este *absolut cu neputință*, ca, de pildă, la alegerile din Petersburg și la alegerile pentru desemnarea președintelui Dumei. Atît trudovicii (independența socialiștilor-revoluționari este fictivă ; în realitate, ei sînt legați de trudovici și nu reprezintă decît aripa lor stîngă, așa cum au dovedit alegerile din Petersburg și cum dovedește gruparea actuală a partidelor în Duma a II-a), — atît trudovicii cît și menșevicii sprijină hegemonia cadeților, iată care este esența tacticii mic-burgheze. Nu numai în Rusia, ci și pretutindeni în Europa, vreme foarte îndelungată liberalii au dus după ei mica burghezie democrată, care este prea fărîmitată, nedezvoltată și nehotărîtă pentru a deveni de sine stătătoare și prea pătrunsă de spiritul de mic-proprietar pentru a urma proletariatul. Călcîiul lui Ahile al politicii mic-burgheze constă în nepriceperea și în incapacitatea de a se debarasa de hegemonia ideologică și politică a burghezilor liberali. Micii burghezi sînt acoliții cadeților nu din întîmplare, ci în virtutea particularităților economice fundamentale ale oricărei societăți capitaliste. De aceea sarcina fundamentală a social-democrației — sarcină cu totul străină de concepția menșevicilor — este de a nimici cu perseverență hegemonia liberalilor asupra democrațiilor, de a lupta cu perseverență pentru a elibera masa mic-burgheză de sub aripa cadeților și de a o subordona influenței social-democrației.

„Acțiuni coordonate permanente“, ne propune trudovicul. Foarte mulțumim ! Ca să fim legați de oameni care sînt atrași de cadeți cum este atras bețivul de pahar ? de oameni care luni de-a rîndul s-au rugat să fie primiți într-un bloc cu cadeții în alegerile din Petersburg, care s-au dus ca oile la adunarea de la 19 februarie a cadeților și au votat pentru cadet, care vinde democrația ?* Foarte mulțumim !

Scris la 22 februarie (7 martie) 1907

Publicat la 23 februarie 1907
în ziarul „Novii Luci“ nr. 4

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* Vezi volumul de față, pag. 31—34. — Nota red.

ORGANIZATORII SCIZIUNII DESPRE VIITOAREA SCIZIUNE

Ziarul „Russkaia Jizn“ face o zarvă ridicolă pe tema atitudinii ziarului „Novii Luci“ față de fracțiunea social-democrată din Dumă. (Articolul „Până și aici!“, nr. 45.)

Această zarvă este ridicolă, pentru că „Russkaia Jizn“ a ales o cale ocolită, în loc să încerce să răspundă măcar ceva la fondul criticii noastre cu privire la comportarea fracțiunii.

Noi am spus că fracțiunea noastră nu trebuia în nici un caz să voteze pentru candidatul cadet la postul de președinte.

Noi am spus să fracțiunea noastră, ca atare, nu trebuia în nici un caz să participe la consfăturile neoficiale ale cadeților și narodoviștilor.

Noi am spus, în sfârșit, că comportarea fracțiunii poate să ducă la sciziune, întrucât această comportare contravine spiritului și literei hotărârilor Congresului de la Stockholm al partidului.

Noi ne-am adresat, în sfârșit, părții bolșevice a fracțiunii noastre, îndemnând-o să ducă o luptă necruțătoare împotriva oportunismului majorității fracțiunii și să apere cu fermitate în cadrul ei poziția social-democrației revoluționare.

Noi am scris foarte mult în legătură cu această chestiune; comportării fracțiunii în problema prezidiului i-am consacrat o serie întreagă de articole în care această problemă era tratată sub toate aspectele.

Ziarul „Russkaia Jizn“ nu face nici un fel de obiecții de fond; nici o singură încercare serioasă de a apăra linia tactică a menșevicilor, care conduc efectiv fracțiunea din Dumă.

Eram îndreptățiți să ne așteptăm — și ne-am așteptat — ca ziarul „Russkaia Jizn“ să încerce să demonstreze că linia lui tactică corespunde întru totul hotărârilor Congresului de la Stockholm al P.M.S.D.R., că tocmai aceasta este linia menită să ducă fracțiunea noastră din Dumă la hegemonia asupra tuturor partidelor și grupărilor de stînga din Dumă.

Dar am așteptat degeaba. În loc de toate acestea, o avalanșă de vorbe goale, o zarvă ridicolă pe tema că „Novîi Luci“ hărțuiește fracțiunea social-democrată din Dumă, că „Novîi Luci“ îndeamnă partea bolșevică a fracțiunii la o sciziune imediată.

În locul unui răspuns în fond, o provocare fățarnică: „«Novîi Luci» să se exprime mai clar. Să pună punctul pe i. Și să țină minte preceptul din evanghelie: «ceea ce ai de gînd să faci fă mai repede»“.

Tovarăși! Sînteți într-adevăr neîntrețuți în dezinvoltura voastră. Țipetele voastre despre o sciziune pusă la cale de bolșevici constituie o perlă de adevăr și de sinceritate.

Singura organizație de partid în care există în prezent sciziune — și într-o formă extrem de gravă — este organizația Petersburg. Cine a scindat această organizație? — Au scindat-o menșevicii. Au scindat-o împotriva voinței muncitorilor organizați și pentru a face pe plac cadeților, invocînd pericolul ultrareacționar, care la Petersburg s-a dovedit a fi inexistent. Și, cu toate acestea, pînă în ziua de azi menșevicii refuză cu încăpăținare să restabilească unitatea organizației Petersburg și se străduiesc cu încăpăținare să extindă și să adîncească această sciziune.

Bolșevicii au luptat din răzputeri împotriva admiterii unor acorduri cu cadeții în alegeri. Dar, la conferința partidului care a avut loc în noiembrie, acordurile au fost declarate admisibile. Bolșevicii și-au luat la conferință obligația de a se supune hotărârilor organizațiilor locale și, pretutindeni unde organizațiile locale au găsit de cuviință să încheie așorduri electorale cu cadeții, și-au îndeplinit

datoria de partid „cu sfințenie și cu rigurozitate“. Menșevicii și-au luat și ei aceeași obligație, dar, cînd s-au convins că muncitorii organizați din Petersburg nu sînt de acord să-i urmeze la remorca cadeților, au scindat organizația.

Și acum strigă cît îi ține gura că se pune la cale o sciziune ! Cît despre provocarea ziarului „Russkaia Jizn“, în nici un caz nu ne poate pune în încurcătură. Noi oricum am pus în toate chestiunile punctele pe i : cine vrea poate să le vadă.

Unitatea partidului ne este extrem de scumpă. Dar puritatea principiilor social-democrației revoluționare ne este și mai scumpă. Ne-am supus și ne supunem voinței majorității Congresului de la Stockholm al partidului. Considerăm că trebuie să îndeplinim toate hotărîrile lui. Dar cerem ca aceste hotărîri să fie îndeplinite de organele conducătoare centrale ale partidului. Iar șovăielile oportuniste ale menșevicilor, toate încercările lor de a se abate, pentru a face pe placul cadeților, de la linia trasată de congres au întîmpinat și vor întîmpina din partea noastră o critică necruțătoare și o ripostă fermă. Acesta este dreptul nostru. Aceasta este datoria noastră. Nu vom renunța niciodată la acest drept, nu ne vom abate niciodată de la această datorie. Și dacă se va produce o sciziune, aceasta va însemna doar că menșevicii au călcat în picioare hotărîrile pe care tot ei au făcut să fie adoptate la Congresul de la Stockholm. Altă sciziune nu se poate produce și nu se va produce. Și această sciziune nu va avea decît o singură semnificație : transformarea definitivă a menșevicilor în vasali ai cadeților.

„Steagul roșu al proletariatului a tremurat în mîinile fracțiunii social-democrate din Dumă“, am scris noi alaltăieri. — Cadeții cer ca acest steag să se încline în fața lor. În ziua cînd, prin voința menșevicilor, se va întîmpla această rușine de necrezut, se va produce și sciziunea, deoarece în acea zi menșevicii vor înceta de a mai fi o parte a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

DESPRE TACTICA OPORTUNISMULUI

Plehanov și-a întrerupt tăcerea, deși tăcerea era singura tactică înțeleaptă la care putea recurge după faimoasa lui propunere ca social-democrații și cadeții să adopte o lozincă comună : „o Dumă cu depline puteri“. În ziarul „Russkaia Jizn“, Plehanov a făcut o nouă încercare de a împinge partidul nostru spre cadeți, o încercare de a impune lozincă sprijinirii unui „guvern responsabil“, lozincă respinsă de partid în perioada Dumei I⁴⁵.

Să analizăm raționamentul lui Plehanov.

În primul rând trebuie să relevăm că Plehanov, în lupta lui plină de zel împotriva bolșevicilor, spune *pur și simplu neadevăruri* despre punctul lor de vedere, și anume el ne atribuie cât se poate de categoric dorința de „a o porni pieptiș“, dorința și tendința de a accepta lupta „chiar acum“.

Pentru a arăta cititorilor cât de greșit este Plehanov, vom da un citat dintr-o publicație bolșevică oficială care poartă data de *11 februarie* : „...Lupta... este absolut inevitabilă. Dar, tocmai pentru că este inevitabilă n-avem de ce s-o forțăm, n-avem de ce s-o zorim și s-o îmboldim. De asta se vor îngriji Krușevanii și Stolîpinii. Sarcina noastră este să *dezvăluim* cât mai clar, fățiș și fără menajamente adevărul în fața proletariatului și a țărănimii, să le deschidem ochii asupra însemnătății uraganului care se apropie, să le ajutăm să întâmpine pe dușman... în mod organizat, cu sânge rece... «Trageți primii, domnilor burghezi !», a spus Engels în 1894 adresându-se capitalului german. «Trageți primii.

domnilor Krușevani !»... vom spune noi... De aceea nici un fel de *chemări premature**.

Cu câtă ușurință îndeplinește onorabilul Plehanov sarcina de „critic” ! *Nici un fel de chemări premature* — declară cu o săptămînă și jumătate înainte de deschiderea Dumei organizațiile bolșevice. — Bolșevicii vor să accepte „lupta chiar acum”, afirmă Plehanov în articolul publicat la 23 februarie, ei vor „s-o pornească pieptiș”.

Firește, acesta este procedeul cel mai simplu, mai ieftin și mai ușor de *a-i face praf* pe bolșevici ; întîi le atribui *o idee absurdă*, iar apoi faci zarvă și îi ocărăști („zel nechibzuit”, „prostie”, „mai rău decît o trădare” etc. etc.). Dar Plehanov nu face bine cînd uită că despre bolșevici nu poți îndruga vrute și nevrute ca despre niște morți, deoarece bolșevicii, printr-o *simplă referire* la un document oficial, pot arăta oricui cît de greșite sînt afirmațiile lui Plehanov. Și Plehanov se va simți rușinat. Și Plehanov va începe atunci să înțeleagă că nu poate, fără a avea de suferit consecințe, să debiteze pe seama bolșevicilor lucruri pe care pînă acum *numai* ziarul „Novoe Vremea” le debita pe seama revoluționarilor.

Să trecem la fondul problemei ridicate de Plehanov, problema sprijinirii de către partidul muncitoresc a lozincii : „guvern responsabil”. Plehanov susține această lozincă în felul următor :

„Una din două. Ori forțele revoluției, care cresc rapid, au și depășit forțele guvernului, și în acest caz revendicarea unui guvern responsabil poate și trebuie să servească drept semnal pentru o bătălie decisivă împotriva reacțiunii.

Ori forța revoluției *nu* a depășit încă puterea de împotrivire a statului, și atunci o bătălie decisivă *nu* este încă oportună ; dar și în acest caz revendicarea menționată trebuie sprijinită ca un excelent mijloc de educație, care dezvoltă conștiința politică a poporului și prin aceasta îl pregătește pentru o bătălie victorioasă în viitor.

Prin urmare, și într-un caz și în celălalt, în interesul poporului și în interesul revoluției, deputații social-democrați *nu pot să nu-și însușească revendicarea menționată*”.

Acest raționament este extrem de instructiv. Să luăm mai întîi prima lui parte. Să admitem, așadar, împreună cu

* Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 397—398. — *Nota red.*

Plehanov că forțele revoluției au depășit forțele guvernului. Dacă ar fi așa, atunci revendicarea unui guvern responsabil ar fi, în primul rînd, inutilă ; în al doilea rînd, dăunătoare ; în al treilea rînd, n-ar fi sprijinită de liberali.

(1) Ea ar fi inutilă deoarece un astfel de „semnal pentru o bătălie decisivă“ este în orice caz un semnal *indirect* și nu unul direct. Acest „semnal“ nu exprimă ideea precisă a unei bătălii cu adevărat *decisive* împotriva reacțiunii, ci, dimpotrivă, ideea unei concesi pe care însăși reacțiunea poate s-o facă de bunăvoie. Noi nu negăm că, în general vorbind, în anumite condiții este admisibil să se dea semnale nu pentru o bătălie decisivă, ci pentru o mică încăierare prealabilă, chiar și pentru o demonstrație care simulează o luptă. Dar asta este altă problemă. Pe cînd, dacă există premisele pe care le-a *presupus* Plehanov (forțele revoluției au și depășit etc.), inutilitatea unui semnal indirect este evidentă.

(2) „Forțele revoluției au și depășit forțele reacțiunii...“ Ce înseamnă aceasta ? Se înțelege oare implicit că forțele revoluției au *un caracter conștient* ? Plehanov, probabil, va recunoaște că da. Un popor care nu este conștient de sarcinile lui revoluționare nu poate fi suficient de puternic pentru a repurta victoria într-o luptă decisivă împotriva reacțiunii. Să mergem acum mai departe : exprimă oare *just* revendicarea analizată de noi sarcinile revoluției în lupta împotriva reacțiunii ? Nu, nu exprimă, deoarece, în primul rînd, un guvern responsabil nu înseamnă nicidecum trecerea puterii în mîinile poporului, nu înseamnă nici măcar trecerea puterii în mîinile liberalilor, ci este în fond o tranzacție sau o încercare de tranzacție între reacțiune și liberali ; în al doilea rînd, nici chiar o trecere *reală a puterii* în mîinile liberalilor *nu poate*, date fiind condițiile obiective, să înfăptuiască principalele revendicări ale revoluției. Această idee este exprimată fățiș în pasajul citat de Plehanov din articolul apărut în „Sbornik pervii“, și Plehanov nici n-a încercat măcar să abordeze în fond această idee.

Se pune acum întrebarea : ce rol are într-o bătălie *decisivă* împotriva reacțiunii (condiție formulată de Plehanov) o lozincă care exprimă *greșit* revendicările revoluției

(ale cărei forțe au și depășit — condiție formulată de Plehanov! — forțele guvernului)? Este limpede că ea are un rol fără doar și poate dăunător. Această lozincă înseamnă întunecarea conștiinței maselor care pornesc la lupta decisivă. A lansa această lozincă echivalează cu a chema la lupta decisivă și a indica totodată ca obiectiv al acestei lupte ceva care nu decide nimic este ca și cum ai spune: trage în vacă, dar țintește cioara.

Înainte de luptă, nu se poate niciodată stabili cu toată precizia care forțe „au și depășit” forțele adversarului. Numai niște pedanți pot visa așa ceva. Noțiunea de „forțe care au depășit forțele adversarului” cuprinde și înțelegerea clară a sarcinilor de către cei care luptă. Presupunând că lupta are „un caracter decisiv” și întunecând în același timp conștiința maselor, Plehanov aduce un prejudiciu direct revoluției. Ei, da, aceasta este într-adevăr „mai mult decît o trădare”, stimate critic! Există „forțe” suficiente pentru a învinge reacțiunea, iar „conducătorul” cheamă oștile să lupte pentru o tranzacție cu reacțiunea... Plehanov s-a comparat în glumă cu conducătorul de oști roman care și-a executat fiul pentru că a pornit lupta înainte de vreme. E o glumă bună. Ei bine, dacă eu aș fi fost în locul „fiului” în momentul unei lupte decisive, cînd „forțele revoluției au și depășit forțele guvernului”, l-aș fi împușcat (sau, după obiceiul romanilor, l-aș fi înjunghiat) fără să ezit nici o clipă pe „tăticul” care lansează lozinca unei tranzacții cu reacțiunea și aș fi lăsat fără să mă sinchisesc pe seama viitorilor Mommseni să analizeze dacă fapta mea înseamnă uciderea unui trădător, executarea lui sau un delict de încălcare a respectului datorat superiorilor.

(3) Cînd, în perioada Dumei I, combăteam lozinca: „guvern responsabil”, ne limitam la cele două argumente citate. Acum trebuie să adăugăm un al treilea argument: dacă revendicarea unui guvern responsabil ar putea deveni, direct sau indirect, semnalul pentru o luptă decisivă între „revoluție” și reacțiune, liberalii ar retrage ei singuri această revendicare.

De ce trebuie să adăugăm acum acest argument? Deoarece, după Duma I, liberalii (inclusiv cadeții) s-au de-

plasat mult spre dreapta și au luat atitudine *hotărîtă* împotriva revoluției. Deoarece, chiar în prima sa cuvîntare, Golovin, pe care social-democrații proști îl sprijină pentru liberalismul său, a vorbit nu ca un liberal, nu ca un cadet, ci ca un *octombrist*.

Dacă Plehanov a rămas atît de mult în urmă în ceea ce privește cunoașterea stării de lucruri din Rusia încît nu știe acest lucru, atunci, desigur, articolul lui trebuie privit cu indulgență. Dar argumentele lui Plehanov, chiar dacă trecem peste anumite erori ale lui, rămîn în esență fundamental greșite.

Trecem la cazul al doilea. Forțele revoluției *nu* au depășit *încă* forțele reacțiunii, o luptă decisivă *nu* este *încă* oportună. În acest caz, însemnătatea lozincii constă în influența ei asupra dezvoltării conștiinței politice a poporului, spune Plehanov. Asta-i adevărat. Dar atunci — și aici Plehanov greșește profund — o astfel de lozincă nu luminează conștiința poporului, ci o *pervertește*; nu o revoluționează, ci o *întunecă*; nu educă, ci *demoralizează*. Acest lucru este atît de limpede, încît nu e nevoie să insistăm asupra dezvoltării acestei idei, cel puțin nu pînă la o nouă discuție cu stimabilul Plehanov.

Reiese că, oricum o sucești, tot prost iese. Fie că au crescut forțele revoluției, fie că n-au crescut, în orice caz lozincă lui Plehanov nu poate fi considerată că „a crescut” pînă la nivelul conștiinței proletariatului social-democrat. Această lozincă sacrifică *interesele fundamentale* ale democrației și ale întregii noastre revoluții — lămurirea maselor în ceea ce privește sarcinile luptei reale *a poporului* pentru o putere *reală* — în favoarea unor lozinci, sarcini și interese *liberale* vremelnice, accidentale, secundare, confuze.

Iar această sacrificare a sarcinilor fundamentale ale proletariatului în favoarea sarcinilor inconsecvente și confuze ale liberalismului constituie tocmai esența *oportunismului* în problemele de tactică.

Încă cîteva cuvinte în încheiere. În articolul său, Plehanov încearcă să ne înțepe pentru atitudinea noastră în problema boicotului. Despre aceasta vom sta pe larg de vorbă cu el atunci cînd își va manifesta dorința să treacă

de la înțepături la o luptă în fond. Pînă atunci vom releva un singur lucru. Fiul conducătorului de oști roman a învins totuși, spune spiritual Plehanov, în lupta lui pornită înainte de timp, pe cînd bolșevicii n-au deocamdată la activul lor decît înfrîngeri.

Slabă memorie mai aveți, tov. Plehanov. Amintiți-vă de Duma lui *Bulîghin*⁴⁶. Amintiți-vă că Parvus și noua „Iskră”⁴⁷, *sprijinită de dv.*, erau atunci *împotriva* boicotului. Bolșevicii au fost pentru boicot.

Desfășurarea revoluției a adus *victoria deplină* bolșevismului, de care menșevicii nu se deosebeau în timpul evenimentelor din octombrie și noiembrie decît prin exagerările lui Troțki.

Așa a fost și așa va fi, stimate tov. Plehanov. Cînd revoluția e în declin, pedanții care își asumă post-factum rolul de „conducători de oști romani” apar pe avanscenă cu lamentările lor. Cînd revoluția e în avînt, *lucrurile evoluează* așa cum vor *social-democrații revoluționari*, oricît i-ar compara unii „cu niște tineri pripiți”.

Scris la 23 februarie (8 martie) 1907

Publicat la 24 februarie 1907
în ziarul „Novii Luci” nr. 5
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

BOLȘEVICII ȘI MICA BURGHEZIE

Sub acest titlu, ziarul „Novîe Silî“⁴⁸ a publicat, un articol care ne oferă un binevenit prilej pentru unele lămuriri.

Ziarul este nemulțumit de felul cum împărțim noi burghezia în mică burghezie revoluționară și burghezie liberală, gășind această împărțire „răsuflată“. Mulți mici burghezi au votat, fără îndoială, cu cadeții, spune organul trudovicilor, repetînd argumentul obișnuit al menșevicilor.

Da, mulți mici burghezi au votat cu cadeții. Asta este adevărat. Dar nu se poate aprecia caracterul de clasă al unui partid numai după faptul că, *la un moment dat*, cu acest partid au votat, printre alții, cutare sau cutare elemente. Mulți mici burghezi votează, fără îndoială, cu social-democrații germani, mulți muncitori au votat cu „centrul“ german. Dar cei de la „Novîe Silî“ înțeleg, probabil, că de aici nu se poate trage concluzia că împărțirea „răsuflată“ a claselor de oameni ai muncii în mică burghezie și proletariat n-ar fi justă.

Întreaga istorie a partidului cadet, în general, și ultimele alegeri, în special, au arătat clar că baza *de clasă* a acestui partid o constituie moșierul cu gospodărie capitalistă, burghezul mijlociu și intelectualul burghez. Masa poporului, adică păturile largi ale micii burghezii de la orașe și ale țărănimii, sînt străine de acest partid, care se teme de orice activitate a maselor, luptă împotriva acesteia, susține răscumpărarea, se ridică împotriva creării de comitete agrare locale pe baza „celor 4 revendicări“⁴⁹ etc. Tocmai de

aceea a și avut loc în ultimele alegeri o *îndepărtare* atât de uluitoare a mici burgheziei de cadeți. După cum se știe, țărănimea a votat pe toată linia împotriva cadeților și a contribuit mai mult decât toți la înfrângerea lor în adunările electorale guberniale. După cum am arătat încă în nr. 1 al ziarului „Novîi Luci” *, mica burghezie de la orașe a dat dintr-o dată blocului de stînga 41 000 de voturi la orașe față de cele 74 000 de voturi cadete, cu toate că cei de stînga n-au avut presă cotidiană etc.

Cadeții sînt partidul burgheziei liberale. Situația economică a acestei clase o determină *să se teamă* de o victorie a țăranilor și de unirea strînsă a muncitorilor. De aici rezultă tendința inevitabilă și nicidecum întîmplătoare a cadeților de a coti spre dreapta, spre o tranzacție cu reacțiunea, și aceasta cu atît mai repede cu cît se radicalizează mai repede masele populare. Nu întîmplarea, ci necesitatea economică a făcut ca, după dizolvarea Dumei, proletariatul, țărănimea și sărăcimea mic-burgheză de la orașe să se radicalizeze foarte mult, să devină revoluționară, iar cadeții să evolueze foarte mult spre dreapta. Și numai niște mici burghezi și filistini în ale politicii pot regreta acest lucru, pot încerca să schimbe sau să oprească acest proces.

Alta este sarcina noastră, a social-democraților : să grăbim procesul de eliberare a maselor de sub hegemonia cadeților. În sprijinul acestei hegemonii se află tradiția, vechile legături ale liberalilor și influența lor, hegemonia lor economică asupra micului burghez, rolul pe care-l au în calitate de intelectuali burghezi, funcționari liberali etc. Cu cît masele își vor cunoaște mai bine interesele lor, cu atît mai repede vor înțelege ele ostilitatea liberalilor față de mișcarea maselor, cu atît mai repede se vor separa ele pe plan politic de liberali, creîndu-și organizații, uniuni, partide etc. democratice, revoluționare. În special țărănimea, care în Rusia reprezintă opt sau nouă zecimi din întreaga mică burghezie, luptă în primul rînd pentru pămînt. Moșierul liberal (și asemenea moșieri există încă în Rusia : în ultimele alegeri curia proprietarilor funciari a dat un procent de 24,4 cadeți și elemente mai de stînga decât aceștia) se

* Vezi volumul de față, pag. 21. — Nota red.

situează în această luptă *împotriva* țaranului, iar funcționarul liberal, intelectualul burghez sînt foarte apropiați de moșierul liberal. Iată de ce țărănimia se eliberează cu mult mai multă hotărîre și mult mai rapid de sub influența cadeților decît mica burghezie de la orașe. Victoria țărănimii în lupta pentru pămînt este adevărata bază economică a victoriei revoluției burgheze în Rusia. Liberalii (inclusiv cadeții) sînt *împotriva* victoriei țărănimii; ei susțin răscumpărarea, adică transformarea țaranilor parte în grossbaueri *, parte în knechți ** ai moșierului de tip prusian. Iată de ce, în Rusia, victoria revoluției burghezodemocratice *nu este posibilă* fără eliberarea țărănimii de sub hegemonia politică a liberalilor. Victoria țărănimii *desființează* proprietatea funciară moșierească, dă cîmp liber de dezvoltare forțelor de producție pe o bază pur capitalistă. Victoria liberalilor *menține* proprietatea funciară moșierească, pe care o curăță doar într-o mică măsură de trăsăturile iobăgiste, și duce spre o dezvoltare *mai puțin* rapidă, *mai puțin* liberă a capitalismului, spre dezvoltarea de tip, ca să zicem așa, prusian și nu american.

„Novîe Silî“ nu înțelege această bază economică de clasă a revoluției ruse atunci cînd afirmă că prin revendicările ei social-economice mica burghezie este mai aproape de liberali, iar prin cele politice este mai aproape de proletari, și că „centrul de greutate al revoluției“ se mută în domeniul „politicii“. Întreg acest raționament al ziarului „Novîe Silî“ reprezintă o confuzie totală. Firește că micul burghez, inclusiv țaranul, este mai aproape de liberal decît de proletar, dată fiind calitatea lui de *proprietar*, de mic-producător. De aceea este de neconceput din punct de vedere politic și de-a dreptul reacționar din punctul de vedere al socialismului ca micii burghezi și proletarii să fie incluși într-un singur partid (așa cum vor socialiștii-revoluționari). Dar în revoluția actuală, burghezo-democratică, din Rusia, lupta nu se duce nicidecum în jurul antagonismului dintre proprietari și muncitori (așa va fi în revoluția socialistă), ci în jurul antagonismului dintre țaran și moșier: spre această luptă *economică* și în nici un caz

* — chleburi. — Nota trad.

** — muncitorii agricoli. — Nota trad.

„politică“ gravitează „centrul de greutate al revoluției“.

Dar din faptul că prin conținutul ei economic revoluția noastră este burgheză (și acest lucru este neîndoios) nu se poate trage concluzia că în revoluția noastră burghezia are rolul conducător, că burghezia este forța ei motrice. Această concluzie, la care ajung, de obicei, Plehanov și menșevicii, este o vulgarizare a marxismului, o caricatură de marxism. În revoluția burgheză poate fi conducător atît moșierul liberal împreună cu fabricantul, cu negustorul, cu avocatul etc., cît și proletariatul împreună cu masa țărănimii. Caracterul burghez al revoluției se păstrează în ambele cazuri, dar limitele ei, avantajele pe care le prezintă pentru proletariat, avantajele pe care le prezintă pentru socialism (*adică*, în primul rînd, pentru dezvoltarea rapidă a forțelor de producție) sînt *cu totul diferite* în primul caz față de cel de-al doilea.

De aici bolșevicii deduc tactica *fundamentală* pe care trebuie s-o urmeze proletariatul socialist în revoluția burgheză: el trebuie să ducă după sine mica burghezie democratică, mai ales pe cea țărănească, s-o desprindă de liberali, să paralizeze lipsa de fermitate a burgheziei liberale, să dezvolte lupta *maselor* pentru *desființarea* completă a tuturor rămășițelor iobăgiei, inclusiv proprietatea funciară moșierească.

Problema prezidiului Dumei a fost o problemă particulară a tacticii generale a social-democraților în revoluția burgheză. Social-democrații trebuiau *să-i rupă* pe trudovici de cadeți, fie votînd pentru candidatul trudovic, fie abținîndu-se în mod demonstrativ de la vot și motivîndu-și abținerea. Ziarul „Novîe Silî“ a recunoscut acum că participarea celor de stînga la consfătuirea cu cadeții a fost *o greșeală*. Aceasta este o mărturie prețioasă. Dar ziarul „Novîe Silî“ se înșală amarnic dacă își închipuie că „aceasta a fost o greșeală de calcul practic și nu o greșeală principială“. Această părere se bazează, așa cum am arătat, pe neînțelegerea bazelor, a principiilor și a tacticii proletariatului socialist în revoluția burgheză.

Numai pornind de la acest punct de vedere se poate găsi un răspuns just la problemele particulare care dau atîta bătaie de cap ziarului „Novîe Silî“.

Ce „garanție există că micii burghezi, pe care ziarul «Novii Luci» îi consideră aliați, nu vor întoarce și ei spațele celor de stînga și nu vor trece în lagărul cadet”? Tocmai pentru că nu există garanții în această privință sîntem *împotriva* oricăror acorduri permanente cu trudovicii. Linia noastră este „să mergem separat, dar să lovim împreună” atît în ultrareacționari cît și în cadeți. Întocmai așa am procedat în alegerile din Petersburg și așa vom proceda întotdeauna.

O parte a micilor burghezi pot fi îndepărtați de cadeți — obiectează „Novie Silii”. — Pot fi îndepărtați, așa cum am și făcut noi în alegerile din Petersburg⁵⁰, desprinzînd o parte din cei grupați în jurul ziarului cadet „Tovarișci”. Pentru a obține acest lucru trebuie să ne urmăm cu hotărîre calea noastră, revoluționară, fără a ține seama de ce va spune contesa Maria Alekseevna * a cadeților.

Activitatea legislativă „trebuie să treacă neapărat în mîinile cadeților”. Nici vorbă nu poate fi de așa ceva. Cadeții, în calitate de conducători ai „centrului” liberal din Dumă, au și fără sprijinul nostru precumpănire față de ultrareacționari. De aceea noi trebuie să prezentăm proiecte proprii de legi, nu proiecte liberale și nici mic-burgheze, ci proiecte social-democrate, care să fie scrise într-un limbaj revoluționar și nu într-unul birocratic, și să le punem la vot. Ultrareacționarii și cadeții n-au decît să le facă să cadă. Atunci vom trece la o critică necruțătoare a proiectului cadet și vom prezenta în mod sistematic amendamente. După epuizarea amendamentelor ne abținem de la votarea proiectului cadet în ansamblul lui, lăsîndu-i pe cadeți să-i învingă pe ultrareacționari, fără să ne luăm în fața poporului răspunderea pentru sărăcia și platitudinea pseudodemocratismului cadet.

„Novii Luci” nr. 6
din 25 februarie 1907
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* Aluzie la cuvintele lui Farnusov, personaj din comedia lui A. S. Griboedov, „Prea multă minte strică”. — Nota trad.

RĂSPUNS LUI L. MARTOV ⁵¹

În același număr al ziarului „Russkaia Jizn“ a apărut un foileton al tov. L. Martov, în care el revine la articolul nostru de fond din nr. 2 * și, fără să țină seama de explicațiile date de comitetul fracțiunii în legătură cu această problemă, taie și spînzură.

Ce urmărește tov. Martov prin acest procedeu straniu? Dacă vrea să ne provoace la luptă pe *acest* teren — pe terenul atacurilor personale și al suspiciunilor —, se înșală amarnic. Noi nu-l vom urma. Avem prea multe divergențe *esențiale* în jurul cărora va trebui să ducem o luptă *principială* și în cadrul fracțiunii, și în presă, și în partid, ca să permitem să fim împinși pe cărăruia ciorovăielilor și a răfuielilor personale. Drum bun, tovarășe, du-te singur pe această cale, noi nu te vom însoți. Îți cedăm cu plăcere cinstea de a avea ultimul cuvînt, căci „mai departe“ într-adevăr „nu se poate merge“.

„Novii Luci“ nr. 7
din 27 februarie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* Vezi volumul de față, pag. 31—34. — Nota red.

APROPIATA DIZOLVARE A DUMEI ȘI PROBLEMELE DE TACTICĂ

Petersburg, 27 februarie 1907

Ziarele abundă în știri, zvonuri și ipoteze în legătură cu o apropiată dizolvare a Dumei.

Dizolvarea Dumei este oare posibilă? Dacă analizăm situația obiectivă, ajungem la concluzia că este mai mult decât posibilă. Convocarea Dumei a fost pentru guvern o necesitate impusă. Trebuia să se mai încerce o dată ca, paralel cu intensificarea la maximum a represiunilor, să se convoace o reprezentanță națională în vederea unei înțelegeri cu burghezia. Este evident că experiența n-a reușit. Curțile marțiale și toate celelalte delicii ale constituției stolîpiniste au ajutat extrem de mult agitației revoluționare de a pătrunde în mase în care nu ajunsese pînă atunci și au contribuit ca din adîncurile maselor țărănești să iasă o Dumă de stînga. Cadeții, acest partid al centrului în revoluția rusă, sînt mai slabi în comparație cu Duma I. Este incontestabil că ei s-au deplasat spre dreapta, dar, în condițiile existenței unei Dume ca aceasta și într-un asemenea moment, guvernului îi este cu desăvîrșire imposibil să încheie o tranzacție cu ei. Cu octombriștii, cadeții ar putea să se contopească, și spre acest lucru se și îndreaptă ei cu hotărîre: este suficient să amintim de d-l Struve și d-l Golovin. Dar particularitatea situației în momentul de față constă tocmai în faptul că în Dumă nu există o majoritate cadetă-octombriștă. Întregul „centru“ a fost definitiv strivit de lupta ascuțită a extremelor: între partea de dreapta, monarhiștii, și partea de stînga a Dumei. Această parte se

ridică la două cincimi. Rolul ei în Dumă este imens. Influența ei în rîndurile maselor populare este foarte mare. Legătura ei tot mai puternică cu aceste mase nu poate fi ruptă prin nici un fel de jumătăți de măsură. Necesitatea îi dictează guvernului să dizolve Duma : dacă nu recurge la silnicie, el nu va fi în stare să iasă din situația creată. „Caracterul legal“ al situației create nu face decît să agraveze criza, deoarece este firesc ca adevărata ei forță în rîndurile maselor populare să fie mai mare decît expresia ei „legală“, adică ceea ce a trecut de zeci și sute de ori prin sîta polițienească.

Dizolvarea Dumei este mai mult decît posibilă — ea este inevitabilă tocmai pentru că, în fond, criza prin care trecem este o criză revoluționară și nicidecum o criză constituțională. Și tocmai de aceea politica cea mai dăunătoare, mai ridicolă și mai jalnică ar fi să-ți ascunzi capul sub aripă, să încerci să te eschivezi de la urmările inevitabile ale situației politice date, să încerci să disimulezi prin cuvinte, prin frazeologie ceea ce este limpede, să estompezi ceea ce este pregnant, să întuneci ceea ce este evident.

O politică de acest gen duc cadeții. D-l Izgoev scrie astăzi în ziarul „Revi“ : „Este aproape peste puterile noastre să păstrăm Duma“. Aproape just. „Peste 3—4 luni, cînd prin activitatea ei legislativă Duma și-ar cîștiga prestigiu în țară, situația ar putea fi alta“. Acest lucru nu este numai just, ci și evident. Iar ceea ce este evident vede și guvernul.

D-l Izgoev se teme de adevărul gol-goluț și începe să dea din colț în colț : „Dar va avea oare Duma la dispoziția ei aceste 3—4 luni ? E un cerc vicios din care nu există ieșire. Strada «organizată» sau «neorganizată» nu constituie o ieșire : o ieșire ar fi dacă la putere s-ar afla oameni pătrunși de un adevărat patriotism...“

Ei, da, firește ! Singuri și-au creat prin vorbele lor goale acest cerc vicios, singuri s-au vîrît în acest impas de fraze dulcegi, și acum plîng, se lamentează, își strigă amărăciunea... Un adevărat model de filistin dezorientat, plîngăreț și neputincios !

Și să nu creadă cititorul că aceste cuvinte ale lui Izgoev sînt niște ieșiri întîmplătoare ale unui publicist cadet oare-

care. Nu, acesta este un rezumat al politicii *trasate* în mod oficial de partidul cadet, partid *preponderent*, care a reușit ca președintele să fie ales din rândurile sale. În același număr al ziarului „Reci” citim : „După dezbateri îndelungate, fracțiunea parlamentară a partidului libertății poporului, în ședința ei din seara zilei de 25 februarie, a adoptat următoarea hotărâre în problema atitudinii față de declarația guvernului : să i se răspundă prin tăcere, fără a ne exprima nici încredere, nici neîncredere, și să se treacă la examinarea problemelor curente. S-a hotărât însă că, dacă partidele de dreapta vor prezenta, în scopuri provocatoare, o formulă care să exprime încredere în guvern, să se voteze împotriva ei. Iar în cazul când cei de extrema stîngă (social-democrații) vor face o propunere de exprimare a neîncrederii, partidul libertății poporului a hotărât să prezinte formula lor de a se trece la problemele curente. De altfel sînt speranțe că în această chestiune întreaga opoziție va ajunge la o înțelegere prealabilă, lucru spre care înclină deja socialiștii-revoluționari, socialiștii-populiști și trudovicii”. Adăugăm că fracțiunea noastră social-democrată din Dumă, după spusele ziarului „Russkaia Jizn”, a hotărât „să adopte o poziție absolut independentă”, hotărâre pe care noi o salutăm cu căldură.

Dar politica cadeților este, într-adevăr, inegalabilă. Să spui : „exprim neîncredere” este o imprudență. Trebuie păstrată Duma. Să spui : „nu exprim încredere”, asta se poate. Nu sînt aceștia niște „oameni” politici „în cutie” ? Nu sînt aceștia niște filistini care în fața furtunii ce se apropie implacabil își trag peste ochi scufia lor de noapte și repetă într-una : noi sîntem prudenți... noi păstrăm... Vă păstrați scufia voastră de filistini și nimic altceva, stimați cavaleri ai „libertății poporului” !

Și ce poate fi mai ridicol decît să califici drept „provocare” formula celor de dreapta de exprimare a încrederii în guvern ? E dreptul cît se poate de legitim al fiecărui membru al Dumei, e răspunsul cît se poate de firesc al oricărui reprezentant al poporului la întrebarea guvernului : iată programul meu, vrea oare Duma să colaboreze cu mine în acest spirit ? Numai prin totala dezorientare a cadeților se poate explica faptul că au scris această

inepție. Nu, domnilor, scufia de noapte nu constituie o pavăză împotriva contrarevoluției. Dreptul de a dizolva Duma este un drept arhi-„legal“ în cadrul unei constituții pe care jalnicii liberali au preamărit-o atât de prosteste și au căutat în mod atât de trădător să convingă poporul s-o ia în serios. Nu se poate găsi o formulă pentru a împiedica guvernul să întrebe Duma dacă vrea să îndeplinească un anumit program. Iar răspunsul : „nu exprim încredere“, oricum, va fi un pretext „constituțional“ excelent și întru totul suficient pentru dizolvarea Dumei : chiar și fără ajutorul unor Kovalevski pot fi găsite zeci de „precedente constituționale“ de dizolvare a parlamentului, pentru motivul că a refuzat guvernului lucruri mult mai puțin importante decât... decât... decât curțile marțiale și expedițiile de pedepsire.

Ce concluzie se poate trage deci de aici ? Concluzia că este o prostie să te joci de-a constituția când nu există constituție. Este o prostie să te faci că nu vezi și să treci sub tăcere faptul că zilele actualei „cvasi-constituții“ ruse sînt numărate, că abrogarea legii electorale și revenirea la absolutismul deplin este *inevitabilă*.

Ce-i de făcut ? Aussprechen was ist, să spunem lucrurilor pe nume. Guvernul este nevoit, fără doar și poate, să dizolve Duma. Pentru el este convenabil ca ea să se împrăstie în tăcere, jucînd docilă această comedie constituțională fără a deschide poporului ochii asupra *inevitabilității* unei lovituri de stat. Și prin inegalabila, incomparabila lor formulă „istorică“ : „a răspunde *prin tăcere*“, a spune în loc de „exprim neîncredere“ „nu exprim încredere“, lașii cadeți nu fac decât să ajute guvernul să săvîrșească *în tăcere* o lovitură de stat.

Altfel trebuie să procedeze adevărații partizani ai libertății, adevărații reprezentanți ai poporului. Ei trebuie să înțeleagă că continuarea existenței Dumei nu depinde de politețea, de prudența, de atitudinea grijulie, de abilitatea, de tactul, de discreția și de celelalte virtuți molcealiniste⁵². *De la tribuna Dumei*, ei trebuie să spună cu voce tare, clar și răspicat, poporului *întregul adevăr*, inclusiv motivul pentru care dizolvarea Dumei, lovitura de stat și revenirea la absolutismul pur sînt inevitabile. Pentru guvern *este*

necesar ca acest lucru să fie trecut sub tăcere. Pentru popor *este necesar* să știe acest lucru. Reprezentanții poporului, atîta timp cît mai sînt reprezentanți ai poporului, trebuie să-l spună de la tribuna Dumei.

Situația este cît se poate de limpede. Altă alternativă nu există : ori molcealinism lipsit de glorie, care își pleacă resemnat capul, ori o declarație calmă, dar fermă, în care să se spună poporului că are loc primul act al loviturii de stat a ultrareacționarilor.

Numai lupta poporului poate împiedica acest lucru. Și poporul trebuie să cunoască întregul adevăr.

Să sperăm că social-democrații din Dumă îi vor spune poporului acest adevăr.

„Proletarii” nr. 14
din 4 martie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CADEȚII ȘI TRUDOVICII ⁵³

În nr. 49 al ziarului „Russkaia Jizn“, tov. D. Kolțov repetă un raționament menșevic obișnuit în apărarea politicii de sprijinire a cadeților. Dar o face într-un mod atât de direct și de naiv, încît nu ne rămîne decît să-i mulțumim că duce pînă la absurd această teorie greșită.

„Cu cine are social-democrația mai multe contingente — întreabă el în articolul „Cadeții și democrația burgheză“ — : cu democrația de la orașe sau cu cea de la sate ? De la cine poate social-democrația să aștepte mai degrabă un sprijin în lupta ei împotriva tuturor prejudecăților culturale, religioase, naționale etc. ? Cine va sprijini mai degrabă toate măsurile care tind spre dezvoltarea liberă a forțelor de producție ? E de ajuns să pui aceste întrebări, cardinale pentru politica social-democrată, și răspunsul va veni de la sine. Tot ce se spune în «Manifestul Comunist» despre rolul revoluționar al burgheziei rămîne tot atît de just în secolul al XX-lea pe cît a fost de just în secolul al XIX-lea, tot atît de just în Rusia pe cît a fost de just în Anglia... etc. În ceea ce privește democrația de la sate, cu toată alura ei revoluționară, în foarte multe cazuri ea va apăra formele vechi, perimate ale producției și ale vieții sociale... Cînd vorbesc de cadeți, bolșevicii uită de democrația de la orașe care stă în spatele acestora și, dimpotrivă, pentru ei grupul parlamentar al socialiștilor-revoluționari și al trudovicilor personifică întreaga țărănime. Aceasta înseamnă să nu vezi pădurea din cauza copacilor, să nu vezi interesele sociale ale maselor largi populare din cauza reprezentanței parlamentare“.

Salutăm din toată inima faptul că menșevicii au trecut la lămurirea bazelor *principiale* ale divergențelor noastre tactice. De mult era timpul.

Așadar, cadeții reprezintă *burghezia progresistă de la orașe*, iar trudovicii *burghezia înapoiată de la sate*. La aceasta se reduce „marxismul” vostru.

Dar dacă lucrurile stau într-adevăr așa, de ce nu o spuneți direct și răspicat în fața întregului partid? De ce nu spuneți limpede în proiectul de rezoluție pentru congresul partidului că, în numele „Manifestului Comunist”, P.M.S.D.R. este *obligat* să-i sprijine pe cadeți *împotriva trudovicilor*?

Ne-am bucura foarte mult dacă am auzi o astfel de declarație din partea voastră. De mult v-am cerut să faceți acest lucru, încă înainte de Congresul de unificare, când în proiectul nostru de rezoluție cu privire la atitudinea față de partidele burgheze *am definit* conținutul de clasă atât al cadeților cât și al socialiștilor-revoluționari, invitându-vă să dați *definiția voastră*.

Cum ați răspuns la invitația noastră?

V-ați eschivat de a da un răspuns. În proiectul vostru de rezoluție pentru Congresul de unificare nu există nici măcar o încercare de a exprima ideea că cadeții reprezintă democrația progresistă de la orașe, iar trudovicii (Uniunea țărănească⁵⁴, socialiștii-revoluționari etc.) democrația înapoiată de la sate. Rezoluția *voastră* cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentată la Congresul de unificare conține doar o repetare, ciudată prin confuzia ei, a rezoluției de la Amsterdam⁵⁵.

Acum am *repetat* invitația noastră. Am ridicat din nou problema definiției marxiste a bazei de clasă a diferitelor partide burgheze din Rusia. Am publicat proiectul de rezoluție respectiv.

Și sîntem convinși că *nici de data aceasta nu veți accepta invitația noastră*. Sîntem convinși că nu vă veți decide să scrieți într-un proiect de rezoluție menșevică oficială că cadeții reprezintă *burghezia progresistă de la orașe*, că ei sprijină *într-o măsură mai mare decît trudovicii* politica de dezvoltare liberă a forțelor de producție etc. etc.

Așa stau lucrurile.

În revoluția burgheză actuală din Rusia, principala problemă economică este aceea a luptei țărănimii pentru pămînt. Această luptă este determinată în mod necesar de

situația disperată a țărănimii, de numeroasele rămășițe ale iobăgiei în satul rus etc. Această luptă împinge masa țărănească atît la o democratizare hotărîtă a relațiilor politice (deoarece, fără o organizare democratică a statului, țărani nu pot să-i biruie pe moșierii iobăgiști) cît și la desființarea proprietății funciare moșierești.

Iată de ce social-democrații prevăd în programul lor *confiscarea* pămînturilor moșierești. Dintre social-democrați, numai oportuniștii extremi nu aprobă acest program, susțin înlocuirea cuvîntului „confiscare” prin cuvîntul „înstrăinare”, dar *se tem să prezinte fățiș un astfel de proiect.*

Cadeții reprezintă partidul burgheziei liberale, al moșierilor liberali, al intelectualității burgheze. Dacă D. Kolțov are îndoieli în privința nuanței moșierești a cadeților, îi vom arăta două fapte : 1) compoziția fracțiunii cadete în Duma I. Citește cartea lui Borodin, tovarășe Kolțov, și vei afla cîți moșieri au fost în această Dumă ; 2) proiectul agrar al cadeților este, în fond, un plan al *moșierului capitalist*. Și răscumpărarea pămîntului, și transformarea țăranului în muncitor agricol, și formarea unor comisii agrare locale dintr-un număr egal de moșieri și țărani avînd ca președinte o persoană desemnată de guvern, toate acestea arată cum nu se poate mai limpede că politica cadeților în problema agrară este o politică de *menținere* a proprietății funciare moșierești prin *curățirea* ei de unele trăsături iobăgiste, prin ruina țăranului ca urmare a răscumpărării și prin aservirea lui de către cinovnici. Or, aceasta face ca semnificația economică a politicii agrare cadete să se reducă la *încetinirea* dezvoltării forțelor de producție.

Dimpotrivă, confiscarea pămînturilor moșierești și victoria deplină a democrației țărănești înseamnă dezvoltarea forțelor de producție cu rapiditatea *maximă* posibilă în condițiile capitalismului.

În proiectele noastre de rezoluții pentru Congresul al V-lea, *această* apreciere a semnificației economice a politicii cadete este făcută *răspicat*. Încă o dată : vă rugăm, tov. D. Kolțov, să vă formulați tot atît de răspicat teoria dv. „marxistă” !

Confruntarea proiectelor agrare ale cadeților cu proiectele agrare ale trudovicilor și a atitudinii lor față de problemele democrației politice (legea întrunirilor în Duma I, atitudinea față de diferitele tipuri de organizare a comitetelor agrare locale, programul partidului cadet și al Grupului trudovic în Duma I etc. etc.), toate acestea dovedesc că partidul cadet este partidul liberalilor, care tinde și este nevoit să tindă *a pune capăt* revoluției prin împăcarea libertății cu vechea putere (în dauna libertății), a moșierului cu țăranul (în dauna țăranului). Partidele trudovice însă (socialiștii populiști, Grupul trudovic și socialiștii-revoluționari) reprezintă democrația mic-burgeză de la orașe și mai ales de la sate (adică țărănească), care *este nevoită* să tindă spre dezvoltarea în continuare a revoluției.

Victoria revoluției în Rusia este posibilă numai dacă proletariatul va duce după sine țăranimea democratică atât împotriva vechilor rînduiri cît și împotriva liberalilor.

Această teză, care determină *bazele* întregii tactici bolșevice, este admirabil confirmată de întreaga experiență a Dumei I și a perioadei care i-a urmat. Numai dacă vom reduce obiectul controverselor noastre la aceste *baze* ele vor înceta a mai fi o ciorovăială și se vor transforma într-o discuție pentru rezolvarea problemelor fundamentale ale revoluției burgeze în Rusia.

De aceea salutăm sinceritatea și franchețea tov. Kolțov și repetăm invitația noastră : menșevicii să încerce să formuleze, să exprime clar și fără echivoc *aceste* idei despre cadeți și trudovici.

„Raboceala Molva” nr. 1
din 1 martie 1907
Semnat: N. L—n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PLATFORMA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE

I

După cum se știe, congresul partidului se va întruni peste câteva săptămîni. Trebuie să pornim cu toată energia la pregătirea congresului, să analizăm principalele probleme de tactică pe care partidul urmează să le rezolve la acest congres.

C.C. al partidului nostru a fixat ordinea de zi a congresului, care a fost publicată în ziare. Punctele centrale ale ordinii de zi sînt: 1) „Sarcinile politice imediate“ și 2) „Duma de stat“. În ceea ce privește punctul al doilea, necesitatea lui se înțelege de la sine și nu poate da loc la discuții. Primul punct, după părerea noastră, este de asemenea necesar, dar într-o formulare oarecum schimbată sau, mai precis, cu un conținut oarecum schimbat.

Pentru a începe imediat, în cadrul întregului partid, discutarea sarcinilor congresului și a problemelor de tactică ce urmează să fie rezolvate de acesta, consfătuirea reprezentanților organizațiilor noastre de partid din cele două capitale și a reprezentanților colegiului de redacție al ziarului „Proletarii“ a elaborat în ajunul întrunirii Dumei a II-a proiectele de rezoluții publicate mai jos*.

Ne propunem să arătăm *cum* și-a înțeles consfătuirea sarcinile, *de ce* a pus pe primul plan proiectele de rezoluții referitoare tocmai la cutare sau cutare probleme și *care sînt ideile principale* exprimate în aceste rezoluții.

Prima problemă: „Sarcinile politice imediate“.

* Vezi volumul de față, pag. 1—11. — Nota red.

După părerea noastră, în perioada prin care trecem, problema nu se poate pune *în felul acesta* în fața congresului P.M.S.D.R. Aceasta este o perioadă revoluționară. Toți social-democrații, fără deosebire de fracțiune, sînt de acord în această privință. Este suficient să aruncăm o privire asupra părții *principiale* a rezoluției adoptate de menșevici și de bundiști la Conferința generală a P.M.S.D.R. din noiembrie 1906, pentru a ne convinge de justetea afirmației noastre.

Or, într-o perioadă revoluționară *nu se poate* să te mărginești la definirea sarcinilor politice *imediate*, și nu se poate din două motive. În primul rînd, în aceste perioade, spre deosebire de perioadele de construcție constituțională lentă, „pașnică“, sarcinile *fundamentale* ale mișcării social-democrate se pun pe primul plan și necesită o analiză temeinică. În al doilea rînd, într-o asemenea perioadă *nu se pot* defini sarcinile politice imediate, pentru că revoluția se caracterizează tocmai prin faptul că în decursul ei sînt posibile și inevitabile schimbări bruște, cotituri rezezi, situații neașteptate, explozii violente. Pentru a înțelege acest lucru este suficient să arătăm că dizolvarea Dumei de stînga și modificarea legii electorale în spirit ultrareacționar sînt posibile și probabile.

Austriecilor, de pildă, le-a fost ușor să-și definească sarcina „imediată“ : lupta pentru votul universal, atunci cînd toate indiciile vădeau că perioada de dezvoltare constituțională mai mult sau mai puțin pașnică, consecventă și continuă se prelungește. Pe cînd la noi, nu spun oare pînă și menșevicii, în rezoluția menționată mai sus, că o cale *pașnică* nu este cu putință, că în Dumă trebuie să fie aleși luptători și nu jălbari ? Oare nu recunosc ei necesitatea de a lupta pentru o adunare constituantă ? Închipuți-vă o țară europeană cu un regim constituțional statornic și consolidat pentru un timp și în care ar putea fi vorba de lozinca „adunare constituantă“, în care ar fi cu putință ca „luptătorul“ să fie opus „jălbarului“ în Dumă, și veți înțelege că în condițiile de la noi sarcinile „imEDIATE“ *nu pot* fi definite așa cum sînt definite acum în Occident. Cu cît activitatea desfășurată în Dumă de social-democrație și de democrația burgheză revoluționară va fi mai rodnică,

cu atît este mai probabilă o izbucnire a luptei în afara Dumei, luptă care ne va pune direct în fața unor sarcini imediate speciale.

Nu. La congresul partidului trebuie să discutăm nu atît sarcinile imediate, cît sarcinile *fundamentale* ale proletariatului în momentul actual al revoluției burgheze. Altfel ne vom trezi în situația unor oameni slabi care se pierd la orice cotitură a evenimentelor (cum s-a și întîmplat în repetate rînduri în 1906). În orice caz, nu putem defini sarcinile „imediate“, după cum nimeni nu poate să prezică dacă Duma a II-a și legea electorală din 11 decembrie 1905⁵⁶ se vor menține o săptămînă, o lună sau șase luni. Or, în partid nu s-a ajuns încă la stabilirea unui punct de vedere comun în ceea ce privește sarcinile fundamentale ale proletariatului social-democrat în revoluția noastră. Și, atîta timp cît nu se va face acest lucru, nici o politică fermă, principială nu este cu putință și nici o străduință — oricît de zelosă — de a defini sarcinile „imediate“ nu poate fi încununată de succes.

Congresul de unificare n-a adoptat o rezoluție cu privire la aprecierea momentului și la sarcinile proletariatului în revoluție, n-a făcut acest lucru, cu toate că proiecte în această problemă *au fost* prezentate de ambele curente din partidul social-democrat, cu toate că problema aprecierii momentului figura pe ordinea de zi și *a fost discutată* la congres. Așadar, *toată lumea* a recunoscut că aceste probleme sînt importante, dar majoritatea congresului de la Stockholm a considerat *atunci* că ele nu sînt suficient de elucidate. Trebuie să reluăm examinarea acestor probleme. În primul rînd, trebuie să vedem prin ce se caracterizează, din punctul de vedere al tendințelor fundamentale ale evoluției social-economice și politice, momentul revoluționar prin care trecem ; în al doilea rînd, în ce fel se grupează din punct de vedere politic clasele (și partidele) în Rusia de astăzi ; în al treilea rînd, care sînt în *acest* moment, dată fiind *această* grupare politică a forțelor sociale, sarcinile fundamentale ale partidului muncitoresc social-democrat.

Desigur, nu trecem cu vederea faptul că unii menșevici (și poate și C.C.), prin problema sarcinilor politice ime-

diate, au înțeles pur și simplu problema sprijinirii revendicării de a se forma un guvern desemnat de Dumă, adică un guvern cadet.

Plehanov, cu graba care-l caracterizează — și care este foarte lăudabilă, desigur, — de a-i împinge pe menșevici spre dreapta, în „Russkaia Jizn“ (din 23 februarie), a și luat atitudine în favoarea acestei revendicări.

Noi considerăm că această problemă, deși importantă, este o problemă *subordonată* și că un marxist nu poate s-o pună în mod izolat, fără a aprecia momentul dat al revoluției noastre, fără a aprecia conținutul de clasă al partidului cadet și întregul lui rol politic actual. A reduce această problemă la un pur politicism, la „principiul“ responsabilității guvernului în fața Camerei într-un regim constituțional în general, ar însemna să părăsim cu desăvârșire punctul de vedere al luptei de clasă și să ne situăm pe punctul de vedere al unui liberal.

Iată de ce consfătuirea noastră a legat problema formării unui guvern cadet de aprecierea momentului actual al revoluției.

În rezoluția respectivă, începem, în expunerea de motive, în primul rând cu o problemă pe care toți marxistii o consideră ca fiind o problemă fundamentală, adică cu problema crizei economice și a situației economice a maseilor. Consfătuirea a adoptat formularea: criza „nu prezintă nici un indiciu că s-ar lichida în curând“. Formularea aceasta este, poate, exagerat de prudentă. Dar pentru partidul social-democrat este important, desigur, să stabilească faptele incontestabile, să traseze liniile principale, urmînd ca problema să fie prelucrată în mod științific în literatura de partid.

În legătură cu criza, constatăm (punctul al doilea din expunerea de motive) o ascuțire a luptei de clasă dintre proletariat și burghezie (fapt indiscutabil, iar manifestările acestei ascuțiri sînt îndeobște cunoscute), apoi o ascuțire a luptei sociale la sate. La sate nu se produc evenimente izbitoare, care să sară imediat în ochi, cum sînt lock-out-urile, dar chiar și măsurile luate de guvern, de felul legilor agrare din noiembrie⁵⁷ („coruperea burgheziei țărănești“), constituie o dovadă că lupta se ascute, că moșierii sînt nevoiți

să-și îndrepte toate eforturile spre scindarea țărănimii pentru a slăbi atacul întregii țărănii.

Care va fi, pînă la urmă, rezultatul acestor eforturi, nu știm. Toate revoluțiile burgheze „neterminată” (expresia lui Marx) „s-au terminat” prin trecerea țărănimii înstărite de partea ordinii ⁵⁸. În orice caz, social-democrația trebuie să facă totul pentru a dezvolta conștiința păturilor celor mai largi ale țărănimii, pentru a le face să înțeleagă lupta de clasă care are loc la sate.

Apoi, la punctul 3 se constată următorul fapt esențial din istoria politică a Rusiei din ultimul an : „deplasarea spre dreapta” a claselor de sus și „deplasarea spre stînga” a claselor de jos. Am considerat că la congresele sale, îndeosebi în perioade revoluționare, social-democrația trebuie să facă bilanțul perioadelor de dezvoltare socială, folosind metodele ei marxiste de cercetare, învățînd celelalte clase să arunce o privire înapoi și să considere evenimentele politice *din punct de vedere principial* și nu din punctul de vedere al unui interes de moment sau al unui succes de cîteva zile, cum le consideră burghezia, care, la drept vorbind, disprețuiește orice teorie și se teme de orice analiză de clasă a perioadei istorice prin care trecem.

Întărirea extremelor înseamnă slăbirea centrului. Nu octombriștii constituie centrul, cum greșit au crezut unii social-democrați (printre care și Martov), ci cadeții. În ce constă sarcina istorică-obiectivă a acestui partid? La această întrebare marxiștii trebuie să dea răspuns dacă vor să rămînă credincioși doctrinei lor. Rezoluția răspunde : „în a pune capăt revoluției prin concesii *acceptabile* (deoarece cadeții sînt pentru o înțelegere de bunăvoie) pentru moșierii ultrareacționari și pentru absolutism”. În cunoscuta lucrare a lui K. Kautsky „Revoluția socială” se explică limpede că reformele se deosebesc de revoluție prin faptul că puterea rămîne în mîinile clasei asupritorilor, că aceștia înăbușă insurecția asupriților prin concesii *acceptabile* pentru asupritori și care nu duc la lichidarea puterii acestora.

Sarcina obiectivă a burgheziei liberale în revoluția burghezo-democratică este tocmai aceasta : să mențină cu prețul unor concesii „raționale” monarhia și clasa moșierească.

Este oare realizabilă această sarcină? Depinde de împrejurări. Un marxist nu poate s-o considere absolut irealizabilă. Dar *un astfel* de deznodământ al revoluției burgheze ar însemna: 1) o minimă libertate pentru dezvoltarea forțelor de producție ale societății burgheze (progresul economic al Rusiei ar fi incomparabil mai rapid dacă proprietatea funciară moșierească ar fi desființată pe cale revoluționară decât dacă ea ar fi transformată potrivit planului cadet); 2) principalele nevoi ale maselor populare ar rămâne nesatisfăcute și 3) ar fi necesară reprimarea lor *prin violență*. Fără reprimarea prin violență a maselor, dezvoltarea constituțională „pașnică”, propovăduită de cadeți, *nu este realizabilă*. Trebuie să ținem bine minte acest lucru și să-l facem să pătrundă în conștiința maselor. „Pacea socială” propovăduită de cadeți este pace pentru moșier și fabricant, este „pacea” insurecției țărănești și muncitorești *reprimată*.

Represiunile stolîpiniste cu ajutorul curților marțiale și „reforme” cadeților sînt cele două mîini ale unuia și aceiași asupritor.

II

Au trecut 8 zile de la publicarea primului nostru articol pe această temă și în viața politică au survenit o serie întregă de evenimente importante care au confirmat cele spuse de noi atunci și au pus într-o lumină puternică de „fapt consumat (sau care se consumă?)” problemele nevralgice pe care le-am abordat.

Cotitura cadeților spre dreapta s-a și făcut simțită în Dumă. Sprijinirea lui Stolîpin de către alde Rodicev prin propovăduirea moderației, prudenței, legalității, liniștirii, neațtării poporului și sprijinirea — faimoasa sprijinire „prin toate mijloacele” — a lui Rodicev de către Stolîpin au devenit fapt⁵⁹.

Acest fapt constituie o strălucită confirmare că analiza situației politice actuale, făcută de noi *înainte* de deschiderea Dumei a II-a, în proiectele de rezoluții întocmite între 15 și 18 februarie, a fost justă. Noi am refuzat să dăm urmare propunerii C.C. de a discuta „sarcinile politice

imediate“, am arătat că într-o perioadă revoluționară o asemenea propunere este cu totul inconsistentă și am înlocuit această problemă a unei politici de moment prin problema bazelor politicii socialiste în revoluția burgheză.

Și această săptămână de dezvoltare revoluționară a confirmat întru totul previziunea noastră.

Data trecută am analizat expunerea de motive a proiectului nostru de rezoluție. Punctul central al acestei expunerii îl constituia constatarea că partidul slăbit al „centrului“, adică partidul burghezo-liberal al cadeților, tinde să pună capăt revoluției prin concesiile acceptabile pentru moșierii ultrareacționari și pentru absolutism.

Nu mai departe decît ieri, se poate spune, Plehanov și tovarășii lui de idei din aripa dreaptă a P.M.S.D.R. declarau că această idee a bolșevismului, pe care am susținut-o cu dîrzenie în tot cursul anului 1906 (și chiar mai înainte, începînd din 1905, din momentul apariției broșurii „Două tactici“ *), declarau că această idee este o supoziție semifantezistă, generată de o concepție de răzvrățiți asupra rolului burgheziei sau, cel puțin, un avertisment inoportun etc.

Astăzi *toată lumea* își dă seama că am avut dreptate. „Tendința“ cadeților *începe* să se realizeze, și pînă și un ziar cum este „Tovarișci“, care urăște bolșevismul poate mai mult decît oricine din pricină că-i demască fără cruțare pe cadeți, pînă și acest ziar, vorbind despre dezmințirea dată de „Reci“ ** zvonului că ar avea loc tratative între cadeți și guvernul ultrareacționar, spune că „pînă nu faci foc nu iese fum“.

Nu ne rămîne decît să salutăm această reluare a „săptămînii bolșevice“ în ziarul „Tovarișci“. Nu ne rămîne

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—127. — Nota red.

** Aceste rînduri erau scrise cînd am citit, în articolul de fond al ziarului „Reci“ din 13 martie, următoarele: „Cînd vor fi publicate date precise cu privire la faimoasele tratative dintre cadeți și guvern care au avut loc în iunie anul trecut, țara va afla că, dacă li se poate reproșa ceva cadeților pentru aceste tratative «duse în spatele poporului», li se poate reproșa doar acea intransigență despre care vorbește «Rossiia»“. Da, tocmai asta e, „cînd vor fi publicate“! Dar deocamdată, cu toate că li s-a cerut acest lucru, cadeții nu publică „date precise“ nici cu privire la tratativele din iunie 1906, nici cu privire la tratativele din ianuarie 1907 (vizita făcută de Miliukov la 15 ianuarie lui Stolipin), nici despre tratativele din martie 1907. Și faptul că se duc tratative în spatele poporului rămîne fapt.

decît să relevăm că *istoria a confirmat toate avertismen-tele și lozincile noastre*, că istoria a demascat întreaga ușurință (în cel mai bun caz ușurință) a acelor „democrați” și, din păcate, chiar și a unor social-democrați care nu voiau să audă de critica făcută de noi cadeților.

Cine a spus în perioada Dumei I că cadeții se tîrguiesc pe ascuns cu guvernul? Bolșevicii. Iar apoi s-a dovedit că o personalitate de talia lui Trepov era pentru un guvern cadet.

Cine a dat dovadă de cea mai mare energie în desfășurarea campaniei de demascare în legătură cu vizita pe care i-a făcut-o Miliukov lui Stolîpin la 15 ianuarie, în toiul luptei (a pretensei lupte) electorale dintre așa-zisul partid al libertății poporului și guvernul Bolșevicii.

Cine a amintit în adunările electorale din Petersburg și în primele zile ale Dumei a II-a (vezi ziarul „Novîi Luci”) că împrumutul din 1906, în valoare de 2 miliarde de franci, a fost de fapt acordat lui Dubasov & Co. cu ajutorul indirect al cadeților, care au respins propunerea formală a lui Clemenceau de a lua, în numele partidului, atitudine fățișă împotriva acestui împrumut? Bolșevicii.

Cine a pus în centrul politicii democratismului consecvent (adică proletar), în *ajunul* întrunirii Dumei a II-a, demascarea „*caracterului trădător* al politicii cadete”? Bolșevicii.

Cea mai lină adiere de vînt a suflat ca pe un fulg toată vorbăria despre sprijinirea revendicării unui guvern desemnat de Dumă sau a unui guvern responsabil, ori a revendicării de a subordona puterea executivă puterii legislative etc. Visul lui Plehanov de a face din această lozincă semnalul luptei hotărîtoare sau un mijloc de luminare a maselor s-a dovedit a fi un vis de filistin blînd. Cu siguranță că nimeni n-ar mai îndrăzni acum să susțină în mod serios aceste lozinci. Viața a arătat — sau, mai exact, a început să arate — că în realitate aici nu e nici decum vorba de „*ideea*” înfăptuirii mai complete și mai consecvente a „*principiului constituțional*”, ci tocmai *de o tranzacție între cadeți și reacțiune*. Viața a arătat că dreptatea a fost de partea celor care au văzut și au arătat că sub aparența liberală a acestui principiu general, pretins

progresist, se ascund interesele înguste de clasă ale liberalului speriat, care dă denumiri frumoase unor lucruri mîrșave și murdare.

Justețea concluziilor primei noastre rezoluții a fost deci mult mai repede și mult mai temeinic confirmată decît ne-am fi putut aștepta : nu de logică, ci de istorie ; nu prin vorbe, ci prin fapte ; nu de hotărîrile social-democraților, ci de evenimentele revoluției.

Prima concluzie : „criza politică care se desfășoară sub ochii noștri nu este o criză constituțională, ci o criză revoluționară, care duce la o luptă directă a maselor proletariatului și ale țărănimii împotriva absolutismului“.

A doua concluzie, care rezultă direct din prima : „în consecință, apropiata campanie de alegeri pentru Dumă trebuie considerată și folosită ca un simplu episod al luptei revoluționare a poporului pentru putere“.

În ce constă esența deosebirii dintre o criză constituțională și o criză revoluționară ? În faptul că prima poate fi rezolvată în cadrul actualelor legi fundamentale și al actualelor rînduiri de stat, pe cînd pentru rezolvarea celeilalte este nevoie de sfărîmarea acestor legi și a rînduiriilor iobăgiste. Pînă acum ideea exprimată în concluziile noastre a fost împărtășită de întreaga social-democrație din Rusia, fără deosebire de fracțiune.

Abia în ultimul timp s-a accentuat în rîndurile menșevicilor curentul care înclină spre o concepție diametral opusă : să renunțăm a ne mai gîndi la o luptă revoluționară, să rămînem la actuala „constituție“ și să acționăm în cadrul ei. Iată punctele semnificative ale proiectului de rezoluție cu privire la atitudinea față de Duma de stat, întocmit de „tovarășii Dan, Kolțov, Martînov, Martov, Negorev și alții cu participarea unui grup de practicieni“ și publicat în nr. 47 al ziarului „Russkaia Jizn“ * (a fost publicat și în foaie volantă) :

„...2) în condițiile actualului raport dintre forțele sociale (?), sarcina luptei nemijlocite pentru putere, sarcină care se situează pe primul plan în revoluția rusă, se reduce (?)

* Din 24 februarie 1907.

mai ales la problema (?) luptei pentru (?) o reprezentanță națională ;

...3) alegerile pentru Duma a II-a, care au promovat un număr considerabil de adepți consecvenți (?) ai revoluției, au arătat că în conștiința maselor populare se maturizează ideea necesității acestei (?) lupte pentru putere...“.

Oricât de încâlcită, oricât de confuză este formularea acestor puncte, se vede limpede care este tendința : în locul luptei revoluționare a proletariatului și țărănimii pentru putere, sarcinile partidului muncitoresc să fie *re-**duce* la o luptă *liberală* pentru *actuala* reprezentanță națională sau în cadrul ei. Rămîne de văzut dacă într-adevăr toți menșevicii vor admite, în prezent sau la Congresul al V-lea al partidului, acest mod de a pune problema.

În orice caz, cotitura spre dreapta a cadeților și aprobarea lor „prin toate mijloacele“ de către Stolîpin, vor sili în curînd aripa dreaptă a partidului nostru să pună problema răsplat : ori să se continue politica de sprijinire a cadeților și, prin urmare, să se pășească definitiv pe calea oportunistului, ori să se înceteze cu totul sprijinirea cadeților și să se adopte politica de independență socialistă a proletariatului și de luptă pentru eliberarea micii burghezii democratice de sub influența și hegemonia cadeților.

A treia concluzie a rezoluției noastre glăsuiește : „Social-democrația, fiind partidul clasei înaintate, nu poate în nici un caz să sprijine în prezent politica cadetă în general și un guvern cadet în special. Social-democrația trebuie să depună toate eforturile pentru a dezvălui maselor caracterul trădător al acestei politici ; pentru a le explica sarcinile revoluționare care le stau în față ; pentru a le demonstra că eventualele concesiile ale absolutismului se pot transforma dintr-un instrument de înșelăciune și pervertire într-un instrument de continuă dezvoltare a revoluției numai dacă masele vor avea un înalt nivel de conștiință și o organizare puternică“.

Noi nu tăgăduim în general posibilitatea unor concesiile parțiale și nu jurăm că nu le vom folosi. Textul rezoluției exclude orice îndoială în această privință. De asemenea este posibil ca și formarea unui guvern cadet să intre, dintr-un punct sau altul de vedere, în categoria „concesiilor

absolutismului". Dar partidul clasei muncitoare, deși nu refuză să primească „plata în rate” (expresia lui Engels)⁶⁰, nu trebuie în nici un caz să uite un alt aspect al problemei, care este deosebit de important și pe care liberalii și oportuniștii îl pierd foarte des din vedere, și anume: rolul „concesiilor” ca *instrument de înșelăciune și de pervertire*.

Un social-democrat nu poate să uite acest aspect dacă nu vrea să se transforme într-un reformist burghez. Menșevicii îl uită într-un mod nepermis atunci când în rezoluția menționată mai sus spun: „...social-democrația va sprijini *toate eforturile* Dumei de a-și subordona puterea executivă...”. Eforturile Dumei de stat înseamnă eforturile majorității Dumei. După cum a arătat experiența, majoritatea Dumei poate fi alcătuită din cei de dreapta și din cadeți *împotriva* celor de stînga. „Eforturile” unei asemenea majorități ar putea să-și *subordoneze* „puterea executivă” *în așa fel*, încît aceasta să ducă la înrăutățirea situației poporului sau la o înșelare flagrantă a acestuia.

Să sperăm că în această chestiune menșevicii pur și simplu au exagerat: ei nu vor sprijini *toate* eforturile majorității actualei Dume în direcția arătată. Dar caracteristic este, desigur, faptul că niște conducători de vază ai menșevismului *au putut* adopta o asemenea formulare.

Cotitura cadeților spre dreapta obligă în fond *pe toți* social-democrații, fără deosebire de fracțiune, să adopte o politică de respingere a sprijinirii cadeților, o politică de demascare a trădării lor, politica unui partid de sine stătător și consecvent revoluționar al clasei muncitoare.

„Proletarii” nr. 14 și 15
din 4 și 25 martie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CUM NU TREBUIE SĂ SE SCRIE REZOLUȚII ⁶¹

Scris la 19 martie (1 aprilie) 1907 ;
„In loc de postfață” — între 19 și
25 martie (1 și 7 aprilie) 1907

Publicat în 1907 în culegerea
„Probleme de tactică”, II,
ed. „Novaia Duma”, Petersburg
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în culegere

Trebuie să mulțumim tovarășilor menșevici pentru că au publicat în nr. 47 al ziarului „Russkaia Jizn” (din 24 februarie) primul proiect de rezoluție (întocmit de tovarășii Dan, Kolțov, Martînov, Martov, Negorev și alții cu participarea unui grup de practicieni). (Acest proiect a fost publicat și în foaie volantă.) Pentru a ne pregăti serios în vederea congresului partidului, trebuie să publicăm din timp proiectele de rezoluții și să le analizăm în mod amănunțit.

Rezoluția este consacrată atitudinii față de Duma de stat.
Punctul I :

„În momentul de față, după o dominație de șapte luni a celei mai deșănțate dictaturi, care nu a întâmpinat o împotrivire organizată din partea maselor populare terorizate, activitatea Dumei de stat, trezind atenția acestor mase pentru viața politică a țării, poate și trebuie să contribuie la mobilizarea lor și la intensificarea activității lor politice”.

Ce au vrut să spună prin aceasta ? Că e mai bine să fie o Dumă decît să nu fie ? Sau este o aluzie la ideea că trebuie „să păstrăm Duma” ? Se pare că tocmai asta a fost ideea autorilor. Numai că n-au exprimat-o. Au făcut numai o aluzie. Dar o rezoluție nu poate fi scrisă cu aluzii.

Punctul 2 :

„În condițiile actualului raport dintre forțele sociale, sarcina luptei nemijlocite pentru putere — sarcină care se suprapune (probabil o eroare de tipar în loc de : care se pune) pe primul plan în revoluția rusă — se reduce, mai ales, la problema luptei pentru o reprezentanță națională”.

Nu degeaba și-a atras acest punct laude din partea ziarului „Reci“ (articolul de fond din 27 februarie : „pentru social-democrația rusă aceasta înseamnă un uriaș pas înainte“... „un succes al conștiinței politice“). Este, într-adevăr, un punct pur și simplu uluitor.

Cum vine asta că sarcina luptei pentru putere se poate reduce la *problema* „luptei pentru o reprezentanță“ ? ! Ce înseamnă „lupta pentru o reprezentanță națională“ ? ? Ce este „actualul raport dintre forțele sociale“ ? ? La punctul precedent nu s-a spus decât că „dominația de șapte luni a celei mai deșănțate dictaturi nu a întâmpinat o împotrivire organizată din partea maselor populare terorizate“. Oare lipsa unei riposte organizate din partea maselor timp de șapte luni, concomitent cu vădita și uriașa radicalizare a maselor, care s-a manifestat în alegeri la sfârșitul acestor șapte luni, ne oferă vreun indiciu cu privire la „raportul dintre forțele sociale“ ? ?

Aceasta este o lipsă de claritate aproape de necrezut în materie de gândire politică.

În ultimele șase luni, raportul dintre forțele sociale s-a schimbat vădit în sensul că a slăbit „centrul“ : liberalii ; s-au întărit extremele : ultrareacționarii și „cei de stînga“. Alegerile pentru Duma a II-a au dovedit în mod incontestabil acest lucru. Așadar, ca urmare a ascuțirii contradicțiilor politice (și economice : *lock-out-uri*, *foametea etc.*), raportul dintre forțele sociale a devenit *mai revoluționar*. Prin 'ce minune au putut menșevicii noștri să ajungă la concluzia contrară, care i-a determinat să diminueze sarcinile revoluționare („lupta pentru putere“), coborîndu-le la nivelul unor simple sarcini liberale („lupta pentru o reprezentanță națională“) ?

„Dictatură deșănțată“ și o Dumă de stînga, — este limpede că de aici rezultă o concluzie *contrară* ; sarcina liberală de a lupta în cadrul reprezentanței naționale sau pentru păstrarea ei este o utopie filistină, deoarece, în virtutea condițiilor obiective, această sarcină este *irealizabilă* fără „o luptă nemijlocită pentru putere“.

Gîndirea politică menșevică merge ca racul.

Concluzia care rezultă din punctul al doilea : menșevicii au alunecat de pe poziția social-democraților revoluționari

pe poziția liberalilor. Caracterul „nebulos“ al finalului punctului doi („lupta pentru o reprezentanță națională“) exprimă în realitate o idee a burgheziei liberale, care, simțindu-se „terorizată“ de revoluție, prezintă această stare ca fiind „a maselor populare terorizate“ și, sub acest pretext, se grăbește să renunțe la lupta revoluționară („lupta nemijlocită pentru putere“) în favoarea luptei, chipurile, legale („lupta pentru o reprezentanță națională“). Probabil că Stolîpin nu va întârzia să le dea o lecție menșevicilor ca să vadă ce înseamnă, „în condițiile actualului raport dintre forțele sociale“, „lupta pentru o reprezentanță națională“ !

Punctul 3 :

„Alegerile pentru Duma a II-a, care au făcut să se ridice un număr considerabil de adepți consecvenți ai revoluției, au arătat că în conștiința maselor populare se maturizează ideea necesității acestei lupte pentru putere“.

Ce-i asta ? Cum vine asta ? La punctul 2 din actualul raport dintre forțele sociale se trăgea concluzia că lupta pentru putere trebuie înlocuită prin lupta pentru reprezentanță, iar acum din rezultatele alegerilor se trage concluzia că în conștiința maselor se maturizează ideea necesității „acestei“ lupte pentru putere !

Asta-i confuzie, tovarăși. Punctul 2 ar trebui modificat cam în felul următor : „Alegerile pentru Duma a II-a au arătat că în conștiința maselor populare se maturizează ideea necesității luptei nemijlocite pentru putere“. Punctul 3 : „De aceea tendința burgheziei liberale de a-și limita activitatea politică la lupta în cadrul actualei reprezentanțe naționale exprimă pe plan ideologic iremediabila obtuzitate a liberalilor noștri, iar pe plan material tendința lor (irealizabilă în momentul de față) de a pune capăt revoluției printr-o tranzacție cu reacțiunea“. Dacă, în plus, marxistii noștri s-ar fi străduit să stabilească la primul punct cauzele economice care au dus la ascuțirea extremelor politice în rîndurile poporului, atunci poate că ar fi rezultat ceva coerent.

Apoi, cine sînt „adeptii consecvenți ai revoluției“ ? După cum se vede, aici este vorba de democrația mic-burgheză, mai ales de cea țărănească, adică de trudovici (în sensul

larg al cuvîntului, inclusiv socialiștii-populiști și socialiștii-revoluționari), deoarece tocmai aceasta este deosebirea dintre Duma I și Duma a II-a. Dar, în primul rînd, este din nou o aluzie, iar rezoluțiile nu se scriu prin aluzii. Și, în al doilea rînd, *este inexact*, tovarăși ! Pentru faptul că i-ați numit pe trudovici „adepti consecvenți ai revoluției“ trebuie să vă aducem acuzația formală de *erezie eserizantă*. Adept (în sensul strict al cuvîntului) consecvent al revoluției burgheze poate fi *numai* proletariatul, pentru că în clasa micilor producători, a micilor proprietari *sînt inevitabile oscilări* între tendințele de proprietar și tendințele revoluționare, cum s-a întîmplat, de pildă, cu socialiștii-revoluționari, care în alegerile din Petersburg au oscilat între tendința de a se vinde cadeților și tendința de a porni la luptă împotriva cadeților.

De aceea, tovarăși, probabil că veți fi de acord cu noi că trebuie să ne exprimăm mai prudent, cam în spiritul în care este întocmită rezoluția bolșevică (vezi ziarul „Novîi Luci“ din 27 februarie) :

„...partidele trudovice... exprimă *într-un mod mai mult sau mai puțin fidel* punctul de vedere și interesele maselor largi ale țărănimii și ale micii burghezii de la orașe, *oscilînd* între subordonarea față de hegemonia liberalilor“ (alegerile din Petersburg, alegerea unui cadet ca președinte al Dumei) „și lupta hotărîată împotriva proprietății funciare moșierești și a statului iobăgist...“ *.

În legătură cu aceasta trebuie să relevăm faptul că în această rezoluție tov. Kolțov (împreună cu alți menșevici) îi include pe trudovici în categoria adeptilor consecvenți ai revoluției, iar în nr. 49 al ziarului „Russkaia Jizn“ același Kolțov îi socotește pe trudovici în categoria democrației de la sate, care, *spre deosebire de cea de la orașe* (respectiv cadeții), în foarte multe cazuri va apăra formele vechi, perimate ale producției și ale vieții sociale“. Nu prea se leagă una cu alta, tovarăși !

Punctul 4 :

„existența în cadrul Dumei a unor astfel de adepti consecvenți ai revoluției face să crească și să se întărească încrederea maselor

* Vezi volumul de față, pag. 6. — Nota red.

populare în această instituție, dându-i acesteia posibilitatea să devină un adevărat centru al luptei întregului popor pentru libertate și putere“.

„Simpatică“ concluzie, nimic de zis. Dar logica șchiopătează din nou. Cu acest punct menșevicii încheie întreaga expunere de motive a rezoluției lor. *În legătură cu această problemă*, în general, ei nu mai pomenesc nici un cuvânt în rezoluție. Concluzia care rezultă șchioapătă.

Dacă „adeptii consecvenți ai revoluției“ nu constituie majoritatea în Dumă, ci numai „un număr considerabil“ (după cum se spune — și pe bună dreptate — la punctul 3), e limpede că mai sînt și adversari ai revoluției, precum și adepti *inconsecvenți* ai revoluției. Înseamnă că există „*posibilitatea*“ ca Duma în ansamblul ei „să devină un adevărat centru“ al unei politici democratice *inconsecvente* și nicidecum al „luptei întregului popor pentru libertate și putere“.

În acest caz, una din două : (1) Ori încrederea maselor populare în această instituție nu ar crește și nu s-ar întări, ci ar descrește și ar slăbi. (2) Ori conștiința politică a maselor populare ar fi pervertită, datorită faptului că masele ar lua politica adeptilor *inconsecvenți* ai revoluției drept o politică democratică consecventă.

De aici reiese cît se poate de limpede că din premisele *formulate de menșevici* rezultă *inevitabil* o concluzie pe care, nu se știe de ce, ei au omis-o : partidul proletariatului, în calitate de adept consecvent al revoluției, trebuie să urmărească neconținut ca adeptii nu îndeajuns de consecvenți ai revoluției (de pildă trudoviciei) să urmeze clasa muncitoare *împotriva* adeptilor *inconsecvenți* ai revoluției și mai ales *împotriva* adeptilor *hotărîți* ai *încetării* revoluției (de pildă cadeții).

Faptul că menșevicii au omis această concluzie face ca rezoluția lor să fie cu desăvîrșire incoerentă. Rezultă că, *datorită faptului* că în Dumă există un număr considerabil de „adepti consecvenți ai revoluției“, trebuie să se voteze... pentru adeptul hotărît al încetării revoluției !

Nu-i bine de loc așa, tovarăși !

În partea finală a rezoluției analizate se spune (luăm punct cu punct) astfel :

„Social-democrația, combătînd ideea iluzorie că Duma de stat ar fi o instituție cu adevărat legislativă, explică maselor populare, pe de o parte, adevăratul caracter al Dumei, care de fapt este o instituție consultativă în domeniul legiferării, iar pe de altă parte posibilitatea și necesitatea de a folosi această instituție, oricît de imperfectă ar fi ea, în scopurile luptei viitoare pentru puterea poporului, și ia parte la activitatea legislativă a Dumei, călăuzindu-se după următoarele principii...”

Aceasta este o expresie *diluată* a ideii formulate în termeni *mai categorici* în rezoluția Congresului al IV-lea (de unificare) în care este vorba despre „transformarea” Dumei într-un „instrument al revoluției”, despre necesitatea ca masele să devină conștiente de „totală incapacitate a Dumei” etc.

„...I. a) Social-democrația critică, din punctul de vedere al intereselor proletariatului de la orașe și de la sate și din punctul de vedere al democratismului consecvent, propunerile și proiectele de legi ale tuturor partidelor neproletare, cărora le opune revendicările și propunerile ei, legînd în această activitate sarcinile politice imediate de nevoile social-economice ale maselor proletare și de cerințele mișcării muncitorești în toate formele ei.

Notă. Atunci cînd împrejurările o cer, social-democrația sprijină, ca pe un rău mai mic, acele proiecte de lege ale celorlalte partide care, dacă vor fi traduse în viață, pot deveni în mîinile maselor populare un instrument de luptă revoluționară pentru cucerirea unei libertăți democratice reale...”

În această notă este exprimată ideea potrivit căreia social-democrația trebuie să participe la activitatea *burghezo-reformistă* în cadrul Dumei. Nu e prea devreme, tovarăși? N-ați afirmat oare chiar voi că ideea potrivit căreia Duma ar fi o instituție cu adevărat legislativă este iluzorie? Vreți să sprijiniți *acele* proiecte de legi burgheze care, *dacă vor fi traduse în viață*, vor putea să aducă foloase în lupta viitoare.

Gîndiți-vă la această condiție: „dacă vor fi traduse în viață”. Scopul sprijinului acordat de voi este de a contribui la traducerea în viață a „unui rău mai mic”. Numai că cea care traduce în viață nu este Duma, ci Duma plus Consiliul de stat⁶² plus puterea supremă! Așadar, *nu există nici un fel* de garanții că prin sprijinul vostru veți contribui la traducerea în viață a „unui rău mai mic”. Dar,

sprijinind acest „rău mai mic“, votînd pentru el, fără îndoială că luați *asupra voastră*, asupra partidului proletar, o părțică din răspundere pentru reformismul burghez inconsecvent, pentru activitatea legislativă a Dumei, activitate care în fond este o *comedie* și pe care voi înșivă o considerați ca atare !

Și atunci pentru ce să acordați acest „sprijin“ riscant ? Căci el implică riscul de a slăbi *direct* conștiința *revoluționară* a maselor, la care chiar voi faceți apel, în timp ce folosul *practic* de pe urma lui este „iluzoriu“ !

Voi scrieți rezoluții despre *Duma a II-a* și nu despre activitatea reformistă *în general* (în cazul acesta ar fi trebuit să se spună doar că social-democrații nu se dezic de ea). Ați mai spus că în *această* Dumă există un număr considerabil de „adepti consecvenți ai revoluției“. Prin urmare aveți în vedere compoziția de partid *deja conturată* a Dumei. Asta-i un fapt. Știți că în actuala Dumă sînt nu numai „adepti consecvenți* ai revoluției“, ci și „adepti inconsecvenți ai reformelor“, nu numai deputați de stînga și trudovici, ci și cadeți, aceștia din urmă fiind *ei singuri* mai puternici decît cei de dreapta (cadeții și aderenții lor, inclusiv narodoviștii, au aproximativ 150 de deputați, față de 100 de deputați de dreapta). Aceasta fiind situația din Dumă, *nu este nevoie* să sprijiniți „răul mai mic“ pentru ca el să fie tradus în viață ; este suficient să *vă abțineți* în lupta dintre reacțiune și „adeptii inconsecvenți ai reformelor“. Rezultatul practic (în sensul traducerii în viață a proiectelor de legi) va fi același, în timp ce pe plan politic și ideologic fără doar și poate că veți cîștiga în ceea ce privește integritatea, puritatea, consecvența și fermitatea poziției voastre ca partid al proletariatului revoluționar.

Poate oare social-democrația revoluționară să nesocotească acest fapt ?

Menșevicii privesc spre vîrfuri în loc să privească spre verigile de jos. Ei se interesează mai mult de posibilitatea realizării „răului mai mic“ printr-o tranzacție între „adeptii inconsecvenți ai reformelor“ și reacțiune (căci

* Rog pe cititor să aibă în permanență în vedere necesitatea corectivului adus de mine mai sus acestui cuvînt.

tocmai aceasta este adevărata semnificație a traducerii în viață a proiectelor de legi) decât de creșterea nivelului conștiinței și a capacității de luptă a „adeptilor consecvenți ai revoluției“, care sînt, după cum afirmă menșevicii, în „număr considerabil“ printre membrii Dumei. Menșevicii își concentrează atenția și deprind poporul să-și concentreze atenția asupra realizării unei înțelegeri între cadeți și absolutism (traducerea în viață a „răului mai mic“, a reformelor) și nu asupra apelării la mase a „adeptilor mai mult sau mai puțin consecvenți ai revoluției“. Aceasta nu este o politică proletară, ci o politică liberală. Aceasta înseamnă în vorbe să proclamăm că drepturile legislative ale Dumei sînt iluzorii, iar în fapte să întărești în rîndurile poporului încrederea în reforme legislative prin intermediul Dumei și să slăbești încrederea în lupta revoluționară.

Fiți mai consecvenți și mai cinștiți, tovarăși menșevici ! Dacă sînteți convinși că revoluția s-a terminat, dacă această convingere a voastră (la care ați ajuns, poate, pe cale științifică ?) vă face să nu mai credeți în revoluție, atunci nu mai are nici un rost să vorbiți despre revoluție, atunci trebuie să reduceți sarcinile voastre nemijlocite la lupta pentru reforme.

Dacă însă credeți în ceea ce spuneți, dacă socotiți într-adevăr că „un număr considerabil“ de deputați din Duma a II-a sînt „adepti consecvenți ai revoluției“, pe primul plan trebuie să puneți nu sprijinirea (lipsită de valoare din punct de vedere practic și dăunătoare din punct de vedere ideologic) a reformelor, ci limpezirea conștiinței revoluționare a acestor adepti, întărirea, cu ajutorul presiunii proletariatului, a fermității și a organizării lor revoluționare.

Căci, altfel, ceea ce spuneți voi este culmea confuziei și a lipsei de logică : în numele dezvoltării revoluției, partidul muncitoresc nu spune absolut nimic pentru a stabili sarcinile lui față de „adeptii“ mai mult sau mai puțin „consecvenți ai revoluției“, dar în schimb consacră o notă specială sarcinii de a sprijini „răul mai mic“, adică pe adeptii consecvenți ai reformelor !

„Nota“ ar trebui modificată cam în felul următor : „Avînd în vedere că în Dumă există un număr considerabil

de adepți mai mult sau mai puțin consecvenți ai revoluției, la discutarea proiectelor de legi pe care adepții inconsecvenți ai reformelor vor să le traducă în viață, social-democrații din Dumă trebuie să dea cea mai mare atenție criticării inconsecvenței și șubrezeniei acestor proiecte de legi, acordului dintre liberali și reacțiune cuprins în aceste proiecte, să explice adepților mai mult sau mai puțin consecvenți ai revoluției necesitatea unei lupte revoluționare hotărâte și necruțătoare. Iar de la votarea acelor proiecte de legi care reprezintă răul mai mic social-democrații trebuie să se abțină, lăsînd pe liberali «să învingă» singuri pe hîrtie reacțiunea și să răspundă singuri în fața poporului pentru traducerea în viață a reformelor «liberale» în condițiile absolutismului“.

„...b) Social-democrația folosește discutarea diferitelor proiecte de legi, precum și a bugetului de stat, pentru a da la iveală nu numai aspectele negative ale regimului existent, dar și toate contradicțiile de clasă ale societății burgheze...”

Un scop foarte frumos. Pentru a da la iveală contradicțiile de clasă ale societății burgheze trebuie să stabilești cărei clase îi corespunde fiecare partid. Trebuie să lupti împotriva spiritului de „opозиție” „fără partid”, „unită” în Dumă și să dai la iveală fără cruțare caracterul îngust de clasă al aceluiași cadeți, de pildă, care cu ajutorul titlaturii lor de partid al așa-zisei „libertăți a poporului” urmăresc mai mult decît orice să estompeze „contradicțiile de clasă”.

Urăm menșevicilor să nu se limiteze numai la discuții despre dezvăluirea contradicțiilor de clasă ale societății burgheze (și „nu numai” a mîrșăviilor absolutismului), ci să și facă acest lucru...

„...c) În problema bugetului, social-democrația se călăuzește după principiul : «nici un ban guvernului lipsit de responsabilitate»...”

Excelent principiu, care ar fi fost perfect dacă în locul cuvintelor : „lipsit de responsabilitate” ar fi figurat *un alt* cuvînt care să nu se refere la responsabilitatea guvernului în fața Dumei (acest lucru este o ficțiune în cadrul actualei „constituții”), ci la „responsabilitatea” lui în fața puterii

supreme (aceasta nu este o ficțiune, ci o *realitate*, deoarece nu în mâinile poporului se află adevărata putere, și menșevicii singuri spun că „lupta pentru putere“ devine actuală).

Trebuia să se spună : „nici un ban guvernului pînă cînd puterea nu se va afla în mâinile poporului“.

„II. Social-democrația folosește dreptul de interpelare pentru a demasca în fața poporului adevăratul caracter al guvernului actual și contradicția totală care există între toate acțiunile lui și interesele poporului ; pentru a lămuri situația clasei muncitoare la orașe și la sate și condițiile de luptă pentru îmbunătățirea situației ei politice și economice ; pentru a arăta rolul pe care îl au față de clasa muncitoare atît guvernul și agenții lui cît și clasele avute și partidele politice care le reprezintă...“

Un punct foarte bun. Păcat numai că pînă acum (19 martie) social-democrației noastre din Dumă nu prea au folosit acest drept de interpelare.

„...III. Păstrînd, în cadrul acestei activități, cel mai strîns contact cu masele muncitorești și tinzînd să fie în activitatea ei legislativă exponenta mișcării lor organizate, social-democrația contribuie la organizarea lor, ca și la organizarea maselor populare în general, în vederea sprijinirii Dumei în lupta ei împotriva vechiului regim și a creării unor condiții care să dea Dumei posibilitatea de a depăși, în activitatea ei, cadrul legilor fundamentale care o încătușează...“

În primul rînd, nu este cazul să se vorbească despre o activitate „legislativă“ a social-democrației. Trebuia să se spună : „activitatea ei în cadrul Dumei“.

În al doilea rînd, lozinca „sprijinirii Dumei în lupta ei împotriva vechiului regim“ nu se leagă de loc cu premisele rezoluției și este, în fond, greșită.

În expunerea de motive a rezoluției se vorbește despre lupta revoluționară *pentru putere* și despre existența în Dumă a unui „număr considerabil de adepți consecvenți ai revoluției“.

Atunci de ce aici noțiunea revoluționară cît se poate de limpede : „lupta pentru putere“ a fost înlocuită prin noțiunea vagă de „luptă împotriva vechiului regim“, adică printr-o expresie care implică pur și simplu lupta *pentru reforme* ? N-ar trebui oare modificată expunerea de motive în sensul că în locul luptei „iluzorii“ pentru putere se impune „sarcina luptei pentru reforme“ ?

De ce se vorbește aici de sprijinirea *de către mase* a „Dumei“ și nu de sprijinirea „adeșilor consecvenți ai revoluției“? Căci așa reiese că menșevicii cheamă masele să sprijine pe adeșii *inconsecvenți* ai reformelor!! Nu-i bine așa, tovarășii.

În sfârșit, cuvintele despre sprijinirea „Dumei“ în lupta ei împotriva vechiului regim dau naștere, *în fond*, unor idei *de-a dreptul greșite*. A sprijini „Duma“ înseamnă a sprijini *majoritatea* Dumei. Majoritatea o formează *cadeșii* plus trudovicii. Înseamnă că implicit, adică fără să spuneți direct acest lucru, i-ați *caracterizat* pe cadeși: ei „luptă împotriva vechiului regim“.

Această caracterizare este greșită și incompletă. Asemenea lucruri nu se spun prin aluzii vagi. Ele trebuie spuse clar și răspicat. Cadeșii *nu* „luptă împotriva vechiului regim“, ci caută să reformeze, să înnoiască *acest vechi regim*, urmărind de pe acum în mod cât se poate de limpede și de fășiș realizarea unei *înțelegeri* cu vechea putere.

A trece sub tăcere acest lucru în rezoluție, a-l lăsa în umbră înseamnă a te abate de la punctul de vedere proletar și a te situa pe punctul de vedere liberal.

„...IV. Contribuind prin această activitate a ei la dezvoltarea mișcării populare, al cărei scop este cucerirea adunării constituante, social-democrația va sprijini, ca o etapă în această luptă populară, toate eforturile Dumei de stat de a-și subordona puterea executivă, netezind în felul acesta terenul pentru trecerea întregii puteri de stat în mâinile poporului...“

Acesta este punctul cel mai important din rezoluție, punct care conține faimoasa lozincă a formării unui guvern „desemnat de Dumă“ sau „responsabil“. Trebuie să analizăm acest punct sub raportul formulării și apoi al fondului.

Formularea acestui punct este foarte ciudată. Nu se poate ca menșevicii să nu știe că aceasta este o problemă dintre cele mai importante. De asemenea nu se poate ca ei să nu știe că această lozincă *a mai fost lansată* o dată de Comitetul Central al partidului nostru, anume în timpul Dumei I, și că atunci *partidul nu a acceptat această lozincă*. Acest lucru este atât de adevărat, încât nici chiar fracțiunea social-democrată din Duma *întâi*, fracțiune alcătuită, după

cum se știe, *exclusiv* din menșevici și al cărui lider era un menșevic de vază ca tov. Jordania —, nici chiar această fracțiune nu a acceptat lozinca formării unui „guvern responsabil“ și nu a formulat-o *niciodată* în nici una dintre cuvântările rostite în Dumă !

S-ar părea că aceasta este mai mult decât suficient pentru a determina o atitudine cât se poate de atentă față de această problemă. Or, în realitate, acesta este punctul cel mai neglijent redactat din rezoluție, care, în general, nu a fost îndeajuns chibzuită.

De ce în locul lozincilor *clare* : „guvern responsabil“ (Plehanov în „Russkaia Jizn“) sau „guvern desemnat de majoritatea Dumei“ (rezoluția C.C. în perioada Dumei I) s-a ales o formulare nouă, mult mai nebuloasă ? Este oare aceasta numai redarea prin alte cuvinte a formulei „guvern responsabil“ sau este altceva ? Să lămurim aceste probleme.

În ce mod ar putea Duma să-și subordoneze puterea executivă ? Fie în mod legal, în cadrul constituției monarhiste actuale (sau ușor modificate), fie în mod ilegal, „depășind cadrul legilor fundamentale care o încătușează“, răsturnând vechea putere, transformându-se într-o convenție revoluționară, într-un guvern provizoriu etc. Prima posibilitate înseamnă tocmai ceea ce în mod obișnuit se exprimă prin cuvintele : guvern „desemnat de Dumă“ sau guvern „responsabil“. A doua posibilitate înseamnă participarea activă a „Dumei“ (adică a majorității Dumei) la lupta nemijlocit revoluționară pentru putere. Alte căi de „subordonare“ a puterii executive de către Dumă nu pot exista și nu este cazul să se pună aici problema de amănunt cum ar putea să se îndeplinească între ele cele mai diferite căi, deoarece noi nu avem de rezolvat problema academică-științifică care anume situații sînt în general posibile, ci problema politică-practică ce anume trebuie să sprijine social-democrația și ce nu trebuie să sprijine.

Concluzia care rezultă de aici este limpede. Noua formulare a fost parcă intenționat născocită pentru a *ascunde* fondul problemei controversate, pentru a *ascunde* adevărata voință a congresului, a cărei expresie trebuie să devină rezoluția. Lozinca formării unui „guvern responsabil“ a provocat și provoacă controverse vehemente în rîndurile

social-democraților. Sprijinirea măsurilor revoluționare luate de Dumă nu numai că n-a provocat și nu provoacă divergențe acute, dar se poate spune chiar că nu provoacă nici un fel de divergențe în rîndurile social-democraților. Ce să mai spui, după toate acestea, despre niște oameni care au propus o rezoluție în care divergențele sînt *estompate* prin prezentarea chestiunilor controversate împreună cu cele necontroversate într-o singură formulă vagă ? Ce să mai spui despre niște oameni care au propus ca hotărîrea Congresului să fie formulată în cuvinte care nu rezolvă nimic, dînd unora posibilitatea ca prin aceste cuvinte să înțeleagă măsurile revoluționare luate de Dumă care „depășesc cadrul“ etc., iar altora posibilitatea de a înțelege prin aceasta o tranzacție între Miliukov și Stolîpin cu privire la intrarea cadeților în guvern ?

Lucrul cel mai blînd pe care l-am putea spune despre oamenii care procedează în felul acesta este că ei dau înapoi, aruncînd un vâl peste programul, exprimat cîndva limpede și fățiș, de sprijinire a unui guvern cadet.

De aceea în cele ce urmează vom lăsa la o parte această formulare confuză, care încurcă iremediabil problema. Vom vorbi numai despre *fondul* problemei, despre sprijinirea revendicării unui guvern „responsabil“ (sau, ceea ce este tot una, cadet).

Cum motivează rezoluția necesitatea de a sprijini revendicarea unui guvern desemnat de Dumă sau a unui guvern responsabil ? O motivează spunînd că este „o etapă în lupta poporului pentru o adunare constituantă“, că este „o bază pentru trecerea întregii puteri în mîinile poporului“. Iată *toată* expunerea de motive. Vom răspunde rezumînd pe scurt argumentele noastre împotriva sprijinirii de către social-democrație a revendicării unui guvern desemnat de Dumă.

1) Pentru un marxist este cu totul inadmisibil să se limiteze a opune noțiuni juridice abstracte : guvern „responsabil“ — guvern „lipsit de responsabilitate“, guvern „desemnat de Dumă“ — guvern absolutist etc., cum face Plehanov în ziarul „Russkaia Jizn“ și cum au făcut întotdeauna menșevicii cînd au analizat această problemă. Este

un raționament liberal-idealist și nu unul proletar-materialist.

Trebuie să analizăm semnificația de clasă a măsurii aflate în discuție. Cine va face acest lucru va înțelege că conținutul acestei măsurii este o tranzacție sau o încercare de tranzacție între absolutism și burghezia liberală, avînd drept scop să pună capăt revoluției. Tocmai aceasta este semnificația economică-obiectivă a formulei: guvern desemnat de Dumă. De aceea bolșevicii au avut tot dreptul și au fost pe deplin întemeiați să spună: un guvern desemnat de Dumă sau un guvern responsabil înseamnă în fapt un guvern cadet. Menșevicii s-au supărat și au început să strige că aceasta este o substituie, o falsificare a problemei etc. Dar ei s-au supărat pentru că n-au vrut să înțeleagă argumentul bolșevicilor, care *au redus* ficțiunea juridică (un guvern desemnat de Dumă ar fi „responsabil“ mai mult în fața monarhului decît în fața Dumei, mai mult în fața moșierilor liberali decît în fața poporului!) la baza de clasă. Și, oricît s-ar supăra tov. Martov, oricît ar țipa el că în prezent nici chiar Duma nu mai este cadetă, prin aceasta el nu va slăbi nici cu o iotă concluzia de netăgăduit că *în fond* este vorba tocmai de un guvern cadet, căci *pivotul* îl constituie tocmai acest partid burghezo-liberal. Eventualitatea unui guvern desemnat de Dumă care să fie format din reprezentanți ai mai multor partide (cadeți plus octombriști plus „cei fără partid“ plus chiar un „trudovic“ mai slăbuț sau un așa-zis „om de stînga“ etc.) n-ar schimba cu nimic fondul chestiunii. Iar a ocoli fondul chestiunii, cum fac menșevicii și Plehanov, înseamnă a ocoli marxismul.

A sprijini revendicarea formării unui guvern „responsabil“ sau a unui guvern desemnat de Dumă înseamnă în fond a sprijini politica cadetă în general și lozinca formării unui guvern cadet în special (cum se și spune chiar în primul proiect de rezoluție elaborat de bolșevici pentru Congresul al V-lea). Cine se teme să recunoască acest lucru recunoaște implicit slăbiciunea poziției sale, slăbiciunea argumentelor invocate în favoarea sprijinirii cadeților în genere de către social-democrație.

Întotdeauna am fost de părere — și sîntem și acum —, că social-democrația nu poate sprijini încheierea unei tranzacții între absolutism și burghezia liberală, tranzacție al cărei scop este să pună capăt revoluției.

2) Menșevicii consideră întotdeauna un guvern desemnat de Dumă ca fiind un pas spre mai bine, o ușurare a luptei pentru revoluție, iar rezoluția pe care o analizăm a exprimat limpede această idee. Dar aici menșevicii fac o greșală, dînd dovadă de unilateralitate. Un marxist nu poate garanta că actuala revoluție burgheză din Rusia va repurta o victorie deplină : aceasta ar însemna să cazi în utopism și în idealism burghezo-democratic. Datoria noastră este să tindem spre victoria deplină a revoluției, dar nu avem dreptul să uităm că au fost înainte și că pot fi și acum revoluții burgheze care n-au fost duse pînă la capăt, care n-au fost desăvîrșite.

Or, menșevicii își formulează rezoluția în așa fel încît formarea unui guvern desemnat de Dumă apare ca o etapă *obligatorie* în lupta pentru convocarea unei adunări constituante etc. etc. *Aceasta este pur și simplu greșit.* Un marxist *nu are dreptul* să privească formarea unui guvern desemnat de Dumă *numai* sub acest aspect, ignorînd că în Rusia există posibilitatea obiectivă a două tipuri de dezvoltare economică. Revoluția burghezo-democratică este inevitabilă în Rusia. Dar ea este posibilă și în condițiile menținerii gospodăriei moșierești, și ale transformării ei treptate într-o gospodărie iunchero-capitalistă (reforma agrară stolîpinistă și cea liberală), este posibilă și în condițiile desființării gospodăriei moșierești, și ale trecerii pămînturilor în mîinile țărănimii (o revoluție țărănească sprijinită de programul agrar social-democrat).

Un marxist este obligat să privească formarea unui guvern cadet nu sub un singur aspect, ci sub ambele aspecte : ca o etapă posibilă a *luptei* pentru convocarea unei adunări constituante și ca o etapă posibilă a *lichidării revoluției burgheze*. Potrivit intențiilor cadeților și ale lui Stolîpin, un guvern desemnat de Dumă *trebuie* să joace al doilea rol ;

potrivit stării obiective de lucruri, el *poate* juca atât al doilea rol cât și *primul rol* *.

Uitînd de posibilitatea (și de primejdia) unei limitări liberale a revoluției burgheze și a curmării acesteia, menșevicii se abat de la punctul de vedere al luptei de clasă a proletariatului și se situează pe punctul de vedere al liberalilor, care caută să înfățișeze în culori trandafirii și monarhia, și răscumpărarea, și sistemul bicameral, și curmarea revoluției etc. etc.

3) Trecînd de la aspectul economic-de clasă al acestei probleme la aspectul ei sub raportul dreptului de stat, trebuie să spunem că menșevicii consideră formarea unui guvern desemnat de Dumă ca un pas spre parlamentarism, ca o reformă care va perfecționa regimul constituțional și va înlesni proletariatului folosirea acestui regim în lupta lui de clasă. Dar aceasta vădește tot un mod unilateral de a privi lucrurile prin prisma „fenomenelor îmbucurătoare”. În actul numirii unor miniștri din rîndurile majorității Dumei (tocmai o numire de felul acesta urmăreau cadeții în Duma I) lipsește una dintre cele mai esențiale trăsături ale reformei, și anume recunoașterea pe cale *legislativă* a unei anumite modificări de ordin *general* în constituție. Aceasta este un act într-o anumită măsură izolat, chiar personal. El se bazează pe condiții, pe tratative, pe tranzacții *de culise*. Nu degeaba ziarul „Reci” a recunoscut *acum* (în martie 1907!) că în iunie 1906 au avut loc tratative între cadeți și guvern care *încă nu* (!) pot fi date publicității. Pînă și ziarul „Tovarișci”, care le cîntă în strună cadeților, a declarat că acest joc de-a v-ați ascunselea este inadmisibil. Și nu-i de mirare că Pobedonostev (potrivit unor știri apărute în presă) a putut să facă următoarea propunere: să fie numiți miniștri liberali, cadeți, iar după aceea Duma să fie dizolvată, iar guvernul demis! Aceasta nu ar însemna o abrogare a reformelor, o modificare a legii, ci pur și simplu un „act constituțional” perfect

* Noi luăm ipoteza cea mai favorabilă pentru Plehanov și menșevicii, și anume ipoteza că cadeții vor formula revendicarea formării unui guvern desemnat de Dumă. Este mai probabil că acest lucru nu se va înîmpla. Atunci Plehanov (și menșevicii) va fi tot atît de ridicol cu această „sprijinire” a unei lozinci pe care liberalii nu o formulează, pe cît a fost de ridicol cu lozinca: „o Dumă cu depline puteri”.

legal al monarhului. Prin sprijinirea năzuințelor cadeților de a se forma un guvern desemnat de Dumă, menșevicii au sprijinit *în realitate*, în pofida voinței lor și fără să-și dea seama tratativele și tranzacțiile de culise încheiate în spatele poporului.

Totodată menșevicii n-au obținut și nu puteau obține nici un fel de „angajamente” din partea cadeților ; ei le-au *dăruit* sprijinul lor, i l-au dat pe credit, semănând confuzie și pervertind conștiința clasei muncitoare.

4) Să mai facem o concesie menșevicilor. Să admitem cel mai avantajos caz posibil, și anume că actul numirii miniștrilor din rîndurile majorității Dumei se va dovedi a fi nu numai un act personal, nu numai o înșelare a poporului și o tranzacție demonstrativă, ci un prim pas spre o reformă constituțională reală, menit să *îmbunătățească efectiv* condițiile de luptă ale proletariatului.

Nici chiar în acest caz nu se poate nicidecum justifica lansarea de către social-democrație a lozincii de sprijinire a revendicării unui guvern desemnat de Dumă.

Spuneți că aceasta este o etapă spre mai bine, o bază pentru continuarea luptei ? Să admitem că este așa. Dar n-ar fi oare *cu siguranță* o etapă spre mai bine și votul universal, *dar nu direct* ? Atunci de ce să nu declarăm că social-democrația sprijină revendicarea votului universal, *dar nu direct*, ca o „etapă” în lupta pentru „formula cuadruplă” *, ca „o bază pentru trecerea” la această formulă ? În această revendicare i-am avea alături de noi nu numai pe cadeți, ci și pe pederaci ⁶³ și o parte din octombriști ! O etapă „națională” pe drumul luptei poporului pentru o adunare constituantă — iată ce înseamnă sprijinirea de către social-democrație a votului universal, *dar nu direct și nu secret !*

Nu există absolut nici o deosebire principială între sprijinirea revendicării unui guvern desemnat de Dumă și sprijinirea revendicării votului universal, *dar nu direct și nu secret*.

A încerca să justifiți lansarea lozincii formării unui „guvern responsabil” afirmînd că un asemenea guvern ar fi

* Vot universal, egal, direct și secret. — *Nota trad.*

o etapă spre mai bine etc. Înseamnă a nu înțelege esența problemei atitudinii social-democrației față de reformismul burghez.

Orice reformă este reformă (și nu o măsură reacționară și nici conservatoare) numai în măsura în care înseamnă un anumit pas, o anumită „etapă” spre mai bine. Dar în societatea capitalistă orice reformă are un *dublu* caracter. Ea este o concesie făcută de clasele cîrmuitoare pentru a frîna, pentru a slăbi sau a stinge lupta revoluționară, pentru a fărîmița forța și energia claselor revoluționare, pentru a întuneca conștiința lor etc.

De aceea social-democrația revoluționară, fără a renunța nicidecum la folosirea reformelor în scopul dezvoltării luptei revoluționare de clasă („noi primim și plata în rate”, *wir nehmen auch Abschlagszahlung*, a spus Friedrich Engels⁶⁴), în nici un caz nu-și „însușește” * lozincile burghezo-reformiste inconsecvente.

A proceda astfel înseamnă a proceda întocmai ca Bernstein (pentru a-și putea susține politica sa actuală, Plehanov *va fi nevoit* să-l reabiliteze pe Bernstein! Nu degeaba „Sozialistische Monatshefte”⁶⁵, publicația lui Bernstein, nu mai conține cu laudele la adresa lui Plehanov!), înseamnă a transforma social-democrația „într-un *partid socialist-democratic al reformelor*” (faimoasa expresie a lui Bernstein din faimoasa lui carte „Premisele socialismului”).

Social-democrația consideră reformele și le folosește ca pe un *produs accesoriu* al luptei revoluționare de clasă a proletariatului.

Și cu aceasta am ajuns la ultimul nostru argument împotriva lozincii analizate :

5) În ce fel ar putea social-democrația să grăbească *în fapt* realizarea oricăror reforme în general, a unor reforme constituționale în Rusia în special, a formării unui guvern desemnat de Dumă și a rezultatelor lui folositoare pentru proletariat îndeosebi? Oare prin faptul că „își va însuși” lozincile reformiștilor burghezi sau prin faptul că va refuza cu hotărîre „să-și însușească” asemenea lozinci, continuînd

* În ziarul „Russkaia Jizn”, Plehanov a scris : „...deputații social-democrați nu pot să nu-și însușească revendicarea menționată („guvern responsabil”) în interesul poporului, în interesul revoluției...”

să ducă ferm lupta revoluționară de clasă a proletariatului sub steagul unor lozinci complete, neciuntite ? Nu este greu de dat un răspuns la această întrebare.

Prin „însușirea“ lozincilor întotdeauna inconsecvente, întotdeauna ciuntite, întotdeauna fățarnice ale reformismului burghez, în realitate nu întărim, ci reducem probabilitatea, posibilitatea unei reforme și întârziem îmfăptuirea ei. Pentru că adevărata forță care dă naștere reformelor este forța proletariatului revoluționar, a conștiinței, a coeziunii lui, a hotărîrii lui nestrămutate în luptă.

Lansînd în mase lozinci burghezo-reformiste, noi slăbim și paralizăm *aceste* însușiri ale mișcării *de masă*. Potrivit unui sofism burghez curent, prin faptul că cedăm cîte ceva din revendicările și lozincile noastre revoluționare (revendicînd, de pildă, un „guvern desemnat de Dumă“ în loc de „suveranitatea poporului“ și adunarea constituantă ca „etapă“ etc.), noi *mărim* probabilitatea *înfăptuirii* unei astfel de măsuri ciuntite, căci ea va fi susținută, pasămite, atît de proletariat cît și de o parte sau alta a burgheziei.

Acesta este un sofism burghez, spune social-democrația revoluționară internațională. Dimpotrivă, prin aceasta noi facem ca îmfăptuirea reformei să fie mai puțin probabilă, deoarece în goana după simpatiile burgheziei, care întotdeauna face concesii numai împotriva voinței ei, noi slăbim conștiința revoluționară a maselor, o pervertim, o întunecăm. Ne adaptăm burgheziei, tendinței *ei* de a încheia o tranzacție cu monarhia, aducînd prin aceasta prejudicii luptei revoluționare a maselor. O asemenea tactică ori are întotdeauna drept rezultat lipsa totală a oricăror reforme, ori se dovedesc a fi o pură înșelătorie. Singura bază *traînică* a reformelor, singura garanție serioasă că nu vor avea un caracter fictiv, că vor fi folosite spre binele poporului este lupta revoluționară de sine stătătoare a proletariatului, care *nu-și ciuntește* lozincile.

Începînd din iunie 1906, menșevicii lansează în mase lozinca sprijinirii revendicării unui guvern desemnat de Dumă. Prin aceasta ei slăbesc și întunecă conștiința revoluționară a maselor, restrîng amploarea agitației, fac ca îmfăptuirea acestei reforme să fie mai puțin probabilă și reduc posibilitatea de a o folosi.

Trebuie să intensificăm agitația revoluționară în mase, să lansăm pe scară mai largă, să dezvoltăm mai limpede lozincile noastre întregi, neciuntite ; *prin aceasta* vom grăbi, în cazul cel mai bun, victoria deplină a revoluției, iar în cazul cel mai rău vom smulge concesii parțiale (cum ar fi formarea unui guvern desemnat de Dumă, votul universal, dar nu direct etc.) și ne vom asigura posibilitatea de a le transforma într-un instrument al revoluției. Reformele sînt un produs *accesoriu* al luptei de clasă a proletariatului revoluționar. A-ți „însuși“ lupta pentru obținerea unui produs accesoriu înseamnă a aluneca pe pozițiile reformismului burghezo-liberal.

*
* *
*

Ultimul punct al rezoluției :

„V. Considerînd activitatea din Dumă ca una dintre formele luptei de clasă, fracțiunea social-democrată din Dumă își păstrează deplina independență, încheind, de la caz la caz, acorduri în vederea unor acțiuni agresive cu partidele și cu grupurile ale căror sarcini în momentul de față coincid cu sarcinile proletariatului și acorduri în vederea unor acțiuni defensive, pentru a apăra însăși reprezentanța națională și dreptul ei, cu partidele interesate în lupta împotriva vechiului regim, pentru triumful libertății politice“.

Pe cît de bună este prima parte (pînă la cuvîntul „încheind“), pe atît de proastă și de-a dreptul absurdă este partea a doua.

Ce este cu deosebirea asta ridicolă între acțiuni „agresive“ și „defensive“ ? Nu cumva și-au adus aminte menșevicii noștri de limbajul folosit de ziarul „Russkie Vedomosti“ ⁶⁶ în ultimul deceniu al secolului trecut, cînd liberalii încercau să demonstreze că în Rusia liberalismul „apără“, iar reacțiunea este „agresivă“ ? Gîndiți-vă : niște marxiști, în locul „vechii“ împărțiri a acțiunilor politice în revoluționare și reformiste, în revoluționare și contrarevoluționare, în parlamentare și extraparlamentare, ne oferă o nouă clasificare : acțiunile „defensive“ „apără“ starea actuală, cele „agresive“ merg mai departe ! Pentru numele lui dumnezeu, tovarăși menșevici ! În ce măsură a trebuit

să pierdeți orice simț al luptei revoluționare de clasă dacă nu simțiți *platitudinea* acestei distincții între „defensiv” și „agresiv” !

Și cât de amuzant se reflectă în această formulare neputincioasă, întocmai ca un obiect într-o oglindă concavă, adevărul *amar* (pentru menșevici) pe care ei nu vor să-l recunoască deschis. Menșevicii s-au obișnuit să vorbească despre partide în general, temându-se să le spună limpede pe nume și să facă o delimitare precisă între ele ; ei s-au obișnuit să acopere cu vâlul denumirii generale de „partide democratice opoziționiste” atît pe cadeți cît și pe cei de stînga. Acum ei simt că se produce o schimbare. Acum ei simt că în fond *liberalii* sînt capabili numai să *apere* (în genunchi, cum „a apărat” ziarul „Russkie Vedomosti” zemstvele în anii 1880—1890 !) actuala Dumă și actuala noastră — iertați-mi expresia — „constituție”. Menșevicii simt că burghezii liberali nu pot și nu vor să *meargă mai departe* (să fie „agresivi” — există doar și asemenea termeni odioși !). Și intuirea vagă de către menșevici a acestui adevăr s-a oglindit în formularea amuzantă și cît se poate de confuză care, dacă este luată în sensul ei literal, înseamnă că social-democrații ar fi în stare să încheie *vreodată* înțelegeri în vederea unor acțiuni „ale căror sarcini” *nu* coincid cu sarcinile proletariatului !

Acest acord final al rezoluției menșevice, această teamă ridicolă de a spune clar și răspicat *adevărul* — și anume că burghezii liberali, cadeții, au încetat cu desăvîrșire să ajute revoluția — exprimă de minune întregul spirit al rezoluției de care ne ocupăm.

IN LOC DE POSTFAȚĂ

Rîndurile de mai sus erau deja scrise cînd am primit rezoluțiile conferinței din februarie (1907) a „Uniunii din Ținutul estonian” a P.M.S.D.R. ⁶⁷

La această conferință au luat cuvîntul (probabil ca delegați din partea C.C.) tovarășii menșevici M. și A. La discutarea problemei atitudinii față de Duma de stat, *ei au prezentat*, după cît se pare, *chiar rezoluția* pe care am analizat-o mai sus. Este extrem de instructiv să vedem ce

modificări au adus acestei rezoluții tovarășii social-democrați din Estonia. Reproducem în întregime rezoluția adoptată de conferință :

DESPRE ATITUDINEA FAȚĂ DE DUMA DE STAT

„Duma de stat nu dispune de nici o autoritate și de nici o putere pentru a satisface nevoile poporului, deoarece întreaga putere se află, ca și pînă acum, în mâinile dușmanilor poporului : absolutismul țarist, birocrăția și un mănunchi de moșieri. De aceea social-democrația trebuie să spulbere fără cruțare speranțele iluzorii în ceea ce privește puterea legislativă a actualei Dume de stat și să explice poporului că numai o adunare constituantă a întregului popor, investită cu depline puteri și aleasă în mod liber de poporul însuși după lichidarea absolutismului țarist, este capabilă să satisfacă revendicările poporului.

Dar, în scopul dezvoltării conștiinței de clasă a proletariatului, al educării politice a maselor populare, al dezvoltării și organizării forțelor revoluționare, social-democrația trebuie să folosească și această Dumă de stat slabă și neputincioasă. Avînd în vedere acest lucru, social-democrația ia parte la activitatea Dumei de stat pe următoarele baze :

I. Pornind de la interesele proletariatului de la orașe și de la sate și de la principiile democratismului consecvent, social-democrația critică toate propunerile și proiectele de legi ale guvernului și ale partidelor burgheze, precum și bugetul de stat, și le opune revendicările și proiectele ei de legi, avînd întotdeauna ca punct de plecare revendicările și nevoile maselor largi populare, demascînd prin această activitate a ei racilele orînduirii existente și contradicțiile de clasă din societatea burgheză.

II. Social-democrația folosește dreptul de interpelare pentru a dezvălui esența și natura actualei cîrmuiri și pentru a arăta poporului că întreaga activitate a acesteia este îndreptată direct împotriva intereselor poporului, pentru a arăta lipsa de drepturi a clasei muncitoare și a pune în lumină rolul pe care îl joacă cîrmuirea, clasele dominante și partidele care se sprijină pe acestea față de clasa muncitoare. Printre altele, social-democrația trebuie să lupte împotriva partidului împăciuitorist și trădător al cadeților și să demaște atitudinea lor inconsecventă și democratismul lor fățarnic, pentru a elibera astfel de sub hegemonia și influența lor mica burghezie revoluționară, determinînd-o să urmeze proletariatul.

III. Ca partid al clasei proletare, social-democrația trebuie să adopte întotdeauna în Duma de stat o atitudine independentă. Ea nu trebuie să încheie cu celelalte partide revoluționare și opoziționiste din Duma de stat nici un fel de acorduri sau înțelegeri permanente care să-i stingherească libertatea de acțiune. În unele cazuri, cînd sarcinile și acțiunile altor partide coincid cu sarcinile și cu acțiunile social-democrației, ea poate și trebuie să ducă tratative cu alte partide în legătură cu aceste acțiuni.

IV. Întrucît între popor și actualul guvern iobăgist nu poate exista nici un fel de înțelegeri și întrucît numai o adunare constituantă cu depline puteri este capabilă să satisfacă revendicările și nevoile poporului, conferința nu consideră că proletariatul este dator să lupte pentru un guvern responsabil în fața actualei Dume neputincioase. Pe steagul său proletariatul trebuie să înscrie nu lozinca: guvern responsabil, ci lozinca: adunare constituantă.

V. Luptînd în felul acesta, fracțiunea social-democrată din Duma de stat trebuie să fie în modul cel mai strîns legată de masele proletare și de masele largi populare din afara Dumei și, contribuind la organizarea acestor mase, să creeze o armată revoluționară pentru răsturnarea absolutismului“.

Orice comentarii sînt de prisos. În acest articol am încercat să arăt că nu trebuie să se scrie rezoluții de felul celei analizate. În rezoluția lor, social-democrații revoluționari din Estonia au arătat cum trebuie corectate rezoluțiile improprii.

OBSERVAȚIE PE MARGINEA REZOLUȚIEI SOCIAL-DEMOCRAȚILOR DIN ESTONIA ⁶⁸

Correspondentul nostru ne-a trimis și *statutul „Uniunii din Ținutul estonian” a P.M.S.D.R.*, statut adoptat de conferință. Nu-l publicăm, din lipsă de spațiu.

Atragem atenția cititorilor asupra rezoluției cu privire la Dumă. Din această rezoluție se vede limpede că la baza ei a stat rezoluția menșevicilor, publicată în nr. 47 al ziarului „Russkaia Jizn”: prin aceasta s-a făcut simțită și *la aceasta s-a limitat* influența menșevicilor M. și A. Social-democrații din Estonia au modificat într-un *pronunțat spirit bolșevic* toate *pasajele esențiale* ale acestei rezoluții (mai ales cele referitoare la cadeți și la lozinca „guvern responsabil”). Aceasta este un bun model de „amendament” la rezoluțiile menșevice!

„Proletarii” nr. 15
din 25 martie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PE BUZE MIERE ȘI ÎN INIMĂ FIERE ⁶⁹

Dezbaterile din Duma de stat în legătură cu problema agrară sînt extrem de instructive. Trebuie să insistăm mai pe larg asupra cuvîntărilor rostite de conducătorii diferitelor partide și să aprofundăm conținutul lor.

Punctul principal al problemei agrare este, fără îndoială, atitudinea față de proprietatea funciară moșierească. Țărănimea luptă împotriva acesteia, urmărind să obțină pămînt pentru ea. Care este atitudinea diferitelor partide față de această luptă ?

Social-democrații au cerut direct și deschis *exproprierea fără răscumpărare*. În cuvîntarea sa, reprezentantul social-democrației, Țereteli, a demonstrat cu energie falsitatea poziției celor care apără „drepturile” proprietății moșierești, a explicat că această proprietate are la originea ei jaful, a arătat toată făcărnicia fără seamăn a celor care vorbesc despre inalienabilitatea proprietății private, l-a combătut pe primul ministru, care prin „interese de stat” înțelege *nu interesele poporului, ci interesele unui mănunchi de moșieri de care puterea de stat este organic legată*.

Adăugați la aceasta propunerea făcută de tov. Țereteli în încheierea cuvîntării lui, și anume propunerea ca această problemă să fie supusă spre examinare unor comitete agrare locale (alese, bineînțeles, prin vot universal, direct, egal și secret) și veți avea tabloul exact și complet al poziției pe care se situează proletariatul în problema agrară. Drepturile moșierilor asupra pămîntului sînt contestate. Calea de înfăptuire a reformei este arătată în mod limpede :

crearea unor comitete locale, ceea ce înseamnă precumpănirea intereselor țăranilor față de interesele moșierilor. Expropriere fără răscumpărare înseamnă ocrotirea deplină a intereselor țăranilor și o luptă neîmpăcată împotriva egoismului de clasă al moșierilor.

Să trecem la trudovici. Karavaev n-a formulat limpede și precis principiul: „expropriere fără răscumpărare“. Reprezentantul țăranilor a prezentat revendicările poporului față de moșieri într-o formă mai puțin hotărâtă decât reprezentantul muncitorilor. N-a formulat limpede revendicarea ca această problemă să fie supusă comitetelor locale, nu a protestat împotriva celor puse la cale de liberali (cadeți) în scopul de a înmormînta discutarea acestei probleme arzătoare într-o comisie cât mai departe de popor, cât mai departe de lumina publicității, cât mai departe de critica liberă. Dar, cu toate aceste lipsuri pe care le prezintă cuvîntarea trudovicului în comparație cu cuvîntarea social-democratului, trebuie să recunoaștem totuși că trudovicul a apărut cauza țăranilor împotriva moșierilor. Trudovicul a căutat să deschidă ochii poporului asupra stării de mizerie a țăranimii. El a combătut concluziile lui Ermolov și ale celorlalți apărători ai clasei moșierești, care tăgăduiesc necesitatea extinderii proprietății funciare țăranеști. El a arătat că suprafața minimă necesară pentru a satisface nevoia de pămînt a țăranimii este de 70 000 000 de deseatine și a explicat că există mai bine de 70 000 000 de deseatine de pămînturi moșierești, domeniile și alte pămînturi care pot fi folosite pentru satisfacerea nevoii de pămînt a țăranilor. Tonul general al cuvîntării trudovicului — repetăm, cu toate lipsurile pe care le-am subliniat — era tonul unui apel către popor, vădea tendința de a deschide ochii poporului...

Să luăm cuvîntarea cadetului Kutler. În fața ochilor ne apare dintr-o dată un tablou complet diferit. Se simte că din lagărul apărătorilor pe deplin consecvenți (social-democrații) sau oarecum șovăitori (trudovicii) ai țăranilor *împotriva* moșierilor am nimerit în *lagărul unor moșieri* care înțeleg inevitabilitatea unor „concesii“, dar care depun toate eforturile pentru a ceda *cît mai puțin*.

Kutler a spus că „este de acord“ cu trudovicii, a vorbit despre „simpatia“ lui pentru trudovici, dar *numai* pentru a îndulci pilula îngrădirilor, ciuntirilor, restrîngerilor *imediate* care, pretinde el, trebuie introduse în proiectul trudovicilor. Întreaga cuvîntare a lui Kutler este plină de tot felul de argumente *împotriva* social-democrațiilor și *împotriva* trudovicilor.

Ca să nu facem afirmații goale, vom analiza pasaj cu pasaj cuvîntarea lui Kutler.

Introducerea. O reverență la adresa trudovicilor. Cadetul se declară de acord cu ideea fundamentală, își afirmă simpatia fierbinte... *dar... dar...* proiectul Grupului trudovic „nu se mărginește la sarcina *simplă* și limpede de a *veni în ajutorul* țăranilor care suferă fiindcă nu au pămînt suficient. El merge mai departe, el tinde să *prefacă radical* toate relațiile juridice agrare existente“ (cităm, pretutindenii, după darea de seamă apărută în ziarul „Tovarișci“).

Așadar, „simpatie“ pentru țăran *în vorbe*, *îngrădirea* revendicărilor țăranului *în fapte*. În vorbe pentru țăran, în fapte pentru moșier.

Și, în același timp, Kutler mai vrea să convingă Duma că trudovicul nu se mărginește la o sarcină *simplă și limpede* ! Gîndește-te, cititorule : trudovicul vorbește pe față despre cele 70 000 000 *de deseatine de pămînt* care trebuie luate din mîinile moșierilor și date țăranilor. Asta nu e „limpede“, nu e „simplu“ !!

Ca să fie „limpede“ trebuie să vorbești despre norma de muncă, despre norma de consum, despre norma de împrumut din 1861. Și d-l Kutler vorbește, vorbește, vorbește. Cu un torent de vorbe despre toate aceste probleme lipsite de orice importanță el împuiază capul ascultătorilor, pentru a ajunge la următoarea concluzie : „după părerea mea... e nevoie de 30 000 000 de deseatine“ pentru a aduce loturile țărănești la nivelul normei din 1861, iar această normă este și mai mică decît norma de consum. Atîta tot. Atîta tot despre nevoia de pămînt și despre satisfacerea ei.

Dar este oare acesta un răspuns la cele 70 000 000 de deseatine ? Dumneavoastră pur și simplu umblați cu ter-

tipuri, stimate cavaler al „libertății poporului“, pur și simplu căutați să ne duceți cu vorba! Trebuie sau nu trebuie să fie predate țăranilor cele 70 000 000 de deseatine de pământ? Da sau nu?

Și, pentru a arăta și mai limpede esența acestor subterfugii, vom întări spusele trudovicului cu *cele mai noi* date ale statisticii agrare. Potrivit unor studii statistice din 1905, suprafața totală a pământurilor proprietate privată este de 101 700 000 de deseatine de pământ, din care diferite societăți și asociații posedă 15 800 000 de deseatine; proprietarii care au pînă la 20 de deseatine — 3 200 000 de deseatine; proprietarii care au între 20 și 50 de deseatine — 3 300 000 de deseatine; proprietarii care au *peste 50 de deseatine* — 79 400 000 de deseatine. Numărul total al acestora din urmă este de 133 898. Prin urmare, fiecăruia dintre ei le revine *în medie cîte 594 de deseatine*. Să admitem că vom lăsa fiecăruia dintre acești domni cîte 50 de deseatine, aceasta reprezintă în total 6 900 000 de deseatine. Scădem 6 900 000 de deseatine din 79 400 000 și obținem *72 500 000 de deseatine de pământ moșieresc disponibil, fără a socoti pământurile domeniiale, ale statului, pământurile bisericesti, mănăstirești etc.*

Vedem că trudovicul nici n-a stabilit absolut exact suprafața de pământ pe care pot și trebuie s-o primească țăranii, deși cifra globală indicată de el (70 000 000 de deseatine) se apropie de cea adevărată.

Așadar, domnilor cadeți, faceți bine și dați-ne un răspuns simplu și limpede: *cele 70 000 000 de deseatine* trebuie luate de la moșieri și date țăranilor, da sau nu?

În loc să dea un răspuns direct, fostul nostru ministru și actual ipocrit liberal fuge de răspuns ca dracu de tămîie și exclamă patetic:

„Nu este oare acest drept (dreptul la pământ, potrivit proiectului Grupului trudovic) dreptul de a intra într-o clădire în care toate încăperile sînt ocupate?“

Frumos adus din condei, nu-i așa? Problema *celor 70 000 000 de deseatine* este ocolită. Boierul liberal răspunde țăranilor: *clădirea este ocupată*.

După ce a înghițit problema *neplăcută* a celor 70 000 000 de deseatine (grosolani mai sînt țăranii ăștia! s-au legat

de cele 70 000 000), Kutler începe să aducă trudovicilor obiecții în legătură cu „posibilitatea de a realiza în practică” naționalizarea pământului.

Toate acestea nu sînt decît încercări, de rea-credință, de a ne duce cu vorba, deoarece, dacă cele 70 000 000 de deseatine rămîn în mîinile moșierilor, *nu mai avem ce naționaliza!* Dar d-l Kutler vorbește tocmai *pentru a-și ascunde gîndurile.*

În ce constă obiecția lui împotriva naționalizării pământului ?

„Cred că ne putem închipui condiții politice în care proiectul de naționalizare a pământului să poată căpăta putere de lege, dar nu-mi pot închipui, într-un viitor apropiat, condiții politice în care această lege să poate fi într-adevăr aplicată”.

Concludent și convingător. Funcționarul liberal, care toată viața „și-a încovoiat frumos spinarea”, *nu-și poate închipui* condiții politice în care puterea legislativă să aparțină reprezentanților poporului. De obicei — lasă să se înțeleagă drăguțul nostru liberal — puterea asupra poporului aparține unui mănunchi de moșieri.

Da, așa este. Așa stau lucrurile în Rusia. Dar vezi că se vorbește de lupta pentru libertatea poporului. Se discută tocmai problema : *cum să schimbăm* „condițiile politice” și economice ale dominației moșierești. Iar dumneavoastră *aduceți* obiecții, invocînd faptul că în prezent puterea se află în mîinile moșierilor și că trebuie să ne încovoiem și mai mult spinarea :

„Este nerațional și nedrept să complici sarcina simplă și incontestabil folositoare de a ajuta populația țărănească...”

Urechile nu cresc mai sus de frunte, și pace !

Și d-l Kutler vorbește și vorbește, arătînd că în locul naționalizării „irealizabile” este nevoie numai de „extinderea folosirii pământului de către țărani”.

Cînd a fost vorba de *extinderea proprietății funciare* țărănești (și nu a *folosirii pământului* de către țărani, stimabile !) cu 70 000 000 de deseatine de pămînt *moșieresc*, Kutler a trecut la problema „naționalizării”. Iar de la problema „naționalizării” a revenit la problema „extinderii” :

Poate, își zicea el, se va uita *de cele 70 000 000 de deseatine!*

D-l Kutler apără pe față proprietatea privată asupra pământului. Desființarea ei, declară el, ar fi o „foarte mare nedreptate“.

„Din moment ce nimeni nu propune desființarea proprietății în general, trebuie să se recunoască întru totul existența proprietății funciare“.

Din moment ce nu se pot face *chiar astăzi* doi pași înainte, „trebuie“ să renunți și la ideea de a face un pas înainte! Așa arată logica liberalului. Așa arată logica egoismului moșieresc.

În cuvîntarea d-lui Kutler, numai pasajul în care recunoaște *înstrăinarea forțată* a pământurilor proprietate privată ar putea fi luat, la prima vedere, drept un pasaj în care se vorbește de apărarea intereselor țăranilor și nu de apărarea intereselor moșierilor.

Dar cine s-ar încrede în *rezonanța* acestor cuvinte s-ar înșela amarnic. Exproprierea pământului moșieresc va fi în avantajul țăranilor atunci și numai atunci cînd *moșierii vor fi într-adevăr forțați* să dea țăranilor pământ mult și să-l dea ieftin. Dar dacă *moșierii vor forța pe țărani* să plătească scump pentru niște biete petice de pământ?

Cuvintele „înstrăinare forțată“ nu spun absolut nimic, din moment ce nu există garanții *reale* că moșierii nu-i vor trage pe sfoară pe țărani.

D-l Kutler nu numai că nu propune *nici un fel* de garanții în acest sens, ci, dimpotrivă, prin întreaga lui cuvîntare, prin întreaga sa poziție de cadet, *exclue orice garanții*. Cadeții nu doresc o activitate în afara Dumei. Ei preconizează pe față o *componență antidemocratică* a comitetelor locale: reprezentanți din partea țăranilor și din partea moșierilor în număr egal, avînd ca președinte o persoană desemnată de guvern! Aceasta înseamnă pur și simplu că moșierii îi vor forța pe țărani.

Adăugați la aceasta faptul că evaluarea pământului se va face de către comitete *moșierești* asemănătoare, că încă de pe acum cadeții vor să-i oblige pe țărani (vezi sfîrșitul cuvîntării lui Kutler) să plătească *jumătate* din prețul pămîn-

tului (urmînd ca cealaltă jumătate să fie plătită *tot de țărani*, dar sub formă unor impozite sporite!) și vă veți convinge că domnii cadeți *au pe buze miere și în inimă fiere*.

Social-democrații și trudovicii au vorbit în Dumă în favoarea țăranilor. Cei de dreapta și cadeții au vorbit în favoarea moșierilor. Acesta este un fapt, și nici un fel de subterfugii, nici un fel de frazeologie nu vor reuși să-l ascundă.

„*Nășe Eho*” nr. 1
din 25 martie 1907

Se tipărește după textul
avăruț în ziar

BAZELE TRANZACȚIEI

Petersburg, 21 martie 1907.

Situația s-a schimbat radical în răstimpul de trei săptămîni care s-a scurs de la data cînd a fost scris articolul de fond din nr. 14 al ziarului „Proletarii” *. Guvernul și cadeții, absolutismul ultrareacționar și burghezia liberală-monarhistă și-au făcut concesii reciproce și acum se pregătesc să meargă mîna în mîna pentru ca, printr-un efort comun, să înăbușe revoluția și, în loc de pămînt și libertate, să arunce poporului un jalnic bacșiș care să-l condamne la o existență în pragul foametei și de semirobie. Să examinăm mai îndeaproape situația creată.

Două probleme stau ca o piatră grea pe inima absolutismului ultrareacționar : bugetul și problema agrară. Fără aprobarea bugetului de către Dumă nu există credite. Fără a acoperi măcar cît de cît, fie și pentru un timp, plaga deschisă a problemei agrare nu se poate spera la liniște nici măcar de scurtă durată. Guvernul nu îndrăznește să dizolve Duma înainte de a avea un buget și o lege agrară aprobate de ea. El *se teme* de dizolvarea Dumei, dar în același timp face zarvă în jurul ei, punînd în mișcare întregul aparat ultrareacționar al Uniunii poporului rus, pentru a speria pe cei timizi și a-i determina la concesii pe cei șovăitori. Guvernul vrea să încerce să-i smulgă Dumei o concesie, astupîndu-i gura cu amenințarea dizolvării. Și, apoi, mai tîrziu se va vedea ce-i de făcut cu această „înalță” adunare dezonorată, scuipată în obraz și tăvălită în noroi. Așa se explică rugămintele de a aproba bugetul, asigurările că ministrul

* Vezi volumul de față, pag. 69—73. — *Nota red.*

finanțelor nici nu se gîndește să supună Dumei de-stat problema autorizării unui împrumut. Tot așa se explică și cuvîntările corecte ale d-lui Vasilcikov, care spune că guvernul „va ocroti inviolabilitatea hotarelor despărțitoare unde vin în atingere” „interesele diferitelor persoane, ale diferitelor grupuri și ale diferitelor stări sociale”, dar în același timp el „este conștient de datoria sa de a acorda această ocrotire numai în măsura în care hotarele indicate coincid cu interesele generale ale statului. *Acolo unde aceste hotare nu coincid cu aceste interese, ele trebuie să fie mutate*”. Aceste cuvinte, și în special pasajul subliniat de noi, conțin fără îndoială o aluzie foarte discretă la adresa cadeților, o aluzie vagă în sensul că „înstrăinarea forțată”, propovăduită de cadeți, ar fi oarecum realizabilă.

Dar cum răspund cadeții la toate aceste avansuri abia perceptibile ? O, ei se străduiesc din răspuțeri să facă în așa fel, încît imperceptibilul să devină perceptibil, iar ceea ce este camuflat prin aluzii misterioase și jumătăți de cuvinte să devină fățiș și să fie spus răspicat. Și de aceea, la rîndul lor, fac și ei guvernului avansuri incomparabil mai mari, își deschid sufletul în fața lui, deși, cu prudența care-i caracterizează, deocamdată numai pe jumătate, și întind cu sfială mîna pentru a primi degetul arătător pe care d-l Stolîpin li-l întinde cu condescendență. În numărul său din 18 martie, ziarul „Reci”, organul oficial cadet, anunță lumea întreagă că partidul libertății poporului este pe cale de a termina elaborarea unui nou proiect de lege agrară, datorită căruia acest partid „va fi cel mai bine înarmat în vederea discutării concrete a problemei agrare”, și că, „în cadrul acestui mod nou de a pune problema, s-a luat în considerație într-o măsură mult mai mare ceea ce se numește în mod obișnuit raportul real de forțe”. A doua zi, la ședința Dumei, deputatul Kutler a rostit o cuvîntare cu adevărat „concretă”, ridicînd astfel (deși nu complet) vîlul cu care este, deocamdată, acoperit cu pudicitate „realismul” și „caracterul concret” al acestui nou rod al activității creatoare a partidului cadet în domeniul legislației. Pe cît se poate înțelege, în cazul de față realismul concret se reduce, în primul rînd, la faptul că, în locul „normei de consum”, în multe locuri se va da țaranilor mult mai puțin pămînt : „cît va fi”, după cum se

exprimă foarte neclar d-l Kutler. Rezultă că și în condițiile „înstrăinării forțate“, multe milioane de desetine de pământ moșieresc pot foarte bine să rămână neexpropriate. Aceasta înseamnă „a muta“ numai puțin „hotarele“, după cum se exprimă d-l Vasilcikov. A doua trăsătură care caracterizează „realismul“ noului proiect de lege este înfățișată de d-l Kutler în termenii următori : „pământurile care urmează să fie repartizate țăranilor“ trebuie „date în posesiunea definitivă a țăranilor“, așa încît „în nici un caz aceste pământuri să nu le fie luate în viitor“, ele urmînd să fie „date țăranilor nu în folosință vremelnică, ci în folosință veșnică“, și „numai dreptul de înstrăinare și de ipotecă să fie îngăduit“. Toate acestea se apropie și ele foarte mult de „intenția“ guvernului, anunțată prin gura d-lui Vasilcikov, de „a extinde binefacerile care decurg din principiul proprietății și asupra vastului teritoriu al proprietății funciare țărănești, care pînă acum a fost lipsit de aceste binefaceri“. Și, în sfîrșit, a treia trăsătură „concretă“ a noului proiect de lege agrară al cadeților merită o atenție specială : înainte ei preconizau răscumpărarea pământului pe socoteala statului, pe cînd acum „o anumită parte din cheltuielile necesitate de reforma agrară urmează să fie acoperite chiar de țărani, aproximativ în proporție de 50%. Dar prin ce se deosebește această prevedere de obligația țăranilor de a plăti ratele de răscumpărare în proporție de 50%, stabilită de guvern pentru anul 1906 ? Acordul principial dintre proiectul agrar al cadeților și „indicațiile“ guvernului apare, așadar, destul de clar. El poate fi cu atît mai puțin pus la îndoială, cu cît și caracterul forțat al înstrăinării propuse de cadeți este iluzoriu : cine „să forțeze“ în comitetele agrare propuse de cadeți, dacă acestea vor fi compuse jumătate din moșieri, jumătate din țărani, iar „împăcarea“ intereselor lor va fi încredințată unor funcționari ? Treaba va merge ca pe roate. Nu degeaba în numărul din 20 martie al ziarului „Revi“, pe marginea cuvîntării d-lui Vasilcikov, comentatorul dezbaterilor din Dumă al acestui ziar face următoarea remarcă : „punînd problema în felul acesta, el se situează pe teren concret“. Or, în gura cadeților de astăzi, aceasta este cea mai mare laudă !

Cît privește bugetul, poziția conciliantă a cadeților față de absolutismul ultrareacționar se conturează îndeajuns de limpede în articolul de fond al aceluiași număr din 20 martie al ziarului „Revi”. În acest articol zvonul că „partidul libertății poporului ar propune respingerea bugetului în ansamblul lui” este calificat drept „minciună sfruntată”; totodată este exprimată convingerea că „reprezentanții poporului vor aproba, probabil, cu anumite modificări bugetul pe 1907” și, în sfîrșit — ascultați, domnilor ! — se afirmă că, „dacă Duma va primi dovezi că d-l ministru de finanțe este gata să accepte lărgirea drepturilor ei (în limita „legilor fundamentale”, bineînțeles ; vezi mai sus în același articol), în rîndurile ei ar putea să se creeze o atitudine de mai mare încredere în guvern” ; or, „dacă Duma ar avea temeii să acorde încredere d-lui ministru al finanțelor, ea ar putea să consimtă la o formulă care să se rezume *la autorizarea de a lucra cu împrumut atît cît va fi nevoie*” (subliniat de noi). Aceasta este o perlă care încheie în mod corespunzător întreg acest lanț lung de concesii rușinoase, toată această vînzare cu amănuntul a libertății poporului, vînzare cu amănuntul necesară pentru a o vinde, în cele din urmă, cu toptanul.

Pentru cel care are răbdare să urmărească toate amănuntele rușinosului tîrg dintre ultrareacționari și burghezii liberali în măsura în care aceste amănunte se conturează în momentul de față, pentru acela nu încapă nici o îndoială : forțele contrarevoluționare se organizează pentru a da mării mișcări de eliberare lovitura definitivă, lovitura de grație, pentru a-i frînge pe luptătorii puternici și curajoși și pentru a-i păcăli și înlătura pe cei naivi, timizi și nehotărîți. Cei de dreapta, kolo-ul polonez ⁷⁰, cadeții se unesc într-un singur tot pentru a da această lovitură. Guvernul încearcă să-i sperie pe cadeți și pe trudovici cu urletele sutelor negre, pe care el însuși le-a asmuțit și care cer dizolvarea Dumei și lichidarea „mîrșavei constituții”. Cadeții, la rîndul lor, caută să-i sperie pe trudovici invocînd aceleași urlete ale sutelor negre și pretinsele intenții ale lui Stolîpin de a dizolva imediat Duma. Absolutismul ultrareacționar și burghezia liberală au nevoie de toate aceste amenințări și intimidări pentru a se înțelege mai bine în

spatele poporului, pentru ca, împărțind prada prin bună învoială, să jefuiască poporul. Trudovici de toate nuanțele, nu vă lăsați înșelați ! Stați de strajă intereselor poporului ! Împiedicați târgul murdar dintre cadeți și guvern ! Tovarăși social-democrați ! Sîntem convinși că veți înțelege situația, că veți păși în fruntea tuturor elementelor revoluționare din Dumă, că veți deschide ochii trudovicilor asupra rușinoasei trădări pe care o săvîrșește burghezia liberală-monarhistă. Sîntem convinși că de la tribuna Dumei veți demasca această trădare în fața întregului popor cu glas tare și necruțător.

„Proletarii” nr. 15
din 25 martie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PROIECT DE CUVÎNTARE ÎN DUMA A II-A DE STAT ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA AGRARĂ 71

Domnilor ! La tribuna Dumei s-au perindat pînă acum o serie de vorbitori care au expus punctele de vedere fundamentale ale diferitelor partide asupra problemei pămîntului. Este timpul să se tragă unele concluzii. Este timpul să se dea un răspuns limpede și precis la întrebările : care este fondul controversii ? care este dificultatea pe care o prezintă problema pămîntului ? care sînt punctele de vedere fundamentale ale principalelor partide ai căror reprezentanți s-au pronunțat în Dumă ? care sînt divergențele categorice și ireconciliabile dintre diferitele partide în problema pămîntului ?

Reprezentanții celor patru partide sau curente mai importante au expus în Dumă patru puncte de vedere fundamentale în problema agrară. Deputatul Sveatopolk-Mirski a expus punctul de vedere al „celor de dreapta“, grupînd sub această denumire pe octombriști, monarhiști etc. Deputatul Kutler a expus punctul de vedere al cadeților, sau al așa-numitului „partid al libertății poporului“. Deputatul Karavaev a expus punctul de vedere al trudovicilor. El a fost completat de deputații Zimin, Kolokolnikov, Baskin și Tihvinski, care s-au declarat de acord cu el în ceea ce privește fondul. În sfîrșit, tovarășul meu Terețeli a expus punctul de vedere al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Reprezentantul guvernului, ministrul Vasilcikov, a expus punctul de vedere al guvernului, care, după cum voi arăta mai departe în cuvîntarea mea, se reduce la împăcarea punctului de vedere al „celor de dreapta“ cu punctul de vedere al „cadeților“.

Să vedem deci care sînt punctele de vedere fundamentale în problema agrară ale acestor patru curente politice. Voi începe în ordinea în care au vorbit deputații în Dumă, adică cu cei de dreapta.

Punctul de vedere fundamental al deputatului Sveatopolk-Mirski este punctul de vedere al tuturor așa-numitelor partide „monarhiste“ și al tuturor octombriștilor, este punctul de vedere al majorității covârșitoare a moșierilor ruși. Deputatul Sveatopolk-Mirski a exprimat admirabil acest punct de vedere prin cuvintele : „Așadar, domnilor, *renunțați la ideea sporirii suprafeței proprietății funciare țărănești*, în afară de cazurile excepționale cînd există o reală lipsă de pămînt“ (citez după darea de seamă apărută în ziarul „Tovarișci“, care este cea mai completă, întrucît pînă în prezent n-au apărut încă dările de seamă stenografiate).

E foarte bine spus : simplu, clar și răspicat. *Renunțați la ideea sporirii suprafeței pămînturilor țărănești* — iată adevăratul punct de vedere al *tuturor* partidelor de dreapta, începînd cu Uniunea poporului rus și terminînd cu octombriștii. Și noi știm prea bine că tocmai acesta este punctul de vedere al mării majorități a moșierilor ruși și al moșierilor celorlalte națiuni care trăiesc în Rusia.

De ce moșierii îi sfătuiesc pe țărani să *renunțe la ideea* lărgirii proprietății funciare țărănești ? Deputatul Sveatopolk-Mirski explică : pentru că gospodăriile moșierești sînt mai bine organizate decît cele țărănești, sînt „mai civilizate“ decît cele țărănești. Țăranii, pretinde el, „sînt înapoiți, primitivi, ignoranți“. Ei, vedeți dv., nu se pot lipsi de conducerea moșierilor. „Cum e popa, așa și parohia“, spunea spiritual deputatul Sveatopolk-Mirski. După cum se vede, el este ferm convins că moșierul va fi întotdeauna *popă*, iar țăranii vor fi întotdeauna *oițe păstorite* și se vor lăsa întotdeauna *tunse*.

Întotdeauna oare, domnule Sveatopolk-Mirski ? Întotdeauna oare, domnilor moșieri ? Vai, nu cumva vă înșelați în această privință ? Oare nu din pricină că au fost prea „înapoiți și ignoranți“ au rămas țăranii pînă în prezent „oițe păstorite“ ? Acum însă vedem cu toții că țăranii devin *conștienți*. Deputații țăranilor în Dumă nu se alătură „celor

de dreapta“, ci trudovicilor și social-democraților. Cuvîntări ca cea rostită de d-l Sveatopolk-Mirski vor contribui ca chiar și cei mai ignoranți țărani să-și dea seama unde-i adevărul, să vadă dacă este cazul într-adevăr să dea ajutor partidelor care-i sfătuiesc pe țărani să renunțe la ideea lărgirii proprietății funciare țărănești.

Iată de ce salut din toată inima cuvîntarea deputatului Sveatopolk-Mirski și cuvîntările tuturor celorlalți vorbitori de pe băncile drepte care vor lua cuvîntul în această problemă. Continuați în același spirit, domnilor ! Ne ajutați cum nu se poate mai bine să lămurim pînă și pe țărani cei mai înapoiți !

Acești vorbitori spun : gospodăriile moșierești sînt mai civilizate decît cele țărănești... Țăranii nu se pot lipsi de conducerea moșierilor !

Iar eu am să vă spun că întreaga istorie a proprietății funciare moșierești și a gospodăriei moșierești din Rusia, toate datele cu privire la actuala gospodărie moșierească arată că „conducerea“ moșierească a însemnat întotdeauna și înseamnă silnicie fără seamăn împotriva țăranilor, batjocorirea neîncetată a persoanei țăranilor și a țăranecelor, înseamnă cea mai nerușinată, cea mai brutală și mai nemaipomenită exploatare (sau, mai pe înțeles, jefuire) a muncii țăranilor. Nu numai în apusul Europei nu se întîlnește o asemenea stare de oprimare, de abrutizare, o asemenea mizerie ca aceea în care trăiesc țăranii ruși, dar nici chiar în Turcia.

Tovarășul meu Țereteli a arătat cum își împărțeau favoriții „cercurilor“ de la curte diferite moșii împreună cu oamenii care le locuiau. Vreau să vă atrag atenția asupra problemei gospodăriei pe care a atins-o deputatul Sveatopolk-Mirski atunci cînd a vorbit despre faimoasa „civilizație“ a moșierilor.

Știe oare acest deputat ce numesc țăranii *muncă în dijmă sau boieresc* ? ce înțelege știința economică prin *gospodărie bazată pe munca în dijmă* ?

Gospodăria moșierească bazată pe munca în dijmă este o moștenire directă, o rămășiță directă a gospodăriei moșierești *iobăgiste*, bazată pe clacă. În ce consta esența gospodăriei iobăgiste ? Ea consta în aceea că țăranii primeau

de la moșier *loturi* pentru a-și hrăni familiile, iar în schimb erau obligați să muncească trei zile (iar câteodată și mai mult) pe pământul moșierului. În loc să-i dea muncitorului plata în bani, așa cum se plătește acum pretutindeni la orașe, îi dădea plata în *pământ*. De pe lotul primit de la moșier, țăranul abia-abia reușea să-și scoată hrana. Și pentru aceasta țăranul împreună cu întreaga lui familie era obligat să muncească pământul moșierului cu caii lui, ai țăranului, cu uneltele sau cu „inventarul“ lui. Aceasta este esența gospodăriei iobăgiste : un lot mizer în loc de plată pentru muncă ; lucrarea pământului moșieresc cu muncă prestată de țărani și cu inventarul acestora ; constrângerea țăranului de a munci mînat de bîta moșierului. În condițiile unei astfel de gospodării, țăranul se transforma inevitabil într-un *iobag*, pentru că fără *constrîngere prin forță* nici un țăran cu lot n-ar fi muncit pentru moșier. Și ce a însemnat iobăgia pentru țărani o știu foarte bine și o țin prea bine minte țăranii.

Iobăgia *se consideră* desființată. În realitate însă moșierii (datorită pământurilor pe care le-au acaparat prin jaf) continuă să păstreze în mîinile lor o putere atît de mare, încît și astăzi, *prin munca în dijmă*, ei îl țin pe țăran într-o stare de dependență iobăgă. Munca în dijmă nu este altceva decît iobăgia din zilele noastre. Cînd tovarășul meu Țereteli, în cuvîntarea pe marginea declarației guvernului, a vorbit despre caracterul iobăgist al proprietății funciare moșierești și al întregii puteri de stat existente în prezent în Rusia, un ziar slugarnic față de guvern — numele acestui ziar este „Novoe Vremea“ — a început să urle că deputatul Țereteli a spus un neadevăr. Nu, deputatul partidului muncitoresc social-democrat a spus adevărul. Numai niște ignoranți patenți sau niște scribi venali pot tăgădui că munca în dijmă este o rămășiță directă a iobăgiei, că gospodăria noastră moșierească se bazează pe munca în dijmă.

În ce constă esența muncii în dijmă ? În faptul că pământul moșieresc este lucrat nu cu inventarul moșierului, nu cu muncitori angajați, ci cu inventarul țăranului *aservit* de moșierul vecin cu el. În ceea ce-l privește pe țăran, el este nevoit să se înrobească la moșier, deoarece acesta

și-a oprit pământurile cele mai bune, lăsînd țăranului „nisișurile“, alungîndu-l pe un lot sărăcăcios. Moșierii și-au luat atîta pămînt, încît țărani nu numai că n-au unde să-și ducă gospodăria, dar „n-au nici unde să ție o găină“.

În 1861 comitetele guberniale moșierești și moșierii arbitri de pace (li s-a spus de pace *, probabil, pentru că îi favorizau pe moșieri) ⁷² *au eliberat* pe țărani în așa fel, încît a cincea parte din pământurile țăranilor a fost rășluită de moșieri ! *I-au eliberat* pe țărani în așa fel, încît, pentru lotul care a rămas țăranilor după ce au fost astfel jefuiți, l-au silit pe mujic să plătească de *trei ori* valoarea lui ! Nu este pentru nimeni un secret că, cu prilejul „răscumpărării“ din 1861, țăranul a fost obligat să plătească *cu mult mai mult* decît valora pămîntul. Nu este pentru nimeni un secret că țăranul a fost obligat *să-și răscumpere* atunci nu numai pămîntul, ci și *libertatea*. Nu este pentru nimeni un secret că „binefacerea“ răscumpărării *de către stat* a constat în aceea că statul a stors pentru acest pămînt de la țărani *mai mulți* bani (sub forma ratelor de răscumpărare) *decît a plătit el moșierilor !* Aceasta a fost o alianță frățească între moșier și funcționarul „liberal“ în vederea jefuirii țăranului. Dacă d-l Sveatopolk-Mirski a uitat toate acestea, țărani *cu siguranță* că nu le-au uitat. Dacă d-l Sveatopolk-Mirski nu știe acest lucru, să facă bine să citească ce a scris *încă în urmă cu treizeci de ani* profesorul Ianson în „Studiu statistic despre loturile țăranilor și despre ratele de răscumpărare“ și ceea ce s-a repetat de mii de ori de atunci în întreaga literatură statistică-economică.

Țăranul „a fost eliberat“ *în așa fel* în 1861 ⁷³, încît a căzut imediat *în lațul* moșierului. Țăranul este atît de strîmtorat din cauza pămînturilor acaparate de moșieri, încît nu-i mai rămîne decît sau să moară de foame, sau să intre rob la moșier.

Și în secolul al XX-lea țăranul rus „liber“ este încă nevoit să intre rob la moșierul vecin, întocmai așa cum în secolul al XI-lea „smerzii“ (așa îi numește pe țărani „Russkaia Pravda“ ⁷⁴) se înrobeau la moșieri și „se înscriau“ ca aparținînd acestor moșieri !

* Joc de cuvinte intraductibil : *mirovol posrednik* — „arbitru de pace“, *mirovoliti* — „a favoriza“. — Nota trad.

Cuvintele s-au schimbat, legile au apărut și au dispărut, secolele au trecut, dar esența lucrurilor a rămas aceeași. Munca în dijmă nu este altceva decât dependența de rob a țăranului care este obligat să lucreze cu inventarul lui pământurile moșierului vecin. Gospodăria bazată pe munca în dijmă este tot gospodăria iobagă, puțin înnoită, revopsită, gospodăria *iobagă* căreia i s-a dat o față nouă.

Pentru a explica ideea mea, voi da unul dintre sumedenia de exemple de care e plină literatura privitoare la gospodăria țărănească și la cea moșierească. Există o publicație voluminoasă a departamentului agriculturii, apărută la începutul ultimului deceniu al secolului trecut și bazată pe date *primite de la proprietari*, publicație care se ocupă cu sistemul gospodăriei moșierești din Rusia („Date agricole și statistice primite de la proprietari“, publicație a departamentului agriculturii, partea a V-a, Petersburg, 1892). Aceste date au fost prelucrate de d-l S. A. Korolenko — a nu se confunda cu V. G. Korolenko ; S. A. Korolenko este un funcționar reacționar și nu un scriitor progresist. În lucrarea lui, la pag. 118, se poate citi :

„În sudul județului Eleț (gubernia Orel), în marile gospodării moșierești, paralel cu folosirea unor muncitori tocmiți cu anul pentru lucrarea pământului, o bună parte din pământ este lucrată de țărani în schimbul pământului care li se dă în arendă. *Foștii iobagi* (ascultați, d-le Sveatopolk-Mirski !) *continuă* să ia în arendă pământul *de la foștii lor stăpîni* și în schimb le lucrează pământul. Aceste sate *continuă* (notați acest lucru !) să poarte denumirea de sate «*de clăcași*» ai moșierului cutare“.

Acestea au fost scrise în ultimul deceniu al secolului trecut, după *treizeci de ani* de la faimoasa „eliberare“ a țăranilor. După *treizeci de ani* de la reforma din 1861 există „*claca*“ de odinioară, iar pământul *foștilor stăpîni* este lucrat, ca și înainte, cu inventarul țăranilor !

Mi se va obiecta, poate, că acesta este un caz izolat. Dar oricine cunoaște gospodăria moșierească din zona centrală cu cernoziom a Rusiei, oricine a citit măcar cîte ceva din literatura economică rusă va trebui să recunoască

că aceasta nu este o excepție, ci *regula generală*. În guberniile *ruse* propriu-zise, tocmai acolo unde predomină moșierii *ruși neaoși* (nu degeaba sînt ei atît de dragi tuturor *rușilor neaoși* de pe băncile dreptei!), *predomină* și astăzi *gospodăria bazată pe munca în dijmă*.

Mă voi referi, de pildă, la o lucrare științifică foarte cunoscută cum este cartea „Influența recoltelor și a prețurilor cerealelor“, întocmită de o seamă de oameni de știință. În această carte, apărută în 1897, se dovedește că *gospodăria bazată pe munca în dijmă* predomină în guberniile : Ufa, Simbirsk, Samara, Tambov, Penza, Orel, Kursk, Reazan, Tula, Kazan, Nijni-Novgorod, Pskov, Novgorod, Kostroma, Tver, Vladimir și Cernigov, adică în 17 gubernii *ruse*.

Predominarea gospodăriilor bazate pe munca în dijmă... ce înseamnă aceasta ?

Aceasta înseamnă că pămîntul moșieresc continuă să fie lucrat cu inventarul țărănilor, prin munca țărănilor ruinați, sărăciți, înrobiți. Iată cum arată „civilizația“ despre care a vorbit deputatul Sveatopolk-Mirski și despre care vorbesc toți apărătorii intereselor moșierilor. Moșierii au, desigur, vite mai bune, care trăiesc în grajdul boierului mai bine decît țăranul în izba lui. Moșierul obține, desigur, recolte mai mari, pentru că încă în 1861 comitetele moșierești au avut grijă să le rășluiască țărănilor cele mai bune pămînturi și să le dea moșierilor. Dar despre „caracterul civilizat“ al gospodăriei moșierești ruse nu se poate vorbi decît în ironie. Pe marea majoritate a acestor moșii nu există *nici un fel* de gospodărie moșierească ; ele sînt lucrate cu aceleași metode folosite în gospodăria țărănească ; pămîntul se ară cu calul istovit al țăranului și se cultivă cu inventarul învechit și prost al țăranului. În nici o țară din Europa nu s-a păstrat pînă în prezent această gospodărie iobăgistă pe suprafețe întinse și foarte întinse bazată pe munca țăranului înrobit, în nici una în afară de Rusia.

„Civilizația“ moșierească înseamnă menținerea iobăgiei moșierești. Civilizația moșierească înseamnă cămătărie față de țăranul ruinat, care este jecmănit și înrobit pentru o deseatină de pămînt, pentru pășunat, pentru loc de adăpat, pentru lemne din pădure, pentru un pud de făină luat cu

împrumut în timpul iernii cu o dobândă de jaf de țăranul flămînd, pentru o rublă obținută prin milogeală de familia țăranului...

Și acești domni de pe băncile dreptei mai vorbesc despre exploatarea țăranilor de către evrei, despre dobînzile pe care le iau evreii! Dar nici o mie de negustori evrei nu vor fi în stare să-l jecmănească pe țăranul rus așa cum îl jecmănesc neaoșii moșieri ruși pravoslavnici! Nici dobînzile pe care le ia cel mai hain cămătar nu se compară cu dobînzile pe care le ia moșierul rus neaoș care îl tocmește pe țăran iarna pentru muncile de vară sau care pentru o deseatină de pămînt îl obligă să plătească și în bani, și în muncă, și în ouă, și în găini, și Dumnezeu mai știe în ce!

Pare a fi o glumă, dar această glumă amară seamănă prea bine cu realitatea. Iată un exemplu *concret* din care se vede cît plătește țăranul pentru o *singură* deseatină de pămînt (exemplu luat din cunoscuta carte a lui Karîșev despre arenda la țărani): pentru o deseatină țăranul trebuie să muncească o deseatină și jumătate, să aducă zece ouă și o găină și să mai dea o zi de muncă prestată de o femeie (vezi pag. 348 din cartea lui Karîșev).

Ce este aceasta? „Civilizație“ sau cea mai nerușinată exploatare iobăgistă?

Cei care vor să facă Rusia și Europa să creadă că țăranii noștri luptă împotriva civilizației mint cu nerușinare și-i calomniază pe țărani. Nu este adevărat! Țăranii ruși luptă pentru libertate, împotriva exploatării *iobăgiste*. Mișcarea țărănească a luat cea mai mare amploare și a avut caracterul cel mai îndrăzneț, iar lupta țăranilor împotriva moșierilor a fost mai înverșunată decît oriunde *tocmai* în guberniile *neaoș rusești*, în care persistă mai mult decît oriunde și s-a înrădăcinat mai puternic decît oriunde iobăgia *neaoș rusă*, munca în dijmă *neaoș rusă*, robia, batjocorirea țăranului sărăcit și înglodat în datorii!

Munca în dijmă se menține nu în virtutea unei legi — după lege țăranul este „liber“ să moară de foame! —, ea se menține în virtutea *dependenței economice* a țăranilor. Prin nici un fel de legi, prin nici un fel de interdicții, prin nici un fel de „supraveghere“ și „tutelă“ nu se poate face absolut nimic împotriva muncii în dijmă și

a robiei. Pentru a leui trupul poporului rus de această plagă nu există decît un singur mijloc: *desființarea proprietății funciare moșierești*, căci în majoritatea covârșitoare a cazurilor ea continuă să fie o proprietate *iobăgistă*, izvorul și sprijinul exploatării *iobăgiste*.

Toate discuțiile despre „ajutorarea” țăranilor, despre „îmbunătățirea” situației lor, despre „sprijinirea” eforturilor lor de a dobîndi pămînt, și alte discuții de acest fel, îndrăgite de moșieri și de funcționari, nu sînt decît simple tertipuri și vorbărie goală, din moment ce se ocolește *problema fundamentală*: menținerea sau desființarea proprietății funciare moșierești.

Acesta este miezul problemei. Și trebuie să-i pun în gardă îndeosebi pe țărani și pe deputații lor: să nu îngăduim să se ocolească *fondul* problemei. Nu trebuie să vă încredeți în nici un fel de promisiuni și în nici un fel de vorbe frumoase atîta timp cît nu s-a stabilit lucrul *cel mai important*: dacă proprietatea funciară moșierească va rămîne în mîinile moșierilor sau va trece în mîinile țăranilor. *Dacă va rămîne în mîinile moșierilor, va rămîne și munca în dijmă, și robia*. Va rămîne mizeria și foametea permanentă a milioane de țărani. Chinurile unei morți lente prin înfometare — iată ce înseamnă pentru țărani menținerea proprietății funciare moșierești.

Pentru a arăta limpede care este esența problemei agrare, trebuie să ne amintim principalele cifre referitoare la repartizarea proprietății funciare din Rusia. Datele statistice cu privire la proprietatea funciară din Rusia — cele mai recente care există — sînt din 1905. Comitetul central de statistică le-a adunat pe baza unui studiu special ale cărui rezultate complete n-au fost încă publicate. Dar principalele rezultate se cunosc din comunicatele apărute în ziare. Se consideră că în total în Rusia europeană există vreo 400 000 000 de deseatine de pămînt. Dintre cele 395 500 000 de deseatine referitor la care există date preliminare, 155 000 000 de deseatine aparțin statului, coroanei, bisericilor și instituțiilor, 102 000 000 de deseatine persoanelor particulare, iar pămîntul lotual al țăranilor însumează 138 500 000 de deseatine.

La prima vedere s-ar părea că cea mai mare suprafață de pământ aparține statului și că de aceea problema nu o constituie pământurile moșierești.

Dar aceasta este o greșeală care se face deseori și care trebuie înlăturată o dată pentru totdeauna. Este adevărat că statul deține 138 000 000 de deseatine, dar *aproape toate aceste pământuri* se află în guberniile de nord: Arhanghelsk, Vologda, Oloneț, în regiuni unde *nu se poate face agricultură*. Potrivit calculelor exacte ale statisticienilor (mă voi referi, de pildă, la d-l Prokopovici și la cartea lui „Problema agrară în cifre“), nici chiar guvernul n-ar putea să adune decît ceva mai mult de 7 000 000 de deseatine din pământurile statului pe care să le poată da țăranilor.

Deci nu se poate vorbi în mod serios despre pământurile statului ca mijloc de rezolvare a problemei. De asemenea, nu are rost să vorbim nici despre strămutarea unor țărani în Siberia. Deputatul care a vorbit aici în numele trudovicilor a lămurit în suficientă măsură această problemă. Dacă domnii moșieri sînt într-adevăr încredințați de foloasele strămutărilor în Siberia, n-au decît să se mute ei în Siberia! Împotriva acestui lucru țăranii nu vor avea, cred, nimic împotriva... Cît despre propunerea de a tămădui mizeria țăranului cu strămutări în Siberia, ei o vor lua, desigur, în bătaie de joc.

În ceea ce privește guberniile rusești, în special guberniile din zona centrală cu cernoziom, unde mizeria țăranilor este deosebit de cruntă, este vorba *tocmai de pământurile moșierești* și nicidecum de alte pământuri. Degeaba a vorbit deputatul Sveatopolk-Mirski despre „cazurile excepționale cînd există o reală lipsă de pământ“.

În Rusia centrală, lipsa de pământ nu este o excepție, ci o regulă. Și dacă țăranii n-au pământ suficient, aceasta este tocmai pentru că domnii moșieri s-au întins prea mult, prea în voie. „Lipsa de pământ“ a țăranilor se datorește acaparării unor mari întinderi de pământ de către moșieri.

„Pământ puțin pentru țărani“ înseamnă pământ în abundență pentru moșieri.

Iată, domnilor, cifre simple și clare. Pământurile lotuale ale țăranilor însumează 138 500 000 de deseatine. Pămîn-

turile proprietate privată 102 000 000 de deseatine. Cît din această suprafață aparține *marilor* proprietari ?

Șaptezeci și nouă de milioane și jumătate de deseatine de pămînt aparțin proprietarilor care au *peste 50 de deseatine* fiecare.

Ce număr de oameni stăpînesc această uriașă suprafață de pămînt ? *Mai puțin de 135 000* (cifra exactă : 133 898 de proprietari).

Gîndiți-vă bine la aceste cifre : 135 000 de oameni din o sută și ceva de milioane de locuitori ai Rusiei *europene* stăpînesc *aproape 80 000 000* de deseatine de pămînt !!

Și în același timp $12 \frac{1}{4}$ (douăsprezece și un sfert !) de milioane de gospodării țărănești posedă 138 500 000 de deseatine pămînturi lotuale.

De fiecare mare proprietar, de fiecare moșier (ca să vorbim mai simplu) revin *594 de deseatine*.

De fiecare gospodărie țărănească revin $11 \frac{1}{3}$ *deseatine*.

Iată ce numește d-l Sveatopolk-Mirski și tovarășii săi de idei „*cazuri excepționale cînd există o reală lipsă de pămînt*” ! Cum să nu fie „lipsă” *generală* de pămînt la țărani cînd un mănunchi de 135 000 de bogătași posedă cîte 600 de deseatine, în timp ce milioane de țărani posedă cîte 11 deseatine de gospodărie ? Cum să nu aibă țăranii „pămînt insuficient” cînd moșierii au un *excedent de pămînt* atît de uriaș și de excesiv ?

D-l Sveatopolk-Mirski ne-a sfătuit „*să renunțăm la ideea*” sporirii proprietății funciare țărănești. Nu, clasa muncitoare nu va renunța la această idee. Țăranii nu vor renunța la această idee. Milioanele și zecile de milioane de oameni *nu pot* renunța la această idee, nu pot *renunța la lupta* pentru atingerea scopului lor.

Cifrele citate de mine arată limpede pentru ce se dă lupta. Moșierii, care posedă *în medie* cîte 600 de deseatine de gospodărie, luptă pentru bogățiile lor, pentru veniturile lor, care reprezintă, probabil, peste 500 000 000 de ruble anual. Iar marii moșieri sînt în cele mai multe cazuri și mari demnitari. Statul nostru, după cum a mai spus pe drept cuvînt tovarășul meu Tereteli, apără interesele unui *mănunchi de moșieri* și nu interesele poporului. Nu-i de

mirare că atît masa moşierilor cît și guvernul luptă cu înverșunare împotriva revendicărilor țăranilor. Istoria omennirii nu cunoaște cazuri cînd clasele dominante și asupritoare să fi renunțat de bunăvoie la drepturile lor de a domina, de a asupri, de a stoarce venituri mari din truda muncitorilor și a țăranilor înrobiți.

Țăranii însă luptă pentru a se elibera de robie, de munca în dijmă, de exploatarea iobăgîstă. Țăranii luptă pentru a putea duce o viață cît de cît omenească. Și clasa muncitoare îi sprijină *întru totul* pe țăranii împotriva moşierilor, îi sprijină în interesul muncitorilor înșiși, asupra cărora apasă de asemenea jugul moşierilor; îi sprijină în interesul întregii dezvoltări sociale, care este frînată de asuprirea exercitată de puterea moşierească.

Pentru a vă arăta, domnilor, ce pot și ce *trebuie* să obțină țăranii prin lupta lor, vă voi prezenta un mic calcul.

D-l Vasilcikov, ministrul agriculturii, a spus: „A venit momentul ca, în scopul clarificării acestei probleme, să recurgem la elocvența nu atît a cuvintelor, cît a cifrelor, a faptelor și a realității“. Sînt cu totul și cu totul de acord cu d-l ministru. Da, da, chiar așa, domnilor: mai multe cifre, mai multe cifre *cu privire la proporțiile* proprietății funciare *moșierești* și cu privire la proporțiile proprietății lotuale țărănești. V-am citat mai sus cifre din care se vede cît pămînt moșieresc „excedentar“ există. Acum voi cita cifre care arată proporțiile nevoii de pămînt *a țăranilor*. După cum am mai spus, fiecare gospodărie țărănească posedă în medie un pămînt lotual de 11 $\frac{1}{3}$ deseatine. Dar acest calcul *mediu camuflează* nevoia de pămînt a țăranilor, pentru că cea mai mare parte a țăranilor au un lot de pămînt *inferior mediei*, iar o minoritate infimă posedă loturi superioare mediei.

Dintre cele 12 250 000 de gospodării țărănești, 2 860 000 de gospodării (iau cifre rotunde) posedă loturi *mai mici de 5 deseatine de gospodărie*, 3 320 000 posedă *între 5 și 8 deseatine*, 4 810 000 *între 8 și 20 de deseatine*, 1 100 000 *între 20 și 50 de deseatine* și numai 250 000 posedă loturi mai mari de *50 de deseatine* (acestea din urmă în medie posedă, probabil, cel mult 75 de deseatine de gospodărie).

Să presupunem că cele 79 500 000 de deseatine de pământ moșieresc vor fi destinate lărgirii proprietății funciare țărănești. Să presupunem că țărani — așa cum spune preotul Tihvinski, adept al Uniunii țărănești — nu vor să-i năpăstuiască pe moșieri și lasă fiecăruia dintre ei cîte 50 de deseatine. Aceasta este, desigur, o cifră prea mare pentru niște domni atît de „civilizați“ cum sînt moșierii noștri; totuși, deocamdată, vom lua cu titlu de exemplu această cifră. După scăderea celor 50 de deseatine pentru fiecare din cei 135 000 de moșieri, ar rămîne disponibile pentru țărani 72 000 000 (*șaptezeci și două* de milioane) de deseatine de pământ. Nu avem nici un motiv să scădem din această cifră pădurile (cum fac unii autori, de pildă d-l Prokopovici, de ale cărui cifre m-am servit în repetate rînduri), pentru că pădurile aduc și ele venit și nu se poate ca acest venit să fie lăsat în mîinile unui mănunchi de moșieri.

Adăugați la aceste 72 000 000 pămînturile cultivabile ale statului (circa 7 300 000 de deseatine), apoi *toate pămînturile domeniale* (7 900 000 de deseatine), pămînturile bisericesti și mănăstirești (2 700 000 de deseatine) și veți obține cifra de *90 000 000 de deseatine* *. Această cifră este suficientă pentru a lărgi suprafața de pământ a tuturor gospodăriilor țărănești sărace *nu mai puțin decît pînă la 16 deseatine de gospodărie*.

Vă dați seama, domnilor, ce înseamnă aceasta ?

Aceasta ar fi un uriaș pas înainte care ar scăpa de foame milioane de țărani, ar ridica nivelul de trai a zeci de milioane de muncitori și țărani, le-ar înlesni posibilitatea de a duce un trai cît de cît omenesc, așa cum trăiesc cetățenii cît de cît civilizați ai unui stat „civilizat“, și nu cum trăiește țărănimea rusă de astăzi, care se stinge lent. Aceasta nu ar izbăvi, bineînțeles, pe toți oamenii muncii de orice mizerie și asuprire (pentru aceasta este nevoie de transformarea societății capitaliste în societatea socialistă), dar le-ar înlesni într-o foarte mare măsură lupta pentru o astfel de izbăvire. *Peste 6 000 000 de gospodării țărănești, mai mult de jumătate* din numărul total al țăranilor, au, după cum

* Un calcul amănunțit (pentru cei ce vor să se documenteze) se află la sfîrșitul caietului al 3-lea ⁷⁶.

am spus, *mai puțin de 8 deseatine de gospodărie*. Suprafața de pământ aflată în posesiunea lor ar fi *mai mult decât dublată*, ar fi *aproape triplată*.

Aceasta înseamnă că jumătate din țărani, care trăiesc într-o permanentă mizerie, foamete, care strică prețul muncii muncitorilor la orașe, în fabrici și uzine, jumătate din țărani *ar putea duce un trai omenesc*.

Iar d-l Sveatopolk-Mirski sau tovarășii săi de idei pot să dea cu toată seriozitatea milioanei de muncitori și de țărani sfatul *să renunțe la ideea* unei asemenea ieșiri pe deplin posibilă, realizabilă și apropiată din situația lor deznădăjduită, de nesuportat?

Și nu numai că peste jumătate din numărul total al gospodăriilor țăranilor săraci ar putea *aproape să-și tripleze* suprafața de pământ pe seama domnilor moșieri *care au prea mult pământ*. În afară de aceste 6 000 000 de gospodării de țărani săraci există încă *aproape 5 000 000* (cifra exactă 4 800 000) de gospodării țărănești care au *între 8 și 20 de deseatine*. Din aceste 5 000 000 de familii, cel puțin 3 000 000, fără îndoială, trăiesc și ele în mizerie pe loturile lor sărăcicioase. Și aceste 3 000 000 de gospodării ar putea să-și mărească suprafața de pământ *la 16 deseatine de gospodărie*, adică să și-o mărească o dată și jumătate, iar unele chiar *de două ori*.

În general rezultă că, din numărul total de 12 250 000 de gospodării țărănești, 9 000 000 de gospodării ar putea să-și îmbunătățească *foarte mult* situația (și situația muncitorilor, căroră ei nu *le-ar mai strica prețurile!*) pe seama pământului *domnilor moșieri* care au *prea mult pământ* și sînt *prea obișnuiți cu gospodăria iobagă!*

Iată ce spun cifrele comparative despre întinderea *mării proprietăți moșierești* și a proprietății *țărănești insuficiente*. Tare mă tem că aceste *cifre și fapte* nu vor fi pe placul d-lui Vasilikov, ministru al agriculturii, amator de cifre și de fapte. Căci în cuvîntarea sa, după ce și-a exprimat dorința de a recurge la cifre, a spus:

„...Totodată trebuie să ne exprimăm teama că, *fiind confruntate cu cifrele, speranțele* pe care și le pun mulți în realizarea unor astfel de reforme (adică a unei vaste re-

forme agrare) nu vor avea șanse să fie pe deplin realizate...”

Teamă zadarnică, d-le ministru al agriculturii ! Tocmai fiind *confruntate cu cifrele*, speranțele țăranilor de a scăpa de munca în dijmă și de exploatarea iobăgistă *trebuie să capete șanse* de a fi *pe deplin* realizate !! Și oricât de neplăcute ar fi aceste *cifre* pentru d-l Vasilcikov, ministrul agriculturii, sau pentru d-l Sveatopolk-Mirski și pentru ceilalți moșieri, *ele nu pot fi contestate !*

*
* *
*

Trec acum la obiecțiile care s-ar putea aduce împotriva revendicărilor țăranilor. Oricât de straniu ar părea acest lucru la prima vedere, la examinarea obiecțiilor aduse împotriva revendicărilor țăranimii va trebui să mă ocup *mai ales* de argumentele d-lui Kutler, reprezentantul partidului așa-zisei „libertăți a poporului“.

Necesitatea acestui lucru nu se explică nicidecum prin faptul că eu *aș dori* să polemizez cu d-l Kutler. Nicidecum. Aș fi foarte bucuros dacă partizanii luptei țăranilor pentru pământ n-ar trebui să *polemizeze decît* cu „cei de dreapta“. Dar în tot cursul cuvîntării sale d-l Kutler a ridicat, în fond, *obiecții* împotriva revendicărilor țăranilor formulate de social-democrați și de trudovici, a ridicat obiecții atît direct (combătînd, de pildă, propunerea făcută de tovarășul meu Țereteli în numele întregului Partid muncitoresc social-democrat din Rusia) cît și *indirect*, încercînd să demonstreze trudovicilor necesitatea de a limita, de a restrînge revendicările lor.

Deputatul Sveatopolk-Mirski, în fond, nici nu s-a gîndit să convingă pe cineva. Cu atît mai puțin s-a gîndit el să-i convingă pe țărani. El nu a căutat să convingă, ci *și-a exprimat voința*, sau mai bine zis : a exprimat voința masei moșierilor. *Nici un fel* de sporire a suprafeței proprietății funciare țăărănești — iată la ce s-a rezumat, ca să vorbim simplu și deschis, „cuvîntarea“ deputatului Sveatopolk-Mirski.

Deputatul Kutler, dimpotrivă, a căutat tot timpul să *convingă* și a căutat să-i convingă mai ales pe țărani, a căutat să-i convingă să renunțe la ceea ce în proiectul trudovicilor este, după cum pretinde el, irealizabil sau exagerat, iar în proiectul partidului nostru social-democrat nu numai irealizabil, ci și „o foarte mare nedreptate“, cum s-a exprimat el în legătură cu propunerea reprezentantului social-democrației.

Voi analiza acum obiecțiile deputatului Kutler și principalele argumente aduse în sprijinul concepțiilor în problema agrară și a proiectelor de reformă agrară pe care le susține partidul așa-zisei „libertăți a poporului“.

Să începem cu ceea ce deputatul Kutler, combătându-l pe tovarășul meu de partid, a numit „o foarte mare nedreptate“. „Eu cred — a spus reprezentantul partidului cadet — că desființarea proprietății funciare private ar fi o foarte mare nedreptate atîta timp cît există celelalte forme de proprietate, de avere mobilă și imobilă!“... Și mai departe: „...Din moment ce nimeni nu propune desființarea proprietății în general, trebuie să se recunoască întru totul existența proprietății funciare“.

Așa raționa deputatul Kutler, care l-a „combătut“ pe social-democratul Țereteli, invocînd argumentul că „și cealaltă proprietate (în afară de cea funciară) a fost dobîndită pe o cale poate și mai puțin lăudabilă“. Și cu cît mă gîndesc mai mult la acest raționament al deputatului Kutler, cu atît mi se pare mai... cum să mă exprim mai delicat?... straniu. „...Nu este drept să fie desființată proprietatea funciară dacă nu sînt desființate și celelalte forme de proprietate...“

Dar, dați-mi voie, domnilor, amintiți-vă de propriile voastre premise, de propriile voastre cuvinte și proiecte! Doar chiar dumneavoastră porniți de la considerentul că anumite forme de proprietate moșierească sînt „nedrepte“, și în așa măsură nedrepte încît e nevoie de o lege specială cu privire la metodele și la căile pentru desființarea lor.

Într-adevăr, ce rezultă de aici? E „o foarte mare nedreptate“ să desființezi o formă de nedreptate fără a desființa și celelalte forme ale ei? Așa rezultă din cuvintele d-lui Kutler. Pentru prima oară văd un liberal, și încă

unul atît de moderat, atît de lucid, de o factură atît de birocratică, care să proclame principiul : „*ori tot, ori nimic*“ ! Căci raționamentul d-lui Kutler este clădit în întregime pe principiul : „*ori tot, ori nimic*“. Și, în calitate de social-democrat revoluționar, trebuie să mă ridic cu hotărîre împotriva acestui mod de a raționa...

Închipuți-vă, domnilor, că trebuie să scot din curte două grămezi de gunoi. Iar eu n-am decît o singură căruță. Cu o singură căruță nu pot căra decît o singură grămadă de gunoi. Ce să fac ? Să renunț cu desăvîrșire la curățatul curții pe motiv că ar fi o foarte mare nedreptate să scot numai o grămadă de gunoi din moment ce nu pot să le scot dintr-o dată pe amîndouă ?

Îmi permit să cred că cine vrea *într-adevăr* să-și curețe *complet* curtea, cine dorește sincer curățenie și nu murdărie, cine vrea lumină și nu întuneric, acela va judeca altfel. Dacă *într-adevăr* nu putem căra ambele grămezi dintr-o dată, atunci să luăm mai întîi prima grămadă, la care putem să ajungem mai ușor și s-o încărcăm în căruță, apoi să descărcăm căruța și să ne întoarcem acasă pentru a încărcă grămada a doua. Asta-i tot, d-le Kutler ! Asta-i tot !

Mai întîi poporul rus trebuie să încarce în căruța sa tot gunoiul care se numește proprietate moșierească, iobăgistă, iar după aceea să se reîntoarcă cu căruța golită în curtea acum ceva mai curată și să înceapă să încarce în căruță cea de-a doua grămadă, să înceapă să curețe gunoiul exploatării capitaliste.

Batem palma, d-le Kutler, dacă sînteți *într-adevăr* adversarul oricărui gunoi ? Chiar așa să scriem, citînd propriile dumneavoastră cuvinte, într-o rezoluție a Dumei de stat : „Constatînd, împreună cu deputatul Kutler, că proprietatea capitalistă nu este mai lăudabilă decît proprietatea moșierească iobăgistă, Duma de stat hotărăște să izbăvească Rusia mai întîi de aceasta din urmă, pentru ca după aceea să se ocupe de prima“.

Dacă d-l Kutler nu va sprijini această propunere a mea, voi rămîne cu convingerea neștrămutată că partidul „libertății poporului“, prin faptul că ne trimite de la proprietatea iobăgistă la proprietatea capitalistă, nu face decît să ne trimită, cum se spune, de la Ana la Caiafa sau — mai de-a

dreptul — caută subterfugii, dă bir cu fugiții atunci când este vorba de a pune problema limpede. N-am auzit vreodată că partidul „libertății poporului“ ar vrea să lupte pentru socialism (*or lupta împotriva proprietății capitaliste nu este altceva decât lupta pentru socialism*). În schimb, despre faptul că acest partid vrea să lupte pentru libertate, pentru drepturile poporului am auzit foarte mult... foarte, foarte mult. Și iată că acum, când la ordinea zilei s-a pus tocmai problema înfăptuirii imediate a *libertății* și a libertății de *iobăgie* și nu aceea a înfăptuirii imediate a socialismului, d-l Kutler invocă deodată problemele socialismului. D-l Kutler declară că desființarea proprietății moșierești, care se bazează pe munca în dijmă și pe aservire, este „o foarte mare nedreptate“ pe motivul, *exclusiv* pe motivul că și-a adus aminte de nedreptatea proprietății capitaliste... Orice ați spune, e puțin cam straniu.

Până acum am crezut că d-l Kutler nu este socialist. Acum ajung la convingerea că nu este nici democrat, că nu este nici adept al libertății poporului, al adevăratei libertăți a poporului, fără ghilimele. Căci nimeni în lume n-a consimțit vreodată să numească și să considere democrați pe cei care, într-o perioadă de luptă pentru libertate, declară drept „o foarte mare nedreptate“ desființarea a ceea ce distruge libertatea, a ceea ce oprimă și sugrumă libertatea...

Cealaltă obiecție a d-lui Kutler ținea nu în social-democrat, ci în trudovic. „Cred — a spus d-l Kutler — că ne putem închipui condiții politice în care proiectul de naționalizare a pământului (este vorba de proiectul Grupului trudovic, pe care d-l Kutler îl caracterizează inexact, dar nu aceasta are importanță acum) să poată căpăta putere de lege, dar nu-mi pot închipui, într-un viitor apropiat, condiții politice în care această lege să poată fi cu adevărat aplicată“.

Iarși un raționament surprinzător de straniu, și nicidecum straniu din punct de vedere al socialismului (nici gând!) și nici chiar din punctul de vedere al „dreptului la pământ“ sau al unui alt principiu „al muncii“, ci straniu chiar din punctul de vedere al acelei „libertăți a poporului“ despre care vorbește atât de mult partidul d-lui Kutler.

D-l Kutler a căutat tot timpul să-i convingă pe trudovici că proiectul lor este „irealizabil“, că zadarnic își propun ca scop „să transforme în mod radical relațiile funciare existente“ etc. etc. Acum vedem limpede că pentru d-l Kutler „*irealizabilul*“ nu constă în altceva decât în *condițiile politice* existente în prezent și în viitorul apropiat !!

Dar, dați-mi voie, domnilor, aceasta este pur și simplu ceva nebulos, o nepermisă confuzie de noțiuni. Noi tocmai de aceea ne numim aici reprezentanți ai poporului și ne considerăm membri ai acestei instituții legislative, pentru că discutăm și propunem *schimbarea* în bine a condițiilor proaste. Și deodată, în timp ce noi discutăm problema schimbării uneia dintre condițiile cele mai proaste, ni se obiectează : „irealizabil... nici acum... nici într-un viitor apropiat... condiții politice“.

Una din două, d-le Kutler : ori Duma este ea însăși o *condiție politică*, și atunci nu-i șade bine unui democrat să se acomodeze, să se adapteze nu știu căror restricții ce se datoresc *altor* „condiții politice“. Ori Duma nu e „o condiție politică“, ci o simplă cancelarie, care ține seama de ceea ce este sau nu este pe placul celor de sus, și atunci nu avem de ce să ne dăm aere de reprezentanți ai poporului.

Dacă sîntem reprezentanți ai poporului, trebuie să spunem ceea ce gîndește și ceea ce dorește poporul, și nu ceea ce este pe placul celor de sus sau corespunde mai știu eu căror „condiții politice“. Dacă sîntem funcționari, atunci, mă rog, sînt gata să înțeleg că trebuie să declarăm dinainte „irealizabil“ ceea ce „cei mari“ ne-au lăsat să înțelegem că nu le convine.

„...Condiții *politice*“ !... Ce înseamnă asta ? Asta înseamnă curți marțiale, măsuri excepționale, samavolnicie și lipsă de drepturi, Consiliul de stat și alte *in-sti-tu-ții* tot atît de simpatice ale Imperiului rus. D-l Kutler vrea să-și adapteze proiectul agrar la ceea ce este realizabil în condițiile curților marțiale, ale măsurilor excepționale și ale Consiliului de stat ? Nu m-ar mira dacă pentru aceasta d-l Kutler ar fi răsplătit... nu cu simpatia poporului, nu, ci... cu o decorație pentru servilism !

D-l Kutler *iși poate închipui* condiții politice în care proiectul de naționalizare a pământului ar putea căpăta putere de lege... Cred și eu! Un om care se întitulează democrat *să nu-și poată închipui* condiții politice democratice... Dar vezi că sarcina unui democrat care se consideră reprezentant al poporului constă nu numai în „*a-și închipui*“ tot felul de lucruri bune sau rele, ci și în a veni în fața *poporului* cu proiecte, declarații și expuneri care sînt cu adevărat în interesul poporului.

Să nu se gîndească d-l Kutler să aducă obiecția că eu propun Dumei să se abată de la lege sau s-o încălce în Dumă... „Nicidecum! Nu există nici o lege care să interzică să se vorbească în Dumă despre democrație și să se prezinte proiecte de legi agrare cu adevărat democratice. Colegul meu, Țereteli, n-a încălcat nici o lege atunci cînd, în numele fracțiunii social-democrate, a prezentat o declarație în care se vorbea atît despre „exproprierea pământului fără răscumpărare“ cît și despre *un stat democrat*.

Or, raționamentul d-lui Kutler se reduce întru totul la ideea că, întrucît la noi statul nu este democrat, nu trebuie să prezentăm nici proiecte de legi agrare cu caracter democratic! Oricum ați suci și ați învîrți raționamentele d-lui Kutler, nu veți găsi în ele nici urmă de *altă* idee, de *alt* conținut. Întrucît la noi statul slujește interesele moșierilor, nici noi (*reprezentanții po-po-ru-lui!*) nu putem să scriem în proiectele agrare ceea ce nu este pe placul moșierilor... Nu, nu, d-le Kutler, asta nu-i democratism, asta nu este libertatea poporului, este ceva foarte, foarte departe de libertate și foarte aproape de servilism.

Să vedem acum ce a spus de fapt d-l Kutler despre proiectul agrar al partidului său.

Vorbînd despre pămînt, d-l Kutler în primul rînd a adus obiecții trudovicilor în legătură cu „norma de consum“ și cu chestiunea dacă există sau nu suficient pămînt. D-l Kutler a luat „norma din 1861“, care, spune chiar el, este mai mică decît norma de consum, și a comunicat că,

„după calculele lui *aproximative*“ (despre aceste calcule în Dumă nu s-a pomenit nici un cuvânt și ea nu știe absolut nimic!), chiar și pentru adoptarea acestei norme lipsesc 30 000 000 de deseatine.

Țin să vă amintesc, domnilor, că deputatul Kutler a vorbit *după* Karavaev, reprezentantul Grupului trudovic, și lui îi aduce obiecțiile sale. Or, deputatul Karavaev a spus *clar și răspicat* în Dumă și a confirmat în mod public, într-o scrisoare specială apărută în ziarul „Tovarișci“ (21 martie), că pentru a mări suprafața de pământ a gospodăriei țărănești pînă la nivelul normei de consum este nevoie de *aproximativ 70 000 000 de deseatine*. De asemenea el a arătat că suprafața totală a pământurilor statului, domeniiale, bisericesti și ale proprietarilor particulari corespunde întocmai acestei cifre.

Deputatul Karavaev nu a indicat sursa calculelor lui și nu a făcut cunoscut Dumei cum a ajuns la această cifră. Din calculul meu, bazat pe date luate din cea mai recentă publicație a Comitetului central de statistică, publicație oficială pe care am indicat-o cu toată precizia, a rezultat cifra de peste *70 000 000 de deseatine*. Numai din pământurile moșierești ar putea deveni disponibile pentru țărani 72 000 000 de deseatine, la care se adaugă pământurile domeniiale, ale statului, ale bisericii etc., însumînd peste 10 000 000 și poate chiar 20 000 000 de deseatine.

În orice caz, faptul rămîne fapt : aducînd obiecții deputatului Karavaev, deputatul Kutler a căutat să dovedească că *nu există pământ suficient* pentru a veni în ajutorul țărănilor, dar *nu a putut dovedi* acest lucru, dînd cifre *neîntemeiate* și, după cum am arătat, *inexacte*.

În general, domnilor, trebuie să vă pun în gardă împotriva abuzului care se face în folosirea noțiunilor de „normă de muncă“, „normă de consum“. Partidul nostru, partidul muncitoresc social-democrat, procedează mult mai just, evitînd toate aceste „norme“, căci ele introduc ceva birocratic, funcționăresc într-o problemă politică vie, arzătoare. Aceste „norme“ derutează pe oameni și *pun în umbră* esența reală a lucrurilor. A pune în centrul controversii problema acestor „norme“ și, în general, chiar a vorbi despre ele *acum* înseamnă într-adevăr să împarți blana ursului din pădure,

și s-o împărți cu vorba într-o adunare de oameni care de bună seamă că *nu vor* împărți blana *în fapt* atunci când vom ucide ursul.

Nu vă faceți griji, domnilor ! Țăranii vor împărți singuri pământul atunci când îl vor avea în mîna lor. Țăranilor nu le va veni de loc greu să-l împartă, numai să obțină pământ. Și nu vor întreba pe nimeni cum să împartă pământul. Țăranii nu vor îngădui *nimănui* să se amestece atunci când își vor împărți pământul.

Discuțiile despre modul de împărțire a pământului nu sînt decît vorbe de clacă. Nu sîntem aici un birou de hotărnicie sau o comisie cadastrală, ci *un organ politic*. Trebuie să ajutăm poporul să rezolve această *problemă economică și politică*, să ajutăm țărănimia în lupta ei împotriva moșierimii, ca clasă care trăiește pe seama exploatării iobăgiste. Discuțiile despre „norme” *pun în umbră* această problemă vie, arzătoare.

De ce o pun în umbră ? Pentru că în locul problemei *reale* : trebuie să se ia de la moșieri cele 72 000 000 de deseatine de pământ pentru a se da țărănimii sau nu trebuie ? se discută problema *secundară* a „normelor”, care, la urma urmelor, nu prezintă nici o importanță. Prin aceasta se înlesnește ocolirea problemei, eschivarea de la un răspuns în fond. Discuțiile despre norma de muncă și norma de consum sau nu mai știu care normă creează confuzii în jurul adevăratului *miez* al problemei : trebuie să se ia cele 72 000 000 de deseatine de pământ moșieresc pentru a le da țăranilor sau nu trebuie ?

Se încearcă să se demonstreze că este sau că nu este pământ suficient pentru o normă sau alta.

La ce bun aceste demonstrații, domnilor ? La ce bun această vorbărie goală, această apă tulbure în care unora le vine ușor să pescuiască ? Nu se înțelege oare de la sine că de unde nu e nici dumnezeu nu cere, că țăranii vor nu un pământ născocit, ci *pământul moșierilor vecini* cu ei pe care îl știu foarte bine ? Nu trebuie să vorbim despre „norme”, ci despre pământul *moșieresc* ; nu interesează dacă cutare sau cutare normă este suficientă, ci *cît* pământ moșieresc există. Toate celelalte nu sînt decît simple ter-

tipuri, pretexte și chiar încercări de a arunca praf în ochii țăranilor.

De pildă, deputatul Kutler a făcut ce a făcut și a ocolit adevărata esență a problemei. Trudovicul Karavaev, oricum, a spus direct : 70 000 000 de deseatine. Ce a răspuns *la aceasta* deputatul Kutler ? *La aceasta* el n-a răspuns. A încurcat problema, aducînd în discuție chestiunea „normelor“, adică s-a eschivat pur și simplu să răspundă *dacă el, dacă partidul lui este sau nu de acord ca toate pămînturile moșierilor să fie date țăranilor.*

Deputatul Kutler a profitat de greșeala deputatului Karavaev, care n-a pus problema destul de clar și de răspicat, și a ocolit esența problemei. Or, domnilor, tocmai aici este tot miezul problemei. Cine *nu este de acord* ca într-adevăr toate pămînturile moșierilor să fie date țăranilor (reamintesc că eu am fost de acord să se lase fiecărui moșier cîte 50 de deseatine pentru ca nimeni să nu fie năpăstuit !), acela *nu este de partea țăranilor*, acela *nu vrea să-i ajute cu adevărat pe țărani.* Căci, dacă îngăduiți ca cineva să pună în umbră sau să împingă pe planul al doilea problema întregului pămînt moșieresc, atunci *întreaga chestiune devine problematică.* Atunci se pune întrebarea : *cine va stabili ce parte din pămîntul moșieresc urmează să fie dată țăranilor ?*

Cine va stabili ? Și 9 000 000 din 79 000 000 de deseatine este o „parte“, și 70 000 000 de deseatine este tot o „parte“. Cine va stabili *dacă nu vom stabili noi, dacă Duma de stat nu o va spune clar și răspicat ?*

Nu degeaba deputatul Kutler a trecut sub tăcere această problemă. Deputatul Kutler a jonglat cu cuvintele : „înstrăinare forțată“.

Domnilor, nu vă lăsați înșelați de cuvinte ! Nu vă lăsați seduși de fraze frumoase ! priviți fondul problemei !

Cînd aud spunîndu-se „înstrăinare forțată“, mă întreb : *cine pe cine va forța ?* Dacă milioanele de țărani vor forța mănunchiul de moșieri să se supună intereselor poporului, atunci va fi foarte bine. Dar dacă mănunchiul de moșieri va forța milioanele de țărani să subordoneze

viața lor intereselor egoiste ale acestui mănunchi, atunci va fi foarte rău.

Și deputatul Kutler tocmai această *mică* problemă a reușit s-o ocolească cu desăvârșire! *În fond*, prin raționamentul său despre „caracterul irealizabil“ și despre „condițiile politice“, Kutler a cerut chiar poporului să se *împace* cu faptul că este subordonat față de mănunchiul de moșieri.

Deputatul Kutler a vorbit imediat după tovarășul meu Țereteli. Or, în declarația făcută în numele fracțiunii noastre social-democrate, Țereteli a formulat *doouă* revendicări cât se poate de precise care dau o rezolvare clară tocmai acestei probleme principale, fundamentale. Prima revendicare: trecerea pământurilor în mâinile statului *democratic*. Un stat democratic este acela care exprimă interesele masei populare și nu interesele unui mănunchi de privilegiați. Trebuie să spunem clar și răspicat poporului că *fără* un stat democratic, fără libertatea politică, fără o reprezentanță națională cu puteri depline nu este cu putință *nici un fel* de transformare agrară în folosul țăranilor.

A doua revendicare: problema agrară trebuie să fie discutată *în prealabil* în cadrul unor *comitete locale* la fel de democratice.

Cum a răspuns la aceasta deputatul Kutler? A răspuns *prin tăcere*. Prost răspuns, d-le Kutler. Ați trecut sub tăcere *tocmai* problema dacă țăranii îi vor forța pe moșieri să cedeze în fața intereselor poporului sau moșierii îi vor forța pe țărani să-și vîre gîtul în noul laț al unei noi răscumpărări ruinătoare.

Este inadmisibil să treci sub tăcere o astfel de problemă.

Despre comitetele locale, domnilor, au mai vorbit în Dumă, în afară de social-democrați, și socialiștii-populiști (deputatul Baskin), și socialiștii-revoluționari (deputatul Kolochnikov). Despre comitetele locale se vorbește de multă vreme în presă; și în Duma I s-a vorbit despre ele. Nu trebuie să uităm acest lucru, domnilor. Trebuie să ne lămurim bine și noi înșine și să lămurim și poporul de ce s-a vorbit atît de mult despre această problemă și care este adevărata ei însemnătate.

Problema comitetelor agrare locale a fost discutată în Duma I de stat în ședința a cincisprezecea, la 26 mai 1906. Ea a fost ridicată de membrii Grupului trudovic, care au prezentat o declarație, în scris, semnată de 35 de membri ai Dumei (inclusiv doi social-democrați, I. Saveliev și I. Șuvalov). Pentru prima oară această declarație a fost citită în Duma I în ședința a 14-a, la 24 mai 1906 (vezi pag. 589 din „Darea de seamă stenografică” a ședințelor Dumei I de stat); apoi a fost tipărită și pusă în discuție a doua zi. Reproduc în întregime *principalele* pasaje din această declarație:

„...Este necesar să se creeze fără întârziere comitete locale alese pe bază de vot universal, egal, direct și secret pentru a efectua lucrările pregătitoare necesare, cum ar fi: elaborarea, în funcție de condițiile locale, a normei de consum și a normei de muncă în ceea ce privește folosința pământului, stabilirea suprafeței de pământ util, stabilirea părții pe care o reprezintă pământul arendat și cel cultivat cu inventar propriu și străin... etc. Avînd în vedere că legea agrară trebuie să corespundă într-o măsură cît mai mare întregii diversități de condiții locale, este indicat ca aceste comitete să participe cît mai activ la discuția generală a *înseși principiilor reformei agrare*, expuse în diferitele proiecte care au fost depuse în Dumă...” De aceea trudovicii au propus să se aleagă *neîntîrziat* o comisie și să se elaboreze imediat un proiect de lege în acest sens.

Cum au primit diferitele partide această propunere? În organele lor de presă, trudovicii și social-democrații au sprijinit-o *în unanimitate*. Partidul așa-zisei „libertăți a poporului” s-a pronunțat categoric, în organul său principal „Reci” din 25 mai 1906 (adică a doua zi după prima citire a proiectului trudovicilor în Dumă), *împotriva proiectului trudovicilor*. „Reci” și-a exprimat *fățiș* teama că aceste comitete agrare ar putea „*să deplaseze spre stînga rezolvarea problemei agrare*” *.

* Vezi ziarul „Vpered” nr. 1 din 26 mai 1906, articolul de fond „Cadeșii îi trădează pe țărani”, sub semnătura lui G. Al—ski.

„Reci“ scria :

„Ne vom strădui să asigurăm, în măsura în care va depinde de noi, comitetelor locale pentru problemele agrare un caracter *administrativ* și strict operativ. Credem, din același motiv, că dacă aceste comitete ar fi constituite pe baza votului universal ar însemna să le pregătim nu pentru rezolvarea pașnică, în localitățile respective, a problemei agrare, ci pentru cu totul altceva. Conducerea orientării generale a reformei trebuie să fie lăsată în mâinile statului ; de aceea reprezentanții puterii de stat trebuie să-și aibă locul lor în comitetele locale, dacă nu pentru a hotărî, în orice caz pentru a controla hotărîrea instanței locale. Apoi — tot în limita principiilor generale ale reformei — *în comisiile locale trebuie să fie reprezentate, pe cât posibil în mod egal, părțile ale căror interese se află în conflict și care pot fi împăcate fără a aduce o știrbire însemnătății de stat a reformei proiectate și fără a face din ea un act de constrângere unilaterală care ar putea să ducă la un eșec total al întregii reforme*“.

Este cât se poate de clar și de precis.

Partidul „libertății poporului“ face o apreciere a *esenței* măsurii propuse și se pronunță împotriva ei. Acest partid nu vrea comitete locale alese prin vot universal, direct, egal și secret, ci comitete în care să fie reprezentate în mod egal atît mănunchiul de moșieri cît și miile, zecile de mii de țărani. Iar pentru a exercita „controlul“ trebuie să participe *reprezentanți ai puterii de stat*.

Să chibzuiască bine asupra acestor lucruri deputații țărani. Ei trebuie să înțeleagă despre ce este vorba aici și să explice acest lucru întregii țărănime.

Gîndiți-vă numai, domnilor, despre ce este vorba. În comitetele locale vor fi reprezentați *în mod egal* atît moșierii cît și țăranii, iar *reprezentantul guvernului va fi pentru control*, pentru „împăcare“. Aceasta înseamnă : o treime din voturi aparțin moșierilor, o treime țăranilor și o treime reprezentanților statului. Or, marii demnitari ai statului, toți cei care stau în fruntea treburilor de stat sînt ei înșiși *moșieri dintre cei mai bogăți* ! Reiese că moșierii „vor controla“ atît pe țărani cît și pe moșieri ! *Moșierii „vor împăca“* pe țărani cu moșierii !

Da, da, va fi, fără îndoială, o „înstrăinare forțată“, și anume înstrăinarea *forțată* a banilor și a muncii țăranului *de către moșieri*, întocmai ca în 1861, cînd comitetele guberniale moșierești au rășluit de la țărani a cincea parte din

pămînt și le-au impus să plătească pentru pămînt un preț dublu !

O *astfel* de reformă agrară nu înseamnă altceva decît că moșierii vor vinde țăranilor, la prețuri *exorbitante*, pămînturile cele mai proaste și de care nu au nevoie, pentru a-i înrobi și mai mult pe țărani. O *astfel* de „înstrăinare forțată“ este cu mult mai rea decît o înțelegere prin bună învoială între țărani și moșieri, deoarece, la o înțelegere prin bună învoială, jumătate din voturi ar fi ale țăranilor și jumătate ale moșierilor. Pe cînd în cazul aplicării înstrăinării forțate preconizate de cadeți țăranii au o treime din voturi, iar moșierii două treimi : o treime pentru că sînt moșieri, iar a doua treime pentru că tot ei sînt și funcționari de stat !!

Despre „eliberarea“ țăranilor și despre „răscumpărarea“ de blestemată amintire din 1861, marele scriitor rus Nikolai Gavrilovici Cernîșevski, unul dintre primii socialiști din Rusia, care s-a stins din viață în urma prigoanei la care l-au supus zbirii guvernului, scria următoarele : mai bună ar fi fost o înțelegere prin bună învoială între țărani și moșieri decît o astfel de „eliberare cu răscumpărare“, făcută prin intermediul comitetelor guberniale moșierești *. Dacă ar fi fost o înțelegere prin bună învoială, nu s-ar fi putut storce de la țărani pentru cumpărare de pămînt atît cît li s-a stors prin „împăcarea“ mijlocită de guvern între țărani și moșieri.

Și marele socialist rus a avut dreptate. Acum, după 46 de ani de la faimoasa „eliberare cu răscumpărare“, cunoaștem rezultatele operației de răscumpărare. Prețul de vînzare al pămîntului care a revenit țăranilor era de 648 000 000 de ruble, iar țăranii au fost impuși să plătească 867 000 000 de ruble, cu 219 000 000 de ruble mai mult decît valoarea pămîntului. Și timp de o jumătate de secol țăranii au suferit, s-au chinuit, au flămînzit și au pierit pe aceste loturi sub povara acestor plăți, sub povara „împăcării“ mijlocite de guvern între țărani și moșieri, pînă cînd întreaga țărănime a ajuns în starea insuportabilă de astăzi.

* Ar fi fost bine dacă aș fi găsit citatul exact : se pare că e în „Scrisori fără adresă“ și încă undeva ”.

Liberalii ruși vor să repete această „împăcare“ între țărani și moșieri. Țărani, ferțiți-vă ! Partidul muncitoresc social-democrat vă pune în gardă : zeci de ani de noi chinuri, de foame, de robie, de înjosiri și de batjocuri — iată ce veți aduce poporului dacă veți accepta o astfel de „împăcare“.

Problema comitetelor locale și aceea a răscumpărării este adevăratul miez al problemei agrare. Și trebuie să fim foarte atenți ca în această privință să nu existe puncte neclare, echivocuri, ocolișuri și eschivări.

Or, la 26 mai 1906, cînd a fost discutată această problemă în Duma I de stat, cadeții *Kokoșkin* și *Kotlearevski*, care i-au combătut pe trudovici, s-au străduit să ocolească cu desăvîrșire problema, să se eschiveze de la discutarea ei și au insistat asupra faptului că Duma nu poate să *decreteze* dintr-o dată crearea unor asemenea comitete, deși nimeni n-a propus nici un fel de decrete de acest fel ! Ei spuneau că această problemă este legată de o reformă electorală și de o reformă a autoadministrației locale, adică pur și simplu căutau să trăgăneze chestiunea simplă și arzătoare a creării unor *comisii* locale care să ajute Dumei să rezolve problema agrară. Vorbeau despre „perturbarea desfășurării activității legislative“, despre pericolul de a se crea „80 sau 90 de dume locale“, despre faptul că, „în fond, crearea unor organe cum sînt comitetele locale nici nu este necesară“ etc. etc.

Toate acestea, domnilor, nu sînt decît tertipurii, nu sînt nimic altceva decît încercări de a se eschiva de la o problemă pe care Duma trebuie s-o rezolve clar și precis : problema agrară trebuie să fie rezolvată de statul actual sau de un stat democratic ? În comitetele agrare locale trebuie să precumpănească țărani, adică masa populației, sau moșierii ? mănunchiul de moșieri trebuie să se supună poporului care numără milioane de oameni sau milioanele de oameni ai muncii trebuie să se supună mănunchiului de moșieri ?

Și să nu se spună că Duma este slabă, neputincioasă și lipsită de drepturi. Eu știu prea bine acest lucru. Consimt bucuros să repet și să subliniez acest lucru în orice rezoluție sau declarație a Dumei. Dar în problema de față nu

este vorba de drepturile Dumei, căci nimeni dintre noi nici măcar nu s-a gîndit să facă vreo propunere care ar încălca legea cu privire la drepturile Dumei. Este vorba ca Duma să exprime limpede, precis și, mai ales, just adevăratele interese ale poporului, să spună adevărul în ceea ce privește rezolvarea problemei agrare, să deschidă ochii masei țărănești asupra obstacolelor care stau în calea rezolvării problemei pămîntului.

Desigur, voința Dumei nu este încă lege, știu foarte bine acest lucru ! Dar de îngrădirea voinței Dumei, de astuparea gurii ei n-are decît să se ocupe oricine, *numai Duma nu !* Desigur că hotărîrea Dumei va mai avea de întîmpinat tot felul de împotriviri, dar aceasta nu va constitui niciodată o justificare pentru cei care ar începe dinainte să se plece și să se gudure, să se ploconească și să se umilească, supunîndu-se voinței altora, adaptînd voinței altuia, oricine ar fi el, hotărîrea reprezentanților poporului.

Desigur că nu Duma *va rezolva* în ultimă instanță problema agrară, nu în Dumă se va desfășura actul final al luptei țărănimii pentru pămînt. Dar noi *putem și sîntem datori să ajutăm* poporul, explicîndu-i problema, spunînd-o în mod *limpede*, spunînd *întregul* adevăr, înlăturînd cu desăvîrșire orice echivocuri și ocolișuri, dacă vrem să fim cu adevărat *reprezentanți ai poporului* și nu funcționari liberali, dacă vrem să slujim cu adevărat interesele poporului și interesele libertății.

Iar pentru a ajuta cu adevărat poporul este necesar ca în hotărîrea Dumei să fie clarificate pe deplin cele *trei probleme fundamentale* în legătură cu pămîntul, probleme pe care le-am lămurit în cuvîntarea mea și pe care deputatul Kutler le-a ocolit și le-a încurcat.

Prima problemă este a celor 79 000 000 de deseatine de pămînt moșieresc și a necesității de a da țăranilor cel puțin 70 000 000 de deseatine din acest pămînt.

A doua problemă este aceea a *răscumpărării*. Țăranii se vor alege cu un folos cît de cît însemnat de pe urma reformei agrare numai în cazul cînd vor primi pămînt *fără răscumpărare*. Răscumpărarea ar fi un nou *laț* de gîtul

țăranului, ar fi *un tribut* peste puteri impus întregii dezvoltări viitoare a Rusiei.

A treia problemă este aceea a orînduirii democratice a statului, necesară pentru înfăptuirea reformei agrare, și îndeosebi, problema *comitetelor agrare locale, alese prin vot universal, direct, egal și secret*. Altfel, reforma agrară va însemna constrîngerea masei țărănești de a intra în robie la moșieri și nu constrîngerea unui mănunchi de moșieri de a satisface revendicările arzătoare ale întregului popor.

La începutul cuvîntării mele am spus că d-l Vasilcikov, ministrul agriculturii, *a căutat să împace* pe „cei de dreapta“ cu „cadeții“. Acum, după ce am lămurit importanța problemei celor 70 000 000 de deseatine de pămînt moșieresc, semnificația răscumpărării și, *mai ales*, a componenței comitetelor agrare locale, este suficient să citez *un singur* pasaj din cuvîntarea d-lui ministru :

„...Situîndu-ne pe această poziție — a spus d-l ministru avînd în vedere „intangibilitatea hotarelor“ proprietății moșierești și „mutarea“ lor numai în „interesul statului“ —, situîndu-ne pe această poziție și *admișînd în anumite cazuri mutarea forțată a hotarelor*, socotim că nu zdruncinăm... principiile fundamentale ale proprietății...”

V-ați gîndit *bine*, domnilor, la aceste cuvinte semnificative ale d-lui ministru ? Merită să vă gîndiți la ele... Trebuie să vă gîndiți la ele... D-l Kutler l-a convins pe deplin pe d-l ministru că cuvîntul „forțat“ nu are nimic *neconvenabil* pentru moșieri... De ce ?? *Pentru că cei care vor forța vor fi chiar domnii moșieri !!*

*
* *
*

Sper, domnilor, că am izbutit să vă explic care este atitudinea noastră, a social-democrației, atît față de partidele „de dreapta“ cît și față de centrul liberal (cadeții) în problema agrară. Acum trebuie să mă opresc asupra unei foarte importante deosebiri între punctul de vedere social-democrat și concepția trudovicilor în înțelesul larg al acestui cuvînt, adică a tuturor partidelor care îmbrățișează punctul de vedere al „principiului muncii“, și socialiștii-

populiști, și „trudovicii“, în înțelesul restrîns al acestui cuvînt, și socialiștii-revoluționari.

Din tot ce am spus pînă acum se vede că partidul muncitoresc social-democrat sprijină întru totul masa țărănească în lupta dusă de ea împotriva moșierilor pentru pămînt, pentru izbăvirea de jugul exploatării iobăgiste. În această luptă, țărani nu au și nu pot avea aliați mai de nădejde decît proletariatul, care a adus cele mai multe jertfe în lupta pentru cucerirea libertății și luminii pentru Rusia. Țărani nu au și nu pot avea alt mijloc de a obține realizarea revendicărilor lor juste decît unirea cu proletariatul conștient, care luptă sub steagul roșu al social-democrației internaționale. Pretutindeni, în toate țările Europei, partidele liberale i-au trădat pe țărani și au sacrificat interesele țăranilor în favoarea moșierilor ; și la noi, în Rusia, așa cum am arătat cînd am analizat programul liberal, cadet, se petrece același lucru.

La deosebirile dintre concepțiile trudovicilor și concepțiile social-democraților în problema agrară m-am referit în repetate rînduri în părțile precedente ale cuvîntării mele. Acum trebuie să analizăm una dintre concepțiile fundamentale ale Grupului trudovic.

În acest scop îmi permit să mă refer la cuvîntarea preotului Tihvinski. Domnilor ! Social-democrații nu împărtășesc concepțiile religiei creștine. După părerea noastră, *adevăratul* conținut și *adevărata* semnificație socială, culturală și politică a creștinismului sînt *mai fidel* exprimate în concepțiile și în năzuințele unor fețe bisericesti cum este episcopul Evloghii decît ale unora ca preotul Tihvinski. Iată de ce, atît în virtutea concepției noastre științifice, materialiste despre lume, concepție străină de orice prejudecăți, cît și în virtutea sarcinilor oamenilor muncii, noi, social-democrații, avem o atitudine negativă față de doctrina creștină. Dar, declarînd acest lucru, socot de datoria mea să spun chiar acum, direct și deschis, că social-democrația luptă pentru libertatea deplină a conștiinței și respectă pe deplin orice convingere religioasă sinceră, dacă această convingere nu se traduce în viață prin constrîngere sau prin înșelătorie. Cu atît mai mult mă socot dator să subliniez acest lucru, cu cît intenționez să vorbesc despre divergen-

tele mele cu *preotul* Tihvinski, deputat din partea țăranilor, demn de tot respectul pentru devotamentul lui sincer față de interesele țăranimii, față de interesele poporului, pe care le apără cu curaj și cu hotărâre.

Deputatul Tihvinski sprijină proiectul agrar al Grupului trudovic, proiect care are la bază principiul folosirii *egalitare* a pământului. În susținerea acestui proiect, deputatul Tihvinski spunea :

„Iată cum privește țăranimea, iată cum privește poporul muncitor pământul : pământul este de la Dumnezeu, și țăranul muncitor are drept la pământ, așa cum fiecare dintre noi are drept la apă și la aer. Ar fi straniu dacă cineva s-ar apuca să vîndă sau să cumpere, ori să facă negoț cu apa și cu aerul ; tot atît de straniu este pentru noi să auzim că cineva face negoț cu pământul, vinde sau cumpără pământ. Uniunea țărănească și Grupul trudovic vor să aplice următorul principiu : întregul pământ să fie al poporului muncitor. Cît despre răscumpărarea pământului, cum se va realiza ea, prin răscumpărare, printr-o simplă expropriere fără răscumpărare, pe țăranimea muncitoare această chestiune n-o interesează...”

Așa a vorbit, în numele Uniunii țărănești și al Grupului trudovic, deputatul Tihvinski.

Tocmai în aceasta constă greșeala trudovicilor, greșeala lor profundă că pe ei *n u-i* interesează problema răscumpărării și a *metodelor de înfăptuire* a reformei agrare, cînd de această problemă depinde *efectiv* dacă țăranii vor reuși sau nu să se elibereze de sub jugul moșierilor. Pe ei însă îi interesează problema cumpărării și vînzării pământului și dreptul egal al tuturor asupra pământului, deși această problemă *nu are nici o însemnătate serioasă* în lupta pentru eliberarea efectivă a țăranimii de sub jugul moșierilor.

Deputatul Tihvinski susține punctul de vedere că pământul nu se poate cumpăra și nu se poate vinde, că toți oamenii muncii au drepturi egale asupra pământului.

Înțeleg foarte bine că acest punct de vedere izvorăște din cele mai nobile îndemnuri, dintr-un protest fierbinte împotriva monopolului, împotriva privilegiilor trîntorilor bogați, împotriva exploatării omului de către om, izvorăște din năzuința de a obține eliberarea tuturor oamenilor muncii de orice asuprire și de orice exploatare.

Pentru acest ideal, idealul socialismului, luptă partidul muncitoresc social-democrat. Dar pe calea folosirii ega-

litare a pământului de către micii producători, la care visează deputatul Tihvinski și tovarășii lui de idei, acest ideal nu poate fi atins.

Deputatul Tihvinski este gata să lupte cinstit, sincer și cu hotărâre — și, sper, pînă la capăt — împotriva puterii moșierilor. Dar el a uitat de altă putere, și mai grea, care apasă și mai mult asupra oamenilor muncii de astăzi : *puterea capitalului, puterea banului.*

Deputatul Tihvinski spune că țăranului i se pare straniu că pământul, apa sau aerul pot fi vîndute. Înțeleg că, în mintea unor oameni care trăiesc toată viața, sau aproape toată viața, la țară, este firesc să se formeze o astfel de concepție. Dar aruncați o privire asupra întregii societăți capitaliste contemporane, asupra orașelor mari, căilor ferate, minelor de cărbuni și de minereuri, fabricilor și uzinelor. Veți vedea că bogații au acaparat și aerul, și apa, și pământul. Veți vedea că zeci și sute de mii de muncitori sînt osîndiți să respire un aer îmbîcsit, să muncească sub pământ, să locuiască în subsoluri, să consume apa alterată de vecinătatea fabricilor. Veți vedea cît de vertiginos crește prețul pământului la orașe și că muncitorul este exploatat nu numai de proprietarii de fabrici și uzine, ci și de proprietarii de case, care, după cum se știe, se îmbogățesc mult mai mult de pe urma locuințelor, a cămăruțelor, a ungherelor și a cocioabelor locuite de muncitori decît de pe urma apartamentelor luxoase. Dar ce să mai vorbim despre cumpărarea și vînzarea apei, a aerului și a pământului atunci cînd întreaga societate contemporană nu se bazează decît pe cumpărarea și vînzarea *forței de muncă*, adică pe *sclavia salariată* a milioane de oameni !

Gîndiți-vă : se poate oare vorbi despre o proprietate funciară egalitară, despre interzicerea cumpărării și vînzării pământului în condițiile existenței puterii banului și a puterii capitalului ? Poate oare poporul rus să scape de asuprire și de exploatare dacă i se va recunoaște fiecărui cetățean dreptul egal la un lot egal de pământ, iar în același timp un mănunchi de oameni va poseda zeci de mii sau milioane de ruble, pe cînd masa va continua să ducă o viață de mizerie ? Nu, domnilor, atîta timp cît se menține puterea capitalului nu va fi cu putință nici un fel de

egalitate între proprietarii de pământ, și orice interdicții de a vinde și de a cumpăra pământ vor fi cu neputință, ridicole și absurde. Totul, nu numai pământul, ci și munca omenească, și individul, și conștiința, și dragostea, și știința, totul devine *inevitabil* un obiect de vânzare atîta timp cît se menține *puterea capitalului*.

Dacă spun aceasta nu este nicidecum pentru că vreau să slăbesc lupta țăranilor pentru pământ, să diminuez semnificația ei, importanța ei, caracterul ei actual. Nicidecum. Am mai spus și repet că această luptă este dreaptă și necesară, că țăranii, atît în interesul lor cît și în interesul proletariatului și al întregii dezvoltări sociale, *trebuie* să scuture de pe grumajii lor jugul moșieresc iobăgîst.

Muncitorii conștienți nu vor să slăbească, ci să intensifice lupta țăranilor pentru pământ. Socialiștii nu tind să pună capăt acestei lupte, ci vor *s-o ducă și mai departe*, iar în acest scop vor să se debaraseze de orice credință naivă în posibilitatea de a nivela pe micii proprietari sau de a interzice cumpărarea și vânzarea pământului în condițiile existenței schimbului, a banilor și a puterii capitalului.

Muncitorii social-democrați sprijină întru totul lupta țăranilor împotriva moșierilor. Dar nu prin mica gospodărie, fie ea și egalitară, poate fi izbăvită omenirea de mizeria maselor, de asuprirea și de exploatarea omului de către om. Pentru aceasta este nevoie de lupta pentru desființarea întregii societăți capitaliste și de înlocuirea ei prin marea producție socialistă. Milioane de muncitori social-democrați conștienți din toate țările lumii duc în prezent această luptă. Și numai dacă se va alătura acestei lupte va putea țărănimea, după ce va fi doborît pe dușmanul ei numărul 1, moșierul iobăgîst, să ducă cu succes lupta împotriva celuiilalt dușman, și mai de temut, puterea capitalului!

Scris între 21 și 26 martie
(3 și 8 aprilie) 1907

Publicat pentru prima oară în 1925
în „Culegeri din Lenin”, voi. IV

Se tipărește după manuscris

DUMA ȘI APROBAREA BUGETULUI

Problema aprobării bugetului de către Dumă are o foarte mare importanță politică. Potrivit literii legii, drepturile Dumei sînt neînsemnate și guvernul nu este cîtuși de puțin legat în acțiunile lui de consimțămîntul Dumei. În realitate însă există o oarecare dependență a guvernului față de Dumă în ceea ce privește aprobarea bugetului ; acest lucru este recunoscut de toată lumea și este subliniat îndeosebi de burghezii liberali, cadeții, care sînt înclinați să înlocuiască, prin fraze pompoase pe această temă, precizarea limitelor modeste ale acestei modeste dependențe. Guvernul are nevoie de bani, trebuie să facă un împrumut. Or, fără consimțămîntul direct sau indirect al Dumei sau nu va reuși de loc să contracteze un împrumut, sau va reuși numai cu mare greu, în condiții împovărătoare care vor agrava mult situația.

Este cît se poate de evident că în aceste condiții discutarea bugetului de către Dumă și votarea bugetului au o dublă importanță politică. În primul rînd, Duma trebuie să deschidă ochii poporului asupra tuturor procedeelelor acestei tîlhării organizate, ale acestei jefuiri sistematice, fără rușine a avutului public de către un mănunchi de moșieri, funcționari și paraziți de tot felul, jefuire care se numește „gospodărirea statului“ în Rusia. A explica acest lucru de la tribuna Dumei înseamnă a ajuta poporul în lupta lui pentru „libertatea poporului“, despre care vorbesc atît de mult Balalaikinii liberalismului rus⁷⁸. Oricare ar fi soarta Dumei și oricare ar fi acțiunile viitoare și „in-

tențiile“ guvernului, în orice caz numai gradul de conștiință și de organizare a maselor populare vor hotărî, în ultimă instanță, deznodămîntul luptei pentru libertate. Cine nu înțelege acest lucru ia în deșert numele de democrat.

În al doilea rînd, criticarea deschisă și necruțătoare a bugetului și o atitudine democratică consecventă la votarea bugetului au importanță pentru Europa și pentru capitalul european, și chiar pentru păturile largi ale burgheziei mijlocii și ale micii burghezii din Europa care dau bani cu împrumut guvernului rus al d-lor Stolîpini. Atît bancherii cît și ceilalți magnați ai capitalului internațional dau bani cu împrumut d-lor Stolîpini & Co., fiind împinși de același mobil pentru care își „riscă“ banul orice alt cămătar : să stoarcă profit. Dacă toți acești Rotschilzi, Mendelsohni etc. n-ar avea certitudinea că banii dați cu împrumut vor fi în siguranță și că dobînzile vor fi încasate cu regularitate, nici un fel de dragoste pentru „ordine“ (or, pentru burghezia europeană speriată de proletariat, „Rusia“ este un model ideal al unei ordini de cimitir) nu i-ar putea determina să-și desfacă baierele pungii. De Dumă depinde în foarte niare măsură creșterea sau slăbirea încrederii magnaților europeni ai capitalului financiar în soliditatea și solvabilitatea firmei „Stolîpin & Co.“ De altfel, nici bancherii n-ar putea să acorde împrumuturi de miliarde dacă marea masă a burgheziei din Europa n-ar avea încredere în guvernul rus. Iar această masă este înșelată în mod sistematic de venala presă burgheză din lumea întregă, de presa coruptă atît de bancheri cît și de guvernul rus. Coruperea ziarelor europene de mare tiraj pentru a le face să adopte o atitudine în favoarea împrumuturilor ruse este un fenomen „normal“. Pînă și lui Jaurès i s-au oferit 200 000 de franci ca să-l facă să renunțe la campania împotriva împrumutului rus : atît de mult prețuiește guvernul nostru „opinia publică“ chiar și a acelor pături ale micii burghezii din Franța care sînt capabile să nutrească simpatie pentru socialism.

Toată masa largă mic-burgheză din Europa are o posibilitate infimă de a verifica situația reală a finanțelor Rusiei, solvabilitatea reală a guvernului rus, mai bine zis ea nu dispune aproape de nici un fel de mijloace pentru

a descoperi adevărul. Glasul Dumei, ale cărei dezbateri și *hotărîri* vor fi *imediat* cunoscute de *întregul* public european, are în această privință o mare importanță. Nimeni nu ar putea să facă atît de mult pentru a lipsi pe Stolîpini & Co. de sprijinul financiar al Europei cît ar putea să facă Duma.

De aici rezultă de la sine care este datoria Dumei „opozitioniste“. Această datorie n-a fost îndeplinită *decît* de social-democrați. După cum recunoaște ziarul semicadet „Tovarișci“, social-democrații au pus problema mai principal *decît* toți ceilalți, și anume în cuvîntarea deputatului Aleksinski, care a luat cuvîntul la discuția în jurul bugetului. Și, contrar părerii ziarului semicadet „Tovarișci“, social-democrații au procedat just prezentînd o declarație clară, precisă și categorică în sensul că *pentru social-democrați* este inadmisibilă aprobarea unui buget cum este cel rus. În această declarație ar fi trebuit să se adauge numai o expunere a punctului de vedere socialist în ceea ce privește bugetul statului de clasă burghez.

Social-democrații n-au fost urmați *decît* de narodnicii de extremă stîngă, adică de socialiștii-revoluționari. Masa democrației țărănești, trudovicii și socialiștii-populiști șovăie, ca de obicei, între partidul liberal și proletariat: micul proprietar se tîrăște în coada burgheziei, deși povara de nesuportat a „prijim“*-ului iobăgist-fiscal îl împinge cu putere spre clasa muncitoare care luptă.

Atîta timp cît sînt urmați de trudovici, liberalii continuă să conducă Duma. Cînd socialiștii arată rolul trădător pe care îl au cadeții în problema bugetului, cadeții răspund... cu glume proaste sau cu fraze gen „Novoe Vremea“, gen Menșikov, ca, de pildă, exclamația lui Struve cu privire la gestul de efect al social-democraților etc.

Dar nici prin mici glume, nici prin tertipuri, nici prin frazeologie ei nu vor reuși să ascundă că liberalismul burghez a călcat în picioare *cele două* sarcini ale *democraților* despre care am vorbit mai sus.

După cum am arătat în repetate rînduri, trădarea revoluției de către liberali nu constă în încheierea unor tran-

* Cuvînt format prin etimologie populară de la cuvîntul „regim“ (*prijimati* „a oprima“). — Nota trad.

zații între anumite persoane, în trădarea săvârșită de anumite persoane, ci în politica lor de clasă, care, din interese egoiste, urmărește o împăcare cu reacțiunea, sprijinirea directă și indirectă a acesteia. Tocmai aceasta este politica pe care o duc cadeții în problema bugetului. În loc să explice poporului adevărul, ei *caută să adoarmă* atenția poporului, împingând intenționat pe primul plan birocrați anchilozăți de felul lui Kutler. În loc să explice Europei adevărul, ei consolidează poziția guvernului, risipindu-se în chestiuni mărunte în critica lor și refuzând astfel să confirme în fața Europei falimentul firmei „Stolîpin & Co.“

Și pînă acum cadeții duceau pe ascuns această politică mic-burgheză lașă și lamentabilă. În timpul campaniei electorale pentru Duma a II-a, social-democrații au arătat în cadrul adunărilor populare care au avut loc la Petersburg, că în primăvara anului 1906 cadeții *au ajutat* guvernul să obțină un împrumut de două miliarde de franci pentru represiuni, curți marțiale și expediții de pedepsire. Clemențeau îi înștiințase pe cadeți că va porni o campanie împotriva împrumutului dacă partidul cadet va declara în mod formal că acest împrumut nu este acceptabil pentru poporul rus. Cadeții *au refuzat să facă acest lucru* și astfel au ajutat la procurarea banilor pentru contrarevoluție. Ei nu pomenesc nici un cuvînt despre această manevră. Dar ceea ce a fost secret iese la iveală acum în Dumă. Ei recurg fățiș în Dumă la aceeași manevră de o nemaipomenită mîrșăvie.

E timpul să fie demascată în toate amănuntele ei chiar de la tribuna Dumei și să se spună poporului întregul adevăr.

CUCUL ÎL LAUDĂ PE COCOȘ...

Cadeții îi laudă pe cei de la „Novoe Vremea“. Cei de la „Novoe Vremea“ îi laudă pe cadeți. Partidul „libertății poporului“ este mulțumit de cuvântul de încheiere rostit de d-l ministru la închiderea dezbaterilor în jurul bugetului. Partidul celor care sînt întotdeauna mulțumiți de toți miniștrii este mulțumit de faptul că partidul cadet, care se află în fruntea „centrului“ în Dumă, consimte să aprobe bugetul guvernului dizolvării Dumei.

„Dacă mai este nevoie de o dovadă — începe emfatic autorul articolului de fond din ziarul „Revi“ (numărul din 28 martie) — că dezbaterile generale care au avut loc în Duma de stat în jurul bugetului n-au fost lipsite de roade, cuvântul de încheiere rostit de d-l ministru al finanțelor constituie cea mai strălucită dovadă în acest sens“.

Dar în ce constă această strălucită dovadă ?

În aceea că în cuvîntarea d-lui ministru „nu mai este nici urmă“ din „tonul arogant-moralizator și iritat-ironic“ de mai înainte... Răspunsul d-lui ministru a fost corect în ceea ce privește forma, iar în ceea ce privește conținutul a constituit „un omagiu adus forței vădite de critica pe care o face Duma“ ; d-l ministru a consolat Duma, spunînd că ea are mai multe drepturi decît se pare ; a făcut partidului libertății poporului complimente, „pe care, de altfel, prin votul ce a urmat, le-a meritat majoritatea covîrșitoare a Dumei“ (consimțind să trimită bugetul în comisie).

Da, da, acestea sînt dovezile strălucite ale cadeților că lucrările Dumei „n-au fost lipsite de roade“. Roade nu în

sensul că ar exista o perspectivă cît de cît serioasă de îmbunătățire a situației reale și nici în sensul că masele populare ar fi învățat cîte ceva și ar fi înțeles unele sarcini ascunse sub poleiala constituțională. Nicidecum. Roadele constau în aceea că ministrul a devenit mai corect, mai amabil, — mai amabil față de cei care, în numele „reprezentanței naționale“, sînt gata să consimtă la orice compromis.

Liberalii consimt să prostitueze reprezentanța națională pentru a consolida bazele dominației ultrareacționarilor. Cu *această* condiție guvernul lui Stolîpin & Co. consimte să nu dizolve (*deocamdată...*) Duma. Amîndouă părțile sînt foarte bucuroase și pătrunse de înduioșare reciprocă.

Numărul de astăzi al ziarului „Novoe Vreame“, fără să scape prilejul de a dojeni pe cadeți pentru componența „evreiască“ a comisiei cultelor, publică în același timp considerații ample ale reporterului său din Dumă care demonstrează de ce nu este avantajoasă dizolvarea Dumei. „Chiar și din punctul de vedere al elementelor de extremă dreaptă, dizolvarea Dumei în momentul de față ar fi cît se poate de inoportună și dăunătoare“. Legea electorală nu poate fi modificată fără o lovitură de stat, iar dacă s-ar face noi alegeri pentru Dumă pe baza legii electorale actuale, s-ar putea „să pierdem actualul centru al Dumei a II-a de stat“. Acest centru, după spusele reporterului de la „Novoe Vreame“, „începe de la octombriști și apoi, cuprinzînd pe deputații partidului înnoirii pașnice, pe deputații fără partid, polonezi și cadeți, ajunge pînă la trudo-vici“. „Centrul actual se situează, fără îndoială, pe punctul de vedere strict al monarhiei constituționale și pînă acum s-a străduit din răsputeri să facă o muncă efectivă. *Acest centru noi îl vom pierde în orice caz* (dacă Duma a II-a va fi dizolvată). *Asta înseamnă deci că nu vom avea un buget aprobat de Dumă*, căci eu consider în afară de orice îndoială că bugetul depus de guvern — cu unele modificări *neînsemnate* (auziți!) — va fi adoptat de Duma a II-a“.

Așa scrie „Novoe Vreame“. Raționamentul ziarului este cît se poate de limpede. Punctul de vedere al elementelor *de extremă dreaptă* și care totodată doresc *acum să păstreze Duma* este expus cum nu se poate mai bine.

În sferele superioare ale înaltei aristocrații guvernante se înfruntă două curente : unul cere ca Duma să fie dizolvată, celălalt să fie deocamdată păstrată. Încă de mult „Novoe Vremea“ a dezvoltat, a expus și a apărat prima politică și, de la caz la caz — sau mai bine zis : în orice caz ! —, continuă s-o apere și acum. Dar înalta aristocrație guvernantă mai promovează și o altă politică. Avem tot timpul s-o dizolvăm. Dar cu un buget aprobat de Dumă va fi, desigur, mai ușor să obținem un împrumut. Deci e mai avantajos să așteptăm. Amenințarea dizolvării rămîne, și cu această amenințare „noi“ exercităm o presiune continuă asupra cadeților, determinîndu-i să se deplaseze, într-un mod evident pentru toată lumea, spre dreapta.

Nu încape îndoială că cea de-a doua politică este mai subtilă și mai indicată din punctul de vedere al intereselor moșierilor reacționari. Prima politică este brutală, grosolană, pripită. Cea de-a doua este mai chibzuită, deoarece dizolvarea „este ținută ca o rezervă“ și în același timp *guvernul se folosește de liberali*. Un buget aprobat de Dumă este aproape echivalent cu consimțămîntul de a preschimba o poliță, consimțămînt dat unui falit. Este mai avantajos să pui mai întîi mîna pe polița *preschimbată* pentru o nouă scadență și apoi să dizolvi și Duma, decît s-o dizolvi imediat, fără să încerci să obții preschimbarea poliței.

Iar în afară de aprobarea bugetului pot doar să mai fie și alte polițe de acest fel. De pildă, cadeții și-au și *îmbunătățit*, din punctul de vedere al moșierilor, proiectul lor agrar. Să treacă acest proiect prin Dumă și apoi să vină la Consiliul de stat spre a fi examinat și a i se *aduce noi îmbunătățiri*. Dacă „noi“ vom dizolva Duma într-un *astfel* de moment, vom avea nu una, ci *două* polițe preschimbate. „Noi“ vom avea posibilitatea de a căpăta din partea Europei nu un miliard, ci, poate, două. Un miliard cu prilejul aprobării bugetului de către Dumă, adică *pe baza* „gospodăriei statului, care a fost supusă focului unui control strict constituțional“. Al doilea miliard cu prilejul „marii reforme agrare, care este supusă focului unei activități creatoare cu adevărat constituționale a reprezentanței naționale“.

Consiliul de stat va îndrepta puţinţel proiectul agrar al cadeţilor. Acest proiect abundă şi acum în fraze cât se poate de confuze care nu precizează nimic. În realitate, totul depinde de componenţa comitetelor agrare locale. Cadeţii sînt împotriva alegerii acestor comitete prin vot universal, direct, egal şi secret. Cadeţii sînt pentru ca moşierii şi ţăranii să fie reprezentaţi în mod egal şi controlul să fie exercitat de către o persoană desemnată de guvern. Acceptînd această idee fundamentală a excelentului proiect liberal, guvernul şi moşierii nu riscă nimic, pentru că asemenea comitete, cu concursul binevoitor al Consiliului de stat, al lui Stolîpin & Co., fără doar şi poate vor transforma neapărat „înstrăinarea forţată“ a pămîntului moşieresc într-o înrobire forţată a ţăranului printr-o nouă răscumpărare ruinătoare a pămînturilor nisipoase, mlăştinoase şi nedefrişate ce i se vor repartiza.

Aceasta este adevărata semnificaţie a politicii guvernului şi a politicii cadeţilor. Prin trădarea lor, liberalii ajută pe moşieri să aranjeze lucrurile cu dibăcie. Dacă ţăranii — „trudovicii“ —, deşi au fost preveniţi de social-democraţie, vor continua să-i urmeze pe liberali, în mod inevitabil moşierul, cu ajutorul avocatului liberal, îl va înşela pe ţăran.

Scris la 28 martie
(10 aprilie) 1907

Publicat la 29 martie 1907
în ziarul „Naşe Eho“ nr. 4

Se tipăreşte după textul
apărut în ziar

LUPTĂTORII INTELECTUALI ÎMPOTRIVA DOMINAȚIEI INTELECTUALILOR

În nr. 13 al ziarului „Narodnaia Duma”⁷⁹ a fost publicat un proiect de rezoluție nesfârșit de lung cu privire la organizațiile muncitorești de masă și la congresul muncitoresc, elaborat de un grup de publiciști și de practicieni menșevici în vederea apropiatului congres. Spre deosebire de celelalte rezoluții ale menșevicilor (cu privire la Duma de stat și la „platforma tactică”), numele autorilor acestei rezoluții nu sînt indicate. Nu știm dacă este o scăpare întîmplătoare sau dacă aceasta denotă o nouă grupare a menșevicilor în această problemă. Amintim că un menșevic și un partizan atît de înflăcărat al congresului muncitoresc cum este Eli a declarat: „Numai o parte dintre menșevici sînt mai mult sau mai puțin de acord cu convocarea unui congres muncitoresc” (pag. 82 din culegerea „Cu privire la congresul muncitoresc pe întreaga Rusie. Material pentru congresul ordinar al P.M.S.D.R.”).

Dar să trecem la conținutul rezoluției. Ea are două părți: A și B. Prima parte conține în expunerea de motive o sumedenie de banalități despre utilitatea organizării și unirii maselor muncitorești. „Pentru a-și da importanță”, cum spunea Bazarov*, organizarea se transformă chiar în *autoorganizare*. Este adevărat că, în fond, acest cuvîntel nu exprimă nimic, nu conține nici o idee precisă, dar este un cuvîntel îndrăgît de partizanii congresului muncitoresc! N-are importanță că această „autoorganizare” nu este decît

* — eroul principal al romanului lui I. S. Turgheniev „Părinți și copii”.
— Nota trad.

un subterfugiu intelectualist care camuflează sărăcia de idei organizatorice adevărate ; unui muncitor nu i-ar fi trecut niciodată prin gând să născocească „autoorganizarea“...

În expunerea de motive este criticată social-democrația pentru că „în rîndurile ei intelectualitatea are, în comparație cu elementele ei proletare, un rol dominant și determinant“. E o critică interesantă. Nu vom face deocamdată o analiză a adevăratei ei semnificații istorice-sociale, deoarece ar însemna să ne abatem prea mult de la tema dată. Nu punem decît următoarea întrebare : tovarăși „publiciști și practicieni menșevici“, de ce nu începeți chiar cu voi ? De ce medicul nu-și tămăduiește bolile sale ? Doar în fiecare frază din rezoluția voastră răzbate ceea ce voi numiți „rolul dominant și determinant al intelectualității“ ! De ce *n-ar începe* „intelectualitatea“ voastră prin a se da la o parte, lăsînd elaborarea rezoluțiilor pe seama „elementelor proletare“ ? Ce garanții există că în „autoorganizațiile“ pe care le proiectați voi, „publiciști și practicieni ai minorității“, nu se va repeta același fenomen ? ?

Larin, Eli și mulți alți partizani ai congresului muncitoresc fac „o critică nimicitoare“ social-democrației pentru faptul că *strecoară* rezoluții. Și, în numele unei astfel de critici, acești *publiciști* „strecoară“ noi perioade nespuse de plictisitoare și nespuse de lungi despre „autoorganizare“... O frumusețe !

Relevînd totodată „influența ideologică și politică“ a partidului social-democrat rus (adică a P.M.S.D.R. ? sau aici *dinadins* a fost ales un cuvînt cu un conținut mai larg, ca să-i includă și pe d-nii Prokopovici, Kuskova, Posse și alții ?) asupra păturilor înaintate ale proletariatului, rezoluția spune că ar fi de dorit o „*unire a forțelor*“ social-democrației ruse „*cu elementele conștiente din punct de vedere politic ale proletariatului*“ (A, punctul 6).

Măcar o dată, tovarăși, încercați să *reflectați* asupra cuvintelor din care vă alcătuiți frazele ! Poate oare un proletar „conștient din punct de vedere politic“ să nu fie *social-democrat* ? Dacă nu poate, atunci frazele voastre se reduc la o tautologie goală, la o vorbărie lipsită de con-

ținut, bombastică și pretențioasă. În cazul acesta trebuie să vorbim despre lărgirea rîndurilor P.M.S.D.R. pentru a-i include pe adevărații social-democrați care încă nu fac parte din el.

Dacă poate, înseamnă că voi admiteți că și proletarul socialist-revoluționar este un proletar conștient. Este ridicol să afirmi că el nu este „conștient *din punct de vedere politic*” ! Deci reiese că, la adăpostul unor fraze răsunătoare despre „autoorganizarea” și „independența” partidului *de clasă*, în fapt voi propovăduiți *dezorganizarea* proletariatului, atrăgînd ideologi *neproletari*, confundînd independența reală (social-democrații) cu lipsa de independență, cu dependența față de ideologia burgheză și față de politica burgheză (socialiștii-revoluționari).

În loc să între într-a dumisale încăpere, cea de-alătura a nimerit ⁸⁰...

Întocmai ca intelectualii „economisți” de odinioară, din anii 1895—1901, care, sub steagul „autoorganizării”, al unei mișcări „pur muncitorești” etc. ⁸¹, căutau să impună muncitorilor îngustimea lor, nesiguranța, lașitatea și ezităările lor !

Concluzia trasă din partea A : „congresul consideră că una dintre cele mai importante sarcini imediate ale social-democrației ruse este de a duce munca umăr la umăr cu elementele înaintate din rîndurile maselor muncitorești (deci și umăr la umăr cu *muncitorii socialiști-revoluționari* și nu *împotriva* lor ?), pentru a-i uni pe aceștia din urmă în organizații de sine stătătoare, oricît de modest ar fi din punct de vedere politic caracterul pe care, datorită împrejurărilor, locului și timpului, l-ar avea sau ar trebui să-l aibă uneori aceste organizații”.

Ce este aici precis, concret care să depășească cadrul unor *suspine* de intelectual ? Despre ce este vorba ? Nu se știe.

Să luăm asociațiile de consum. Acestea reprezintă, fără îndoială, o acțiune *de unire* a muncitorilor. Caracterul lor este destul *de modest din punct de vedere politic*. Sînt ele oare organizații „*independente*” ?? Depinde de punctul de vedere pe care te situezi. Pentru social-democrați, cu ade-

vărat independente sînt numai asociațiile muncitorești pătrunse de spirit *social-democrat*, și nu numai pătrunse de „spirit” social-democrat, dar și legate de social-democrație din punct de vedere tactic și politic, fie pentru că fac parte din partidul social-democrat, fie pentru că sînt *alăturate* acestui partid.

Pentru sindicaliști, pentru „bezzaglavți”⁸², pentru partizanii lui Posse, pentru socialiștii-revoluționari, pentru „progresiștii (*burghezi*) fără partid”, dimpotrivă, *independente* sînt numai asociațiile muncitorești care *nu fac parte* din partidul social-democrat și care *nu sînt alăturate* acestui partid, care nu sînt legate prin politica lor efectivă, prin tactica lor tocmai de social-democrație și numai de social-democrație.

Această deosebire dintre cele două puncte de vedere nu este născocită de noi. Oricine va recunoaște că, într-adevăr, există două puncte de vedere care *se exclud* reciproc și luptă între ele oriunde și pretutindeni, în orice acțiune de „unire” a muncitorilor cu un prilej sau altul. Sînt puncte de vedere ireconciliabile, deoarece pentru social-democrați „nepartinitatea” (în domeniul tacticii și în politică în general) nu este decît o formă camuflată și de aceea extrem de dăunătoare de *subordonare* a muncitorilor față de ideologia *burgheză*, față de politica *burgheză*.

Deci : în fond, rezoluția n-a spus nimic în concluzia ei. În cazul cel mai bun, concluzia ei este o vorbărie goală. În cazul cel mai rău este o vorbărie dăunătoare, care derutează proletariatul, pune în umbră adevărurile *social-democrate elementare* și deschide larg porțile în fața tuturor *burghezilor* de clasă, care în toate țările Europei au pricinuit vreme îndelungată mari prejudicii mișcării muncitorești *social-democrate*.

Cum trebuie îndreptată rezoluția ?

Frazeologia trebuie eliminată. Să se spună simplu : social-democrații trebuie să contribuie la crearea a diferite asociații muncitorești, cum sînt, bunăoară, cele de consum, preocupîndu-se în permanență ca orice asociație muncitorească să fie un focar de propagandă, agitație și organizare *social-democrată*.

Aceasta ar fi într-adevăr o rezoluție „modestă din punct de vedere politic“, dar o rezoluție *concretă și social-democrată*. Pe cînd ceea ce ați prezentat dv., domnilor luptători intelectuali, împotriva „rolului dominant și determinant al intelectualității“ nu este o rezoluție proletară, ci o frazeologie de intelectual.

Despre partea a doua (B) a rezoluției, data viitoare *.

„*Nașe Eho*“ nr. 5
din 30 martie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* Vezi volumul de față, pag. 178—191. — *Nota red.*

DEZORIENTAREA UNORA CARE S-AU SUPĂRAT

(ÎN JURUL PROBLEMEI CONGRESULUI MUNCITORESC)

Partea a doua (B) a rezoluției pe care o analizăm * este consacrată problemei congresului muncitoresc.

Despre această problemă menșevicii au scris și au vorbit atît de mult, încît n-ar fi fost rău dacă ne-ar fi oferit o rezoluție care să tragă într-adevăr concluzii, să risipească nedumeririle și să înlătore divergențele în interpretarea ideilor, o rezoluție care să dea partidului o directivă clară și precisă. Este suficient să spunem că în cea mai recentă listă a publicațiilor ruse care se ocupă de congresul muncitoresc (broșura „Cu privire la convocarea unui congres muncitoresc pe întreaga Rusie“, despre care am vorbit mai sus) sînt indicate 15 titluri de broșuri și de reviste care tratează această problemă din punct de vedere menșevic.

Să vedem ce roade a dat toată această „discuție“.

Primul punct al expunerii de motive :

„privite în sine, dacă nu se află sub influența partidelor sau a organizațiilor social-democrate proletare, organizațiile muncitorești de masă care iau naștere și se formează exclusiv pe baza nevoilor și a cerințelor profesionale, locale (?) și în general (?) a nevoilor și cerințelor de grup (??), vădesc tendința nemijlocită de a îngusta orizontul intelectual și politic al maselor muncitorești, limitîndu-l la sfera îngustă a intereselor profesionale și în general a intereselor particulare și a nevoilor de zi cu zi ale diferitelor pături sau grupuri ale proletariatului“.

Ce organizații *de masă* se pot forma pe baza nevoilor *de grup*, Alah știe. Prin grup se înțelege întotdeauna ceva

* Vezi analiza primei părți în nr. 5 al ziarului „Nașe Eho“ (vezi volumul de față, pag. 173—177. — Nota red.).

mic, diametral opus masei. Autorii rezoluției înșiră cuvinte fără să se gîndească la conținutul lor concret, precis.

Apoi, ce înseamnă organizații de masă create pe baza nevoilor *locale*? La ce tip de organizații se referă aici rezoluția? Este iarăși o chestiune care rămîne nelămurită. Dacă este vorba de organizații cum sînt asociațiile de consum, cooperativele etc., apoi trăsătura lor distinctivă nu constă nicidecum în caracterul lor *local*. Slăbiciunea manifestată de menșevici pentru fraze cu caracter general, eschivarea lor de la o expunere *concretă* a problemei este o trăsătură specifică intelectualului. Ea este complet străină proletariatului și, din punctul de vedere al proletariatului, este dăunătoare.

După sensul literal al cuvintelor, în „organizațiile muncitorești de masă care iau naștere pe baza nevoilor și cerințelor *locale*” intră și *sovietele de deputați ai muncitorilor*. Acesta este un tip de organizații muncitorești de masă din perioada revoluționară foarte cunoscut în Rusia. Putem spune cu toată certitudinea că rareori un articol despre congresul muncitoresc și despre organizațiile muncitorești de masă, în general, poate evita referirea la acest tip de organizație. Rezoluția, ca și cum ar vrea să-și bată joc de cerința de a se formula concret și precis idei și lozinci bine determinate, nu pomeneste *nici un cuvînt* despre sovietele de deputați ai muncitorilor, *nici un cuvînt* despre sovietele de împuterniciți ai muncitorilor etc.

Reiese, așadar, că ni s-a oferit o *critică* prin jumătăți de cuvinte la adresa unor organizații *locale* de masă, fără a atinge cîtuși de puțin problema însemnătății lor *pozitive*, a condițiilor lor de activitate etc.

Mai departe, oricum ați îndrepta diferitele părți ale acestui prim punct, extrem de stîngaci, al expunerii de motive, el tot va conține o greșeală generală, fundamentală. „Dacă nu se află sub influența partidelor social-democrate proletare”, nu numai organizațiile sindicale, nu numai cele locale, nu numai cele de grup, dar și organizațiile *politice* de masă care nu au un caracter local „vădesc tendința de a îngusta orizontul muncitorilor”.

Potrivit intenției autorilor, primul punct al expunerii de motive este menit să explice trecerea la „congresul munci-

toresc pe întreaga Rusie“, în sensul că organizațiile locale, sindicale etc. ar îngusta orizontul, *în timp ce* congresul muncitoresc pe întreaga Rusie etc. Dar logica îi trădează definitiv pe onorabilii „publiciști și practicieni“, întrucât influența sau lipsa unei influențe a social-democrației este posibilă în *amândouă* cazurile! În locul unei contrapunerii a ieși o confuzie...

Punctul al doilea al expunerii de motive :

„Idea convocării unui congres muncitoresc pe întreaga Rusie cu scopul ca la acest congres să se pună bazele unirii politice a muncitorilor ruși, idee întâmpinată cu simpatie în cercurile muncitorești, va introduce principiul unificării în construcția organizatorică a maselor muncitorești și pe primul plan va pune în fața lor interesele generale ale clasei muncitoare și sarcinile ei în actuala revoluție rusă“.

În primul rînd este oare adevărat că această faimoasă „idee“ a fost întâmpinată cu simpatie în cercurile muncitorești? La punctul al cincilea al expunerii de motive a aceleiași rezoluții se spune: „năzuința muncitorilor înșiși spre convocarea lui (a congresului muncitoresc) *nu s-a manifestat încă* prin vreo măsură practică serioasă luată de ei în vederea pregătirii acestui congres“.

Aici, fără să vrea, autorii rezoluției au spus adevărul. Există o sumedenie de lucrări scrise de *intelectuali* cu privire la congresul muncitoresc și nici un fel de acțiuni practice serioase întreprinse de *muncitorii înșiși*. Încercarea de a atribui muncitorilor această născocire intelectualistă dă greș.

Mai departe. Ce înseamnă congres muncitoresc? Scopul lui este „să pună bazele unirii politice a muncitorilor ruși“.

Așadar, nici P.M.S.D.R. n-a pus încă aceste baze, nu le-a pus nici demonstrația de la Rostov din 1902⁸³, nici grevele din vara anului 1903⁸⁴, nici 9 ianuarie 1905, nici greva din octombrie 1905! Pînă acum a existat o istorie, dar acum nu mai există! „Bazele“ s-au pus numai prin faptul că Akselrod & Co. au născocit congresul muncitoresc... E magnific.

Ce înseamnă unirea „*politică*“ a muncitorilor? În cazul cînd autorii n-au inventat în mod special pentru această

rezoluție o terminologie nouă, aceasta înseamnă unire în jurul *unui anumit program politic și al unei anumite tactici politice*. Dar care anume? ? ? Să nu știe intelectualii noștri că în întreaga lume există și au existat cazuri de *unire politică* a muncitorilor sub steagul *politicii burgheze*? Sau acest lucru nu este valabil pentru sfânta Rusie? Oare în sfânta Rusie orice unire politică a muncitorilor este implicit o unire social-democrată ?

Bieții autori ai rezoluției s-au încurcat într-un asemenea hal fiindcă *n-au îndrăznit* să exprime pe față ideea care stă într-adevăr la baza congresului muncitoresc și care a fost de mult exprimată de adepții lui înflăcărați, mai sinceri sau mai tineri. Această idee constă în faptul că congresul muncitoresc trebuie să fie un congres muncitoresc *fără partid*. Căci, într-adevăr, făcea oare să vorbească cineva serios despre un congres muncitoresc *de partid* ? ?

Dar menșevicii noștri s-au temut să spună deschis și fără ocol *adevărul*: „Unirea politică fără partid a muncitorilor“...

Sfârșitul punctului: ideea convocării unui congres „va introduce principiul unificării în construcția organizatorică a maselor muncitorești și pe primul plan va pune în fața lor interesele generale ale clasei muncitoare și sarcinile ei...“. La început construcția organizatorică, iar după aceea *sarcinile*, adică programul și tactica! N-ar trebui cumva să se raționeze tocmai invers, tovarăși „publiciști și practicieni“? Ia gândiți-vă: poate fi oare *unificată* construcția organizatorică dacă n-a fost *unificat* modul de a înțelege interesele și sarcinile clasei? Dacă vă veți gândi puțin, vă veți da seama că nu se poate.

Or, diferitele partide înțeleg *în mod diferit* interesele generale ale clasei muncitoare și sarcinile ei în revoluția actuală. Pînă și în P.M.S.D.R. unificat, în mod diferit înțeleg aceste sarcini menșevicii, partizanii lui Troțki și bolșevicii. Ia gândiți-vă, tovarăși: este oare cu puțință ca aceste divergențe să *nu se răsfrîngă* asupra congresului muncitoresc? să *nu iasă la suprafață* în cadrul lui? să nu se complice datorită divergențelor cu anarhiștii, cu socialiștii-revoluționari, cu trudovicii etc. etc.? Poate oare

„ideea convocării unui congres muncitoresc“ sau convocarea lui să *înlăture* aceste divergențe ? ?

Și reiese că promisiunea autorilor rezoluției : „ideea convocării unui congres muncitoresc va introduce *principiul unificării* etc.“ este ori visul inocent al unui intelectual foarte tânăr, influențat de ultima carte citită, ori demagogie, adică încercare de a ademeni masele cu promisiuni irealizabile.

Nu, tovarăși. Ceea ce unifică este adevărata luptă. Ceea ce unifică este dezvoltarea partidelor, lupta lor îndelungată în cadrul parlamentului și în afara lui, este greva generală etc. Dar, recurgînd la experimentul convocării unui congres fără partid, nu poți crea o unificare reală, nu poți stabili unitatea în ceea ce privește înțelegerea „intereselor și sarcinilor“.

S-ar putea, desigur, spune : lupta care se va desfășura între diferite partide la congresul muncitoresc va face ca social-democrații să aibă o arenă mai largă de acțiune și va duce la victoria lor. Dacă priviți congresul muncitoresc în felul acesta, trebuie s-o spuneți deschis, și nu să promiteți rîfuri de lapte și munți de pilaf de pe urma „principiului de unificare“. Dacă nu spuneți deschis acest lucru, riscați ca muncitorii derutați și orbiți de promisiuni să vină la congres pentru *unificarea politicii* și să vadă în realitate mari divergențe *de neîmpăcat* în politică, să vadă că unirea imediată a socialiștilor-revoluționari, a social-democrațiilor etc. este *imposibilă* și să *plece dezamăgiți*, să plece blestemînd pe intelectualii care i-au amăgit, „politica“ în general, socialismul în general. Efectul inevitabil al acestei dezamăgiri va fi strigătul : jos politica ! jos socialismul ! Ele dezbină pe muncitori în loc să-i unească ! Aceasta va duce la întărirea cine știe căror forme primitive de trade-unionism pur sau de sindicalism naiv.

Desigur că *pînă la urmă* social-democrația va învinge toate greutățile, va rezista tuturor încercărilor, va uni strîns pe toți muncitorii. Dar este oare aceasta un motiv pentru a se duce o politică aventuristă ?

Punctul al 3-lea al expunerii de motive :

„introducînd în răzlețele încercări de organizare ale maselor social-active (ia te uită ce-o mai întoarce „ca să-și dea importanță“) ale proletariatului un scop concret unificator cum este convocarea unui congres muncitoresc general (acum nu mai e pe întreaga Rusie, ci general ! adică congres muncitoresc general de partid sau fără partid ? Spuneți, tovarăși ! Nu vă fie teamă !), propaganda și agitația în favoarea convocării lui vor da, la rîndul lor, un puternic impuls tendinței de autoorganizare a acestor pături (adică *fără influența social-democrației*, căci altfel n-ar fi autoorganizare ?) și vor intensifica activitatea lor în această direcție“.

Aceasta înseamnă a trimite de la Ana la Caiafa. Punctul al 2-lea : congresul muncitoresc va introduce principiul unificării. Punctul al treilea : unirea pe baza scopului concret al congresului muncitoresc va da impuls autoorganizării. Pentru ce este nevoie de autoorganizare ? Pentru convocarea unui congres muncitoresc. Pentru ce e nevoie de un congres muncitoresc ? Pentru autoorganizare. Pentru ce este nevoie de rezoluții scrise de publiciști împotriva dominației intelectualilor ? Pentru autosatisfacția intelectualilor.

Punctul al 4-lea :

„Avînd în vedere popularitatea tot mai mare de care se bucură ideea unui congres muncitoresc în cercurile muncitorești, o atitudine pasivă și mai ales o atitudine ostilă din partea partidelor (? ? greșeală de tipar ? din partea partidului social-democrat ?) față de încercările de a transpune în viață această idee ar deschide unor aventurieri lipsiți de principii largi posibilități de a-i împinge pe muncitori pe o cale greșită, aruncîndu-i în brațele a tot felul de demagogi“.

Un punct care lasă să se vadă o mare supărare. Conținutul lui vădește dezorientarea unor oameni supărați. Nici ei nu știu prea bine pe cine ocărăsc și de aceea trag într-ai lor.

Iau ultima fasciculă (a V-a) din „Otgoloski“⁸⁵. E. Cearski scrie împotriva lui I. Larin : I. Larin „descoperă pe neașteptate un panaceu organizatoric“... „o rețetă neaștep-

tată“... „confuzie“... „I. Larin nu-și dă seama că-și propune să consfințim printr-un act «conștient» tendințele stihinice ale revoluției, tendințe direct ostile unirii de clasă a maseilor muncitorești. Și toate acestea se fac în interesul congresului muncitoresc“... „În orice caz, avem în fața noastră un teren extrem de prielnic pentru «demagogia pe tema pământului» de toate nuanțel... Concluziile gândirii confuze a tovarășului Larin“.

Cred că-i destul, nu-i așa? *Menșevicii* îl acuză pe Larin și de demagogie, și de aventurism, pentru că rețeta, panaceul și celelalte complimente vădesc tocmai aventurismul.

Reiese că au țintit în unul și au nimerit în altul! Într-adevăr, de-ai lor au fost și nu s-au cunoscut. Și trebuie să aveți în vedere că, dacă autorii rezoluției îl taxează pe Larin de aventurier și demagog, *Eli & Co. merg și mai departe decât Larin*. *Eli* scrie de-a dreptul („Congresul muncitoresc pe întreaga Rusie“, Moscova, 1907) că în problema congresului muncitoresc există *două curente*, că *ei*, menșevicii din Moscova, nu sînt de acord nici cu „petersburghezii“ (pag. 10), nici cu Larin. „Petersburghezii“, zic ei, vor numai un congres al avangărzii muncitorești, ceea ce ar fi o simplă „variantă a congresului partidului“ (pag. 10—11). Larin „este considerat la Petersburg un eretic și un tolerant“ (pag. 10). Larin vrea un „partid muncitoresc pe întreaga Rusie“. Moscoviții vor o *uniune muncitorească pe întreaga Rusie*.

Se pune întrebarea: dacă Larin a fost astfel „frecat“ în „Oțgoloski“, atunci ce să spunem despre *Eli*, *Ahmet Ț.*, *Arhanghelski*, *Solomin & Co.*? Rezultă că și Larin și moscoviții sînt vizați prin cele spuse în punctul 4, care vădește atîta supărare! Dar, dragi tovarăși, dacă vă supărați și dacă blamați în rezoluția voastră „*calea greșită*“, sînteți datori cel puțin să arătați care este *calea cea dreaptă*. Altfel, dezorientarea voastră de oameni supărați devine de-a dreptul ridicolă. Or, voi, deși respingeți „uniunea muncitorească pe întreaga Rusie“ și „partidul muncitoresc pe întreaga Rusie“, *nu suflați nici un cuvînt* din care să se vadă în vederea cărui scop practic doriți voi convocarea unui congres muncitoresc!

Demagogii și aventurierii sînt în stare să pornească pregătirea unui congres muncitoresc în vederea unor scopuri greșite. De aceea noi, social-democrații, trebuie să privim cu simpatie ideea convocării unui congres muncitoresc și să nu-i indicăm *nici un fel de scopuri...* Zău dacă rezoluția menșevică nu este o adevărată colecție de ineptii de tot felul.

Punctul al 5-lea :

„că, pe de altă parte, problemele referitoare la sarcinile congresului muncitoresc, la căile și la mijloacele de pregătire a acestuia au fost pînă acum lămurite într-o foarte mică măsură în cercurile social-democrate (au fost totuși lămurite într-o măsură suficientă pentru ca și Larin și moscoviții să *arate limpede* sarcinile congresului, căile și mijloacele de pregătire a lui ! N-are rost să vă ascundeți capul sub aripă, tovarăși „petersburghezi“. Aceasta nu va face ca bobocii de rață cloțiți de Akselrod să părăsească balta și să iasă pe uscat !), că năzuința muncitorilor înșiși spre convocarea lui nu s-a manifestat încă prin vreo măsură practică serioasă luată de ei în vederea pregătirii acestuia și că congresul va fi exponentul real și nu fictiv al voinței colective a păturilor conștiente ale proletariatului și va servi unirii lui de clasă numai în cazul cînd convocarea lui va fi pregătită prin activitate de sine stătătoare organizată, avînd un sprijin puternic și sistematic din partea partidului“.

Aceasta se numește : au început cu mulți ani trăiască și au terminat cu dumnezeu să-l ierte ! Nici n-au apucat bine Larin și tinerii moscoviți să dea dovadă de „activitate de sine stătătoare“, că petersburghezii au și început să se răs-tească la ei : stai ! tu nu ești încă exponentul voinței colective ! n-ai lămurit încă în suficientă măsură ! convocarea unui congres (*fără partid*) n-a fost încă pregătită cu sprijinul puternic al *partidului* !

Bieții tovarăși Eli, Ahmet Ț. & Co ! Ei porniseră cu atîta voie bună, cu un elan tineresc atît de fermecător ; au publicat două culegeri de articole despre congresul muncitoresc, au analizat problema sub toate aspectele, au explicat și însemnătatea ei „politică generală“, și însemnătatea ei organizatorică, și atitudinea față de Dumă, și atitudinea față de partid, și atitudinea față de „stihia mic-burgheză“, — și, deodată, ce cotitură, cu ajutorul lui Akselrod !

Ne temem că, dacă pînă acum Larin era singurul care „se răzvrătea“ (țineți minte : „eretic și tolerant“) împotriva *menșevismului oficial* *, în prezent această răzvrătire se va transforma într-o *răscoală*... Akselrod a promis activitatea de sine stătătoare și un congres cu adevărat muncitoresc împotriva dominației intelectualității, iar acum niște publiciști „petersburghezi“ hotărăsc și *explicită* că această activitate de sine stătătoare trebuie înțeleasă... ca o activitate dusă cu aprobarea aceluiași hulit partid „al intelectualilor“ !

Nu-i de mirare că concluziile trase din această expunere de motive sînt de-a dreptul curioase :

„Pornind de la toate aceste considerente, congresul P.M.S.D.R. recomandă tovarășilor muncitori și intelectuali (oare ? ce drăguț din partea unor luptători împotriva „dominației“ intelectualilor !) să procedeze (dar nu asemenea lui Larin și nici asemenea lui Ahmet !) la discutarea sub toate aspectele a problemelor privind programul și sarcinile congresului muncitoresc, munca de propagandă, de agitație și organizatorică în vederea pregătirii lui, precum și căile și mijloacele în vederea convocării acestuia.

Congresul partidului consideră totodată că datoria instituțiilor de partid este de a acorda tot sprijinul încercărilor propagandistice, agitatorice și organizatorice făcute în vederea pregătirii congresului muncitoresc ; în același timp consideră că agitația ostilă încercărilor de acest fel este în principiu inadmisibilă, întrucît tinde să mențină și să consolideze învechitul regim de partid în social-democrația rusă, regim devenit incompatibil atît cu nivelul actual de dezvoltare cît și cu cerințele elementelor proletare care se grupează în cadrul și în jurul ei, precum și cu cerințele revoluției“.

Cum ai putea să numești aceasta altfel decît dezorientarea unor oameni supărați ? Cum să nu rîzi de o asemenea rezoluție ?

* Vezi Opere complete, vol. 14 Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 171. — *Nota red.*

Congresul partidului interzice apărarea *învechitului regim de partid*, regim pe care congresul însuși îl confirmă !

Congresul partidului *nu propune nici un fel* de reforme ale regimului învechit ; el *amână* pînă și faimosul „congres muncitoresc“ (în scopul unei „uniri politice“ de neconceput) și totodată *obligă partidul să acorde sprijin... „încercărilor“* !

O adevărată bombăneală neputincioasă de intelectual : sînt nemulțumit de actualul regim învechit de partid, nu vreau să-l mențin și să-l consolidez ! — Foarte bine. Dacă nu vrei să-l mențineți, propuneți schimbări precise și le vom discuta bucuros. Fiți amabili și spuneți-ne ce fel de congres muncitoresc ați dori dv. ? Acest lucru încă nu s-a lămurit... năzuința nu s-a manifestat... convocarea nu este pregătită. Trebuie să *procedăm la discutare*. — Foarte bine. Dar zău, dragi tovarăși, nu face să scrii rezoluții pentru „*a se proceda la discutare*“, căci și *așa* discutăm de multă vreme. Partidul muncitoresc doar nu este un club pentru „discuții“ de intelectuali, ci o organizație proletară de luptă. Discuțiile sînt discuții, dar vezi că trebuie să trăiești și să acționezi. Și în care *organizație de partid* îți este permis să trăiești și să acționezi ? în cea veche ? — Să nu care cumva să îndrăzniți să apărați vechea organizație învechită, să nu care cumva să îndrăzniți s-o mențineți și s-o consolidați ! — Foarte bine etc.

Asta e povestea cu cocoșul roșu. Intelectualul e nervos și se supără pe propria lui nehotărîre, pe propria lui dezorientare.

Acesta este ultimul cuvînt al „menșevismului oficial“.

*

* *

Publiciștii menșevici s-au sucit, s-au învîrtit și au reușit să ocolească problema devenită actuală, pe care a pus-o atît viața cît și diverșii publiciști : un partid muncitoresc social-democrat de sine stătător ori *înlocuirea* lui (variantă : subordonarea lui) cu o organizație politică fără partid a proletariatului ?

Rezoluția noastră bolșevică rezolvă această problemă *direct* și categoric, punând-o în mod deschis. În această chestiune n-are nici un rost să te eschivezi, indiferent dacă te eschivezi din pricina dezorientării sau a unui „împăciunitorism“ binevoitor. Este inutil să te eschivezi pentru că *înlocuirea* a fost propusă și se desfășoară o activitate *în vederea unei astfel de înlocuiri*. Cloștile intelectualiste ale menșevismului au clocit boboci de rață. Bobocii au început să înoate. Cloștile *trebuie* să aleagă : pe apă sau pe uscat ? Răspunsul lor (acest răspuns poate fi redat destul de exact prin cuvintele : nici pe apă, nici pe uscat, ci *prin noroi*) nu este un răspuns, ci o amânare, o încercare de a trăgăna.

Akselrod nu l-a putut reține pe Larin. Larin nu l-a putut reține pe Eli, pe Ahmet T. & Co. Această companie din urmă nu-i poate reține pe anarhosindicaliști.

Pe apă sau pe uscat, domnilor ?

Noi vrem să mergem pe uscat. Vă prezicem că cu cât mai zeloși și mai hotărâți vă veți băga în noroi, cu atât mai repede vă veți întoarce pe uscat.

„În scopul lărgirii și întăririi influenței social-democrației asupra maselor largi ale proletariatului“, propunem nu înlocuirea social-democrației printr-un „partid muncitoresc“ de tipul unei organizații fără partid, nici „o uniune muncitorească pe întreaga Rusie“ care să se situeze deasupra partidului, nici un congres muncitoresc în vederea unor scopuri necunoscute, ci ceva simplu, modest, străin de orice proiecte utopice : trebuie, „pe de o parte, să se intensifice munca pentru organizarea de syndicate și munca de propagandă și agitație social-democrată în rîndurile acestora, iar pe de altă parte păături tot mai largi ale clasei muncitoare să fie atrase să participe la organizațiile de partid de toate felurile“ (ultimul punct al rezoluției bolșevice).

Pentru niște intelectuali blazați, aceasta pare prea „învechit“, *prea plicticos*. N-au decît să se ocupe cu proiecte utopice : noi fi vom urma pe muncitori și la „congresul muncitoresc“ (dacă se va ține), vom arăta acolo *în fapt* justetea prezicerilor noastre și... și ne vom întoarce cu

muncitorii dezamăgiți (mai precis : dezamăgiți de unii conducători intelectuali) la munca „învechită” în cadrul sindicatelor și al organizațiilor de partid de tot felul.

★

★ ★

Cum se explică acest curent din partidul nostru „pentru un congres muncitoresc” ? Aici putem schița doar pe scurt cele trei cauze, după părerea noastră, fundamentale : 1) oboseala resimțită de intelectualul mic-burghez de pe urma revoluției ; 2) specificul oportunismului social-democrat rus, care se dezvoltă istoricește în direcția subordonării mișcării „pur muncitorești” influenței burgheze ; 3) tradițiile neasimilate ale revoluției din octombrie din Rusia.

Ad 1) *La unii* dintre adepții congresului muncitoresc se manifestă în mod vădit oboseala de pe urma revoluției și dorința de a legaliza cu orice preț partidul, de a scoate din program orice referire la republică, la dictatura proletariatului etc. Un congres muncitoresc legal este un mijloc potrivit în acest scop. Așa se și explică (în parte și datorită celei de-a doua cauze) simpatia socialistilor-populiști, a „bezzaglavților”-bersteinieni (de la „Tovarișci” etc.) și a cadeților față de un astfel de congres.

Ad 2) Să luăm prima formă istorică a oportunismului social-democrat rus. Începutul mișcării muncitorești de masă (a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut) a dat naștere acestui oportunism sub forma „economismului” și a struvismului⁸⁶. Pe atunci legătura dintre aceste două a fost arătată în repetate rânduri și de Plehanov, și de Akselrod, și de toți cei de la vechea „Iskră”⁸⁷. Faimosul „Credo” al lui Prokopovici-Kuskova (1899—1900) a exprimat în mod pregnant această legătură : intelectualii și liberalii să ducă lupta politică, iar muncitorii lupta economică. Un partid muncitoresc politic este o născocire a intelectualului revoluționar.

În acest „Credo” clasic este limpede exprimat sensul istoric, de clasă al înclinației intelectualilor pentru o mișcare „pur muncitorească”. Acest sens constă în subordonarea clasei muncitoare (în numele sarcinilor „pur mun-

citorești“) politiciii și ideologiei *burgheze*. „Înclinația“ intelectualilor exprima tendințele capitaliste de a-i subordona liberalilor pe muncitorii înapoiți.

Acum, pe o treaptă superioară de dezvoltare, se observă *aceiași lucru*. Blocurile cu cadeții — în general politica de sprijinire a cadeților — și congresul muncitoresc fără partid sînt cele două fețe ale aceleiași medalii, legate între ele așa cum sînt legate în „Credo“ liberalismul și mișcarea pur muncitorească. În *realitate*, congresul muncitoresc fără partid este expresia aceleiași tendințe capitaliste de a slăbi independența de clasă a proletariatului și de a-l subordona burgheziei. Această tendință se manifestă în mod pregnant în planurile care urmăresc înlocuirea social-democrației printr-o organizație muncitorească *fără partid* sau *subordonarea* social-democrației acesteia din urmă.

Așa se explică simpatia pe care o nutresc socialiștii-populiști, „bezzaglavții“, socialiștii-revoluționari etc. față de ideea convocării unui „congres muncitoresc“.

Ad 3) Revoluția burgheză rusă a creat organizații de masă ale proletariatului specifice, organizații care nu seamănă cu organizațiile europene obișnuite (sindicate și partide social-democrate). Acestea sînt sovietele de deputați ai muncitorilor.

Dacă instituțiile de acest fel sînt dezvoltate în mod schematic într-un sistem (cum a făcut Troțki), ori dacă în genere privești cu simpatie avîntul revoluționar al proletariatului și te lași antrenat de fraza „la modă“ a „sindicalismului revoluționar“ (cum fac unii adepți din Moscova ai congresului muncitoresc), se poate lesne ajunge la ideea unui congres muncitoresc nu pe cale oportunistă, ci pe cale revoluționară.

Dar aceasta denotă o atitudine necritică față de marea și glorioasa tradiție revoluționară.

În *realitate*, sovietele de deputați ai muncitorilor și instituțiile de același fel au fost organe ale insurecției. Forța și succesul lor erau întru totul în funcție de forța și de succesul insurecției. Apariția lor era nu o simplă comedie, ci o faptă eroică a proletariatului numai atunci cînd insurecția lua amploare. În condițiile unui nou avînt al luptei, cînd lupta va intra în *această fază*, asemenea instituții sînt,

firește, inevitabile și de dorit. Dar dezvoltarea lor istorică nu trebuie să conștie într-o continuare schematică a sovietelor locale de deputați ai muncitorilor, continuare care să meargă pînă la convocarea unui congres muncitoresc pe întreaga Rusie, ci în transformarea organelor embrionare ale puterii revoluționare (tocmai astfel de organe au fost sovietele de deputați ai muncitorilor) în organe centrale ale puterii revoluționare victorioase, într-un guvern revoluționar provizoriu. Sovietele de deputați ai muncitorilor și unirea lor sînt necesare pentru victoria insurecției. Insurecția victorioasă va crea inevitabil *alte* organe.

★
★ ★

Desigur, social-democrația rusă nu trebuie să respingă ideea participării la un congres muncitoresc, întrucît dezvoltarea revoluției urmează o linie cu foarte multe zigzaguri și poate crea situațiile cele mai diferite și mai neașteptate. Dar una este să studiezi cu atenție diferitele condiții ale revoluției, care este cînd în avînt, cînd în declin, și să cauți să le folosești, și cu totul altceva este să te ocupi cu proiecte utopice confuze sau antisocial-democratice.

Scris în aprilie 1907

Publicat în 1907 în culegerea :
„Probleme de tactică”, II,
Editura „Novala Duma”,
Petersburg

Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în culegere

PLATFORMA TACTICĂ A MENȘEVICILOR

A apărut, în foaie volantă, „*Platforma tactică în vederea apropiatului congres*, elaborată de Martov, Dan, Starover, Martînov și alții, cu participarea unui grup de menșevici practicieni“.

Ce legătură există între această platformă și rezoluția cu privire la Duma de stat elaborată de aceiași lideri ai menșevismului și publicată în nr. 47 al ziarului „Russkaia Jizn“ nu se știe. În foaia volantă despre care este vorba nu se spune nici un cuvînt din care să rezulte că concepțiile tactice expuse aici ar urma să fie elaborate mai detaliat sub forma unor proiecte de rezoluții în care probleme anume etc. Nu putem decît să regretăm această lipsă de claritate, pentru că „*Platforma tactică*“ ca atare suferă din pricina caracterului extrem de vag și de neprecis al formulărilor. Pentru a dovedi acest lucru reproducem în întregime cele trei teze finale ale platformei în care sînt expuse „sarcinile imediate ale social-democrației în perioada care urmează“ ; începem cu teza a 3-a :

„...3) Dezvoltarea activității politice și organizatorice de sine stătătoare a maselor muncitorești pe baza apărării de către ele a intereselor lor în calitate de clasă a muncitorilor salariați. Sprijinirea de către grupele de partid a construcției organizatorice care se desfășoară în rîndurile păturilor largi ale proletariatului pe tărîmul satisfacerii nevoilor lor profesionale, politice și culturale imediate, pe tărîmul luptei pentru menținerea și lărgirea concesiilor smulse de ele vechii orînduirii“.

Se poate oare imagina ceva mai vag, mai nebulos, mai lipsit de conținut ? Este oare aceasta o „platformă tactică“

în vederea congresului din 1907 sau un extras dintr-un articol de popularizare despre sarcinile clasei muncitoare în general ?

Pe ordinea de zi a congresului au fost puse, după cum se știe, și problema sindicatelor, și problema congresului muncitoresc, și problema consiliilor de împuterniciți, toate acestea sînt probleme concrete ale perioadei actuale, ale actualei trepte de dezvoltare a mișcării muncitorești. Și nouă ni se servesc generalități și vorbe goale despre „activitatea de sine stătătoare“, de parcă autorii ar urmări cu tot dinadinsul să-și ascundă părerile în problemele pe care le-a ridicat viața și pe care le-a pus partidul ! Aceasta nu este o platformă, tovarăși, ci o încercare de a ocoli problemele. Cu privire la unele probleme, cum este, de pildă, problema congresului muncitoresc, există o bogată literatură de partid, începînd cu articolele apărute în „Soțial-Demokrat“⁸⁸, organ oficial al partidului, și sfîrșind cu o serie de broșuri. O platformă se scrie pentru a da un răspuns în fond și nu pentru a ocoli problema.

„...2) Luptă ideologică hotărîtă împotriva oricărei încercări de a limita independența de clasă a proletariatului, împotriva introducerii iluziilor mic-burgheze reacționare în conștiința lui și împotriva tuturor tendințelor care duc la înlocuirea luptei de clasă organizate, prin teorie anarhistă și prin aventurism complotist“.

Tonul trădează supărare. Se vede că autorii au vrut „să-și verse necazul pe cineva“. Este dreptul lor, firește, și noi nu obișnuim să ne plîngem că tonul unei polemici este prea vehement. Polemica voastră poate fi oricît de vehementă, numai să spuneți limpede ce vreți. Or, punctul al 2-lea al vostru nu spune absolut nimic precis. El „șintește“, după cum se poate bănuși, în bolșevici, dar nu-i nimereste, din cauza caracterului vag al formulării sale. Toți bolșevicii vor fi, desigur, de acord să semneze cu amîndouă mîinile condamnarea terorii *anarhiste*, a „aventurismului complotist“, a „iluziilor mic-burgheze reacționare“ și a „încercărilor de a îngredi independența de clasă“.

Le dăm un sfat tovarășilor menșevici. Dacă vreți, tovarăși, să porniți o polemică mai vehementă împotriva bolșevicilor și să-i „atingeți“ mai bine, trebuie să scrieți rezoluții care să fie *inacceptabile* pentru noi. Trebuie să deschideți

toate parantezele, și nu să aruncați un nou vâl peste probleme de mult ridicate ! Luați exemplul de la noi : în proiectul nostru de rezoluție cu privire la organizațiile politice fără partid se spune *de-a dreptul* că sîntem adversarii *cutărilor* idei ale lui Akselrod, ai *cutărui* curent, care și-a găsit expresia în anumite lucrări ale unor membri de partid. Orice ni s-ar putea reproșa în legătură cu acest proiect de rezoluție, dar cert este că nu ni se poate reproșa lipsa de claritate sau ocolirea *fondului* controversii.

„...1) Trezirea inițiativei politice a maselor proletare prin organizarea participării lor sistematice la toate manifestările vieții politice.

Totodată, chemînd proletariatul să sprijine toate clasele progresiste în lupta lor comună împotriva reacțiunii, social-democrația respinge orice unire trainică cu vreo parte a claselor neproletare, iar acolo unde există divergențe între diferitele fracțiuni ale acestor clase, ea sprijină în fiecare caz dat acțiunile care corespund intereselor dezvoltării sociale. Social-democrația își îndreaptă în egală măsură critica revoluționară atît împotriva tentativelor contrarevoluționare ale burgheziei liberale cît și împotriva prejudecăților utopice și reacționare ale socialismului agrar mic-burghez“.

Intenționat am lăsat la urmă acest punct, pentru că este singurul care, relativ, are un conținut, în sensul că aici *sînt atinse* bazele principiale ale tacticii menșevicilor, care este diferită de tactica bolșevicilor. Dar și aici ele sînt numai „abordate“, și aici este mult prea multă apă și prea puțin material concret ! Primele două propoziții sînt niște locuri comune, despre care era firesc să se vorbească în presa anilor 1894—1895, dar este de-a dreptul penibil să se vorbească în 1907. Și chiar și aceste locuri comune sînt formulate cît se poate de neglijent : de pildă, social-democrația respinge orice „unire“ în general cu alte clase și nu numai o unire „trainică“.

Numai propoziția a treia se referă la bazele tacticii. Numai aici vâlul este ridicat măcar atît cît să lase să se vadă conturul fenomenelor concrete ale epocii noastre.

Aici social-democrației îi sînt contrapuse : 1) *tentativele* contrarevoluționare ale burgheziei liberale ; 2) *prejudecățile* utopiste și reacționare ale socialismului agrar mic-burghez. Directiva propusă partidului constă în a le critica *în egală măsură* și pe unele și pe celelalte.

Să analizăm cele două părți ale acestei contrapunerii, precum și semnificația unei asemenea directive.

Ce anume înțeleg tovarășii prin „tentativele contrarevoluționare ale burgheziei *liberale*” nu este prea limpede. Despre burghezia liberală în general, fără alte precizări, era oportun să se vorbească în 1897, dar nicidecum în 1907. E uimitor cât de mult rămân în urmă tovarășii menșevici ! În prezent există în Rusia *partide* politice care s-au manifestat în Duma I și, în parte, chiar și în Duma a II-a ! Ce fel de „platformă tactică” este aceasta dacă nici pînă acum autorii ei *n-au observat* aceste partide bine determinate din Rusia ?

E greu de presupus că prin burghezia liberală se subînțeleg aici octombriștii. Se pare că tovarășii se referă la un partid de tipul partidului *cadet* (partidul reformelor democratice, poate partidul reînnoirii pașnice, ca fenomene de același tip). Un argument în sprijinul acestei interpretări îl constituie și cuvîntul „tentative”, întrucît ceea ce se observă la octombriști sînt nu tentative în spirit contrarevoluționar, ci faptul că întreaga lor politică a devenit contrarevoluționară.

Așadar, este vorba de „tentativele” *contrarevoluționare* ale cadeților, adică de faptul că cadeții încep să ducă în *practică* o politică în spirit *contrarevoluționar*.

Faptul acesta este, fără îndoială, just. Recunoașterea lui fățișă și categorică ar duce, fără îndoială, la o apropiere a curentelor, astăzi ostile, din cadrul social-democrației ruse. Necesitatea „criticării revoluționare” a unor astfel de tentative este de asemenea absolut incontestabilă.

Să mergem mai departe. *Tentativelor* reacționare ale liberalilor le sînt opuse „prejudecățile” reacționare ale „socialismului agrar mic-burghez”.

Nu sîntem dumeriți. Cum poți compara și opune *clase* (burghezia liberală) unor *doctrine* (socialismul) ? o *politică practică* (tentativele) unor *concepții* (prejudecățile) ?? Aceasta este culmea lipsei de logică. Pentru ca o *platformă tactică* să fie coerentă trebuie să opui : 1) o clasă altei clase, de pildă burghezia liberală țărănimii democratice (sau reacționare) ? 2) o politică altei politici, de pildă o politică contrarevoluționară unei politici revoluționare ; 3) unele

doctrine, concepții și prejudecăți altor doctrine, concepții și prejudecăți. Acest lucru este atât de evident, atât de elementar, încât fără să vrei începi să ai o îndoială : să fie oare întâmplătoare această lipsă de logică la menșevici ? oare lipsa de claritate logică nu oglindește lipsa de claritate a gândirii politice ?

Nu se poate tăgădui că „socialismul” socialiștilor-revoluționari, al trudovicilor și al socialiștilor-populiști este plin de prejudecăți utopice și reacționare. Acest lucru trebuie să fie spus, desigur, atunci când se face caracterizarea acestor partide, așa cum l-au spus bolșevicii în proiectele de rezoluții prezentate de ei atât la Congresul al IV-lea cât și la Congresul al V-lea. Prin faptul că au repetat această idee incontestabilă într-o îmbinare atât de nelogică, menșevicii s-au agățat, pare-se, de primul considerent care le-a venit în minte pentru a justifica politica lor de sprijinire a cadeților. Într-adevăr, în textul platformei pe care o analizăm, ei nu s-au mai putut eschiva de la o motivare a acestei politici și de la încercarea de a o justifica. Atitudinea burgheziei liberale față de țărănime în revoluția burgheză rusă a fost atinsă acum de menșevici. Și acesta este, desigur, un mare progres. După experiența Dumei I și (în parte) după experiența Dumei a II-a nu te mai poți limita la o simplă invocare a faimoasei ficțiuni a „pericolului ultrareacționar” pentru a susține încheierea de acorduri electorale cu cadeții, votarea în favoarea unui președinte cadet și sprijinirea lozincilor cadete. *Ești nevoit* să pui problema generală pe care bolșevicii au ridicat-o încă în broșura „Două tactici” (iulie 1905) *, și anume problema atitudinii burgheziei liberale și a țărânimii față de revoluția rusă. Dar ce spun acum menșevicii, în fond, în legătură cu această problemă ?

„În Rusia, democrația burgheză de la orașe nu și-a subordonat întreaga economie națională, și de aceea nu este capabilă, cum a fost în revoluțiile burgheze din secolele trecute, de inițiativă revoluționară de sine stătătoare ; totodată, țărănimea, care formează majoritatea covârșitoare a producătorilor, abia începe să depășească condițiile economice și sociale ale producției preburgheze, și de aceea este și mai puțin aptă pentru rolul de conducător independent al revoluției”.

* Vezi Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—127. — *Nota red.*

Aceasta este *singura* încercare de a fundamenta printr-o *analiză economică* politica menșevică față de liberali și față de țărănime ! „Țărănimea este și mai puțin aptă decât democrația burgheză de la orașe...” ; cuvintele „și mai puțin” sînt menite să constituie o *justificare* a politicii de sprijinire a cadeților.

Dar de ce „și mai puțin” ? Pentru că țărănimea „abia începe să depășească condițiile economice și sociale ale producției preburgheze”. O motivare vădit nesatisfăcătoare. Dacă țărănimea „abia începe să depășească” înseamnă că această depășire a ei este împiedicată de faptul că „*nemijlocit asupra țăranilor apasă din greu rămășițele rînduieiilor iobăgiste*”. Așa glăsuiește chiar prima frază a programului agrar al partidului nostru. Din faptul că nemijlocit asupra țăranilor apasă din greu rămășițele iobăgiei, rezultă că în rîndurile țăranilor este necesară și inevitabilă o mișcare revoluționară împotriva ordinii existente *mai adîncă*, mai amplă și mai puternică decât în rîndurile burgheziei liberale. Ca burghezii liberali sau țărani să fie apti pentru rolul de *conducător* al revoluției nici vorbă nu poate fi *, dar în ceea ce privește faptul că liberalii și țărani sînt relativ capabili de a da dovadă „de inițiativă revoluționară de sine stătătoare”, sau, mai exact, de a participa în mod de sine stătător la *dezvoltarea* revoluției, menșevicii l-au apreciat *pur și simplu greșit*.

Punctul de vedere al menșevicilor cu privire la rolul politic al țărănimii vine în contradicție tocmai cu acele teze fundamentale ale programului nostru agrar pe care le împărtășește *întregul* partid, atît bolșevicii cît și menșevicii.

În primul rînd, după cum am mai arătat, „nemijlocit asupra țăranilor apasă din greu rămășițele rînduieiilor iobă-

* În general vorbind, salutăm cu căldură faptul că menșevicii au ridicat în platforma lor problema rolului proletariatului de conducător al revoluției. Ar fi foarte de dorit ca această problemă să fie discutată la congres și să se adopte o rezoluție. Dar menșevicii au motivat slab teza că țărănimea nu este aptă pentru rolul de conducător. Important nu este faptul că țărănimea „abia începe să depășească” condițiile iobăgiei, ci faptul că principalele condiții ale *micii producții* (în agricultură și în industrie) îl fac pe micul producător să oscileze între „ordine” și „proprietate”, pe de o parte, și lupta împotriva vechilor rînduiei, pe de altă parte. De asemenea, și în ceea ce privește burghezia liberală, menșevicii au omis principala cauză pentru care nu se poate conta pe ei: teama de proletariat, necesitatea de a se sprijini pe instrumentele puterii vechii orînduirii pentru a se apăra „împotriva tentativelor proletariatului”, cum se spune în rezoluția bolșevică.

giste". Prin urmare, în actuala revoluție burghezo-democratică din Rusia, țărănimea *nu poate să nu fie* mai revoluționară decât burghezia liberală, întrucât forța, trăinicia, viabilitatea și ascuțimea mișcării revoluționare depind de forța condițiilor apăsătoare ale trecutului perimat.

În al doilea rînd, în programul nostru agrar noi cerem „confiscarea pămînturilor aflate în proprietate privată”. Nimic asemănător, nimic care să aducă măcar pe departe cu o măsură *economică* atît de radicală nu revendicăm pentru burghezii liberali. De ce? Pentru că nu există condiții obiective care să determine în rîndurile burgheziei liberale o luptă pentru *confiscarea* unei părți însemnate din proprietatea „legitimă” din punctul de vedere al rînduieiilor trecutului. Pe cînd în rîndurile țărănimii *recunoaștem* cu toții că există aceste condiții obiective, căci marxiștii revendică confiscarea nu pentru că le-ar plăcea măsurile ultrarevoluționare, ci pentru că sînt conștienți de situația fără ieșire a maselor țărănești. Din această premisă a programului nostru agrar rezultă în mod necesar că revoluționarismul burghezo-democratic al țărănimii este incomparabil mai adînc.

În al treilea rînd, programul nostru agrar vorbește despre „sprijinirea acțiunilor revoluționare ale țărănimii, mergînd pînă la confiscarea pămînturilor moșierești”. Aici se recunoaște de-a dreptul necesitatea unei atitudini precise față de lupta nemijlocit revoluționară a țărănimii, față de „acțiunile” cu caracter de masă care se întind pe un teritoriu uriaș și cuprind o parte uriașă din populația țării. În rîndurile burgheziei *de la orașe* — nu numai ale burgheziei „liberale”, adică ale burgheziei mijlocii și, în parte, ale marii burghezii, dar nici în rîndurile micii burghezii democratice *de la orașe* — nu există nimic care să semene cu aceste *acțiuni revoluționare*. Niciodată partidul muncitoresc social-democrat nu a făgăduit și nu putea să făgăduiască un „sprijin” vreunor planuri „de confiscare” ale burgheziei de la orașe. Chiar și de aici se vede cît de *greșit* este obișnuitul raționament al menșevicilor cu privire la „burghezia progresistă de la orașe” și la burghezia „înapoiată de la sate”, raționament care *se întrezărește* și din platforma pe care o analizăm. Acest raționament are la

bază neînțelegerea ideilor fundamentale ale întregului nostru program în problema luptei împotriva rămășițelor iobăgiei, luptă care formează conținutul economic al revoluției burgheze din Rusia.

În al patrulea rând, istoria politică a Rusiei din ultimul an, în special Duma I și alegerile pentru Duma a II-a, au arătat limpede că țărănimea, deși înapoiată, fărămișată etc., a știut *din capul locului* să pună bazele constituirii unor partide *politice* (Grupul „trudovic” etc.), care sînt, fără îndoială, *mai democratice* decît partidele burgheze-liberale (inclusiv cadeții). Este suficient să comparăm proiectul agrar al cadeților și proiectul „celor 104”⁸⁹, sau atitudinea cadeților și atitudinea trudovicilor față de libertatea întrunirilor și față de componența comitetelor agrare locale, sau presa cadeților, care caută să potolească poporul și să stingă mișcarea revoluționară cu apa frazeologiei constituționale, și presa trudovicilor („Izvestiia deputaților țăraniilor”⁹⁰ etc.), care *revoluționează* în sens democratic *noi păături* ale micii burghezii de la orașe și de la sate.

Intr-un cuvînt, din orice punct de vedere am aborda problema, trebuie să recunoaștem că aprecierea comparativă făcută de menșevici cu privire la liberali și la trudovici este *fundamental greșită*.

Această greșeală provine din neînțelegerea transformărilor burgheze care au loc în agricultura Rusiei. Aceste transformări sînt posibile sub două forme: ori menținîndu-se proprietatea funciară moșierească, recurgîndu-se la o oarecare curățire a ei de trăsăturile iobăgiste și aservindu-i pe țărani muncitori agricoli; ori desființîndu-se proprietatea funciară moșierească prin confiscarea ei și trecerea pămîntului în mîinile țărănimii (sub forma naționalizării, a împărțirii, a „municipalizării” etc. etc.)^{*}.

Transformările burgheze în agricultura rusă sînt absolut inevitabile. Și aceste transformări rămîn burgheze (în pofida teoriei narodnicilor) și în al doilea caz. Dar ele se

^{*} Atrag deosebit atenția cititorului asupra faptului că intenționat nu ating problemele litigioase din programul agrar al social-democrației (împărțire, naționalizare, municipalizare), luînd doar ceea ce nu numai că a fost adoptat în mod formal de congresul partidului, dar nici în ceea ce privește fondul nu a dat loc la controverse sau împărțiri fracționiste în rîndurile social-democrației.

pot produce, fie în prima, fie în cea de-a doua formă, în funcție de împrejurarea dacă revoluția democratică va învinge sau va rămîne nedesăvîrșită, dacă desfășurarea și deznodămîntul ei vor fi determinate de masa țărănească sau de moșierul liberal și de fabricant.

Stolîpin și liberalii (partidul cadet) sînt și ei de acord cu transformările burgheze în scopul menținerii proprietății funciare moșierești. Stolîpin — în forme asiatice dintre cele mai brutale, de natură să ațîțe lupta la sate și să întărească revoluția. Liberalii se tem de acest lucru și, întrucît nu vor să riște totul, sînt pentru concesi, dar pentru concesi care să mențină totuși proprietatea funciară moșierească : este suficient să amintim răscumpărarea și, mai ales, alcătuirea comitetelor agrare locale dintr-un număr egal de reprezentanți ai moșierilor și ai țăranilor sub președinția unor *agenți ai guvernului* ! O astfel de componență a comitetelor agrare locale înseamnă menținerea *predominării* moșierilor. Răscumpărarea înseamnă întărirea burgheziei țărănești și aservirea proletariatului țărănesc. Or, această concordanță *economică* fundamentală dintre reforma agrară stolîpinistă și cea cadetă, menșevicii nu o înțeleg.

Între Stolîpin și cadeți există divergențe în ceea ce privește *proporțiile* concesiilor, metodele (brutale sau mai subtile) de înfăptuire a reformei. Dar și Stolîpin și cadeții sînt pentru *reformă*, adică pentru menținerea *predominării* moșierilor prin *concesi făcute țăranimii*.

Proletariatul și țăranimea sînt pentru *revoluție*, pentru *desființarea* nu numai a predominării moșierilor, ci și a *întregii* proprietăți funciare moșierești.

Putem pune capăt revoluției prin concesi neînsemnate din partea moșierilor, spune Stolîpin.

Putem pune capăt revoluției numai prin concesi mai importante din partea moșierilor, spun liberalii (inclusiv cadeții).

Vrem să ducem revoluția pînă la capăt, desființînd proprietatea funciară moșierească, spun țăranii și muncitorii.

A nega această corelație dintre programele agrare înseamnă a nega propriul nostru program agrar, în care se vorbește despre „confiscarea pămînturilor aflate în proprietate privată“, despre „sprijinirea acțiunilor revoluțio-

nare ale țărănimii, mergînd pînă la confiscarea pămînturilor moșierești“.

Iar a recunoaște această corelație înseamnă a recunoaște linia tactică a social-democrației : proletariatul trebuie să ducă după sine țărănimea democratică împotriva absolutismului și împotriva liberalilor.

De aceea faptul că menșevicii oscilează în întreaga lor tactică nu este întîmplător ; ei sînt în mod inevitabil sortiți să oscileze, atîta timp cît nu vor recunoaște actualul program agrar. Unii dintre ei tind să înlocuiască în program cuvîntul „confiscare“ prin cuvîntul „înstrăinare“, exprimînd prin aceasta *în modul cel mai consecvent* un pas mai departe spre oportunism, întrucît simt *necesitatea* de a pune de acord politica lor cadetă cu formularea cadetă a programului agrar.

Dar acest lucru încă nu s-a făcut. Conducătorii influenți ai menșevismului nu se încumetă nici măcar să propună dinainte acest lucru în mod fățiș și direct. Iată de ce oscilările lor în politică sînt inevitabile.

Ei sînt nevoiți să ducă o politică de sprijinire a cadeților și totodată nu îndrăznesc s-o proclame în mod fățiș ! Și sprijinirea revendicării unui „guvern desemnat de Dumă“, și blocurile cu cadeții sub pretextul fictivului pericol ultra-reacționar, și votarea candidatului cadet la postul de președinte al Dumei, toate acestea nu sînt decît manifestări parțiale ale politicii de sprijinire a cadeților, ale politicii de subordonare a proletariatului hegemoniei liberalilor.

Dar să susțină pe față această politică menșevicii nu se încumetă. Poziția falsă pe care s-au situat îi împinge, fără voia lor și fără să-și dea seama, „să născocoască“ argumente fictive, cum ar fi, de exemplu, existența unui „pericol ultra-reacționar“ în alegeri sau afirmația că un „guvern desemnat de Dumă“ nu este o pseudoreformă ciuntită care camuflează o încercare de tranzacție între camarila ultrareacționară și cadeți, ori afirmația că, dacă l-am lipsi pe Golovin (care a obținut 356 de voturi contra 102) de cele 60—70 de voturi ale noastre, „am fi riscat“ să provocăm căderea candidatului cadet etc. etc.

Situația lor falsă îi determină să prezinte pe cadeți *într-o lumină favorabilă*. Ei evită să facă o caracterizare *directă*

a acestui partid din punctul de vedere al compoziției lui de clasă și al *bazei* lui de clasă. Ei recurg la orice pentru ca congresul să nu facă o apreciere a partidelor burgheze din Rusia. În loc de „burghezia liberală“ ei spun „democrația burgheză de la orașe“.

Această caracterizare *de-a dreptul greșită* a cadeților *, ei o motivează printr-un argument care la prima vedere pare foarte plauzibil : statistica alegerilor arată că tocmai orașele mari dau cel mai mare număr de delegați cadeți. Argumentul acesta este inconsistent ; în primul rând, în alegerile pentru Duma a II-a, în cele 22 de orașe mari în care, *potrivit datelor ziarului „Reci“*, a existat un bloc de stînga, cadeții au obținut 74 000 de voturi, iar cei de stînga 41 000. Aceasta înseamnă că, deși slăbiciunea celor de stînga în ceea ce privește agitația legală (lipsa totală de ziare cotidiene, lipsa totală de birouri pentru public etc.) era izbitoare, trudovicii și social-democrații au cucerit dintr-o dată mai mult de o treime din voturile cadete ! Deci cadeții reprezintă *vîrfurile* burgheziei de la orașe, adică tocmai burghezia liberală și nicidecum „*democrația*“ orășenească în general. În al doilea rând, în toate țările burghezia liberală a dus vreme îndelungată după sine numeroase elemente din păturile de jos ale micii burghezii de la orașe și de la sate fără ca prin aceasta să devină un partid *democratic*, un partid *al maselor*. Lupta dintre socialiști și liberali pentru o hegemonie *democratică* asupra masei sărăcimii mic-burgheze de la orașe este o luptă îndelungată și grea. A-i proclama pe cadeți dintr-o dată „*democrație orășenească*“ înseamnă *a renunța* la această luptă, a renunța la cauza *proletară*, a da această cauză pe mîna liberalilor. În al treilea rând, a tăgădui că *moșierii* liberali continuă să fie una dintre *bazele de clasă* ale partidului cadet înseamnă a denatura faptele economice și politice îndeobște cunoscute : atît componența fracțiunii cadete din Dumă cît și, mai ales, legătura strînsă existentă între intelectualii bur-

* În platforma analizată de noi *nu se spune* direct că cadeții sînt partidul democrației burgheze de la orașe, dar acesta este sensul întregului text și al tuturor concluziilor. Acesta este sensul „lămuririlor“ date de presa menșevică. Reticențele din platformă nu fac decît să sublinieze iar și iar cît de necesar este să se pună în fața congresului problema conținutului de clasă al diferitelor partide burgheze și problema atitudinii noastre față de ele. Fără aceasta nu poate fi o tactică consecventă.

ghezi, avocați etc. și moșieri, dependența celor dintâi de aceștia din urmă. Politica agrară cadetă este politica moșierului liberal. Cu cât numărul liberalilor din rândurile moșierilor scade, cu atât politica agrară cadetă se transformă mai curînd într-un deziderat pios de „pace socială” din partea neputinciosului intelectual burghez. Faptul că cadeții continuă să nutrească visuri de împăcare și de înțelegere amiabilă între moșierul octombrist și țăranul trudovic nu face din ei niște „democrați” *.

*

* *

Greșeala fundamentală în definirea relațiilor dintre burghezia liberală și țărănime străbate ca un fir roșu întreaga „platformă tactică” a menșevicilor. Iată încă una dintre formulările date de menșevici acestei idei greșite :

„Lăsat cu totul în voia lui și nesprrijit îndeajuns (!!) de democrația orășenească, proletariatul înclina (după perioada octombrie-decembrie) să minimalizeze rolul progresist care îi revine în general acestei democrații în revoluția prin care trecem și, în consecință, a adoptat o poziție de ostilitate unilaterală față de ea... Proletariatul, din cauză că a înțeles greșit rolul istoric al burgheziei de la orașe, începe să-și pună în mod unilateral toate speranțele revoluționare în mișcarea țărănimii care pășește pe scena istoriei”.

Sînt pasaje remarcabile, care se cuvine să intre în istorie pentru caracterizarea „uitării de sine” manifestate de o parte a social-democrației ruse în 1907.

Aceasta este nici mai mult, nici mai puțin decît o adevărată pocăință pe care unii social-democrați și-o exprimă în fața liberalilor ! Gîndiți-vă : în perioada Dumei a II-a,

* După cum se știe, cadeții de dreapta, inclusiv d-l Struve, au propus ca în calitate de vicepreședinți ai Dumei a II-a să fie aleși octombristul Kapustin și trudovicul Berezin. Sînt de acord să consider acest plan o manifestare „genială” a... „ingeniozității” liberalilor. Într-adevăr, în mod obiectiv lucrurile se prezintă în așa fel, încît *mislunea istorică* a cadetului constă în împăcarea moșierului octombrist cu țăranul trudovic. De teama celor de stînga, cadeții de stînga n-au vrut să demonstreze pe față acest lucru. Totuși este un fapt incontestabil. Situația obiectivă face ca sarcina istorică a cadeților să fie de a pune capăt revoluției pe calea împăcării între moșierul octombrist și țăranul trudovic. Și invers : numai în cazul cînd ar fi „satisfăcute” în același timp interesele economice fundamentale ale moșierilor octombriști și cele ale țărănilor trudovici, revoluția rusă poate să rămînă nedesăvîrșită, să nu fie dusă pînă la capăt.

cînd ascuțirea extremelor politice între aripa ultrareacționară și aripa stîngă a Dumei se manifestă în mod vădit, cînd există o criză revoluționară, a cărei coacere nimeni nu se încumetă s-o conteste, cînd, slăbit, „centrul“ liberal (cadeții) face o cotitură evidentă spre dreapta și cînd în alegeri țărănimea democrată face ca pozițiile liberalilor să se îngusteze, se găsesc social-democrați care *se pocăiesc în public în fața liberalilor*, recunoscîndu-se vinovați de „ostilitate unilaterală“ față de ei, de *minimalizarea* rolului lor progresist ! Dar ce este asta în definitiv ? O platformă tactică pe care conducătorii de seamă ai partidului muncitoresc social-democrat au chibzuit-o și au cîntărit-o înainte de congres sau văicăreala unor intelectuali mic-burghezi cuprinși de dezolare în atmosfera proletară ce nu le prieste ?

„Proletariatul a adoptat o poziție de ostilitate unilaterală față de democrația orășenească...“ Prin ce s-a manifestat acest lucru ? Înșirăm în minte evenimentele politice din anul trecut. Prin boicot ? Dar, în primul rînd, problema boicotului s-a pus înainte de Congresul de unificare, pe cînd autorii platformei examinează evenimentele survenite după congres. Și, în al doilea rînd, ce caută aici „democrația orășenească“ ? Nu, după cît se pare, nu este vorba de boicot. Probabil că este vorba de sprijinirea revendicării unui guvern desemnat de Dumă, precum și de blocurile cu cadeții. Într-adevăr, în această privință *proletariatul* a manifestat o atitudine ostilă față de *cadeți*, dar în nici un caz față de democrația orășenească.

Și cine exprima pe atunci în partid această atitudine ostilă a *proletariatului* ? Bolșevicii...

Fără să vrea, autorii platformei au spus un mare adevăr și anume că, în lupta lor împotriva sprijinirii revendicării unui guvern „desemnat de Dumă“ și împotriva încheierii de blocuri cu cadeții, bolșevicii exprimau politica *proletariatului*. Asta-i adevărat. Cît privește atenuarea atitudinii ostile față de liberali, la aceasta visează numai partea mic-burgheză a partidului muncitoresc.

...Proletariatul, „nesprijinit îndeajuns de democrația orășenească“...

În primul rînd, aici apare foarte limpede greșeala celor care confundă pe liberali (cadeți) cu democrația orășe-

nească. În alegeri, potrivit datelor ziarului „Revi”, au existat „blocuri de stînga” în 22 de orașe, iar în unele dintre ele au participat și organizațiile menșevice. În aceste orașe proletariatul a fost, fără îndoială, sprijinit în mare măsură de *democrația orășenească* împotriva cadeților (41 000 de voturi pentru blocul de stînga, 74 000 pentru cadeți). De aici rezultă o concluzie care nu este nicidecum în favoarea menșevicilor : proletariatul poate și trebuie să atragă de partea lui democrația mic-burgheză de la orașe (și de la sate) împotriva burgheziei liberale.

În al doilea rînd, cînd vorbesc despre *sprijinirea insuficientă* a proletariatului de către liberali, înțeleg menșevicii oare ce *valoare* are sprijinirea proletariatului de către liberali ? Platforma lor doar este scrisă în 1907 și nu în afara timpului și a spațiului, oricît ar căuta ei să-i imprime un caracter cît mai puțin concret și mai eteric. În perioada 1902—1904 și chiar în 1905 pînă în octombrie, și d-l Struve, și liberalii, în general, au declarat în repetate rînduri că sprijină proletariatul și efectiv l-au sprijinit în asaltul lui împotriva absolutismului.

Dar după octombrie 1905 ? Nu este posibil ca menșevicii să nu știe că *încă în decembrie și după decembrie* liberalii au întors proletariatului spatelul și au încetat să-i mai acorde vreun sprijin în lupta lui revoluționară.

Se pune întrebarea : cine a adoptat față de cine o poziție de ostilitate unilaterală ?

Proletariatul față de liberali ?

Sau liberalii față de proletariat și față de revoluție ?

Sau menșevicii față de tactica luptei de clasă a proletariatului ?

Menșevicii, care au mers pînă acolo încît să vorbească despre „ostilitatea unilaterală”, au pus alături, în chip foarte grăitor, cele două concepții asupra revoluției ruse care domnesc după octombrie 1905. Concepția liberală — concepția adeptilor ruși, a celor de teapa lui Treitschke din Germania care au declarat anul 1848 „anul nebuniei” —

afirmă că proletariatul a adoptat o poziție de ostilitate unilaterală față de liberalism, față de legalitatea constituțională, față de constituția monarhistă, față de răscumpărare etc.

Concepția *proletariatului* — care este la fel cu a tuturor socialiștilor europeni asupra revoluțiilor burgheze din Europa — declară că burghezia liberală a adoptat o poziție ostilă unilaterală față de revoluție, față de libertate, față de democrație etc.

Menșevicii tind să îndepărteze partidul muncitoresc de la cea de-a doua concepție și să-l apropie de prima.

Partidul muncitoresc va întâmpina orice încercare de acest fel a menșevicilor, arătându-le că locul lor nu este în partidul muncitoresc, ci în rîndurile-liberalilor.

Nu vrem nicidecum să spunem că în general menșevicii urmăresc să facă din partidul muncitoresc o anexă a liberalilor. Deosebirea dintre oportuniștii din rîndurile partidului muncitoresc și liberalii din afara rîndurilor lui constă tocmai în aceea că primii continuă în mod sincer să-și slujească partidul, dar adoptă o poziție tactică greșită, nestatornică, care *duce* la subordonarea politică a proletariatului față de liberalism.

Această poziție greșită are o particularitate „nefericită”, și anume că menșevicii, vrînd să-i atace pe bolșevici, atacă proletariatul și atitudinea proletarilor față de revoluție. Așa se întâmplă de fiecare dată cînd atacurile menșevicilor sînt într-adevăr principiale, adică se referă la cauzele care determină existența celor două tactici deosebite. Celelalte atacuri, de alt gen, sînt neprincipiale ; e de ajuns să le arătăm pe scurt pentru ca în fața cititorilor să se pună întrebarea : avem oare de-a face cu o platformă sau cu un articol polemic liberal ?

De pildă, în această „platformă” citim că „masele proletare” (sic !) „îclină să creadă în minunea politică a unei insurecții subite (! !), care va izbucni independent (! !) de dezvoltarea internă a mișcării proletariatului însuși și care,

dintr-o singură lovitură (! !), în locul absolutismului va înstaura dominația politică a claselor de oameni ai muncii*.

Pînă acum numai ziarele liberale atribuiau „maselor proletare” *asemenea* lucruri într-o *asemenea* formă. Ce i-a făcut pe menșevici în general să vorbească aici despre insurecție, e de neînțeles pentru noi. Dar astfel de cuvinte despre insurecție într-o platformă tactică — în care, în afară de fraza citată, nu se spune nimic despre insurecție — dă naștere în mod inevitabil la întrebarea : n-ar fi oare cazul ca de acum înainte în loc de „platformă menșevică” să se spună „platformă liberală” ?

Publicat în aprilie 1907
în culegerea
„Probleme de tactică”, I,
Editura „Novaia дума”,
Petersburg
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în culegere

PROBLEMA AGRARĂ ȘI FORȚELE REVOLUȚIEI

Ziarul „Trudovoi Narod“⁹¹, organul trudovicilor și al membrilor Uniunii țărănești, evaluează raportul de forțe din Dumă în problema agrară, „problemă vitală“ pentru țărănime.

„În problema agrară, mână în mână, în numele intereselor poporului muncitor, pot merge trudovicii (100), socialiștii-populiști (14) și socialiștii-revoluționari (34); în total 148 de oameni. Admițând că și social-democrații (64) vor fi alături de ei în multe puncte ale problemei agrare, rezultă *un total de 212 oameni*.

Iar contra tuturor acestora în problema agrară vor fi cadeții (91), kolo-ul polonez (46), cei fără partid (52), octombriștii și moderații (32), *în total 221 de oameni*.

Contra sînt mai mulți. Și nu i-am pus la socoteală nici pe musulmani (30), nici pe cazaci (17); s-ar putea ca, în cel mai bun caz, jumătate dintre ei să treacă de partea celor de sînga, iar jumătate de partea celor de dreapta; oricum, sînt mai mulți contra decît pentru legea agrară a trudovicilor“.

Din acest calcul au fost omiși monarhiștii (22), dar prin adăugarea lor nu facem decît să întărim concluzia trudovicilor.

Această concluzie prezintă interes sub două raporturi: în primul rînd, ea aruncă lumină asupra problemei fundamentale a raportului dintre forțele sociale în actuala revoluție rusă; în al doilea rînd, ne ajută să lămurim însemnătatea Dumei și a luptei din cadrul Dumei în mișcarea de eliberare.

Toți social-democrații sînt convinși că, prin conținutul transformărilor social-economice care au loc, revoluția

noastră este o revoluție *burgheză*. Aceasta înseamnă că transformările au loc pe baza relațiilor de producție capitaliste și că rezultatul lor este în mod inevitabil dezvoltarea mai departe tocmai a acestor relații de producție. Ca să ne exprimăm mai simplu : chiar și în condițiile celei mai depline *libertăți* și în condițiile celei mai depline victorii a țărănilor în lupta pentru *pământ*, întreaga economie socială rămâne subordonată puterii pieței, puterii banului. Lupta pentru pământ, lupta pentru libertate este o luptă pentru condițiile de existență ale societății burgheze, deoarece dominația *capitalului* se menține și în republica cea mai democrată și în condițiile oricărei treceri „a întregului pământ în mâinile poporului“.

Unuia care nu cunoaște învățătura lui Marx, această concepție i se poate părea ciudată. Dar nu este greu să te convingi de justetea ei : e suficient să-ți amintești de marea revoluție franceză și de rezultatele ei, de istoria „pământurilor libere“ din America etc.

Prin faptul că numesc actuala revoluție o revoluție burgheză, social-democrații nu vor nicidecum să-i diminueze sarcinile, să minimalizeze importanța ei. Dimpotrivă. Lupta clasei muncitoare împotriva clasei capitaliștilor nu poate lua amploarea cuvenită și nu se poate încheia printr-o victorie atîta timp cît nu vor fi fost doborîți dușmanii istorici mai vechi ai proletariatului.

De aceea principala sarcină a proletariatului în momentul de față o constituie cucerirea unei libertăți cît mai depline și desființarea cît mai completă a proprietății funciare moșierești (iobăgiste). Numai printr-o astfel de acțiune, printr-o transformare pe deplin democratică a vechii societăți, semiiobăgiste, proletariatul se poate întări pe deplin ca clasă de sine stătătoare, poate separa pe deplin sarcinile sale speciale, adică socialiste, de sarcinile democratice comune „întregului popor lipsit de drepturi“ și își poate asigura cele mai bune condiții pentru a duce lupta pentru socialism în mod cît mai liber, mai amplu și mai intens. În condițiile unei mișcări de eliberare burghezo-democratice

care nu a fost desăvârșită și nu a fost dusă pînă la capăt, proletariatul trebuie să cheltuiască cu mult mai multe forțe nu pentru sarcinile proletare de clasă, adică nu pentru cele socialiste, ci pentru sarcinile general-democratice, adică burghezo-democratice.

Dar poate oare proletariatul socialist să înfăptuiască revoluția burgheză în mod de sine stătător și avînd rolul de forță conducătoare? Oare noțiunea de revoluție burgheză nu presupune că ea poate fi săvîrșită numai de burghezie?

Spre acest punct de vedere alunecă adeseori menșevicii. Dar aceasta este o caricatură de marxism. Mișcarea de eliberare, burgheză prin conținutul ei social-economic, nu este burgheză sub raportul forțelor ei motrice. Forțele ei motrice pot fi proletariatul și țărănimea și nu burghezia. De ce este posibil acest lucru? Pentru că proletariatul și țărănimea au încă și mai mult de suferit de pe urma rămășițelor iobăgiei decît burghezia, au încă și mai multă nevoie de libertate și de lichidarea jugului moșieresc. Dimpotrivă, o victorie deplină ar constitui o primejdie pentru burghezie: proletariatul va folosi libertatea deplină împotriva burgheziei, și o va folosi cu atît mai ușor cu cît va fi mai deplină libertatea, cu cît puterea moșierească va fi mai complet lichidată.

De aici rezultă tendința burgheziei de a pune capăt revoluției burgheze la jumătatea drumului, de a se limita la libertăți pe jumătate, de a încheia o tranzacție cu vechea putere și cu moșierii. Această tendință își are rădăcinile în interesele de clasă ale burgheziei. Ea s-a manifestat atît de limpede în revoluția burgheză din 1848 din Germania, încît comunistul Marx a îndreptat atunci tot ascuțișul politicii proletare în direcția luptei împotriva burgheziei liberale „conciliatoriste” (expresia lui Marx)⁹².

La noi, în Rusia, burghezia este și mai lașă, iar proletariatul este mult mai conștient și mai bine organizat decît proletariatul german în 1848. La noi, victoria deplină a mișcării burghezo-democratice este posibilă numai în pofida burgheziei liberale „conciliatoriste”, numai în cazul cînd masa țărănimii democratice va urma proletariatul în lupta pentru libertate deplină și pentru întregul pămînt.

Duma a doua confirmă această apreciere în mod și mai pregnant. Chiar și țărani au înțeles acum că burghezii liberali, cadeții, trebuie să fie considerați de dreapta, iar țărani și muncitorii de stînga. E drept că „trudovicii“, socialiștii-populiști și socialiștii-revoluționari oscilează în permanență între burghezie și proletariat, tîrîndu-se de cele mai multe ori în *coada* politicii liberalilor. (Votul în favoarea lui Golovin, „tactica tăcerii“, consimțămîntul ca bugetul să fie trimis în comisie etc. etc.⁹³) Aceste oscilații nu sînt întîmplătoare. Ele rezultă din natura de clasă a micii burghezii.

De ce cadeții trebuie considerați ca fiind de dreapta într-o problemă atît de arzătoare cum este problema agrară? Pentru că politica agrară a cadeților este, în fond, o politică *moșierească*. „Înstrăinarea forțată“ preconizată de cadeți înseamnă, de fapt, că *țărani vor fi siliți de către moșieri* să plătească despăgubiri *ruinătoare*, deoarece în fapt atît cuantumul despăgubirilor cît și cuantumul impozitelor *vor fi stabilite de moșieri*: moșierii, împreună cu funcționarii, vor predomina pretutindeni în comitetele agrare (în Duma I cadeții au fost împotriva alegerii acestor comitete prin vot universal), iar în organele legislative centrale ale Rusiei moșierii vor predomina prin intermediul Consiliului de stat etc. „Liberalismul“ cadet este liberalismul avocatului burghez care *împacă* pe țaran cu moșierii și îl *împacă în folosul moșierului* *.

Să trecem la a doua problemă. Cadeții și cei de dreapta formează majoritatea în Dumă. *Cum să ieșim din această situație?*“, se întrebă „Trudovoi Narod“. Răspunsul este simplu: pentru „a ieși din această situație“ trebuie să ne ridicăm deasupra logomahiei specifice Dumei.

* În legătură cu cele afirmate de „Reci“ că despre caracterul moșieresc al cadeților se poate vorbi numai la mitinguri, vom mai adăuga următoarele: pe baza datelor din cunoscuta carte „Membrii Dumei a II-a de stat“ (Petersburg, 1907), am calculat că sînt 79 de cadeți cerți; 20 dintre ei sînt moșieri. Vom numi pe Tucikov, Boguslavski, Biglov, Bakunin, Rodicev, Bogdanov, Salazkin, Tatarinov, Stahovici, Ikonnikov, Savellev, Dolgorukov, Celnokov, Golovin, cei doi Pereleșini, Voloșki, Iordanski, Cernosvitov. Sînt subliniate numele celor care sînt mareași ai nobilimii, zemski nacealnici și președinți ai consiliilor de conducere ale zemstvelor.

Acest lucru ar fi necesar chiar și în cazul cînd cei de stînga ar avea majoritatea în Dumă, deoarece Duma este lipsită de putere, iar Consiliul de stat „*va îmbunătăți*”, în interesul moșierilor, *orice* proiect al Dumei. Acest lucru este necesar și acum ; este necesar nu în sens subiectiv de partid, ci în sens istoric-obiectiv : *fără aceasta*, problema pămîntului poate fi rezolvată *numai* în folosul moșierilor.

„*Nașe Eho*” nr. 7
din 1 aprilie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

O DUMĂ ANEMICĂ SAU O MICĂ BURGHEZIE ANEMICĂ

Crește încetul cu încetul numărul cotidianelor care se situează mai la stînga decît cadeții. Devine mai puternic glasul fracțiunilor de stînga din Dumă situate între cadeți și social-democrați.

Un lucru nou care a survenit este presa cotidiană a „socialiștilor-populiști”. Ziarul lor, „Obščestvennoe Delo”⁹⁴ (duminică 1 aprilie), a adoptat de la bun început un ton cît se poate de caracteristic și de semnificativ de jeluire, de regret și de căință.

De ce se plîng ei? Se plîng că Duma este „anemică” (adică, mai pe înțeles, slabă și fără putere).

Ce regretă ei? Regretă dominația îndelungată a lozincii „păstrați Duma”.

De ce se căiesc ei? Se căiesc că au sprijinit tactica cadetă.

E drept că această căință este departe de a fi completă, adevărată, sinceră, o căință care, potrivit cunoscutei zicale, ar însemna îndreptarea pe jumătate a greșelii. Căința „socialiștilor-populiști” este atît de nesinceră, încît chiar în primul lor număr, numărul de pocăință, ei ne răspund atacîndu-ne cu răutate, spunînd că noi, social-democrații bolșevici, „rezolvăm divergențele afirmînd despre adversar că e un ignorant, că e lamentabil” etc., că în „*pofida faptelor*” pretindem că adversarul nostru „a pășit pe calea conciliatorismului”.

Bineînțeles că nu am răpi timpul cititorilor cu problema sincerității pocăinței narodnicilor dacă această problemă

n-ar fi legată în modul cel mai strâns și mai nemijlocit de probleme care au o importanță hotărâtoare în aprecierea întregii Dume a II-a și, mai mult chiar, în aprecierea întregii revoluții ruse.

În Dumă, narodnicii constituie trei fracțiuni, care sînt solidare într-o serie întreagă de probleme fundamentale, duc o politică comună mai mult sau mai puțin armonioasă și, într-un fel sau altul, exprimă interesele și punctul de vedere al imensei mase a poporului rus.

Din această categorie de deputați, cei mai mulți sînt țărani și cred că nimeni nu poate contesta că masele largi ale țărănimii și-au exprimat în modul cel mai exact cerințele (și prejudecățile) tocmai prin această categorie de deputați ai Dumei și nu prin altă categorie. Prin urmare, problema politicii duse de narodnici în Dumă este legată de problema politicii masei țărănești, fără a cărei participare nici vorbă nu poate fi de victoria mișcării de eliberare.

Afirmînd că social-democrații ar rezolva divergențele prin ocări sau ar atribui cu rea-credință trudovicilor (adică narodnicilor) o politică de conciliere, socialiștii-populiștii spun un neadevăr vădit și flagrant. Este un neadevăr, domnilor, deoarece încă *de la începutul* activității Dumei a II-a, fără nici o legătură cu narodnicii și cu lupta împotriva lor, social-democrații și-au formulat aprecierea asupra faimoasei lozinci „păstrați Duma“, apreciere de care voi vă apropiați acum cu pași șovăitori.

„Păstrați Duma !” — scria la 21 februarie colegul nostru N.R. —, iată un strigăt care se aude mereu din gura alegătorilor burghezi și care este repetat de presa burgheză, nu numai de cea cadetă, dar și de cea «de stînga», cum este ziarul «Tovarișci»... Secretul păstrării Dumei a fost de mult dezvăluit de presa ultrareacționară-octombriștă și de guvern. Duma poate fi mai ușor păstrată dacă va fi «capabilă de lucru» și «supusă în fața legilor», adică dacă se va prosterna slugarnic în fața guvernului fără a se încumeta să depășească cadrul unor rugăminți timide sau cereri umile. Duma poate fi ușor păstrată dacă va trăda cauza eliberării întregului popor și o va sacrifica clicii ultrareacționare. Numai în felul acesta va putea fi păstrată Duma în cazul cînd puterea va rămîne în aceleași mîini. Acest lucru trebuie să fie limpede tuturor ; el nu poate fi dat uitării. Dar este oare cu puțință să păstrăm Duma cu prețul unei trădări ? La această întrebare social-democrația răspunde clar și răspicat : niciodată ! Proletariatul și țărănimea n-au nevoie de o Dumă trădătoare. Nu degeaba

și țărani din împrejurimile Moscovei, în mandatul dat deputatului lor, spuneau : «Mai bine să dizolve Duma, dar să nu trădați voința poporului». Dacă principala preocupare a Dumei va fi să nu supere guvernul, ea va pierde încrederea poporului și nu-și va îndeplini sarcina care-i revine : de a contribui, în măsura posibilului, la organizarea maselor populare în vederea victoriei asupra reacțiunii și a triumfului mișcării de eliberare... Numai cei puternici inspiră teamă. Numai cei puternici sînt respectați. Țipetele isterice : «păstrați Duma» nu sînt demne de un popor liber și de aleșii lui».

Aceste cuvinte au fost scrise *a doua zi* după deschiderea Dumei a II-a. Și au fost scrise, cred, cît se poate de limpede !

Narodnicii, care reprezintă și în publicațiile lor, și în politica generală, și în Dumă interesele diferitelor pături ale micii burghezii, ale micilor proprietari (de la orașe și îndeosebi de la sate, adică ale țăranilor), încep acum să-și dea seama că social-democrații au spus adevărul. Evenimentele *au confirmat* justetea politicii noastre.

Dar, pentru „a nu sosi prea tîrziu“, pentru a nu deveni un om politic „cărui a fi vine prea tîrziu mintea la cap“, nu este suficient să tragi învățăminte din mersul evenimentelor. Trebuie să *înțelegi* mersul evenimentelor, să *înțelegi* relațiile *fundamentale* dintre clase, relații *care determină* politica diferitelor partide și a întregii Dume.

„Păstrați Duma“ este o lozincă cadetă, care exprimă politica cadetă. Care este esența ei ? O înțelegere cu reacțiunea împotriva revendicărilor poporului. Prin ce se exprimă această înțelegere ? Prin subordonarea față de instituții statornicite de reacțiune și față de cadrul de activitate fixat de aceasta. Prin transformarea revendicării libertății și a celorlalte revendicări ale poporului în niște „reforme“ jalnice, ciuntite, false, care *să încapă* în acest cadru. De ce califică social-democrații drept politică trădătoare această politică a liberalilor ? Pentru că întotdeauna înfrîngerea tuturor revoluțiilor burgheze neizbutite a fost posibilă numai datorită înțelegerii între liberali și reacțiune, adică datorită trecerii lor *efective* din tabăra libertății poporului în tabăra reacțiunii. În revoluție, reformismul liberal înseamnă trădarea libertății poporului. Și acest reformism nu este în-
tîmplător, ci se datorește intereselor de clasă ale burgheziei

și ale unei părți a moșierilor, *care se tem de popor și îndeosebi de clasa muncitoare.*

Această lozincă, „păstrați Duma“, prezintă importanță tocmai pentru că este expresia grăitoare a liniei *generale* a acestei politici trădătoare. Diferitele ei manifestări sînt: tactica *tăcerii* ca răspuns la o declarație, restrîngerea sarcinilor comisiilor care se ocupă cu problemele aprovizionării și șomajului, ciuntirea cuvîntărilor rostite în Dumă, înlocuirea Dumei prin comisii, trimiterea bugetului în comisie etc.

Narodnicii, reprezentanții micii burghezii, *au sprijinit și sprijină* această politică a cadeților. Narodnicii au votat pentru Golovin în loc de a se abține. Narodnicii au aplicat și ei lamentabila „tactică a tăcerii“; în felul acesta au procedat și socialiștii-populiști, și *socialiștii-revoluționari*. Numai sub influența permanentă a social-democraților narodnicii *au început să se desprindă de cadeți*. Dar, în prezent, și trudovicii, și socialiștii-populiști, și socialiștii-revoluționari oscilează în întreaga lor politică, *neînțelegînd sarcina* luptei împotriva cadeților și sarcina demascării lor de la tribuna Dumei.

Aceste șovăieli rezultă din *anemia micului burghez*.

„Anemia“ micului burghez, în parte obosit de pe urma revoluției, în parte șovăitor și nestatornic prin natura lui (socială), este principala cauză a „anemiei Dumei“. Și noi le vom spune narodnicilor: nu e drept să dați vina pe oglindă.

Nu mai dați dovadă de anemie în politica voastră, rupeți-o cu cadeții, urmați cu hotărîre proletariatul, lăsați-i pe liberali să păstreze Duma, iar voi *păziți* deschis, cu curaj și fermitate interesele și tradițiile mișcării de eliberare; numai în cazul acesta pocăința voastră va fi într-adevăr „pe jumătate îndreptare“.

Scris la 2 (15) aprilie 1907

Publicat la 3 aprilie 1907
In ziarul „Nașe Eho“ nr. 8

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PLATITUDINEA TRIUMFĂTOARE SAU ESERII CADETIZANȚI

Ieri am relevat că, după o lună de existență a Dumei, narodnicii par să se fi dezmeticit și au început... — nu voi spune : să înțeleagă, dar măcar să simtă toată joshnicia faimoasei lozinci a cadeților : păstrați Duma. În articolul referitor la aceasta am arătat că lozinca cadeților nu este întâmplătoare, ci este expresia unei politici determinate de interesele profunde de clasă ale burgheziei și ale moșierilor *.

Astăzi ziarul „Reci“ (din 3 aprilie), principalul organ al cadeților, își consacră articolul de fond acestei probleme. „Proteste vehemente ale ziarelor de stînga din ultimele zile împotriva tacticii «păstrați Duma» — scrie autorul cadet al articolului de fond — reprezintă un simptom destul de îngrijorător“.

Așa, așa. Ne bucură că și cadeții au luat notă de faptul că narodnicii se căiesc că au fost pentru „păstrarea Dumei“. Vasăzică constatarea noastră de ieri nu era greșită. Vasăzică există într-adevăr în rîndurile micii burghezii *un curent* de îndepărtare de moșierii liberali și de apropiere de olasa muncitoare. Într-un ceas bun !

Ziarul cadet „Reci“ elogiază tactica de „păstrare a Dumei“ în niște termeni care ar merita să fie immortalizați ca niște perle de platitudine. Ascultați : „căci dacă Duma continuă să existe, aceasta nu este altceva decît rodul conștient al străduințelor *voastre* (ale opoziției). Aceasta este primul rezultat palpabil al intervenției voinței *voastre* în desfășurarea evenimentelor. Această *lipsă* de fapte, ca atare, repre-

* Vezi volumul de față, pag. 213—216. — Nota red.

zintă un fapt de cea mai mare importanță și înseamnă îndeplinirea planului conceput și realizat de voi“.

Păcat că Șcedrin n-a apucat „marea“ revoluție rusă. Ar mai fi adăugat, probabil, un nou capitol la „Domnii Golovliov“ și l-ar fi înfățișat pe Iudușka căutînd să-l liniștească pe țăranul biciuit, snopit în bătăi, flămînd și înrobît; așteptî o îmbunătățire? Ești dezamăgit de lipsa oricăror schimbări în rînduielele bazate pe foame și pe masacre în masă, pe bîta și pe cnut? Te plîngi de „lipsă de fapte“? Nerecunoscătorule! Dar tocmai această lipsă de fapte, ca atare, reprezintă un fapt de cea mai mare importanță! Căci dacă Lidvallii continuă să-și facă de cap, dacă țăranii se lasă biciuiți fără să crîcnească și fără să se lase amăgiți de visuri periculoase despre „poezia luptei“, aceasta este rezultatul conștient al intervenției voinței tale.

Pe ultrareacționari e greu să-i urăști: orice sentimente față de ei au dispărut, așa cum se spune că dispar în război după un șir lung de bătălii, după o îndelungată deprindere de a trage în oameni și de a trăi în mijlocul exploziilor de grenade și al șuieratului gloanțelor. Războiul e război, și împotriva ultrareacționarilor se duce un război fățiș, general, un război obișnuit.

Dar cadetul Iudușka Golovliov poate inspira cel mai profund sentiment de ură și de dispreț. Căci acest moșier „liberal“ și avocat burghez este ascultat, este ascultat chiar și de țărani. Căci el într-adevăr aruncă praf în ochii poporului, într-adevăr îi proteste pe oameni...

Împotriva Krușevanilor *nu poți* lupta cu cuvîntul, cu condeiul. Împotriva lor trebuie să lupți cu alte mijloace. A lupta cu cuvîntul, cu condeiul împotriva contrarevoluției înseamnă în primul rînd să demaști mai ales pe acei odioși fățarnici, care, în numele „libertății poporului“, în numele „democrației“, preamăresc stagnarea politică, tăcerea poporului, abrutizarea cetățeanului transformat în filistin, „lipsa de fapte“. Lupta trebuie dusă împotriva acestor moșieri liberali și avocați burghezi, care sînt foarte mulțumiți că poporul tace și că ei, fără teamă de a fi demascați, pot să-și dea aere de „bărbați de stat“, vîrsînd mirul împăcării asupra celor care, cu o vădită „lipsă de tact“, se revoltă împotriva dominației contrarevoluției.

Cum ar putea cineva să asculte calm și să nu dea un răspuns șfichiuitor unor cuvinte ca acestea :

„Ziua în care dezbaterile din palatul Tavriceski vor fi considerate ca un atribut tot atât de inevitabil al zilei ca și masa la prânz și teatrul seara, în care ordinea de zi nu va interesa pe toți laolaltă, ci în mod special pe unii sau pe alții (!!), în care dezbaterile de politică generală vor deveni o excepție, iar exercițiile de elocvență abstractă vor deveni efectiv imposibile din pricina lipsei de ascultători, ziua aceea va putea fi salutăată ca ziua triumfului definitiv al guvernării reprezentative în Rusia“.

Tu ai vorbit aici, Iudușka ! Ziua în care cei biciuiți, în loc să ia parte la „dezbateri“, vor rămâne muți, pierzându-și cunoștința, ziua în care vechea putere moșierească (*întărită* prin reformele „liberale“) le va fi asigurată moșierilor, așa cum liberalului Iudușka îi este asigurată masa la prânz și teatrul seara, ziua aceea va fi ziua triumfului definitiv al „libertății poporului“. Ziua în care contrarevoluția va triumfa definitiv va fi ziua triumfului definitiv al constituției...

Așa a fost de fiecare dată când burghezia europeană a trădat. *Așa va fi...* oare așa va fi, domnilor, în Rusia ?

Alde Iudușka se străduiesc să se justifice, demonstrând că și în rîndurile partidelor de stînga au fost și sînt partizani ai „păstrării“ Dumei. Din fericire, de data aceasta printre cei derutați de alde Iudușka figurează nu un social-democrat, ci un socialist-revoluționar. Cadeții citează pasaje din cuvîntarea rostită la Tammerfors de un socialist-revoluționar care cheamă la „colaborare“ cu cadeții și contestă oportunitatea și necesitatea luptei împotriva lor.

Nu cunoaștem această cuvîntare și nu știm dacă ziarul „Reci“ citează exact.

Dar cunoaștem *rezoluția* ultimului congres al socialiștilor-revoluționari și nu o cuvîntare izolată, iar această rezoluție *denotă într-adevăr* prostirea micului burghez căzut sub influența liberalului Iudușka.

Această rezoluție a fost publicată în organul oficial al partidului socialiștilor-revoluționari⁹⁵ (nr. 6 din 8 martie 1907) ; din textul ei se vede că extrasele publicate de unele ziare în februarie sînt exacte. Acolo într-adevăr se spune negru pe alb : „congresul (partidului socialiștilor-revoluțio-

nari) consideră că o grupare categorică a partidelor înăuntrul Dumei, în condițiile în care fiecare grup în parte ar acționa izolat și între fracțiuni s-ar da o luptă ascuțită, ar putea să paralizeze cu desăvârșire activitatea majorității opoziționiste și prin aceasta să discrediteze în ochii claselor de oameni ai muncii însăși ideea de reprezentanță națională. Chiar atunci (22 februarie) ziarul „Reci” a adus elogii acestei trivialități. Tot atunci (23 februarie) am analizat-o și noi, arătând originea mic-burgheză și semnificația liberală-trădătoare a acestei rezoluții a congresului*.

Dacă prin acest sărut al lui Iudușka va fi sau nu ucis din punct de vedere politic un oarecare lider socialist-revoluționar, pe noi nu ne interesează. Dar *rezoluția cadetă* a congresului socialiștilor-revoluționari trebuie să fie de o mie de ori comentată în fața muncitorilor, pentru a-i pune în gardă pe social-democrații șovăielnici, pentru a rupe orice legături între proletariat și eserii ce se pretind revoluționari.

Scris la 3 (16) aprilie 1907

*Publicat la 4 aprilie 1907
în ziarul „Nașe Eho” nr. 9*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

* Vezi volumul de față, pag. 49—53. — Nota red

FRAȚIUNEA SOCIAL-DEMOCRATĂ ȘI ZIUA DE 3 APRILIE ÎN DUMĂ

Sîntem nevoiți să revenim asupra incidentului care a avut loc în Duma de stat în legătură cu interpelarea cu privire la asasinatele și la schingiuirile din închisoarea de la Riga, precum și la trimiterea unui număr de 74 de persoane în fața curții marțiale. Sîntem nevoiți, spunem, să facem acest lucru, printre altele, pentru că, din motive pe care nu le cunoaștem, ziarul „Narodnaia Duma“ a găsit de cuviință să voaleze adevăratul sens al celor întîmplate și, prin aceasta, n-a făcut decît să accentueze impresia extrem de nefavorabilă produsă de comportarea fracțiunii social-democrate din Dumă în această chestiune.

Este adevărat că și „Narodnaia Duma“ spune despre această primă zi a interpelărilor din Dumă : „prima plăcintă nu alunecă pe gît“ ; este adevărat că, în legătură cu aceasta, „Narodnaia Duma“ afirmă că „fracțiunile din Dumă nu s-au acomodat încă în suficientă măsură cadru-ului parlamentar“, dar nu aceasta este esențial. După părerea noastră, în cazul de față fracțiunea social-democrată a dat dovadă nu de o lipsă de experiență *parlamentară*, ci de lipsă de experiență pur *politică*. Nenorocirea nu este că fracțiunea social-democrată se încurcă uneori într-o „capcană formală“ (expresia ziarului „Narodnaia Duma“) sau alta, ci că uneori cedează absolut inutil pozițiile ei, că nu duce pînă la capăt o luptă începută bine, că nu-și *consolidează* victoria obținută atunci cînd acest lucru este pe deplin posibil.

Aşa s-a întâmplat cu răspunsul la declarația guvernamentală, când fracțiunea social-democrată a cedat absolut fără nici un rost o bună jumătate din victoria ei... d-lui Stolîpin, așa s-a întâmplat la 3 aprilie în legătură cu interpelarea cu privire la ororile de la Riga.

Cadeții sînt împotriva interpelărilor urgente ; și e foarte firesc : o interpelare urgentă, și încă într-o chestiune cum este războiul dus de guvern cu ajutorul curților marțiale împotriva poporului, conține întotdeauna elemente de „acțiune demonstrativă“, elemente de presiune asupra miniștrilor. O interpelare urgentă într-o chestiune ca aceasta este, fără îndoială, unul dintre acele „fapte“, dintre acele „acte“ din partea Dumei care nu se potrivesc cu obișnuita „masă la prînz“ și „teatru seara“ pe care slugarnicul „Reci“ ar vrea să le pună pe același plan cu Duma. Dar este oare cu putință ca această otravă a descompunerii cadete să influențeze și fracțiunile de stînga din Dumă, inclusiv fracțiunea social-democrată ?! Nu putem admite acest lucru, și totuși...

— Nu este nevoie de o interpelare *urgentă* — intervine slugarnic d-l Rodicev de la tribună —, în cazul de față o interpelare urgentă ar putea leza amorul propriu al miniștrilor.

În gura acestui Mirabeau cadet, care își îndeplinește cu atîta zel rolul de reprezentant al celor ce formează „le tas de blagueurs“ * din Dumă, aceste cuvinte nu ne surprind cîtusi de puțin.

Un răspuns admirabil i-a dat lui Rodicev deputatul Djaparidze (social-democrat) : „datoria noastră — a amintit acesta slugarnicilor cadeți — este să ne spunem cuvîntul atunci cînd mîna călăului se ridică asupra victimei“.

Atunci se urcă la tribună Kuzmin-Karavaev și citește o telegramă primită din partea lui Meller-Zakomelski, satrapul de la Riga, același Meller-Zakomelski de al cărui nume se servesc și astăzi mamele din Siberia pentru a-și speria copiii. Telegrama este de o impertinență fără seamăn, o adevărată batjocură grosolană : „...la Riga n-a existat nici un motiv pentru a fi deferite justiției nici 74,

* — Banda de flecari, — Nota trad.

nici 70, nici 4 persoane; deocamdată n-are cine să fie salvat“.

Acestei telegrame deputatul Aleksinski i-a opus o telegramă primită din partea delegaților progresiști din Riga, în care se arată că se pune la cale trimiterea inculpaților în fața curții marțiale.

În urma deputatului Aleksinski, care pe bună dreptate a stăruit totuși asupra urgenței interpelării, cererii de urgență i s-au alăturat Grupul trudovic și grupul socialiștilor-revoluționari.

Atunci *cadeții au început să bată în retragere*. Pergament nici măcar n-a încercat să argumenteze; el a rugat stînga din Dumă să nu insiste asupra urgenței, propunînd în numele comisiei de interpelări ca această interpelare să fie trecută prin comisie în termen de douăzeci și patru de ore. Numai, vedeți dv., să renunțați la urgență!

Ia cuvîntul onctuosul și misticul Bulgakov, care, pledînd și el pentru renunțarea la urgență, roagă să nu se pună patimă de partid în această chestiune. D-l Bulgakov ar fi trebuit înainte de toate să explice colegilor lui de partid că în asemenea chestiuni slugărnicia este mai puțin admisibilă decît în orice alte chestiuni și că *în mod firesc* ea va face întotdeauna ca patima de partid să ajungă la *paroxism*, lucru pe care nimeni nu-l dorește.

După Bulgakov vorbește Kizevetter, care face un nou pas în întîmpinarea stîngii, o nouă mică concesie. Kizevetter propune ca interpelarea să fie trimisă în comisie, pentru ca aceasta să-și facă datoria, dar „să i se acorde prioritate“.

În numele socialiștilor-populiști, Delarov se pronunță pentru urgență.

Cu alte cuvinte, toți deputații de stînga, cu o unanimitate rar întîlnită în Dumă, au luat atitudine împotriva cadeților. Devenea din ce în ce mai clar că problema care se pune este o problemă politică, că lupta începută împotriva slugărnicii cadete poate și trebuie să fie dusă pînă la capăt. Citiți „Însemnările“ lui A. Stolîpin apărute în „Novoe Vremea“ din 4 aprilie. Cu oîță dărnicie risipește el laude la adresa partidului cadet! Cum îi mai atacă pe aliații săi, pe „cei de dreapta“, pentru a-i face, în sfîrșit,

să înțeleagă că în asemenea cazuri nu trebuie să adopte un ton atît de vehement, că nu trebuie să-i sperie pe cadeți și să-i facă să se abată de la calea conciliatoristă pe care merg în prezent ! D-l Stolîpin consideră că „în cuvîntările rostite de cadeți“ în această zi se simte, vedeți dv., o notă de „sinceritate și de seriozitate“ !

Și, în momentul cînd fracțiunea social-democrată avea victoria în mîinile ei, se ridică Tereteli și declară că fracțiunea își retrage propunerea de a se acorda urgență acestei interpelări. De ce ? pentru care motiv ? Nu există absolut nici un temei să se presupună că o interpelare trimisă în comisie va avea mai mult efect decît o interpelare urgentă. Nimeni nu se va încumeta, desigur, să facă o asemenea afirmație.

Tereteli n-a avut nici un temei pentru a face o astfel de declarație. Aceasta înseamnă pur și simplu să-ți tragi singur palme. Ziua de 3 aprilie nu poate fi trecută la activul fracțiunii social-democrate. Și, repetăm, aici nu este vorba de lipsă de experiență *parlamentară*. Aici este vorba de lipsă de fermitate politică, de nehotărîrea fracțiunii social-democrate, care s-a făcut simțită și în alte împrejurări și care constituie un impediment atît de serios în ocuparea locului de adevărat conducător al întregii stîngi din Dumă. Nu trebuie să închidem ochii ci trebuie să căutăm să îndreptăm această situație !

Scris la 4 (17) aprilie 1907

Publicat la 5 aprilie 1907
în ziarul „*Nase Eho*“ nr. 10

Se tipărește după textul
apărut în ziar

FORȚA ȘI SLĂBICIUNEA REVOLUȚIEI RUSE

I

Articolul apărut sub acest titlu în „Narodnaia Duma“ de ieri este un model de expunere calmă, limpede și simplă a divergențelor cu adevărat principiale din rîndurile social-democraților. În aceste condiții este tot atît de plăcut și de util să porți o discuție, pe cît de neplăcut și de imposibil este să răspunzi la istericalele lui „Privet“⁹⁶ sau „Otgoloski“.

Așadar să trecem la chestiune. Divergențele provin din felul de a-i aprecia pe cadeți și pe narodnici. După părerea foarte justă a ziarului „Narodnaia Duma“, divergențele în legătură cu cadeții se reduc la problema: *pe cine reprezintă ei?* „Burghezia mijlocie și mică, îndeosebi burghezia de la orașe“, răspunde „Narodnaia Duma“. „Baza economică a acestor partide — se spune în rezoluția bolșevică — o formează o parte din moșierii mijlocii și din burghezia mijlocie, și îndeosebi intelectualitatea burgheză, în timp ce o parte din mica burghezie democratică de la orașe și de la sate mai urmează aceste partide numai în virtutea tradițiilor și fiind pur și simplu înșelată de liberali“*.

E clar că aprecierea făcută de menșevici cu privire la cadeți este mai optimistă decît cea făcută de noi. Ei estompează sau neagă legătura dintre cadeți și moșieri, pe cînd noi o subliniem. Ei subliniază legătura dintre cadeți și mica burghezie democratică de la orașe, pe cînd noi o considerăm foarte slabă.

* Vezi volumul de față, pag. 5. — Nota red.

În legătură cu moșierii, „Narodnaia Duma” consideră naiv raționamentul expus de noi în nr. 7 al ziarului „Nașe Eho”, în care am calculat că, în fracțiunea cadetă din *actuala* Dumă și nu din Duma *trecută* (cum greșit a înțeles „Narodnaia Duma”), sînt 20 de moșieri *. Chiar și printre social-democrați există milionari și generali civili, remarcă ironic „Narodnaia Duma”.

Ironie cam ieftină! Oricine înțelege că alde Singer, Arons, Nalivkin sînt cazuri izolate de trecere individuală de la burghezie la proletariat. Puteți oare, domnilor, să afirmați în mod serios că cei 20 de moșieri (din cei 79 de membri și fracțiuni cadete, adică a *patra parte*) îi urmează în mod individual pe cei 60 de intelectuali burghezi și nu invers ?? Puteți afirma că moșierul duce politica intelectualilor liberali și nu intelectualii liberali politica moșierilor ?? Gluma voastră pe socoteala lui Singer și a tovarășului Nalivkin este o glumă drăguță menită să camufleze o poziție pierdută, și atîta tot.

Desigur, componența fracțiunii cadete din Dumă nu este dovada principală, ci numai un simptom. Dovada capitală ne-o oferă, în primul rînd, istoria liberalismului moșieresc din Rusia (acest lucru l-a recunoscut și „Narodnaia Duma”) și, în al doilea rînd — și aceasta este principalul —, ne-o oferă analiza politicii *actuale* a cadeților. „Politica agrară a cadeților este în fond (notați) o politică moșierească” („Nașe Eho” nr. 7). „«Liberalismul» cadet este liberalismul avocatului burghez care împacă pe țăran cu moșierii, și îl împacă în folosul moșierului” (ibid.).

La acest argument „Narodnaia Duma” nu are ce răspunde.

Mai departe. Prin ce *demonstrează* menșevicii legătura de clasă dintre partidul cadet și mica burghezie democratică de la orașe? Prin statistica alegerilor. La orașe reușesc în alegeri mai cu seamă cadeții. E un fapt cert. Dar el nu este concludent. În primul rînd, prin legile noastre electorale sînt avantajate păturile *nedemocratice* ale burgheziei de la orașe. Toată lumea știe că adunările populare exprimă *mai exact* punctul de vedere și starea de spirit

* Vezi volumul de față, pag. 211. — Nota red.

„a micii burghezii *democratice* de la orașe“. În al doilea rînd, în curia orășenească a orașelor mari cadeții sînt mai tari, iar cei de stînga mai slabi decît în curia orășenească a orașelor mici. Acest lucru îl dovedește statistica delegaților. De aici rezultă că cadeții reprezintă nu mica burghezie democratică, ci burghezia mijlocie liberală. Cu cît orașul este mai mare, cu atît este mai accentuat antagonismul dintre proletariat și burghezie, cu atît sînt mai tari cadeții în curia orășenească (burgheză) în comparație cu cei de stînga. În al treilea rînd, în cele 22 de orașe mari în care a existat un bloc de stînga, cei de dreapta au întrunit 17 000 de voturi, octombriștii 34 000, cadeții 74 000 și cei de stînga 41 000. Dacă a fost cu puțință să li se ia cadeților *dintr-o dată* un număr atît de mare de voturi, aceasta este numai din pricină că ei *nu* sînt democrați. Pretutindeni, în întreaga lume, avocații liberali au înșelat mica burghezie democratică, dar au fost demascați de socialiști.

„Să fie oare adevărat — se întrebă „Narodnaia Duma“ — că burghezia mijlocie și mica burghezie de la noi sînt în prezent interesate în înăbușirea revoluției pentru a frînge forța proletariatului care le amenință direct?“ — și răspunde: „este, fără îndoială, inexact“.

Aici au fost redade, *fără îndoială, inexact* vederile *noastre*. Asta nu mai e polemică principială, dragi tovarăși... Știți prea bine că noi facem o deosebire între contrarevoluționarismul cadeților și contrarevoluționarismul octombriștilor; că acuzația de contrarevoluționarism n-o extindem nicidecum asupra *micii burghezii*; că socotim că moșierii cadeți se tem nu numai de muncitori, ci și de țărani. Aceasta nu este o obiecție, ci o denaturare.

Următorul argument al ziarului „Narodnaia Duma“ constituie o obiecție. Cadeții devin mai moderați și mai reacționari nu o dată cu avîntul revoluției, ci o dată cu declinul ei, deci nu din cauza contrarevoluționarismului lor, ci a slăbiciunii lor. Tactica cadeților, scrie cu caractere cursive „Narodnaia Duma“, „*nu este tactica unei forțe contrarevoluționare, ci tactica neputinței revoluționare*“.

Reiese că cadeții sînt și ei revoluționari, numai că sînt neputincioși. E o concluzie nemaipomenită. Pentru ca cineva să ajungă să spună această absurditate flagrantă tre-

buie să fi pornit în raționamentul său de la o greșeală esențială. Această greșeală constă în negarea caracterului moșieresc al cadeților (în Rusia *moșierul* este contrarevoluționar fie în felul pogromistului și octombristului, fie în felul cadetului) și în negarea faptului că printre cadeți precumpănesc *intelectualii* burghezi. Dacă aceste două greșeli sînt îndreptate, se ajunge la concluzia justă: *tactica cadeților este tactica contrarevoluționarismului moșieresc și a neputinței intelectualilor burghezi*. Moșierii sînt o forță contrarevoluționară. Marii burghezi — la fel. Intelectualul burghez și funcționarul liberal sînt slugile lașe ale acestora; ei își disimulează servilismul față de contrarevoluție prin ipocrizia lor „democratică”.

Nu-i adevărat că cadeții „au evoluat spre dreapta” numai în perioada declinului revoluției și nu și în perioada ei de avînt. Amintiți-vă de ziarul „Nacealo”⁹⁷, tovarăși de la „*Narodnaia Duma*”. Amintiți-vă de articolele de felul: „Witte — agent al bursei, Struve — agent al lui Witte”. Frumoase articole! Frumoase vremuri... pe atunci nu existau divergențe între noi și menșevici în legătură cu felul de a-i aprecia pe cadeți... Pentru a prezenta într-o lumină justă atitudinea cadeților față de avîntul revoluției sau față de avînturile revoluției, trebuie să spunem: *cînd revoluția apare în stradă, cadetul apare în anticamera ministrului*.

Struve s-a dus la Witte în noiembrie 1905. Careva dintre cadeți s-a dus la careva dintre pogromiști în iunie 1906. Miliukov s-a dus la Stolîpin la 15 ianuarie 1907. Așa a fost și așa va fi...

*
* *
*

Fundamentîndu-și din punct de vedere economic părerea sa despre cadeți, „*Narodnaia Duma*” conchide:

„Avînd în vedere că în Rusia orașele sînt slab dezvoltate și că în industria de la orașe marea industrie are o influență precumpănitoare, burghezia noastră orășenească, mijlocie

și mică, are o influență prea mică asupra vieții economice generale a țării ca să se poată simți o forță politică tot atât de independentă cum s-a simțit, la timpul său, burghezia engleză sau franceză...". E foarte bine zis și foarte just. Numai că asta *nu* se referă la *cadeți*. Și apoi aici dispăre cu totul contrapunerea pretins marxistă a „marii” burghezii „progresiste de la orașe” față de „mica” burghezie, „înapoiată de la sate”, contrapunere prin care menșevicii au încercat în repetate rânduri să-și justifice tactica... „Și, ca să-și facă un instrument din proletariat, ea nu poate, pentru că proletariatul luptă acum sub propriul său steag, social-democrat...” Just !... „Iată de unde provin toate șovăielile ei, întreaga ei nehotărâre în lupta împotriva regimului iobăgist-absolutist...” Și aceasta este just. Numai că nu se referă la *cadeți*, ci la partidele și grupurile *trudovice*, care se sprijină nu numai pe mica burghezie de la sate, ci și pe cea de la orașe !

„...Prin aceeași relativă slăbiciune a democrației burgheze de la orașe se explică și faptul că, de îndată ce încep să se radicalizeze, democrații noștri burghezi pierd terenul la orașe și încep să se împotmolească în mlaștina narodnicistă-țărănească”.

Just ! De o mie de ori just ! Nici n-am fi îndrăznit să visăm că „Narodnaia Duma” va confirma într-un totuși justetea tacticii bolșevice. „De îndată ce încep să se radicalizeze, democrații noștri burghezi devin narodnici”. Exact : democrații burghezi *de stînga* sînt narodnici, pe cînd *cadeții* se prefac numai că sînt democrați, în realitate însă ei nu sînt nicidecum democrați. De aceea, întrucît proletariatul este nevoit să facă revoluția burgheză împreună cu democrația burgheză, el este nevoit să încheie un „bloc” politic, în sensul larg al acestui cuvînt, care implică nu numai acorduri electorale și acorduri parlamentare, ci și acțiuni comune, fără a încheia nici un fel de acorduri cu mica burghezie *de stînga*, adică narodnică, împotriva ultrareacționarilor și împotriva *cadeților* !

Quod erat demonstrandum — ceea ce era de demonstrat.

Data viitoare vom discuta cu „Narodnaia Duma” special despre narodnici.

II *

Dacă recunoști că „narodnicii sînt vecinii din stînga ai cadeților“, că ei „oscilează mereu între cadeți și social-democrați“, trebuie să recunoști în mod necesar și politica bolșevică : să-i determinăm pe narodnici să treacă de partea social-democraților împotriva ultrareacționarilor și împotriva cadeților.

Menșevicii încearcă să atenueze sau să respingă această concluzie, care rezultă în mod necesar din cele recunoscute de ei, invocînd faptul că țărănimea, deși este „mai revoluționară și mai democratică“ decît liberalii, este totodată „pătrunsă de utopii sociale reacționare“, tinzînd „să întoarcă înapoi roata istoriei în domeniul economic“.

Acest raționament, foarte curent în literatura noastră social-democrată, conține o eroare gravă atît din punct de vedere logic cît și istoric-economic. În el sînt comparați arșinii cu pudurile, caracterul reacționar al ideilor țărănimii în legătură cu revoluția socialistă cu caracterul reacționar al politicii liberalilor în revoluția burgheză.

Dacă în ceea ce privește sarcinile socialismului, țărani, fără îndoială, sînt pentru utopii reacționare, burghezii liberali, în ceea ce privește *aceste* sarcini, sînt pentru represiuni reacționare de felul celor din iunie 1848 sau din mai 1871 ⁹⁸.

Iar dacă în revoluția *actuală*, adică burgheză, țărănimea și ideologi ei, narodnicii, duc o politică mai reacționară decît liberalii, un marxist nu va considera niciodată pe narodnici ca fiind mai de stînga, mai revoluționari, mai democrați decît liberalii.

E clar că aici ceva nu-i în regulă.

Comparați politica agrară a liberalilor cu politica agrară a narodnicilor. Prezintă ele în momentul de față trăsături reacționare din punct de vedere economic ? Tendința ambelor partide de a limita libera circulație a proprietății

* Intrucît guvernul a suspendat ziarul „Narodnaia Duma“, vom evita, pe cît posibil, o polemică directă cu el, limitîndu-ne la aprecierea principială a narodnicismului din punct de vedere marxist.

funciare este reacționară. Dar caracterul birocratic al politicii agrare cadete (comitetele agrare *birocratice*-moșierești) face ca, *practic* și imediat, caracterul ei reacționar să fie mult mai primejdios. Rezultă că în această privință comparația este cu totul în defavoarea liberalilor.

Folosirea „egalitară” a pământului... Ideea egalității micilor producători este reacționară, întrucât este o încercare de a căuta în trecut și nu în viitor rezolvarea sarcinilor revoluției socialiste. Proletariatul aduce cu sine nu socialismul egalității micilor proprietari, ci socialismul marii producții socializate. Dar aceeași idee a egalității este expresia cea mai completă, mai consecventă și mai categorică a sarcinilor burghezo-democratice. Marxiștilor care au uitat acest lucru le recomandăm să consulte primul volum din „Capitalul” lui Marx și „Anti-Dühring” al lui Engels. Ideea egalității este expresia cea mai completă a luptei împotriva tuturor rămășițelor feudalismului, lupta pentru o dezvoltare cât mai largă și mai pură a producției de mărfuri.

La noi, acest lucru este adeseori uitat atunci când se vorbește despre caracterul reacționar al proiectelor agrare „egalitare” ale narodnicilor.

Egalitatea este nu numai expresia ideologică a celei mai depline realizări a condițiilor necesare pentru dezvoltarea liberă a capitalismului și a producției de mărfuri. Și din punct de vedere material, în domeniul relațiilor economice ale agriculturii care depășește feudalismul, egalitatea micilor producători este condiția celei mai largi, mai depline, mai libere și mai rapide dezvoltări a agriculturii capitaliste.

Această dezvoltare a început de mult în Rusia. Revoluția a accelerat-o. Toată problema este dacă ea se va desfășura după tipul, ca să spunem așa, prusian (menținerea gospodăriei moșierești cu înrobirea knechtului, care, „pe baza unei juste evaluări”, plătește arendă pentru un lot ce nu-i asigură decât o existență de mizerie) sau după tipul american (desființarea gospodăriei moșierești, trecerea întregului pământ în mâinile țăranilor).

Aceasta este problema fundamentală a întregii noastre revoluții burghezo-democratice, de a cărei rezolvare depinde înfrângerea sau victoria ei.

Social-democrații cer trecerea întregului pământ, fără răscumpărare, în mâinile țăranilor, adică lupta cu hotărîre pentru cel de-al doilea tip de dezvoltare a capitalismului, tip de dezvoltare care este în avantajul poporului. În condițiile luptei țăranilor împotriva moșierilor iobăgiști, ideea egalității este cel mai puternic impuls ideologic în lupta pentru pământ, iar crearea egalității între micii producători înseamnă lichidarea cea mai deplină a tuturor rămășițelor feudalismului. De aceea pentru mișcarea țărănească ideea egalității este ideea cea mai revoluționară nu numai în sensul de stimulent pentru lupta politică, ci și în sensul de stimulent pentru curățirea economică a agriculturii de rămășițele feudale.

În măsura în care visează că egalitatea se poate realiza avînd la bază producția de mărfuri, că această egalitate poate fi un element al dezvoltării spre socialism, în această măsură concepțiile narodnicilor sînt greșite, socialismul lor este reacționar. Acest lucru trebuie să-l știe și să-l țină minte orice marxist. Dar dacă un marxist ar uita că aceeași idee a egalității și diversele planuri egalitariste sînt expresia cea mai deplină a sarcinilor revoluției burgheze și *nu* a sarcinilor revoluției socialiste, că sînt expresia sarcinilor luptei împotriva orînduirii moșierești și birocratice și nu împotriva capitalismului, ar însemna că acest marxist își nesocotește datoria de a privi din punct de vedere istoric sarcinile speciale ale revoluției burghezo-democratice.

Ori o evoluție de tip prusian : moșierul iobăgist devine iuncher ; puterea moșierească în stat se consolidează pe timp de un deceniu ; monarhie ; în loc de democrație „un despotism militar drapat în forme parlamentare“⁹⁹ ; maximum de inegalitate în rîndurile populației de la sate și în rîndurile restului populației. Ori o evoluție de tip american : desființarea gospodăriei moșierești ; țăranul devine un fermier liber ; suveranitatea poporului ; orînduire bur-

ghezo-democratică ; maximum de egalitate în rîndurile populației de la sate ca punct de plecare și condiție a unui capitalism liber.

Iată care este în realitate alternativa istorică, prezentată în culori trandafirii de ipocrizia cadeților (care vor să ducă țara pe prima cale) și de utopismul social-reacționar al narodnicilor (care vor s-o ducă pe a doua cale).

Este limpede că proletariatul trebuie să-și îndrepte toate eforturile spre sprijinirea celei de-a doua căi. Numai în acest caz clasele de oameni ai muncii se vor debarasa cît mai curînd de ultimele iluzii burgheze, căci socialismul egalității este ultima iluzie burgheză a micului proprietar. Numai în acest caz masele populare, învățînd din experiență și nu din cărți, își vor da seama în practică, în timpul cel mai scurt, de neputința tuturor proiectelor egalitare, de neputința acestora în fața puterii capitalului. Numai în acest caz proletariatul se va debarasa cît mai curînd de tradițiile „trudovice“, adică mic-burgheze, se va elibera de sarcinile burghezo-democratice, care îi revin în prezent în mod inevitabil, și se va dedica *întru totul* sarcinilor sale proprii, cu adevărat de clasă, adică sarcinilor socialiste.

Numai din pricină că nu înțeleg raportul dintre sarcinile burghezo-democratice și sarcinile socialiste se tem unii social-democrați de politica ducerii pînă la capăt a revoluției burgheze.

Numai faptului că sarcinile și esența revoluției burgheze nu sînt înțelese i se datoresc raționamentele de acest fel : „În ultimă analiză, ea (revoluția noastră) este generată nu de interesele țăranilor, ci (??) de interesele societății burgheze în dezvoltare“ sau : „aceasta este o revoluție burgheză și *de aceea* (!!!?) nu se poate desfășura sub steagul și sub conducerea țărănimii“ („Narodnaia Duma“ nr. 21 din 4 aprilie). Reiese că gospodăria țărănească din Rusia ar sta pe o altă bază, nu pe o bază burgheză ! Interesele masei țărănești sînt tocmai interesele unei cît mai depline, mai rapide și mai largi „dezvoltări a societății burgheze“, unei dezvoltări „americane“ și nu „prusiene“. Tocmai de aceea revoluția burgheză *se poate desfășura* sub „condu-

cerea țărănimii" (mai exact sub conducerea proletariatului, dacă țărăni, care oscilează între cadeți și social-democrați, vor urma în general *pe* social-democrați). Sub conducerea burgheziei, revoluția burgheză poate fi numai o revoluție neterminată (adică, strict vorbind, nu o revoluție, ci o reformă). Ea poate fi o revoluție adevărată numai sub conducerea proletariatului și a țărănimii.

„*Nașe Eho*” nr. 10 și 12
din 5 și 7 aprilie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PREFAȚĂ
LA TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A CĂRȚII
„SCRISORI ADRESATE LUI F. A. SORGE
ȘI ALTORA
DE CĂTRE J. PH. BECKER, J. DIETZGEN,
F. ENGELS, K. MARX ȘI ALȚII“

Scria la 6 (19) aprilie 1907

*Publicat în 1907 într-un volum
apărut în Editura
„P. Dauge“, Petersburg*

*Se tipărește după textul
apărut în volum*

Culegerea de scrisori ale lui Marx, Engels, Dietzgen, Becker și ale altor conducători ai mișcării muncitorești internaționale din secolul trecut, pe care o prezentăm publicului rus, reprezintă o completare necesară a literaturii noastre marxiste înaintate.

Nu vom insista aici în amănunt asupra importanței pe care o prezintă aceste scrisori pentru istoria socialismului și pentru prezentarea sub toate aspectele a activității lui Marx și Engels. Această latură a problemei nu are nevoie de explicații. Menționăm numai că pentru a înțelege scrisorile publicate în volumul de față trebuie să cunoaștem principalele lucrări în legătură cu istoria Internaționalei (vezi Jekk : „Internaționala“. Traducerea în limba rusă a apărut în editura „Znanie“) și cu istoria mișcării muncitorești germane și americane (vezi Fr. Mehring : „Istoria social-democrației germane“ și Morris Hillquitt : „Istoria socialismului în America“) etc.

De asemenea nu ne-am propus să încercăm să facem aici un rezumat general al conținutului acestei corespondențe și o apreciere a diferitelor perioade istorice la care se referă. Mehring a făcut acest lucru în mod excelent în articolul : „Der Sorgesche Briefwechsel“ („Neue Zeit“, 25. Jahrg, nr. 1 und 2), pe care, probabil, editorul îl va anexa la traducerea de față sau care va apărea în limba rusă într-o ediție separată¹⁰⁰.

Pentru socialiștii ruși, în perioada revoluționară prin care trecem, un interes deosebit îl prezintă învățămintele

pe care proletariatul militant trebuie să le tragă din cunoașterea aspectelor intime ale activității desfășurate de Marx și Engels pe o perioadă de aproape 30 de ani (1867—1895). De aceea nu e de mirare că și în publicistica noastră social-democrată primele încercări de a prezenta cititorilor scrisorile lui Marx și Engels către Sorge au fost făcute în legătură cu problemele „arzătoare” ale tacticii social-democrate în revoluția rusă (revista „Sovremennaja Jizn”¹⁰¹ a lui Plehanov, revista menșevică „Otkliki”¹⁰²). Tocmai asupra acelor pasaje din corespondența publicată care sînt deosebit de importante sub raportul sarcinilor actuale ale partidului muncitoresc din Rusia ne propunem să atragem atenția cititorilor.

În scrisorile lor, Marx și Engels de cele mai multe ori și-au spus părerea în problemele de actualitate ale mișcării muncitorești germane și anglo-americane. Este un lucru explicabil, deoarece ei erau germani care trăiau pe atunci în Anglia și purtau corespondență cu un tovarăș de-al lor aflat în America. În legătură cu mișcarea muncitorească franceză, și îndeosebi cu Comuna din Paris, Marx s-a pronunțat mult mai des și mai pe larg în scrisorile adresate social-democratului german Kugelmann*.

Compararea celor spuse de Marx și Engels referitor la problemele mișcării muncitorești germane cu cele spuse de ei referitor la problemele mișcării muncitorești anglo-americane este extrem de instructivă. Dacă ținem seama de faptul că Germania, pe de o parte, și Anglia și America, pe de altă parte, reprezintă stadii diferite de dezvoltare capitalistă, forme diferite de dominație a burgheziei ca clasă în întreaga viață politică a acestor țări, această comparație capătă o deosebită importanță. Sub raport științific ni se oferă aici un model de dialectică materialistă, priceperea de a pune pe primul plan și de a sublinia diferitele puncte, diferitele aspecte ale problemei aplicate la particularitățile concrete ale unor condiții politice și economice sau ale altora. Sub raportul politicii practice și al tacticii partidului muncitoresc, ni se oferă aici un model de defini-

* Vezi „Scrisorile lui K. Marx către dr. Kugelmann”. Traducere redactată și cu o prefață de N. Lenin, Petersburg, 1907. (Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 384—392. — Nota red.)

ție dată de autorii „Manifestului Comunist” sarcinilor proletariatului militant în diferite etape ale mișcării muncitorești naționale din diverse țări.

Ceea ce critică Marx și Engels cu cea mai mare vehemență la socialismul anglo-american este ruperea lui de mișcarea muncitorească. Ca un fir roșu străbate prin numeroasele lor aprecieri despre „Federația social-democrată” (Social-Democratic Federation) din Anglia¹⁰³ și despre socialiștii americani învinuirea că aceștia au transformat marxismul într-o dogmă, într-un „ortodoxism rigid” (starre), că ei consideră marxismul „un crez și nu o călăuză în acțiune”¹⁰⁴, că ei nu știu să se adapteze la mișcarea muncitorească, slabă din punct de vedere teoretic, dar vie, puternică, de masă, care se desfășoară în jurul lor. „Unde am fi fost astăzi — exclamă Engels în scrisoarea lui din 27 ianuarie 1887 — dacă în perioada dintre 1864 și 1873 am fi vrut întotdeauna să mergem mână în mână numai cu cei care recunoșteau deschis programul nostru ?”¹⁰⁵ Iar în scrisoarea precedentă (din 28 decembrie 1886), referindu-se la influența exercitată de ideile lui Henry George asupra clasei muncitoare din America, el scrie :

„Un milion sau două milioane de voturi date de muncitori în noiembrie unui partid muncitoresc autentic («bona fide») reprezintă în momentul de față ceva infinit mai important decât o sută de mii de voturi date unui program ireproșabil din punct de vedere teoretic”.

Aceste pasaje sînt extrem de interesante. La noi s-au găsit social-democrați care s-au grăbit să le folosească în sprijinul ideii unui „congres muncitoresc” sau a ceva în genul „partidului muncitoresc larg”, preconizat de Larin. De ce nu în sprijinul ideii unui „bloc de stînga” ? — i-am întrebat noi pe acești pripiți „utilizatori” ai celor scrise de Engels. Scrisorile din care sînt luate aceste citate au fost scrise în perioada cînd muncitorii din America votau în alegeri pentru Henry George. D-na Wischnewetzky, o americană căsătorită cu un rus și care a tradus operele lui Engels, l-a rugat, după cum rezultă din răspunsul primit de ea de la Engels, să-l critice bine de tot pe H. George. Engels îi scrie (la 28 decembrie 1886) că pentru aceasta *n-a sosit încă momentul*, căci e mai bine ca partidul muncitoresc să în-

ceapă să se formeze fie și pe baza unui program nu tocmai pur. După aceea, spune el, muncitorii singuri își vor da seama despre ce este vorba, „vor învăța din propriile lor greșeli”; iar a împiedica „închegarea pe scară națională a partidului muncitoresc, indiferent pe baza cărui program, aș considera o mare greșeală”¹⁰⁶.

Engels, firește, a înțeles foarte bine și a subliniat în repetate rânduri întreaga absurditate și întregul *reacționarism* al ideilor lui H. George din punct de vedere socialist. În corespondența către Sorge este cuprinsă scrisoarea extrem de interesantă a lui K. Marx din 20 iunie 1881, în care acesta îl califică pe H. George ca ideolog al *burgheziei radicale*. „Sub raport teoretic — scria Marx — H. George este un om cu totul înapoiat” (total arriéré)¹⁰⁷. Și cu acest *socialist-reacționar* autentic, F. Engels nu s-a temut să meargă împreună în alegeri, cu condiția să existe oameni care să știe să prezică maselor „consecințele propriilor lor greșeli” (Engels, scrisoarea din 29 noiembrie 1886)¹⁰⁸.

Despre „cavalerii muncii” (Knights of Labor)¹⁰⁹, o organizație din acea vreme a muncitorilor americani, Engels spune în aceeași scrisoare: „latura cea mai slabă a acestora (textual: cea mai putredă — faulste) a fost *abținerea lor politică...*” „Unul dintre primii și cei mai importanți pași pe care trebuie să-i facă orice țară care intră pentru prima oară în mișcare este organizarea unui partid muncitoresc independent, indiferent pe ce cale s-ar realiza acest lucru, numai să fie un adevărat partid muncitoresc”¹¹⁰.

Este evident că de aici nu se poate trage nici o concluzie în sprijinul unui salt *de la* social-democrație la un congres muncitoresc fără partid etc. Dar cine nu vrea să merite învinuirea lui Engels că reduce marxismul la o „dogmă”, la „ortodoxism”, la „sectarism” etc., acela trebuie să tragă de aici concluzia că uneori este necesar să se admită campanii electorale împreună cu „social-reacționarii” radicali.

Mai interesant este însă, desigur, să ne oprim nu atât asupra acestor paralele între americani și ruși (a trebuit s-o facem pentru a răspunde adversarilor) cât asupra trăsăturilor *fundamentale* ale mișcării muncitorești anglo-americane. Aceste trăsături sînt: faptul că în fața proletariatului nu se pun sarcini *democratice* naționale cît de cît impor-

tante ; că proletariatul este total subordonat față de politica burgheză ; că grupulețele, mănunchiurile de socialiști se izolează în mod sectar de proletariatul ; că în alegeri socialiștii nu se bucură de nici un fel de succes în rîndurile maselor muncitorești etc. Cel care dă uitării aceste condiții fundamentale și se apucă să tragă concluzii ample din „paralela dintre americani și ruși“ dă dovadă de o extremă superficialitate.

Dacă Engels pune atît de mult accentul pe organizațiile economice ale muncitorilor în aceste condiții, aceasta se explică prin faptul că este vorba de rînduiri democratice dintre cele mai statornicite, care pun în fața proletariatului sarcini pur socialiste.

Dacă Engels insistă asupra importanței unui partid muncitoresc independent, fie și cu un program prost, aceasta se explică prin faptul că este vorba de țări în care pînă atunci n-a existat nici măcar o umbră de independență politică a muncitorilor, în care, muncitorii se tîrau și se tîrăsc de cele mai multe ori în coada burgheziei.

A încerca să extinzi concluziile trase din aceste considerații, aplicîndu-le unor țări sau momente istorice în care proletariatul și-a creat un partid propriu înainte de burghezia liberală, în care proletariatul nu are nici cea mai mică tradiție de votare pentru politicienii burghezi, în care la ordinea zilei se pun nemijlocit nu sarcini socialiste, ci sarcini burghezo-democratice, — a încerca să faci acest lucru înseamnă să-ți bați joc de metoda istorică a lui Marx.

Cititorului îi va fi și mai clară ideea noastră dacă vom pune față în față aprecierile lui Engels despre mișcarea anglo-americană și aprecierile lui despre mișcarea germană.

Aceste aprecieri sînt și ele foarte numeroase în corespondența pe care o publicăm și sînt extrem de interesante. Iar ceea ce străbate ca un fir roșu prin toate aceste aprecieri este cu totul altceva : punerea în gardă împotriva „aripii drepte“ a partidului muncitoresc și un război necrușător (uneori — ca, de pildă, la Marx în 1877—1879 — un război *crîncen*) împotriva oportunismului din rîndurile social-democrației.

În sprijinul spuselor noastre vom reproduce mai întâi citate luate din diverse scrisori, iar apoi ne vom opri asupra aprecierii acestui fenomen.

În primul rînd trebuie să relevăm aici aprecierile făcute de K. Marx despre Höchberg & Co. În articolul său „Der Sorgesche Briefwechsel“, Fr. Mehring se străduiește să atenueze atacurile lui Marx, precum și atacurile ulterioare ale lui Engels împotriva oportuniștilor, se străduiește, după părerea noastră, cam prea mult. În special referitor la Höchberg & Co., Mehring susține că Marx îi aprecia greșit pe Lassalle și pe lassalleieni ¹¹¹. Pe noi însă ne interesează aici, repetăm, nu aprecierea din punct de vedere istoric a justetei sau a caracterului exagerat al atacurilor lui Marx împotriva unor anumiți socialiști, ci aprecierea *principială* făcută de Marx asupra unor anumite *curente* din cadrul socialismului în general.

Plîngîndu-se (în scrisoarea sa din 19 octombrie 1877) de compromisurile pe care le încheie social-democrații germani cu lassalleienii și cu Dühring, Marx condamnă și compromisul „cu o întregă bandă de studenți necopți și doctori prea deștepți“ (în Germania titlul științific de „doctor“ corespunde titlului de „candidat“ sau de „licențiat universitar categoria I“ de la noi), „care și-au propus să dea socialismului o orientare «idealistică mai înaltă», adică să înlocuiască baza lui materialistă (care, înainte de a se opera cu ea, necesită o studiere obiectivă) printr-o mitologie modernă, cu toate zeitățile ei : dreptate, libertate, egalitate și fraternité (fraternitate). Unul dintre reprezentanții acestei orientări este editorul revistei «Zukunft» ¹¹², dr. Höchberg, care și-a cumpărat intrarea în partid, admit, «cu cele mai bune» intenții, dar eu nu dau doi bani pe toate aceste «intenții». Rar a apărut ceva mai jalnic și cu «pretenții mai modeste» decît programul «Zukunft»-ului său“ (scrisoarea nr. 70) ¹¹³.

Într-o altă scrisoare a sa scrisă cu aproape doi ani mai târziu (19 septembrie 1879), Marx dezmente bîrfelile celor care afirmau că în spatele lui I. Most ar sta el și Engels și îi expune amănunțit lui Sorge atitudinea lui față de oportuniștii din partidul social-democrat german. Revista „Zukunft“ era condusă de Höchberg, Schramm și Ed. Bern-

stein. Marx și Engels *au refuzat* să colaboreze la o asemenea publicație, iar atunci cînd s-a pus chestiunea înființării unui nou organ al partidului, cu participarea și cu sprijinul material al aceluiași Höchberg, Marx și Engels au cerut mai întîi ca, în vederea controlului asupra acestei „amestecături de doctori, studenți și socialiști de catedră”, să fie acceptat redactorul responsabil Hirsch, desemnat de ei, iar apoi au adresat o circulară direct lui Bebel, Liebknecht și altor conducători ai partidului social-democrat prin care îi prevenea că vor lupta fățiș împotriva unei „asemenea trivializări (Verluderung — în germană cuvîntul este și mai tare) a teoriei și a partidului” dacă orientarea lui Höchberg, Schramm și Bernstein nu se va schimba.

Era acea perioadă din viața partidului social-democrat german pe care Mehring, în „Istoria” sa, a denumit-o „Un an de frămîntări” („Ein Jahr der Verwirrung”). După introducerea „legii excepționale”, partidul n-a găsit dintr-o dată calea cea justă, alunecînd la început spre anarhismul lui Most și oportunismul lui Höchberg & Co. „Acești oameni — scrie Marx despre acesta din urmă —, care în domeniul teoriei sînt niște nulități, iar în domeniul practicii nu sînt buni de nimic, vor să modereze socialismul (despre care și-au făcut o idee după rețeta universitară), și în special partidul social-democrat, iar pe muncitori vor să-i lumineze sau, cum se exprimă ei, să le inoculeze «elemente de cultură», deși ei înșiși nu sînt decît niște semidocti confuzi, și, în afară de aceasta, își propun în primul rînd să ridice importanța partidului în ochii micii burghezii. Totuși ei nu sînt nici mai mult nici mai puțin decît niște jalnici flecari contrarevoluționari” 114.

Atacul „orîncen” al lui Marx i-a făcut pe oportuniști să bată în retragere și... să se dea la fund. În scrisoarea sa din 19 noiembrie 1879, Marx anunță că Höchberg a fost înlăturat din comitetul de redacție și că toți liderii influenți ai partidului — Bebel, Liebknecht, Bracke etc. 115 — *s-au dezis* de ideile lui. Ziarul „Sozial-Demokrat” 116, organul partidului social-democrat, începe să apară sub conducerea lui Vollmar, care pe atunci făcea parte din aripa revoluționară a partidului. Un an mai tîrziu (la 5 noiembrie 1880) Marx arată că el și Engels au luptat în permanență împo-

triva modului „mizerabil“ (miserabel) în care era condus ziarul „Sozial-Demokrat“ și că adesea această luptă a avut un caracter *aprig* („wobei's oft scharf hergeht“). În 1880 Liebknecht l-a vizitat pe Marx și a făgăduit că va interveni o „îmbunătățire“ în toate privințele ¹¹⁷.

Pacea a fost restabilită și războiul n-a răbufnit în afară. Höchberg s-a retras, iar Bernstein a devenit un social-democrat revoluționar... cel puțin pînă la moartea lui Engels, în 1895.

În scrisoarea din 20 iunie 1882 către Sorge, Engels vorbește despre această luptă ca despre ceva de domeniul trecutului: „În general, în Germania lucrurile merg minunat. E drept că domnii publiciști ai partidului au încercat să provoace o cotitură reacționară în partid, dar au eșuat cu brio. În urma persecuțiilor crîncene la care sînt supuși pretutindeni muncitorii social-democrați, ei au devenit și mai revoluționari decît erau în urmă cu trei ani. ...Acești domni (publiciști ai partidului) voiau cu orice preț, prin blîndețe, smerenie și lingușiri, să obțină milogindu-se abrogarea legii împotriva socialiștilor, care le-a răpit cu atîta lipsă de jenă cîștigurile lor de publiciști. O dată cu anularea acestei legi, sciziunea va ieși, fără îndoială, la iveală, iar cei de teapa d-lor Viereck și Höchberg etc., formînd aripa dreaptă, se vor desprinde; cu ei vor putea fi duse din cînd în cînd tratative, pînă cînd se vor da cu desăvîrșire la fund. Noi ne-am formulat această părere imediat după introducerea legii împotriva socialiștilor, cînd Höchberg și Schramm publicaseră în «Anuar» o apreciere cît se poate de mîrșavă asupra activității partidului, cerînd ca acesta să adopte un mod de acțiune mai decent, mai civilizată și mai elegant“ ¹¹⁸ („gebildetes“ în loc de gebildetes. Engels face aluzie la accentul berlinez al publiciștilor germani).

Precizarea în 1882 a bernsteiniadei ¹¹⁹ s-a confirmat întocmai în 1898 și în anii următori.

Și de atunci, mai ales după moartea lui Marx, se poate spune fără exagerare că în permanență Engels „îndoiaie în partea opusă bățul“ pe care-l strîmbă oportuniștii germani.

Sfîrșitul anului 1884. Sînt condamnate „prejudecățile mic-burgheze“ ale deputaților social-democrați germani din

Reichstag care votaseră acordarea de subvenții pentru navigație („Dampfersubvention“ ; vezi „Istoria“ lui Mehring). Engels îi comunică lui Sorge că în legătură cu această chestiune trebuie să ducă o vastă corespondență (scrisoarea din 31 decembrie 1884) ¹²⁰.

1885. Făcînd aprecieri asupra întregii istorii a votului în legătură cu „Dampfersubvention“, Engels scrie (la 3 iunie) că „era cît pe ce să se ajungă la sciziune“. Deputații social-democrați au dat dovadă de un „filistinism colossal“. „Într-o țară ca Germania este inevitabil să existe o fracțiune socialistă mic-burgheză“, afirmă Engels ¹²¹.

1887. Engels îi răspunde lui Sorge, care îi scrisese că partidul se dezonorează prin alegerea unor deputați ca Viereck (social-democrat de teapa lui Höchberg). N-ai ce face — explică Engels —, partidul muncitoresc n-are de unde să ia deputați buni pentru Reichstag. „Cît despre domnii din aripa dreaptă, se știe că sînt tolerați numai din pricina legii împotriva socialiștilor și că chiar în prima zi în care partidul va avea posibilitatea de a respira mai liber ei vor fi alungați“. Și, în general, e mai bine ca „partidul să fie mai presus de eroii lui parlamentari decît invers“ (3 martie 1887). Liebknecht este împăciuitorist — se plînge Engels —, el caută mereu să camufleze prin frazeologie divergențele existente. Dar atunci cînd se va pune problema sciziunii, în momentul hotărîtor, va fi alături de noi ¹²².

1889. Cele două congrese social-democrate internaționale de la Paris ¹²³. Oportuniștii (în frunte cu posibiliștii ¹²⁴ francezi) se despart de social-democrații revoluționari. Engels (care avea atunci 68 de ani) se avîntă în luptă cu o înflăcărare de adolescent. O serie de scrisori (datate începînd de la 12 ianuarie și pînă la 20 iulie 1889) sînt consacrate luptei împotriva oportuniștilor. Și îi atacă nu numai pe aceștia, ci și pe germani, pe Liebknecht, pe Bebel etc. pentru atitudinea lor împăciuitoristă.

Posibiliștii s-au vîndut guvernului, scrie Engels la 12 ianuarie 1889. Iar pe membrii „Federației social-democrate“ engleze (S.D.F.) el îi demască arătînd că sînt în alianță cu posibiliștii ¹²⁵. „Alegăturile și vasta corespondență în legătură cu acest blestemat congres îmi răpesc tot timpul

și nu mai am răgaz pentru nimic altceva" (11 mai 1889). Posibiliștii lucrează, pe cînd ai noștri dorm, scrie Engels supărat. Pînă și Auer și Schippel cer acum să luăm parte la congresul possibiliștilor. Dar aceasta i-a deschis „în sfîrșit" ochii lui Liebknecht. Împreună cu Bernstein, Engels scrie pamflete (semnate de Bernstein; Engels spune despre ele: „pamfletele noastre") împotriva oportuniștilor¹²⁶.

„Cu excepția Federației social-democrate, în toată Europa possibiliștii n-au de partea lor nici o organizație socialistă (8 iunie 1889). Prin urmare, nu le rămîne altceva decît să se întoarcă la trade-unionurile nesocialiste" (aviz admiratorilor de la noi ai unui partid muncitoresc larg, al unui congres muncitoresc etc.!). „Din America va sosi la congresul lor un singur delegat din partea *cavalerilor muncii*". Adversarul este același ca și în lupta împotriva baku-niștilor, „cu singura deosebire că drapelul anarhiștilor a fost înlocuit cu drapelul possibiliștilor; același procedeu de a vinde burgheziei cu amănuntul principiile în schimbul unor concesi, și în special în schimbul unor posturi grase pentru lideri (în consiliile municipale, la bursa muncii etc.)". Brousse (conducătorul possibiliștilor) și Hyndman (conducătorul S.D.F. care s-a unit cu possibiliștii) atacă „marxismul autoritar" și vor să alcătuiască „nucleul unei noi Internaționale".

„Nu poți să-ți imaginezi cît de naivi sînt germanii! A trebuit să depun eforturi uriașe pentru a-l face chiar și pe Bebel să înțeleagă despre ce anume este vorba aici" (8 iunie 1889)¹²⁷. Și după ce au avut loc amîndouă congresele, cînd s-a văzut că social-democrații revoluționari i-au depășit sub raport numeric pe possibiliști (*uniți cu trade-unioniștii*), cu S.D.F., cu o parte din austrieci etc.), Engels jubilează (17 iulie 1889)¹²⁸. Îl bucură faptul că planurile și propunerile împăciuitoariste ale lui Liebknecht etc. n-au reușit (20 iulie 1889). „Iar tagma sentimentală a împăciuitoariștilor noștri, pentru toată bunăvoința ei, a primit o binemeritată lovitură brutală de picior în spate". „Poate că aceasta îi va lecui pentru un timp"¹²⁹.

...Are dreptate Mehring („Der Sorgesche Briefwechsel") cînd spune că Marx și Engels nu prea se pricepeau în materie de „bonton": „nu stăteau mult pe gînduri înainte de

a da o lovitură, dar nici nu se văicăreau cînd cineva îi lovea pe ei“. „Dacă credeți — scria cîndva Engels — că înțepăturile voastre de ac sînt în stare să străbată bătrîna mea piele groasă și bine tăbăcită, pot să vă spun că vă înșelați“¹³⁰. Și ei presupuneau, scrie Mehring despre Marx și Engels, că și alții posedă acest gen de insensibilitate la care au ajuns ei.

1893. Răfuiala cu „fabienii“¹³¹, care se impune de la sine... ca criteriu pentru aprecierea bernsteinienilor (doar nu degeaba „și-a cultivat“ Bernstein oportunismul în Anglia învățînd de la „fabieni“). „Fabienii sînt aici, la Londra, o bandă de carieriști care au totuși destul bun-simț ca să-și dea seama că revoluția socială este inevitabilă ; dar, neavînd încredere să lase această operă uriașă numai pe seama proletariatului vulgar, ei au binevoit să treacă în fruntea lui. Teama de revoluție este principiul lor de bază. Ei sînt «intelectuali» par excellence. Socialismul lor este un socialism municipal : comuna și nu națiunea trebuia, cel puțin la început, să devină proprietara mijloacelor de producție. Cît despre socialismul lor, ei îl prezintă drept o consecință extremă, dar inevitabilă, a liberalismului burghez. De aici rezultă tactica lor : împotriva liberalilor nu trebuie să se ducă o luptă hotărîtă, ca împotriva unor adversari, ci trebuie împinși spre concluzii socialiste, adică trebuie trași pe sfoară : «liberalismul trebuie îmbibat cu socialism» ; nu trebuie să se opună liberalilor candidați socialiști ; aceștia trebuie strecurați printre liberali, adică alegerea lor trebuie obținută prin înșelăciune... Dar, desigur, nu-și dau seama că cu acest prilej, ori vor fi ei înșiși înșelați ori vor înșela socialismul.

Pe lîngă tot felul de maculatură, fabienii au scos și cîteva lucrări de propagandă bune, care reprezintă tot ce au făcut englezii mai bun în acest domeniu. De îndată însă ce revin la tactica lor specifică : estomparea luptei de clasă, încep să calce în gropi. Din pricina luptei de clasă, ei nutresc o ură fanatică împotriva lui Marx și a noastră a tuturor.

Fabienii au, desigur, un mare număr de adepți burghezi, și de aceea dispun și de «bani grei»...¹³²

O APRECIERE CLASICĂ
ASUPRA OPORTUNISMULUI INTELECTUALIST
ÎN RÎNDURILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI

Anul 1894. Problema țărănească. „Pe continent — scrie Engels la 10 noiembrie 1894 —, pe măsură ce mișcarea ia amploare, crește și năzuința spre succese și mai mari, iar goana după țărani, în înțelesul literal al cuvîntului, ajunge o modă. Primii au fost francezii, care, prin gura lui Lafargue, au declarat la Nantes că nu numai că nu e treaba noastră să accelerăm ruina micilor țărani — de acest lucru se va îngriji capitalismul —, dar că trebuie chiar să-l apărăm pe țaran împotriva fiscoșului, împotriva cămătarilor și a marilor proprietari funciari. Dar cu acest lucru nu mai putem în nici un caz fi de acord, în primul rînd pentru că e o prostie, iar în al doilea rînd pentru că este și imposibil. Apoi, la Frankfurt, Vollmar declară că *în genere* intenționează să-i atragă *pe țărani*, deși țaranul cu care are el de-a face în Bavaria de sus nu este micul țaran înglodat în datorii de pe malul Rinului, ci cultivatorul mijlociu și marele cultivator independent care exploatează muncitori agricoli și muncitoare agricole și face negoț cu vite și cereale. Or, cu acest lucru nu se poate să fii de acord fără să renunți la toate principiile“¹³³.

1894, 4 decembrie : „...Bavarezii au devenit cît se poate de oportuniști, transformîndu-se aproape într-un simplu partid populist (mă refer la majoritatea conducătorilor și la multe dintre elementele noi intrate în partid) ; în landtagul Bavariei ei au votat bugetul în întregime, iar Vollmar, îndeosebi, a organizat printre țărani o muncă de agitație cu scopul de a atrage de partea lui nu pe muncitorii agricoli, ci pe marii cultivatori de pămînt din Bavaria de sus, oameni care posedă între 25 și 80 de acri de pămînt (10—30 ha), deci oameni care în nici un caz nu se pot lipsi de muncitori salariați...“¹³⁴

De aici se vede că, de-a lungul unei perioade de mai bine de zece ani, Marx și Engels au dus o luptă sistematică și dîrză împotriva oportunismului din partidul social-democrat german și au combătut filistinismul intelectual și tendințele mic-burgheze din rîndurile socialismului. Este un

fapt extrem de important. Publicul larg știe că politica și tactica social-democrației germane sînt considerate ca un model de politică și de tactică marxistă a proletariatului, dar nu știe ce război permanent au trebuit să ducă întemeietorii marxismului împotriva „aripii drepte” (expresia lui Engels) a acestui partid. Faptul că la scurt timp de la moartea lui Engels acest război ascuns a devenit un război fățiș nu este o întâmplare. Este rezultatul inevitabil al unor decenii de dezvoltare istorică a social-democrației germane.

Și acum în fața noastră se conturează deosebit de limpede cele două linii pe care s-au orientat sfaturile, îndrumările, îndreptările, amenințările și recomandările lui Engels (și ale lui Marx). Pe socialiștii anglo-americani ei îi îndemneau în modul cel mai stăruitor să se contopească cu mișcarea muncitorească, să stîrpească din organizațiile lor spiritul sectar îngust și anchilozat, în timp ce pe social-democrații germani îi îndemneau în modul cel mai stăruitor să nu alunece spre filistinism, spre „idiotism parlamentar” (expresie folosită de Marx în scrisoarea din 19 septembrie 1879)¹⁸⁵, spre oportunism intelectualist mic-burghez.

Oare nu e caracteristic faptul că cumetrele social-democrate de la noi au făcut atît tărăboi în jurul sfaturilor din prima categorie, trecînd cu desăvîrșire sub tăcere sfaturile din categoria a doua? Oare nu constituie *această* unilateralitate în aprecierea scrisorilor lui Marx și Engels cel mai bun indiciu al unei oarecare... „unilateralități” a noastre, a social-democrațiilor ruși?

În momentul de față, cînd mișcarea muncitorească internațională prezintă simptome de profunde frămîntări și de oscilări, cînd extremele oportunismului, ale „idiotismului parlamentar” și ale reformismului filistin au dat naștere extremelor opuse ale sindicalismului revoluționar, în acest moment linia generală a „îndreptărilor” aduse de Marx și Engels socialismului anglo-american și celui german capătă o importanță excepțională.

În țările unde *nu există* un partid muncitoresc social-democrat, unde *nu există* deputați social-democrați în parlament, unde *nu există* nici un fel de politică social-democrată sistematică și susținută nici în alegeri, nici în presă etc., în aceste țări Marx și Engels îi învățau pe socia-

liști să rupă *cu orice preț* cu sectarismul îngust și să se alăture mișcării muncitorești, pentru a trezi la viață politică proletariatul. Căci în ultima treime a secolului al XIX-lea nici în Anglia și nici în America proletariatul n-a manifestat *aproape nici un fel* de independență politică. Arena politică din aceste țări, în care aproape că nu existau sarcini istorice burghezo-democratice, era în întregime ocupată de burghezia triumfătoare, mulțumită de sine, fără egal în lume în ceea ce privește arta de a înșela, de a perverti și de a corupe pe muncitori.

A socoti că aceste sfaturi adresate de Marx și de Engels mișcării muncitorești anglo-americane ar putea fi aplicate direct și fără nici o rezervă în condițiile existente în Rusia înseamnă a folosi marxismul nu pentru a învăța *metoda* lui, nu pentru a studia particularitățile istorice concrete ale mișcării muncitorești din diferite țări, ci pentru meschine răfuieli fracționiste, de intelectuali.

Dimpotrivă, într-o țară în care revoluția burghezo-democratică n-a fost dusă pînă la capăt, în care a domnit și domnește un „despotism militar împoțonat cu forme parlamentare” (expresia lui Marx din „Critica programului de la Gotha”) ¹³⁶, în care proletariatul a fost de mult atras spre politică și duce o politică social-democrată, într-o asemenea țară Marx și Engels se temeau, mai mult ca de orice, de vulgarizarea parlamentară și de minimalizarea filistină a sarcinilor și a amplitudinii mișcării muncitorești.

În perioada revoluției burghezo-democratice din Rusia sîntem cu atît mai obligați să subliniem și să punem pe primul plan *acest* aspect al marxismului, cu cît „strălucita”, bogata și răspîndita noastră presă liberală-burgheză îi cîntă proletariatului, prin mii de trîmbițe, despre lealitatea „exemplară”, despre legalitatea parlamentară, despre modestia și moderația mișcării muncitorești vecine din Germania.

Această minciună interesată a trădătorilor burghezi ai revoluției ruse nu se datorește întîmplării și nici depravării personale a unor foști sau viitori miniștri din tabăra cadetă. Ea este determinată de interesele economice profunde ale moșierilor liberali și ale burghezilor liberali din Rusia. Și în lupta împotriva acestei minciuni, împotriva acestei

„prostiri a maselor“ („Massenverdummung“, expresie folosită de Engels în scrisoarea din 29 noiembrie 1886)¹³⁷, scrisorile lui Marx și Engels trebuie să servească ca o armă de neînlocuit pentru toți socialiștii din Rusia.

Minciuna interesată a burghezilor liberali atrage atenția poporului asupra „modestiei“ exemplare a social-democrațiilor germani. Conducătorii acestor social-democrați, fondatorii teoriei marxiste, ne spun :

„Acțiunea revoluționară a francezilor (este vorba de constituirea partidului muncitoresc în Camera franceză și de greva de la Decazeville, care a dus la o ruptură între radicalii francezi și proletariatul francez¹³⁸) a pus într-o lumină și mai urâtă fățarnicia lui Viereck & Co.“ (oportuniști social-democrați din fracțiunea parlamentară social-democrată germană). „La ultimele dezbateri socialiste n-au mai luat cuvântul decât Liebknecht și Bebel, și amândoi au vorbit foarte bine. Cu asemenea dezbateri ne putem din nou prezenta într-o societate onorabilă, ceea ce, din păcate, înainte nu puteam întotdeauna să facem. În general e bine că li se contestă germanilor, mai ales după ce au trimis în Reichstag un număr atât de mare de filistini (ceea ce, de altfel, era inevitabil), rolul de conducători ai mișcării sociale internaționale. *În perioade de acalmie, în Germania totul ia un caracter filistin*, și în asemenea momente ascuțișul concurenței franceze este absolut necesar...“ (scrisoarea din 29 aprilie 1886)¹³⁹.

Acestea sînt învățămintele pe care Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, care se află sub influența ideologică precumpănitoare a social-democrației germane, trebuie să și le însușească în modul cel mai temeinic.

Aceste învățămintे rezultă nu din vreun anumit pasaj al corespondenței acestor corifei ai secolului al XIX-lea, ci din tot spiritul și din tot conținutul criticii pe care o fac ei în mod tovarășesc, fără diplomație și fără calcule meschine, experienței internaționale a proletariatului.

În ce măsură sînt într-adevăr pătrunse de acest spirit toate scrisorile lui Marx și Engels se poate vedea și din următoarele pasaje, care sînt, ce-i drept, relativ secundare, dar extrem de semnificative¹⁴⁰.

În 1889 în rîndurile muncitorilor simpli, neinstructiți, necalificați (muncitorii de la uzinele de gaz, docherii etc.) începuse în Anglia o mișcare tînă, proaspătă, pătrunsă de un spirit nou, revoluționar. Pe Engels, această mișcare îl entuziasmează. El subliniază cu un aer triumfător rolul fiicei lui Marx „Tussy“, care făcea agitație printre acești muncitori. „Lucrul cel mai detestabil aici — scrie Engels din Londra la 7 decembrie 1889 — este «respectabilitatea» burgheză care le-a intrat muncitorilor în sînge. Împărțirea societății în nenumărate categorii sociale, recunoscute fără rezerve de toată lumea, avînd fiecare «onoarea» ei și fiind pătrunsă de sentimentul înnăscut al respectului față de categoriile «mai bune» și «mai înalte», este atît de veche și de trainică, încît burgheziei nu-i vine prea greu să tragă masele pe sfoară. De pildă, eu nu sînt de loc sigur că, în cugetul său, John Burns este mai mîndru de popularitatea de care se bucură în rîndurile propriei sale clase decît de popularitatea sa în ochii cardinalului Manning, ai lordului-primar și în general în ochii burgheziei. Iar Champion, locotenent în retragere, încă în urmă cu mulți ani făcea mici afaceri cu elemente burgheze, mai ales conservatoare, iar la un congres al popilor s-a apucat să propovăduiască socialismul etc. Chiar și lui Tom Mann, pe care-l consider cel mai bun dintre ei, tot îi face plăcere să vorbească despre faptul că va lua masa cu lordul-primar. Și numai atunci cînd îi compari cu francezii îți dai seama cît de binefăcătoare este în această privință influența revoluției“¹⁴¹.

Comentariile sînt de prisos.

Încă un exemplu. În 1891 plana pericolul izbucnirii unui război european. Pe această temă, Engels a avut un schimb de scrisori cu Bebel și amîndoi erau de acord că, în cazul cînd Rusia va ataca Germania, socialiștii germani vor trebui să lupte cu înverșunare atît împotriva rușilor cît și împotriva oricăror aliați ai acestora. „Dacă Germania va fi sugrumată, vom fi și noi sugrumați împreună cu ea. Pe cînd dacă lucrurile vor lua o întorsătură favorabilă, lupta va deveni atît de înverșunată, încît Germania nu se va putea menține decît recurgînd la măsuri revoluționare, și ar fi foarte posibil să fim nevoiți să luăm în mîni frînele

conducerii și să reedităm anul 1793^a (scrisoarea din 24 octombrie 1891)¹⁴².

Aviz oportuniștilor care țipau cât îi ținea gura despre caracterul nesocial-democrat al perspectivelor „iacobine” pe care le-a avut partidul muncitoresc din Rusia în 1905 ! Engels i-a arătat limpede lui Bebel că o participare a social-democraților la un guvern provizoriu este posibilă.

Era foarte firesc ca, avînd asemenea concepții în ceea ce privește sarcinile partidelor muncitorești social-democrate, Marx și Engels să nutrească încrederea cea mai optimistă în revoluția rusă și în marea ei importanță mondială. Din corespondența întreținută de ei de-a lungul unei perioade de aproape douăzeci de ani se vede cu cîtă înfrigurare așteptau izbucnirea unei revoluții în Rusia.

Iată scrisoarea lui Marx din 27 septembrie 1877. Criza din răsărit¹⁴³ stîrnește entuziasmul lui Marx. „Rusia se află de mult în pragul unor mari transformări și toate elementele necesare s-au copt. Loviturile date de bravii turci au accelerat explozia cu un mare număr de ani... Transformările vor începe, secundum artem («după toate regulile artei»), cu *cochetării constituționaliste*, și va fi mare tîmbălău (il y aura un beau tapage). Și cu bunăvoința naturii-mame vom mai apuca să vedem acest triumf !”¹⁴⁴ (Marx avea pe atunci 59 de ani.)

Natura-mamă nu l-a lăsat — și, de fapt, nici nu putea să-l lase — pe Marx să apuce să vadă „acest triumf”. Dar el a *prezis* „cochetăriile constituționaliste” și ai putea crede că aceste cuvinte le-a scris nu mai departe decît ieri în legătură cu Duma I și a II-a din Rusia. Or, tocmai tendința de a pune în gardă poporul împotriva „cochetăriilor constituționaliste” constituia „sufletul viu” al tacticii boicotului, atît de odioasă liberalilor și oportuniștilor...

Iată scrisoarea lui Marx din 5 noiembrie 1880. El este foarte bucuros de succesul obținut în Rusia¹⁴⁵ de cartea sa „Capitalul” și se situează de partea narodovoliștilor, împotriva grupării „Ciornîi peredel”¹⁴⁶ care luase nu de mult ființă. Marx a sesizat just elementele anarhiste din concepțiile adepților acestei grupări și — întrucît nu cunoștea și nu avea pe atunci posibilitatea de a cunoaște evoluția ulterioară a narodnicilor din gruparea „Ciornîi peredel”

și transformarea lor în social-democrați — îi atacă cu toată forța sarcasmului său biciuitor :

„Acești domni sînt împotriva oricăror acțiuni politice revoluționare. Rusia, după părerea lor, trebuie să facă un salt direct în mileniul anarhocomunist-ateist. Iar între timp ei pregătesc acest salt cu ajutorul celui mai plictisitor doctrinarism. Așa-zisele lor principii sînt luate de la răposatul Bakunin“¹⁴⁷.

De aici se poate vedea cît de mult ar fi apreciat Marx importanța unor „acțiuni politice revoluționare“ săvîrșite de *social-democrația* din Rusia în 1905 și în anii care au urmat*.

Iată scrisoarea lui Engels din 6 aprilie 1887 : „În schimb, se pare că în Rusia o criză este iminentă. Ultimele atentate au provocat o mare dezorientare...“. În scrisoarea din 9 aprilie 1887, tot așa... „În armată sînt o mulțime de ofițeri nemulțumiți care conspiră“ (Engels se afla pe atunci sub impresia luptei revoluționare a narodovoliștilor și își punea speranțele în ofițeri, fără să vadă încă revoluționarismul, care s-a manifestat atît de strălucit cu 18 ani mai tîrziu, al soldatului și marinarului rus...). „...Cred că actuala stare de lucruri n-are să mai dureze nici măcar un an. Iar cînd va izbucni revoluția („losgeht“) în Rusia, atunci — ura !“¹⁴⁸

Scrisoarea din 23 aprilie 1887 : „În Germania, persecuțiile (împotriva socialiștilor) se țin lanț. Se pare că Bismarck vrea să pregătească totul pentru ca în momentul cînd în Rusia va izbucni revoluția, ceea ce este o chestiune de cîteva luni, Germania să-î poată urma imediat exemplul“ („losgeschlagen werden“) ¹⁵⁰.

Lunile s-au dovedit a fi foarte, foarte lungi. Fără îndoială că se vor găsi filistini care, încruntîndu-și privirea și încrețindu-și fruntea, să condamne cu asprime „revoluționarismul“ lui Engels sau să rîdă condescendent de vechile utopii ale bătrînului revoluționar emigrant.

* În legătură cu aceasta. Dacă nu mă înșală memoria, Plehanov sau V. I. Zaslucii mi-au vorbit, cam prin 1900—1903, despre existența unei scrisori a lui Engels către Plehanov cu privire la „Divergențele noastre“ și la caracterul revoluției care se apropia în Rusia. Ar fi interesant să aflăm precis dacă a existat o astfel de scrisoare, dacă s-a păstrat și dacă n-ar fi timpul să fie publicată¹⁴⁶.

Da, Marx și Engels s-au înșelat în mare măsură și s-au înșelat deseori în aprecierile lor cu privire la caracterul apropiat al revoluției, în speranțele pe care le puneau în victoria revoluției (de exemplu în 1848 în Germania), în credința lor că „republica” germană se va instaura curînd („să murim pentru republică”, scria Engels cu privire la această perioadă, amintindu-și de starea de spirit pe care a avut-o ca participant la campania militară pentru constituția Reichului în 1848—1849¹⁵¹). Ei s-au înșelat în 1871, cînd erau preocupați „să ridice sudul Franței, în care scop ei (Becker scrie : „noi”, referindu-se la el și la prietenii lui apropiați — scrisoarea nr. 14 din 21 iulie 1871) au sacrificat și au riscat tot ce e omenește posibil...” În aceeași scrisoare : „Dacă în martie și în aprilie am fi avut mai mulți bani, am fi ridicat întreg sudul Franței și am fi salvat Comuna din Paris” (pag. 29). Dar aceste greșeli ale gigantilor gîndirii revoluționare, care au căutat să ridice și au ridicat proletariatul întregii lumi deasupra problemelor mărunte, meschine, de fiecare zi, sînt de mii de ori mai generoase, mai mărețe și *din punct de vedere istoric mai prețioase, mai apropiate de adevăr* decît înțelepciunea plată a liberalismului oficial, care cîntă, face zarvă și perorează pe tema deșertăciunii agitației revoluționare, a zădărnicii luptei revoluționare, pe tema deliciilor aiurelilor „constituționaliste” contrarevoluționare...

Clasa muncitoare din Rusia își va cuceri libertatea și, prin acțiunile ei revoluționare pline de greșeli, va da un imbold Europei, iar filistinii n-au decît să se fălească cu infailibilitatea inactivității lor revoluționare.

6 aprilie 1907

N. Lenin

DUMA ȘI LIBERALII RUȘI

Petersburg, 10 aprilie

În rîndurile așa-zisei „societăți“ ruse domnește depri-marea, teama, dezorientarea. Articolul d-lui F. Malover — care și-a ales un pseudonim cît se poate de potrivit* —, apărut în numărul de duminică (8 aprilie) al ziarului „To-varișci“, este un fenomen instructiv și caracteristic tocmai pentru că oglindește fidel această stare de spirit.

Articolul d-lui Malover se intitulează „Duma și socie-tatea“. Prin societate se înțelege aici, potrivit vechii accepții a acestui cuvînt în limba rusă, un mănunchi de funcționari liberali, de intelectuali burghezi, de rentieri melancolici și de alte personaje arogante și mulțumite de sine, fără nici o ocupație, care își închipuie că sînt sarea pămîntului, își spun cu mîndrie „intelectualitate“, dau tonul „opinieii publice“ etc. etc.

D-lui Malover, „campania împotriva Dumei care se ob-servă în ultimele zile în coloanele presei de stînga i se pare extrem de riscantă“. Aceasta este ideea principală a articolului. Argumentarea d-lui Malover se reduce la invo-carea stării de spirit a societății. Societatea, pretinde el, este obosită, e „sătulă“ de politică, nu protestează împo-triva samavolniciei, citește în biblioteci și cumpără la librării cărți de beletristică „ușoară“. „Un mediu șubred“... „Pentru ca Duma să prindă viață, trebuie ca țara să prindă din nou viață“. „Firește, Duma ar putea în orice moment să piară de o moarte eroică, dar, judecînd după zvonurile care circulă, aceasta nu ar fi decît în avantajul nașilor ei

* În limba rusă „malover“ înseamnă sceptic. — Nota trad.

fără voie. Dar ce ar câștiga poporul de pe urma acestui lucru decît o nouă lege electorală ?”

Reproducem aceste citate fiindcă sînt *tipice* pentru marea majoritate a liberalilor din Rusia și pentru toți acoliții intelectuali ai liberalismului.

Observați : în ultima frază, în locul cuvîntului „societate” a apărut deodată cuvîntul „popor” ! Furîndu-și singur căciula (așa cum fac totdeauna toți scepticii intelectuali), d-l Malover și-a falsificat toată argumentarea, prezentînd lucrurile în așa fel ca și cum faimoasa „societate” determină într-adevăr „sprijinul din afară” sau atitudinea *maselor*. Dar, oricît a fost de subtil, acest fals n-a reușit : autorul articolului a fost nevoit să treacă de la „societate” la „popor”. Și tot colbul acumulat în birourile îmbîcsite și neaerisite ale oamenilor din „societate”, izolate și ferite cu grijă de orice adiere de pe stradă, se ridică valvîrtej de îndată ce se deschide ușa spre „stradă”. Sofistica plăticii uscate care se crede „intelectuală” și „cultă” iese lîmpede la iveală.

Teză : campania *celor de stînga* împotriva Dumei este riscantă.

Argumentare : *societatea* este obosită și sătulă de politică, preferînd beletristica ușoară.

Concluzie : *poporul* n-ar câștiga nimic de pe urma unei morți eroice a Dumei.

Lozincă politică : „în prezent, cred că nimeni nu se mai îndoiește că în viitorul apropiat lupta politică va putea fi dusă numai pentru consolidarea și extinderea drepturilor Dumei, singura (!) armă de care dispune, deocamdată, poporul (!) în lupta împotriva guvernului”.

Nu-i așa că această logică a contrarevoluționarilor ipocriți, drapați în toga nobilă a scepticismului și indiferenței blazate, este inegalabilă ?

Teză : noi, „societatea”, ne-am afundat în noroi. Voi, cei de stînga, încercați să faceți curat ? — Nu vă atingeți, noroiul nu ne deranjează.

Argumentare : ne-au obosit încercările (făcute de alții) de a curăța noroiul. Nu ne-am hotărît dacă trebuie sau nu să se facă curățenie.

Concluzie : este riscant să te atingi de noroi.

Raționamentele d-lor Maloveri au o mare importanță pentru că, repetăm, ele oglindesc cu fidelitate o stare de spirit al cărei izvor, în ultimă analiză, este lupta dintre clase în revoluția rusă. Oboseala burgheziei și înclinația ei spre beletristica „ușoară“ nu este un fenomen întâmplător, ci unul inevitabil. Gruparea populației pe partide — acest foarte important învățămînt pe care l-a tras revoluția și această foarte însemnată realizare politică a ei în timpul alegerilor pentru Duma a II-a — a arătat în mod concret, pe bază de fapte cu caracter general, cotitura spre dreapta a unor pături largi ale moșierimii și burgheziei. „Societatea“ și „intelectualitatea“ nu sînt decît acolitul jalnic, umil, laș și josnic al acestor zece mii de sus.

O mare parte din intelectualitatea burgheză trăiește și se hrănește pe lîngă cei care s-au săturat de politică. Numai un număr mic dintre intelectuali frecventează cercurile de propagandiști ai partidului muncitoresc, care știu din experiență ce „foame de lup“ vădesc masele populare pentru cartea politică, ziarul politic și cunoștințele socialiste. Dar, bineînțeles, pe acești intelectuali îi așteaptă, dacă nu o moarte eroică, în orice caz o viață eroică, viața nespus de grea a unui activist de partid „de rînd“, prost plătit, pe jumătate flămînd, veșnic surmenat și hărțuit. Răsplata pe care o primește această intelectualitate este faptul că a scăpat de grămezile de gunoi ale „societății“ și că nu mai trebuie să se gîndească la indiferența auditorului ei față de problemele social-politice. Or, un „intelectual“ ce nu știe să-și găsească un auditoriu pe care aceste probleme să nu-l lase indiferent seamănă cu un „democrat“ și cu un intelectual, în accepția pozitivă a cuvîntului, tot atît cît seamănă cu o soție iubitoare o femeie care a încheiat o căsătorie legitimă vînzîndu-se pentru bani. Și într-un caz și în celălalt avem de-a face cu simple variațiuni de prostituție oficial-cuviincioasă și absolut legală.

Cît despre partidele de stînga, ele sînt într-adevăr partide de stînga și merită această denumire numai în măsura în care exprimă interesele și oglindesc *nu* psihologia „societății“, *nu* psihologia unui mănunchi de jalnici intelectuali plîngăreți, ci pe aceea a păturilor de jos ale poporului, a

proletariatului și a unei anumite părți a masei mic-burgheze de la sate și de la orașe. Partide de stînga sînt acelea al căror auditoriu nu este *niciodată* indiferent față de problemele social-politice, așa cum un flămînd nu este *niciodată* indiferent cînd este vorba de o bucată de pîine. „Campania împotriva Dumei” pornită de aceste partide de stînga este oglindirea unui anumit curent în păturile de jos ale poporului, ecoul unei... hai, să spunem, porniri de masă împotriva narcisilor mulțumiți de sine, îndrăgostiți de grămezile de gunoi din jurul lor.

Unul dintre acești narcisi, d-l F. Malover, scrie : „În perioada prin care trecem, psihologia maselor populare este o entitate absolut necunoscută și nimeni nu poate garanta că la dizolvarea Dumei a II-a aceste mase vor reacționa altfel de cum au reacționat la dizolvarea Dumei I”.

Prin ce se deosebește această mentalitate de psihologia „femeii cinstite” din societatea burgheză care spune : cine poate garanta că nu mă voi căsători din dragoste cu cel care mă va plăti mai bine ?

Dar propriile dumitale sentimente, doamnă, nu pot constitui nici o garanție pentru nimeni ? Dar, voi, domnilor Maloveri, nu vă simțiți o părticică din „masele populare”, nu vă simțiți participanți (nu numai spectatori), nu vă considerați drept unii dintre făuritorii stării de spirit generale, drept una dintre forțele progresului ?

Burghezia „nu poate garanta” că proletariatul merge de la înfrîngere la victorie. Proletariatul *garantează* că burghezia se distinge prin aceeași jосnicie și atunci cînd poporul este înfrînt, și atunci cînd repurtează victorii în lupta pentru libertate.

Social-democrații înclinați spre șovăieli și îndoieli să învețe din exemplul domnilor Maloveri, să învețe să înțeleagă cît de *reacționare* sînt acum nu numai discuțiile despre poziția „de ostilitate unilaterală” adoptată de social-democrați față de liberali, dar și discuțiile despre o revoluție „națională-generală” (în frunte cu Maloverii !?)

LARIN ȘI HRUSTALEV ¹⁵²

În primul număr al ziarului menșevic „Narodnaia Gazeta” ¹⁵³ (din 10 aprilie), tov. G. Hrustalev a publicat un foileton combativ, extrem de interesant și excelent (din punctul de vedere al fracțiunii bolșevice), cu privire la ideea convocării unui congres muncitoresc. Considerăm acest foileton excelent pentru că, prin afirmațiile sale, menșevicul Hrustalev *ne* ajută, ca și menșevicul Larin, dacă nu chiar mai mult. Fiindu-le amîndurora deopotrivă de recunoscători, vom analiza esența ideilor lor, comparîndu-le pe baze concrete.

Amintiți-vă de cele propovăduite de I. Larin în broșura lui „Partidul muncitoresc larg și congresul muncitoresc”. Potrivit ideii lui Larin, partidul muncitoresc larg trebuie să cuprindă aproximativ 900 000 din totalul de 9 000 000 de muncitori, cît numără proletariatul din Rusia. Trebuie scoasă „firma”, adică acest partid nu trebuie să fie social-democrat. Social-democrații și socialiștii-revoluționari trebuie să fuzioneze. Noul partid trebuie să fie, de fapt, „un partid fără partid” (expresia îi aparține lui Larin). Social-democrații, ca și socialiștii-revoluționari, trebuie să aibă rolul de „asociații de propagandă în cadrul unui partid larg”.

Toată lumea vede că planul lui Larin este cît se poate de limpede, iar ideile lui cu privire la congresul muncitoresc se disting prin lipsa oricăror reticențe și formulări nebuloase, care abundă la Akselrod. Noi, bolșevicii, l-am lăudat pe sincerul tov. Larin pentru această claritate a

ideilor, pe care am opus-o formulărilor nebuloase ale „menșevismului oficial“ (expresia lui Larin). Totodată, declarăm că planul lui Larin reprezintă o aventură oportunistă, deoarece fuziunea cu socialiștii-revoluționari și crearea unui „partid fără partid“ nu poate duce decât la întunecarea conștiinței muncitorului și la crearea de greutăți în munca de organizare a social-democrației.

Acum cititorul să judece cu atenție planul tov. Hrustalev. Acesta scrie negru pe alb : „Partidul nu trebuie să-și asume sarcina convocării congresului“. „Inițiativa convocării acestuia trebuie să revină sindicatelor și unor comitete speciale pentru convocarea congresului“.

Cum trebuie să fie alcătuite aceste comitete ?

Tov. Hrustalev nu dă un răspuns direct la această întrebare. Dar cuvintele următoare conțin un răspuns destul de limpede, deși indirect :

„Care va fi, aşadar, compoziția congresului ? Se stabilește vreun cens ? — se întreabă el și răspunde : — De vreme ce tindem la lărgirea organizației, implicit ne pronunțăm împotriva oricărei îngrădiri. La congres vor fi acceptați toți reprezentanții aleși de muncitori. Sindicatele, asociațiile de consum, casele muncitorești, societățile muncitorești de ajutor reciproc, comitetele de întreprindere, comitetele create special în vederea organizării congresului, delegații aleși din partea uzinelor și fabricilor unde nu există comitete de întreprindere, toate trebuie să aibă reprezentanți la congresul muncitoresc pe întreaga Rusie. Aceasta va fi compoziția congresului“.

E cât se poate de limpede. „Împotriva oricărei îngrădiri“, veniți toți cei care, într-un fel sau altul, ați fost aleși de muncitori. Autorul nu ne spune în ce fel trebuie să se facă delimitarea „muncitorilor“ de diferitele categorii de funcționari (comerciali, de la poștă și telegraf, de la căile ferate etc.) și de țărani care fac parte și din organizațiile noastre social-democrate, și din „asociațiile de consum“. Din punctul lui de vedere, aceasta este, probabil, un amănunt de ordin tehnic : „împotriva oricăror îngrădiri“ ! Într-adevăr, de ce să fie îngrădite elementele mic-burgeze ?

Dar să mergem mai departe. Tov. Hrustalev a arătat limpede care va fi compoziția congresului. Despre sarcinile acestui congres de asemenea a vorbit limpede. „În orice

caz — scrie el — comitetele congresului muncitoresc și organizațiile social-democrate locale vor ființa concomitent“.

„...Prima celulă organizatorică va fi comitetul de întreprindere. Întrucît participă la toate manifestările vieții uzinei, începînd cu soluționarea conflictelor dintre muncă și capital, conducerea sistematică a grevelor economice, plasarea celor rămași fără lucru etc. și terminînd cu organizarea de case, cluburi, conferințe și biblioteci, comitetele de întreprindere — aceste organe alese și obligate să dea socoteală de activitatea lor — vor cuprinde pături largi ale proletariatului.

Comitetele de întreprindere dintr-un oraș sau dintr-un centru industrial vor forma un comitet al congresului muncitoresc. Acestuia îi va reveni sarcina de a conduce, de a adînci și a extinde mișcarea sindicală și cooperatistă, de a organiza ajutorul de șomaj, de a interveni pe lângă organele de administrație locală ale orașelor pentru organizarea de lucrări publice, de a desfășura agitația împotriva scumpirii alimentelor, de a lua contact cu comisia Dumei pentru ajutorarea șomerilor, de a organiza discutarea în întreprinderi a tuturor proiectelor de legi care privesc interesele clasei muncitoare (subliniat de autor); de a organiza campania electorală în cazul unei reforme a administrației locale etc.

Congresul muncitoresc nu va fi decît organul conducător și îndrumător al întregii mișcări. Aceasta este o schemă aproximativă. Viața va introduce, fără îndoială, corectivele ei“.

Este cît se poate de limpede. Comitete fără partid în întreprinderi. Comitete fără partid ale congresului muncitoresc. Un congres muncitoresc fără partid. „Datorită acestor comitete și prin intermediul lor — spune tov. Hrustalev —, partidul va dobîndi o puternică pîrghie de înrîurire asupra întregii clase muncitoare“.

Se pune întrebarea : prin ce se deosebește acest plan de planul lui Larin ?? Este *exact același plan*, numai formularea este puțin schimbată. De fapt ni se recomandă absolut aceeași reducere a social-democrației la rolul de „asociație de propagandă în cadrul unui partid larg“, căci în realitate „planul“ tov. Hrustalev *n-a lăsat* social-democrației *nici o altă sarcină*. Ca și Larin, el a lăsat activitatea politică a clasei muncitoare în seama „partidului muncitoresc fără partid“, deoarece „*discutarea tuturor proiectelor de legi*“, „*organizarea campaniei electorale etc.*“ reprezintă, de fapt, *întreaga* activitate politică a clasei muncitoare.

Numai că Larin este mai sincer și mai deschis decât Hrustalev, dar în realitate amândoi propun „lichidarea partidului muncitoresc social-democrat și înlocuirea lui printr-o organizație politică fără partid a proletariatului” și promovează această idee. Tocmai acest lucru se spune în primul punct al rezoluției bolșevice cu privire la organizațiile muncitorești fără partid, rezoluție care l-a supărat grozav pe tov. Hrustalev, făcându-l să ne ocărască și să spună că sîntem procurori etc.

Tov. Hrustalev s-a supărat pentru că s-a văzut pus în situația de a se eschiva de la întrebarea pusă răspicat în rezoluția noastră : cine trebuie să conducă lupta proletariatului, partidul *social-democrat* sau „organizația politică fără partid a proletariatului” ? Cine trebuie să fie „organul conducător și îndrumător” în intervențiile pe lângă organele de administrare locală ale orașelor, în relațiile cu comisia Dumei (tov. Hrustalev n-a pomenit nimic despre *fracțiunea social-democrată din Dumă!* Să fie oare o înțimplare sau „lapsusul providențial” al unui om care și-a dat în mod vag seama că „comitetele congresului muncitoresc” — comitete fără partid — vor întreține relații și cu social-democrații, și cu socialiștii-revoluționari, și cu trudovicii fără nici o deosebire ?), în discutarea proiectelor de legi, în organizarea campaniilor electorale etc. ?

Tov. Hrustalev nu-i rămîne altceva decât să se supere cînd i se pune această întrebare, deoarece e penibil să afirmi că activitatea politică a proletariatului trebuie să fie condusă de „comitete” fără partid. „Care social-democrat — se întrebă el mînios — a făcut sau face agitație pentru convocarea unui congres antipartinic ? Adversarii nu vor putea indica nici un nume”. Nu vă supărați, tov. Hrustalev, noi *am indicat* chiar la primul punct al rezoluției noastre o serie de nume, la care am putea adăuga acum *numele tov. G. Hrustalev*. În fapt, tov. Hrustalev, ca și Larin, face agitație în favoarea *unui larg partid al muncii* *. Spunem „al muncii”, și nu muncitoresc pentru că (1) nici Larin, nici Hrustalev nu înlătură din compo-

* Această expresie îi aparține tov. G. Lindov, care a fundamentat și a demonstrat cit se poate de temeinic justetea ei în articolul „Congresul Muncitoresc”, publicat în culegerea „Probleme de tactică”.

ziția organizației politice fără partid democrația muncitoare, adică mic-burgheză (de pildă delegați la congresul muncitoresc din partea „asociațiilor de consum” sau lozinca : „împotriva oricărei îngrădiri”), iar (2) nepartin-tatea organizației politice muncitorești înseamnă în mod inevitabil confundarea punctului de vedere social-democrat cu punctul de vedere trudovic.

Tov. Hrustalev scrie : „Organizațiile create de Zubatov și de Gapon s-au eliberat repede de tutela polițienească și au început să ducă o politică pură de clasă”. S-au eliberat datorită participării conștiente a partidului *social-democrat* organizat, care niciodată n-a consimțit să lase conducerea politicii proletarilor în mâna unor organizații fără partid. Tov. Hrustalev, pare-se face o distincție între politica „pură de clasă” și politica *social-democrată*. L-am ruga foarte mult să-și explice fățiș această idee a sa.

„Congresul muncitoresc va avea loc — spune pe un ton imperativ tov. Hrustalev — și social-democrații vor participa la acest congres”. Bineînțeles că vom participa dacă se va ține. Noi am participat la mișcarea muncitoarească zubatovistă și gaponistă ca să ducem lupta pentru social-democrație. Vom participa la congresul muncitoresc ca să ducem lupta împotriva ideilor trudovice și trudovice-fără partid, pentru social-democrație. Acesta nu este un argument nici în favoarea vechiului gaponism, nici în favoarea noii tendințe spre o organizație fără partid.

Tov. Hrustalev se adresează „muncitorilor bolșevici”, căutînd să bage zîzanie între ei și bolșevicii care au făcut agitație împotriva Sovietului de deputați ai muncitorilor. La această ieșire a lui nu vom răspunde. Ne vom referi la Troțki, care este în afara fracțiunilor. Îi recomandăm tov. Hrustalev să ia cartea lui Troțki „În apărarea partidului”, să deschidă la articolul intitulat § 2. „Nepărtinirea furibundă a d-lui Prokopovici”, pagina 82. După ce o va citi, tov. Hrustalev îi va fi rușine că a căutat să-și camufleze atacurile fracționiste sub paravanul ideii unui congres muncitoresc în afara fracțiunilor.

Muncitorilor conștiinți însă le vom arăta numai în câteva cuvinte că rolul conducător al comitetelor *fără partid* în *politica* proletariatului (campania electorală etc.) este o trăsnaie pur intelectualistă, care ar duce la certuri și zîzanii *de zece ori mai mari*, iar prin aceste certuri și zîzanii „înapoi la social-democrație“.

În încheiere îi mulțumim încă o dată tov. Hrustalev pentru claritatea și pentru caracterul explicit al propagandei sale în favoarea unui congres muncitoresc. Larin și Hrustalev sînt cei mai buni aliați ai bolșevicilor împotriva lui Akselrod.

„Trud“ nr. 1
din 15 aprilie 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

FR. MEHRING DESPRE DUMA A II-a

Într-unul din ultimele numere ale revistei social-democrate germane „Die Neue Zeit“ * a apărut un articol de fond, iscălit cu semnul obișnuit al lui Franz Mehring, autorul celor mai multe articole de fond ale acestei reviste. El relevă că, în cadrul dezbaterilor ordinare în jurul bugetului, deputații social-democrați Singer și David au profitat de ocazie pentru a arăta cu câtă fermitate apără pozițiile proletare social-democrația, despre care se pretinde că a fost învinsă în ultimele alegeri ¹⁵⁴. Dimpotrivă, liberalii germani, care în alegeri s-au unit cu guvernul împotriva „centrului“ clerical și a social-democrației, au ajuns în cea mai deplorabilă situație de aliați înjosiți ai reacțiunii. „Burghezia liberală — spune Mehring — joacă rolul unei sclave supuse (cuvântul german „Dirne“ înseamnă, de fapt, „tîrfă“) a iuncherilor de la răsărit de Elba, în schimbul unui jalnic bacșiș primit de la aceștia“.

Am citat textual aceste cuvinte tari pentru a arăta concret cititorilor cât de mult se deosebește, în ceea ce privește tonul și conținutul, modul în care pun social-democrații problema liberalilor în Germania de modul în care este deseori pusă în prezent această problemă în ziarele cadete ruse. După cum se știe, în legătură cu publicarea rezultatelor alegerilor din Germania, aceste ziare cîntă cu totul alt cîntec și au început să vorbească despre greșelile social-democrației, care, pretind ei, a ignorat de-

* Nr. 23 (25. Jahrg., Bd. I) din 6 martie 1907.

mocrația burgheză sau a adoptat o „poziție de unilateralitate ostilă“ față de ea etc.

Dar despre aceasta am amintit numai în trecut. Pe noi ne interesează aici nu aprecierile lui Mehring în legătură cu liberalismul german, ci aprecierile lui în legătură cu Duma rusă și cu *liberalismul rus*, ale cărui lozinci („să păstrăm Duma“, să ducem o „activitate pozitivă“) el le analizează remarcabil de pătrunzător și de just.

Dăm traducerea completă a părții a doua a articolului lui Mehring.

LIBERALISMUL GERMAN ȘI DUMA RUSĂ

...Pentru a înțelege toată nemaipomenita nimicnicie a acestor dezbateri *, nu strică să aruncăm o privire asupra celor ce s-au petrecut, în urmă cu 60 de ani, în Landtagul unit din Berlin, când burghezia și-a suflecat pentru prima oară mânecele în vederea luptei parlamentare. Nici pe atunci nu era ea prea eroică. Iată cum o caracterizează Marx: „Fără încredere în sine însăși, fără încredere în popor, mîrîind împotriva celor de sus, tremurînd în fața celor de jos, egoistă față de ambele părți și conștientă de egoismul ei, revoluționară față de conservatori și conservatoare față de revoluționari, neîncrezătoare în propriile ei lozinci, — ...însăpămîntată de furtuna mondială și exploatănd-o în folosul ei; lipsită de orice energie și nefiind altceva decît un plagiat; banală fiindcă nu avea nimic original, originală numai în banalitatea ei, ea se tocmea cu propriile ei dorinți, fără inițiativă, — ...fără o misiune istorică — întocmai ca un moșneag asupra căruia apasă un blestem, osîndit să conducă și să abată în propriul său interes senil primele impulsuri timerești ale unui popor robust, un moșneag fără ochi, fără urechi, fără dinți, o adevărată ruină“¹⁵⁵.

Și totuși, independent de toate acestea, burghezia din acea vreme știa să nu lase banul din mîna și să restrîngă veniturile regelui și ale iuncherilor atîta timp cît nu i-a fost asigurat propriul ei drept; ea prefera să suporte

* Este vorba de dezbaterile în jurul bugetului care au avut loc în Reichstag.

dizgrația regelui decît să-i dea ajutor ca să scape de faliment cu prețul dreptului lui de prim-născut.

În comparație cu oamenii cu vederi progresiste de astăzi, în orice caz, liberalii din Landtagul unit erau pe atunci mai clarvăzători. Ei nici nu se sinchiseau de flecăreala despre „activitatea pozitivă” și preferau să frîneze înfăptuirea unei lucrări atît de importante pentru prosperitatea țării cum era pe vremea aceea construirea căii ferate din răsărit decît să se resemneze renunțînd la dreptul lor constituțional.

Cu atît mai mult ni se impune invocarea acelor timpuri cu cît încheierea dezbaterilor în legătură cu bugetul care a avut loc în Reichstag a coincis cu deschiderea Dumei a II-a din Rusia. Fără îndoială că pînă acum istoria parlamentară a revoluției ruse a semănat mai mult cu istoria parlamentară a revoluției prusiene din 1848 decît cu istoria parlamentară a revoluției franceze din 1789; istoria Dumei I din Rusia, în unele privințe, seamănă uimitor cu istoria faimoasei „adunări a conciliatorilor” care și-a ținut odinioară ședințele la teatrul din Berlin, seamănă pînă în cele mai mici amănunte, inclusiv apelul de a nu plăti impozite, pe care majoritatea democrat-constituțională a lansat-o după dizolvare și care a căzut baltă fără a avea nici un rezultat. Și în Prusia cel de-al doilea landtag, convocat de guvern, a avut, ca și actuala Dumă rusă, o nuanță opoziționistă mai pronunțată, iar mai tîrziu, după o lună, a fost din nou dizolvat cu ajutorul forței armate. Se aud multe glasuri care prezic noii Dume ruse aceeași soartă. Iar preaînțelepții liberali dau un sfat excelent: păstrați Duma și cîștigați încrederea poporului printr-o „activitate pozitivă”. În sensul în care o înțeleg liberalii, aceasta este cea mai mare prostie care se poate recomanda noii Dume.

Istoriei nu-i plac repetările. Noua Dumă este un produs al revoluției care nu seamănă cîtuși de puțin cu ceea ce a fost cîndva cel de-al doilea parlament prusian. Ea a fost aleasă în condițiile unor presiuni atît de mîrșave și de odioase exercitate cu prilejul alegerilor, încît, în comparație cu acestea, tot ce a făcut „liga imperială a minciunii” din Germania este un fleac. De altfel, printre parti-

dele de stînga din actuala Dumă nu mai predomină democrația constituțională ; actuala stîngă este întărită datorită existenței unei fracțiuni socialiste puternice. Nici chestiunea unei apropiate dizolvări a Dumei nu este chiar atît de simplă. Tarismul nu s-ar fi încurcat cu toată această procedură — pe cît de obositoare, pe atît de odioasă — a exercitării presiunilor cu prilejul alegerilor dacă ar fi depins exclusiv de dorința lui să dizolve sau să nu dizolve Duma. Pentru creditori are nevoie de o reprezentanță națională care să-l salveze de faliment și nu i-a mai rămas nici cea mai mică posibilitate — chiar dacă nu s-ar afla la o asemenea strîmtoare — de a născoci un sistem electoral și mai lamentabil și a exercita presiuni și mai brutale asupra alegerilor.

Reacțiunea prusiană din 1849 a avut. în această pricină un atu și mai serios : desființînd votul universal și introducînd sistemul alegerilor pe trei clase, ea a obținut o așa-zisă reprezentanță națională care nu i-a opus nici un fel de rezistență serioasă și care pentru creditorii statului constituia totuși o oarecare garanție.

Alegerile pentru noua Dumă au arătat că amploarea revoluției ruse este mult mai mare decît cea pe care a avut-o cîndva revoluția germană. De asemenea este în afară de orice îndoială că revoluția a ales noua Dumă nu în mod întîmplător, că ea intenționează s-o folosească. Dar revoluția s-ar trăda pe sine însăși dacă ar da ascultare sfaturilor înțelepte ale liberalilor germani și dacă ar căuta să cîștige încrederea poporului printr-o „activitate pozitivă“, așa cum o înțeleg ei ; dacă ar proceda astfel, ea ar păși pe aceeași cale lamentabilă și rușinoasă pe care merge liberalismul german de șaizeci de ani. Ceea ce înțelege acest erou ciudat prin „activitate pozitivă“ n-ar avea ca rezultat decît faptul că noua Dumă ar ajuta tarismul să scape din strîmtoarea financiară și în schimb ar primi o pomană mizeră sub forma unor „reforme“, dintre acelea pe care numai guvernul unui Stolîpin știe să le clocească.

Să lămurim noțiunea de „activitate pozitivă“ printr-un exemplu din istorie. În vara anului 1789, cînd Adunarea națională a înfăptuit într-o singură noapte eliberarea ță-

ranilor francezi, genialul și venalul aventurier Mirabeau, marele erou al democrației constituționale, a marcat acest eveniment printr-o expresie de efect: „orgie dezgustătoare”. Or, după părerea noastră, aceasta a fost „o activitate pozitivă”. Și, dimpotrivă, eliberarea țăranilor din Prusia — care s-a desfășurat cu pași de melc timp de aproape 60 de ani, din 1807 pînă în 1865, timp în care un număr imens de vieți țărănești au fost secerate cu brutalitate, fără cruțare —, din punctul de vedere al liberalilor noștri, a fost „o activitate pozitivă”, în jurul căreia ei fac o zarvă nemaipomenită. După părerea noastră însă, aceasta a fost „o orgie dezgustătoare”.

Așadar, noua Dumă, dacă vrea să-și îndeplinească misiunea sa istorică, trebuie să desfășoare, desigur, „o activitate pozitivă”. În această privință există o unanimitate îmbucurătoare. Problema care se pune este următoarea: cum trebuie să fie această „activitate pozitivă”. În ce ne privește, noi sperăm și dorim ca Duma să fie un instrument al revoluției ruse din care a luat naștere.

*

* * *

Articolul lui Mehring îți sugerează fără să vrei o seamă de reflecții în legătură cu actualele curente din rîndurile social-democrației ruse.

În primul rînd, nu se poate să nu relevăm faptul că autorul, făcînd o comparație între revoluția rusă din 1905 și din anii următori cu revoluția germană din 1848—1849, face o apropiere între Duma I și faimoasa „adunare a conciliatorilor”. Această expresie îi aparține lui Marx. Așa i-a poreclit el în ziarul „Noua gazetă renană”¹⁵⁶ pe liberalii germani din acea perioadă. Și porecla dată de el a intrat în istorie ca un bun al gîndirii proletare în aprecierea revoluției burgheze.

Marx îi numea „conciliatori” pe liberalii germani din perioada revoluției pentru că pe vremea aceea la baza tacticii politice a burgheziei liberale stătea „teoria concilierii”, a concilierii între coroană și popor, între vechea putere și forțele revoluției. Această tactică exprima inte-

resele de clasă ale burgheziei germane în revoluția burgheză din Germania : burghezia se temea că revoluția ar putea fi dusă pînă la capăt, se temea de independența proletariatului, se temea de o victorie deplină a țărănimii asupra exploatatorilor ei medievali, moșierii, a căror gospodărie păstra pe vremea aceea numeroase trăsături iobăgiste. Interesele de clasă ale burgheziei o împingeau la o tranzacție cu reacțiunea („conciliere”) împotriva revoluției. Intelectualii liberali, creatorii „teoriei concilierii”, disimulau prin această teorie faptul că ei au renegat revoluția.

Admirabilul citat reprodus de Mehring arată limpede cum biciuia Marx în perioada revoluției această burghezie conciliatoare. Cine cunoaște scrierile lui Marx și Engels din perioada anilor 1840—1850, apărute în volum sub îngrijirea lui Mehring, în special articolele publicate de ei în „Noua gazetă renană”, știe, desigur, că se pot da un mare număr de asemenea citate.

Ar face bine cei care, asemenea lui Plehanov, încearcă să-l invoce pe Marx pentru a justifica tactica aripii de dreapta a social-democrației în revoluția burgheză rusă să reflecteze asupra acestui lucru ! Argumentarea acestor oameni se bazează pe o alegere nefericită a citatelor : ei iau tezele generale privitoare la sprijinirea marii burghezii împotriva micii burghezii reacționare și le aplică într-un mod necritic cadeților ruși, revoluției ruse.

Acestor oameni Mehring le dă o lecție bună. Cine vrea să-l consulte pe Marx în privința sarcinilor proletariatului în revoluția burgheză trebuie să ia raționamentele în care Marx se referă *tocmai* la perioada revoluției burgheze din Germania. Și nu degeaba ocolesc menșevicii noștri cu atîta teamă aceste raționamente ! Ele constituie expresia cea mai deplină și mai vie a luptei necruțătoare duse de „bolșevicii” ruși împotriva burgheziei *conciliatoriste* în revoluția burgheză din Rusia.

În timpul revoluției burgheze din Germania, Marx considera că principala sarcină a proletariatului este de a duce revoluția pînă la capăt, de a cuceri rolul conducător, de a demasca trădarea burgheziei „conciliatoriste”,

de a smulge masele populare, și în special țărănimea *, de sub influența acestei burghezii. Acesta este un fapt istoric pe care îl pot trece sub tăcere sau îl pot ocoli numai cei care iau în deșert numele lui Marx.

Aprecierile lui Mehring despre „activitatea pozitivă” și „orgia dezgustătoare” sînt într-o legătură strînsă, indisolubilă cu aceste raționamente.

Această paralelă a lui Mehring țintește atît de bine în liberalii ruși, cadeții, care sînt acum pe cale să asigure absolutismului, bazat pe curțile marțiale, votarea bugetului în Duma a II-a, încît dacă am adăuga ceva la cuvintele lui Mehring ar însemna în fond să le atenuăm.

Să comparăm modul cum pune Mehring această problemă cu modul în care o pune aripa dreaptă a social-democraților germani. Cititorii știu, desigur, că Mehring, ca și întregul colegiu de redacție al revistei „Die Neue Zeit”, se situează pe punctul de vedere al social-democrației revoluționare. Pe o poziție opusă, oportunistă, se situează bernsteinienii. Principalul lor organ de presă este „Sozialistische Monatshefte”. În ultimul număr al acestei reviste (aprilie 1907) găsim articolul unui oarecare domn Roman Strelțov, intitulat „Al doilea parlament rus”. Articolul abundă în atacuri furioase împotriva bolșevicilor, pe care autorul, probabil, în dorința de a fi sarcastic, îi numește „leninieni”. Cît de conștiincios îi informează acest strelit pe cititorii germani se vede chiar numai din faptul că autorul, care citează pasajele cele mai vehemente din broșurile scrise de Lenin în timpul alegerilor din Petersburg, *trece sub tăcere sciziunea perfidă pusă la cale de menșevici și care a provocat o luptă pe baza sciziunii!*

Dar despre aceasta am amintit numai în treacăt. Pentru noi este important modul în care acest bernsteinian pune, în principiu, problema ce ne interesează. Pe menșevici, și *îndeosebi pe Plehanov*, el îi ridică în slăvi, numindu-i *aripa realistă* a social-democrației ruse. Acest „realist” critică cu asprime organul central al social-democrației germane, „Vorwärts” ¹⁵⁸, pentru că a afirmat că poporul a trimis în

* Burghezia germană trădează pe țărani, alții ei cel mai înșel, spunea Marx în 1848, făcînd o apreciere asupra rolului țărănimii în revoluția burgheză ¹⁵⁷.

Duma a II-a nu jălbari (Fürsprecher), ci luptători (Vor-kämpfer) : „«Vorwärts» vede, probabil, în culori trandafirii, ca și leninienii, situația actuală din Rusia“ (pag. 295 din numărul citat) *. Concluzia la care ajunge autorul este limpede și precisă. „Așadar — scrie el în încheierea articolului său —, așadar, păstrarea Dumei (Erhaltung der Duma) este deocamdată scopul întregii opoziții în ansamblul ei“. Și mai departe : socialiștii nu trebuie „să-și irosească forțele într-o luptă cu totul inutilă împotriva ca-deților“ (pag. 296, ibid.).

Lăsăm pe cititor să tragă singur concluzia din această comparație între raționamentele lui Mehring cu privire la „orgia dezgustătoare“ și raționamentele domnilor Strelțovi cu privire la lozinca „păstrării Dumei“.

Această comparație poate foarte bine să țină loc de comentariu la politica dusă de bolșevici și la cea dusă de menșevici în actuala Dumă, la proiectul bolșevic și la proiectul menșevic de rezoluție cu privire la atitudinea față de Duma de stat.

Scria în aprilie 1907

Publicat în aprilie 1907,

în culegerea

„Probleme de tactică“, II,

Petersburg, ed. „Novaja Duma“

Semnat : K. T.

*Se tipărește după textul
apărut în culegere*

* În legătură cu aceasta poate că n-ar strica să adăugăm că în orice caz fi sintem profund și sincer recunoscători d-lui Strelțov pentru străduința lui de a-i pune pe bolșevici în fața social-democrației germane. D-l Strelțov o face într-un mod atât de... iscusit, încît nici nu ne-am putea dori un aliat mai bun pentru a face propagandă în favoarea bolșevismului în rîndurile social-democraților germani. Continuați, d-le Strelțov, continuați !

REORGANIZAREA ȘI LICHIDAREA SCIZIUNII DIN PETERSBURG

Din presa legală cotidiană cititorii au aflat că în organizația Petersburg a P.M.S.D.R. s-a terminat, în sfârșit, reorganizarea hotărâtă de multă vreme de către majoritatea membrilor de partid din această organizație. O conferință aleasă în mod special de către toți membrii organizației locale a avut loc la 25 martie 1907¹⁵⁹; în cadrul ei a fost discutat proiectul de reorganizare prezentat de Comitetul din Petersburg (publicat în nr. 15 al ziarului „Proletarii“) și contraproiectul menșevicilor (publicat în nr. 51 al ziarului „Russkaia Jizn“) și a fost adoptat, cu modificări neînsemnate, proiectul Comitetului din Petersburg.

Esența acestui statut organizatoric constă în aplicarea consecventă a principiului centralismului democratic. În fruntea întregii organizații se află *conferința*, aleasă de către toți membrii de partid prin alegeri directe (sau prin alegeri în două trepte numai atunci când există piedici de neînlăturat) după o normă stabilită (prima conferință a fost alcătuită din delegați aleși câte unul la fiecare 50 de membri de partid). Această conferință este o instituție permanentă. Ea se întrunește cel puțin de două ori pe lună și este organul suprem al organizației. Din șase în șase luni se fac noi alegeri.

Conferința alege Comitetul din Petersburg *din rîndurile tuturor membrilor de partid*, nu numai ale celor care lucrează într-unul sau altul din raioanele organizației locale.

Prin acest tip de organizare este înlăturată orice inegalitate în reprezentarea raioanelor, și, ceea ce este esențial, în locul sistemului greoi, complicat și nedemocratic în care era format Comitetul din Petersburg din reprezentanți ai raioanelor se creează o unitate reală a tuturor membrilor de partid, uniți nemijlocit prin conferința conducătoare unică. Datorită componenței acestei conferințe, participarea majorității muncitorilor înaintați la conducerea tuturor treburilor întregii organizații locale devine posibilă și inevitabilă.

Conferința a și introdus acest nou tip de organizare ; ea s-a proclamat instituție permanentă, a ales noul Comitet din Petersburg, alcătuit din 19 tovarăși, și a ținut două ședințe (sau, mai exact, s-a întrunit de două ori în ședință) pentru rezolvarea tuturor problemelor curente.

Pentru a caracteriza proiectul menșevic de reorganizare, respins de conferință, vom releva un singur lucru, foarte important. Proiectul preconizează ca în fruntea organizației să stea tot o astfel de conferință (căreia îi spune consiliu). Dar în acest proiect organul executiv al conferinței, Comitetul din Petersburg, este complet înlăturat ! „În vederea muncii curente — se spune în proiectul menșevicilor — consiliul orașenesc general se împarte într-o serie întreagă de comisii (de propagandă, de agitație, de presă, sindicală, financiară etc.)“. Cât despre „reprezentarea organizației în raporturile ei cu celelalte partide și legătura cu instituțiile centrale ale partidului nostru, cu aceasta este însărcinat prezidiul“, alcătuit din 5 persoane alese de consiliu.

Ne putem imagina care ar fi capacitatea de lucru a unei organizații a cărei *muncă curentă* este încredințată unor comisii răzlețe care să nu fie legate printr-un organ executiv unic al conferinței ! În aceste condiții, *centralismul* democratic ar deveni o ficțiune : în fond, acesta este un pas în direcția faimosului plan al lui Larin de a reduce partidul social-democrat la rolul unei *asociații de propagandă* în rîndurile masei muncitorești, cât se poate mai slab închegate într-o organizație unică. Nici nu mai e nevoie să spunem că acest proiect al menșevicilor a fost res-

pins din capul locului. Nu ne rămîne decît să-i rugăm pe autorii lui să ne împărtășească experiența muncii desfășurate de comitetele sau de organizațiile *menșevice* ale P.M.S.D.R. pe baza acestor principii.

Mai departe. Extrem de important este să relevăm faptul că noua conferință a organizației Petersburg *a pus capăt sciziunii din Petersburg*. După cum se știe, în timpul alegerilor pentru Duma a II-a, menșevicii au provocat o sciziune la Petersburg, părăsind (din motive, chipurile, de ordin formal) conferința de la 6 ianuarie 1907, la care s-au luat hotărîri în problema campaniei electorale a P.M.S.D.R. la Petersburg. Alegerile pentru actuala conferință, care s-a întrunit pentru prima oară la 25 martie, s-au efectuat sub controlul *direct* al unei comisii *speciale*, create *anume* în acest scop de Comitetul Central al P.M.S.D.R. și din care făcea parte și reprezentantul social-democrației letone în Comitetul Central. De aceea conferința întrunită la 25 martie (care continuă să funcționeze și în prezent, deoarece, după cum am mai spus, a fost proclamată instituție permanentă) a fost *prima* conferință social-democrată de la Petersburg din ultimul an care s-a constituit *fără nici un fel de controverse* în ceea ce privește justetea reprezentării, validitatea mandatelor și numărul lor etc.

Pentru Petersburg, unde lupta dintre bolșevici și menșevici este extrem de înverșunată, acesta este un fapt *fără precedent*. Atît la conferința în problema boicotului (februarie 1906)¹⁶⁰ cît și la conferința în problema sprijinirii revendicării cu privire la formarea unui guvern „desemnat de Dumă” (iunie 1906)¹⁶¹, victoria a fost de partea bolșevicilor, dar de fiecare dată conferința începea neapărat cu controverse în jurul problemei dacă reprezentarea corespundea normelor stabilite.

De aceea este cît se poate de instructiv să folosim aceste date *necontestate*, pentru prima oară *necontestate*, cu privire la forța celor două fracțiuni ale social-democraților din Petersburg, ca să ne explicăm adevăratele cauze și adevărata semnificație a sciziunii care s-a produs înainte de alegerile din Petersburg, sciziune care acum este de domeniul trecutului. După cum se știe, menșevicii justificau această sciziune prin motive de ordin formal: 1) că reprezentarea la con-

ferința de la 6 ianuarie nu corespundea normelor stabilite (bolșevicii erau acuzați că au umflat numărul voturilor, în special al voturilor funcționarilor comerciali, și că au invalidat în mod nestatutar mandatele menșevice); 2) refuzul conferinței de a satisface cererea C.C. cu privire la împărțirea în conferință orășenească și conferință gubernială.

Faptul că în realitate cea de-a doua „justificare” se reduce la *participarea* C.C. (respectiv a părții lui menșevice) la organizarea sciziunii din Petersburg a fost explicat suficient în numerele precedente ale ziarului „Proletarii”. Acest lucru îl pot lesne înțelege toți membrii partidului nostru din celelalte orașe, care știu foarte bine că *nicăieri* C.C. n-a cerut și nu putea să ceară împărțirea conferințelor orășenești în conferințe orășenești și conferințe guberniale. Pentru Comitetul Central, caracterul ultimativ al acestei cereri a fost necesar la Petersburg *pentru a scinda* organizația Petersburg și a ajuta apoi menșevicilor desprinși de organizație să înceapă (sau să continue) tratativele cu cadeții.

Dar pentru toți membrii partidului nostru, în afară de cei din Petersburg, prima „justificare” a sciziunii rămîne cu totul neclară și discutabilă. Ei nu-și pot face o idee dacă la conferința de la 6 ianuarie reprezentarea corespunde normelor stabilite și care este raportul real care există la Petersburg între forțele bolșevice și cele menșevice. Pentru presa social-democrată este o sarcină cu totul peste puteri să dovedească acest lucru pe bază de documente, căci numai o comisie specială ar putea strînge și studia documentele respective. Dar, pe baza cifrelor verificate și necontestate privind reprezentarea la conferința de la 25 martie, avem posibilitatea de a arăta întregului nostru partid cît adevăr conține justificarea menșevică a sciziunii care a avut loc în preajma alegerilor de la Petersburg. Pentru aceasta este suficient să *comparăm datele pe raioane* referitoare la numărul social-democraților care au votat pentru bolșevici și al celor care au votat pentru menșevici în alegerile pentru conferința de la 6 ianuarie și în alegerile pentru conferința de la 25 martie.

Datele cu privire la numărul de voturi obținute în alegerile pentru conferința de la 25 martie nu au fost *contes-*

tate : ele au fost verificate de o comisie a C.C. și au fost acceptate atît de bolșevici cît și de menșevici.

Iar pentru a prezenta date *necontestate* cu privire la numărul celor care au votat în alegerile pentru conferința de la 6 ianuarie, *vom lua cifrele prezentate de menșevici*. Cînd au părăsit conferința de la 6 ianuarie, cei 31 de menșevici au făcut o declarație specială pe care au publicat-o în foaie volantă sub titlul : „De ce am fost nevoiți să părăsim conferința ? (declarația celor 31 de delegați la conferință, prezentată Comitetului Central)“. În nr. 12 al ziarului „Proletarii“ am analizat această foaie volantă *. Să analizăm acum „datele cifrice referitoare la componența alegătorilor pentru conferința organizației Petersburg“ (conferința de la 6 ianuarie), *publicate* în paginile 7 și 8 ale acestei foi. Aici este arătat *numărul celor care au votat* pentru bolșevici ** și numărul celor care au votat pentru menșevici în fiecare dintre cele 11 raioane, toate voturile fiind împărțite în voturi necontestate și voturi contestate, iar acestea din urmă în voturi contestate de bolșevici și voturi contestate de menșevici.

Nu e nevoie să reproducem aici toate aceste împărțiri de amănunt. Într-o notă vom menționa *toate* corectările aduse de menșevici. Dar pentru a face o comparație vom lua *numărul total* „al celor care au votat“ pentru bolșevici și al celor care au votat pentru menșevici, adică vom aduna voturile necontestate și cele contestate, pentru ca, comparînd aceste date cu datele referitoare la numărul de voturi obținute în alegerile pentru conferința de la 25 martie, orice membru de partid să se poată convinge singur *ce nereguli s-au săvîrșit* cu prilejul alegerilor pentru conferința de la 6 ianuarie și *cine* le-a săvîrșit.

În tabelul publicat în foaia volantă a celor 31 nu există date referitoare la raionul al 12-lea al organizației Petersburg, raionul funcționarilor comerciali. În text (pag. 4) ei spun că Comitetul din Petersburg a dat unui număr de 313

* Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 317—320. — Nota red.

** Aceste cifre se mai împart în voturi ale bolșevicilor și voturi ale disidenților („platforma blocului revoluționar“). Și unii și ceilalți sînt bolșevici, între ei există o divergență de păreri în problema : bloc de stînga sau listă social-democrată pură.

funcționari comerciali organizați dreptul de a alege 5 reprezentanți, socotind nu cîte unul la 50 (norma generală), ci cîte 1 la 60, avîndu-se în vedere caracterul nedemocratic al alegerilor. Invocînd acest motiv, menșevicii n-au recunoscut *de loc* voturile funcționarilor comerciali. Întrucît din cei 5 reprezentanți 1 era menșevic și 4 bolșevici, vom considera 63 de voturi pentru menșevici și 250 de voturi pentru bolșevici.

Apoi vom împărți toate cele 12 raioane ale organizației social-democrate din Petersburg în 6 raioane ale căror rezultate au fost necontestate și 6 raioane ale căror rezultate au fost contestate. În categoria acestora din urmă am inclus raioanele în care, la conferința de la 6 ianuarie, fie menșevicii, fie bolșevicii *au contestat mai mult de jumătate* din voturile obținute de bolșevici sau de menșevici. Printre acestea sînt : raionul Viborg (din cele 256 de voturi obținute de menșevici, bolșevicii au contestat 234, ca nefiind obținute într-un mod pe deplin reglementar), raionul orășenesc (din cele 459 de voturi obținute de menșevici, bolșevicii au contestat 370), raionul Moscova (din cele 248 de voturi obținute de menșevici, bolșevicii au contestat 97, menșevicii 107 ; *toate* cele 185 de voturi obținute de bolșevici au fost contestate * de menșevici), raionul feroviar (din cele 21 de voturi obținute de bolșevici au fost contestate 5 ; din cele 154 de voturi obținute de menșevici au fost contestate 107) ; raionul estonian (toate cele 100 de voturi obținute de bolșevici au fost contestate de menșevici) și raionul funcționarilor comerciali (toate cele 313 voturi *au fost în întregime contestate* de menșevici, care au declarat aceste voturi — și numai pe acestea — inexistente, sub pretextul că în alegeri ar fi votat vîrfurile organizației în loc să voteze membrii organizației).

Raioane care au obținut rezultate necontestate au fost : raionul Vasilievski-Ostrov, raionul Narva, districtual, raionul Ieton (în aceste 4 raioane n-a fost contestat nici

* Prin voturi contestate se înțelege pretutindeni voturile pe care partea cealaltă le socotea ca nefiind obținute într-un mod pe deplin statutar, ca voturi neverificate sau exagerate, dar nu pe deplin fictive. La conferința de la 6 ianuarie, bolșevicii au hotărît să mărească norma de reprezentare pentru *toate* voturile contestate, socotind în ceea ce privește aceste voturi cîte 1 delegat la 75 în loc de 1 delegat la 50.

un vot), apoi raionul Neva (din cele 150 de voturi obținute de *bolșevici* au fost contestate 4) și raionul Petersburg (din cele 120 de voturi obținute de *menșevici* au fost contestate 22).

Datele cu privire la numărul votanților se repartizează pe raioane astfel:

	Organizația Petersburg a P.M.S.D.R. Raioane	Conferința de la 6 ianuarie			Conferința de la 25 martie		
		Numărul voturilor pentru:			Numărul voturilor pentru:		
		bolș.	menș.	Total	bolș.	menș.	Total
Raioane în care n-au fost voturi contestate	Vasilievski-Ostrov	329	339	668	798	435	1 233
	Petersburg	161	120	281	528	254	782
	Narva	24	6	30	202	231	433
	Neva	150	40	190	585	173	758
	Districtual	451	63	514	737	—	737
	Leton	117	47	164	100	—	100
	<i>Total</i>	1 232	615	1 847	2 950	1 093	4 043
Raioane în care au fost voturi contestate	Viborg	97	256	353	155	267	422
	Orășenesc	220	459	679	701	558	1 259
	Moscova	185	248	433	331	83	414
	Feroviar	21	154	175	29	105	134
	Estonian	100	—	100	150	—	150
	Funcționari comer- ciali	250	63	313	300	50	350
	<i>Total</i>	873	1 180	2 053	1 666	1 063	2 729
	<i>Total general</i>	2 105	1 795	3 900	4 616	2 156	6 722

Din aceste date rezultă următoarele concluzii:

1) Muncitorii social-democrați din Petersburg au manifestat incomparabil mai mult interes pentru reorganizarea organizației Petersburg (scopul conferinței de la

25 martie) decît pentru alegerile din curia orășenească pentru Dumă (scopul conferinței de la 6 ianuarie).

Într-un răstimp de două luni și jumătate, numărul membrilor organizației social-democrate *n-a putut* suferi schimbări prea mari. Pentru ținerea adunărilor și pentru totalizarea voturilor, în martie condițiile polițienești *n-au* fost nicidecum mai bune, ba au fost chiar mai proaste (la universitate *n-au* avut loc adunări; persecuțiile împotriva muncitorilor s-au întesit).

Numărul membrilor organizației social-democrate *care au votat* a crescut mai mult decît o dată și jumătate, mai mult decît cu două treimi (de la 3 900 la 6 772).

2) În condițiile creșterii considerabile a numărului votanților, precumpănirea bolșevicilor asupra menșevicilor s-a dovedit a fi *incomparabil mai mare* decît în condițiile unei participări slabe la vot. La 6 ianuarie, menșevicii au obținut 1 795 de voturi din 3 900, adică 46%, pe cînd la 25 martie au obținut 2 156 din 6 772, adică 32%.

3) În raioanele care nu au avut voturi contestate (primele 6) a crescut atît numărul voturilor obținute de *bolșevici* cît și numărul voturilor obținute de *menșevici* (numărul voturilor obținute de bolșevici a crescut mult mai mult). *În raioanele care au avut voturi contestate (ultimele șase) a crescut numărul voturilor obținute de bolșevici și s-a redus numărul voturilor obținute de menșevici.*

Numărul voturilor obținute de *bolșevici* a crescut de la 873 la 1 666. Numărul voturilor obținute de *menșevici* s-a redus de la 1 180 la 1 063. În raioanele care au obținut rezultate contestate *nu a existat* o precumpănire a menșevicilor.

Acest fapt ne dă răspunsul la întrebarea din a cui vină s-a produs sciziunea.

Alegerile de verificare, și verificate de o comisie specială a C.C., au arătat că în raioanele care au obținut rezultate contestate numărul voturilor bolșevice a fost *mai mic* decît cel real, pe cînd numărul voturilor menșevice a fost *mai mare* decît cel real !!

Menșevicii spuneau și scriau că bolșevicii au umflat numărul voturilor în raioanele cu rezultate contestate. Bol-

șevicii formulau aceeași acuzație împotriva menșevicilor. Alegerile de verificare au avut ca rezultat o creștere a numărului voturilor bolșevice și o scădere a numărului voturilor menșevice. Își poate oare imagina cineva o dovadă mai concludentă și mai hotărâtoare că dreptatea a fost de partea bolșevicilor ?

Pentru a combate această concluzie nu se poate invoca nici argumentul că datele pe raioane ar putea fi întâmplătoare, nici argumentul că, în ceea ce privește alegerile pentru conferința de la 6 ianuarie, am luat laolaltă voturile contestate și cele necontestate. Prima obiecție cade, întrucât intenționat am luat nu numai raioane izolate, ci *grupuri* de raioane, comparând un grup de 6 raioane cu celălalt grup de 6 raioane tocmai pentru a înlătura orice posibilitate de a invoca întâmplarea. Datele referitoare la unele raioane (de pildă la raionul Moscova !!) ar fi de zece ori mai favorabile pentru noi.

A doua obiecție cade, întrucât în calculele noastre ne-am bazat intenționat pe cifrele date de *menșevici*, cărora chiar ei le-au adus unele corective fără importanță. După părerea celor 31, pe care și-au exprimat-o în scris în foaia lor volantă (pagina 7), „într-adevăr nu trebuiau confirmate” numai următoarele voturi: 15 voturi din cele 150 obținute de bolșevici în raionul Neva și toate voturile obținute de bolșevici în raionul estonian; 107 voturi din cele 248 obținute de menșevici în raionul Moscova și 41 din cele 154 obținute de ei în raionul feroviar, adică în total 115 voturi bolșevice și 143 de voturi menșevice. Voturile funcționarilor comerciali (toate 313) au fost respinse în bloc de menșevici. Nu e greu să-ți dai seama că aceste corective nu schimbă cîtuși de puțin concluziile generale trase de noi.

Alegerile pentru conferința de la 25 martie, care au fost verificate în mod special de comisia C.C. și pe care toată lumea le-a recunoscut ca fiind necontestate, *au dovedit* că în controversa iscată în jurul reprezentării la conferința de la 6 ianuarie dreptatea a fost întru totul de partea bolșevicilor, a căror precumpănire s-a dovedit a fi foarte mare; cît privește precumpănirea menșevicilor, ea a fost

definitiv dezmințită. Firește, s-ar mai putea face încercări de a se aduce obiecții împotriva raționamentului nostru, invocându-se faptul că conferința de la 25 martie a avut loc după campania electorală și deci a oglindit trecerea muncitorilor social-democrați de partea bolșevicilor în această problemă, trecere care a avut loc după 6 ianuarie 1907. Desigur însă că o astfel de obiecție nu atenuază, ci mai curînd agravează (deși oarecum sub alt aspect) vina menșevicilor de a fi provocat sciziunea în legătură cu alegerile.

Vina pentru sciziunea produsă la Petersburg în timpul alegerilor pentru Duma a II-a de stat *o poartă în întregime menșevicii*. Noi am afirmat întotdeauna că vina este a lor și ne-am obligat s-o dovedim în fața partidului.

Acum am dovedit definitiv acest lucru.

Scria în aprilie 1907

*Publicat la 2 mai 1907
în ziarul „Proletarii” nr. 16*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

CU PRIVIRE LA PROBLEMA REVOLUȚIEI GENERAL-NAȚIONALE

Într-un anumit sens al cuvântului, victorioasă poate fi numai o revoluție general-națională. Acest lucru este adevărat în sensul că pentru victoria revoluției este necesară unirea imensei majorități a populației în lupta pentru revendicările acestei revoluții. Această majoritate imensă trebuie să fie alcătuită fie numai dintr-o singură clasă, fie din diferite clase care au anumite probleme comune. Și în ceea ce privește actuala revoluție rusă este, desigur, adevărat că ea poate învinge numai ca o revoluție general-națională, *în sensul* că pentru victoria ei este necesară participarea la luptă a imensei majorități a populației.

Dar la aceasta se limitează justețea relativă a expresiei curente: revoluție „general-națională”. Din această noțiune nu se pot trage nici un fel de alte concluzii în afară de concluzia arătată, care de fapt este o platitudine (minoritatea organizată și dominantă poate fi învinsă numai de o imensă majoritate). De aceea, în esență, este greșită și profund antimarxistă folosirea ei ca o formulă generală, ca un șablon, ca un criteriu al tacticii. Noțiunea de „revoluție general-națională” trebuie să indice marxistului necesitatea de a face o analiză precisă a acelor interese diferite ale *diferitelor* clase care coincid în lupta pentru anumite sarcini comune, limitate și bine determinate. În nici un caz această noțiune nu poate servi la *estomparea*, la punerea în umbră a studierii luptei de clasă în cursul unei revoluții sau a alteia. O astfel de folosire a noțiunii de „revoluție general-națională” înseamnă o totală renunțare

la marxism și întoarcerea la frazeologia vulgară a democraților mic-burghezi sau a socialiștilor mic-burghezi.

Social-democrații noștri din aripa dreaptă dau deseori uitării acest adevăr. Și mai des uită ei că *o dată cu progresul revoluției se schimbă raportul dintre clase în revoluție*. Orice progres real al revoluției înseamnă atragerea în mișcare a unor mase mai largi, deci o mai clară conștiință a intereselor de clasă, deci un caracter mai bine determinat al grupărilor politice, de partid, și o conturare mai precisă a fizionomiei de clasă a diferitelor partide, deci înlocuirea în măsură tot mai mare a revendicărilor politice și economice generale, abstracte, neclare și confuze în abstractizarea lor, prin *diferite* revendicări concrete, bine determinate ale diferitelor clase.

De pildă, revoluția burgheză rusă, ca și orice revoluție burgheză, începe în mod inevitabil sub lozincile generale : „libertate politică“, „interesele poporului“, sensul concret al acestor lozinci devenind limpede pentru mase și pentru clase numai în cursul luptei, numai pe măsură ce se trece în practică la realizarea acestei „libertăți“, la umplerea cu un conținut *determinat* chiar și a unei vorbe atît de goale cum este „democrația“. Înainte de revoluția burgheză, la începutul ei, sub steagul democrației pășesc cu toții : și proletariatul, și țărănimea împreună cu elementele mic-burgheze de la orașe, și burghezii liberali împreună cu moșierii liberali. Numai în procesul luptei de clasă, numai în procesul dezvoltării istorice, mai mult sau mai puțin îndelungate, a revoluției iese la iveală faptul că diferitele clase înțeleg în mod diferit această „democrație“. Mai mult chiar : iese la iveală prăpastia adîncă dintre interesele diferitelor clase, interese care, în numele aceleiași „democrații“, cer măsuri economice și politice *diferite*.

Numai în procesul luptei, numai în procesul dezvoltării revoluției iese la iveală că o clasă sau o pătură „democratică“ nu vrea sau nu poate să meargă atît de departe cît merge altă clasă sau pătură, că în cadrul înfăptuirii sarcinilor „comune“ (așa-zise comune) au loc ciocniri înverșunate în jurul *modului* de înfăptuire a acestor sarcini, de pildă pentru cutare sau cutare grad, amploare și consecvență a libertății, a puterii poporului, pentru cutare sau

cutare mod de trecere a pământului în mâinile țărăni-
mii etc.

Am fost nevoiți să reamintim cititorului toate aceste adevăruri uitate, pentru a-i lămurii controversa care a avut loc de curînd între două ziare. Iată ce a scris unul dintre ele, „Narodnaia Gazeta“, împotriva celuiilalt, „Nașe Eho“ :

„Gruparea populației în jurul partidelor — scrie „Nașe Eho“ —, care este cea mai importantă învățătură politică trasă din revoluție și cea mai importantă realizare politică a ei în timpul alegerilor pentru Duma a II-a, a arătat în mod concret, pe bază de fapte cu caracter general-național, cotitura spre dreapta a unor pături largi de moșieri și de burghezi». Foarte just ; dar starea de spirit și mandatele cu care deputații «de stînga» — socialiștii-revoluționari, trudovicii și socialiștii-populiști — au venit din întreaga țară «au arătat» de asemenea «în mod concret și pe bază de fapte cu caracter general-național» că în momentul de față «poporul» nutrește într-o măsură apreciabilă «iluzii constituționaliste» cadete, că «poporul» își pune speranțe exagerate în activitatea de sine stătătoare a Dumei, că este exagerat de preocupat de «păstrarea» Dumei. Iată elefantul pe care nu l-au observat publiciștii de la «Nașe Eho». Ei au observat *pe cine* a trimis poporul în Dumă, dar n-au observat *pentru ce* i-a trimis acolo. Dar, în cazul acesta, este oare de acord «Nașe Eho» că, invitînd proletariatul să ignoreze sarcinile «general-naționale», el îl invită să se izoleze nu numai de «societatea» burgheză, dar și de «poporul mic-burghez?»

Aceasta este o tiradă extrem de instructivă și de semnificativă, din care ies la iveală trei mari greșeli ale oportunismului : în primul rînd, ei opun rezultatelor alegerilor starea de spirit a deputaților ; aceasta înseamnă să substitui stării de spirit a poporului starea de spirit a deputaților, înseamnă să ignorezi ceva profund, amplu, fundamental și să iei în considerație ceva superficial, îngust, derivat *. În al doilea rînd, problemei adoptării unei linii și tactici politice ferme și consecvente a proletariatului i se substituie problema aprecierii cutărei sau cutărei „stări de spirit“. În al treilea rînd — și *aceasta este principalul* —, în numele feteșului vulgar-democratic — „revoluția general-națională“ — proletariatul este intimidat cu sperietoarea „izolării“ lui de „poporul mic-burghez“.

* În ceea ce privește „mandatele“, noi respingem cu desăvîrșire acest argument. Cine numără mandatele revoluționare și pe cele oportuniste ? Cine nu știe cite cite ziare au fost suspendate pentru că au publicat mandate revoluționare ?

Asupra primelor două greșeli ne vom opri cât mai pe scurt. Alegerile au răscolit masele și au arătat nu numai starea lor de spirit trecătoare, ci și *interesele lor profunde*. Nu se cuvine ca niște marxști să ignoreze interesele de clasă (exprimate prin gruparea în jurul partidelor în alegeri) și să ia în considerație o stare de spirit trecătoare. Deputații pot avea o stare de deprimare, pe când interesele economice ale maselor pot provoca o luptă de masă. De aceea luarea în considerare a „stării de spirit” poate fi necesară în vederea stabilirii *momentului* pentru începerea unei acțiuni sau a alteia, pentru a face un pas sau altul, pentru a lansa o chemare sau alta etc., dar nicidecum în vederea stabilirii *tacticii* proletariatului. A raționa altfel înseamnă ca în locul tacticii proletare consecvente să pui dependența neprincipială față de „starea de spirit”. Or, tot timpul a fost vorba de *linie* și nicidecum de „moment”. Chestiunea dacă în momentul de față proletariatul și-a revenit sau (după cum crede „Narodnaia Gazeta”) nu și-a revenit prezintă importanță pentru stabilirea „*momentului*” în care trebuie să înceapă *acțiunea*, dar nu pentru stabilirea *liniei* tactice de acțiune a clasei muncitoare.

A treia greșală, cea mai profundă și mai gravă : teama de „a izola” social-democrația sau (ceea ce este același lucru) proletariatul de poporul mic-burghez. Aceasta este o teamă cu totul deplasată.

În măsura în care socialiștii-revoluționari, trudovicii și socialiștii-populiști se târăsc într-adevăr după cadeți — și acest lucru s-a întâmplat și se întâmplă foarte des, începînd cu votul dat lui Golovin, continuînd cu faimoasa tactică a tăcerii mormîntale etc. —, în această măsură social-democrația *este obligată* să se izoleze de poporul mic-burghez. Căci una din două : ori oscilările poporului mic-burghez vădesc, în general, natura șovăielnică a micilor burghezi, vădesc dezvoltarea dificilă a revoluției, dar nu înseamnă sfîrșitul ei, epuizarea forțelor ei (așa credem noi), și în acest caz, izolîndu-se de toate oscilările și șovăielile de orice fel ale poporului mic-burghez, proletariatul social-democrat *educă* și pregătește acest popor în vederea luptei, dezvoltă conștiința, hotărîrea, fermitatea lui etc. Ori oscilările poporului mic-burghez înseamnă sfîrșitul

definitiv al actualei revoluții burgheze (noi credem că o asemenea părere este *greșită* și nici un social-democrat n-a susținut-o direct și fățiș, deși social-democrații de extremă dreaptă înclină, fără îndoială, spre această părere), și în acest caz proletariatul social-democrat *de asemenea* este dator să se izoleze de oscilările (sau de trădarea) micii burghezii pentru a educa conștiința de clasă a maselor muncitorești și a le pregăti în vederea unei participări mai sistematice, mai ferme, mai hotărâte la revoluția viitoare.

În ambele cazuri, în toate cazurile, proletariatul social-democrat este fără doar și poate dator să se izoleze de poporul mic-burghez *care nutrește iluzii cadete*. El trebuie să ducă în orice caz politica fermă, consecventă a unei clase cu adevărat revoluționare, fără a se lăsa derutat de nici un fel de baliverne reacționare sau mic-burgheze cu privire la sarcinile general-naționale sau la revoluția general-națională.

În cazul unei anumite îmbinări de forțe sau al unui anumit concurs de împrejurări nefavorabile, este posibil ca majoritatea covârșitoare a păturilor burgheze și mic-burgheze să se contamineze pentru un timp de slugărnice, de servilism sau de lașitate. Aceasta ar fi o lașitate „general-națională”, și proletariatul social-democrat se va *izola* de ea în numele intereselor întregii mișcări muncitorești în ansamblul ei.

„Proletarii” nr. 16
din 2 mai 1907

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎN LEGĂTURĂ CU PROCESELE-VERBALE
ALE CONFERINȚEI DIN NOIEMBRIE
A ORGANIZAȚIILOR DIN ARMATĂ
ȘI A ORGANIZAȚIILOR DE LUPTĂ
ALE PARTIDULUI MUNCITORESC
SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA ¹⁶²

În nr. 20 al ziarului „Narodnaia Duma” (din 3 aprilie a.c.) citim : „C.C. al P.M.S.D.R. a adresat organizațiilor de partid următoarea scrisoare : «Zilele acestea a ieșit de sub tipar broșura intitulată : „Procese-verbale ale primei conferințe a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă” *. Pentru a înlătura orice eventuale neînțelegeri, C.C. consideră necesar să dea următoarele lămuriri în legătură cu aceasta : 1) Conferința a fost convocată de reprezentanții câtorva organizații din armată și organizații de luptă nu numai fără consimțământul, ci chiar în pofida protestului categoric al C.C., care a considerat că nu pot fi admise nici un fel de forme de unire a organizațiilor de luptă. 2) Grupul tehnic de pe lângă C.C. n-a fost autorizat de C.C. să participe la „conferință”, și membrul acestui grup care și-a permis să ia parte, fără știrea C.C., la conferință a fost aspru admonestat de către C.C. Socotim necesar să adăugăm că organizațiile din armată din Ținutul baltic au participat la conferință în pofida hotărârii C.C. al partidului social-democrat din Ținutul leton»”.

De aici cititorii își pot da seama cât de supărat este Comitetul nostru Central, care s-a grăbit să ponegrească în fața partidului o anumită conferință și a căutat să dișimuleze fondul chestiunii prin enumerarea unor vicii de formă.

* Titlul complet, prescurtat de Comitetul Central, cuprinde și cuvintele „...ale Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, (conferință) care a avut loc în noiembrie 1906” (Petersburg, 1907. Prețul 60 de copeici. Pagini IV+168).

Sfătuim pe toți membrii partidului să citească extrem de interesantele „Procese-verbale ale organizațiilor din armată și ale organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.“, pentru a se convinge personal cât de amuzant este C.C. în mînia și în indignarea sa. În ce ne privește, considerăm necesar să facem aici, măcar pe scurt, unele aprecieri asupra acestei broșuri (și a „conflictului“ care s-a iscat în legătură cu ea).

Mai întîi cîteva cuvinte despre latura formală a chestiunii despre care se vorbește în declarația C.C., declarație care vădește atîta supărare. Conferința a fost convocată în pofida protestului C.C., care a considerat „că nu pot fi admise nici un fel de forme de unire a organizațiilor de luptă“. Aceasta denotă o mare supărare, dar este de o lipsă de logică ce ajunge pînă la incoerență. Dacă C.C. nu consideră în general *conferințele* ca „forme de unire“, atunci împușcătura lui nimerește alături de țintă. Dacă consfătuirea („conferința“) membrilor organizațiilor de luptă este *de asemenea* inadmisibilă ca „formă de unire“, atunci ne punem nedumeriți întrebarea : cum poți interzice reprezentanților unor organizații *de partid* să țină o *consfătuire* atîta timp cît sînt organizații de partid, atîta timp cît nici congresul partidului, nici Comitetul Central nu le-a dizolvat ?? Comitetul Central se teme, după cum se vede, să-și exprime direct adevăratul său gînd (dorința de a dizolva în general organizațiile de luptă de orice fel) și de aceea vădește această supărare rizibilă. Într-adevăr, nu ar fi fost firesc să ne așteptăm la obiecții *de fond* împotriva *unor anumite măsuri sau hotărîri* ale conferinței și nu la acest strigăt răstit : „Nu admit consfătuiri“ ? Fără să vrei te gîndești : nu cumva prin acest strigăt se urmărește să se împiedice tratarea în fond a problemei ?

Să trecem la istoricul convocării conferinței organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. În toamna anului trecut, în legătură cu aceasta s-a iscat un conflict între organizația din armată de la Petersburg și Comitetul Central. Această organizație a hotărît să convoace o conferință a organizațiilor din armată și a *organizațiilor de luptă*, invocînd „dreptul de a convoca conferințe, acordat organizațiilor locale prin statutul partidu-

lui* *. C.C. a fost împotriva inițiativei organizației din armată de la Petersburg și împotriva admiterii organizațiilor de luptă. Pînă la urmă s-au ținut două conferințe : 1) o conferință în octombrie, la care au participat numai organizații din armată, precum și reprezentanți ai C.C. ; 2) o conferință în noiembrie, la care au participat atît organizații din armată cît și organizații de luptă, dar fără participarea vreunui reprezentant al C.C. (deși C.C. delegase pe unul dintre membrii săi să participe la această conferință). La conferința din octombrie au participat reprezentanți din partea a 8 organizații din armată. La conferința din noiembrie au participat reprezentanți din partea a 11 organizații din armată și a 8 organizații de luptă. La ambele conferințe au participat cu drept de vot consultativ reprezentanți ai Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. și alți activiști de partid.

Rezoluțiile conferinței din octombrie au fost publicate de Comitetul Central în foaia volantă amintită mai sus („Scurt extras“). Rezoluțiile conferinței din noiembrie au fost publicate în nr. 9 al ziarului „Proletarii“, iar acum au apărut într-o broșură separată, intitulată „Procese-verbale“. Protestul C.C., despre care am vorbit la începutul articolului, se referă la conferința din noiembrie.

Bineînțeles că nu se poate să nu dezaprobăm faptul că s-au ținut două conferințe. Este, fără îndoială, un fenomen de nedorit într-un partid unic. Dar, lăsînd la o parte latura formală, vom pune problema fondului conflictului care a dus la cele două conferințe : participarea organizațiilor de luptă la conferință a fost oare folositoare sau a fost dăunătoare ? În rezoluția conferinței din octombrie citim : „...convocarea unei conferințe consacrate în mod special organizațiilor din armată pentru a se discuta problema pregătirii armatei în vederea participării la lupta armată a poporului constituie pentru partid o necesitate vitală ; participarea reprezentanților detașamentelor de luptă la această conferință nu poate nicidecum să contri-

* Vezi „Scurt extras din procesele-verbale ale primei conferințe a organizațiilor P.M.S.D.R. care duc munca în rîndurile armatei“, publicat de Comitetul Central în foaie volantă cuprinzînd 13 pagini, tipărite în tipografia C.C.

buie la succesul lucrărilor ei" (pag. 4 din foaia volantă a C.C.). Atît și nimic mai mult. Aceasta este toată expunerea de motive.

Caracterul ei greșit este evident. Să admitem tot ce e mai rău din cele ce se spun pe seama membrilor organizațiilor de luptă. Dar că ei au participat la încercările de insurecție care au avut loc este un fapt. Și chiar numai pentru acest motiv este necesar și folositor să ținem o consfătuire cu ei. Este folositor să *dezvăluim* în fața partidului tendințele lor *dăunătoare, demascînd* la conferința la care participă și ei o latură sau alta a activității lor. Atît C.C. cît și *oricare* delegat la conferință putea și era dator s-o facă. Hotărârile conferinței, care, fără îndoială, nu erau obligatorii nici pentru C.C., nici pentru comitetele locale, nu puteau lega pe nimeni *în nici o privință*. În aceste condiții, *teama* de o consfătuire comună este pur și simplu ridicolă.

Și dacă C.C. dezaprobă acum în mod expres conferința la care au participat membri ai organizațiilor de luptă *fără* ca totodată să *dezaprobe* la fel de categoric nici măcar una dintre rezoluțiile acestei conferințe înseamnă că această conferință a *răsturnat* presupunerile C.C.!

Pentru a trece direct la hotărârile acestei conferințe, să luăm, de pildă, rezoluția ei cu privire la *sarcinile organizațiilor de luptă*. Citim: „Conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă consideră că principalele sarcini ale organizațiilor de luptă constau în 1) propagarea unei juste înțelegeri a ideii insurecției armate și lămurirea condițiilor concrete în care insurecția armată poate să ia naștere, să se desfășoare și să fie încununată de succes, dat fiind că pînă și în rîndurile activiștilor de partid există o idee cît se poate de confuză și de greșită despre insurecția armată; 2) pregătirea tuturor datelor tehnice necesare pentru a putea înfăptui cu succes insurecția armată; 3) organizarea unor cadre de muncitori conștienți, grupați în jurul P.M.S.D.R., în vederea unor lupte active; 4) sprijinirea organizării păturilor democratice revoluționare ale populației în scopuri de luptă, asigurîndu-se social-democrației conducerea luptei“.

Așadar, ca principala sarcină a organizațiilor de luptă este declarată, în primul rînd, *propagarea unei juste înțelegeri a insurecției armate*. Această idee este repetată în termeni și mai categorici în rezoluția cu privire la rolul organizațiilor din armată și al organizațiilor de luptă în insurecția armată : „rolul organizațiilor de luptă este de a dezvolta în masele populare o justă înțelegere a insurecției armate...”

Să considere oare Comitetul nostru Central menșevic că o consfătuire *în această privință* este „inadmisibilă” ?? Sau s-a grăbit să se ascundă după un paravan birocratic-oficial, declarînd „inadmisibile orice acțiuni și chiar consfătuiri de-a valma” *pentru* a se eschiva de la neplăcuta obligație de a veni în fața partidului cu o expunere *precisă* în care să arate *care anume* sarcini ale organizațiilor de luptă le consideră el ca fiind puse în mod just și care în mod nejust ??

Adevărul este că în rîndurile menșevicilor este răspîdită o atitudine cu adevărat fariseică față de organizațiile de luptă : ei nu se dau în lături să profite de vreun „rezultat” sau altul al activității organizațiilor de luptă *fără* partid ; în schimb, pe socoteala organizațiilor de luptă ale *partidului* răspîdesc bîrfeli de cumătră, care le dau posibilitatea să *ocolească complet* problema metodelor de propagare în mase a unei juste înțelegeri a insurecției armate etc.

Una dintre aceste bîrfeli este, de pildă, afirmația care se face în mod curent că membrii organizațiilor de luptă (luîndu-se după bolșevici) exagerează importanța laturii *tehnice* a insurecției.

Foarte bine, domnilor ! Ne acuzați că exagerăm latura „tehnică” ? N-ați vrea să citiți, ca să vă lămuriiți care este adevărul în această chestiune, următoarele două rezoluții : rezoluția conferinței menșevice (din octombrie) și rezoluția conferinței bolșevice (din noiembrie) a organizațiilor social-democrate din armată ?

Cu privire la munca în rîndurile ofițerilor. Rezoluția conferinței menșevice (din octombrie) :

„Conferința consideră că propaganda revoluționară în rîndurile ofițerii este o sarcină importantă atît pentru că munca desfășurată de organizația social-democrată revoluționară din armată în rîndurile

ofițerilor poate, în multe cazuri, să ne ușureze munca în cadrul armatei în timp de pace, cât și pentru că în timpul insurecției armate ofițerii revoluționari pot servi ca conducători tehnici ai insurecției. De aceea conferința recomandă organizației revoluționare din armată să acorde o mare atenție muncii în rândurile ofițerilor, căutînd, în măsura posibilului, să-i transforme în adepți conștienți ai partidului social-democrat" (pag. 13 din foaia volantă a C.C.).

Rezoluția conferinței bolșevice (din noiembrie) :

„Avînd în vedere 1) că atît compoziția socială de clasă a ofițerimii cît și interesele ofițerimii în calitatea sa de castă militară profesională o fac să tindă la menținerea armatei permanente și a lipsei de drepturi a poporului ; 2) că, din această cauză, în revoluția burghezodemocratică în curs de desfășurare ofițerimea în general are un rol reacționar ; 3) că grupurile existente de ofițeri cu tendințe opoziționiste nu au un rol activ ; 4) că în același timp e posibilă trecerea unora dintre ofițeri în rândurile partidului nostru, ofițeri care prin cunoștințele lor speciale și prin pregătirea lor militară de specialitate pot aduce servicii însemnate în momentul izbucnirii unei răscoale în rândurile armatei și al trecerii acesteia de partea poporului, precum și în ceea ce privește pregătirea tehnică pentru insurecția armată, — conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă consideră : 1) că organizațiile din armată nu pot oreă în rândurile ofițerimii o organizație social-democrată de sine stătătoare ; 2) că grupurile existente de ofițeri cu tendințe opoziționiste trebuie folosite în scopuri de informare, precum și pentru a atrage pe unii membri ai acestor grupuri în organizațiile din armată și în organizațiile de luptă ale partidului nostru ca instructori și conducători practici" (pag. 132 din „Procese-verbale“).

Menșevicii nu pomenesc *nici un cuvînt* despre compoziția de clasă a ofițerimii, nici despre rolul acesteia în *în-treaga* revoluție burgheză. Bolșevicii pun în centrul problemei aprecierea acestor două aspecte. Aceasta în primul rînd. Menșevicii nu văd *decît latura tehnică*, deoarece toate argumentele referitoare la „importanța“ muncii în rîndurile ofițerilor se reduc exclusiv la afirmația că munca în rîndurile ofițerilor „poate să ușureze“ munca noastră în rîndurile armatei (punîndu-ne la dispoziție locuințe ? fiind folosiți de noi ca un camuflaj legal ?) și apoi poate să ne furnizeze conducători tehnici. Bolșevicii atribuie laturii tehnice un rol *subordonat*, considerîndu-le servicii aduse de „unii ofițeri“, punînd pe primul plan demonstrarea tezei potrivit căreia partidul muncitoresc nu poate să creeze „o organizație social-democrată de sine stătătoare“ în rîndurile ofițerimii. Aceasta în al doilea rînd. La menșevici,

modul mic-burghez de a gândi, care reflectă teama de a arăta legătura de clasă dintre ofițerime și burghezie, este completat cu timiditatea concluziei : „în măsura posibilului să-i transforme în *adepti* conștienți ai partidului social-democrat“. La bolșevici, aprecierea din punct de vedere proletar fățiș a acestei pături, care în *ansamblul ei* este reacționară, duce la o concluzie categorică : ofițerii cu tendințe opoziționiste să fie folosiți „pentru informare“, iar „unii dintre membrii“ acestor grupuri să fie atrași în organizațiile din armată și în organizațiile de luptă ale *partidului nostru*. Aceasta în al treilea rând.

Se pune întrebarea : după toate acestea, cum să nu califici drept o bîrfeală de cumătră afirmațiile menșevicilor că bolșevicii, în general, și membrii bolșevici ai organizațiilor de luptă, în special, au exagerat importanța laturii „tehnice“ ? În realitate, această afirmație le-a servit, după cum vedem, pentru a camufla, pe de o parte, îngustimea concepției tehniciste a menșevicilor despre ofițerime și, pe de altă parte, pentru a camufla teama *oportunistă* pur intelectuală de a aprecia compoziția burgheză de clasă a ofițerimii și de a introduce în munca desfășurată în cadrul armatei ideea divergențelor de clasă între masa „gradelor inferioare“, provenită din rîndurile țărănilor și ale muncitorilor, și mănunchiul de odrasle de nobili sau de burghezi care prin serviciul în armată se strecoară în rîndurile nobilimii.

Această concepție „tehnicistă“ și oportunistă mic-burgheză despre ofițerime a fost dată la iveală nu numai de membrii menșevici ai conferinței restrînsse din octombrie. Aceeași concepție o vedem și la Comitetul nostru Central menșevic : e de ajuns să ne amintim de faimoasa lui scrisoare a 4-a către organizațiile de partid (în perioada dizolvării Dumei), unde lozinca „pentru Dumă“ ca organ al puterii care convoacă adunarea constituantă este justificată prin tendința de a se acomoda intereselor și nivelului de conștiință al „burgheziei mijlocii și al ofițerimii“¹⁶³. În aceeași scrisoare, C.C. a mers pînă acolo încît a afirmat că o *victorie* a Sovietelor de deputați ai muncitorilor în lupta pentru putere n-ar avea ca rezultat decît o dictatură militară a armatei ce va fi trecut de partea poporului !

Fără ofițeri „liberali“, vedeți dv., soldații, nici chiar împreună cu Sovietul de deputați ai muncitorilor, n-ar fi în stare să asigure altceva decât o dictatură militară !

O concepție mic-burgheză despre ofițerime vedem și la Plehanov, conducătorul ideologic al menșevicilor. În tot cursul anului 1906 se observă la Plehanov eforturi de a acuza pe bolșevici de exagerarea sarcinilor tehnice ale insurecției. Dar despre ce latură a insurecției a scris însuși stimatul tov. Plehanov în acest timp ? Despre rădăcinile de masă ale insurecției, despre rolul elementelor țărănești și proletare în insurecție ? Nicidecum. În tot acest timp, tov. Plehanov a scris *numai* în nr. 7 al publicației „Dnevnik“¹⁶⁴ (august 1906) despre o *singură* scrisoare a unui ofițer *liberal*, căruia Plehanov căuta „să-i corecteze“ cu cea mai mare deferență posibilă concepțiile burgheze despre „gradele inferioare“, despre caracterul „liniștit“ al perioadei guvernului Witte etc. „Cred chiar — scria tov. Plehanov — că numai (observați acest „numai“ !) participarea ofițerilor la organizațiile din armată va pune capăt acestor *răzvrătiri* (ale soldaților și marinarilor), care reprezintă o cheltuire irațională și neproductivă a forțelor necesare revoluției“. Observați ce ton energic : *numai* participarea ofițerilor va pune capăt răzvrătirilor !! Fără ofițeri nu se va pune capăt cheltuirii „*iraționale*“ a forțelor prostești ale țăranilor. Iar atunci când membrii bolșevici ai organizațiilor de luptă se întrunesc în cadrul unei consfătuiri și vor să dea partidului social-democrat un sfat modest : să proclame că *principala* sarcină a organizațiilor de luptă este aceea de a da *maselor* o pregătire militară, de a le face să înțeleagă mersul insurecției, condițiile desfășurării ei *raționale*, atunci fariseii menșevismului oficial vor începe să urle : ce concepție tehnicistă îngustă despre „desfășurarea rațională“ ! Ce consfătuire „inadmisibilă“ a membrilor organizațiilor de luptă întrunită împotriva voinței C.C. !

Dar destul despre acești farisei. Să revenim la procesele-verbale. Într-*un* loc am găsit în aceste procese-verbale nu „sfaturi modeste“ date partidului social-democrat, ci unele proiecte utopice pretențioase și absurde. Este vorba de raportul tov. Izarov, și anume acolo unde se vorbește

despre rolul partidului în insurecția armată. Într-adevăr, în această problemă tov. Izarov a ajuns să spună asemenea absurdități, cum ar fi împărțirea tuturor organizațiilor de partid în trei tipuri principale: organizații din armată, organizații de luptă și organizații proletare !! El vorbește chiar despre niște „planuri“ de creare a unor „soviete militare de luptă“, avînd *un număr egal* de delegați din partea celor trei tipuri de organizații (pag. 95) etc. Bineînțeles că noi, bolșevicii, ne vom dezice *întotdeauna în modul cel mai hotărît de asemenea* adepți ai „organizațiilor de luptă“. Pentru noi este în afară de orice îndoială că organizația generală a proletarilor trebuie să aibă fără doar și poate un caracter predominant și un vot hotărîtor, că toate organizațiile din armată și toate organizațiile de luptă trebuie să fie *complet* subordonate și că aceste organizații de luptă *trebuie* să se bazeze *în întregime* pe cadrele de muncitori social-democrați *membri de partid* (sau poate chiar *organizația de luptă să fie înlocuită prin miliția de partid*).

Și dacă se vor găsi unii care, în scopuri fracționiste, se vor apuca să ne reproșeze nouă exagerările absurde ale tov. Izarov, îi vom ruga pe acești „critici“ să nu uite că *conferința bolșevică a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă n-a urmat calea extremismelor lui Izarov!* Cea mai bună dezmințire a calomniilor debitate împotriva membrilor organizațiilor noastre de luptă este faptul că ei *înșiși*, la conferința lor, au respins pur și simplu proiectele utopice ale lui Izarov. Pentru ca afirmarea părerii lor în problema rolului partidului social-democrat în insurecția armată să nu poată fi interpretată ca o tendință pretențioasă de a impune sau de a porunci etc., ei *singuri* au transformat conferința lor în această problemă într-o *consfătuire neoficială* (vezi nr. 9 al ziarului „Proletarii“ și pag. 116 din „Procese-verbale“). Și abia la această consfătuire neoficială ei au adoptat în unanimitate o rezoluție care nu are nimic din proiectele utopice à la Izarov, ci se vorbește numai de „asigurarea unei cât mai strîse legături și cooperări între organizațiile proletare generale, organizațiile din armată și organizațiile de luptă“. Totodată, rezoluția cu privire la sarcinile orga-

nizațiilor din armată subliniază *în mod deosebit* că „*în-
treaga muncă este subordonată*” „conducerii politice a
organizațiilor generale ale proletarilor” (nr. 9 al ziarului
„Proletarii” și pag. 137 din „Procesele-verbale”). Dacă
membrii bolșevici ai organizațiilor de luptă au știut să-l
corecteze ei singuri pe Izarov, putem să ne dăm seama cât
de întemeiate sînt temerile C.C. în legătură cu o eventuală
consfătuire generală a organizațiilor din armată și a orga-
nizațiilor de luptă ale întregului partid.

Spațiul nu ne permite să ne oprim tot atît de amănunțit
asupra celorlalte aspecte ale lucrărilor conferinței. Relevăm
că *aproape jumătate* din această carte voluminoasă este
consacrată rapoartelor cu privire la munca în rîndurile
armatei (pag. 10—49) și la încercările de insurecție armată
care au avut loc (pag. 53—59, 64—79). Este un material
extrem de prețios și toți muncitorii social-democrați con-
știenți vor fi recunoscători conferinței organizațiilor din
armată și a organizațiilor de luptă pentru inițiativa de a
strînge și a prelucra acest material. Menționăm raportul
tov. Varin „despre încercările de insurecție armată care au
avut loc”; în acest raport, pe primul plan este pusă stu-
dierea insurecției armate ca o *formă deosebită a mișcării
maselor*, ca o formă deosebită a luptei de clasă a proleta-
riatului. Raportul subliniază momentul istoric al ascuțirii
la extrem a luptei unor anumite clase ca o condiție a
insurecției. Este analizat rolul diferitelor clase, dependența
mișcării din rîndurile armatei de raportul de forțe sociale,
legătura organică dintre aspectul politic al insurecției și
aspectul ei militar, însemnătatea „organizațiilor democra-
tice largi ale maselor populare” ca premise ale unui gu-
vern revoluționar provizoriu etc. Bineînțeles că *a studia*
astfel de probleme este ceva mai greu decît să scrii „plat-
forme tactice” pline de fraze cadete despre „credința
maselor proletare în minunea unei insurecții neașteptate”
(vezi „Platforma tactică” a lui Martov & Co.).

Relevăm, în sfîrșit, discuțiile în legătură cu momentul
actual și remarcabila cuvîntare a tov. Ilian, care a știut
să exprime *în noiembrie 1906*, la conferința organizațiilor
din armată și a organizațiilor de luptă, o părere referitor
la Duma a II-a, pe care evenimentele au confirmat-o în

mod strălucit. „Îngăduiți-mi să spun câteva cuvinte despre Dumă — a spus el. — Duma va avea cu totul altă compoziție decît Duma precedentă. În ea vor fi reprezentate revoluția mobilizată și reacțiunea mobilizată. Țărănimea, mai ales din cauză că așteptările nu i s-au îndeplinit, va trimite elemente mai revoluționare decît cele trimise în Duma precedentă. Fără îndoială că în același mod va proceda și proletariatul... Nenorocirea noastră este că o parte din social-democrați caută să umple Duma cu o pătură intermediară de liberali“ (pag. 84 din „Procese-verbale“).

Participanții la conferința *organizațiilor de luptă* au știut să aprecieze mai just *momentul politic* decît Plehanov și C.C. menșevic în noiembrie 1906.

Firește, nu este cu putință să epuizezi conținutul „Proceselor-verbale“ într-un articol de ziar, și de aceea încheiem adresînd social-democraților care sînt în stare să vorbească despre problemele insurecției fără ironii liberale sfatul călduros de *a studia* aceste „Procese-verbale“.

Scris în aprilie 1907

*Publicat la 2 mai 1907
în ziarul „Proletarii“ nr. 16*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

RAPORT CĂTRE CONGRESUL AL V-LEA
AL P.M.S.D.R.

CU PRIVIRE LA SCIZIUNEA DIN PETERSBURG
ȘI LA INSTITUIREA ÎN LEGĂTURĂ CU ACEASTA
A UNEI COMISII DE JUDECATĂ DE PARTID ¹⁶⁵

După cum se știe din ziarele burgheze („Tovariși“ etc.), C.C. al partidului nostru a instituit o comisie de judecată de partid care urmează să examineze felul meu de a acționa, și anume broșura mea „*Alegerile de la Petersburg și fățărnicia celor 31 de menșevici*“*, apărută în timpul sciziunii care s-a produs în organizația social-democrată din Petersburg cu prilejul alegerilor pentru Duma a II-a.

Comisia de judecată se compunea din trei reprezentanți din partea mea, trei din partea celor 31 de menșevici și trei membri ai prezidiului, numiți de Comitetele Centrale ale social-democrației letone, poloneze și a Bundului. În fața acestei comisii de judecată, eu am formulat împotriva celor 31 de menșevici și împotriva tov. *Dan* (membru al redacției Organului Central, iar prin Organul Central și membru al Comitetului Central) contraînvinuirea de a fi avut o comportare inadmisibilă. Această contraînvinuire a fost susținută, pe de o parte, de adunarea celor 234 de bolșevici membri de partid din Petersburg (rezoluția lor, împreună cu referatul cuprinzând rezumatul întregii chestiuni, a fost publicată în nr. 13 al ziarului „Proletarii“) și, pe de altă parte, de conferința social-democrată din Petersburg (minus menșevicii care s-au desprins). Rezoluția acestei conferințe a fost publicată în nr. 14 al ziarului „Proletarii“ ¹⁶⁶.

* Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 321—332. — *Nota red.*

Comisia de judecată, instituită de Comitetul Central, nu s-a socotit în drept să dea ea singură curs acuzației formulate împotriva celor 31 și împotriva tov. Dan și a cerut aceluiași Comitet Central să-i precizeze competența în ceea ce privește contraînvinuirea. Într-o ședință specială, C.C. a examinat din nou această chestiune și a confirmat că numita comisie de judecată se instituie numai în vederea judecării cazului Lenin și că o nouă trimitere în judecată privind alte persoane depinde în întregime de C.C., care va socoti, desigur, de datoria sa să trimită în judecată orice persoană pe care numita comisie o va învinui că a săvârșit un act inadmisibil. Componenta acestei noi comisii de judecată este lăsată de asemenea în întregime la latitudinea aceluiași C.C.

Așadar s-a ajuns la un adevărat ghem de absurdități și de contradicții flagrante. C.C. menșevic are rolul de instituție care trimite în judecată și stabilește componența comisiei de judecată și competența ei. O contraînvinuire este formulată împotriva liderului părții menșevice a C.C. Unele și aceleași persoane numesc comisia de judecată, ele sînt și procurori, și tot ele hotărăsc dacă trebuie să se dea curs contraînvinuirii formulate *chiar împotriva lor!*

Se înțelege că asemenea procedee nu sînt de natură să contribuie la creșterea respectului față de partid. Numai congresul partidului poate să descurce acest ghem de absurdități, și de aceea mă adresez congresului rugîndu-l: comisia de judecată să fie investită cu puteri judecătorești depline direct din partea congresului; comisia de judecată să fie pusă în condiții de completă independență față de C.C., care (în ceea ce privește partea lui menșevică) este vădit interesat în această chestiune; să acorde comisiei de judecată dreptul de a examina cauza din toate punctele de vedere, fără nici un fel de îngrădiri, și de a pune sub acuzare pe orice membru al partidului și orice instituție a acestuia, fără a excepta partea menșevică a C.C. etc.

Pentru a lămuri pe membrii congresului P.M.S.D.R. asupra acestei chestiuni, anexez: 1) textul complet al pledoariei mele (sau al rechizitoriului meu împotriva părții menșevice a C.C.), pe care l-am citit în fața comisiei de judecată în prima ședință. (Comisia a ținut numai două

ședințe și a interogat numai trei din câteva zeci de martori.) Ședințele comisiei de judecată au fost întrerupte de congres.
2) Anexez un scurt conspect al istoricului real al sciziunii care s-a produs la Petersburg.

I. PLEDOARIA LUI LENIN (SAU RECHIZITORIUL
SĂU ÎMPOTRIVA PĂRȚII MENȘEVICE A C.C.)
ÎN FAȚA COMISIEI DE JUDECATĂ DE PARTID

Tovarăși judecători !

C.C. a formulat împotriva mea învinuirea de a fi săvârșit (în presă) o acțiune inadmisibilă pentru un membru de partid. Așa se spune în hotărârea C.C. cu privire la instituirea comisiei de judecată de partid. Voi intra direct în fondul chestiunii: voi da citire textului complet al „declarației” pe care C.C. „o supune examinării comisiei de judecată”.

„...C.C. constată că în broșura «Alegerile de la Petersburg și fățărnicia celor 31 de menșevici», semnată de tov. Lenin, împotriva unui număr de 31 de membri ai organizației din Petersburg se formulează acuzația directă că au intrat în tratative cu partidul cadet «cu scopul de a vinde cadeților voturile muncitorilor» și că «menșevicii au stat la tocmeală cu cadeții pentru a asigura intrarea omului lor în Dumă, în pofida muncitorilor, cu ajutorul cadeților».

C.C. constată că apariția unei asemenea acuzații în presă, îndeosebi în preajma alegerilor, este de natură să semene discordie în rândurile proletariatului, creînd o atmosferă de suspiciune în ceea ce privește cinstea politică a unor membri de partid, și va fi folosită de dușmanii proletariatului în lupta împotriva social-democrației.

Găsind că asemenea acțiuni sînt inadmisibile pentru un membru de partid, C.C. supune examinării comisiei de judecată de partid acest fel de a acționa al tov. Lenin”.

Acesta este textul complet al acuzației. În primul rînd voi releva că aici există o mare *inexactitate*, pur și simplu o *inexactitate* în ceea ce privește faptele, și rog comisia de judecată s-o corijeze pe baza *textului* broșurii incriminate, și anume: în această broșură se spune limpede și fățiș că eu acuz *nu numai* pe cei 31 de menșevici, *ci și pe* tov. Dan, *adică pe un membru* al Comitetului Central.

Cînd și-a întocmit hotărârea, Comitetul Central *nu putea să nu știe* că tov. Dan este membru al C.C. (poate chiar unul dintre membrii care au participat la discutarea

chestiunii sau la luarea hotărîrii de a mă trimite în judecată pentru că l-am acuzat pe Dan) și că eu acuz nu numai pe cei 31, ci și pe Dan. Prin urmare, C.C. a scos *cu bună-știință* din rîndurile persoanelor acuzate de mine pe *un membru al său*. Aici, în afară de o simplă inexactitate în ceea ce privește faptele, mai avem de-a face cu ceva și mai rău, cu ceva inadmisibil; ulterior mă voi opri pe larg asupra aprecierii *acestei* laturi a chestiunii și voi căuta să clarific *tocmai această latură*, servindu-mă de întregul material al anchetei judiciare.

Trec la fondul acuzării.

C.C. citează două pasaje din broșura mea, și eu trebuie să analizez cît mai pe larg fiecare dintre aceste citate. Înțeleg, desigur, că este vorba de *întreaga* broșură arătată și nu numai de aceste două citate. Dar le iau pe acestea, așa cum a făcut și Comitetul Central, considerîndu-le că cuprind esențialul și ceea ce este cel mai important.

Primul citat este luat chiar de la începutul broșurii. Îmi iau îngăduința să citesc o pagină întregă pentru a arăta în ce context figurează acest pasaj:

„Ziarul «Tovarișci» publică astăzi (20 ianuarie) — reamintesc că lucrurile s-au petrecut deci cu *cinci* zile înainte de formarea blocului de stînga la Petersburg și cu *16 zile* înainte de alegerile pentru Duma de stat care au avut loc în orașul Petersburg — lungi extrase din apelul celor 31 de menșevici care s-au rupt de organizația socialistă în ajunul alegerilor de la Petersburg“*.

Subliniez că, chiar în prima frază a broșurii, pe primul plan este pus faptul esențial al *sciziunii* care s-a produs în organizația din Petersburg în ajunul alegerilor. Subliniez acest lucru, deoarece mai tîrziu va trebui să arăt de multe ori ce semnificație are.

Citez în continuare:

„...Să reamintim mai întîi în cîteva cuvinte istoricul real a ceea ce au făcut, după ce s-au retras de la conferință, menșevicii care s-au rupt de social-democrați...“ În legătură cu această retragere și cu semnificația ei, cu cîteva zile înainte de broșura în discuție eu scosesem o broșură

* Vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 321. — Nota red.

intitulată „Social-democrația și alegerile de la Petersburg“, precum și broșura „«De-auzi părerea unui prost»... (Din însemnările unui publicist social-democrat)“*. Aproape întregul tiraj al acestei broșuri a fost confiscat de poliție. Au fost salvate numai câteva exemplare, și eu mă refer la această broșură pentru a da comisiei de judecată posibilitatea de a cunoaște tabloul întâmplărilor din acea perioadă în întregime și nu fragmentar.

„...1) Rupîndu-se de muncitorii social-democrați, ei au încheiat un bloc cu mica burghezie (cu socialiștii-revoluționari, cu trudovicii și cu socialiștii-populiști), pentru ca toți împreună să se tocmească cu cadeții pentru locuri. Această intrare a social-democraților scizioniști în blocul mic-burghez a fost consemnată într-o înțelegere scrisă, pe care ei au ascuns-o muncitorilor și publicului.

Dar noi n-am pierdut speranța că această înțelegere va fi totuși dată publicității și ceea ce este ascuns va deveni public“.

Atrag atenția comisiei de judecată asupra faptului că în broșura în care aduc acuzații lui Dan și celor 31 de menșevici se subliniază de la bun început faptul că înțelegerea scrisă a fost ascunsă muncitorilor. Să mergem mai departe :

„2) Ca parte integrantă a blocului mic-burghez (greșit denumit în ziare «bloc de stînga»), menșevicii scizioniști s-au tocmit cu cadeții, cerînd să se acorde acestui bloc trei mandate din șase. Cadeții ofereau două mandate. N-au căzut la învoială. Ședința «conferinței» (expresia nu este a noastră, e luată din ziare) mic-burgheze cu cadeții a avut loc la 18 ianuarie. Știri în legătură cu ea au apărut în ziarele «Reci» și «Tovarișci». «Reci» declară astăzi că nu s-a ajuns la o înțelegere (deși, firește, trebuie să ne așteptăm că tratativele vor continua în culise).

Despre această «acțiune» a lor, întreprinsă cu scopul de a vinde cadeților voturile muncitorilor, menșevicii nu comunică, deocamdată, nimic în presă“.

Iată în ce context figurează primul citat. Cuvintele mele împotriva menșevicilor au fost scrise chiar în ziua în care am aflat pentru prima oară din ziare că blocul menșevici-

* Op. cit., pag. 257—282, 283—302.

lor și narodnicilor cu cadeții, *împotriva* majorității organizației social-democrate din Petersburg, n-a fost încheiat, și pe loc am făcut rezerva că nu pot să consider înțelegerea ca fiind *în mod definitiv* eșuată și că trebuie să ne așteptăm *la ceva mai rău* : la continuarea tratativelor „*în culise*”. De ce am considerat atunci (și astăzi consider că punctul meu de vedere de atunci a fost just) că trebuie să ne așteptăm la acest ceva mai rău ? Pentru că faptul de a ascunde publicului înțelegerea scrisă dintre menșevici și blocul mic-burghez este un act greșit, nedemn de un socialist, un act care dă naștere în mod inevitabil *celor mai grave suspiciuni*.

Despre ce fel de „vînzare” de voturi ale muncitorilor către cadeți este vorba aici ? Niște amatori de glume mi-au spus că au înțeles că aș vorbi despre o vînzare *pentru bani*. Gluma, desigur, nu e rea. Dar un om cu știință de carte și care citește serios întreaga broșură, iar nu pasaje izolate, bineînțeles că va vedea îndată din context, din toate frazele premergătoare și următoare, că este vorba *nu* de o vînzare *pentru bani*, ci *pentru locuri în Dumă*. Prin „tocmeală” și „vînzare-cumpărare” înțeleg un schimb de echivalente politice și nu economice, un schimb de locuri contra voturi și nu un schimb de bani contra voturi.

Se pune întrebarea : merita oare să ne oprim asupra unui lucru atît de limpede și de evident ?

Sînt profund încredințat că merita, deoarece în acest punct noi ne apropiem direct de clarificarea problemei puse de Comitetul Central, și anume : care manifestări prin presă sînt admisibile și care sînt inadmisibile.

Dacă în pasajul respectiv din broșura pe care o analizăm s-ar fi spus : cei 31 au vrut să vîndă cadeților pentru bani voturile muncitorilor, aceasta ar fi însemnat că se atribuie adversarului o faptă infamantă și criminală. Pentru o astfel de afirmație, autorul ar fi trebuit dat în judecată, firește, nu pentru „faptul de a fi semănat discordie în rîndurile proletariatului”, ci *pentru calomnie*. Aceasta este absolut clar.

Dimpotrivă, dacă în pasajul respectiv din broșură s-ar fi spus : cei 31 au acționat în vederea *unirii* voturilor muncitorilor cu cele ale cadeților cu condiția acordării unui loc

În Dumă pentru social-democrați, aceasta ar fi fost un model de polemică leală, corectă, admisibilă pentru membrii de partid.

Prin ce se deosebește de *această* formulare formularea aleasă de mine? Ea se deosebește prin tonul care face muzica. Și anume: această formulare urmărește parcă să provoace în inima cititorului ură, aversiune, dispreț față de oamenii care săvârșesc asemenea acte. Această formulare nu urmărește să convingă pe adversari, ci să-i distrugă rîndurile, nu urmărește să îndrepte greșeala adversarului, ci să nimicească, să șteargă de pe fața pămîntului organizația lui. Această formulare este într-adevăr de natură să dea naștere gîndurilor celor mai rele, suspiciunilor celor mai grave împotriva adversarului și, spre deosebire de formularea care caută să convingă și să îndrepte, ea într-adevăr „seamănă discordie în rîndurile proletariatului“.

Așadar, consider că o astfel de formulare este *inadmisibilă*? — voi fi întreat. — Desigur — voi răspunde —, *numai cu o mică adăugire*: inadmisibilă pentru membrii unui partid *unic*. În această adăugire constă tot miezul chestiunii. Toată netemeinicia, aș spune mai mult, toată reaua-credință a acuzației pe care mi-o aduce C.C. constă tocmai în aceea că C.C. *trece sub tăcere* faptul că în timpul cînd s-a scris broșura *n-a existat* un partid unic în organizația de la care emana (nu formal, ci în fapt), în organizația ale cărei scopuri era menită să le servească. E o dovadă de rea-credință să acuzi de „o acțiune în presă inadmisibilă pentru un membru de partid“, invocînd un astfel de motiv cînd în partid exista o *sciziune*.

Sciziune înseamnă ruperea oricărei legături organizatorice, rupere în urma căreia lupta de opinii este mutată de pe terenul înrîuririi din cadrul organizației pe terenul înrîuririi din afara acesteia, de pe terenul îndreptării și convingerii tovarășilor pe terenul nimicirii organizației lor, pe terenul ațîțării masei muncitorești (și a masei populare în general) împotriva organizației care s-a desprins de partid.

Ceea ce este inadmisibil între membrii unui partid unic este admisibil și obligatoriu între părțile unui partid scindat. Nu se poate scrie despre tovarăși de partid într-un

limbaj care seamănă în mod sistematic în masele muncitorești ură, aversiune, dispreț etc. față de cei ce gândesc altfel. Despre o organizație care s-a desprins de partid *se poate și trebuie* să se scrie tocmai într-un astfel de limbaj.

De ce trebuie? Fiindcă faptul sciziunii te obligă să acționezi în vederea *smulgerii* maselor de sub conducerea scizioniștilor. Mi se spune: ai semănat discordie în rîndurile proletariatului. Răspund: cu bună-știință și cu un scop bine determinat am semănat discordie în rîndurile acelei părți a proletariatului din Petersburg care urma pe menșevici, autorii sciziunii din ajunul alegerilor, și *întotdeauna* voi proceda astfel în cazul unei sciziuni.

Prin vehemente atacuri ofensatoare lansate de mine împotriva menșevicilor în ajunul alegerilor din Petersburg am făcut într-adevăr să șovăie rîndurile acelor proletari *care cred în ei și-i urmează*. Acesta este scopul pe care l-am urmărit. Aceasta era datoria mea de membru al organizației social-democrate din Petersburg, care duce campania în favoarea blocului de stînga. Căci *după sciziune*, pentru a putea desfășura această campanie, *trebuia* să destrămăm rîndurile menșevicilor, care voiau ca proletariatul să meargă la remorca cadeților, *trebuia* să provocăm o stare de dezorientare în rîndurile lor, *trebuia* să stîrnim în mase ură, aversiune, dispreț față de acești oameni care *au încetat* de a mai fi membri ai unui partid unic, devenind dușmani politici care creează piedici organizației noastre social-democrate în desfășurarea campaniei ei electorale. Împotriva *acestor* dușmani politici am dus atunci — și în caz de repetare sau de dezvoltare a sciziunii *voi duce întotdeauna* — o luptă *nimicitoare*.

Dacă, după sciziunea provocată de menșevici la Petersburg, n-am fi semănat discordie în rîndurile proletarilor *conduși de menșevici*, n-am fi putut desfășura campania noastră electorală în favoarea blocului de stînga. Și singurul lucru pe care-l regret este că, aflîndu-mă în afara Petersburgului, n-am contribuit *îndeajuns* la această acțiune de *smulgere* a maselor de sub influența menșevicilor scizioniști, deoarece, dacă această sarcină ar fi fost îndeplinită cu mai multă rîvnă și cu mai mult succes, blocul de stînga

ar fi învins la Petersburg. O dovadă în acest sens o constituie datele cifrice privitoare la rezultatele alegerilor.

Fundamentală greșeală de logică (și, desigur, nu numai de logică) a acuzării constă tocmai în faptul că chestiunea sciziunii este ocolită în mod perfid, că faptul sciziunii este trecut sub tăcere, că, în condiții când *nu există* unitate, când *nu există* un partid unic și nu există — ulterior voi dovedi acest lucru — chiar din vina C.C. care aduce acuzarea și care a pus la cale și a acoperit sciziunea, se pretind lucruri care ar fi legitime în condițiile unității partidului !

Cineva care s-ar apuca să aplice luptei în condiții de sciziune, luptei îndreptate din afară împotriva partidului sau (în cazul unei sciziuni locale) împotriva organizației respective de partid criteriul luptei admisibile în cadrul partidului ar trebui socotit sau de o naivitate copilărească, sau ipocrit. Din punct de vedere organizatoric, sciziunea înseamnă ruperea *oricărei* legături organizatorice, adică trecerea de la lupta care urmărește să convingă pe tovarăși din cadrul organizației la lupta care urmărește să *distrugă* organizația adversă, să anihileze influența ei asupra masei proletariatului. Din punct de vedere psihologic este absolut limpede că, *în sine*, ruperea *oricărei* legături organizatorice între tovarăși înseamnă *gradul maxim* de iritare și de învrăjbit reciprocă, care se transformă în ură.

Dar în sciziunea de la Petersburg au existat încă două împrejurări speciale care au dus la înzecirea înverșunării și caracterului necruțător al luptei.

Prima împrejurare : rolul Comitetului Central al partidului. „Potrivit statutului“, el trebuia să unifice, iar orice sciziune locală trebuia să ducă nu la o luptă pe terenul sciziunii, ci la o plîngere către C.C. sau, în sens mai larg, la o solicitare a ajutorului C.C. în vederea restabilirii unității. *În realitate*, la Petersburg, în ajunul alegerilor, C.C. a fost inițiatorul sciziunii și a luat parte la ea. Tocmai această împrejurare, prezentată pe larg și pe bază de documente în expunerea de motive a hotărîrii luate de conferință de a formula o contraînvinuire, ne determină să considerăm sciziunea de la Petersburg o sciziune *necinstită*. Despre aceasta voi vorbi în mod special mai târziu și voi

insista să fie puse de comisia de judecată problemele care decurg din natura juridică a acestei acuzații formulate de acuzat împotriva acuzatorului.

A doua împrejurare : campania electorală din Petersburg în timpul sciziunii. Atunci cînd nu se produce în condițiile unei manifestări politice imediate și deschise, cu caracter de masă, sau, în general, în condițiile unei acțiuni politice a partidului, sciziunea poate uneori să nu implice necesitatea unui război *imediat* nimicitor și necruțător. Din moment ce există însă o astfel de manifestare cu caracter de masă, cum sînt, de pildă, alegerile, din moment ce se cere cu orice preț să intervenim imediat în alegeri și să participăm la ele într-un fel sau altul, sciziune înseamnă, fără îndoială, un război nimicitor imediat, război în care trebuie să se hotărască *cine* va participa la alegeri : organizația social-democrată locală sau grupul care s-a desprins de ea. În condițiile unei asemenea sciziuni nu se poate amîna nici pentru o clipă sarcina de a smulge masele de sub influența scizioniștilor, de a sfărîma organizația acestora, de a-i transforma în zerouri politice. Și numai datorită forței necruțătoare a atacului bolșevic împotriva menșevicilor s-a mai putut duce în capitală, *după* sciziunea provocată de ei la 6 ianuarie, o campanie electorală relativ viguroasă, cît de cît partinică, care aduce cel puțin a campanie social-democrată.

Unii spun : luptați, dar nu cu arme otrăvite. Este o expresie foarte frumoasă și de efect, nimic de zis. Dar ori este o frază goală și frumoasă, ori exprimă într-o formă vagă și confuză aceeași idee a luptei care seamănă în rîndurile masei ură, aversiune și dispreț față de adversar, a luptei care este inadmisibilă într-un partid unic, dar inevitabilă și necesară în cazul unei sciziuni, din pricina esenței însăși a sciziunii, idee pe care am dezvoltat-o la începutul cuvîntării. Oricît ai suci și ai învîrți această frază sau această metaforă, nu vei stoarce din ea nici un dram de conținut real, în afară de aceeași diferență dintre modul leal și corect de a lupta prin metoda convingerii în cadrul organizației și modul de a lupta prin sciziune, adică prin distrugerea organizației adverse, prin ațîțarea în mase a unui sentiment de ură, aversiune, dispreț față de această

organizație. Arme otrăvite sînt sciziunile necinstite, iar nu războiul nimicitor care rezultă dintr-o sciziune săvîrșită.

Există oare limite de îngrădire a luptei admisibile pe terenul sciziunii? Într-o asemenea luptă nu se pune și nici nu se poate pune chestiunea limitelor admisibile din punct de vedere de partid, deoarece sciziunea înseamnă că partidul a încetat de a mai exista. E ridicol chiar și gîndul că pe cale partinică, printr-o hotărîre a partidului etc., s-ar putea acționa împotriva procedeeilor de luptă care rezultă dintr-o scindare a partidului. Limitele luptei pe terenul sciziunii nu sînt limite partinice, ci limite politice generale sau, mai bine zis, limite cetățenești generale, limitele prevăzute de legea penală și nimic mai mult. Dacă te-ai despărțit de mine prin sciziune, nu poți avea față de mine pretenții mai mari decît față de un cadet, sau de un socialist-revoluționar, sau de omul de pe stradă etc.

În lămurirea ideii mele voi mai invoca un exemplu concret. În numărul viitor al ziarului „Proletarii“ va apărea o corespondență trimisă de pe teren cu privire la alegerile din orașul Kovno. Corespondentul se arată foarte nemulțumit de blocul dintre bundiști și „Uniunea pentru obținerea drepturilor depline de către poporul evreu din Rusia“¹⁶⁷, bloc îndreptat împotriva social-democraților lituanieni, și critică cu asprime Bundul. Ce fel de critică este admisibilă pentru membrii unui partid unic? Nemulțumirea ar fi trebuit exprimată cam în felul acesta: bundiștii au procedat greșit intrînd în bloc cu burghezi evrei împotriva socialiștilor de altă națiune; această comportare vădește influența ideilor naționalismului mic-burghez etc. etc. Atîta timp cît ne aflăm în același partid cu Bundul, ar fi cu desăvîrșire inadmisibil să se scoată o broșură împotriva lui care să fie difuzată în mase în ajunul alegerilor și care să-i trateze pe bundiști drept trădători ai proletariatului. Dar *dacă* s-ar repeta istoria anului 1903 — în general istoria nu se repetă, dar eu iau un exemplu imaginar — și Bundul s-ar rupe de partid, oare ar mai putea apoi cineva să obiecteze în mod serios că nu poate fi admisă o broșură care să sădească în masa muncitorilor bundiști ură, aversiune și dispreț față de conducătorii ei, ca față de niște burghezi travestiți care se vînd burgheziei evreiești și care

își asigură, cu ajutorul ei, intrarea oamenilor lor în Dumă etc. ? Oricui ar veni cu astfel de plîngere i s-ar rîde în nas : nu faceți sciziune, nu faceți uz de „arma otrăvită“ a sciziunii sau, dacă faceți uz de ea, apoi nu vă plîngeți că cei care au ridicat sabia otrăvită de sabie otrăvită vor pieri !

După toate cele ce am spus mai sus nu mai este nevoie să insistăm asupra celui de-al doilea citat. În el se spune : „Menșevicii au stat la tocmeală cu cadeții pentru a asigura intrarea omului lor în Dumă, în pofida muncitorilor, cu ajutorul cadeților — iată explicația simplă a tuturor acestor peregrinări de la social-democrați la blocul mic-burghez, de la blocul mic-burghez la cadeți“ *. Încercați să analizați acest citat în mod formal și fără să pătrundeți în miezul lucrurilor, din punctul de vedere al unui partid unic, și veți spune desigur : în loc de „au stat la tocmeală“ trebuie să se scrie, atunci cînd este vorba de membri de partid : „au dus tratative“ ; în loc de „a asigura intrarea“ — „a face să fie ales“ ; în loc de „omul lor“ — „un deputat social-democrat“ etc. etc. Dar o astfel de „analiză“ a citatului sau o astfel de „judecată“ asupra modului de exprimare poate stîrni altceva decît zîmbete ? Nu este oare limpede că modul de exprimare cel mai jignitor, cel mai disprețuitor, care prezintă totul sub aspectul mai rău, iar nu mai bun, este o luptă pe terenul sciziunii, pentru nimicirea organizației care zădărnicește campania politică a proletariatului social-democrat local ? Plîngerile împotriva caracterului jignitor, insultător și de natură să stîrnească suspiciune al unor astfel de expresii ar putea fi asemuite cu plîngerea unui spărgător de grevă, nemulțumit de atitudinea răuvoitoare față de el ! A examina plîngerile sau acuzațiile pe acest plan ar fi același lucru cu a considera ca inadmisibilă expresia „spărgător de grevă“ fără a examina în fond dacă comportarea persoanei respective a fost într-adevăr aceea a unui spărgător de grevă.

Sînt sciziuni și sciziuni. Am folosit de mai multe ori expresia : sciziune „necinstită“. Mă voi opri acum asupra acestui aspect al problemei. În acuzarea formulată împo-

* Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 327.
— Nota red.

triva mea, C.C. scrie că eu suspectez cinstea politică a unor membri de partid. Folosește o expresie prea slabă și greșit aplicată la citatele menționate aici. Eu nu numai că „suspectez cinstea politică“ a celor 31 și a lui Dan. Prin tot conținutul „broșurilor electorale“ pe care le-am scris, eu îi acuz de sciziune necinstită din punct de vedere politic sau necinstită din punct de vedere partinic. Și susțin această acuzație. Iar orice încercări de a muta centrul de greutate al acestei acuzații de pe problema generală, principală și fundamentală a organizatorilor sciziunii pe niște probleme mărunte, particulare, derivate, oricare ar fi ele, vor fi zădarnice.

Orice sciziune este o crimă extrem de gravă împotriva partidului, deoarece distruge partidul, rupe legătura de partid. Dar sînt sciziuni și sciziuni. Expresia „sciziune necinstită“, pe care am folosit-o de multe ori, nu poate fi aplicată oricărei sciziuni. Voi explica acest lucru printr-un exemplu.

Să presupunem că în partid se află de mult timp în luptă două curente, dintre care unul este, să zicem, pentru sprijinirea politicii cadeților, iar celălalt împotriva sprijinirii ei. Se produce un eveniment politic important care accentuează tendințele cadete și care face să se apropie încheierea unei tranzacții între cadeți și reacțiune. Partizanii sprijinirii cadeților o rup cu adversarii sprijinirii. Este o sciziune care, ca oricare alta, va provoca în mod inevitabil cea mai aprigă, mai înverșunată luptă, menită să semene ură etc., dar această sciziune nu poate fi considerată o sciziune necinstită, deoarece nu are alt substrat decît ascuțirea unor divergențe principiale.

Închipuiți-vă o altă sciziune. Presupuneți că cele două curente din partid au căzut de acord ca în locuri diferite să fie admisă o tactică diferită. Dacă într-o localitate acest acord general este încălcat, dacă este încălcat pe ascuns, din umbră, printr-un act de trădare față de tovarăși, cred că oricine va consimți să considere *necinstită* o astfel de sciziune.

O astfel de sciziune necinstită au provocat menșevicii la Petersburg în ajunul alegerilor. În primul rînd, la Conferința generală ambele curente din partid au promis solemn

să se supună tacticii locale adoptate de organizațiile locale în alegeri. Menșevicii din Petersburg sînt singurii din întreaga Rusie care au călcat această promisiune. Este un lucru necinstit. Este un act perfid față de partid.

În al doilea rînd, C.C., în loc să caute să unească partidul, a dus o politică atît de fracționistă, încît a contribuit direct la sciziunea menșevică, iar Dan, membru al C.C., a participat în mod activ la această sciziune. Aceasta este un lucru necinstit. Aceasta înseamnă să folosești împotriva partidului puterea dată de partid. Aceasta înseamnă să lovești pe ascuns, din umbră, cu un pumnal otrăvit, în timp ce în vorbe ești păzitorul unității partidului.

Iată cele două fapte esențiale care m-au făcut să tratez atît pe cei 31 cît și pe Dan ca pe niște oameni necinștiți din punct de vedere politic. *Întreaga* mea broșură este pătrunsă de spiritul considerării lor ca atare.

Și în fața comisiei de judecată am susținut această acuzație. Am depus toate eforturile pentru ca anchetarea chestiunii să dezvăluie în fața judecătorilor întregul tablou al sciziunii din Petersburg, dîndu-le posibilitatea de a decide în deplină cunoștință de cauză : a fost oare aceasta o sciziune cinstită sau nu ? „arme otrăvite“ au folosit cei care au pus la cale această sciziune sau cei care au dus împotriva autorilor sciziunii războiul cel mai necruțător, cel mai nimicitor ?

Elucidarea acestei probleme pînă la capăt, *pînă în adîncul și în substratul ei*, elucidarea ei de către delegații partidelor social-democrate naționale, care pentru prima oară fac efectiv parte din P.M.S.D.R., poate avea o uriașă însemnătate pentru stabilirea în partidul nostru a unor relații cu adevărat partinice în locul unei sciziuni prost camuflate.

Conținutul judecății de față îl constituie nu o problemă formală, nu o problemă cu caracter îngust-juridic. Într-adevăr, esențialul nu este dacă într-un partid unic se cuvine să scrii a sta la tocmeală sau a duce tratative, a face să fie ales sau a asigura intrarea în Dumă, a vinde voturi pentru locuri sau a da voturi cu condiția de a căpăta un loc etc. Un asemenea mod de a înțelege problema n-ar putea stîrni, desigur, decît zîmbete.

Important este dacă noi prețuim într-adevăr unitatea partidului nostru sau acceptăm sciziunile, adoptând față de ele o atitudine formală, ocolind această plagă printr-un subterfugiu formal. De sentința pe care o veți da, tovarăși judecători, depinde — și poate nu în mică măsură — dacă sciziunea din Petersburg va fi cel din urmă, într-adevăr cel din urmă ecou al epocii apuse de sciziune generală în partid, sau... sau începutul unei noi sciziuni și deci al unei noi lupte generale cu arme otrăvite.

De sentința dv. depinde dacă va fi slăbită sau întărită unitatea, care se clatină, a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

II. SCURT CONSPECT AL ISTORIEI REALE A SCIZIUNII DIN PETERSBURG

La Conferința din noiembrie (1906) a P.M.S.D.R. s-a hotărât în unanimitate că, în ceea ce privește alegerile, toată lumea se supune hotărârilor organizațiilor social-democrate *locale*.

La aceeași conferință, Lenin a declarat: „Nici raionul Vîborg (darea de seamă a părții menșevice a organizației social-democrate din Petersburg) să nu încalce hotărârile Comitetului din Petersburg!“, vrînd parcă să avertizeze că angajamentul este reciproc.

Într-un articol special din nr. 8 al ziarului „Proletarii“ (noiembrie 1906), bolșevicii sînt îndemnați să critice cu asprime încheierea de blocuri cu cadeții, dar *să se supună organizațiilor locale*.

Tot în noiembrie 1906, tov. Dan, membru al C.C., participă „*absolut ca simplu particular*“ (după cum declară el în fața comisiei de judecată) la o adunare organizată de inginerul Fedorovici, la care sînt de față Miliukov și Nabokov (lideri ai C.C. și ai Comitetului din Petersburg ale cadeților), un conducător al socialiștilor-revoluționari și Peșehonov (conducător al socialiștilor-populiști). S-a vorbit despre alegeri, *dar nu despre cele de la Petersburg* (după cum spune tovarășul Dan). Tov. Dan n-a găsit de cuviință

să raporteze despre această adunare nici C.C., nici Comitetului din Petersburg.

În decembrie 1906, tov. Dan se prezintă la o adunare informativă în legătură cu alegerile, adunare la care au luat parte reprezentanți ai Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., precum și reprezentanți ai cadeților, ai socialiștilor-populiști și ai socialiștilor-revoluționari. Dan declară că este reprezentant al C.C., dar că expune „*părerea sa personală*” în sensul că ar fi de dorit să se încheie *acorduri pe raioane* în Petersburg.

La 4 ianuarie 1907, în ședința C.C., se adoptă hotărârea de a se cere în mod ultimativ conferinței organizației social-democrate din Petersburg să se împartă *în conferință orășenească și conferință gubernială*. Membrii bolșevici ai C.C. (Maksimov, Zimin, Stroev) protestează împotriva acestei măsuri, care în fapt echivalează cu o scindare pusă la cale de Comitetul Central a organizației din Petersburg.

La 6 ianuarie 1907 a avut loc conferința organizației social-democrate din Petersburg, care a luat hotărâri în problema alegerilor. Au participat 39 de bolșevici și 31 de menșevici. Menșevicii s-au retras de la conferință, invocând două motive formale: 1) repartizarea mandatelor, care, după cum pretindeau ei, era greșită; 2) refuzul conferinței de a se împărți în conferință orășenească și conferință gubernială, așa cum i s-a cerut de către C.C.

Pentru a putea aprecia aceste motive invocate în sprijinul sciziunii, cităm trei fapte: 1) la conferința de la 6 ianuarie au fost validate 42 de mandate ale bolșevicilor și 28 ale menșevicilor. Chiar menșevicii au declarat, în *foaia volantă scoasă de ei*, că ar fi trebuit să se socotească 35 de mandate ale bolșevicilor și 32 de mandate ale menșevicilor, *cu alte cuvinte au recunoscut* precumpănirea bolșevicilor. 2) Ca urmare a sciziunii, conferința următoare a organizației social-democrate din Petersburg a fost aleasă sub controlul special al unei comisii anume numite de Comitetul Central. În urma alegerilor pentru conferința de la 25 martie, au ieșit 92 de delegați bolșevici și 41 de delegați menșevici. Noile

alegeri au vădit o precumpănire și mai mare a bolșevicilor. 3) În nici un oraș din Rusia, nici la Vilno, nici la Odesa, nici la Baku, C.C. n-a cerut împărțirea conferinței. Această cerere ultimativă era și nestatutară, și vădit determinată de considerente fracționiste, îndreptate exclusiv împotriva Petersburgului.

Cînd s-au retras de la conferință, menșevicii și-au ales un organ executiv propriu, au început să scoată foi volante proprii (cu participarea membrilor menșevici ai C.C., printre care și tov. Dan) și au pornit o campanie electorală de sine stătătoare. Ei au încheiat, fără bolșevici, o înțelegere cu partidele narodniciste (socialiștii-populiști, socialiștii-revoluționari și trudovicii) în vederea unui acord comun cu cadeții.

Presa burgheză din Petersburg („Reci“, „Strana“, „Tovarișci“ etc.) i-a salutat cu multă căldură pe menșevici pentru faptul că au provocat sciziunea; ea spunea despre menșevici că sînt un „partid socialist moderat“, îi îndemna să lupte cu curaj împotriva bolșevicilor, jubila că acești „blanquiști“ au fost izolați etc. Bolșevicii, după ce la 6 ianuarie au propus narodnicilor un bloc *împotriva* cadeților, n-au participat la nici un fel de tratative.

La 14 ianuarie, ziarul „Reci“, în articolul său de fond, promite că în caz de reușită a blocului împotriva bolșevicilor va acorda menșevicilor *un loc din partea curiei muncitorești*.

La adunarea de la 17 ianuarie, menșevicii hotărăsc ca toate locurile care le vor reveni lor să fie puse la dispoziția curiei muncitorești. La 19 ianuarie, ziarul „Tovarișci“ publică o știre în acest sens.

La 15 ianuarie, Miliukov este primit în audiență de Stolîpin, după care cadeții încep să se deplaseze vădit spre dreapta.

La 18 ianuarie a avut loc o conferință a menșevicilor, a narodnicilor și a cadeților. Cadeții ofereau 2 locuri, li se cereau 3. Ruptură cu cadeții.

La 20 ianuarie, „Tovariși“ publică extrase dintr-o foaie volantă a menșevicilor care era îndreptată împotriva bolșevicilor și căuta să submineze campania lor electorală. În aceeași zi eu scriu broșura „Alegerile de la Petersburg și fățarnicia celor 31“ ; aceasta apare după vreo trei zile.

La 25 ianuarie se încheie blocul de stînga la Petersburg. La 28 ianuarie are loc o adunare a împuterniciților din partea fabricilor și uzinelor, aleși (la 7 și 14 ianuarie) în cadrul curiei muncitorești din orașul Petersburg. Participă 200—250 de oameni din 271. Cu majoritate de voturi contra 10—12 a fost adoptată o rezoluție în favoarea blocului de stînga. Rezoluția îndeamnă în mod special pe menșevici „să nu sprijine sub nici o formă, nici chiar camuflată, pe cadeți“.

Menșevicii, care la 17 ianuarie promiseseră să cedeze curiei muncitorești locurile „lor“, nu numai că n-au dat ascultare glasului acestei adunări, la care au participat toți împuterniciții, dar au și calificat-o de-a dreptul „un sabat esero-bolșevic“.

La 30 ianuarie are loc adunarea împuterniciților social-democrați. Candidații propuși de Comitetul din Petersburg au fost desemnați candidați în alegerile de delegați.

La 29 ianuarie, blocul de stînga determină pe alegătorii progresiști fără partid din circumscripția Kolomna să rupă înțelegerea scrisă încheiată cu menșevicii, deoarece această înțelegere (ca și foaia volantă tipărită de menșevici) cuprindea următoarea clauză : „delegații menșevici nu se consideră legați de condițiile blocului narodnic-bolșevic privitoare la repartizarea mandatelor de deputați“ (punctul al II-lea, subsecțiunea a 3-a). Această clauză constituie o încercare vădită de a-și asigura posibilitatea ca în cel de-al doilea stadiu să voteze cu cadeții împotriva blocului de stînga.

La 7 februarie au loc alegerile de la Petersburg. Existența unui pericol ultrareacționar este definitiv dezmințită. Cadeții au obținut 28 798 de voturi, blocul de stînga 16 703, octombriștii 16 613 și monarhiștii 5 270. Ar fi fost de ajuns ca blocul de stînga să rupă de la cadeți 1 573 de voturi în 5 circumscripții pentru a învinge în tot Petersburgul ;

În circumscripția *Kolomna*, blocul de stînga a obținut numai cu 196 de voturi mai puțin decît cadeții.

Iată expunerea succintă a faptelor. Din aceste fapte reiese limpede că, *în fond*, campania electorală de la Petersburg a fost torpilată de menșevici. În fond, complotul în vederea sciziunii a fost inițiat *încă din noiembrie* și a fost inițiat *de Dan, membru al C.C.* În fond, Dan împreună cu membrii menșevici ai C.C. sînt aceia care *au organizat* la Petersburg sciziunea împotriva majorității din organizația locală...

Publicat în broșură în aprilie 1907
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în broșură

CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R. ¹⁶⁸

**30 APRILIE — 19 MAI (13 MAI — 1 Iunie)
1907**

Publicat pentru prima oară în 1909
în : „Congresul de la Londra al
P.M.S.D.R. (care a avut loc în 1907).
Textul integral al proceselor-verbale”,
Paris, editat de C.C.

Se tipărește după manuscris confrun-
tat cu textul apărut în volum ; obiec-
țiile împotriva amendamentului lui Li-
ber și cuvântările — după textul apărut
în volum

1

INTERVENȚIE ÎMPOTRIVA PROPUNERII
DE A SE ÎNCHEIA DEZBATERILE ÎN LEGĂTURĂ
CU ORDINEA DE ZI A CONGRESULUI ¹⁶⁹

1 (14) MAI

Mă declar categoric împotriva încheierii dezbaterilor.
Nu se poate ca printr-un simplu vot să se rezolve în mod
mecanic probleme de importanță principială.

2

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR
CU PRIVIRE LA ORDINEA DE ZI A CONGRESULUI

2 (15) MAI

Din discuțiile care au avut loc în această problemă a reieșit cât se poate de limpede că între diferitele curente din rîndurile social-democrației există importante divergențe de ordin tactic. Cine s-ar fi putut gîndi că în aceste condiții ni se va propune să scoatem de pe ordinea de zi toate problemele principiale cu caracter general? Și ce argumente sofistice s-au adus aici — chipurile în numele practicizmului și al operativității — în sprijinul acestei propuneri de a scoate de pe ordinea de zi problemele principiale!

Țin să vă reamintesc că în fața social-democrației ruse s-a pus demult problema sarcinilor care revin proletariatului în revoluția burghezo-democratică. Încă la începutul anului 1905, înainte de revoluție, această problemă a fost discutată și la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.¹⁷⁰, adică al părții lui bolșevice, și la conferința menșevicilor¹⁷¹, care s-a ținut în același timp la Geneva. Pe atunci chiar menșevicii au înscris pe ordinea de zi a congresului lor probleme principiale cu caracter general.

Pe atunci ei înșiși au discutat bazele tacticii proletariatului în revoluția burgheză și au adoptat hotărîri motivate în această privință. Dacă acum se propune să renunțăm la aceste probleme, aceasta se datorește stării de deprimare, și împotriva acestei stări trebuie să luptăm, iar nu să ne lăsăm influențați de ea!

Se vorbește despre experiența partidelor social-democrate din Europa occidentală, ale căror congrese ar avea un caracter „practic”. Eu însă vă spun că nu o dată la congresele

germanilor s-au discutat probleme mai abstracte și cu un caracter teoretic mai accentuat decât cele referitoare la aprecierea revoluției care are loc la noi și la sarcinile ce revin proletariatului în această revoluție. Din experiența celorlalte partide trebuie să luăm nu ceea ce ne-ar coborî la nivelul unei perioade sau a alteia de viață cenușie, rutinară. Trebuie să luăm ceea ce ne ridică la nivelul problemelor generale, la nivelul sarcinilor întregii lupte revoluționare a proletariatului în ansamblu. Trebuie să învățăm din experiența celor mai bune exemple și nu din a celor mai proaste.

Se spune: „problemele serioase de tactică nu pot fi rezolvate cu o majoritate de vreo zece voturi“. Ei bine, nu este oare aceasta un sofism? Nu este oare aceasta un tertip neputincios pentru a renunța la principialitate și a te îndrepta spre neprincipialitate?

Niciodată o problemă nu poate fi rezolvată prin vot. De câțiva ani ne străduim să rezolvăm problema aprecierii revoluției noastre din punct de vedere marxist. De câțiva ani verificăm prin experiența revoluției noastre justetea concepțiilor noastre teoretice și a hotărârilor noastre cu privire la tactica generală. Și acum ni se spune că n-a venit încă momentul să facem bilanțul acestei munci de partid! Nu trebuie, vedeți dv., să stabilim bazele tacticii, ci trebuie să ne tîrîm în coada evenimentelor, luînd hotărâri de la caz la caz...

Amintiți-vă de Congresul de la Stockholm. Menșevicii, care au învins la acest congres, și-au retras propria lor rezoluție cu privire la aprecierea momentului, și-au retras propria lor rezoluție cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. Care a fost rezultatul? Rezultatul a fost că C.C. a fost lipsit de orice baze principiale pentru a rezolva problemele care-i stăteau în față. Rezultatul a fost că, în tot cursul anului, C.C. a oscilat fără a avea o linie politică stabilă. Astăzi era pentru adunare constituantă, mâine se apuca să propovăduiască lozinca formării unui guvern desemnat de Dumă, poimîine lozinca în favoarea unei „Dume ca organ al puterii pentru convocarea adunării constituante“, apoi lozinca unei Dume cu depline puteri, apoi tactica blocurilor cu cadeții... Se poate spune că aceasta este o politică proletară consecventă? (Aplauze de pe

băncile centrului și de pe băncile bolșevicilor.)

Se spune: „să ocolim, în numele păcii în partid..., în numele muncii practice, problemele generale“. Acesta este un sofism. Asemenea probleme nu pot fi ocolite. Prin ocolirea lor se ajunge nu la pace, ci la o luptă de partid mai oarbă și deci mai îndârjită, mai puțin rodnică.

Asemenea probleme nu pot fi ocolite. Ele răbufnesc cu orice prilej. Amintiți-vă de cuvântarea rostită de Plehanov la deschiderea congresului. Întrucât revoluția noastră este o revoluție burgheză, raționa el, trebuie să ne grăbim în mod deosebit ca să ne găsim aliați în rîndurile burgheziei. Eu afirm că bazele acestui raționament sînt greșite. Eu afirm că dacă nu veți discuta aceste baze veți condamna partidul la săvîrșirea unei sumedenii de greșeli practice care ar putea fi evitate.

În aceeași cuvîntare Plehanov a spus că în rîndurile social-democrației ruse oportunismul este slab. — Poate, dacă considerăm slabe chiar lucrările lui Plehanov! (Aplauze de pe băncile bolșevicilor.) Eu însă cred că oportunismul se manifestă la noi chiar în faptul că se urmărește ca la primul congres cu adevărat general al partidului să nu fie discutate problemele generale referitoare la bazele tacticii noastre în revoluția burgheză. Noi trebuie nu să scoatem de pe ordinea de zi problemele teoretice, ci să ridicăm întreaga noastră practică de partid la înălțimea clarificării teoretice a sarcinilor partidului muncitoresc. (Aplauze de pe băncile bolșevicilor.)

3

INTERVENȚIE ÎN APĂRAREA
VOTULUI NOMINAL PRIN BULETINE ¹⁷²

2 (15) MAI

Reprezentantul delegației letone și cu mine sîntem pentru menținerea modului de a vota prin buletine, care a fost folosit pînă astăzi. El este cel mai democratic, durează mai puțin, dă rezultate clare. De falsuri nici nu poate fi vorba. Cei care propun să se voteze prin strigarea apelului nu urmăresc decît să lungească votarea nominală și în felul acesta să facă imposibilă aplicarea ei.

4

INTERVENȚIE ÎN CALITATE DE PREȘEDINTE
ÎN ȘEDINȚA A 6-A A CONGRESULUI

3 (16) MAI

1

Propun să se aducă mulțumiri reprezentanților Federației social-democrate din Anglia pentru serviciile pe care ni le-a adus în organizarea congresului. (A p l a u z e.)

2

Propun să se discute în ce ordine trebuie puse următoarele puncte : raportul de activitate al Comitetului Central, raportul de activitate al fracțiunii din Dumă, atitudinea față de partidele burgheze și față de Duma de stat.

În ceea ce privește celelalte probleme, în unanimitate a fost adoptată o hotărîre a reprezentanților tuturor fracțiunilor ca ele să fie trecute în următoarea ordine :

5) congresul muncitoresc, 6) sindicatele și partidul, 7) acțiunile de partizani, 8) șomajul, criza și lock-out-urile, 9) problemele organizatorice, 10) congresul de la Stuttgart, 11) munca în rîndurile armatei, 12) diverse.

5

CUVÎNTARE LA RAPORTUL DE ACTIVITATE
AL C.C.

4 (17) MAI

Aș fi vrut să vorbesc numai despre latura politică a problemei. Dar ultima cuvîntare a tov. Abramovici mă obligă să mă ocup pe scurt de observațiile lui. Cînd tov. Abramovici a spus că C.C. menșevic este „asediat“, mi-am spus în gînd : „Bieții menșevici ! Iar sînt asediați. Ei sînt «asediați» nu numai atunci cînd se află în minoritate, ci și atunci cînd se află în majoritate !“.

Nu există oare unele cauze lăuntrice, legate de însuși caracterul politicii menșevice, care-i fac pe menșevici să se plîngă mereu că sînt asediați de partidul proletar ?

Ce fapte cu privire la asedierea C.C. menșevic a citat tov. Abramovici ? El a citat trei fapte : agitația în favoarea unui congres extraordinar, conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă și, în sfîrșit, „alte probleme organizatorice“, după cum s-a exprimat tov. Abramovici.

Să examinăm aceste trei fapte.

Agitația în favoarea unui congres extraordinar a luat amploare atunci cînd a devenit limpede că politica Comitetului Central este vădit contrară voinței majorității partidului. Țin să reamintesc că acest lucru s-a întîmplat după ce Comitetul Central a lansat lozinca sprijinirii unui guvern responsabil. Pe vremea aceea Bundul încă nu intrase în partidul nostru, dar intraseră polonezii și letonii. Și unii și ceilalți respingeau cît se poate de categoric politica C.C. Așadar, este un fapt absolut incontestabil că C.C. era pe atunci în divergență cu majoritatea covîrșitoare a

partidului. Și atunci : cine pe cine asedia ? Oare majoritatea partidului asedia Comitetul Central al partidului prin faptul că-i cerea să dea socoteală în fața congresului ? Sau C.C., prin faptul că mergea împotriva partidului, era acela care asedia partidul ? Aduceți-vă aminte pînă unde a mers atunci Plehanov. Scrisoarea lui împotriva congresului a fost reprodusă în „Soțial-Demokrat“, organul oficial al Comitetului Central. Or, în această scrisoare Plehanov răspundea la chemarea de a se convoca un congres prin suspiciuni în ceea ce privește motivele agitației și lansînd tirade pe tema gologanilor strînși de la muncitori ! Gîndiți-vă : proceda just Plehanov permițîndu-și asemenea ieșiri împotriva majorității partidului care cerea convocarea unui congres ?

Eu însă voi spune numai atît : după hotărîrea Conferinței generale din noiembrie a P.M.S.Đ.R., agitația pentru un congres extraordinar a încetat.

Al doilea fapt : conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă. Au fost două conferințe. Este un lucru regretabil, desigur, dar să consideri aceasta un „asediu“ împotriva Comitetului Central e ciudat. Nu era mai bine să se explice ce este rău în hotărîrile conferinței ținute fără asentimentul C.C. decît să recurgi la lamentări pe tema asediului ? Țin să amintesc că la *ambele* conferințe au participat reprezentanți atît din partea Comitetului din Moscova cît și din partea Comitetului din Petersburg ; aceasta înseamnă că nici una dintre fracțiunile partidului nu s-a legat, ca fracțiune, de nici una dintre aceste conferințe. Iar rezoluțiile conferinței bolșevice a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă, publicate în noiembrie 1906, n-au întîmpinat pînă acum critici serioase.

Al treilea fapt : „alte probleme organizatorice“. Ce înseamnă aceasta ? Ce conținut concret se ascunde sub aceste cuvinte ? Nu cumva este vorba de sciziunea de la Petersburg, pusă la cale de menșevici cu ajutorul Comitetului Central în timpul alegerilor ? Dar să vorbești, în legătură cu aceasta, de o asediere a Comitetului Central ar fi pur și simplu ridicol.

Voi trece la latura politică a problemei. Principala noastră sarcină constă în a examina cum a condus Comi-

tetul Central lupta de clasă a proletariatului, cum a aplicat el în practică tactica adoptată la Congresul de unificare.

Prima lozincă pe care Comitetul Central a dat-o partidului a fost lozincă sprijinirii revendicării unui guvern „desemnat de Dumă” sau a unui guvern „responsabil”. Tov. Martov a spus aici în fața noastră că această lozincă a fost lansată pentru a extinde și a adânci conflictul dintre Dumă și guvern.

Așa să fie oare? În ce trebuie să conștească extinderea și adâncirea proletară a conflictului? Firește că în a arăta care este adevărata arenă a luptei și a ciocnirilor care au provocat conflictul: arena luptei de clasă în general, iar în cazul de față arena luptei dintre popor și vechea putere. Pentru a extinde și a adânci conflictul dintre Dumă și guvern, trebuia să înțelegi tu însuși și să explici poporului că acest conflict nu oglindește decît foarte incomplet și denaturat conflictul dintre popor și vechea putere, că lupta din cadrul Dumei nu este decît un ecou slab al luptei revoluționare duse în afara ei. Pentru a extinde și a adânci trebuie să ridici conștiința politică și revendicările politice, de la nivelul lozincilor referitoare la Dumă, la nivelul lozincilor luptei revoluționare generale. C.C. a procedat invers. El a tocit ascuțișul lozincilor luptei revoluționare și le-a redus la nivelul lozincii revendicării unui guvern desemnat de Dumă. El nu a chemat poporul la luptă pentru putere, deși această luptă rezulta din întreaga stare obiectivă de lucruri, ci la luptă pentru o tranzacție între liberali și putere. Cu sau fără voia sa, C.C. a chemat partidul să adopte lozincile căii parlamentare „pașnice” într-un moment cînd, în fapt, condițiile obiective generau lupta revoluționară extraparlamentară. În realitate n-a existat și nici nu putea să existe o mișcare socială cît de cît serioasă în favoarea unui „guvern responsabil”. Nici chiar fracțiunea social-democrată menșevică din Dumă (din Duma I) n-a acceptat această lozincă a C.C. (M a r t o v : „Nu-i adevărat!”). Ba da, e adevărat, tov. Martov, și e suficient să consultăm rezoluția C.C. și dările de seamă stenografiate ale ședințelor Dumei I ca să ne convingem că este adevărat.

În realitate, lozinca C.C., independent de dorințele Comitetului Central și de motivele invocate de el, a fost o adaptare la politica liberală. Și această adaptare nu putea duce la nici un rezultat, pentru că politica liberală nu exprima mișcarea socială reală din acea perioadă, ci visul de a pune capăt revoluției, deși revoluția este departe de a fi încetat. Desfășurarea evenimentelor a dovedit că toată această poveste cu „guvernul responsabil“ n-a fost decît un atentat în care s-au folosit mijloace nedemne.

A doua lozincă a C.C. este legată de perioada grevei din iulie ¹⁷⁸. Nu i se poate aduce o imputare Comitetului Central pentru eșecul acțiunii din acea vreme. Nu este o imputare, ci mai curînd o laudă la adresa unui C.C. cum este cel menșevic faptul că a mers totuși atunci în întîmpinarea revoluției. Nu este vina Comitetului Central că el, stînd la Petersburg, n-a cunoscut starea de spirit a proletariatului din întreaga Rusie. Nu poate fi considerat ca o greșeală nici faptul că atunci noi am crezut în insurecție și am așteptat-o. Insurecția s-a produs într-adevăr, și lozincile noastre prealabile, politica noastră dinainte de insurecție constituia unul dintre elementele succesului sau insuccesului acestei insurecții.

Consider că greșeala C.C. constă în faptul că el a căutat să închidă în cadrul unor lozinci nerevoluționare sau al unor lozinci revoluționare ciuntite o luptă revoluționară care ajunsese pînă la insurecție. Acest lucru și-a găsit expresia în lozinca C.C. : „acțiuni parțiale de masă“. Acest lucru și-a găsit expresia într-o măsură și mai mare în lozinca : „în favoarea Dumei ca organ al puterii pentru convocarea adunării constituante“. Lansarea unor asemenea lozinci lipsite de viață a însemnat adaptarea politicii proletare la politica burgheziei liberale. Și din nou evenimentele au arătat toată zădărnicia și toată neputința încercărilor unei astfel de adaptări. La noi se aud deseori lamentări și văicăreli pe tema neputinței partidului muncitoresc. Iar eu vă voi spune : sînteți neputincioși tocmai pentru că tociți ascuțișul lozincilor voastre ! (Aplauze de pe băncile bolșevicilor.)

Să mergem mai departe. Să examinăm problema blocurilor cu cadeții în alegerile pentru Duma a II-a. Martov, în raportul C.C. prezentat de el, s-a eschivat de la această problemă printr-un formalism de o seninătate uluitoare: C.C. a hotărât, zice el, că blocurile sînt admisibile, și pe baza precisă a acestei directive a C.C. blocurile au fost admise. (I l a r i t a t e.) N-ar fi fost rău ca raportul politic al C.C. să invoce nu legalitatea formală a unor hotărîri, ci rezultatul verificării în practică a justeței politicii respective în ceea ce privește fondul ei. Noi, bolșevicii, am afirmat tot timpul că faimosul pericol ultrareacționar nu este în fapt decît o pavază de care se servesc liberalii împotriva pericolului dinspre stînga, că în realitate, dacă ne vom lăsa călăuziți în politica noastră de teama în fața pericolului ultrareacționar, vom cădea în capcana întinsă de liberali. Rezultatele alegerilor au dovedit că noi am avut dreptate. Într-o serie întregă de orașe, statistica alegerilor a dezmințit bali-vernele liberalilor și ale menșevicilor. (S t r i g ă t e : „Dar Kievul, Polonia, Vilna !“) Timpul nu-mi permite să mă ocup de rezultatele alegerilor în diferite localități; voi vorbi despre rezultatele politice generale. Statisticianul Smirnov a stabilit că în 22 de orașe numărul voturilor obținute de blocul de stînga este de 41 000, numărul voturilor obținute de cadeți 74 000, de octombriști 34 500 și de monarhiști 17 000. În alte 16 orașe, din 72 000 de voturi opoziția a obținut 58,7%, iar reacțiunea 21%. Alegerile au arătat că pericolul ultrareacționar este o gogoriță, iar politica blocurilor cu cadeții, „admisibile“, chipurile, cu titlu de excepție, s-a dovedit a fi o politică de dependență a proletariatu-lui față de burghezia liberală.

Țin să vă spun : nu desconsiderați controversile teoretice, nu tratați cu dispreț divergențele sub pretextul că n-ar fi decît niște născociri fracționiste. În desfășurarea revoluției, vechile noastre controverse, divergențele noastre teoretice și mai ales divergențele noastre cu privire la tactică se transformă în permanență în divergențe de ordin practic cît se poate de directe. Nu poți face un pas în politica practică fără să te izbești de aceleași probleme fundamentale : problema aprecierii revoluției burgheze, problema raportului

dintre cadeți și trudovici etc. Viața practică nu șterge divergențele, ci le ascute și le intensifică. Și nu este întâmplător faptul că menșevici de seamă, ca Plehanov, au dus pînă la absurd politica blocurilor cu cadeții. Lansînd faimoasa lui lozincă : „O Dumă cu depline puteri“, Plehanov propaga o lozincă comună pentru proletariat și pentru burghezia liberală. Plehanov exprimă doar mai pregnant, mai accentuat decît ceilalți esența lăuntrică, tendința fundamentală a întregii politici menșevice : înlocuirea liniei de sine stătătoare a clasei muncitoare printr-o politică de adaptare la burghezia liberală. Falimentul Comitetului nostru Central a fost în primul rînd și mai mult decît orice falimentul acestei politici a oportunismului. (Aplauze de pe băncile bolșevicilor și ale unei părți a centrului.)

6

CUVÎNTARE LA RAPORTUL DE ACTIVITATE
AL FRAȚIUNII DIN DUMĂ

8 (21) MAI

Aș vrea să orientăm discuția spre aprecierea din punct de vedere principial a politicii fracțiunii din Dumă. Tov. Țereteli a spus: „Noi am făcut greșeli, dar n-am avut șovăieli“. Cred că ar fi cât se poate de nejust să aducem imputări fracțiunii din Dumă, care este o fracțiune tânără, începătoare, pentru că a făcut greșeli. Dar tocmai aceasta este că au fost, fără îndoială, șovăieli chiar în politica fracțiunii. Și nu pentru a aduce imputări unor anumite persoane, ci pentru a educa partidul proletar în întregul lui trebuie să recunoaștem deschis aceste șovăieli și să ne propunem să le înlăturăm.

Tov. Țereteli s-a referit la fapte din istoria Europei. Anul 1848, spune el, ne-a arătat nu numai că condițiile încă nu sînt coapte pentru socialism, dar și că nu poți lupta pentru libertate fără o alianță de un fel sau altul cu democrația burgheză. Această concluzie la care a ajuns tov. Țereteli este o mostră de cel mai pur revizionism. Dimpotrivă, atît din învățămintele revoluției din 1848 cît și din experiența istorică de mai târziu, social-democrația internațională a tras o concluzie diametral opusă, și anume că democrația burgheză se situează pe o poziție tot mai ostilă față de proletariat, că lupta pentru libertate se duce în mod consecvent numai acolo unde conducător este proletariatul. Anul 1848 ne învață nu că trebuie să căutăm alianțe cu democrația burgheză, ci că este necesar să scoatem de sub influența democrației burgheze păturile mai înapoiate ale maselor populare, întrucît democrația bur-

gheză nu este capabilă să lupte nici măcar pentru democrație. Invocînd, în spiritul bernsteinismului, experiența anului 1848, tov. Țereteli a dat dovadă de revizionism, de acel revizionism despre care Plehanov a spus fără nici un temei că este slab în partidul nostru.

Declarația tov. Țereteli în legătură cu comisia pentru problemele aprovizionării caracterizează de asemenea toată subrezenia poziției lui principiale. Nu am subliniat îndeajuns *caracterul legal* al propunerii noastre de a se face cercetări la fața locului, a spus Țereteli. Ne-am lăsat antrenăți de raționamente generale, pierzînd prilejul de a aduce argumente pentru a-i convinge pe ceilalți de caracterul legal al planului nostru. Altă dată vom îndrepta această greșeală.

Acest mod de a pune problema oglindește extrem de grăitor întreaga subrezenie a poziției fracțiunii noastre. Gîndiți-vă : regretă că n-au motivat suficient legalitatea planului lor ! Nu-și dau ei oare seama că aici nu este vorba de argumente, sau de invocarea legalității, că nu este vorba de „a convinge” pe cadeți sau pe altcineva ? Oare pentru ei nu este limpede că *în fond* guvernul nu putea să admită și nu ar fi admis să se facă cercetări la fața locului, văzînd în aceasta (și pe bună dreptate) un apel la mase ?

Oricît s-ar fi invocat legalitatea, aceasta n-ar fi schimbat esența lucrurilor. Și în loc să privească în jos, în loc să convingă masele populare, să le arate adevărul, Țereteli privește în sus, dorind să-i convingă pe liberali, să-i atragă prin legalitate... Aceasta este parlamentarism pur burghez. Iar caracterul steril al unui asemenea politicianism meschin, jalnic, lamentabil este izbitor, deoarece este limpede că nici un fel de subterfugii parlamentare, nici din partea menșevicilor, nici din partea cadeților, nu l-ar putea abate pe Stolîpin de la politica lui. Îndepărtarea de mase este un fapt evident, pe cînd avantajele care ar rezulta de pe urma unei eventuale convingeri a Stolîpinilor și a cadeților în ceea ce privește legalitatea propunerii sînt visuri deșarte de pierde-vară intelectual.

Tot astfel și tratativele cu narodoviștii le consider ca pe niște eforturi zadarnice ale oportunistului ; invocarea lui

Bebel în sprijinul apărării acestor tratative este cît se poate de deplasată. Bebel, pretind ei, spunea : dacă interesul cauzei o cere, vom da mîna chiar și cu draou. Bebel are dreptate, tovarăși : *dacă interesul cauzei o cere*, atunci, desigur, poți da mîna chiar și cu dracu. Dar în interesul cărei *cauze* era necesar să dați mîna cu narodoviștii ? În interesul nici uneia. Acest contact nu aduce nici un folos. Și reiese că Bebel a spus bine, dar că voi îl înțelegeți prost.

Și tratativele cu narodoviștii, și votul dat lui Golovin, și încercarea de a arunca peste bord confiscarea, toate acestea sînt diferite manifestări ale aceleiași linii greșite. Toate aceste manifestări dovedesc nu lipsă de experiență, ci *șovăieli politice*. Și din acest punct de vedere nici invitația făcută d-lui Prokopovici nu este un amănunt lipsit de importanță. Ni s-a spus aici : d-l Prokopovici nu este de față ; în lipsa lui nu putem dezaproba intrarea lui în partid. Am impresia că sîntem trimiși de la Ana la Caiafa. La Petersburg, la conferință, ni s-a spus : să amînăm chestiunea pînă la congres, ea nu poate fi examinată decît la congres. Acum, la congres, ni se spune că nu se poate fără Prokopovici, să amînăm chestiunea și s-o transmitem organizației Petersburg. Acesta este un sofism.

Prokopovici e un publicist și toată lumea cunoaște lucrările lui. Prokopovici este tipul intelectualului burghez care pătrunde în partidul nostru în scopuri bine determinate, oportuniste. Intrarea lui în raionul feroviar este o bătaie de joc evidentă. Este un paravan pentru activitatea *din cadrul Dumei*. Și este vina Comitetului nostru Central că Prokopovici s-a folosit de acest paravan. Este vina fracțiunii noastre din Dumă că a înlesnit intrarea în partidul nostru, prin porțița Dumei, unor publiciști liberali, colaboratori ai ziarului „Tovariși“, care nu activează în partid și sînt principal ostili partidului.

Cerevanin a apărut aici politica fracțiunii din Dumă spunînd : să admitem că în prezent cadeții au rămas în urmă, că în prezent ei sînt reacționari. Dar aceasta nu este o situație permanentă. Nu trebuie să stabilim atitudinea noastră o dată pentru totdeauna. Cadeții nu sînt buni în perioade de declin, dar pot fi folositori în perioade de avînt, cînd se radicalizează rapid.

Acesta este un raționament menșevic obișnuit, numai că este exprimat într-o formă deosebit de directă și de categorică. Iar aceasta face ca falsitatea lui să fie și mai vizibilă. Luați cele două mari pietre de hotar ale revoluției: octombrie 1905, avântul maxim, și primăvara 1907, declinul maxim. Au fost oare cadeții de folos democrației în 1905? Nu. Chiar menșevicii au recunoscut acest lucru în ziarul „Nacealo”. Witte este agentul bursei, Struve agentul lui Witte, așa scriau pe atunci menșevicii și scriau just. Pe atunci menșevicii erau de acord cu noi că nu trebuie să-i sprijinim pe cadeți, ci trebuie să-i demascăm, să le subminăm prestigiul în rîndurile democrației.

Acum, în primăvara anului 1907, iarăși sînteți cu toții de acord cu noi că cadeții nu sînt democrați buni. Reiese că nici în perioada de avînt, nici în perioada de declin cadeții nu sînt de folos. Cît despre intervalul dintre aceste două perioade, orice istoric va spune că a fost o perioadă de oscilări, cînd și o parte a social-democrației a oscilat în direcția politicii mic-burgheze, cînd această parte a încercat în zadar „să-i sprijine” pe cadeți, aducînd prin aceasta numai prejudicii partidului muncitoresc și, în cele din urmă, și-a dat seama de greșeala ei.

Și acum cîteva cuvinte despre Troțki. El a vorbit în numele „centrului”, exprimînd vederile Bundului. El ne-a criticat cu vehemență pentru că am prezentat o rezoluție „inacceptabilă” și ne-a amenințat de-a dreptul cu sciziunea, cu retragerea de la congres a fracțiunii din Dumă, pe care am fi jignit-o prin rezoluția noastră. Subliniez aceste cuvinte. Vă rog insistent să recitiți cu atenție rezoluția noastră.

Să consideri o jignire constatarea calmă a unor greșeli fără nici un fel de cuvinte aspre de mustrare, să folosești acest pretext pentru a amenința cu sciziunea nu este oare un lucru scandalos? Oare aceasta nu arată boala de care suferă partidul nostru, teama de a-și recunoaște greșelile? teama de critică a fracțiunii din Dumă?

Chiar numai faptul că a fost cu puțință să se pună problema în felul acesta arată că în partidul nostru există ceva nepartinic. Acest ceva nepartinic constă în relațiile dintre fracțiunea din Dumă și partid. Fracțiunea din Dumă

trebuie să fie mai partinică, mai strâns legată de partid, mai subordonată întregii munci proletare. Atunci vor dispărea lamentările pe tema jignirii și amenințările cu sciziunea.

Cînd Troțki a spus : rezoluția voastră inacceptabilă împiedică promovarea ideilor voastre juste, i-am strigat : „În cazul acesta prezentați rezoluția voastră !” Troțki a răspuns : nu, mai întîi să vă retrageți voi rezoluția.

Ce părere aveți despre poziția „centrului” ? Pentru o greșală („lipsă de tact”) săvîrșită de noi (după părerea lui Troțki), el pedepsește întregul partid, lipsindu-l de expunerea „plină de tact” a acelorași principii așa cum o conține el ! De ce n-a fost adoptată rezoluția voastră ? — ne vor întreba tovarășii din organizațiile locale. Pentru că centrul s-a supărat pe rezoluție și de supărare a refuzat să-și expună principiile !! (Aplauze de pe băncile bolșevicilor și de pe ale unei părți a centrului.) Aceasta nu este o poziție principială, ci expresia lipsei de principii a centrului.

Am venit la congres cu două linii tactice, pe care partidul le cunoaște demult. Nu este inteligent și este nedemn de partidul muncitoresc să nu dea la iveală divergențele și să le țină ascunse. Să confruntăm cu mai multă claritate cele două puncte de vedere. Să le expunem, apreciind prin prisma lor toate problemele politicii noastre. Să facem un bilanț limpede al experienței partidului. Numai în felul acesta ne vom face datoria și vom pune capăt oscilărilor în politica proletariatului. (Aplauze de pe băncile bolșevicilor și ale unei părți a centrului.)

7

DECLARAȚIE PENTRU RESTABILIREA
UNOR FAPTE

10 (23) MAI

Tov. Martov, citînd din ziarul „L'Humanité“ un interviu acordat de mine (apărut sub semnătura Etienne Avenard) *, a comentat greșit unele pasaje.

În interviu se menționează că C.C. (adică, firește, partea lui menșevică) informa *pe ascuns și prin legături clandestine* pe cadeți. Această afirmație a mea a fost confirmată acum de discuțiile care au avut loc la congres. La congres a reieșit că, încă în noiembrie 1906, Dan a avut o *întrevedere particulară*, „la o ceașcă de ceai“, cu Miliukov, cu Nabokov, cu conducători ai socialiștilor-revoluționari și ai socialiștilor-populiști. Dan nu a găsit de cuviință să raporteze acest lucru nici Comitetului Central, nici Comitetului din Petersburg.

Această întrevedere cu cadeții, despre care n-a fost înștiințat nici C.C., nici Comitetul din Petersburg, a fost tocmai o informare clandestină, pe ascuns a cadeților.

Mai departe, în interviu se spune că menșevicii n-au respins propunerea rușinoasă a cadeților de a da menșevicilor locurile muncitorilor în schimbul ajutorului acordat cadeților de către menșevici. Tov. Martov încearcă să dovedească că menșevicii au respins-o *în vorbe*. Declar, bazîndu-mă pe fapte, că *acțiunile* menșevicilor au fost în contradicție cu această respingere verbală: 1) verbal menșevicii au făgăduit să cedeze toate locurile curiei muncitorești. În fapt, cînd *toți* împuterniciții muncitorilor, adunați laolaltă, au făcut apel la menșevici (cu o majoritate de 220—230 de

* Vezi volumul de față, pag. 12—18. — Nota red.

voturi contra 10—20) să renunțe la „sprijinirea camuflată” a cadeților, menșevicii *au refuzat să se supună*; 2) după 25 ianuarie, după încheierea blocului de stînga, menșevicii *au scris în presă* că, pentru a acorda ajutor acestui bloc, ei pun următoarea condiție: libertate de acțiune pentru delegații menșevici în stadiul al 2-lea. În mod obiectiv această condiție nu putea să însemne decît un singur lucru: hotărîrea de a sprijini în stadiul al 2-lea pe cadeți împotriva social-democraților.

N. Lenin

8

DECLARAȚIE

11 (24) MAI 1916

Biroul a avut dreptate (o voce: „Desigur!“) cînd a explicat că anularea hotărîrii de ieri este inadmisibilă. Pentru anularea ei este nevoie de o hotărîre specială a congresului în care să se spună că se admite punerea la vot a acestei propuneri. În cazul de față nimeni nu propune anularea hotărîrii de ieri. Hotărîrea rămîne în vigoare. Se poate oare admite o amînare? Abramovici a pierdut din vedere momentul cel mai important, și anume faptul că problema amînării a fost determinată de o împrejurare nouă (motivele invocate de letoni), ivită după votarea de ieri a directivelor. Acesta este un motiv nou, de care Abramovici n-a ținut seama. Așadar, din punct de vedere formal, propunerea lui Verner este justă.

9

RAPORT CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE

12 (25) MAI

Problema atitudinii față de partidele burgheze se află în centrul divergențelor principiale, care de multă vreme despart social-democrația rusă în două tabere. Încă înainte de primele succese importante repurtate de revoluție sau chiar înainte de revoluție — dacă putem spune astfel când vorbim despre prima jumătate a anului 1905 — în această problemă existau două puncte de vedere pe deplin conturate. Controversele erau în legătură cu aprecierea revoluției burgheze din Rusia. Cele două curente din cadrul social-democrației erau de acord că această revoluție este o revoluție burgheză. Dar ele nu erau de acord în ceea ce privește înțelesul acestei categorii și aprecierea concluziilor politice-practice care rezultă din ea. O aripă a social-democrației — menșevicii — interpretau această noțiune în sensul că principalul motor în revoluția burgheză îl reprezintă burghezia, iar proletariatul nu poate decît să joace rolul de „opozitie extremă“. El nu-și poate asuma sarcina de a înfăptui în mod de sine stătător această revoluție, nu-și poate asuma rolul de conducător al ei. Deosebit de pregnant s-au manifestat aceste divergențe cu prilejul discuțiilor din 1905 în legătură cu problema guvernului provizoriu (mai exact : în legătură cu participarea social-democrațiilor la un guvern provizoriu). Menșevicii afirmau că participarea social-democrațiilor la un guvern revoluționar provizoriu nu este admisibilă, în primul rînd, tocmai pentru că ei considerau că burghezia este principalul motor sau conducător al revoluției burgheze. Această concepție a

fost exprimată cât se poate de limpede în rezoluția menșevicilor din Caucaz (1905)¹⁷⁵, aprobată de noua „Iskră”. În această rezoluție se spunea de-a dreptul că participarea social-democraților la un guvern provizoriu ar putea să sperie burghezia și, prin aceasta, să slăbească amploarea revoluției. Aceasta este o afirmație neechivocă în sensul că în revoluția burgheză proletariatul nu poate și nu trebuie să meargă mai departe decât burghezia.

Bolșevicii se situau pe un punct de vedere diametral opus. Ei susțineau în mod categoric că revoluția noastră este burgheză sub raportul conținutului ei social-economic. Aceasta înseamnă că sarcinile revoluției care are loc acum în Rusia nu depășesc cadrul societății burgheze. Nici chiar victoria cea mai deplină a revoluției actuale, adică cucerirea celei mai democratice republici și confiscarea întregului pământ moșieresc de către țărănime, nu atinge cîtuși de puțin bazele orînduirii sociale burgheze. Proprietatea privată asupra mijloacelor de producție (sau gospodărirea privată a pămîntului, indiferent cine este proprietarul lui juridic) și economia bazată pe producția de mărfuri rămîn. Contradicțiile societății capitaliste și principala ei contradicție — contradicția dintre munca salariată și capital — nu numai că nu dispar, ci, dimpotrivă, se ascut și se adîncesc și mai mult, dezvoltîndu-se mai larg și într-o formă mai pură.

Toate acestea trebuie să fie în afară de orice discuție pentru un marxist. Dar de aici nu se poate trage nicidecum concluzia că principalul motor sau conducătorul revoluției este burghezia. O asemenea concluzie ar echivala cu vulgarizarea marxismului, ar vădi neînțelegerea luptei de clasă dintre proletariat și burghezie. Revoluția noastră are loc într-o perioadă cînd proletariatul a și început să fie conștient de sine ca clasă aparte și să se unească într-o organizație de sine stătătoare, de clasă. În aceste condiții, proletariatul folosește orice cuceriri ale democrației, folosește fiecare pas spre libertate pentru a-și întări organizația de clasă împotriva burgheziei. De aici rezultă în mod inevitabil tendința burgheziei de a toci ascuțișurile revoluției, de a nu permite ca ea să fie dusă pînă la capăt, de a împiedica proletariatul să-și desfășoare în toată libertatea lupta lui de clasă. Antagonismul dintre burghezie și prole-

tariat determină burghezia să tindă spre păstrarea unor anumite instrumente și instituții ale vechii puteri, pentru a folosi aceste instrumente *împotriva* proletariatului.

De aceea, în cazul cel mai bun, în perioadele de avânt maxim al revoluției, burghezia constituie (și nu întâmplător, ci în mod necesar, în virtutea intereselor ei economice) un element care oscilează între revoluție și reacțiune. Așadar, burghezia nu poate fi conducătorul revoluției noastre.

Una dintre cele mai importante particularități ale acestei revoluții este ascuțimea cu care se pune problema agrară. În Rusia, această problemă este mult mai acută decât a fost în condiții corespunzătoare în oricare altă țară. Așa-numita reformă țărănească din 1861 a fost îmfăptuită într-un mod atât de inconsecvent și de nedemocratic, încât principalele temelii ale dominației iobăgiste a moșierilor au rămas neclintite. De aceea problema agrară, adică lupta țăranilor pentru pământ împotriva moșierilor, era una dintre pietrele de încercare ale actualei revoluții. Această luptă pentru pământ împinge în mod necesar mase uriase ale țărănimii spre revoluția democratică, deoarece numai democrația poate să le dea pământ, dându-le dominația în stat. O condiție a victoriei țărănimii este lichidarea totală a proprietății funciare moșierești.

Din acest raport de forțe sociale rezultă în mod necesar următoarea concluzie : burghezia nu poate fi nici principala motor al revoluției, nici conducătorul ei. Numai proletariatul este în stare să ducă revoluția pînă la capăt, adică pînă la victoria deplină. Dar această victorie se va putea obține numai dacă proletariatul va reuși să ducă după sine cea mai mare parte a țărănimii. Victoria revoluției actuale din Rusia este posibilă numai sub forma unei dictaturi revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii.

Acest mod de a pune problema, înfățișat încă la începutul anului 1905 — mă refer la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. din primăvara anului 1905 —, a fost pe deplin confirmat de evenimentele tuturor etapelor mai importante ale revoluției ruse. În cursul luptei revoluționare, concluziile noastre teoretice au fost confirmate în practică. În perioada de avânt maxim, octombrie 1905, proletariatul se afla în frunte, burghezia oscila și recurgea la diferite

manevre, iar țărani distrugeau conacurile moșierești. Organele embrionare ale puterii revoluționare (Societate de deputați ai muncitorilor, Societate de deputați ai țăranilor și soldaților etc.) erau alcătuite în primul rând din reprezentanți ai proletariatului, iar apoi din fruntași ai țărănimii răsculate. În timpul Dumei I, țărani au trimis în Dumă deputați care au format grupul democratic „al trudovicilor”, grup mai de stînga, adică mai revoluționar decît liberalii — cadeții. În timpul alegerilor pentru Duma a II-a, țărani i-au zdrobit pur și simplu pe liberali. Proletariatul pășea în frunte, iar țărănimea l-a urmat, mai mult sau mai puțin hotărîtă, pe drumul împotriva absolutismului și împotriva liberalilor, care oscilează.

Trec la proiectele de rezoluții pe care le avem în fața noastră. Deosebirea de vederi despre care am vorbit și-a găsit expresia deplină în opoziția dintre rezoluția bolșevică și cea menșevică. Proiectul bolșevic are la bază definirea conținutului *de clasă* al principalelor tipuri de partide burghize. Acest lucru a stat și la baza rezoluției elaborate de noi în vederea Congresului de unificare de la Stockholm. Încă în această rezoluție am indicat trei tipuri principale de partide burghize: octombriștii, liberalii și democrații țărani (pe atunci, aceștia încă nu erau pe deplin conturați, iar cuvîntul „trudovic” nu exista în vocabularul politic rus) *. Actuala noastră rezoluție a păstrat aceeași structură. Ea nu este decît o variantă a rezoluției de la Stockholm. Mersul evenimentelor a confirmat în asemenea măsură tezele ei fundamentale, încît a fost nevoie numai de unele modificări foarte neînsemnate pentru a se ține seama de experiența Dumei I și a Dumei a II-a.

Rezoluția elaborată de menșevici în vederea Congresului de unificare nu conținea nici o analiză a tipurilor de partide sau a conținutului lor de clasă. Rezoluția afirmă neputincios „că în Rusia partidele burghizo-democratice sînt abia în curs de formare, și de aceea nu au avut încă timpul să dobîndească caracterul unor partide stabile”, și „că în actualul moment istoric în Rusia nu există partide care să îmbine în același timp democratismul consecvent

* Vezi Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 225—227. — Nota red.

cu revoluționarismul“. Nu sînt oare acestea niște afirmații care vădesc neputință ? Nu este oare aceasta o eschivare de la sarcina marxistă ? Niciodată nu va exista o stabilitate deplină a partidelor, așa cum, în afara proletariatului, nu va exista niciodată un democratism. Dar datoria noastră este de a scoate la iveală rădăcinile de clasă ale tuturor partidelor care apar pe arena istoriei. Și rezoluția noastră arată că acest lucru este realizabil. Cele trei tipuri de partide menționate în rezoluție s-au dovedit a fi îndeajuns de „stabile“ de-a lungul unui an întreg de revoluție, așa cum am mai arătat folosind exemplul Dumei I și al Dumei a II-a.

Instabile s-au dovedit a fi concepțiile menșevicilor. Actuala lor rezoluție reprezintă un uriaș pas înapoi chiar în comparație cu proiectul lor din anul trecut. Să examinăm această rezoluție, care a fost publicată în nr. 12 al ziarului „Narodnaia Duma“ (din 24 martie 1907). În expunerea de motive a rezoluției se vorbește, în primul rînd, despre „o serie de sarcini comune“ ale proletariatului și ale democrației burgheze ; în al doilea rînd, despre necesitatea ca proletariatul „să-și combine acțiunile cu acțiunile altor clase și grupuri sociale“ ; în al treilea rînd, se arată că într-o țară în care predomină țărănimea și în care democrația de la orașe este slabă, proletariatul „prin propria lui mișcare împinge înainte“... „întreaga democrație burgheză din țară“ ; în al patrulea rînd, „că în gruparea existentă a partidelor burgheze mișcarea democratică din țară încă nu și-a găsit o expresie definitivă“, oglindind la un pol „realismul“ și lipsa hotărîrii de a lupta a burgheziei orășenești, iar la celălalt pol „iluziile legate de revoluționarismul mic-burghez și de utopiile agrare“ ale țărănimii. Aceasta este expunerea de motive a rezoluției. Să examinăm acum concluziile : prima concluzie este că proletariatul, ducînd o politică de sine stătătoare, trebuie să lupte atît împotriva oportunismului și a iluziilor constituționaliste ale unora cît și împotriva iluziilor revoluționare și a proiectelor reacționare din punct de vedere economic ale altora. A doua concluzie : trebuie „să ne combinăm acțiunile cu acțiunile acestor partide“.

O astfel de rezoluție nu dă răspuns la nici una dintre problemele pe care este dator să și le pună orice marxist dacă vrea să stabilească atitudinea partidului muncitoresc față de partidele burgheze. Care sînt aceste probleme generale? În primul rînd, necesitatea de a se defini caracterul de clasă al partidelor. Apoi trebuie să ne lămurim care este principalul raport dintre diferitele clase, în general, în actuala revoluție, respectiv cum privesc aceste clase, din punctul de vedere al intereselor lor, continuarea sau dezvoltarea revoluției. Mai departe, de la clase în general trebuie să trecem la rolul pe care-l au în prezent diferitele partide sau diferitele grupuri de partide. În sfîrșit, trebuie să dăm indicații practice cu privire la politica partidului muncitoresc în această problemă.

Nimic din toate acestea nu găsim în rezoluția menșevică. Această rezoluție este un fel de eschivare de la răspuns, o eschivare camuflată prin fraze generale despre „combinarea” politicii proletariatului cu politica burgheziei. Cum anume „să se combine” și cu care anume partide burghezodemocratice, despre acest lucru nu se spune nici un cuvînt. Este o rezoluție despre partide fără partide. Este o rezoluție pentru precizarea atitudinii noastre, dar care nu precizează prin nimic atitudinea noastră față de diferite partide. După o astfel de rezoluție nu te poți călăuzi, deoarece ea îți lasă cîmp liber „să combini” ce vrei și cum vrei. O asemenea rezoluție nu stînjenește pe nimeni; este rezoluția cea mai „liberală” în adevăratul înțeles al acestui cuvînt. Ea poate fi interpretată în fel și chip. Dar marxism nu găsești în ea nici un dram. Principiile fundamentale ale marxismului sînt aici în asemenea măsură ignorate, încît pe o astfel de rezoluție și-ar pune semnătura orice cadet de stînga. Să luăm punctele ei principale: „sarcinile comune” ale proletariatului și ale democrației burgheze... Oare nu țipă întreaga presă liberală despre aceasta?... — Necesitatea de „a combina”, tocmai aceasta cer și cadeții... Lupta împotriva oportunismului la dreapta și împotriva revoluționarismului la stînga este lozinca îndrăgită de cadeții de stînga, care vor, chipurile, să se situeze între trudovici și liberalii burghezi! Aceasta nu este poziția unui partid muncitoresc care ocupă un loc aparte, de

sine stătător, în afara democrației burgheze, ci poziția unui liberal care dorește să ocupe „centrul” în rîndurile democrației burgheze !

Examinați fondul tezei menșevice : prin mișcarea sa proletariatul „împinge înainte” „întreaga democrație burgheză din țară”. Așa este oare ? Fără îndoială că nu este așa. Amintiți-vă de evenimentele mai importante din revoluția noastră. Luați Duma lui Bulîghin. La apelul țarului de a păși pe calea legală, de a accepta condițiile lui de convocare a primei reprezentanțe naționale, proletariatul a răspuns printr-un refuz categoric. Proletariatul a chemat poporul să înlătore această instituție, să împiedice convocarea ei. Proletariatul a chemat toate clasele revoluționare să lupte pentru condiții mai bune de convocare a reprezentanței naționale. Aceasta nu însemna nicidecum că s-a și luat o hotărîre în problema unei eventuale folosiri fie și a unei instituții proaste, dacă, în pofida tuturor eforturilor noastre, ea ar fi luat într-adevăr ființă. Aceasta era o luptă împotriva realizării unor condiții mai proaste de convocare a reprezentanței naționale. În aprecierea boicotului se face prea des greșeala istorică și de logică de a confunda lupta în cadrul unei instituții date cu lupta împotriva realizării acestei instituții.

Și cum a răspuns burghezia liberală la chemarea proletariatului ? A răspuns urlînd oît o ținea gura împotriva boicotului. Ea lansa apeluri în care îndemna pe alegători să participe la alegerile pentru Duma lui Bulîghin. Profesorii liberali îndemnau pe studenți să-și vadă de carte și să nu se țină de greve. La chemarea la luptă lansată de proletariat, burghezia a răspuns prin lupta împotriva proletariatului. Antagonismul dintre aceste clase chiar în cadrul revoluției democratice s-a manifestat încă de pe atunci cît se poate de limpede. Burghezia voia să restrîngă amploarea luptei proletariatului, să nu-l lase să depășească limitele decretului pentru convocarea Dumei lui Bulîghin.

Profesorul Vinogradov, o stea a științei liberale, scria cu acest prilej : pentru Rusia ar fi o fericire dacă revoluția noastră ar merge pe calea urmată în 1848—1849 ; ar fi o nenorocire dacă ar merge pe calea revoluției din 1789—1793. Acest „democrat” numea fericire calea unei

revoluții nedesăvârșite, calea unei insurecții înfrânte! Dacă revoluția noastră s-ar fi răfuit cu dușmanii ei într-un mod tot atât de necruțător cum a făcut-o revoluția franceză în 1793, atunci, după părerea acestui „liberal“, pentru restabilirea ordinii ar fi trebuit să fie chemat vagmistrul prusac. Menșevicii vorbesc despre „lipsa hotărârii de a lupta“, manifestată de burghezia noastră. Or, în realitate, încă pe atunci burghezia era hotărâtă să lupte, și anume să lupte împotriva proletariatului, să lupte împotriva unor victorii „excesive“ ale revoluției.

Să mergem mai departe. Să luăm perioada octombrie-decembrie 1905. Că în această perioadă de avânt maxim al revoluției noastre burghezia a dat dovadă „de hotărâre de a lupta“ împotriva proletariatului, nu mai e nevoie să demonstrăm. Presa menșevică din acele zile a recunoscut pe deplin acest lucru. Burghezia, inclusiv cadeții, se străduia în fel și chip să ponegrească revoluția, s-o prezinte drept anarhie oarbă și sălbatică. Burghezia nu numai că nu sprijinea organele de insurecție create de popor, toate aceste Soviete de deputați ai muncitorilor, Soviete de deputați ai țăranilor și soldaților etc., dar se temea de aceste instituții și lupta împotriva lor. Amintiți-vă de Struve, care spunea că aceste instituții oferă o priveliște înjositoare. Burghezia vedea în aceste instituții organe ale revoluției care a mers prea departe. Burghezia liberală voia să canalizeze energia luptei revoluționare a poporului pe făgașul îngust al reacțiunii constituționale-polițienești.

Nu e nevoie să vorbim prea mult despre comportarea liberalilor în Duma I și în Duma a II-a. Și menșevicii au recunoscut că în Duma I cadeții au stânjenit politica revoluționară a social-democraților și, în parte, pe aceea a trudovicilor, că le-au frânat activitatea. Iar în Duma a II-a cadeții s-au alăturat pur și simplu ultrareacționarilor, sprijinind pe față guvernul.

A spune acum că prin mișcarea lui proletariatul „împinge înainte întreaga democrație burgheză din țară“ înseamnă a desconsidera faptele. A trece astăzi sub tăcere caracterul contrarevoluționar al burgheziei noastre înseamnă a părăsi definitiv punctul de vedere marxist, a da definitiv uitării punctul de vedere al luptei de clasă.

În rezoluția lor, menșevicii vorbesc despre „realismul“ claselor burgheze de la orașe. Stranie terminologie, care îi trădează fără să vrea. Sîntem obișnuiți ca social-democrații din aripa dreaptă să dea cuvîntului realism un sens special. De pildă, revista „Sovremennaia Jizn“ a lui Plehanov opunea „romantismului revoluționar“ al social-democrațiilor de stînga „realismul“ social-democrațiilor din aripa dreaptă. La ce se referă rezoluția menșevică cînd vorbește despre realism ? Reiese că ea laudă burghezia pentru faptul că e moderată și ponderată !

Aceste raționamente ale menșevicilor cu privire la „realismul“ burgheziei, la „lipsa ei de hotărîre“ de a lupta — privite în lumina declarației exprese, cuprinse în platforma lor cu privire la tactică, în care vorbesc despre „ostilitatea unilaterală“ a social-democrațiilor față de liberali — nu dovedesc decît un singur lucru. În realitate, toate acestea înseamnă că politiciile de sine stătătoare a partidului muncitoresc i se substituie o politică de dependență față de burghezia liberală. Și această esență a menșevismului n-a fost născocită de noi, n-a fost dedusă numai din raționamentele lor teoretice : ea s-a manifestat în toate acțiunile lor politice importante din cursul anului trecut. Luați formula „guvern responsabil“, blocurile cu cadeții, votarea pentru Golovin etc. În realitate, aceasta n-a fost altceva decît o politică de dependență față de liberali.

Dar ce spun menșevicii despre democrația țărănească ? În rezoluția lor, ei pun alături și le contrapun unul altuia ca pe niște lucruri echivalente sau, în orice caz, întru totul de același fel „realismul“ burgheziei și „utopiile agrare“ ale țărănimii. Trebuie să luptăm, spun menșevicii, și împotriva oportunismului burgheziei, și împotriva utopismului, împotriva „revoluționarismului mic-burghez“ al țărănimii. Acesta este un raționament tipic menșevic. Și face să insistăm asupra lui, pentru că este fundamental greșit. Din acest raționament rezultă în mod inevitabil o seamă de concluzii greșite în domeniul politicii practice. Sub paravanul criticii utopiilor țărănești se ascunde aici neînțelegerea sarcinii proletariatului de a împinge înainte țărănimea la luptă pentru obținerea victoriei depline în revoluția democratică.

Într-adevăr, să examinăm mai îndeaproape semnificația utopiilor agrare ale țărănimii în revoluția actuală. În ce constă principala utopie a țărănimii? Fără îndoială că ea constă în ideea egalitarismului, în convingerea că desființarea proprietății private asupra pământului și împărțirea pământului (sau a folosinței pământului) în mod egal pot duce la desființarea surselor de sărăcie, mizerie, șomaj și exploatare.

Nu încapă discuție că din punctul de vedere al *socialismului* aceasta este o utopie, o utopie de mic-burghez. Din punctul de vedere al socialismului, aceasta este o prejudecată reacționară, deoarece pentru socialismul proletar idealul constă nu în egalitatea micilor proprietari, ci în marea producție socializată. Dar nu uitați că acum noi apreciem semnificația idealurilor țărănimii nu în mișcarea socialistă, ci în actuala revoluție burghezo-democratică. Oare în *actuala* revoluție ideea de a lua de la moșieri toate pământurile și de a le împărți sau repartiza în mod egal țăranilor este utopică, reacționară?! Nu! Ea nu numai că nu este reacționară, ci, dimpotrivă, exprimă în modul cel mai hotărât și mai consecvent tendința spre desființarea cea mai deplină a întregii ordini vechi, a tuturor rămășițelor feudalismului. Utopică este ideea că „egalitarismul” s-ar putea menține în condițiile producției de mărfuri și că ar putea constitui chiar începutul unui semisocialism. Tendința țăranilor de a lua imediat pământul de la moșieri și de a-l împărți în mod egal nu este utopică, ci revoluționară în sensul cel mai deplin și mai strict științific al cuvântului. O astfel de luare a pământurilor și de împărțire a lor ar crea baza pentru cea mai rapidă, mai largă și mai liberă dezvoltare a capitalismului.

În mod obiectiv, nu din punctul de vedere al dorințelor noastre, ci din punctul de vedere al actualei dezvoltări economice a Rusiei, problema fundamentală a revoluției noastre se rezumă tocmai la întrebarea dacă revoluția va asigura dezvoltarea capitalismului printr-o victorie deplină raportată de țărani asupra moșierilor sau printr-o victorie raportată de moșieri asupra țăranilor. Transformările burghezo-democratice în economia Rusiei sînt absolut inevitabile. Nici o forță din lume nu le poate împiedica. Dar

aceste transformări se pot face în două forme : după tipul prusian, dacă ne putem exprima astfel, sau după tipul american. Aceasta înseamnă : în ipoteza unei victorii a moșierilor, ei vor impune țăranilor răscumpărarea sau le vor face alte concesii neînsemnate, se vor uni cu un mănunchi de bogătași și vor ruina definitiv masa, făcînd din gospodăriile lor gospodării capitaliste, iuncherești. Asemenea transformări vor fi burghezo-democratice, dar vor fi cele mai puțin avantajoase pentru țărani, cele mai puțin avantajoase din punctul de vedere al rapidității dezvoltării capitalismului. Dimpotrivă, victoria deplină a răscoalei țărănești, confiscarea întregului pămînt moșieresc, împărțirea lui în mod egal înseamnă o dezvoltare extrem de rapidă a capitalismului, forma cea mai avantajoasă pentru țărani a transformărilor burghezo-democratice.

Și această formă este mai avantajoasă nu numai pentru țărani. Ea este mai avantajoasă și pentru proletariat. Proletariatul conștient știe că nu există și că nu poate exista o altă cale spre socialism decît aceea care trece prin revoluția burghezo-democratică.

În concluzie, cu cît această revoluție va fi mai puțin deplină și mai puțin hotărîtă, cu atît în fața proletariatului vor sta mai mult timp și cu atît mai greu vor apăsa asupra lui sarcini nesocialiste, nu sarcini proletare cu un caracter pur de clasă, ci sarcini democratice generale. Cu cît victoria țărănimii va fi mai deplină, cu atît mai repede se va separa proletariatul în mod definitiv ca clasă, cu atît mai limpede își va formula el sarcinile și scopurile sale pur socialiste.

De aici se vede că ideile țărănimii despre egalitarism, care din punctul de vedere al socialismului sînt reacționare, din punctul de vedere al democratismului burghez sînt revoluționare. De aceea a pune alături reacționarismul liberalilor în actuala revoluție și utopismul reacționar al țăranilor în ceea ce privește ideile despre revoluția socialistă înseamnă a face o flagrantă greșală istorică și de logică. A pune pe același plan tendințele liberalilor de a reduce actuala revoluție la răscumpărare, la o monarhie constituțională, la programul agrar al cadeților etc. și încercările țăranilor de a idealiza în mod utopic în spirit

reacționar năzuințele lor de a-i doborî imediat pe moșieri, de a le lua întregul pământ, de a-l împărți în întregime, a pune toate acestea pe același plan înseamnă a renunța cu desăvârșire nu numai la punctul de vedere al proletariatu-lui, dar chiar la punctul de vedere al democratului revoluționar consecvent. A scrie o rezoluție cu privire la lupta împotriva oportunismului liberalului și a revoluționarismu-lui țaranului în actuala revoluție înseamnă a scrie o rezoluție nesocial-democrată. Cine scrie o astfel de rezoluție nu este un social-democrat, ci un intelectual care se situează în tabăra democrației burgheze între liberal și țaran.

Nu pot insista aici atât cât s-ar cuveni asupra faimoasei platforme tactice a menșevicilor cu faimoasa lor lozincă a luptei împotriva „ostilității unilaterale a proletariatu-lui față de liberalism”. Caracterul nemarxist și neproletar al acestei lozinci este mai mult decât evident.

În încheiere mă voi opri asupra unei pretinse obiecții care ni se aduce deseori. Trudovicii „voștri”, ni se spune, merg mai întotdeauna cu cadetii împotriva noastră. Este adevărat. Dar aceasta nu este o obiecție împotriva punctului nostru de vedere și împotriva rezoluției noastre, căci noi am recunoscut acest lucru în mod absolut precis și categoric.

Fără îndoială că trudovicii nu sînt democrați pe deplin consecvenți. Trudovicii (inclusiv socialiștii-revoluționari), fără îndoială, oscilează între liberali și proletariatul revoluționar. Noi am spus acest lucru și trebuie să fie spus. Aceste oscilări nu sînt nicidecum întîmplătoare. Ele sînt inevitabile, ca urmare a însăși esenței situației economice a micului producător. Pe de o parte, el este asuprit și supus exploatării. Fără voia lui el este împins la luptă împotriva acestei situații, la luptă pentru democrație, este împins spre ideea desființării exploatării. Pe de altă parte, el este *un mic-proprietar*. Țăranul are instinct de proprietar, dacă nu de actual, măcar de viitor proprietar. Acest instinct de gospodar, de proprietar îl îndepărtează pe țaran de proletariet și face să se nască în sufletul țaranului visuri și năzuințe de a ajunge în rîndul lumii, de a deveni el însuși un burghez, de a se izola de întreaga societate pe peticul

lui de pământ, pe grămada lui de gunoi, cum spunea sarcastic Marx ¹⁷⁶.

Oscilările țărănimii și ale partidelor democratice țărănești sînt inevitabile. Și de aceea nici un moment social-democrației nu trebuie să-i fie teamă să se izoleze de aceste oscilări. Ori de cîte ori trudoviciei dau dovadă de lașitate și ori de cîte ori se tîrăsc în coada liberalilor, noi trebuie să luptăm fără teamă și cu toată hotărîrea împotriva trudovicilor, să demascăm și să biciuim inconsecvența și slăbiciunea lor de mic-burghezi.

Revoluția noastră trece prin momente grele. Este nevoie de toată puterea de voință, de toată fermitatea și dîrzenia partidului proletar unit pentru a putea face față acestei stări de spirit de neîncredere, de slăbire a forțelor, de nepăsare și de renunțare la luptă. Întotdeauna și în mod inevitabil mica burghezie se va lăsa ușor cuprinsă de o asemenea stare de spirit, va vădi lipsă de caracter, va trăda calea revoluționară, se va văicări și se va pocăi. Și în toate aceste cazuri partidul muncitoresc se va izola de democrația mic-burgheză care oscilează. În toate aceste cazuri trebuie să știm să demascăm fățiș, chiar și de la tribuna Dumei, pe democrații șovăielnici. „Țărani! — trebuie să spunem în Dumă în asemenea împrejurări — țărani! aflați că reprezentanții voștri vă trădează, tîrîndu-se în coada moșierilor liberali. Deputații voștri din Dumă trădează flecarilor și avocaților liberali cauza țărănimii“. Să știe țărani — și trebuie să le dovedim acest lucru pe bază de fapte — că numai partidul muncitoresc este un adevărat apărător de nădejde, credincios pînă la capăt, nu numai al intereselor socialismului, ci și al intereselor democrației, nu numai al intereselor tuturor celor ce muncesc și sînt exploatați, ci și ale întregii mase a țărănimii care luptă împotriva exploatării iobăgiste.

Dacă vom duce în mod ferm și consecvent această politică, vom scoate din revoluția noastră un material uriaș în vederea dezvoltării de clasă a proletariatului, îl vom scoate în orice caz, indiferent la ce vicisitudini ne va supune soarta, indiferent ce înfrîngeri ale revoluției (în împrejurări care evoluează deosebit de nefavorabil) ne-ar aștepta în viitor. O politică proletară fermă va da întregii

clase muncitoare un bagaj de idei, o înțelegere clară a lucrurilor și o fermitate în luptă pe care nimic în lume nu va fi în stare să le răpească social-democrației. Chiar dacă revoluția ar suferi înfrângeri, proletariatul va învăța în primul rînd să înțeleagă bazele economice de clasă atît ale partidelor liberale cît și ale celor democratice, iar apoi va învăța să urască trădările burgheziei și să disprețuiască slăbiciunea și oscilările micii burghezii.

Și cu acest bagaj de cunoștințe, cu aceste deprinderi de a gîndi va porni proletariatul mai unit și cu mai mult curaj pe drumul unei revoluții noi, pe drumul revoluției socialiste. (Aplauze de pe băncile bolșevicilor și ale centrului.)

10

CUVÎNT DE ÎNCHEIERE LA RAPORTUL CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE

14 (27) MAI

Voi începe cu problema care a fost atinsă aici a poziției delegației poloneze. Unii, îndeosebi bundiștii, au reproșat tovarășilor polonezi că dau dovadă de inconsecvență prin faptul că se declară de acord cu rezoluția noastră, pe care în comisie ei înșiși au declarat-o nesatisfăcătoare. Aceste reproșuri se bazează pe un tertip foarte simplu, și anume pe ocolirea *fondului* problemelor care figurează la punctul respectiv de pe ordinea de zi a congresului. Cine nu urmărește să ocolească fondul problemei se va convinge ușor că noi, bolșevicii, am fost întotdeauna și sîntem și acum de acord cu polonezii în două probleme esențiale. În primul rînd sîntem de acord că pentru înfăptuirea sarcinilor socialiste ale proletariatului este absolut necesar ca el să-și delimiteze pozițiile de clasă de toate celelalte partide, partide burgheze, oricît de revoluționare ar fi ele, oricît de democratică ar fi republica pe care o susțin. În al doilea rînd, sîntem de acord să considerăm că partidul muncitoresc are dreptul și datoria de a duce după sine partidele democratice mic-burgheze, inclusiv cele țărănești, la luptă nu numai împotriva absolutismului, ci și împotriva burgheziei liberale trădătoare.

În rezoluția cu privire la raportul de activitate al fracțiunii social-democrate din Dumă pe care tovarășii polonezi au propus-o congresului, aceste idei și teze au fost exprimate cît se poate de limpede. Acolo se vorbește fățiș despre delimitarea pozițiilor de clasă față de toate partidele, inclusiv socialiștii-revoluționari. Acolo se spune fățiș că ac-

țiunile comune ale social-democraților și ale grupurilor trudovice împotriva liberalilor sînt posibile și necesare. Aceasta constituie tocmai ceea ce se numește la noi în Rusia bloc de stînga sau politica blocului de stînga.

De aici reiese limpede că ceea ce ne unește cu polonezii este solidaritatea reală în principalele puncte ale problemei atitudinii față de partidele burgheze. A nega acest lucru și a spune că polonezii au o atitudine contradictorie înseamnă a te eschiva de a formula pe față principala divergență.

Delimitarea socialistă a proletariatului de toate partidele, chiar și de partidele cele mai revoluționare și mai republicane, apoi conducerea de către proletariat a luptei întregii democrații revoluționare în actuala revoluție. Se poate oare nega că tocmai acestea sînt ideile esențiale și călăuzitoare atît în rezoluția poloneză cît și în cea bolșevică ?

Cîteva cuvinte despre Troțki. Timpul nu-mi permite să insist aici asupra divergențelor existente între el și noi. Voi releva numai că, în cartea sa „În apărarea partidului“, Troțki s-a declarat solidar cu Kautsky, care a scris că în actuala revoluție din Rusia proletariatul și țărăniimea au interese economice comune. Troțki a recunoscut că un bloc de stînga împotriva burgheziei liberale este admisibil și oportun. În ce mă privește, consider aceste fapte suficiente pentru a considera că Troțki s-a apropiat de concepțiile noastre. Independent de problema „revoluției permanente“, avem aici o poziție solidară în principalele puncte ale problemei atitudinii față de partidele burgheze.

Tov. Liber mi-a imputat pe un ton foarte energic că eu îi exclud pînă și pe trudovici din rîndul aliaților burghezo-democrați ai proletariatului. Și de data aceasta Liber se lasă dus de vorbe și nu dă atenție fondului controversii. N-am spus că orice acțiuni comune cu trudovicii sînt excluse, ci am arătat necesitatea de a ne delimita de *oscilările* trudovicilor. Nu trebuie să ne fie teamă să ne „izolăm“ de ei atunci cînd înclină să se tîrască în coada cadetilor. Trebuie să-i demascăm pe trudovici fără cruțare atunci cînd nu se situează pe punctul de vedere consec-

vent al democrației revoluționare. Una din două, tovarășe Liber : ori partidul muncitoresc duce o politică proletară într-adevăr de sine stătătoare, și în acest caz admitem acțiuni comune cu o parte a burgheziei numai atunci când ea, această parte, adoptă politica *noastră* și nu invers. Ori cuvintele noastre despre caracterul de sine stătător al luptei de clasă a proletariatului vor rămâne vorbe goale.

Plehanov a ocolit și el, împreună cu Liber, fondul controversei, dar în altă manieră. Plehanov a vorbit despre Rosa Luxemburg, înfățișând-o ca pe o Madonă care plutește pe un nour. Nimic de zis ! E o polemică elegantă, galantă, de efect... Dar eu totuși l-aș întreba pe Plehanov : Madona e Madonă, dar despre *fondul* chestiunii ce credeți ? (Aplauze de pe băncile centrului și ale bolșevicilor.) Nu prea e bine dacă a trebuit să invoce Madona pentru a se putea eschiva de la examinarea chestiunii în fond. Madona e Madonă, dar ce facem cu „Duma cu depline puteri“ ? Ce-i asta ? seamănă oare aceasta a marxism sau a politică de sine stătătoare a proletariatului ?

„Acorduri de la caz la caz“, ne spun în diferite feluri și Liber, și Plehanov. Este o formulă foarte comodă, dar cu desăvârșire lipsită de principialitate, cu desăvârșire lipsită de conținut. Știți foarte bine, tovarăși, că și noi admitem în anumite împrejurări acorduri cu trudovicii și tot numai de la caz la caz, exclusiv de la caz la caz. Vom introduce bucuroși aceste cuvinte în rezoluția noastră.

Dar nu în aceasta constă problema. Problema constă în a ști *care* anume acțiuni comune sînt admisibile de la caz la caz, cu cine anume și în ce scop ! Și Plehanov, prin spiritele lui galante, și Liber prin patosul său gol au căutat să estompeze, să pună în umbră aceste probleme esențiale. Or, aceasta nu este o problemă teoretică, ci o problemă practică dintre cele mai vii. Ne-am convins din experiență ce înseamnă la menșevici faimoasele acorduri de la caz la caz, faimoasele acorduri „tehnice“ ! Ele înseamnă o politică de dependență a clasei muncitoare față de liberali, și nimic mai mult. Formula „de la caz la caz“ este un prost paravan pentru camuflarea acestei politici oportuniste.

Plehanov a adus citate din operele lui Marx cu privire la necesitatea sprijinirii burgheziei. Păcat că n-a adus citate din „Noua gazetă renană”, păcat că a uitat cum îi „sprijinea” Marx pe liberali atunci cînd în Germania revoluția burgheză era în toi. De altfel nici nu este nevoie să mergem atît de departe pentru a găsi dovezi în sprijinul unui lucru incontestabil. Și vechea „Iskră” a scris în repetate rînduri că partidul muncitoresc social-democrat trebuie să-i sprijine pe liberali, chiar și pe mareșalii nobilimii. În perioada dinaintea revoluției burgheze, cînd social-democrația trebuia abia să trezească poporul la viața politică, acest lucru era pe deplin firesc. Acum, cînd pe scenă au apărut diferite clase, cînd s-a manifestat, pe de o parte, mișcarea revoluționară țărănească și, pe de altă parte, au ieșit la iveală trădările liberalilor, acum nici vorbă nu poate fi ca noi să-i sprijinim pe liberali. Noi sîntem cu toții de acord că social-democrații trebuie să ceară acum confiscarea pămîntului moșierilor, dar ce atitudine au liberalii față de această revendicare ?

Plehanov spunea : toate clasele cît de cît progresiste trebuie să devină un instrument în mîinile proletariatului. Nu mă îndoiesc că aceasta este dorința lui Plehanov. Dar eu afirm că, în realitate, politica menșevică duce la rezultate exact contrare. În realitate, în toate cazurile ivite în cursul anului trecut, în timpul așa-zisei sprijiniri a cadeților de către menșevici, menșevicii au fost aceia care au servit drept instrument în mîinile cadeților. La fel s-a întîmplat și în timpul blocurilor electorale cu cadeții, și în timpul sprijinirii revendicării unui guvern desemnat de Dumă. Experiența a arătat că în aceste cazuri proletariatul a fost acela care a servit drept instrument, în pofida „dorințelor” lui Plehanov și ale celorlalți menșevici. Nu mai vorbesc de lozinca „Dumă cu depline puteri” și de votul dat lui Golovin.

Trebuie să declarăm cît se poate de categoric că burghezia liberală a pășit pe calea contrarevoluției și să luptăm împotriva ei. Numai atunci politica partidului muncitoresc va deveni o politică de sine stătătoare și revoluționară nu numai în vorbe. Numai atunci vom putea exer-

cita o influență sistematică atât asupra micii burghezii cât și asupra țărănimii, care oscilează între liberalism și luptă revoluționară.

Degeaba s-au plîns aici unii tovarăși că premisa de la care am pornit noi cu privire la înșelarea micii burghezii de către liberali este greșită. Nu numai revoluția noastră, dar și experiența altor țări au arătat că în numeroase părți ale populației influența liberalilor se menține numai prin înșelăciune. Lupta pentru eliberarea acestor părți ale populației de sub influența liberalilor este sarcina noastră nemijlocită. Decenii de-a rîndul au luptat social-democrații germani pentru a anihila influența liberalilor asupra maselor largi ale populației și au reușit s-o anihileze, cum a fost, bunăoară, la Berlin. Noi putem și trebuie să obținem același rezultat și să facem în așa fel, încît cadeții să-și piardă partizanii din rîndurile democraților.

Voi da un exemplu pentru a vă arăta care au fost rezultatele politicii menșevice de sprijinire a cadeților. În ziarul menșevic „Russkaia Jizn“ din 22 februarie 1907 (nr. 45), într-un articol nesemnat, adică redacțional, în legătură cu alegerea lui Golovin și cu cuvîntarea lui, se spunea următoarele: „Președintele Dumei de stat și-a asumat sarcina de mare răspundere de a rosti un cuvînt în care să fie cristalizate principalele revendicări și nevoi ale unui popor de 140 000 000... Nici un singur moment d-l Golovin n-a putut să uite că este membru al partidului cadet și să devină exponentul voinței întregii Dume“. Vedeti cât e de instructiv? Din simplul fapt că l-au sprijinit prin acordarea votului, menșevicii deduc că liberalului îi revine sarcina de mare răspundere de a vorbi în numele „poporului“. Aceasta înseamnă pur și simplu să predai în mîinile liberalismului conducerea politică-ideologică. Aceasta înseamnă să renunți complet la punctul de vedere de clasă. Și eu spun: dacă în condițiile unui bloc de stînga s-ar găsi un social-democrat căruia i-ar trece prin cap să spună că este o sarcină de răspundere a trudovicului de a exprima nevoile „muncii“, aș subscrie fără nici o rezervă condamnarea hotărîtă a acestui social-democrat. Aceasta înseamnă un bloc ideo-

logic între cadeți și menșevici, iar blocuri de acest fel noi nu trebuie să admitem cu nimeni, nici chiar cu socialiștii-revoluționari.

În legătură cu aceasta, Martînov a spus că noi am coborât, chipurile, la nivelul unui astfel de bloc atunci când vorbim despre întregul pămînt și despre întreaga libertate. Nu-i adevărat. Vă voi aminti de ziarul menșevic „Soțial-Demokrat“. Acolo, în proiectul de platformă electorală întocmit de Comitetul Central, găsim aceleași lozinci cu privire la pămînt și libertate! Martînov caută nod în papură.

În încheiere aș vrea să spun cîteva cuvinte tovarășilor polonezi. Poate că unora dintre ei li se va părea inutilă o caracterizare exactă a partidelor mic-burgheze. În Polonia, unde lupta de clasă este mai ascuțită, o astfel de caracterizare este, poate, de prisos. Dar pentru social-democrații ruși ea este necesară. Definirea precisă a caracterului de clasă al partidelor trudovice este extrem de importantă pentru îndrumarea întregii propagande și agitații. Numai pornind de la analiza din punct de vedere de clasă a partidelor putem spune cu toată precizia în fața întregii clase muncitoare sarcina noastră în domeniul tacticii: delimitarea socialistă de clasă a proletariatului și desfășurarea luptei sub conducerea lui atît împotriva absolutismului cît și împotriva burgheziei trădătoare. (Aplauze de pe băncile bolșevicilor și ale centrului.)

11

CUVÎNTARE DESPRE ATITUDINEA
FAȚĂ DE PROIECTUL DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE
LA PARTIDELE BURGHEZE
PREZENTAT DE POLONEZI

15 (28) MAI

Din cuvîntarea precedentă v-ați putut da seama cît de multă dreptate a avut tov. Popov cînd a vorbit despre sterilitatea dezbaterilor de față. Ați avut prilejul să vă convingeți singuri că cuvîntarea lui Liber este total lipsită de principialitate. Vă voi aminti numai că în comisia noastră, ale cărei lucrări s-au soldat cu un eșec, pentru adoptarea proiectului *polonez* ca bază de discuție, *împotriva* noastră și a letonilor, au votat *4 menșevici, 1 bundist și 2 polonezi*.

Așadar, în comisie, proiectul polonez a fost adoptat ca bază de discuție de către oameni a căror poziție principială este *cea mai depărtată* de a polonezilor. Ei au făcut acest lucru pentru a introduce în proiect modificări în spirit menșevic, pentru a face ca rezoluția să devină inacceptabilă pentru autorii ei ! Chiar și Liber a votat împreună cu menșevicii și cu acest prilej (Liber : „Nu-i adevărat !“), și atunci cînd s-a pus la vot admisibilitatea unor blocuri cu cadeții. După aceasta vorbele lui patetice despre principii sînt pur și simplu ridicole.

Îi înțeleg foarte bine pe polonezi, care s-au străduit să obțină ca proiectul lor să fie adoptat ca bază de discuție. Ei considerau că amănuntele rezoluției noastre sînt inutile. Ei voiau să se limiteze la cele două principii fundamentale care ne unesc cu adevărat pe noi și pe ei : 1) delimitarea de clasă a proletariatului de *toate* partidele burgheze în tot ce se referă la socialism ; 2) unirea acțiunilor comune ale social-democraților și ale democrației mic-burgheze împo-

triva liberalismului trădător. Aceste două idei trec ca un fir roșu și prin proiectul bolșevic. Dar concizia proiectului polonez lăsa prea multe porțițe pentru tertipurile menșevice. Prin amendamentele propuse, menșevicii i-au determinat chiar pe autori să voteze împotriva proiectului lor în ansamblu. Totodată, nici menșevicii, nici bundiștii nu s-au încumetat să susțină ei înșiși proiectul polonez „corectat” de ei în felul acesta. Rezultatul a fost eșecul total al lucrărilor întregii comisii.

Acum, nouă tuturor, în general, și tovarășilor polonezi, în special, nu ne mai rămîne decît un singur lucru : să încercăm să adoptăm ca bază de discuție proiectul bolșevic. Dacă și în acest proiect se vor introduce modificări inacceptabile, va trebui să considerăm congresul incapabil de a-și continua lucrările. Dar este posibil ca, pe baza acestui proiect, care analizează cu precizie toate principalele tipuri de partide, să izbutim să obținem o rezoluție îndeajuns de bine precizată în spiritul social-democrației revoluționare.

Împotriva proiectului nostru se ridică obiecția că el face o caracterizare prea amănunțită a partidelor. Partidele, pretind unii, ar putea să se scindeze, să se regrupeze, și atunci întreaga rezoluție nu va mai fi bună de nimic.

Această obiecție este cît se poate de inconsistentă. Noi n-am caracterizat grupările mici și nici măcar diferitele partide, ci grupuri mari de partide. Grupurile acestea sînt atît de mari, încît o schimbare rapidă a relațiilor dintre ele este mult mai puțin posibilă decît deplina înlocuire a declinului revoluției printr-un avînt revoluționar sau invers. Examinați aceste grupuri. Burghezia reacționară și burghezia mai mult sau mai puțin progresistă reprezintă tipuri constante în toate țările capitaliste. La aceste două tipuri constante noi am adăugat numai două tipuri : octombriștii (care stau pe poziții intermediare între ultra-reacționari și liberali) și grupurile trudovice. Aceste tipuri se pot oare schimba repede ? Nu, dacă revoluția noastră nu va săvîrși o cotitură radicală care să ne determine oricum și în orice caz să revizuim în mod radical nu numai rezoluțiile congresului, ci și programul nostru.

Gîndiți-vă la revendicarea confiscării întregului pămînt moșieresc, cuprinsă în *programul* nostru. În nici o altă țară

social-democrații nu ar putea să sprijine vreodată aspirațiile micii burghezii spre confiscarea pământului. Într-o țară capitalistă obișnuită, aceasta ar fi o șarlatanie. La noi, în perioada revoluției burghezo-democratice, aceasta este o necesitate. Și se poate afirma cu certitudine că principalele probleme legate de aprecierea partidelor trudovice nu vor trebui reexaminat înainte de a deveni necesară revizuirea revendicării cu privire la confiscare, cuprinsă în programul nostru.

Mai țin să spun că, pentru a evita orice nedumeriri și interpretări greșite în legătură cu ideea blocului de stînga, noi dăm o definiție precisă a *conținutului* luptei partidelor trudovice. În realitate, ele nu luptă împotriva exploatării în general (cum au ei impresia) și în nici un caz împotriva exploatării capitaliste (cum prezintă lucrurile ideologiei lor), ci *numai* împotriva statului iobăgîst și a proprietății funciare moșierești. Și indicarea precisă a acestui conținut real al luptei curmă de la început orice idei false despre posibilitatea unor acțiuni comune ale partidului muncitoresc și ale țărănimii în lupta pentru socialism, în lupta împotriva capitalismului.

În afară de aceasta, în rezoluția noastră noi vorbim limpede despre „caracterul pseudosocialist“ al partidelor trudovice și chemăm la o luptă hotărîtă împotriva estompării deosebirii de clasă care există între micul proprietar și proletar. Noi chemăm la demascarea ideologiei socialiste nebuloase a micilor burghezi. Acest lucru trebuie neapărat spus despre partidele mic-burgheze. Dar aceasta este *tot* ce trebuie spus. Menșevicii fac o mare greșeală cînd adaugă la aceasta combaterea revoluționarismului și a utopismului țărănimii în revoluția actuală. Și tocmai acest lucru rezultă din actuala rezoluție. Or, o astfel de idee se reduce în *mod obiectiv* la chemarea de a lupta împotriva *confiscării* pământului moșierec. Și se reduce la aceasta pentru că cele mai influente și mai răspîndite curente ideologice-politice ale liberalismului califică drept revoluționarism, utopism etc. tocmai confiscarea. Nu întîmplător, ci în mod necesar în cursul anului trecut au alunecat menșevicii de la aceste principii la renunțarea în practică de a susține confiscarea.

Nu trebuie să îngăduiți, tovarăși, ca lucrurile să meargă pînă acolo ! Într-una din cuvîntările sale, Dan, vrînd să facă pe spiritualul, a spus : slabi mai sînt criticii noștri dacă ne critică mai ales pentru ceea ce nu am făcut. Am vrut numai să renunțăm la confiscare, dar *nu* am renunțat !

Iar eu îi voi răspunde : dacă ați fi renunțat, n-am mai fi avut un partid unic. Nu trebuie ca lucrurile să ajungă pînă la asemenea renunțări. Dacă admitem fie și o umbră de ideie în sensul unei asemenea politici, vom zdruncina toate temeliile revoluționare ale luptei de clasă de sine stătătoare duse de proletariat în revoluția burghezo-democratică. (Aplauze de pe băncile bolșevicilor, ale polonezilor și ale letonilor.)

12

OBIECȚIE ÎMPOTRIVA
AMENDAMENTULUI LUI LIBER,
LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE, PREZENTATĂ
DE BOLȘEVICI ȘI ADOPTATĂ DE CONGRES ¹⁷⁷

15 (28) MAI

Liber n-are dreptate. Chiar de aici vă puteți da seama de ce natură sînt amendamentele lui Liber. Declarația lui este școlărească, și acest lucru e caracteristic pentru lipsa lui de principialitate.

13

OBIECȚII ÎMPOTRIVA
AMENDAMENTELOR LUI TROȚKI LA REZOLUȚIA
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE, PREZENTATĂ
DE BOLȘEVICI ȘI ADOPTATĂ DE CONGRES ¹⁷⁸

15 ȘI 16 (28 ȘI 29) MAI

1

Aici sînt două puncte importante. Ele nu pot fi eliminate. Primul punct cuprinde referirea la paturile economice mai progresiste ale burgheziei. Aceasta este un lucru esențial. Și mai esențială este indicația cu privire la intelectualitatea burgheză. În partidele burgheze crește numărul intelectualilor burghezi care încearcă să-i împace pe moșierii iobăgiști cu țărănimea muncitoare și care sînt pentru menținerea rămășițelor și vestigiilor de tot felul ale absolutismului.

2

Trebuie să recunoaștem că amendamentul lui Troțki nu este menșevic, că el exprimă „aceeași” idee, adică ideea bolșevică. Dar mă îndoiesc că această idee ar fi exprimată mai bine la Troțki. Cînd spunem „în același timp”, exprimăm caracterul *general* al actualei politici. Acest caracter general este, fără îndoială, de așa natură, încît împrejurările ne determină să pornim în același timp și împotriva lui Stolîpin, și împotriva cadeților. Același lucru trebuie spus și despre *politica* trădătoare a cadeților. Completarea lui Troțki este de prisos, pentru că în rezoluție nu ne agățăm de cazuri izolate, ci stabilim linia *fundamentală* a social-democrației în revoluția burgheză rusă.

14

OBIECȚII ÎMPOTRIVA
AMENDAMENTELOR LUI MARTOV LA REZOLUȚIA
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE, PREZENTATĂ
DE BOLȘEVICI

16 (28) MAI

1

Toată lumea înțelege că amendamentul lui Martov este foarte important ¹⁷⁹. Noțiunea de „acord tehnic“ este foarte elastică. S-a văzut că în categoria „tehnică“ unii încadrează și „Duma cu depline puteri“. Dacă Martov își închipuie că prin acorduri cu trudovicii înțelegem altceva decât acorduri tehnice, se înșală. În rezoluția noastră nu se spune că acordurile tehnice cu burghezia liberală sînt inadmisibile. O rezoluție nu trebuie să cuprindă aprobări sau interdicții ; ea trebuie să indice linia ideologică-politică. Dacă însă lipsa unei asemenea interdicții vă nemulțumește și propuneți să introducem nota voastră cu privire la „admisibilitatea“ acordurilor, prin aceasta distrugeți tot spiritul, tot sensul rezoluției noastre. Și dacă un asemenea amendament ar fi adoptat, nu ne-ar rămîne altceva decât să ne retragem rezoluția.

2

Cînd Martov merge pînă acolo încît afirmă că refuzăm să introducem în rezoluția noastră orice referire la antagonismul dintre noi și narodnicii revoluționari, el își dă singur la cap prin acest neadevăr sfruntat, flagrant, arătînd cît de lipsit de temei este amendamentul lui ¹⁸⁰. Nu, nu noi am renunțat la lupta împotriva pseudosocialismului narodnicilor, ci voi, tovarăși menșevici, voi ați renunțat la sprijinirea democrației revoluționare și ați dat preferință *liberalilor* (cadeților). Majoritatea fracțiunilor narodnice

(socialiștii-populiști și trudovicii) nu numai că n-au aderat în mod expres la terorismul socialiștilor-revoluționari, ci, dimpotrivă, au păcătuit prin docilitate față de liberali. Revoluționarismul real al *tuturor* narodnicilor constă în tendința lor spre *desființarea* proprietății funciare moșierești. Numai în *aceasta* văd liberalii „aventurism și utopism”. În *fapt* Martov îi ajută pe liberali.

15

OBIECȚII ÎMPOTRIVA
AMENDAMENTELOR LUI MARTÎNOV
LA REZOLUȚIA
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE ¹⁸¹

16 (29) MAI

1

Amendamentul lui Martînov încearcă din nou să strecoare ideea menșevică potrivit căreia în actuala revoluție țărani sînt mai reacționari (sau pot fi mai reacționari) decît cadeții, căci despre reacționarismul cadeților menșevicii nu spun nici un cuvînt. În argumentarea lui Martînov este o confuzie : caracterul ambiguu constă nu în faptul că țărani oscilează între revoluție și reacțiune, ci în faptul că oscilează între cadeți și social-democrați. În sfera noțiunii de tendințe anarhice, despre care vorbește Martînov, în mod inevitabil menșevicii vor căuta să includă și ideea lor preferată despre caracterul reacționar al confiscării pămîntului moșierilor și despre caracterul progresist al răscumpărării. Expresia „tendințele anarhice“ ale țărănilor este o expresie a moșierilor liberali. Cît despre subordonarea mișcării proletare față de mișcarea țărănească este ridicol să vorbim după ce am declarat de zeci de ori contrarul și am exprimat în diverse rezoluții acest lucru.

2

Nu încapе îndoială că dacă am accepta amendamentul lui Martînov am face de rîs social-democrația. Despre lupta hotărîtă împotriva statului iobăgîst s-a vorbit la

începutul rezoluției noastre. Acum trebuie să tragem o concluzie politică din această teză social-economică. Sarcina noastră este de a smulge de sub influența acelor burghezi care sînt incapabili să participe la această luptă hotărîtă (de sub influența moșierilor liberali, a cadeților) acea parte a burgheziei pe care situația ei economică o împinge la luptă (adică țărănimea). Martînov ne propune să repetăm la sfîrșit cele ce s-au spus la început, pentru a estompa astfel o concluzie politică clară.

16

RAPORTUL COMISIEI PENTRU ELABORAREA
REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA DUMA DE STAT¹⁹²

18 (31) MAI

Comisia noastră nu a ajuns la un acord. Proiectul bolșevicilor a întrunit 6 voturi pentru și 6 contra. Proiectul menșevicilor — 5 voturi pentru și 5 contra. Un membru al comisiei s-a abținut. Îmi revine sarcina de a susține pe scurt în fața dumneavoastră proiectul nostru bolșevic, asupra căruia au căzut de acord și social-democrații polonezi, și letonii.

Noi am pornit de la considerentul că tot ce s-a spus în rezoluția cu privire la partidele burgheze trebuie să fie eliminat din rezoluția cu privire la Duma de stat, deoarece lupta din Dumă este numai o parte, și nu cea mai importantă, a întregii noastre lupte împotriva partidelor burgheze și a absolutismului.

În rezoluția de față ne limităm să arătăm care trebuie să fie politica noastră în Dumă. Cît privește analiza împrejurărilor în care am intrat în Dumă, această parte a rezoluției — punctul cu privire la boicot — am eliminat-o din următoarele motive. Eu personal cred, ca și toți bolșevicii, că, dată fiind poziția pe care s-a situat întreaga presă liberală, ar fi trebuit să arătăm împrejurările în care am intrat în Dumă. Împotriva întregii burghezii liberale, partidul muncitoresc trebuie să declare că vinovate de faptul că ne vedem nevoiți să ținem seama pentru un timp de această instituție monstruoasă sînt tocmai trădările burgheziei. Dar tovarășii letoni au fost împotriva acestui punct și, pentru a nu împiedica încheierea grabnică a lucrărilor congresului (or, noi trebuie să ne gră-

bim pentru a putea închide congresul mâine, așa cum s-a hotărât), am scos acest punct. Oricum voința congresului este limpede, iar timpul nu ne permite să pornim dezbatere în chestiuni de principiu.

Mă voi opri asupra ideilor fundamentale ale rezoluției noastre. În fond, toate acestea nu sînt decît o repetare a celor spuse în proiectul de rezoluție prezentat de noi la Congresul de la Stockholm. La primul punct se subliniază că Duma, ca atare, nu-și justifică existența. Aceasta este o idee necesară, pentru că și astăzi pătri largi ale țărânimii, și în general ale micii burghezii, își pun în Dumă speranțe cît se poate de naive. Datoria noastră imediată este să demascăm aceste iluzii naive, întreținute de liberali în scopurile lor egoiste de clasă.

În partea a doua a primului punct se arată că în general calea parlamentară nu este cea indicată și se constată inevitabilitatea unei lupte deschise din partea maselor. Aici se explică punctul nostru de vedere pozitiv în ceea ce privește mijloacele care vor permite o ieșire din actuala situație. Trebuie neapărat să subliniem acest lucru și să repetăm limpede lozincile noastre revoluționare, deoarece șovăielile și oscilările în această chestiune nu sînt o raritate nici chiar în rîndurile social-democrației. Să știe toată lumea că social-democrația se menține pe poziția ei veche, revoluționară.

Punctul al doilea este consacrat lămuririi raportului dintre activitatea nemijlocit „legislativă” în cadrul Dumei și agitația, critica, propaganda, organizarea. Partidul muncitoresc privește cu totul altfel decît burghezia liberală legătura dintre activitatea din cadrul Dumei și activitatea din afara ei. Această deosebire radicală de vederi trebuie subliniată. De o parte sînt politicienii burghezi, încîntați de jocul parlamentar ce se desfășoară în spatele poporului. De altă parte este unul dintre detașamentele proletariatului organizat, detașament trimis în tabăra dușmană și care desfășoară o activitate coordonată, *legată de întreaga luptă a proletariatului*. Pentru noi nu există decît mișcarea muncitorească unică și indivizibilă și lupta de clasă a proletariatului. Acestei lupte trebuie să-i subordonăm

Întru totul diferitele ei forme particulare, inclusiv forma parlamentară. Pentru noi determinantă este lupta proletariatului în afara Dumei. Nu este suficient să spunem că ținem seama de interesele și de nevoile economice ale maselor etc. Asemenea fraze (în spiritul vechii rezoluții menșevice) sînt nebuloase și le poate subscrie orice liberal. Orice liberal este gata să vorbească despre nevoile economice ale poporului în general. Dar nici un liberal nu va subordona *luptei de clasă* activitatea din cadrul Dumei, și tocmai aceasta este ideea pe care noi, social-democrații, trebuie s-o exprimăm cît se poate de pregnant. Numai prin acest principiu ne deosebim noi în realitate de orice fel de democrație burgheză.

Unii (mai ales bundiștii, pasămite, împăciuatoriști) afirmă uneori că trebuie să se sublinieze și contrarul: legătura dintre lupta social-democrației în afara Dumei și activitatea fracțiunii social-democrate din Dumă. Afirm că acest lucru este greșit și că n-ar avea alt rezultat decît că ar da naștere unor iluzii parlamentare dintre cele mai dăunătoare. Partea trebuie să se conformeze întregului și nu invers. Vremelnic Duma poate fi una dintre armele luptei de clasă în ansamblul ei, dar numai atunci cînd nu este pierdut din vedere întregul, cînd nu sînt estompate sarcinile revoluționare ale luptei de clasă.

Punctul următor al rezoluției noastre este consacrat politicii duse de liberali în Dumă. Lozinca acestei politici — „să păstrăm Duma” — nu face decît să camufleze unirea liberalilor cu ultrareacționarii. Acest lucru trebuie să fie spus fără ocolișuri și să fie explicat poporului. În mod sistematic această lozincă liberală pervertește conștiința politică și de clasă a maselor. Datoria noastră este să ducem o luptă necruțătoare împotriva acestei propagande mincinoase a liberalilor. A smulge masca liberalismului, a arăta că în dosul frazeologiei despre democrație se ascunde votul mînă în mînă cu ultrareacționarii înseamnă a rupe de trădătorii burghezi ai libertății puținele elemente democratice care îi mai urmează.

Ce trebuie să ne călăuzească în stabilirea politicii noastre în Dumă? Rezoluția noastră, fără nici un gînd de a

provoca conflicte de dragul conflictelor, dă o definiție pozitivă „oportunității” în sensul social-democrat al cuvântului: trebuie să ținem seama de criza revoluționară care, în virtutea unor condiții obiective, se dezvoltă în afara Dumei.

Ultimul punct este consacrat faimosului „guvern responsabil”. Această lozincă a fost lansată nu în mod întâmplător, ci în mod necesar de burghezia liberală, care prin aceasta urmărea să folosească în scopurile ei momentele de acalmie pentru a slăbi conștiința revoluționară a masei. Menșevicii au sprijinit această lozincă și în Duma I, și în Duma a II-a, iar Plehanov a scris negru pe alb într-un ziar menșevic, în perioada Dumei a II-a, că social-democrații trebuie „să-și însușească” această lozincă. Așadar, această lozincă a avut un rol bine determinat în istoria revoluției noastre. Partidul muncitoresc trebuie să-și precizeze atitudinea față de această lozincă. Nu trebuie să ne lăsăm influențați de faptul că în prezent liberalii nu agită această lozincă: ei au retras-o provizoriu din considerente oportuniste, dar în fond ei tind și mai mult spre încheierea unei tranzacții cu țarismul. Iar lozincă unui „guvern desemnat de Dumă” exprimă în modul cel mai sugestiv aceste tendințe imanente ale liberalilor spre încheierea unei tranzacții.

Nu negăm și nu putem nega nici că un guvern desemnat de Dumă ar putea constitui o etapă a revoluției, nici că împrejurările ne-ar putea determina să folosim un astfel de guvern. Nu despre aceasta este vorba. Social-democrația folosește reformele ca pe un produs secundar al luptei revoluționare de clasă a proletariatului, dar noi trebuie să îndemnăm poporul să revendice niște reforme ciuntite, care fără lupta revoluționară sînt irealizabile. Social-democrația trebuie să demaște întreaga inconsecvență a unor astfel de lozinci chiar din punct de vedere pur democratic. Social-democrația trebuie să explice proletariatului condițiile în care poate obține el *victoria*, și nu să-și lege anticipat politica sa de eventualitatea unei victorii incomplete, de eventualitatea unei înfrîngerii parțiale. Or, tocmai de așa natură sînt condițiile

realizării problematice a unui „gubern desemnat de Dumă“.

Liberalii n-au decît să bagatelizeze democrația și să renunțe la scopul integral de dragul unor visuri plate, neputincioase și jalnice la niște jalnice pomeni. Social-democrația trebuie să reînvie în rîndurile poporului conștiința sarcinilor democratice integrale și să ducă proletariatul spre țeluri revoluționare pe deplin înțelese. Trebuie să luminăm conștiința maselor muncitoare, să dezvoltăm în rîndurile lor hotărîrea de a lupta, și nu să le întunecăm conștiința prin tocirea ascuțișului contradicțiilor, prin ciuntirea sarcinilor de luptă. (A p l a u z e.)

17

INTERVENȚIE ÎN PROBLEMA
DENUMIRII CONGRESULUI ¹⁸³

19 MAI (1 Iunie)

Mă surprinde că menșevicii se tem să dea congresului denumirea de Congresul al V-lea. Oare istoria noastră e un secret pentru cineva?

18

OBSERVAȚII FĂCUTE ÎN CADRUL DEZBATERILOR
ÎN PROBLEMA BALOTAJULUI DECLARAT
ÎN ALEGERILE PENTRU C.C. 184

19 MAI (1 IUNIE)

1

Trebuie să recurgem la balotaj. Liber nu are dreptate. Toate raționamentele lui nu sînt decît un sofism ridicol. Într-adevăr, cine va decide tragerea la sorți? Noi! Sîntem la ultima ședință a congresului. De o învoială nu poate fi vorba, căci acesta este un congres și nu o adunare a unor fracțiuni. Voi spuneți că am fost împruterniciți să luăm hotărîri numai în probleme cu caracter tehnic și formal; or, noi chiar acum am adoptat o rezoluție politică în legătură cu împrumutul¹⁸⁵.

2

Unii au vrut să vă sperie cu cuvintele teribile: acaparea puterii. Dar adevărul este că sîntem împruterniciți să alegem în această ședință pe membrii supleanți ai C.C. (R u m o a r e.) Liniștiți-vă, tovarăși; oricît ați striga nu veți reuși să-mi acoperiți vocea! Ni se impută că vrem să profităm de un vot. Găsesc că acest lucru poate și trebuie să fie făcut. Noi rezolvăm aici o chestiune politică, o chestiune principială. A lăsa ca această chestiune să fie rezolvată prin tragere la sorți — prin jocul întîmplării oarbe — înseamnă a te preta la un joc hazardat. Și doar nu se poate să condamni partidul ca timp de un an să suporte consecințele unui joc hazardat. Vă previn că, dacă — în caz de paritate de voturi — partidul nostru va rezolva această chestiune prin tragere la sorți, răspunderea va cădea asupra voastră. Iată de ce adunarea de față trebuie să recurgă la balotaj.

CU PRIVIRE LA SARCINILE PROLETARIATULUI ÎN MOMENTUL ACTUAL AL REVOLUȚIEI BURGHEZO-DEMOCRATICE ¹⁸⁸

Avînd în vedere

1) că, din pricina crizei economice prelungite prin care trece Rusia și în legătură cu agravarea la maximum a reacțiunii guvernamentale, lupta de clasă dintre proletariat și burghezie se ascute considerabil, iar lupta dusă de țărani împotriva vechiului regim de asemenea se adîncește și se extinde ;

2) că anul de revoluție expirat a fost marcat prin creșterea rapidă a conștiinței tuturor claselor, întărirea partidelor de extremă, declinul iluziilor constituționaliste, slăbirea „centrului“, adică a partidelor liberale, care voiau să pună capăt revoluției prin concesiile acceptabile pentru moșierimea ultrareacționară și absolutism ;

3) că interesele de clasă ale proletariatului în revoluția burgheză cer să fie create condiții care să facă posibilă lupta pe scară cît mai largă împotriva claselor avute, pentru socialism ;

4) că singura modalitate de a crea aceste condiții este cucerirea republicii democratice, a suveranității poporului și a minimumului de revendicări social-economice (ziua de muncă de 8 ore și celelalte revendicări ale programului-minimum social-democrat) necesar proletariatului ;

5) că numai proletariatul poate să ducă pînă la capăt revoluția democratică, cu condiția ca el, fiind singura clasă revoluționară pînă la capăt din societatea modernă, să ducă după sine masele țărănești la lupta necruțătoare

Împotriva proprietății funciare moșierești și a statului iobăgist,

congresul consideră :

a) că în momentul istoric actual sarcina principală a proletariatului este de a duce pînă la capăt revoluția democratică din Rusia ;

b) că orice minimalizare a acestei sarcini duce în mod inevitabil la transformarea clasei muncitoare din conducător al revoluției populare, care duce după sine masele țărănimii democratice, într-un participant pasiv la revoluție, care se tîrăște în coada burgheziei liberale ;

c) că partidul social-democrat, sprijinind din toate puterile realizarea acestei sarcini, nu trebuie să uite nici o clipă țelurile de sine stătătoare, socialiste ale proletariatului.

*Scris între 21 și 25 mai
(3 și 7 iunie) 1907*

*Publicat la 7 iulie 1907
în ziarul „Zihna” nr. 78*

*Se tipărește după textul în
limba letonă apărut în ziar*

ATTITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE

Problema atitudinii social-democrației față de partidele burgheze este una dintre problemele așa-zise „generale” sau „teoretice”, adică una dintre problemele care nu sînt legate direct de vreo sarcină practică bine determinată ce revine partidului în momentul de față. Menșevicii și bundiștii au dus o luptă îndârjită împotriva includerii acestor probleme pe ordinea de zi a Congresului de la Londra al P.M.S.D.R., fiind, din păcate, sprijiniți în această problemă de Troțki, care se situează în afara fracțiunilor. Aripa oportunistă a partidului nostru, ca și cea a altor partide social-democrate, susținea că congresul trebuie să aibă o ordine de zi „concretă”, „practică” și se ferea de problemele „generale ample”. Ea uita că o politică principială amplă este, în ultimă instanță, singura politică cu adevărat practică. Ea uita că cel care pornește la rezolvarea problemelor particulare fără să fi rezolvat în prealabil problemele generale, în mod inevitabil la fiecare pas „se va ciocni”, fără să-și dea seama, de aceste probleme generale. Și a te ciocni orbește de ele în fiecare caz particular înseamnă a-ți condamna politica la neprincipialitate și la cele mai periculoase oscilări.

Bolșevicii, care au insistat ca pe ordinea de zi a congresului să fie incluse o serie întreagă de „probleme generale”, au reușit, cu ajutorul polonezilor și al letonilor, să obțină includerea unei singure probleme: despre atitudinea față de partidele burgheze. Și această problemă s-a situat nu numai înaintea tuturor problemelor princi-

piale ale congresului, ci și a tuturor lucrărilor sale în general. Așa s-a întâmplat și așa trebuia să se întâmple tocmai din cauză că adevărata sursă a aproape tuturor divergențelor și a absolut tuturor divergențelor esențiale și deosebirilor de păreri în problemele de politică practică a proletariatului în revoluția rusă a fost aprecierea diferită a atitudinii pe care trebuie s-o avem față de partidele neproletare. Chiar de la începutul revoluției ruse s-au conturat în rîndurile social-democrației două concepții principale asupra caracterului acestei revoluții și asupra rolului proletariatului în această revoluție. Cine va încerca să analizeze divergențele de ordin tactic din cadrul P.M.S.D.R. fără să țină seama de deosebirea dintre aceste concepții principale se va împotmoli definitiv în chestiuni mărunte și de amănunt.

I

Cele două curente din cadrul social-democrației ruse în problema aprecierii revoluției noastre și a sarcinilor proletariatului în această revoluție s-au conturat pe deplin încă de la începutul anului 1905 și și-au găsit expresia — expresia desăvîrșită, precisă și formal recunoscută de anumite organizații — în primăvara anului 1905, la Congresul al III-lea bolșevic de la Londra al P.M.S.D.R. și la conferința menșevicilor care s-a ținut concomitent la Geneva. Atît bolșevicii cît și menșevicii au pus atunci în discuție și au adoptat rezoluții pe care acum unii, dispuși să dea uitării istoria partidului lor sau chiar a fracțiunii lor sau care nu vor să stabilească adevăratele surse ale divergențelor principiale, sînt prea înclinați să le ignoreze. Potrivit concepției bolșevicilor, proletariatului îi revine sarcina activă de a duce pînă la capăt revoluția burghezo-democratică, de a fi conducătorul ei. Acest lucru este posibil numai dacă proletariatul va reuși să ducă după sine masele micii burghezii democratice, îndeosebi ale țărănimii, în lupta împotriva absolutismului și împotriva burgheziei liberale trădătoare. Încă de pe atunci, înainte de acțiunea fățișă a principalului partid liberal, partidul cadet, bolșevicii au ajuns la concluzia că această burghe-

zie va trăda în mod inevitabil, și au ajuns la această concluzie pe baza aprecierii intereselor de clasă ale burgheziei, care se temea de mișcarea proletară*.

Menșevicii înclinau spre concepția că burghezia trebuie să fie motorul revoluției burgheze și factorul determinant al amplitudinii ei. Proletariatul nu poate conduce revoluția burgheză; el trebuie să îndeplinească numai rolul de opoziție extremă, fără să tindă la cucerirea puterii. Menșevicii respingeau în modul cel mai hotărât ideea unei dictaturi revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii.

Pe atunci, în mai 1905 (adică exact cu doi ani în urmă), divergențele erau definite în mod pur teoretic, abstract, pentru că în fața partidului nostru nu se punea nici o sarcină practică directă. De aceea este foarte interesant să urmărim — pentru edificarea celor cărora le place să ștergă de pe ordinea de zi a congreselor problemele abstracte și să le înlocuiască cu probleme practice „concrete” — cum anume s-au manifestat ulterior în practică aceste divergențe.

Bolșevicii afirmău că în fapt, ca urmare a concepțiilor menșevice, se ajunge la coborârea lozincilor proletariatului revoluționar pînă la nivelul lozincilor și al tacticii burgheziei monarhiste-liberale. În 1905 menșevicii susțineau cu ardoare că numai ei preconizează o politică cu adevărat proletară, pe cînd bolșevicii dizolvă, pretindeau ei, mișcarea muncitorească în democrația burgheză. Că menșevicii doreau cu toată sinceritatea o politică de sine stătătoare a proletariatului se vede din următoarea tiradă extrem de instructivă conținută într-una din rezoluțiile lor din acea vreme, și anume în rezoluția adoptată de conferința menșevică din mai 1905. „Social-democrația — se spune în această rezoluție — va continua să lupte împotriva prietenilor fățarnici ai poporului, împotriva tuturor partidelor politice care, fluturînd steagul liberal și democratic, refuză să sprijine efectiv lupta revoluționară a proletariatului”. Cu toate aceste bune intenții, teoriile

* Victoria deplină a revoluției, spuneau bolșevicii, este posibilă numai sub forma dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii.

greșite cu privire la tactică ale menșevicilor i-au dus în fapt la sacrificarea independenței proletare liberalismului burgheziei monarhiste.

Să ne amintim problemele politice practice care au format obiectul divergențelor dintre bolșevici și menșevici în acești doi ani de revoluție. Duma lui Bulîghin în toamna anului 1905. Bolșevicii erau pentru boicot, menșevicii pentru participare. Duma lui Witte — la fel. Politica în cadrul Dumei I (vara anului 1906) — menșevicii erau pentru lozınca : guvern responsabil, bolșevicii erau contra ; ei erau pentru un comitet executiv al celor de stînga, adică al social-democraților și al trudovicilor. Dizolvarea Dumei (iulie 1906) — menșevicii au lansat lozınca : „pentru o Dumă ca organ al puterii care să convoace o adunare constituantă“ ; bolșevicii au respins această denaturare liberală a unei lozinci revoluționare. Alegerile pentru Duma a II-a (sfîrșitul anului 1906 și începutul anului 1907) : menșevicii erau pentru „blocuri tehnice“ cu cadeții (iar Plehanov pentru un bloc politic cu platforma : „o Dumă cu depline puteri“) ; bolșevicii erau împotriva blocurilor cu cadeții și cereau desfășurarea în mod de sine stătător a campaniei electorale, admitînd un bloc de stînga. Confrunțați aceste fapte importante din istoria tacticii social-democrate din ultimii doi ani cu principalele divergențe principiale expuse mai sus. Vă veți da imediat seama că analiza teoretică generală făcută de bolșevici este confirmată de cei doi ani de revoluție. Social-democrația a trebuit să meargă împotriva liberalismului trădător, a trebuit „să lovească împreună“ cu trudovicii și narodnicii : Duma a II-a a stabilit definitiv această precumpănire prin cea mai mare parte din votările care au avut loc în Dumă. Bunele intenții ale menșevicilor de a demasca ca pe niște prieteni fățarnici ai poporului pe toți cei care refuză să sprijine lupta revoluționară a proletariatului s-au dovedit a fi intenții cu care s-a pavat infernul blocurilor *politice* cu liberalii, menșevicii mergînd pînă la acceptarea lozincilor lor.

În 1905, pe baza unei analize teoretice, bolșevicii au prezis că problemele centrale ale tacticii social-democra-

ției în revoluția burgheză vor fi problema trădării de către liberali și problema capacității țărănimii de a deveni o forță democratică. Toate divergențele practice care au survenit *ulterior* în legătură cu politica partidului muncitoresc s-au învățat tocmai în jurul acestor probleme. Într-adevăr, din principiile greșite ale tacticii menșevice s-a dezvoltat din punct de vedere istoric politica de dependență față de liberali.

Înainte de Congresul de unificare, ținut la Stockholm în 1906, bolșevicii și menșevicii au formulat două rezoluții între care existau deosebiri radicale cu privire la partidele burgheze. În rezoluția lor, bolșevicii au susținut în întregime ideea fundamentală privitoare la trădarea de către liberali și la dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, numai ilustrând aceste idei prin fapte și evenimente noi, survenite după perioada din octombrie (sciziunea octombriștilor și a cadeților; constituirea Uniunii țărănești și a uniunilor radicale ale intelectualilor etc.). Analizând conținutul de clasă al principalelor tipuri de partide burgheze, bolșevicii au înscris, ca să zicem așa, date concrete în cadrul vechii lor scheme abstracte. În rezoluția lor pentru Congresul de la Stockholm, menșevicii au refuzat să facă o analiză a conținutului de clasă al diferitelor partide, invocând pretextul că acestea nu au un caracter îndeajuns de „stabil”. În esență, aceasta era o eschivare de la un răspuns în fond. Și această eschivare și-a găsit o expresie cât se poate de pregnantă în faptul că menșevicii, care au învins la Congresul de la Stockholm, și-au retras ei singuri rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele burgheze din Rusia. În rezoluția din primăvara anului 1905, menșevicii cer să fie demascați ca prieteni fățarnici ai poporului toți liberalii și democrații care refuză să sprijine lupta revoluționară a proletariatului. În primăvara anului 1906, nu menșevicii, ci bolșevicii vorbesc într-o rezoluție despre *fățarnicia* unui anumit partid liberal, și anume a partidului cadet, în timp ce menșevicii preferă ca această chestiune să rămână deschisă. În primăvara anului 1907, la Congresul de la Londra, menșevismul se demască și mai mult: vechea cerință

ca liberalii și democrații să sprijine lupta revoluționară a proletariatului este cu desăvârșire aruncată peste bord. Rezoluția menșevică (vezi proiectul acestei rezoluții în „Narodnaia Duma“ nr. 12 din 1907 — *un document extrem de important*) preconizează direct și fățiș „combinarea“, adică, în limbaj obișnuit, coordonarea acțiunilor proletariatului cu cele ale democrației burgheze în general !!

Din rău în mai rău. Bune intenții de socialist și o teorie proastă în 1905. Nici o teorie și nici un fel de intenții în 1906. Nici o teorie și o politică fățiș oportunistă în 1907. „Coordonarea“ politicii social-democrate cu cea burghezo-liberală, acesta este ultimul cuvânt al menșevismului. Nici nu putea fi altfel după blocurile cu cadeții, după votul pentru Golovin, după consfăturile neoficiale cu cadeții, după încercările de a scoate dintre revendicările noastre obligatorii confiscarea pământurilor moșierești și după celelalte perle ale politicii menșevice.

La Congresul de la Londra, politica menșevică față de liberalism a suferit un eșec total. Menșevicii nici n-au mai îndrăznit să prezinte prima lor rezoluție, publicată în „Narodnaia Duma“ (nr. 12). Ei au retras-o, n-au mai prezentat-o nici măcar în comisie, care era alcătuită din 15 reprezentanți din partea tuturor celor 5 fracțiuni de la congres (4 bolșevici, 4 menșevici, 2 polonezi, 2 letoni și 3 bundiști). Probabil că nu numai bundiștii, ci și mulți menșevici au respins lozinca „combinării“, a coordonării politicii socialiste cu cea liberală. Menșevicii s-au prezentat în comisie „purificați“ : au întocmit o rezoluție nouă, din care au înlăturat cu totul „combinarea“. În locul „combinării“ au înscris ideea că proletariatul trebuie să folosească celelalte partide în vederea scopurilor sale, ideea că sarcina politică a proletariatului este instaurarea republicii etc. Dar totul a fost în zadar. Prea era limpede pentru toată lumea că acestei haine elegante i s-a dat dinadins acest colorit pestriț pentru a disimula aceeași politică a „combinării“. Concluzia practică a rezoluției era aceeași : „în anumite cazuri, bine determinate, să se încheie acorduri cu aceste partide (și cu liberalii, și cu narodnicii)“. Din cei 15 membri

ai comisiei, numai patru, adică numai menșevicii, au acceptat să ia ca bază de discuție această rezoluție ! O înfrângere mai completă a politicii menșevice ca atare nici nu se putea imagina. Rezoluția bolșevicilor a fost luată ca bază de discuție la congres, iar apoi a fost adoptată în întregime — după ce i s-au adus unele modificări neesențiale — cu 158—163 de voturi contra o sută și ceva (106 într-un caz) și cu 10—20 de abțineri. Dar înainte de a trece la analiza ideilor esențiale ale acestei rezoluții și ale însemnătății pe care o prezintă modificările introduse de menșevici, să ne mai oprim asupra unui episod survenit în timpul discutării rezoluției în comisie și care nu este lipsit de interes.

În comisie au fost prezentate nu două, ci trei proiecte de rezoluții : unul bolșevic, unul menșevic și unul din partea polonezilor. Polonezii erau de acord cu bolșevicii în ceea ce privește ideile principale, dar respingeau tipul nostru de rezoluție, deoarece în rezoluția noastră era analizat fiecare grup de partide în parte. Polonezii erau de părere că aceasta înseamnă literatură ; rezoluția noastră o considerau greoaie. Ei și-au construit proiectul pe formularea concisă a două principii generale ale politicii proletare față de partidele burgheze : 1) separarea proletariatului ca clasă — în numele sarcinilor sale socialiste — de toate celelalte partide, oricât de revoluționare și chiar oricât de hotărât republicane ar fi fost aceste partide ; 2) unirea cu partidele trudovice împotriva absolutismului și împotriva liberalismului trădător.

Incontestabil că în aceste două idei principale ale rezoluției polonezilor este admirabil sesizat însuși miezul problemei. De asemenea este incontestabil că planul de a da proletariatului tuturor naționalităților din Rusia o direcție concisă și precisă, fără a face raționamente „sociologice“ asupra diferitelor tipuri de partide, este o idee atrăgătoare. Totuși, experiența a dovedit că pe baza rezoluției polonezilor congresul acesta nu va izbuti să ajungă la o rezolvare deplină, limpede și precisă a problemei. Pentru a respinge poziția menșevică trebuiau precizate în modul cel mai amănunțit concepțiile pozitive ale social-

democrației asupra diferitelor partide, căci altminteri s-ar fi creat teren pentru confuzii.

În comisie, menșevicii și bundiștii s-au agățat imediat de rezoluția polonezilor tocmai pentru a exploata acest teren. Comisia a acceptat ca bază de discuție proiectul polonezilor cu șapte voturi (4 menșevici, 2 polonezi și 1 bundist) contra șapte (4 bolșevici, 2 letoni și 1 bundist; al 15-lea membru al comisiei s-a abținut sau a lipsit). Apoi comisia s-a apucat să introducă în proiectul polonezilor niște „modificări” care-l denaturau în așa măsură, încât nu mai era de recunoscut. S-a adoptat chiar și o modificare cu privire la inserarea mențiunii că acordurile „tehnice” cu liberalii sînt admisibile. Atunci polonezii, cum era și firesc, și-au retras proiectul mutilat de menșevici. A reieșit că nu numai polonezii, dar nici bundiștii și nici menșevicii n-au fost de acord să se prezinte în fața congresului cu un *asemenea* proiect. Toată munca comisiei a fost o muncă irosită în zadar și congresul a fost nevoit să voteze direct acceptarea proiectului bolșevic ca bază de discuție.

Acum se pune întrebarea: ce însemnătate principială are faptul că congresul a acceptat ca bază de discuție acest proiect? Care sînt punctele esențiale ale tacticii proletare care au determinat congresul să se unească în jurul acestui proiect și să respingă proiectul menșevic?

Dacă citești cu atenție ambele proiecte, îți poți da ușor seama că aceste puncte esențiale sînt în număr de două. În primul rînd, rezoluția bolșevică face o critică socialistă efectivă partidelor neproletare. În al doilea rînd, această rezoluție definește precis tactica proletariatului în actuala revoluție, dînd un conținut pe deplin concret, limpede noțiunii de „conducător” al revoluției și arătînd cu cine putem și trebuie „să lovim împreună”, pe cine să lovim și în ce condiții anume.

Or, păcatul fundamental al rezoluției menșevice constă tocmai în faptul că nu dă nimic din toate acestea și, din pricina acestui gol, lasă ușa larg deschisă oportunistului, adică, în ultimă analiză, înlocuirii politicii social-democrate cu politica liberală. Într-adevăr, priviți critica so-

cialistă pe care menșevicii o fac partidelor neproletare. Această critică se rezumă la următoarea teză : „condițiile social-economice și conjunctura istorică în care se desfășoară această revoluție (adică revoluția noastră) frânează dezvoltarea mișcării burghezo-democratice, generând la un pol lipsa unei hotărâri în luptă și iluzii în ceea ce privește posibilitatea lichidării vechiului regim pe cale pașnică, constituțională, iar la celălalt pol iluziile revoluționarismului mic-burghez și ale utopiilor agrare“.

În primul rând, ni se oferă o rezoluție despre partide în care partidele nu sînt indicate. În al doilea rând, această rezoluție nu face o analiză a conținutului de clasă al diferiților „poli“ ai democrației burgheze. În al treilea rând, în această rezoluție nu găsim nici măcar o aluzie la definirea atitudinii pe care trebuie s-o aibă diferitele clase față de „revoluția noastră“. Făcînd bilanțul tuturor acestor lipsuri, trebuie să spunem că din rezoluția menșevicilor *a dispărut teoria marxistă cu privire la lupta de clasă*.

Nu interesele fundamentale ale diferitelor clase ale societății capitaliste generează diferite tipuri de partide burgheze, nu interesele de clasă generează iluzii despre o cale pașnică sau „tendințe de împăciuire“ la unii și „revoluționarism“ la alții. Nu. Conjunctura istorică și nu știu ce condiții social-economice *frânează dezvoltarea mișcării burghezo-democratice în general*. Reiese că împăciuitorismul capitalului și revoluționarismul țăranului nu rezultă din situația burgheziei și a țărănimii în societatea capitalistă care se eliberează de iobăgism, ci din nu știu ce condiții și din conjunctura întregii „noastre revoluții“ în general. La punctul următor se spune chiar că „aceste tendințe negative care frânează dezvoltarea revoluției“ se manifestă cu o deosebită forță „în actualul moment de acalmie temporară“.

Aceasta nu este o teorie marxistă, ci o teorie liberală, care caută rădăcinile diferitelor tendințe sociale în afara intereselor diferitelor clase. Aceasta nu este rezoluția unor socialiști, ci rezoluția unor cadeți de stînga ; în ea sînt condamnate extremele de la ambii poli, este condamnat

oportunismul cadeților și revoluționarismul narodnicilor, preconizându-se astfel *ceva intermediar* între unii și ceilalți. Fără să vrei te întrebi dacă nu cumva avem de-a face cu niște *socialiști-populiști* care vor să găsească linia de mijloc, linie de aur, între cadeți și socialiștii-revoluționari.

Dacă nu s-ar fi abătut de la teoria luptei de clasă a lui Marx, menșevicii noștri ar fi înțeles că ceea ce explică existența diferitelor tipuri de partide — de o parte partidele liberale, de cealaltă parte partidele narodnice — este deosebirea dintre situația de clasă a burgheziei și cea a țărănimii în lupta împotriva „vechiului regim”. Faptul că diferitele și foarte diferitele partide, grupuri și organizații politice care au apărut în număr atât de mare în cursul revoluției ruse au gravitat întotdeauna și invariabil (cu excepția partidelor reacționare și a partidului proletariatului) tocmai în jurul acestor două tipuri este neîndoielnic și nu mai e nevoie să fie demonstrat. Dacă ne limităm să vorbim despre „cei doi poli” ai uneia și aceleiași mișcări burghezo-democratice, nu facem decât să debităm generalități. Oriunde și oricând se pot constata două „extreme”, doi poli. În orice mișcare socială de oarecare amploare există inevitabil și acești „poli” și o linie de mijloc mai mult sau mai puțin „de aur”. A caracteriza în felul acesta democrația burgheză înseamnă să reducem o teză marxistă la o frază care nu spune nimic, în loc s-o aplicăm la analiza rădăcinilor *de clasă* ale diferitelor tipuri de partide *din Rusia*. La menșevici nu găsim o critică socialistă a partidelor burgheze, căci a ne limita să numim toate partidele neproletare opoziționiste partide burghezo-democratice nu înseamnă nicidecum a face o critică socialistă. Dacă nu arătăm ce interese, ale căror clase și care anume interese predominante în momentul de față determină esența diferitelor partide și a politicii lor înseamnă că în realitate nu aplicăm marxismul, că în realitate eliminăm teoria luptei de clasă. Dacă nu procedăm astfel, cuvântul „burghezo-democratic”, așa cum e folosit de noi, nu este decât expresia platonicească a respectului față de marxism, deoarece folosirea acestui cu-

vînt nu e însoțită de raportarea cutărui sau cutărui tip de liberalism sau de democratism la anumite interese egoiste ale unor anumite pături ale burgheziei. Nu-i de mirare că, văzînd că menșevicii aplică în felul acesta marxismul, liberalii noștri, începînd cu partidul reformelor democratice și cu acela al cadeților și terminînd cu bezzaglavții fără partid de la „Tovarișci“, îmbrățișează cu entuziasm „ideea“ cu privire la caracterul dăunător al extremelor — oportunismul și revoluționarismul — în democrație..., căci aceasta nu este o idee, ci un loc comun plat. Într-adevăr, doar nu *cuvîntul* în sine — „democrație burgheză“ — îi sperie pe liberali! Ceea ce-i sperie este dezvăluirea în fața poporului a faptului că programele și frazele lor liberale se reduc la anumite interese materiale ale unor anumite clase avute. Acesta este esențialul și nu cuvîntul „democrație burgheză“. Nu cel care folosește întotdeauna cuvîntul „democrație burgheză“ ca pe semnul crucii, pentru a se pune la adăpost, aplică teoria luptei de clasă, ci cel care arată în fapt prin ce anume se manifestă caracterul burghez al unui partid oarecare.

Dacă noțiunea de „democrație burgheză“ nu implică decît condamnarea extremelor, adică condamnarea și a oportunismului și a revoluționarismului, aceasta înseamnă că ea coboară învățătura marxistă la nivelul unei fraze liberale de duzină. Pe liberal nu-l înspăimîntă o asemenea folosire a acestei noțiuni, pentru că, repetăm, pe el nu-l sperie *cuvîntul*, ci fapta. El ar putea fi de acord să accepte un termen neplăcut pentru el și cu „iz de marxism“. Dar nici liberalul, nici „intelectualul“ bernsteinizant de la „Tovarișci“ nu va fi de acord să accepte părerea că el, cadetul, exprimă interesele burghezului care trădează cutărui sau cutărui revoluția. Tocmai pentru că, prin felul în care aplică ei marxismul, menșevicii îl coboară la nivelul unei fraze goale, care nu spune nimic și nu obligă la nimic, tocmai de aceea bezzaglavții, alde Prokopovici, Kuskova, cadeții și alții se declară cu trup și suflet pentru sprijinirea menșevismului. Marxismul menșevic este un marxism după calapodul liberalismului burghez.

Așadar, primul păcat fundamental al poziției menșevicilor în problema dată îl constituie faptul că în realitate menșevismul nu face o critică socialistă partidelor neproletare. În realitate, el părăsește terenul teoriei luptei de clasă a lui Marx. Congresul de la Londra a pus capăt acestei denaturări a politicii și a teoriei social-democrate. Al doilea păcat fundamental îl constituie faptul că, în realitate, menșevismul nu recunoaște necesitatea unei politici de sine stătătoare a proletariatului în actuala revoluție, nu indică proletariatului o tactică bine determinată. Evită extremele, oportunismul și revoluționarismul — iată primul precept al menșevismului, precept care rezultă din rezoluția lor. Încheie, de la caz la caz, acorduri cu liberalii și cu democrații — iată al doilea precept. Combină (coordonează) politica ta cu politica liberală și democratică — acesta este al treilea precept exprimat în „Narodnaia Duma” și în rezoluția din acea vreme a menșevicilor. Puteți scoate de aici mențiunea cu privire la preceptul al treilea, puteți să adăugați dezideratul și revendicarea că „politica proletară trebuie să fie independentă”, să adăugați revendicarea republicii (așa cum au făcut menșevicii la Congresul de la Londra), și tot nu veți reuși să înlăturați cel de-al doilea păcat fundamental al menșevismului. Pentru a determina independența politicii proletare nu este de ajuns să înscrii cuvântul „independent” la locul cuvenit și să pomeniți de republică; pentru aceasta trebuie neapărat să *indici precis o cale cu adevărat independentă*. Or, menșevismul nu face acest lucru.

În realitate, dacă privim lucrurile din punctul de vedere al raportului obiectiv dintre clase și forțele sociale, vedem că se dă o luptă între două tendințe: liberalismul tinde să pună capăt revoluției, iar proletariatul tinde să o ducă pînă la capăt. Dacă proletariatul nu-și dă seama de această tendință a liberalismului, dacă nu-și dă seama că sarcina lui este de a duce o luptă directă împotriva liberalismului, dacă nu luptă pentru a elibera țărănimea democratică de sub influența acestuia, *în realitate* politica proletariatului *nu este independentă*. Menșevicii consfințesc tocmai această politică, care în realitate nu este indepen-

dentă : tocmai aceasta este semnificația admitterii acordurilor de la caz la caz fără a determina *linia* acestor acorduri, fără a determina principala linie de demarcație care separă cele două tactici în revoluția noastră. „Acorduri de la caz la caz“, în realitate această formulă disimulează și ideea unui bloc cu cadeții, și ideea unei „Dume cu depline puteri“, și ideea unui guvern responsabil, adică întreaga politică de dependență efectivă a partidului muncitoresc față de liberalism. În actuala conjunctură istorică, nici vorbă nu poate fi de o politică independentă a partidului muncitoresc dacă acest partid nu-și fixează ca sarcină directă lupta pentru a duce revoluția pînă la capăt nu numai împotriva absolutismului, ci și împotriva liberalismului, lupta împotriva liberalismului pentru cîștigarea influenței asupra țărănimii democratice. Conjunctura istorică a revoluției burgheze din Europa la începutul secolului al XX-lea este de așa natură, încît orice altă politică a social-democrațiilor s-ar reduce în fapt la o subordonare față de politica liberală.

Adoptarea de către Congresul de la Londra a rezoluției bolșevice cu privire la partidele neproletare denotă că partidul muncitoresc respinge hotărît orice abateri de la lupta de clasă, că recunoaște în fapt critica socialistă făcută partidelor neproletare și caracterul de sine stătător al sarcinilor revoluționare ale proletariatului în actuala revoluție.

Respingerea amendamentelor propuse de menșevici la rezoluția bolșevică subliniază și mai mult acest lucru.

II

Cînd congresul a luat ca bază de discuție proiectul de rezoluție propus de bolșevici cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, a început să plouă cu amendamente din partea menșevicilor și bundiștilor. În unele declarații de protest prezentate biroului congresului se arăta că numărul total al amendamentelor ajungea la vreo 70 și mai bine. N-am să mă apuc să descriu aici peripețiile luptei pentru încetarea acestei obstrucții care a lăsat cu mult în urmă faimoasele 22 de amendamente propuse de Akimov la Congresul al II-lea¹⁸⁷, n-am să mă apuc să înșir aici

sumedenia de amendamente cu totul neînsemnate și lipsite de conținut. Voi enumera numai *cinci* amendamente, care au avut într-adevăr o extrem de mare însemnătate principială. Iată care sînt aceste amendamente, în ordinea în care au fost discutate la congres.

La punctul al treilea al expunerii de motive a rezoluției noastre se vorbește răsPICAT despre sarcina proletariatului de „a-și îndeplini rolul de conducător în revoluția burghezo-democratică“. Menșevicii au propus următoarele amendamente : să se înlocuiască cuvîntul „conducător“ prin cuvîntul „avangardă“, „detașament de avangardă“ sau prin cuvintele „principalul motor“. Toate aceste amendamente au fost respinse. Ideea că proletariatul trebuie să-și păstreze întregul caracter de clasă de sine stătătoare putea s-o repete ori de cîte ori poșteau, bolșevicii nu aveau nimic împotriva. Dar să slăbești teza cu privire la rolul de *conducător* în revoluție însemna să lași oportunismului ușa deschisă. Proletariatul poate fi „principalul motor“ și într-o revoluție burgheză ciuntită în spirit moșieresc. Poți fi principalul motor al victoriei altei clase și să nu știi să aperi interesele propriei tale clase. Social-democrația revoluționară nu are dreptul să se limiteze la aceasta dacă nu vrea să se trădeze. Ea trebuie să ajute proletariatul să se ridice de la rolul pasiv de principal motor la rolul activ de conducător, de la situația dependentă de luptător pentru o libertate ciuntită la situația cu totul independentă de luptător pentru o libertate deplină, avantajoasă pentru clasa muncitoare. În aceasta, se poate spune, rezidă esența deosebirii dintre tactica oportunistă și tactica revoluționară a social-democrației în revoluția burgheză, în faptul că prima tactică se resemnează să rezerve proletariatului rolul de principal motor, pe cînd a doua tactică urmărește ca proletariatul să-și îndeplinească rolul de conducător și nicidecum numai de „motor“.

Și expresia „detașament de avangardă“ ar fi slăbit teza că proletariatului îi revine sarcina de a conduce celelalte clase democratice sau, în orice caz, ar fi putut fi interpretată ca o astfel de slăbire.

Al doilea amendament : să se elimine din punctul al treilea al părții cu caracter de rezoluție propriu-zisă (caracterizarea partidelor liberale) afirmația cu privire la *înșelarea* micii burghezii democratice de către liberali. În numele marxismului, această afirmație trebuie să fie înlăturată sau modificată, spuneau menșevicii, deoarece nu se face ca un materialist să explice „prin înșelăciunile cuiva” compoziția socială a partidelor. Sofismul acestui raționament prea bătea la ochi pentru ca congresul să se lase prins în capcană. A tăgădui, în numele marxismului, rolul înșelăciunii în politica burgheziei este același lucru cu a tăgădui orice violență în numele „factorului economic”. În felul acesta înțeleg marxismul numai alde David, Vollmar și ceilalți stâlpi ai oportunistului. Iar, în special, a tăgădui sau a încerca să diminuezi rolul înșelăciunii în actuala politică a cadeților față de țărănimea și de mica burghezie din Rusia înseamnă a pune liberalismul într-o lumină mai frumoasă, denaturând faptele în favoarea lui. Căci faptul că cadeții înșală direct pe alegătorii lor țărani și mici burghezi este absolut indiscutabil. Nu este cazul să se vorbească despre înșelarea alegătorilor de către un anumit partid atunci când interesele clasei respective generează anumite iluzii teoretice, adică unele idei înșelătoare (de pildă când interesele țărănimii generează ideea înșelătoare în legătură cu exproprierea pământului moșieresc, de pe urma căreia ei se așteaptă la toate binefacerile). Trebuie însă neapărat să se spună deschis și în auzul tuturor că anumite pături ale poporului sînt înșelate de către reprezentanții lor parlamentari atunci când aceștia le sacrifică interesele lor directe în folosul exploatatorilor (trădează pe țărani moșierilor etc.). Burghezia germană a trădat pe țărani, a scris Marx în 1848 ¹⁸⁸. Dacă în Rusia în 1907 nu vom îndrăzni să spunem acest lucru despre burghezia noastră și despre cadeții noștri, dacă nu vom ști să dovedim acest lucru masei poporului, vom călca în picioare mărețul nume de social-democrați.

Al treilea amendament : tot la punctul 3 să se facă o completare în sensul că sînt admisibile „acorduri tehnice” cu cadeții. Acest amendament a fost respins de congres

prin vot nominal. Noi am declarat că, dacă acest amendament va fi admis, ne vom vedea nevoiți să ne retragem întreaga rezoluție : este dreptul nostru să facem acest lucru dacă ideea principală a rezoluției este denaturată prin amendamente. Noi nu spunem nimic despre interzicerea specială a oricăror acorduri cu cadeții, am declarat noi. Nu este vorba de interzicerea sau de admiterea lor în anumite cazuri, ci de o linie politică generală. Cine va voi să aplice cu bună-credință această rezoluție a congresului nu va încheia acorduri electorale cu cadeții și nu va admite lozinci comune cu ale lor, deși prin aceasta nu se exclude posibilitatea unui „caz“ în care să se voteze în comun în Dumă. Cât despre cei care vor fi de rea-credință în aplicarea acestei rezoluții a congresului, în general, n-are nici un rost să încerci „să-i prinzi“ pe baza unei formulări sau a alteia. Din experiență, întregul nostru partid știe prea bine ce înseamnă pentru menșevicii noștri „acorduri tehnice“ cu liberalii.

Al patrulea amendament : la punctul 4 să se facă o completare în care să se menționeze necesitatea luptei împotriva utopismului agrar și a revoluționarismului narodnicilor ; menșevicii au propus de câteva ori acest amendament, schimbând mereu unele cuvinte din textul amendamentului sau locul unde urma să fie intercalat în rezoluție. Congresul a respins toate aceste amendamente. Dezbaterile în legătură cu aceste amendamente au avut, fără îndoială, o însemnătate principială. Menșevicii au încercat din nou aici ca, sub eticheta marxismului, să strecoare ceva profund ostil marxismului. Fără îndoială că marxismul respinge și utopiile agrare ale narodnicilor, și metodele revoluționarismului mic-burghez. Dacă este așa — argumentau menșevicii — atunci specificați acest lucru aici, în rezoluția voastră. — Să ne fie cu iertare, dragi tovarăși — le-am răspuns noi —, toate acestea au fost spuse în rezoluția noastră exact așa cum trebuie spuse. Iar completarea voastră, independent de ceea ce vreți și gândiți voi, capătă semnificația unei ieșiri împotriva *confiscării* pământului moșieresc. Căci noi n-am uitat că tocmai confiscarea este calificată drept „utopism“ și „revoluționarism“ nu numai de către toți libe-

ralii, ci și de către mulți social-democrați fără partid à la d-l Prokopovici și d-na Kuskova, precum și de către unii social-democrați membri de partid (puțini, din fericire), care au propus și fracțiunii social-democrate din Dumă, și Comitetului Central al partidului să nu insiste în mod ultimativ asupra confiscării.

O rezoluție trebuie să fie scrisă în așa fel, încât să nu poată da loc la confuzii. Ea trebuie să țină seama de toate tendințele politice existente în politica reală și nu de bunele intenții ale unei părți sau alteia a social-democrației (presupunând întotdeauna că intențiile sînt foarte bune). În rezoluția noastră am vorbit în mod clar și răspicat despre „pseudosocialismul“ narodnicilor. Ideologia lor „socialistă“ am numit-o pur și simplu „nebulosă“. Am vorbit despre datoria necondiționată a social-democraților de a lupta împotriva estompării de către narodnici a opoziției de clasă dintre proletar și micul proprietar. Prin aceasta am spus totul, prin aceasta am condamnat elementul într-adevăr utopic al narodnicismului, prin aceasta am condamnat și revoluționarismul mic-burghez „în afara claselor“. Dar nu numai atît. În rezoluția noastră nu ne mulțumim numai să condamnăm și să dezaprobăm, ci arătăm și conținutul pozitiv al acestor partide. „Lupta împotriva proprietății funciare moșierești și împotriva statului iobăgîst“ — iată cum am definit noi acest conținut. Și cine, din pricina luptei împotriva „nebulozității“ socialismului mic-burghez, dă uitării acest conținut, acela nu este marxist. În revoluția actuală acest conținut real are o însemnătate incomparabil mai mare decît visele nebuloase ale narodnicilor despre ziua de mîine. În legătură cu această luptă reală a survenit în prezent un dezacord radical între politica liberală și politica proletară. Din punctul de vedere al politicii liberale, desființarea deplină a proprietății funciare moșierești și a statului iobăgîst este o *utopie și un revoluționarism deșert*: această lichidare este *dezavantajoasă și periculoasă* pentru burghezie. În politica reală din zilele noastre, atacurile împotriva utopismului și a revoluționarismului narodnicilor sînt tocmai expresia acestui interes egoist de clasă al burgheziei și nimic altceva. Dim-

potrivă, politica proletară face o deosebire între utopismul, revoluționarismul și, în general, *caracterul nebulos* al viselelor „egalitare” ale socialismului care se situează în afara claselor, și caracterul *real* al luptei hotărâte împotriva moșierilor și iobăgiștilor. Ceea ce pentru liberali este o utopie dăunătoare considerăm că astăzi prezintă un interes vital pentru proletariat : lichidarea deplină a proprietății funciare moșierești și a statului iobăgist. Pe acest teren trebuie să ducem acum o luptă extrem de îndârjită și nemijlocit practică împotriva liberalismului, o luptă pentru eliberarea țărânimii democratice de sub influența lui.

Amendamentele menșevicilor analizate aici reflectă una dintre greșelile cele mai răspândite ale menșevismului : asemuirea reacționarismului burgheziei în actuala revoluție (adică a reacționarismului în lupta împotriva moșierilor și a absolutismului) cu reacționarismul țărânimii (or, reacționarismul acesteia se referă nu la lupta împotriva moșierilor și a absolutismului, ci la lupta împotriva capitalului, adică nu la sarcinile revoluției actuale, burgheze, ci la sarcinile revoluției viitoare, socialiste). Congresul a respins această greșeală esențială a menșevicilor. Iar din punct de vedere practic această greșeală este foarte importantă, deoarece ea disimula o politică care admite deopotrivă acțiuni comune ale proletariatului și cu liberalii, și cu democrația țărănească.

Ultimul amendament propus de menșevici și care prezintă un interes general se referă tot la punctul 4, și anume la sfârșitul acestuia. Menșevicii au propus ca indicația cu privire la lupta împotriva cadeților să fie scoasă („...să se situeze de partea social-democraților împotriva ultrareacționarilor și cadeților”). Pentru a da acestui amendament, absolut inacceptabil pentru congresul nostru, o *aparență* cât de cât acceptabilă, menșevicii au propus ca aceste cuvinte neplăcute pentru ei să fie înlocuite printr-o indicație referitoare la lupta pentru ducerea revoluției democratice pînă la capăt. Aceasta a fost o încercare sui-generis de „a îndulci pilula”, de a strecura *politica* inacceptabilă pentru bolșevici (de a nu se duce o luptă directă împotriva cadeților), disimulînd-o printr-o *lozincă* deosebit de accep-

tabilă pentru bolșevici. Pavilionul să fie al tău, iar încărcătura să fie a noastră — iată ce spuneau, în fond, prin propunerea lor menșevicii, ca niște adevărați politicieni oportuniști ce sînt.

Această naivă stratagemă militară a menșevicilor a fost, firește, imediat demascată, în rîsetele care s-au auzit de pe băncile bolșevicilor (în biserica din Londra am stat într-adevăr în bănci, așa că în cazul de față această expresie nu are un sens figurat). Și tot de pe aceste bănci s-au auzit niște hohote de rîs homeric, care nu se mai potoleau, și ropote de aplauze ironice atunci cînd, după ce a fost respins amendamentul menșevicilor, un polonez a propus un alt amendament: să se păstreze indicația cu privire la *lupta împotriva cadeților* și totodată să se adauge și mențiunea cu privire la necesitatea luptei pentru ca revoluția să fie dusă pînă la capăt. Congresul a acceptat, desigur, acest amendament. Aplauzele ironice au fost pe deplin meritate de menșevici, care au votat pentru acest amendament („situația obligă“!), după ce în „Otgoloski“ (nr. 5) L. Martov a tunat și a fulgerat împotriva noastră pentru această idee, chipurile, burghezo-republicană, cu privire la ducerea revoluției pînă la capăt.

Stratagama neizbutită a menșevicilor ne-a făcut un foarte bun serviciu, deoarece prin acceptarea acestui amendament congresul a admis ideea extrem de importantă a unei alte rezoluții a noastre pe care n-am propus-o congresului, și anume a rezoluției cu privire la sarcinile de clasă ale proletariatului.

III

Nu trebuie să fixăm actuala noastră atitudine față de cadeți, a spus la congres un menșevic de vază (pare-mi-se Martov), dorind, ca să spunem așa, ca menșevismul, în loc să fugă, să se retragă într-o ordine exemplară. Acum cadeții nu sînt buni de nimic, fie! Dar să nu fixați această apreciere, pentru că s-ar putea ca ei să ne mai fie cîndva de folos.

Prin aceste cuvinte s-a dat o formulare nereușită unei idei esențiale a menșevismului, o idee asupra căreia face să ne oprim în încheierea analizei făcute problemei atitudinii față de partidele burgheze. Această formulare este nereușită deoarece o rezoluție care arată rădăcinile de clasă ale politiciii contrarevoluționare actuale, de astăzi, nu exclude nicidecum posibilitatea de a face uz de tot ce poate „fi de folos”. Aici ideea esențială este că, dacă acum cadeții n-au justificat încrederea menșevicilor, a fost o vreme când au justificat-o.

Această idee este greșită. Cadeții n-au justificat niciodată încrederea pe care le-au arătat-o menșevicii. Pentru a ne convinge de acest lucru este suficient să comparăm perioada de avânt maxim al revoluției noastre — octombrie-decembrie 1905 — cu perioada actuală, perioadă, se poate spune, de declin maxim. Nici în perioada de avânt maxim și nici în perioada de declin maxim cadeții n-au justificat încrederea menșevicilor, nu au confirmat tactica lor, ci au zădărnicit-o prin comportarea lor. În perioada de avânt, menșevicii înșiși au dus o luptă activă împotriva liberalilor (amintiți-vă de „Nacealo”), iar în prezent este cât se poate de limpede că votările din Duma a II-a în totalitatea lor pledează în favoarea unei politici a „blocurilor de stînga” și împotriva politicii de sprijinire a cadeților.

Perioada dintre avântul maxim și declinul maxim al revoluției noastre va trebui să fie caracterizată de viitorul istoriograf al social-democrației din Rusia ca o perioadă de oscilări. Social-democrația, în persoana menșevicilor, a oscilat în această perioadă în direcția liberalismului. Anul controverselor (sfîrșitul anului 1904—sfîrșitul anului 1905) a fost un an în care s-au conturat istoricește problemele controversate și aprecierea generală a acestor probleme. Perioada de un an și jumătate a revoluției (de la sfîrșitul anului 1905 pînă la jumătatea anului 1907) a constituit un examen practic la care au fost supuse aceste probleme controversate în domeniul politicii practice. Acest examen a arătat în practică că politica de sprijinire a liberalismului a suferit un fiasco total și a avut ca rezultat recunoașterea faptului că singura politică revoluționară a proletariatului

În revoluția burgheză este : să lupte pentru a duce revoluția pînă la capăt, alăturîndu-și țărănimea democratică împotriva liberalismului trădător.

Ar fi riscant să spunem că Congresul de la Londra a pus capăt acestei perioade de oscilări ale social-democrației în direcția liberalismului. Dar în orice caz a constituit un început serios de lichidare a oscilărilor.

P.S. Presa burgheză folosește din plin tăcerea silită a social-democrației și „semilegalitatea“ Congresului de la Londra pentru a debita verzi și uscate pe seama bolșevicilor ca pe seama unor morți. Desigur că noi, nedispunînd de un cotidian, nici nu ne putem gîndi să ținem pasul cu ziarul fără partid „Tovariști“, unde fostul social-democrat, A. Bram, precum și d-l Iurii Pereiaslavski și tutti quanti * au pornit un adevărat cancan ; bine că nu există procese verbale și se poate minți fără teamă de consecințe. În articolele acestor A. Bram, Pereiaslavski & Co. nu găsești nimic altceva decît obișnuita furie răutăcioasă a intelectualiilor burghezi fără partid, așa că este destul să aduci vorba despre aceste articole pentru ca ele să fie întîmpinate cu disprețul pe care-l merită. Altceva este însă convorbirea cu d-l Struve, care a fost redată de „Birjevka“¹⁸⁹ și care pînă în prezent nu a fost, pare-se, dezmințită. În afară de dispreț ea merită și interes științific pentru acest... exemplar. Atracția pe care octombriștii o exercitau asupra lui și ura lui împotriva celor de stînga este o expresie cu adevărat clasică a tendințelor imanente ale liberalismului. D-l Struve confirmă zvonul care a circulat de mult în legătură cu contribuția sa la alegerea unui octombrist în birou (în biroul Dumei) și că în general a dus tratative și a avut confătuiri cu octombriștii. El este pentru unirea cu octombriștii ! Vă mulțumim, domnule Struve ; ați confirmat în modul cel mai convingător cele scrise încă în toamna trecută de „Proletarii“ (nr. 5 : „O încercare de clasificare a partidelor politice din Rusia“) despre octombriști și ca-

deți ! * D-l Struve își dă seama de neputința *intelectualității* burgheze și vrea să mute centrul de greutate al liberalismului mai aproape de *clasele avute*. O înțelegere între coroană și liberalii de tip cadet nu se poate realiza, atunci jos cadeții, măcar cu „liberalii“ de tip octombrist să se realizeze această înțelegere. Aceasta înseamnă consecvență. Și nouă ne convine, acest lucru este avantajos, deoarece clarifică și precizează situația. O Dumă nouă, moșierească. O nouă lege electorală, care face o delimitare foarte categorică, a cărei precizie nu lasă nimic de dorit, între elementele sigure — moșierii și așii burgheziei — și cele nesigure — țărani, mica burghezie de la orașe și muncitorii. Un curent nou în liberalism : lupta d-lui Struve împotriva „politicii aventuriste a celor de stînga“, împotriva „*exploatării*“ de către aceștia „*a instinctelor sociale tenebroase !*“ („*instincte sociale*“ este o expresie agramată, dar cu atît mai pregnantă datorită caracterului ei agramat. Scrierile d-lui Struve vor fi, probabil, cu atît mai agramate și mai limpezi, cu cît acest domn se va apropia mai mult de Uniunea poporului rus, de care nu mai e departe) *ale masei țărănești înapoiate*“.

Da, acest lucru nu este întîmplător. Ca partid al intelectualilor, liberalismul burghez este neputincios. El este neputincios dacă nu luptă împotriva țărănimii revoluționare (a „*instinctelor sociale tenebroase*“). El este neputincios dacă nu se află într-o strînsă alianță cu sacul de bani, cu masa moșierilor, cu fabricanții... *cu octombriștii*. Ce-i drept e drept. Noi le-am spus de mult cadeților : „ce faci fă mai curînd“. Cine este pentru o înțelegere cu coroana să treacă de partea octombriștilor, a Stolîpinilor, a Uniunii poporului rus.

Cine este pentru popor să urmeze social-democrația, singura care a dus și duce o luptă necruțătoare împotriva influenței liberalismului asupra trudovicilor.

Unii își închipuiau că tocmai politica menșevică era în măsură să-i scindeze pe cadeți ! Naivă iluzie ! Numai poli-

* Vezi Opere complete, vol. 14. Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 21—27. — Nota red.

tica blocurilor de stînga, dusă de social-democrația revoluționară, i-a scindat și-i va scinda pe cadeți. Numai această politică va grăbi inevitabilul proces de delimitare: liberalii burghezi vor trece de partea octombriștilor, democrații burghezi de partea trudovicilor. Social-democrația îi va sili și pe viitor pe aceștia din urmă, așa cum a făcut și pînă acum, să aleagă între democratismul proletar consecvent și liberalism.

Cu curaj înainte, politicieni à la Struve !

Publicat în 1907 în culegerea :
„Bilanțul Congresului de la Londra
al P.M.S.D.R.”, Petersburg
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în culegere

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(Februarie — iunie 1907)

RAPORT CU PRIVIRE LA MOMENTUL ACTUAL ȘI LA SARCINILE PARTIDULUI

În martie 1907, la vila „Vaza” din Kuokkala (Finlanda), în cadrul unei consfătuiri de instructaj a bolșevicilor care plecau pe teren pentru a organiza alegerile de delegați la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R., V. I. Lenin a prezentat un raport cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului. În amintirile lui A. G. Șlihter, delegat la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. (vezi „Komsomolskaia Pravda”, 1937, nr. 107 din 12 mai, pag. 3), și ale lui P. I. Lebedev-Poleanski (Valerian Poleanski) se găsesc date cu privire la raportul lui Lenin. După cum comunică Lebedev-Poleanski, în raportul său, care a durat mai bine de o oră, Lenin a vorbit despre alegerile pentru Duma de stat, despre acordurile electorale, a criticat „Platforma tactică pentru apropiatul congres, elaborată de Martov, Dan, Starover, Martînov ș. a. cu participarea unui grup de menșevici-practicieni”, apărută chiar atunci („Despre Lenin. Amintiri”, vol. II, Moscova, [1925], pag. 105—110). În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se află un exemplar al foii volante „Platforma tactică...” cu sublinieri, note marginale și o însemnare în legătură cu această publicație, făcute de Lenin.

SCRISORI CĂTRE P. G. DAUGE

P. G. Dauge vorbește despre aceste scrisori în amintirile sale despre V. I. Lenin. Într-una din ele, scrisă înainte de 6 (19) aprilie 1907, Lenin îi scria lui Dauge în legătură cu prefața sa la broșura socialistului american Ernest Untermann, „Antonio Labriola și Joseph Dietzgen. Studiu comparativ despre materialismul istoric și materialismul monist” (Petersburg, 1907). În afară de aceasta, P. G. Dauge arată că, în perioada editării cărții „Scrisorile lui J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx ș. a. către F. A. Sorge ș.a.” (1907), el a întreținut corespondență cu Lenin, care scria o prefață la această carte (vezi „Despre Lenin. Amintirile revoluționarilor din Letonia”, Riga, 1959, pag. 59—60).

TELEGRAMĂ CĂTRE PREȘEDINTELE PARTIDULUI MUNCITORESC NORVEGIAN LA OSLO

Telegrama a fost trimisă de V. I. Lenin între 21 și 28 aprilie (4 și 11 mai) 1907 din Malmö (Suedia) lui Oscar Nissen, președintele Partidului muncitoresc din Norvegia. În această telegramă, Lenin întreba dacă există posibilitatea de a se ține în Norvegia Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Nissen s-a adresat ministrului afacerilor externe al Norvegiei. Guvernul norvegian a răspuns printr-un refuz. Date cu privire la telegrama lui Lenin găsim la A. Egede-Nissen (vezi Adam Egede-Nissen, „Et liv i strid“ („Viața în luptă“), Oslo, [1945], pag. 107).

CUVINTARI ȚINUTE LA ȘEDINȚELE FRAȚIUNII BOLȘEVICE DE LA CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R.

Despre cuvântările ținute de V. I. Lenin la ședințele fracțiunii bolșevice se vorbește în amintirile bolșevicilor K. D. Gandurin, N. S. Karjanski ș.a., delegați la Congresul al V-lea al partidului. În amintirile lui K. D. Gandurin se găsesc date cu privire la cuvântările rostite de V. I. Lenin (între 21 și 28 aprilie (4 și 11 mai) 1907) la o ședință în legătură cu problema drujinelor de luptă ținută de delegații bolșevici la Copenhaga. Gandurin vorbește și despre cuvântările ținute de Lenin în cadrul ședințelor fracțiunii bolșevice de la Londra, ce-i drept, fără a indica în mod concret la care ședințe anume și în care probleme concrete a vorbit (vezi K. Gandurin, „Episoade din ilegalitate (Amintirile unui vechi bolșevic)“, [Ivanovo], 1941, pag. 123, 139—140). N. S. Karjanski vorbește despre cuvântarea rostită de V. I. Lenin, în problema repartizării forțelor la congres, la ședința fracțiunii bolșevice care a avut loc în seara zilei de 30 aprilie (13 mai) 1907, după prima ședință a congresului („Amintiri despre V. I. Lenin“, partea 1, E.S.P.L.P. 1957, pag. 425—426).

REFERAT DESPRE CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R.

La sfârșitul lunii mai, nu mai târziu de 3 (16) iunie 1907, la Terioki (Finlanda), V. I. Lenin a ținut un referat despre Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. în fața muncitorilor sosiți de la Petersburg (vezi N. K. Krupskaja, „Amintiri despre Lenin“, Moscova, 1957, pag. 126).

LISTA PUBLICAȚIILOR
LA A CĂROR REDACTARE A
PARTICIPAT V. I. LENIN

ZIARUL „NOVII LUCI“

Nr. 1 — 20 februarie 1907	Nr. 5 — 24 februarie 1907
Nr. 2 — 21 februarie 1907	Nr. 6 — 25 februarie 1907
Nr. 3 — 22 februarie 1907	Nr. 7 — 27 februarie 1907
Nr. 4 — 23 februarie 1907	

ZIARUL „PROLETARII“

- Nr. 14 — 4 martie 1907
Nr. 15 — 25 martie 1907
Nr. 16 — 2 mai 1907

ZIARUL „NAȘE EHO“

Nr. 1 — 25 martie 1907	Nr. 8 — 3 aprilie 1907
Nr. 2 — 27 martie 1907	Nr. 9 — 4 aprilie 1907
Nr. 3 — 28 martie 1907	Nr. 10 — 5 aprilie 1907
Nr. 4 — 29 martie 1907	Nr. 11 — 6 aprilie 1907
Nr. 5 — 30 martie 1907	Nr. 12 — 7 aprilie 1907
Nr. 6 — 31 martie 1907	Nr. 13 — 8 aprilie 1907
Nr. 7 — 1 aprilie 1907	Nr. 14 — 10 aprilie 1907
-

LISTA DE LUCRĂRI CARE S-AR PUTEA
SĂ FIE ALE LUI V. I. LENIN

„CADEȚII ÎN OFENSIVĂ“

Articolul „Cadeții în ofensivă“ a apărut ca editorial în nr. 3 al ziarului „Novii Luci“ din 22 februarie 1907.

Prin temă și conținut, el se apropie mult de articolele „Un prim pas important“ și „Organizatorii sciziunii despre viitoarea sciziune“, consacrate începutului activității fracțiunii social-democrate din Duma a II-a de stat și criticii tacticii oportuniste a menșevicilor. Ca exemplu de tactică oportunistă, Lenin invocă scrutinul pentru alegerea prezidiului Dumei. În articolul „Un prim pas important“, Lenin scria : „Alegerea prezidului nu este o chestiune neînsemnată. Este un prim pas, după care vor urma alții“ (volumul de față, pag. 34). În articolul „Cadeții în ofensivă“ e continuată aceeași idee : „Voi ne-ați urmat — spun cadeții celor de stînga —, asta e bine... Dar trebuie să priviți acest pas ca fiind un prim pas, și numai primul pas este greu de făcut“. În articolul „Organizatorii sciziunii despre viitoarea sciziune“, Lenin se referă direct la articolul „Cadeții în ofensivă“ : „Steagul roșu al proletariatului a tremurat în mâinile fracțiunii social-democrate din Dumă“, am scris noi alaltăieri“ (volumul de față, pag. 56). În articolul „Cadeții în ofensivă“ găsim întocmai fraza de mai sus : „Steagul roșu al proletariatului a tremurat în mâinile fracțiunii social-democrate din Dumă“.

ADNOTĂRI

1 „Proiectele de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.“ au fost publicate în ziarul „Proletarii“ nr. 14 din 4 martie 1907 cu următoarea introducere din partea redacției : „În zilele de 15—18 februarie 1907, adunarea reprezentanților Comitetului din Petersburg, ai Comitetului din Moscova, ai Comitetului districtual Moscova, ai Biroului regional al regiunii industriale centrale și ai redacției ziarului «Proletarii» a elaborat următoarele proiecte de rezoluții pentru congres pentru a servi ca materiale pentru o discuție de partid și pentru pregătirea congresului în unele probleme tactice dintre cele mai importante“. Procesele-verbale ale acestei adunări nu s-au păstrat.

„Proiectele de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.“ au fost publicate (parțial) la 25 și 27 februarie 1907 în ziarul bolșevic legal „Novii Luci“ nr. 6 și 7, precum și în culegerea bolșevică „Probleme de tactică“ (vol. II), apărută în aprilie 1907. Tot atunci „Proiectele de rezoluții“ au fost reproduse parțial de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R., cu unele modificări de redactare.

„Proletarii“ — ziar ilegal bolșevic. A apărut de la 21 august (3 septembrie) 1906 pînă la 28 noiembrie (11 decembrie) 1909, sub redacția lui V. I. Lenin ; au apărut 50 de numere. La munca redacțională au participat activ M. F. Vladimirski, V. V. Vorovski, I. F. Dubrovinski, A. V. Lunacearski ; de munca tehnică a editării ziarului s-au ocupat A. G. Șlihter, E. S. Șlihter ș.a. Primele 20 de numere au fost pregătite pentru tipar și culese la Vîborg (ziarul se tipărea la Petersburg de pe matritele primite de la Vîborg ; din motive conspirative, ca loc de apariție era menționată Moscova). Dat fiind că editarea unui organ ilegal în Rusia devenise cît se poate de dificilă, în urma unei hotărîri a Comitetului din Petersburg și a Comitetului din Moscova ale P.M.S.D.R., redacția a trecut la editarea ziarului în străinătate (nr. 21—40 au apărut la Geneva, iar nr. 41—50 la Paris).

Nr. 1—2 ale ziarului „Proletarii“ au apărut sub titlul de organ al Comitetului din Petersburg și al Comitetului din Mos-

cova ale P.M.S.D.R. ; nr. 3—4 ca organ al Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R., al Comitetului din Petersburg și al Comitetului districtual Moscova ; nr. 5—11 ca organ al Comitetelor din Moscova și din Petersburg ale P.M.S.D.R., al Comitetului districtual Moscova, al Comitetelor din Perm și din Kursk ale P.M.S.D.R. ; nr. 12—20 ca organ al Comitetelor din Moscova și din Petersburg ale P.M.S.D.R., al Comitetului districtual Moscova și al Comitetelor din Perm, Kursk și Kazan ale P.M.S.D.R. ; începînd cu nr. 21 (din momentul mutării redacției în străinătate) și pînă la ultimul număr, a apărut din nou ca organ al Comitetelor din Moscova și din Petersburg ale P.M.S.D.R.

Ziarul „Proletarii“ a fost, de fapt, Organul Central al bolșevicilor. Toată activitatea principală din cadrul redacției ziarului „Proletarii“ a fost dusă de Lenin. De cele mai multe ori, el publica cîteva articole în același număr. În ziarul „Proletarii“ au fost publicate peste 100 de articole și note scrise de Lenin în legătură cu principalele probleme ale luptei revoluționare a clasei muncitoare. În ziar erau tratate pe larg probleme generale de politică și de tactică, se publicau dări de seamă cu privire la activitatea C.C. al P.M.S.D.R., hotărîri ale conferințelor și plenarelor C.C., scrisori ale C.C. referitoare la diferite probleme ale activității partidului, precum și o serie de alte documente. În suplimentul la nr. 46 al ziarului a fost publicată înștiințarea cu privire la consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“, precum și rezoluțiile acestei consfătuiri, care a avut loc la Paris între 8 și 17 (21 și 30) iunie 1909. Ziarul a întreținut strînse legături cu organizațiile de partid locale.

În anii reacțiunii stolîpiniste, „Proletarii“ a jucat un rol important în menținerea și în consolidarea organizațiilor bolșevice, în lupta împotriva lichidatorilor, otzoviștilor, ultimatiștilor și ziditorilor de dumnezeu. La plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910, menșevicii, cu ajutorul împăciuitoriștilor, au reușit să impună adoptarea unei hotărîri prin care, sub pretextul luptei împotriva fracționismului, ziarul „Proletarii“ a fost obligat să-și înceteze apariția. — 1.

- 2 *Duma I de stat* (așa-numita Dumă a lui Witte) a fost convocată la 27 aprilie (10 mai) 1906, în baza legii întocmite de președintele Consiliului de Miniștri, S. I. Witte.

Greva generală din octombrie (1905) din Rusia l-a silit pe țar să dea manifestul din 17 octombrie, în care se anunța convocarea unei Dume de stat cu funcții legislative, spre deosebire de Duma consultativă a lui Bulîghin, care fusese măturată de revoluție. Guvernul țarist urmărea ca prin convocarea unei Dume noi să scindeze și să slăbească mișcarea revoluționară, să îndrumeze dezvoltarea țării pe calea pașnică a monarhiei constituționale. Făgăduind să instaureze un regim constituțional, guvernul a căutat totodată să dea Dumei de stat o formă de organizare care să-i asigure componența dorită de el. În acest scop au fost

promulgate legea din 11 (24) decembrie 1905 cu privire la alegerile pentru Dumă și legea din 20 februarie (5 martie) 1906, care a transformat Consiliul de stat dintr-un organ consultativ pe lângă țar într-o cameră legislativă cu dreptul de a aproba sau a respinge proiectele de legi adoptate de Duma de stat. La 23 aprilie (6 mai) 1906 au fost publicate „Legile fundamentale ale statului“, sancționate de Nicolae al II-lea, care prevedeau scoaterea din competența Dumei a celor mai importante probleme ale politicii statului.

Alegerile pentru Duma I de stat au avut loc în februarie-martie 1906. Bolșevicii au proclamat boicotarea alegerilor. Boicotul a subminat considerabil autoritatea Dumei de stat și a zdruncinat în unele părți ale populației încrederea în Dumă, dar n-a reușit să zădărnicească alegerile. Principala cauză a eșuării boicotului a fost lipsa unui avânt revoluționar de masă care să fi putut zădărnici convocarea Dumei. Directivele dezorganizatoare ale menșevicilor și iluziile constituționaliste ale țăranilor au contribuit și ele la eșecul boicotului. Când Duma s-a întrunit totuși, Lenin a arătat că ea trebuie să fie folosită în scopul agitației și propagandei revoluționare, în scopul demascării Dumei ca o falsificare grosolană a reprezentanței naționale.

În Duma I de stat au fost aleși 478 de deputați, dintre care : 179 cadeți, 63 autonomiști (membri ai kolo-ului polonez, ai grupurilor burghezo-naționaliste ucrainean, eșton, leton, lituanian și ai altor grupări similare), 16 octombriști, 105 deputați fără partid, 97 trudovici și 18 social-democrați. Așadar, în această Dumă mai bine de o treime din mandate aparțineau cadeților.

Printre problemele dezbătute în ședințele Dumei I de stat au figurat problema inviolabilității persoanei, a desființării pedepsei cu moartea, a libertății conștiinței și a întrunirilor, a egalității în drepturi a tuturor cetățenilor etc. Dar proiectele de lege depuse, în special de către cadeți, în legătură cu aceste probleme erau în fond „proiecte de legi draconice îndreptate împotriva libertății cuvântului, împotriva libertății întrunirilor și împotriva altor lucruri bune“ (V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 282). Un loc central în dezbaterile din Duma de stat l-a ocupat problema agrară. Pe biroul Dumei au fost depuse două programe agrare principale : proiectul de lege al cadeților, semnat de 42 de deputați, și proiectul de lege al trudovicilor, cunoscut sub denumirea de „proiectul celor 104“. În opoziție cu trudovicii, cadeții voiau să mențină proprietatea moșierească, admitând exproprierea numai cu „o justă despăgubire“ și numai pentru pământurile moșierești care erau cultivate în cea mai mare parte cu inventarul țăranilor sau care erau date în arendă.

Deși a fost slabă și a adoptat hotărâri inconsecvente, Duma I de stat nu a justificat speranțele guvernului. La 8 (21) iulie 1906 a fost dizolvată de guvernul țarist. — 3.

3 *Cadeții* — membrii partidului constituțional-democrat, principalul partid al burgheziei monarhiste-liberale din Rusia. Partidul cadeților a fost creat în octombrie 1905; din rândurile lui făceau parte reprezentanți ai burgheziei, moșieri care activau în zemstve și intelectuali burghezi. Printre fruntașii acestui partid se numărau: P. N. Miliukov, S. A. Muromțev, V. A. Maklakov, A. I. Șingarev, P. B. Struve, F. I. Rodicev și alții. Pentru a înșela masele muncitoare, cadeții și-au luat denumirea falsă de „partid al libertății poporului”; în realitate ei nu formulau decât revendicarea unei monarhii constituționale. Cadeții considerau că principalul lor obiectiv este lupta împotriva mișcării revoluționare și voiau să împartă puterea cu țarul și cu moșierii iobăgiști. În anii primului război mondial, ei au sprijinit în mod activ politica externă hrăpăreață a guvernului țarist. În perioada revoluției burghezo-democratice din februarie s-au străduit să salveze monarhia. Deținând posturile-cheie în Guvernul provizoriu burghez, cadeții au promovat o politică antipopulară, contra-revoluționară, pusă în slujba imperialiștilor anglo-franco-americani. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cadeții s-au manifestat ca dușmani neîmpăcați ai Puterii sovietice, au participat activ la toate acțiunile contrarevoluționare armate și la toate campaniile militare ale intervenționiștilor. Emigrând din țară după înfrîngerea intervenționiștilor și a albgardiștilor, ei au continuat să desfășoare în străinătate o acrivitate contra-revoluționară antisovietică. — 3.

4 „*Uniunea poporului rus*” — organizație monarhistă ultrareacționară, pogromistă; a fost creată în octombrie 1905, la Petersburg, în vederea luptei împotriva mișcării revoluționare. Această „Uniune” grupa în rândurile sale moșieri reacționari, mari proprietari de imobile, comercianți, funcționari de poliție, clerici, mici-burghezi de la oraș, chiaburi, elemente declasate și certate cu legea. În fruntea ei se aflau V. A. Bobrinski, A. I. Dubrovin, P. A. Krușevan, N. E. Markov II, V. M. Purișkevici și alții. Organele ei de presă erau ziarele „Russkoe Znamea”, „Obiedinenie” și „Groză”. Secții ale „Uniunii” au fost înființate în multe orașe din Rusia.

„Uniunea poporului rus” se situa pe poziția menținerii neștirbite a absolutismului țarist, a gospodăriei moșierești semi-feudale și a privilegiilor nobilimii. În programul ei figura lozincă „ortodoxie, autocrație, naționalism”, care era lozincă monarhiștilor naționaliști de pe vremea iobăgiei. În lupta împotriva revoluției, principala metodă de luptă a „Uniunii” o constituiau pogromurile și asasinatele. Cu concursul și cu îngăduința poliției, membrii ei schingiuiau în bătăi în văzul lumii și ucideau fără a fi pedepsiți, mișelește, pe muncitorii revoluționari și pe reprezentanții înaintați ai intelectualității cu vederi democratice, spărgeau mitinguri și trăgeau în participanți, organizau pogromuri împotriva evreilor, duceau o furibundă campanie de ațitare împotriva naționalităților neruse.

După dizolvarea Dumei a II-a, „Uniunea“ s-a scindat în două organizații : „Oastea Arhanghelului Mihail“, în frunte cu Purișkevici, care se pronunța pentru folosirea Dumei a II-a în scopuri contrarevoluționare, și „Uniunea poporului rus“, în frunte cu Dubrovîn, care continua să aplice tactica terorii fățișe. Ambele organizații pogromiste au fost lichidate în timpul revoluției burghezo-democratice din februarie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie, foștii membri ai acestor organizații au participat activ la rebeliunile și la comploturile contrarevoluționare împotriva Puterii sovietice. — 4.

- 5 *Consiliul nobilimii unite* — organizație contrarevoluționară a moșierilor iobăgiști ; a fost constituită în mai 1906, la primul congres al împuterniciților asociațiilor guberniale ale nobilimii, și a ființat pînă în octombrie 1917. Principalul scop pe care și-l propunea această organizație era apărarea regimului absolutist, a marii proprietăți funciare moșierești și a privilegiilor nobilimii. În fruntea Consiliului nobilimii unite se aflau contele A. A. Bobrinski, prințul N. F. Kasatkin-Rostovski, contele D. A. Olsufiev, V. M. Purișkevici și alții. Lenin denumea Consiliul nobilimii unite „consiliul iobăgiștilor uniți“. Consiliul nobilimii unite a devenit de fapt organ semigubernamental, care dicta guvernului măsurile legislative menite să apere interesele iobăgiștilor. Un număr însemnat de membri ai Consiliului nobilimii unite făceau parte din Consiliul de stat și din centrele conducătoare ale organizațiilor ultrareacționare. — 4.
- 6 „*Uniunea 17 octombrie*“ (partidul octombriștilor) a fost creată în Rusia după publicarea manifestului dat de țar la 17 octombrie 1905. Era un partid contrarevoluționar care reprezenta și apăra interesele marii burghezii și ale moșierilor cu moșii exploatare pe baze capitaliste ; în fruntea acestui partid se aflau A. I. Gucikov, cunoscut industriaș și proprietar de imobile din Moscova, și M. V. Rodzeanko, mare moșier. Octombriștii au sprijinit pe deplin politica internă și externă a guvernului țarist. — 5.
- 7 *Partidul comercianților și industriașilor* — partid contrarevoluționar al marilor capitaliști ; a fost creat la Moscova de către marii capitaliști : G. A. Krestovnikov, V. P. Reabușinskî etc., după publicarea manifestului din 17 (30) octombrie 1905. Declarîndu-se partizan al manifestului din 17 (30) octombrie, partidul cerea instaurarea unei cîrmuri de mîna forte pentru înăbușirea mișcării revoluționare, se ridica împotriva convocării adunării constituante, împotriva naționalizării pămîntului, a introducerii zilei de muncă de 8 ore și a libertății grevelor. În alegerile pentru Duma I de stat a încheiat un bloc cu octombriștii. La sfîrșitul anului 1906, partidul comercianților și industriașilor s-a destrămat, iar cei mai mulți dintre membrii săi au intrat în „Uniunea 17 octombrie“. — 5.

- 8 *Partidul „înnoirii pașnice“* — organizație monarhistă-constituționalistă a marii burghezii și a moșierilor, constituită definitiv în 1906, după dizolvarea Dumei I de stat. Acest partid grupa în rândurile sale octombriști „de stînga” și cadeți de dreapta. Liderii partidului „înnoirii pașnice” au fost: P. A. Heiden, N. N. Lvov, P. P. Reabușinski, M. A. Stahovici, E. N. și G. N. Trubețkoi, D. N. Șipov și alții. Prin programul său, acest partid se apropia foarte mult de octombriști. El apăra interesele burgheziei Industriale și ale moșierilor cu moșii exploatare pe baze capitaliste. Lenin numea partidul „înnoirii pașnice” „partidul jefuirii pașnice”, deoarece activitatea lui era îndreptată spre „asigurarea unei apărări cît mai temeinice, mai viclene, mai iscusite, mai solide pe dinăuntru și mai invizibile pe din afară a drepturilor nobilei boierimi ruse asupra singelui și sudorii milioanele de «mujici»...” (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 42). În Duma a III-a de stat, partidul „înnoirii pașnice” s-a aliat cu așa-numitul partid al „reformelor democratice”, formînd împreună fracțiunea „progresistă”. — 5.
- 9 „*Socialiștii-populiști*” (enesii) — membri ai Partidului socialist-populist al muncii, partid mic-burghez, care s-a desprins din aripa de dreapta a partidului socialiștilor-revoluționari (eserii) în 1906. Ei erau exponenții intereselor chiaburimii, susțineau naționalizarea parțială a pămîntului cu răscumpărarea lui de la moșieri și repartizarea lui între țărani după așa-numita normă de muncă. Socialiștii-populiști erau pentru blocul cu cadeții. Lenin i-a denumit „social-cadeți”, „oportuniști mic-burghezi”, „menșevici eseriști” care oscilează între cadeți și eseri, subliniind că acest partid „se deosebește prea puțin de cadeți, deoarece șterge din program atît republica cît și trecerea întregului pămînt în mâinile țărănimii” (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 24). În fruntea partidului se aflau A. V. Peșehonov, N. F. Annenski, V. A. Meakotin și alții. După revoluția burghezo-democratică din februarie, partidul socialiștilor-populiști a fuzionat cu trudovicii, a acordat un sprijin susținut activității guvernului provizoriu burghez, trimițîndu-și reprezentanți în acest guvern. După Revoluția Socialistă din Octombrie, enesii au participat la comploturile contrarevoluționare și la acțiunile armate împotriva Puterii sovietice. Partidul socialiștilor-populiști și-a încetat existența în perioada războiului civil. — 6.
- 10 *Grupul trudovic* (trudovicii) — grup de democrați mic-burghezi în Dumele de stat din Rusia, format din țărani și intelectuali de orientare narodnică. Fracțiunea trudovicilor s-a constituit în aprilie 1906, fiind formată din deputații țărănilor în Duma I de stat. Trudovicii cereau desființarea tuturor îngrădirilor feudale și naționale, democratizarea administrației zemstvelor și administrației orașelor, introducerea votului universal în alegerile pentru

Duma de stat. Programul agrar al trudovicilor avea ca punct de plecare principiile narodniciste de folosire egalitară a pământului : crearea unui fond funciar al întregului popor, care să fie alcătuit din pământurile statului, pământurile domeniiale, pământurile coroanei, pământurile mănăstirești și cele ale proprietarilor funciari dacă întinderea proprietății depășea norma de muncă stabilită ; pentru pământurile proprietarilor funciari care urmau să intre în fondul funciar se prevedea acordarea de despăgubiri. V. I. Lenin arăta că trudovicul tipic este țărănul căruia „nu-i este străină tendința de a cădea la învoială cu monarhia, de a se potoli pe peticul *săm* de pământ în cadrul orînduirii burgheze, dar în momentul de față principalele sale forțe sînt angajate în lupta împotriva moșierilor pentru pământ, în lupta împotriva statului feudal pentru democrație“ (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 25).

În cadrul Dumei de stat, trudovicii au oscilat între cadeți și social-democrați. Aceste oscilări erau determinate de însăși natura lor de clasă de mici proprietari. Dat fiind însă că ei reprezentau totuși masele țărănești, în Dumă bolșevicii au promovat o tactică de înțelegere cu trudovicii în unele probleme, pentru a putea duce în comun lupta împotriva cadeților și absolutismului țarist. În 1917 Grupul trudovic s-a contopit cu partidul „socialiștilor-populiști“ și a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie, trudovicii au trecut de partea contrarevoluției burgheze. — 6.

- 11 *Socialiștii-revoluționari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia ; a luat ființă la sfîrșitul anului 1901—începutul anului 1902, prin fuzionarea mai multor grupuri și cercuri narodnice („Uniunea socialiștilor-revoluționari“, „Partidul socialiștilor-revoluționari“ ș.a.). Organele lui de presă oficiale au fost ziarul „Revoluționnaia Rossiia“ (1900—1905) și revista „Vestnik Russkoi Revoluții“ (1901—1905). Eserii nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletariat și micul proprietar ; ei estompau diferențierea de clasă și contradicțiile din cadrul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Concepțiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii, spunea Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticele «criticii» oportuniste — astăzi la modă — a marxismului“ (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 283). Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare și crea greutate în calea organizării maselor în vederea luptei revoluționare.

Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pământului și punerea lui la dispoziția obștilor, aplicarea „principiului muncii“ și a folosinței „egalitare“ a pământului, precum și dezvoltarea cooperăției. Acest program, pe care eserii îl numeau program de „socializare a pământului“, nu avea în realitate nimic socialist. Analizînd programul eserilor,

V. I. Lenin a arătat că menținerea producției de mărfuri și a gospodăriei individuale pe pământul comun nu înlătură dominația capitalului, nu-i scapă pe țărani muncitori de exploatare și de ruină; în condițiile capitalismului nu poate fi un mijloc de salvare pentru țărani cu gospodărie mică nici cooperația, deoarece ea servește la îmbogățirea burgheziei sătești. Totodată, Lenin releva că, fără a fi socialistă, revendicarea introducerii folosinței egalitare a pământului avea un caracter democrat-revoluționar, istoricește progresist, deoarece era îndreptată împotriva proprietății funciare moșierești, reacționare.

Partidul bolșevic a demascat încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus împotriva lor o luptă perseverentă pentru câștigarea influenței asupra țărănimii, a arătat cât de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica terorii individuale folosită de eseri. Totodată, bolșevicii consimțeau ca, în anumite condiții, să încheie cu eserii acorduri vremelnice în lupta împotriva țarismului.

Compoziția de clasă eterogenă a țărănimii determina nestatornicia politică și ideologică și fărâmițarea organizatorică a partidului eserilor, permanentele lui oscilări între burghezia liberală și proletariat. Încă în timpul primei revoluții ruse, din partidul eserilor s-a desprins aripa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii”, partid legal, care prin concepțiile sale se apropia de cadeți, și aripa stângă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor”. În perioada reacțiunii stolîpiniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii, împreună cu menșevicii și cadeții, au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contrarevoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Partidul eserilor a refuzat să sprijine revendicarea țărănimii cu privire la lichidarea proprietății moșierești, s-a pronunțat pentru menținerea proprietății moșierești asupra pământului; miniștrii eseri din Guvernul provizoriu trimiteau detașamente de represiune împotriva țărănilor care luau în stăpânire lor pământurile moșierești.

La sfârșitul lunii noiembrie 1917, aripa stângă a eserilor a format un partid aparte: partidul eserilor de stînga. Căutînd să-și mențină influența în rîndurile maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar curînd după aceea au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contrarevoluționară, i-au sprijinit activ pe intervenționiști și pe albgardiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva activiștilor Partidului comunist și ai Statului sovietic.

După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat, atât în țară cât și în tabăra emigranților albgardiști, activitatea dușmănoasă îndreptată împotriva Statului sovietic. — 6.

- 12 Lenin se referă la lupta eroică dusă de proletariatul din Lodz, în decembrie 1906—martie 1907, împotriva lock-out-ului declarat de uniunea fabricanților din Lodz cu scopul de a răpi muncitorilor cuceririle dobândite în cursul revoluției. Drept pretext pentru declararea lock-out-ului au servit tulburările care au avut loc la una dintre fabrici. Ca răspuns la refuzul muncitorilor de a preda pe „tulburătorii ordinii“, fabricanții i-au amenințat că vor concedia pe fiecare al cincilea muncitor. După ce muncitorii au respins în mod categoric cererile fabricanților și au declarat grevă, uniunea fabricanților a închis mai întâi 7 fabrici dintre cele mai mari din Lodz, iar apoi și toate celelalte fabrici și ateliere. În urma fabricanților din Lodz au declarat lock-out și patronii fabricilor textile din Varșovia și Vilno. Fabricanții din Lodz au dus tratative cu patronii fabricilor textile din regiunea industrială centrală în vederea luptei comune împotriva muncitorilor și le-au cedat o parte din comenzi.

La această luptă, care a durat trei luni, au luat parte 30 000 de muncitori. În ajutorul muncitorilor din Lodz au venit muncitorii din Varșovia, Petersburg și din alte orașe. Aceștia au deschis liste de subscripție în folosul muncitorilor împotriva cărora fusese declarat lock-out-ul; organele sindicale publicau dări de seamă cu privire la sumele colectate în folosul muncitorilor din Lodz, apeluri pentru sprijinirea greviștilor și alte materiale în legătură cu lock-out-ul.

Dar rezistența muncitorilor din Lodz a fost înfrântă prin foamete și presiuni. La 25 martie 1907, ziarul „Proletarii“, la rubrica „Știri din Polonia“, scria: „Lock-out-ul nu a avut numai o importanță locală; el a însemnat lupta întregii burghezii poloneze împotriva proletariatului polonez și a contribuit într-o foarte mare măsură la ridicarea conștiinței de clasă a proletariatului polonez“. — 8.

- 13 Ideea convocării unui așa-numit „congres muncitoresc“, lansată de P. B. Akselrod și sprijinită și de alți menșevici, consta în convocarea unui congres al reprezentanților diferitelor organizații muncitorești în scopul înființării unui „larg partid muncitoresc“ legal, din care urmau să facă parte social-democrații, socialiștii-revoluționari și anarhiștii. Acest lucru ar fi însemnat în fapt lichidarea P.M.S.D.R. și înlocuirea lui printr-o organizație fără partid. Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a condamnat cu hotărîre ideea menșevică a „congresului muncitoresc“ și a calificat agitația pentru acest congres drept o agitație dăunătoare pentru dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului. Social-democrații polonezi și letoni s-au alăturat bolșevicilor în lupta împotriva „congresului muncitoresc“.

- Lenin a criticat ideea menșevică a „congresului muncitoresc” în următoarele lucrări: „Filistinism în mediul revoluționar”, „Criza menșevismului”, „Luptătorii intelectuali împotriva dominației intelectualilor”, „Dezorientarea unora care s-au supărat (În jurul problemei congresului muncitoresc)” (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 44—55, 152—176; volumul de față, pag. 173—177, 178—191). — 9.
- 14 Editura „Eliberarea muncii” din Odesa a publicat în 1907 o culegere de articole în problema muncitorească; printre altele figura și articolul (nesemnat) „Cu privire la problema congresului muncitoresc”, în care era susținută agitația în favoarea convocării unui congres muncitoresc. — 9.
- 15 Este vorba de rezoluția „Cu privire la problema limitelor agitației pentru un congres muncitoresc”, adoptată de Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima conferință generală”) (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 145).

Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima conferință generală”) a avut loc la Tammerfors între 3 și 7 (16 și 20) noiembrie 1906. La conferință au participat 32 de delegați cu vot deliberativ: 11 din partea menșevicilor, 7 din partea Bundului, 6 din partea bolșevicilor, 5 din partea social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania, 3 din partea social-democrației din Ținutul leton. Membrii C.C. și ai redacției O.C. au participat cu drept de vot consultativ.

Conferința a adoptat următoarea ordine de zi: 1. Campania electorală. 2. Congresul partidului. 3. Congresul muncitoresc. 4. Lupta împotriva sutelor negre și a pogromurilor. 5. Acțiunile de partizani.

Comitetul Central menșevic, organizând reprezentarea unei serii de organizații menșevice fictive, a asigurat menșevicilor majoritatea la conferință. Aceasta a permis ca într-o serie de probleme să se impună conferinței rezoluții menșevice. Linia bolșevică a fost apărată la congres de 14 delegați din Petersburg, Moscova, Regiunea centrală industrială, Regiunea Volgăi, de social-democrați letoni și polonezi. În problema campaniei electorale pentru Duma a II-a de stat, conferința a ascultat patru rapoarte. În apărarea tacticii bolșevice împotriva blocului cu cadeții au prezentat rapoarte V. I. Lenin și A. Varski (A. S. Varșavski), reprezentantul social-democrației din Polonia și din Lituania. Tactica menșevică a blocului cu cadeții a fost susținută de L. Martov și de bundistul R. A. Abramovici.

După discutarea rapoartelor, conferința a adoptat, cu 18 voturi (menșevice și bundiste) contra 14, rezoluția menșevică „Cu privire la tactica P.M.S.D.R. în campania electorală”, care admitea blocurile cu cadeții. În opoziție cu această rezoluție oportunistă, Lenin, în numele a 14 delegați, a prezentat o „Opinie separată”

— platforma bolșevică în campania electorală —, subliniind necesitatea independenței organizatorice și ideologice a partidului clasei muncitoare. „Opinia separată” admitea posibilitatea unor acorduri temporare numai cu trudovicii și cu socialiștii-revoluționari ca reprezentanți ai democrației mic-burgheze (vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 107—109). Lenin a criticat la conferință proiectul de platformă electorală menșevic, prezentat de C.C. pentru a fi aprobat de conferință, și a propus o serie de amendamente. Sub presiunea bolșevicilor, conferința a adoptat o rezoluție cu privire la introducerea în proiectul de platformă electorală a amendamentelor prezentate. Conferința a adoptat rezoluția „Cu privire la unitatea campaniei electorale în organizațiile locale”, cu un amendament propus de Lenin. Acest amendament limita C.C. menșevic în aplicarea pe teren a tacticii blocului cu cadeții (vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 132).

La conferință Lenin a susținut necesitatea convocării unui congres extraordinar al partidului. Potrivit hotărârii adoptate de conferință, congresul ordinar urma să fie convocat mai târziu de 15 (28) martie 1907. Cu toate că bolșevicii au cerut să se discute problema „congresului muncitoresc”, considerînd agitația desfășurată în favoarea lui ca o încălcare a disciplinei de partid, conferința nu a discutat această problemă, mărghinindu-se la adoptarea rezoluției de compromis „Cu privire la problema limitelor agitației pentru un congres muncitoresc”.

Problema luptei împotriva sutelor negre și a pogromurilor și cea a acțiunilor de partizani n-au mai fost discutate, din cauza lipsei de timp. Conferința a însărcinat C.C. să publice într-o scurtă dare de seamă asupra conferinței toate proiectele de rezoluție și opiniile separate. Cu toate acestea, C.C. menșevic a publicat în ziarul „Soțial-Demokrat”, organul său de presă, numai rezoluțiile conferinței, excluzînd „Opinia separată” a bolșevicilor.

Analiza și critica lucrărilor conferinței au fost făcute de Lenin în articolele „Despre blocurile cu cadeții” și „Lupta împotriva social-democrațiilor cadetizante și disciplina de partid” (vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, pag. 116—128, 129—133). — 10.

- 16 În septembrie 1906 a avut loc o adunare a muncitorilor din diferite raioane ale Petersburgului, la care s-a discutat problema „congresului muncitoresc”. Cu 74 de voturi contra 11 a fost adoptată o rezoluție care a condamnat ideea menșevică a convocării unui „congres muncitoresc”. În rezoluție se spunea că agitația în favoarea unui „congres muncitoresc” fără partid „duce la estomparea deosebirii dintre partid și clasă, la coborîrea conștiinței social-democrate la nivelul păturilor slab dezvoltate ale proletariatului” și „nu poate decît să dăuneze cauzei proletariatului”. Rezoluția a fost publicată în nr. 3 din 8 septembrie 1906 al ziarului „Proletarii”.

În luna septembrie a aceluiași an a avut loc conferința a doua ordinară a organizațiilor social-democrate din Rusia centrală. La conferință au participat reprezentanți ai organizației Moscova, ai comitetului districtului Moscova, ai organizațiilor Kostroma, Ivanovo-Voznesensk, Briansk, Nijni-Novgorod, Tver, Sormovo, Smolensk, Iaroslavl, Orel, Eleț, ai organizației districtului Tver, ai organizației Vologda, Tambov, precum și reprezentanți ai Comitetului Central și ai redacției ziarului „Proletarii”. Printre altele, conferința a discutat problema „congresului muncitoresc”. Raportul a fost prezentat de un reprezentant al redacției ziarului „Proletarii”. Cu majoritate de voturi conferința a adoptat o rezoluție în care agitația pentru convocarea unui „congres muncitoresc” fără partid era calificată ca „o demagogie dăunătoare, care abate pe muncitorii conștienți de la sarcina unirii și întăririi partidului lor social-democrat”. — 10.

- 17 „*L'Humanité*” — cotidian fondat în 1904 de J. Jaurès, ca organ al Partidului socialist francez. În 1905 ziarul a salutat revoluția care începuse în Rusia și a exprimat solidaritatea poporului francez „cu națiunea rusă, care-și înfăptuiește al său 1789”. Redacția ziarului a organizat o colecție în vederea sprijinirii revoluției ruse. În anii primului război mondial (1914—1918), ziarul s-a aflat în mâinile aripii de extremă dreaptă a Partidului socialist francez și s-a situat pe o poziție șovinistă.

În 1918, în fruntea ziarului, ca director politic, a venit Marcel Cachin, militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale. În anii 1918—1920, ziarul s-a ridicat împotriva politicii imperialiste a guvernului francez, care își trimitea forțele armate să lupte împotriva Republicii Sovietice. Începând din decembrie 1920, după scindarea Partidului socialist francez și întemeierea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit Organul Central al acestui partid.

La începutul celui de-al doilea război mondial, în august 1939, ziarul a fost interzis de guvernul francez și a trecut în ilegalitate. În perioada când Franța a fost ocupată de trupele hitleriste (1940—1944), ziarul a apărut ilegal și a jucat un mare rol în lupta pentru eliberarea țării de sub jugul cotropitorilor fasciști.

În perioada de după război, ziarul duce o luptă neobosită pentru consolidarea independenței naționale a țării, pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pentru întărirea păcii și a prieteniei între popoare, pentru democrație și progres social. — 12.

- 18 *Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.* a avut loc la Stockholm între 10 și 25 aprilie (23 aprilie și 8 mai) 1906. Înainte de congres, în a doua jumătate a lunii februarie, V. I. Lenin a elaborat platforma tactică a bolșevicilor: proiecte de rezoluții ale congresului în toate problemele fundamentale ale revoluției. Rezoluțiile bolșevicilor chemau masele de oameni ai muncii să pregătească un nou asalt revoluționar împotriva abso-

lutismului. Menșevicii au elaborat în vederea congresului o platformă tactică proprie, în care, în fond, renunțau la lupta revoluționară. Pe baza acestor platforme s-a desfășurat alegerea delegaților la congres. Campania de discutare a celor două platforme și de alegere a delegaților la congres a durat aproape două luni. Majoritatea organizațiilor de partid s-au pronunțat pentru platforma bolșevică.

La congres au participat 112 delegați cu vot deliberativ, reprezentând 57 de organizații locale ale P.M.S.D.R., și 22 de delegați cu vot consultativ. La congres au participat și reprezentanți ai organizațiilor naționale: câte 3 reprezentanți din partea social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania, din partea Bundului și a Partidului muncitoresc social-democrat leton, câte un reprezentant din partea Partidului muncitoresc social-democrat ucrainean și a Partidului muncitoresc finlandez. În plus, la congres a asistat un reprezentant al Partidului muncitoresc social-democrat bulgar.

Printre delegații bolșevici au fost: V. I. Lenin, M. V. Frunze, E. M. Iaroslavski, M. I. Kalinin, N. K. Krupskaja, A. V. Lunacearski, F. A. Sergheev (Artem), I. I. Șkvorțov-Stepanov, I. V. Stalin, S. G. Șaumian, K. E. Vorosilov, V. V. Vorovski.

Majoritatea delegaților la congres erau menșevici. Aceasta se explică prin faptul că multe organizații de partid bolșevice care conduseseră acțiunile armate ale maselor au fost distruse și nu au putut trimite delegați. Centrul, Uralul, Siberia, Nordul — bastioane ale bolșevicilor — au fost reprezentate printr-un număr mic de delegați. Menșevicii însă, avîndu-și organizațiile cele mai mari în regiunile neindustriale ale țării, unde nu au avut loc acțiuni revoluționare de masă, au căpătat posibilitatea de a trimite un număr mai mare de delegați.

Congresul a adoptat următoarea ordine de zi: 1) Revizuirea programului agrar; 2) Momentul actual și sarcinile de clasă ale proletariatului; 3) Problema tacticii față de rezultatele alegerilor pentru Duma de stat și față de Dumă; 4) Insurecția armată; 5) Acțiunile de partizani; 6) Guvernul revoluționar provizoriu și autoconducerea revoluționară; 7) Atitudinea față de Sovietele de deputați ai muncitorilor; 8) Sindicatele; 9) Atitudinea față de mișcarea țărănească; 10) Atitudinea față de diferite partide și organizații nesocial-democrate; 11) Atitudinea față de revindicarea unei adunări constituante separate pentru Polonia în legătură cu problema națională din programul partidului; 12) Organizarea partidului; 13) Fuzionarea cu organizațiile social-democrate naționale (Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania, Social-democrația letonă, Bundul); 14) Dări de seamă; 15) Alegerile. Dar ordinea de zi nu a fost epuizată. Congresul a discutat următoarele probleme: 1) Revizuirea programului agrar; 2) Aprecierea momentului actual și sarcinile de clasă ale proletariatului; 3) Atitudinea față de Duma de stat; 4) Insurecția armată; 5) Acțiunile de partizani; 6) Unificarea cu partidele social-democrate naționale și 7) Statutul partidului.

În jurul tuturor problemelor s-a desfășurat la congres o luptă înverșunată între bolșevici și menșevici. Lenin a prezentat rapoarte și a rostit cuvântări în legătură cu problema agrară, momentul actual și sarcinile de clasă ale proletariatului, atitudinea față de Duma de stat, insurecția armată, precum și în legătură cu alte probleme; el a făcut parte din comisia însărcinată să elaboreze proiectul de statut al P.M.S.D.R. Precumpănirea numerică a menșevicilor la congres a determinat caracterul hotărârilor acestuia. După o luptă îndârjită, congresul a aprobat rezoluțiile menșevice cu privire la Duma de stat, la insurecția armată și a adoptat programul agrar menșevic. În problema atitudinii față de partidele burgheze, congresul s-a limitat să aprobe rezoluția Congresului internațional de la Amsterdam. El a adoptat, fără dezbateri, o rezoluție de compromis în problema sindicală și o rezoluție cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească.

Totodată, sub presiunea masei membrilor de partid, congresul a adoptat formularea dată de Lenin primului paragraf din statut, respingînd astfel formula oportunistă a lui Martov. Pentru prima oară a fost inclusă în statut formula bolșevică a centralismului democratic.

Congresul a soluționat problema unificării cu Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania și cu Social-democrația letonă, care au intrat în P.M.S.D.R. ca organizații teritoriale, care-și desfășoară activitatea în rîndurile tuturor proletarilor de pe teritoriul respectiv, indiferent de naționalitatea lor. Congresul a adoptat de asemenea proiectul condițiilor de fuzionare cu Bundul, dar într-o rezoluție specială s-a pronunțat în mod categoric împotriva organizării pe naționalități a proletariatului. Din inițiativa Partidului muncitoresc social-democrat ucrainean, la congres s-a pus problema fuzionării cu acest partid, dar, dat fiind caracterul său naționalist mic-burghez, nu s-a ajuns la nici un acord.

În Comitetul Central ales de congres au intrat 3 bolșevici și 7 menșevici. În redacția Organului Central, ziarul „Sozial-Demokrat“, au intrat numai menșevici.

În istoria partidului, acest congres poartă denumirea de congres „de unificare“. Dar unificarea P.M.S.D.R. realizată la congres era doar o unificare formală. În fapt, bolșevicii și menșevicii aveau vederi deosebite, platforme deosebite în problemele cele mai importante ale revoluției și constituiau de fapt două partide. Lupta desfășurată la congres a dezvăluit în fața maselor de partid esența profundelor divergențe principiale dintre bolșevici și menșevici. Materialele congresului au dat membrilor de partid și muncitorilor conștienți posibilitatea de a se orienta mai bine în lupta ideologică, de a înțelege mai clar și mai profund linia revoluționară a bolșevicilor.

Îndată după congres, în numele delegaților bolșevici, Lenin a scris o chemare către partid în care a făcut o apreciere prin-

cipială a hotărîrilor Congresului al IV-lea și a demascat oportunismul menșevicilor.

Analiza lucrărilor congresului a fost făcută de Lenin în broșura „Raport asupra Congresului de unificare al P.M.S.D.R. (Scrisoare către muncitorii din Petersburg)” (vezi Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—65). — 12.

- 19 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia”) a fost organizat în 1897, la congresul de constituire a grupurilor social-democrate evreiești, ținut la Vilno; el grupa în special elementele semiproletare ale meșteșugărimii evreiești din regiunile apusene ale Rusiei. La Congresul I al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în P.M.S.D.R. „ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc” („Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era exponentul naționalismului și al separatismului în rîndurile mișcării muncitorești din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărît să modifice relațiile organizatorice cu P.M.S.D.R. stabilite de Congresul I al P.M.S.D.R. Într-o rezoluție a sa, congresul Bundului a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale și că Bundul trebuie să fie o parte federativă a P.M.S.D.R.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce congresul a respins cererea Bundului de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărîri a Congresului al IV-lea („de unificare”), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului („economîști”, menșevici, lichidatori) și au dus o luptă necontenită împotriva bolșevicilor și bolșevismului. Revendicării programatice a bolșevismului cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei cultural-naționale.

În perioada reacțiunii stolpîniste, Bundul s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul războiului mondial din 1914—1918, bundiștii s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. În 1917 Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu burghez, a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a autolichidat, iar o parte dintre membrii săi au fost primiți în P.C. (b) din Rusia potrivit normelor generale. — 12.

20 *Partidul muncitoresc social-democrat leton* a fost creat în iunie 1904, la primul său congres. La congresul al II-lea al acestui partid, din iunie 1905, a fost adoptat programul partidului, precum și o hotărîre cu privire la necesitatea unirii cu P.M.S.D.R. În 1905—1907, P.M.S.D.L. a condus acțiunile revoluționare ale muncitorilor. După cum arăta V. I. Lenin, „în timpul revoluției, proletariatul leton și social-democrația letonă au ocupat unul din primele și cele mai importante locuri în lupta împotriva absolutismului și a tuturor forțelor vechiului regim” (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 256).

La Congresul al IV-lea (de unificare) (1906) a fost primit în P.M.S.D.R. ca organizație teritorială. După congres a adoptat denumirea de Social-democrația din Ținutul leton. — 12.

21 *Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania* (S.D.R.P. și L.) — partid revoluționar al clasei muncitoare poloneze; a luat ființă în 1893 și a activat mai întîi sub denumirea de Social-democrația din Regatul Poloniei, iar din august 1900, după Congresul organizațiilor social-democrate din Polonia și din Lituania, la care social-democrații polonezi au fuzionat cu o parte din social-democrații lituanieni, a adoptat denumirea de Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania (S.D.R.P. și L.). Meritul acestui partid constă în faptul că a orientat mișcarea muncitorească poloneză spre o alianță cu mișcarea muncitorească rusă și a combătut naționalismul.

În perioada revoluției din 1905—1907, S.D.R.P. și L. a luptat sub lozinci apropiate de cele ale partidului bolșevic și a avut o atitudine intransigentă față de burghezia liberală. Totodată însă S.D.R.P. și L. a comis o serie de greșeli; ea nu înțelegea teoria leninistă a revoluției socialiste, nu înțelegea rolul conducător al partidului în revoluția democratică, subaprecia rolul țărănimii ca aliat al clasei muncitoare și însemnătatea mișcării de eliberare națională. Criticînd concepțiile greșite ale S.D.R.P. și L., V. I. Lenin releva totodată meritele ei față de mișcarea revoluționară din Polonia. El sublinia că social-democrații polonezi „au creat pentru prima oară un partid pur proletar în Polonia și au proclamat extrem de importantul principiu al celei mai strînse alianțe dintre muncitorul polonez și cel rus în lupta lor de clasă” (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 436). La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., S.D.R.P. și L. a fost primită în P.M.S.D.R. ca organizație teritorială.

S.D.R.P. și L. a salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și a luptat pentru victoria revoluției proletare în Polonia. În decembrie 1918, la Congresul de unificare al S.D.R.P. și L. și al „leviței”-P.P.S., ambele partide au fuzionat, formînd Partidul muncitoresc comunist din Polonia. — 12.

22 Este vorba de sciziunea provocată de menșevici la Conferința orășenească și gubernială a organizației Petersburg a P.M.S.D.R.,

întrunită la 6 (19) ianuarie 1907 la Terioki. Conferința s-a constituit cu un număr de 70 de delegați cu vot deliberativ (42 de bolșevici și 28 de menșevici). Cu vot consultativ au participat 4 reprezentanți ai C.C. și ai O.C. menșevice, cîț un reprezentant al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. și al redacției ziarului bolșevic „Proletarii” și alții. La verificarea mandatelor s-a constatat că în unele subraioane, în care au fost aleși mai cu seamă menșevici, a fost încălcată hotărîrea Comitetului din Petersburg care cerea ca alegerea delegaților la conferință să aibă loc neapărat după dezbaterea de către membrii partidului a problemei dacă trebuie sau nu încheiate acorduri cu cadeții. Aceste mandate au fost invalidate de conferință. Ea a respins cu majoritate de voturi propunerea făcută de reprezentantul C.C. de a împărți conferința în două părți (orașenească și gubernială) potrivit cu circumscripțiile electorale existente, deoarece prin această propunere se urmărea crearea unei predominări artificiale a menșevicilor la conferință. Menșevicii au folosit aceste hotărîri drept pretext pentru a rupe cu social-democrația revoluționară și a încheia acorduri cu cadeții; ei au părăsit conferința, provocînd astfel, în ajunul alegerilor, o sciziune în rîndurile organizației Petersburg.

Delegații rămași au hotărît să continue lucrările conferinței. Raportul cu privire la acordurile electorale în alegerile pentru Dumă a fost prezentat de Lenin. După discutarea raportului, conferința a aprobat „Opinia separată” prezentată de bolșevici la Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima conferință generală”) (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 107—109). Conferința a respins blocurile cu cadeții și a adoptat hotărîrea de a se propune socialiștilor-revoluționari și trudovicilor acorduri pe timpul alegerilor, cu condiția ca aceștia să renunțe la orice unire cu cadeții.

Lucrările Conferinței din Petersburg au fost comentate pe larg de Lenin în broșurile „Social-democrația și alegerile pentru Dumă”, „De-azi părerea unui prost...” (Din însemnările unui publicist social-democrat), în articolele „Campania electorală a partidului muncitoresc la Petersburg”, „Protestul celor 31 de menșevici” etc. (vezi Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 257—282, 283—302, 249—255, 303—311, 317—320). — 13.

- 23 Este vorba de consfătuirea informativă în legătură cu problema acordurilor electorale, care a avut loc la Petersburg, la sfîrșitul lunii decembrie 1906 (începutul lunii ianuarie 1907). La consfătuire au participat reprezentanți ai cadeților, socialiștilor-revoluționari, trudovicilor, reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R. — menșevicul F. I. Dan. În afară de aceștia, la consfătuire au participat, în scopul informării asupra propunerilor făcute de partidele burgheze cu privire la acorduri electorale, doi reprezentanți ai Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. Adunarea activiștilor raionali bolșevici din Petersburg, care a avut loc la

sfârșitul lunii ianuarie (începutul lunii februarie) 1907 și la care au participat 234 de membri ai organizației Petersburg, a apreciat cuvîntarea ținută de Dan în fața reprezentanților partidelor burghize ca pe „o promisiune de a provoca sciziunea, subînțeleasă în acest plan, a organizației social-democrate Petersburg” („Proletarii” nr. 13 din 11 februarie 1907). — 13.

- 24 „*Reci*” — cotidian, organul central al partidului cadet ; a apărut la Petersburg, începînd de la 23 februarie (8 martie) 1906, sub îngrijirea efectivă a lui P. N. Miliukov și I. V. Ghessen și cu colaborarea activă a lui M. M. Vinaver, P. D. Dolgorukov, P. B. Struve etc. Ziarul a fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 de Comitetul militar-revoluționar de pe lângă Sovietul din Petrograd. Pînă în august 1918 a continuat să apară sub diferite denumiri : „Nașa Recî”, „Svobodnaia Recî”, „Vek”, „Novaia Recî”, „Naș Vek”. — 14.

- 25 „*Tovarișci*” — cotidian burghez ; a apărut la Petersburg de la 15 (28) martie 1906 pînă la 30 decembrie 1907 (12 ianuarie 1908). Formal, ziarul nu era organul vreunui partid ; în fapt însă era organul cadeților de stînga. La acest ziar au colaborat activ S. N. Prokopovici și E. D. Kuskova. De asemenea, au colaborat și unii menșevici.

Socialiștii-millerandiști — reprezentanți ai millerandismului, curent oportunist din cadrul social-democrației ; acest curent își trage denumirea de la socialistul reformist francez A. E. Millerand, care în 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar al Franței, în care a ocupat postul de ministru al comerțului și a sprijinit politica lui antipopulară. Intrarea lui Millerand într-un guvern burghez a constituit o expresie vie a politicii de colaborare de clasă cu burghezia, dusă de liderii oportuniști ai social-democrației. Ea a însemnat renunțarea lor la lupta revoluționară și trădarea intereselor claselor de oameni ai muncii. Caracterizînd millerandismul drept revizionism și renegare, Lenin a arătat că social-reformiștii, ori de cîte ori au intrat într-un guvern burghez, s-au dovedit a fi simpli figuranți, un paravan pentru capitaliști, un instrument de înșelare a maselor de către acest guvern. — 14.

- 26 „*Strana*” — cotidian, organ al partidului reformelor democratice ; a apărut la Petersburg de la 19 februarie (4 martie) 1906 pînă în 1907.

Partidul reformelor democratice — partid liberal-monarhist ; s-a format la începutul anului 1906, în timpul alegerilor pentru Duma I de stat, din elementele care considerau programul cadet prea radical. K. K. Arseniev, I. I. Ivaniukov, M. M. Kovalevski, V. D. Kuzmin-Karavaev, A. S. Posnikov ș.a. au luat parte activă la conducerea acestui partid. La sfârșitul anului 1907, partidul și-a încetat existența. — 14.

- 27 „*Novoe Vremea*” — cotidian ; a apărut din 1868 pînă în 1917 la Petersburg ; a aparținut, pe rînd, mai multor editori și și-a schimbat de mai multe ori orientarea politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, din 1876, cînd a început să fie editat de A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacționare ale nobilimii și ale funcționării birocratice. Din 1905 a devenit un organ de presă al ultrareacționarilor. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, acest ziar a sprijinit întru totul politica contrarevoluționară a Guvernului provizoriu burghez și a dus o campanie furibundă împotriva bolșevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. V. I. Lenin spunea despre „*Novoe Vremea*” că este un model de ziar venal. „*Novovremenismul*” — scria el — a devenit o expresie sinonimă cu : renunțarea la convingeri, renegarea, servilismul” (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 262). — 15.
- 28 Conferința reprezentanților eserilor, trudovicilor, socialiștilor-populiști și menșevicilor cu cadeții a avut loc la Petersburg la 18 (31) ianuarie 1907. Vezi în articolele „*Din treaptă în treaptă*” și „*Alegerile de la Petersburg și fățărnicia celor 31 de menșevici*” (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 312—316 și 321—332) aprecierea făcută de V. I. Lenin acestei conferințe, la care menșevicii s-au tîrguit cu cadeții ca să se acorde blocului mic-burghez trei locuri din șase. — 15.
- 29 Articolul „*Deschiderea Dumei a II-a de stat*” a fost publicat ca articol de fond în nr. 1 din 20 februarie 1907 al ziarului „*Novii Luci*”.
- „*Novii Luci*” — cotidian politic și literar bolșevic ; a apărut legal la Petersburg între 20 și 27 februarie (5 și 12 martie) 1907, sub îngrijirea lui V. I. Lenin. În coloanele acestui ziar era comentată pe larg viața politică a țării și mișcarea muncitorească ; ziarul a criticat cu asprime politica oportunistă a menșevicilor și a demască caracterul contrarevoluționar al burgheziei liberale, precum și nehotărîrea și șovăielile partidelor mic-burheze. Aproape în toate numerele acestui ziar au apărut articole de-ale lui Lenin. În nr. 6 și 7 ale ziarului „*Novii Luci*” din 25 și 27 februarie 1907 au fost publicate proiectele bolșevice de rezoluții pentru Congresul al V-lea al partidului.
- La acest ziar au colaborat și M. Gorki, A. V. Lunacearski, M. N. Leadov, M. S. Olminski, M. N. Pokrovski, I. I. Skvorțov-Stepanov, A. G. Șlihter, V. V. Vorovski și alții. După apariția nr. 7, ziarul a fost interzis de guvernul țarist, iar împotriva editorului lui a fost deschisă o acțiune judiciară. — 19.
- 30 *Duma a II-a de stat* s-a întrunit la 20 februarie (5 martie) 1907. Alegerile pentru Dumă au fost indirecte și inegale și s-au desfășurat în condițiile existenței curților marțiale și ale represiunilor.

În pofida acestor împrejurări, Duma a II-a, sub raportul componenței ei, a fost mai de stînga decît Duma I. Aceasta se datorește unei delimitări mai nete și mai categorice a partidelor decît în Duma I, creșterii nivelului de conștiință al maselor, precum și participării bolșevicilor la alegeri.

Componența Dumei dovedea întărirea partidelor extreme: pe de o parte social-democrații și grupurile narodniciste, pe de altă parte cei de dreapta, pe seama cadeților. Repartizarea membrilor Dumei a II-a de stat pe grupări politice a fost următoarea: cei de dreapta, adică monarhiștii și octombriștii, 54, cadeți și cei apropiați de ei 99, naționali 76, cei fără partid 50, grupul cazac 17, socialiști-populiști 16, eseri 37, trudovici 104, social-democrați 65. Dar, deși mai de stînga prin componența ei, Duma a II-a, din pricină că revoluția se afla în declin, a fost mai slabă decît Duma I.

Partidele de dreapta din Duma a II-a de stat au acordat un sprijin necondiționat politicii guvernului absolutist în toate problemele. Cadeții, care în perioada Dumei a II-a și-au vădit în mod definitiv caracterul lor contrarevoluționar, s-au situat pe o poziție de tranzacții cu absolutismul.

În fracțiunea social-democrată din Duma a II-a de stat au predominat menșevicii. În activitatea fracțiunii s-a făcut simțită tactica oportunistă a menșevicilor care se pronunțau pentru blocurile cu cadeții și încurajau iluziile constituționaliste în rîndurile poporului. Lenin a criticat cu asprime greșelile fracțiunii social-democrate din Dumă, arătînd că între concepțiile majorității social-democrației din Rusia și cele ale reprezentanței ei din Dumă există o neconcordanță. Bolșevicii au folosit Duma ca tribună pentru demascarea țarismului și a rolului trădător al burgheziei contrarevoluționare, pentru proclamarea și propagarea programului revoluționar al partidului, pentru eliberarea țărănimii de sub influența liberalilor și pentru crearea în cadrul Dumei a unui bloc revoluționar format din reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Linia urmată de bolșevici era o linie nouă, marxist-revoluționară de comportare a reprezentanților proletariatului în instituții parlamentare. Menșevicii însă aplicau în Dumă tactica oportunistă de sprijinire a cadeților. „Lupta liberalilor împotriva țărănilor și social-democraților — a scris mai tîrziu Lenin — constituie conținutul întregii istorii a Dumei I și a Dumei a II-a. Lupta dintre bolșevici și menșevici, izvorîtă din faptul că menșevismul preconiza sprijinirea liberalilor, iar bolșevismul preconiza doborîrea hegemoniei liberalilor asupra țărănimii, este *indisolubil* legată de istoria Dumei I și a II-a” (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 376).

Problema centrală dezbătută în Duma a II-a de stat, ca și în Duma I, a fost problema agrară. Printre altele, Duma a discutat în ședințele sale bugetul, problemele ajutorării înfomețaților și a șomerilor, problema amnistiei.

Cînd a devenit limpede că revoluția n-are forțe suficiente, guvernul țarist a hotărît să dizolve Duma. P. A. Stolîpin, cu aju-

torul ohranei țariste, a pus la cale o provocare, aducînd fracțiunii social-democrate din Dumă acuzația că este în legătură cu organizația social-democrată de luptă și cu organizația social-democrată din armată și că a urzit un complot împotriva ordinii de stat. La 1 (14) iunie, în cadrul unei ședințe închise a Dumei, a cerut ca întreaga fracțiune social-democrată să fie imediat îndepărtată din rîndurile deputaților și Duma să consimtă la arestarea celor 16 deputați social-democrați. Cadeții și-au dat asentimentul pentru arestarea conducătorilor fracțiunii social-democrate, propunînd ca problema celorlalți membri ai fracțiunii să fie discutată într-o comisie a Dumei. Aceasta a servit drept pretext pentru dizolvarea Dumei și modificarea sistemului electoral. În noaptea spre 3 (16) iunie 1907, membrii fracțiunii social-democrate din Dumă au fost arestați, iar la 3 (16) iunie, printr-un ucaz al țarului, Duma a II-a de stat a fost dizolvată. Totodată a fost promulgată o nouă lege electorală, care asigura în Duma a III-a o majoritate absolută a moșierimii și a marii burghezii. Ziua de 3 iunie 1907 a intrat în istoria țării ca ziua unei lovituri de stat contrarevoluționare. Dizolvarea Dumei a II-a de stat a marcat începutul unei perioade de cruntă reacțiune. — 19.

31 *Interpretările senatului* — interpretările la legea din 11 (24) decembrie 1905 cu privire la alegerile pentru Duma de stat, publicate de Senatul ocîrmuitor înainte de alegerile pentru Duma a II-a. Prin aceste interpretări senatul, sub pretextul de a completa legea, priva de drepturi electorale noi grupuri de locuitori din rîndurile muncitorilor, țăranilor și reprezentanților naționalităților neruse. V. I. Lenin le numea „excelentele interpretări stolpiniste cu privire la «esența constituției»”. — 21.

32 Articolul „*Duma a II-a și sarcinile proletariatului*” a fost publicat la 23 februarie 1907 în ziarul „*Rabocii*” nr. 2.

„*Rabocii*” — ziar bolșevic ilegal, organul organizațiilor sub-raionale ale P.M.S.D.R. din raioanele Viborg și Petersburg ale orașului Petersburg. Începînd din 13 (26) februarie 1907, pe baza unei hotărîri a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., ziarul a apărut ca organ popular de masă. Din aprilie 1907, la editarea ziarului a luat parte organizația de luptă de pe lîngă Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. La ziar au colaborat V. I. Lenin, E. M. Iaroslavski și alții. La începutul lunii iunie 1907, tipografia ziarului a fost devastată de poliție și ziarul și-a încetat apariția. — 25.

33 La 9 ianuarie 1905, peste 140 000 de muncitori din Petersburg s-au îndreptat spre Palatul de iarnă într-o procesiune pașnică, purtînd prapore și icoane, pentru a înmîna țarului o petiție. Procesiunea a fost organizată de agentul secret al ohranei, preotul Gapon, în urma grevei muncitorilor din Petersburg, care a în-

ceput la 3 (16) ianuarie 1905 la uzinele Putilov și care, la 7 (20) ianuarie, a devenit grevă generală. Bolșevicii n-au putut împiedica organizarea procesiunii. Ei au demască planurile lui Gapon și i-au avertizat pe muncitori că țarul ar putea pune la cale o represiune sîngeroasă împotriva lor. Sub influența bolșevicilor care participau la adunările muncitorilor, în petiție au fost incluse următoarele revendicări : amnistie politică, libertate politică, responsabilitatea miniștrilor în fața poporului, egalitatea tuturor în fața legii, libertatea de luptă a muncii împotriva capitalului, libertatea de conștiință, ziua de muncă de opt ore și o serie de alte revendicări care coincideau cu revendicările cuprinse în programul social-democrat.

• Avertismentele date de bolșevici s-au dovedit a fi întemeiate. Din porunca țarului, muncitorii neînarmați, soțiile și copiii lor au fost întîmpinați cu focuri de armă, cu lovituri de sabie și de nagaică. Peste o mie de oameni au fost uciși și vreo cinci mii au fost răniți. Ziua de 9 ianuarie, căreia i s-a spus Duminica sîngeroasă, a marcat începutul revoluției din 1905. Drept răspuns la masacrul de la Palatul de iarnă, muncitorii din Petersburg au început să ridice baricade. La 10 (23) ianuarie, la Petersburg au continuat ciocnirile armate dintre muncitori și trupe. În întreaga țară a izbucnit un val de greve de protest : la Moscova în ziua de 10 (23) ianuarie a început greva generală ; la 13 (26) ianuarie muncitorii din Riga au declarat grevă și au organizat o demonstrație politică ; la 14 (27) ianuarie a izbucnit greva generală la Varșovia ; la 18 (31) ianuarie — la Tiflis. În total, în ianuarie 1905 au făcut grevă 440 000 de muncitori, adică mai mulți decît în întreaga perioadă de 10 ani care a precedat aceste evenimente.

În legătură cu aprecierea făcută de V. I. Lenin evenimentelor de la 9 ianuarie, vezi articolele : „Începutul revoluției în Rusia” și „Zile revoluționare” (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 203—206, 207—231) ș.a. — 26.

- 34 *Greva generală din octombrie* — greva politică generală care a avut loc în octombrie 1905 în Rusia și care a constituit una dintre principalele etape ale revoluției din 1905—1907. Greva a fost pregătită de întreaga desfășurare a luptei revoluționare a proletariatului în 1905. Prologul grevei generale din octombrie l-au constituit grevele care au avut loc în septembrie în toate întreprinderile mari din Moscova. La 6 (19) octombrie, adunarea reprezentanților organizațiilor bolșevice de la liniile de cale ferată Kazan, Iaroslavl și Kursk a hotărît, în conformitate cu indicațiile Comitetului bolșevic din Moscova, ca la 7 (20) octombrie să înceapă greva feroviarilor. În scurt timp greva a cuprins toate liniile de cale ferată din țară, poșta, telegraful, fabricile și uzinele, devenind o grevă generală ; muncitorilor aflați în grevă li s-au alăturat micii funcționari, studenții, avocații, medicii etc. La grevă au participat muncitori de diferite naționalități din

Rusia. „De data aceasta — scria Lenin — *greva politică generală din Rusia* a cuprins într-adevăr întreaga țară, unind în avântul eroic al celei mai asuprite și mai înaintate clase *toate popoarele* blestematului «Imperi» rus” (Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 2). Numărul participanților la grevă a fost de peste două milioane de oameni. Lozincile sub care s-a desfășurat greva din octombrie au fost răsturnarea absolutismului, boicotarea activă a Dumei lui Bulighin, convocarea unei adunări constituante și instaurarea republicii democratice. Ea a fost însoțită de mitinguri și demonstrații de masă, care adeseori se transformau în ciocniri cu poliția și cu armata. În cursul grevei generale din octombrie, în numeroase orașe din țară au luat ființă Soviete de deputați ai muncitorilor. Produs al creației revoluționare a clasei muncitoare, Sovietele, înființate la început pentru conducerea grevelor economice și politice, s-au transformat treptat, în cursul luptei, în organe de pregătire a insurecției și au constituit germele unei noi puteri de stat. Crearea Sovietelor a fost una dintre cele mai mari cuceriri istorice ale clasei muncitoare.

Înspăimântat de amploarea mișcării revoluționare, guvernul țarist a publicat la 17 (30) octombrie un manifest în care promitea „libertăți cetățenești” și o Dumă „legislativă”. Bolșevicii au desfășurat o campanie energetică pentru demascarea caracterului mincinos al manifestului țarului și au chemat pe muncitori să continue lupta. Menșevicii și socialiștii-revoluționari au întâmpinat însă cu satisfacție apariția manifestului și au cerut încetarea imediată a grevei. După publicarea manifestului, guvernul țarist, primind sprijinul burgheziei și profitând de trădarea menșevicilor și a socialiștilor-revoluționari, a pornit o ofensivă energetică împotriva revoluției. Un val de pogromuri și de provocări a cuprins întreaga țară. În condițiile ofensivei tuturor forțelor contrarevoluționare, mișcarea grevistă a început încetul cu încetul să descrească. Ținând seama de situația creată, Conferința orășenească a organizației din Moscova a P.M.S.D.R. a adoptat la 22 octombrie (4 noiembrie) hotărîrea de a se înceta greva generală și de a se trece la pregătirea unei noi greve politice generale, care, declarată într-un moment mai favorabil, să poată fi transformată în insurecție armată.

Greva generală din octombrie a demonstrat forța clasei muncitoare și conștiința ei politică crescută; ea a dat un impuls dezvoltării luptei revoluționare la sate, în armată și flotă și a adus proletariatul în pragul insurecției armate. — 26.

- 35 Este vorba de insurecția armată din decembrie 1905 de la Moscova. Exprîmînd voința muncitorilor, conferința orășenească a bolșevicilor de la Moscova, care a avut loc la 5 (18) decembrie 1905, a hotărît să proclame greva generală și să declanșeze lupta armată. La chemarea Sovietului din Moscova, în ziua de 7 (20) decembrie a început greva politică generală. Chiar din

primele două zile, la Moscova au intrat în grevă peste 150 000 de muncitori. În uzine și fabrici au avut loc numeroase mitinguri, iar pe străzi demonstrații. S-au produs ciocniri cu cazacii și cu poliția. Mobilizându-și în grabă forțele, autoritățile au trecut la ofensivă. La acțiunile autorităților, proletariatul a răspuns prin ridicare de baricade. La 10 (23) decembrie, greva s-a transformat în insurecție armată. Presnea, Zamoskvorecie, raionul Rogojsko-Simonovski și raionul Atelierelor liniei ferate Kazan au devenit centre ale insurecției. Lupta a durat două zile. Presnea a devenit principala citadelă a insurecției, centrul ei; aici erau concentrate cele mai bune drujine de luptă ale muncitorilor din Moscova. Muncitorii din Moscova au luptat cu abnegație, dar nu aveau încă experiența luptei armate, nu aveau arme suficiente, iar legătura cu armata era slab organizată. În primele zile ale lunii decembrie, garnizoana din Moscova începuse să șovăie, dar guvernul țarist a reușit s-o atragă de partea sa. În mâinile guvernului rămăsese linia ferată care lega Petersburgul de Moscova. Sovietul din Petersburg, condus de menșevici, era împotriva insurecției. Insurecția de la Moscova nu s-a transformat într-o insurecție la care să participe întreaga Rusie. Conducerea insurecției rămânea în urma mișcării maselor, care creștea spontan. La începutul insurecției au fost arestați conducătorii Comitetului bolșevicilor din Moscova. Dintr-o insurecție a întregului oraș, insurecția de la Moscova a devenit o insurecție a unor raioane. În cursul luptei s-a aplicat tactica apărării și nu a ofensivei. Menșevicii și socialiștii-revoluționari sabotau desfășurarea acțiunilor de luptă, cerând încetarea luptei armate. Poziția capitulară a menșevicilor și a socialiștilor-revoluționari a contribuit la înfrângerea insurecției. Guvernul țarist a adus la Moscova trupe din Petersburg, Tver și din regiunile din vestul țării. La 17 (30) decembrie a început asaltul Presnei, care a fost înecată în sânge. Comitetul de partid din Moscova și Sovietul din Moscova au hotărât să declare încetarea rezistenței armate pe data de 19 decembrie 1905 (1 ianuarie 1906), pentru a cruța astfel forțele revoluționare și a se pregăti în vederea luptei viitoare. Urmînd exemplul Moscovei, în decembrie 1905 și în ianuarie 1906 au izbucnit insurecții într-o serie de alte localități: Nijni-Novgorod, Rostov pe Don, Novorossiisk, Donbass, Ekaterinoslav, Perm (Motoviliha), Ufa, Krasnoiarsk și Cita. Importante acțiuni armate au avut loc în Transcaucazia, Polonia, Ținutul baltic, Finlanda. Dar toate aceste insurecții răzlețe au fost înăbușite cu cruzime de guvernul țarist. Insurecția armată din decembrie a reprezentat punctul culminant al primei revoluții ruse.

Bolșevicii și menșevicii s-au situat pe poziții diametral opuse în ceea ce privește aprecierea insurecției. Menșevicii au condamnat lupta eroică a proletariatului din Rusia, care s-a ridicat la insurecția armată. „Nu trebuia să se pună mîna pe arme”, a declarat Plehanov. Dimpotrivă, spuneau bolșevicii, trebuia să se pună cu și mai multă hotărîre mîna pe arme, să se explice maselor că revoluția poate fi cucerită numai prin luptă armată.

Dînd o înaltă apreciere insurecției din decembrie, Lenin scria că poporul „a primit botezul focului. S-a călit în focul insurecției. A pregătit cohortele de luptători care au învins în 1917” (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 519—520). În legătură cu insurecția armată din decembrie, vezi articolul lui V. I. Lenin „Învățămintele insurecției din Moscova” (Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 365—373). — 26.

- 36 Documentul „*În legătură cu declarația lui Stolîpin*” este un proiect de apel al fracțiunii social-democrate din Duma a II-a de stat ca răspuns la declarația guvernului, căreia P. A. Stolîpin, președintele Consiliului de Miniștri, i-a dat citire în cea de-a 5-a ședință a Dumei a II-a de stat din 6 (19) martie 1907.

Hotărîrea cu privire la răspunsul la declarația guvernului a fost adoptată de fracțiunea social-democrată în cea de-a 10-a ședință a ei. În ziarul bolșevic „*Novîi Luci*” nr. 7 din 27 februarie 1907, a fost publicată, în legătură cu aceasta, următoarea informație: „În ședința din 26 februarie s-a discutat problema acțiunii pe care urmează s-o desfășoare fracțiunea social-democrată în legătură cu declarația lui Stolîpin. S-a hotărît ca, după declarația lui Stolîpin, fracțiunea să întreprindă o acțiune de sine stătătoare, fără a preciza dinainte ce formă va avea aceasta. În cazul cînd propunerea fracțiunii nu va fi acceptată, să sprijine propunerile cu caracter general-democratic ale partidelor revoluționare și opoziționiste”.

Proiectul de apel, scris de Lenin, a fost discutat în prealabil în ședința fracțiunii social-democrate din Dumă care a avut loc la 28 februarie (13 martie) 1907. Menșevicii, care predominau în fracțiune, au respins proiectul bolșevic. Ca răspuns la declarația căreia i-a dat citire Stolîpin, menșevicul I. G. Ţereteli, liderul fracțiunii social-democrate din Dumă, a dat citire în Dumă declarației adoptate de majoritatea menșevică a fracțiunii. Această declarație, scrisă pe un ton semiliberal, a constituit un pas înapoi chiar în comparație cu declarația făcută de fracțiunea social-democrată din Duma I de stat, întrucît erau cu totul trecute sub tăcere țelurile socialiste ale proletariatului și nu era inclusă revendicarea adunării constituante; revendicarea confiscării întregului pămînt moșieresc a fost înlocuită prin formula „rezolvarea problemei agrare”, care era acceptabilă chiar și pentru jobăgiști. — 28.

- 37 „*Ruskaia Jizn*” — cotidian legal cu orientare cadetă de stînga; a apărut la Petersburg din ianuarie pînă în martie 1907. Începînd cu nr. 38 din 14 (27) februarie, ziarul a trecut în mîinile menșevicilor; la „*Ruskaia Jizn*” au colaborat: P. B. Akselrod, F. I. Dan, V. I. Zasulici, L. Martov, G. V. Plehanov și alții. La 2 (15) martie ziarul a fost interzis. — 31.

- 38 *Partidul narodoviștilor* (democrația narodovistă, național-democrația, endekii) — principalul partid reacționar, naționalist al

moșierimii și burgheziei poloneze, strâns legat de biserica catolică ; s-a constituit în 1897. Liderii lui au fost R. Dmowski, Z. Balicki, W. Grabski și alții. Lansînd lozinca „armoniei de clasă” și a „intereselor naționale”, endekii își puneau ca scop să supună influenței lor masele populare și să le atragă pe făgașul politicii lor reacționare. Propagînd un înverșunat naționalism și șovinism militant ca mijloc de luptă împotriva mișcării socialiste și democratice generale a poporului polonez, endekii au încercat să-l izoleze de mișcarea revoluționară rusă. În perioada revoluției din 1905—1907, căutînd să încheie o tranzacție cu țarismul pe baza autonomiei Regatului Poloniei, național-democrații au pășit fățiș pe calea sprijinirii țarismului și a luptei împotriva revoluției „prin toate mijloacele, inclusiv denunțurile, lock-out-urile și asasinatele” (volumul de față, pag. 39). Într-o rezoluție specială „Cu privire la democrația narodovistă”, Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a subliniat necesitatea „demascării neobosite și necruțătoare a fizionomiei și activității contrarevoluționare, ultrareacționare a național-democraților, ca aliați ai țarismului în lupta împotriva revoluției” („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 172). În timpul primului război mondial (1914—1918), național-democrații au sprijinit fără rezerve Antanta, sperînd că Rusia țaristă va obține victoria, că teritoriile poloneze aflate sub jugul Austriei și Germaniei se vor uni și Poloniei i se va acorda autonomia în cadrul Imperiului rus. Prăbușirea regimului țarist i-a împins pe endeki spre o orientare profranceză. Deși dușmani înverșunați ai Revoluției Socialiste din Octombrie și ai Statului sovietic, ei, totuși, potrivit poziției lor antigermane tradiționale, nu au sprijinit întotdeauna pe deplin politica externă antisovietică aventuristă a clicii lui Pilsudski, care conducea Polonia din 1926. În momentul de față, unele grupuri ale partidului endekilor activează în rîndurile elementelor reacționare ale emigrației poloneze. — 31.

- 39 Articolul „*Alegerile pentru Dumă și tactica social-democrației ruse*” a fost publicat pentru prima oară în limba germană la 27 martie 1907 în revista „Die Neue Zeit” nr. 26. În Rusia, articolul a apărut pentru prima oară în limba gruzină (tradus din limba germană) în ziarul bolșevic „Dro” nr. 24 și 25 din 7 și 8 aprilie 1907.

„Die Neue Zeit” — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania ; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „Die Neue Zeit” au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels : „Critica programului de la Gotha” de K. Marx, „Contribuții la critica proiectului programului social-democrat din 1891” de F. Engels etc. Engels ajută în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și o critica adeseori pentru

abaterile ei de la marxism. La „Die Neue Zeit“ au colaborat militanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea: A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, Fr. Mehring, C. Zetkin, G. V. Plehanov, P. Lafargue, V. Adler etc. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, revista a publicat sistematic articole scrise de revizioniști, printre care și seria de articole scrise de E. Bernstein, „Problemele socialismului“, care a netezit calea pentru ofensiva împotriva marxismului. În anii primului război mondial, revista s-a situat pe poziții centriste, kautskiste, sprijinind în fapt social-șovinismul. — 38.

- 40 Este vorba de manifestul țarului din 17 octombrie 1905, publicat în perioada de avînt maxim a grevei politice generale din octombrie. În manifest, țarul promitea „libertăți cetățenești“ și o Dumă „legislativă“. Manifestul era o manevră politică a absolutismului, care urmărea să câștige timp, să scindeze forțele revoluționare, să zădărnicească greva și să înăbușe revoluția. Manifestul reprezenta o concesie smulsă țarismului de către revoluție; această concesie nu hotăra însă nicidecum soarta revoluției, cum susțineau liberalii și menșevicii. Bolșevicii au dezvăluit conținutul real al manifestului. La 18 (31) octombrie 1905, C.C. al P.M.S.D.R. a lansat apelul „Către poporul rus!“, în care explica caracterul mincinos al manifestului țarului și chema la continuarea luptei. „Greva ne este necesară și de acum înainte — se spunea în apel —, este necesară pentru a arăta dușmanilor că ei nu ne pot liniști cu un petic de hîrtie, că voi vreți drepturi reale și putere reală“ („Foile volante ale organizațiilor bolșevice în prima revoluție rusă din 1905—1907“, partea 1, Moscova, 1956, pag. 185).

În legătură cu manifestul din 17 octombrie, vezi lucrările lui V. I. Lenin „Prima victorie a revoluției“ și „Apropierea dezno-dămîntului“ (Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 27—34 și 71—78). — 39.

- 41 V. I. Lenin se referă la Partidul burghez republican al radicalilor și radical-socialiștilor din Franța. Din punct de vedere organizatoric partidul s-a constituit în 1901, efectiv însă există din deceniul al nouălea al secolului al XIX-lea. Pînă la primul război mondial (1914—1918), el a reprezentat în principal interesele burgheziei mici și mijlocii. În perioada dintre cele două războaie mondiale, în acest partid a crescut influența mării burghezii. Liderii acestui partid au fost în repetate rînduri șefi ai guvernului francez. — 40.
- 42 Este vorba de congresul al doilea (extraordinar) al partidului socialiștilor-revoluționari, care a avut loc la Tammerfors între 12 și 15 (25 și 28) februarie 1907. Congresul a considerat că

este de dorit ca partidul socialiștilor-revoluționari să acționeze în cadrul Dumei de stat ca o fracțiune sau grup separat, deputații eserilor să încheie un acord permanent cu stînga din Dumă, iar în problemele politice generale cu întreaga opoziție din Dumă, adică și cu cadeții. Congresul a considerat că, drept urmare a participării partidului la Dumă, e necesară o slăbire vremelnică a terorii. — 49.

- 43 „*Sovremennaja Recî*“ — cotidian politic, economic și literar de orientare burghezo-liberală ; a apărut de la 21 ianuarie (3 februarie) pînă la 20 mai (2 iunie) 1907. Redactor-editor al ziarului a fost M. Gorodețki.

În nr. 28 din 22 februarie al ziarului, la rubrica „Viața de partid“, a apărut, cu omisiuni și greșeli, o parte a rezoluției cu privire la tactica social-democrației în Duma de stat. — 49.

- 44 Este vorba de tratativele secrete duse de cadeți cu guvernul absolutist, al căror istoric a ieșit la iveală abia în 1911 în legătură cu asasinarea lui P. A. Stolîpin. Darea în vileag a tratatelor duse de așa-zisele „personalități ale vieții publice“ (cadeți, membri ai partidului înnoirii pașnice, octombriști) cu absolutismul au confirmat pe deplin caracterizarea făcută de Lenin cadeților ca partid al burgheziei monarhiste liberale.

Tratatativele dintre S. I. Witte și „personalitățile vieții publice“, la care au participat A. I. Gucikov, prințul E. N. Trubețkoi, M. A. Stahovici, D. N. Șipov și prințul S. D. Urusov, au început chiar imediat după apariția manifestului din 17 octombrie 1905. Obiectul tratatelor îl constituia problema intrării unui număr de „personalități ale vieții publice“ în guvern. Tratatativele au eșuat, deoarece cadeții se temeau că, din cauza mării amplori pe care a luat-o revoluția populară, nu se vor putea menține la putere.

În ajunul dizolvării Dumei I de stat, guvernul s-a adresat din nou, prin Stolîpin și generalul D. F. Trepov, liderului cadeților, P. N. Miliukov, propunîndu-i postul de șef al unui „guvern responsabil“. Tratatativele au eșuat din nou, deoarece guvernul a condiționat intrarea cadeților în cabinetul țarist de dizolvarea Dumei ; or, acest lucru ar fi însemnat pentru cadeți pierderea sprijinului din partea maselor mic-burgheze care i-au votat. După dizolvarea Dumei I de stat, guvernul s-a adresat din nou „personalităților vieții publice“, cu ajutorul cărora spera să înăbușe definitiv revoluția. La 15 (28) ianuarie a avut loc vizita lui Miliukov la Stolîpin. Dar, cînd s-a convins că burghezia nu are nici un fel de putere, guvernul absolutist a întrerupt tratativele. „Țarismul invita burghezia la consfătuiri — scria Lenin — atîta timp cît revoluția părea încă să fie o forță, și a îndepărtat treptat, cu lovituri de cizmă soldățească, pe toți conducătorii burgheziei, întîi pe Muromțev și Miliukov, apoi pe Heiden și Lvov și, în sfîrșit, pe Gucikov atunci cînd revoluția a încetat să

mai exercite o presiune de jos" (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 239).

În legătură cu tratativele dintre cadeți și absolutism, vezi articolele lui V. I. Lenin „Stolîpin și revoluția” și „Începutul demascării în legătură cu tratativele dintre partidul cadet și miniștri” (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 231—240 și 409—417). — 51.

- 45 În mai 1906, Duma I, a cadeților, a adoptat o rezoluție în care își exprima „neîncrederea” în guvernul Goremiĭkin și cerea înlocuirea lui printr-un guvern care să se bucure de încrederea Dumei de stat. C.C. menșevic a trimis organizațiilor de partid o rezoluție în care recomandă să fie sprijinită revendicarea Dumei de a se forma un guvern desemnat de Dumă, adică un guvern cadet. Comitetul din Petersburg, condus de Lenin, precum și o serie de alte organizații ale partidului, s-au pronunțat în mod categoric împotriva acestei rezoluții. În articolele „Despre lozinca unui guvern desemnat de Dumă”, „Muncitorii să hotărască”, „Cine este pentru înțelegeri cu cadeții?”, Lenin demască esența lozincii lansate de C.C. menșevic ca pe o sprijinire a tranzacției încheiate între burghezie și absolutism în spatele poporului (vezi Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 186—190, 242—248).

La 24 noiembrie (7 decembrie) 1906, G. V. Plehanov a publicat în ziarul „Tovarișci” nr. 122 „Scrisoare deschisă către un cititor al ziarului «Tovarișci»”; în aceasta, la întrebarea care ar putea fi platforma electorală comună a partidelor de stînga și de extrema stîngă, el răspunde: „o Dumă cu puteri depline”. Vezi critica făcută de Lenin acestei scrisori a lui Plehanov în articolul „O nouă interpretare senatorială” (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 142—151). — 57.

- 46 Lenin se referă la Duma de stat consultativă care urma să fie convocată în baza unui proiect de lege întocmit din însărcinarea țarului de ministrul de interne, A. G. Bulîghin. La 6 (19) august 1905 au fost date publicității manifestul țarului, legea cu privire la crearea Dumei de stat și regulamentul alegerilor pentru Dumă. În alegerile pentru această Dumă aveau drept de vot numai moșierii, capitaliștii și un mic număr de țărani cu gospodărie proprie. Din cele 412 mandate fixate prin lege, țăranilor nu le reveneau decît 51. Majoritatea populației — muncitorii, țăranii săraci, muncitorii agricoli, intelectualitatea democratică — nu avea drept de vot; nu puteau participa la alegeri femeile, militarii, studenții, persoanele care n-au împlinit 25 de ani, precum și o serie de naționalități asuprite din Rusia țaristă. Duma de stat nu avea dreptul să adopte nici o lege; ea putea numai să discute unele probleme în calitate de organ consultativ pe lîngă țar. Caracterizînd Duma lui Bulîghin, Lenin scria că ea este „cea mai nerușinată batjocură de «reprezentanță populară»”

(Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 179).

Bolșevicii chemau pe muncitori și țărani la boicotarea activă a Dumei lui Bulîghin, concentrând întreaga campanie de agitație în jurul lozincilor: insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. Menșevicii considerau că participarea la alegerile pentru Dumă este admisibilă și se pronunțau pentru colaborare cu burghezia liberală.

Campania de boicotare a Dumei lui Bulîghin a fost folosită de bolșevici pentru mobilizarea tuturor forțelor revoluționare, pentru organizarea unor greve politice de masă și pregătirea insurecției armate. Alegerile pentru Duma lui Bulîghin n-au mai avut loc; guvernul n-a reușit să convoace această Dumă. Ea a fost măturată de avântul crescând al revoluției și de greva politică generală din octombrie 1905.

În legătură cu Duma lui Bulîghin, vezi articolele lui Lenin: „Tocmeala în jurul constituției”, „Boicotarea Dumei lui Bulîghin și insurecția”, „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar”, „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare?” etc. (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 67—71; vol. 11, pag. 162—170; 176—185; 193—205). — 62.

- 47 Este vorba de „*Iskra*” menșevică. La Congresul al II-lea al partidului a fost confirmată redacția Organului Central al partidului, în componența căreia intrau V. I. Lenin, G. V. Plehanov și L. Martov. Dar, în pofida hotărârii congresului, menșevicul Martov a refuzat să facă parte din redacție dacă nu intră în componența ei și vechii redactori menșevici (P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici), care nu fuseseră aleși la Congresul al II-lea, și numerele 46—51 ale „*Iskrei*” au apărut sub îngrijirea lui Lenin și Plehanov. Ulterior, Plehanov a trecut pe pozițiile menșevismului și a cerut ca în redacția „*Iskrei*” să fie cooptați vechii redactori menșevici care fuseseră respinși de congres. Neputând fi de acord cu acest lucru, la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903 Lenin s-a retras din redacția „*Iskrei*”; el a fost cooptat în C.C. al partidului, în cadrul căruia a continuat lupta împotriva oportuniștilor-menșevici. Nr. 52 al „*Iskrei*” a fost redactat numai de Plehanov. La 13 (26) noiembrie 1903, procedînd în mod arbitrar și încălcînd voința Congresului al II-lea al partidului, Plehanov a cooptat în redacția ziarului „*Iskra*” pe foștii lui redactori menșevici: Akselrod, Potresov și Zasulici. Începînd cu nr. 52, „*Iskra*” a încetat de a mai fi organul de luptă al marxismului revoluționar. Menșevicii au făcut din ea un organ de luptă împotriva marxismului, împotriva partidului, o tribună pentru propagarea oportunismului. „*Iskra*” și-a încetat apariția în octombrie 1905. — 62.

- 48 „*Novîe Silî*” — cotidian trudovic ; a apărut la Petersburg de la 16 februarie (1 martie) 1907 ; au apărut 9 numere. La 27 februarie (12 martie) ziarul a fost interzis.
 Articolul despre care scrie V. I. Lenin, „Bolșevicii și «mica burghezii»”, a apărut, nesemnțat, în nr. 7 din 23 februarie (8 martie) 1907 al ziarului „*Novîe Silî*”. — 63.
- 49 Sistemului electoral democratic, care cuprindea cele patru revendicări : vot universal, egal, direct și secret, i se spunea prescurtat „*setiriobhvoștka*”. — 63.
- 50 Este vorba de sciziunea care s-a produs în cadrul redacției ziarului „*Tovarișci*” în legătură cu problema blocurilor în alegerile pentru Duma a II-a de stat, sciziune despre care ziarul a relatat la 2 (15) februarie 1907. O parte din redacție s-a pronunțat pentru sprijinirea blocului de stînga, partea care era pentru blocurile cu cadeții a refuzat temporar, pînă la alegerea de delegați la Petersburg, să mai lucreze în redacție. — 67.
- 51 Nota de față a fost publicată la 27 februarie 1907, la rubrica „*Revista presei*” din ziarul „*Novii Luci*”, nr. 7, ca răspuns la foiletonul lui L. Martov „*Mai departe nu se poate merge*”, publicat în ziarul „*Russkaia Jizn*” nr. 48 din 25 februarie (10 martie) 1907. — 68.
- 52 *Virtuțile molcealiniste* — servilism, lingușire ; de la numele lui Molcealin, personaj din comedia lui A. S. Griboedov „*Prea multă minte strică*”. — 72.
- 53 Articolul „*Cadeții și trudovicii*” a fost publicat la 1 martie 1907 în ziarul „*Raboceaia Molva*” nr. 1.
 „*Raboceaia Molva*” — ziar legal, politic și literar, bolșevic ; a început să apară la Petersburg. În ziua apariției primului număr al ziarului, 1 martie 1907, ziarul a fost imediat confiscat, iar editarea lui a fost interzisă. — 74.
- 54 *Uniunea țărănească din Rusia* — organizație democrat-revoluționară care a luat ființă în 1905. Inițiatorii creării Uniunii țărănești au fost țărani din gubernia Moscova. La 31 iulie și 1 august (13 și 14 august) 1905 a fost convocat, la Moscova, Congresul de constituire, care a pus bazele Uniunii țărănești din Rusia. Între 6 și 10 (19 și 23) noiembrie 1905 a avut loc al doilea congres al Uniunii țărănești. La aceste congrese au fost elaborate programul și tactica Uniunii. Uniunea țărănească cerea libertate politică și convocarea imediată a unei adunări constituante ; ea a susținut tactica de boicotare a Dumei I de stat. Programul agrar al Uniunii cuprindea revendicarea desființării proprietății private asupra pămîntului, trecerea fără răscumpărare a pămînturilor mănăstirești, bisericesti, domeniiale, ale coroanei și ale statului în mâinile țăranilor. În politica sa, Uniunea, aflată sub influența socialiștilor-revoluționari și a liberalilor, a dat dovadă de inconsecvență, de nehotărîre și de șovăieli mic-burgheze.

Cerînd lichidarea proprietății private asupra pămîntului, Uniunea consimțea la despăgubirea parțială a moșierilor. După cum spunea Lenin, ea era „o organizație... care, desigur, împărtășea o seamă de prejudecăți ale țăranilor, care se lăsa influențată de iluziile mic-burgheze ale acestora (așa cum și socialiștii-revoluționari de la noi se lasă influențați), dar era o organizație a maselor incontestabil reală, avînd o «bază», o organizație incontestabil revoluționară în esență, capabilă să aplice metode de luptă cu adevărat revoluționare” (vezi Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 323). Chiar de la primii pași ai activității sale, Uniunea țărănească a avut de suferit represii din partea poliției. La începutul anului 1907, Uniunea țărănească a încetat de a mai ființa. — 75.

- 55 Lenin se referă la rezoluția „Regulile internaționale ale tacticii socialiste”, adoptată de Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a, în august 1904.

Congresul internațional socialist de la Amsterdam al Internaționalei a II-a a avut loc între 14 și 20 august 1904. La acest congres au fost dezbătute următoarele probleme: 1) regulile internaționale ale tacticii socialiste; 2) politica colonială; 3) greva generală; 4) politica socială și asigurările pentru muncitori; 5) trusturile și șomajul și o serie de alte probleme.

Atitudinea față de partidele burgheze a fost exprimată de congres în rezoluția cu privire la „Regulile internaționale ale tacticii socialiste”. Această rezoluție interzicea participarea socialiștilor la guvernele burgheze și condamna „orice încercare de a estompa contradicțiile de clasă spre a se înlesni o apropiere de partidele burgheze”. Hotărârile congresului, deși însemnau un pas înainte, nu erau, în general, altceva decît un paleativ și constituiau o concesie în plus făcută oportunistului. Congresul n-a pus problema transformării grevei de masă în insurecție armată și n-a dat o ripostă oportuniștilor de dreapta, care încercau să justifice politica colonială a statelor imperialiste. Condamnînd în vorbe revizionismul, congresul, în rezoluția pe care a adoptat-o, nu a declarat că rupe cu el și a trecut sub tăcere problema revoluției proletare și a dictaturii proletarietului. — 75.

- 56 *Legea electorală din 11 (24) decembrie 1905* — lege cu privire la alegerile pentru Duma de stat, promulgată de guvernul țarist, în toiu insurecției armate din Moscova, ca o concesie făcută muncitorilor. Această lege făcea numai impresia că lărgeste drepturile electorale.

Spre deosebire de Duma „consultativă” a lui Bulîghin, noua lege prevedea crearea unei Dume „legislative”. Curiilor stabilite prin legile anterioare — a proprietarilor funciari (moșierii), orășenească (burghezia) și țărănească — li se adăuga și o curie muncitorească și se prevedea o oarecare lărgire a corpului electoral la orașe, menținîndu-se însă neschimbat numărul total al de-

legaților din partea curiei orășenești. Alegerile nu erau generale. Nu aveau drept de vot femeile și peste 2 000 000 de bărbați care lucrau ca muncitori în micile întreprinderi, popoarele nomade, militarii și tinerii care nu împliniseră 25 de ani. Votul nu era egal. În curia proprietarilor funciari revenea un delegat la 2 000 de alegători, în curia orășenească unul la 7 000 de alegători, în curia țărănească unul la 30 000 de alegători și în curia muncitorească unul la 90 000 de alegători, adică 1 vot al moșierilor cîntărea cît 3 voturi ale burgheziei orășenești, 15 voturi ale țărănilor sau 45 de voturi ale muncitorilor. Delegații din partea curiei muncitorești alcătuiau numai 4% din numărul total al delegaților în alegerile pentru Duma de stat.

Numai muncitorilor din întreprinderile industriei de fabrici și uzine și ale industriei miniere li se acordau drepturi electorale. În curia muncitorească erau admiși la vot numai muncitorii din întreprinderile cu cel puțin 50 de muncitori. Întreprinderile în care lucrau 50—1 000 de muncitori trimiteau cîte 1 împuternicit. Marile întreprinderi trimiteau cîte un împuternicit de fiecare 100 de oameni. Alegerile nu erau directe, ci indirecte. Pentru muncitori a fost stabilit un sistem de alegeri în trei trepte, iar pentru țărani în patru trepte. În fapt, alegerile nu erau secrete.

Vorbind despre legea electorală din 11 (24) decembrie, care asigura moșierilor și capitaliștilor o majoritate copleșitoare în Duma de stat, Lenin a spus că această lege „este cea mai grosolană falsificare“ a ideii de „reprezentanță populară“ (Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 198). — 80.

- 57 Lenin se referă la legile agrare pregătite de Stolîpin și promulgate de guvernul țarist în noiembrie 1906. La 9 (22) noiembrie 1906 a fost emis decretul „Cu privire la completarea unor dispoziții ale legii în vigoare referitoare la posesiunea și folosirea pămîntului de către țărani“, care, după ce a trecut prin Duma de stat și Consiliul de stat, a căpătat denumirea de legea din 14 iunie 1910, și decretul din 15 (28) noiembrie 1906 „Cu privire la acordarea de către Banca agricolă țărănească a unor împrumuturi garantate cu pămînturile lotuale“. Prin aceste legi, țărănilor li se acorda dreptul de proprietate individuală asupra loturilor lor și dreptul de a ieși din obște și de a se stabili în otruburi și hutore. Pentru a-și cumpăra pămînt, hutoreni sau otrubnicii puteau să primească subvenții prin mijlocirea Băncii țărănești. Prin legile agrare stolîpiniste se urmărea crearea chiaburimii ca sprijin al absolutismului țarist la sate, în condițiile menținerii proprietății moșierești asupra pămîntului și ale distrugerii forțate a obștei.

Politica agrară a lui Stolîpin a grăbit evoluția capitalistă a agriculturii pe calea cea mai chinuitoare, calea „prusiană“, în condițiile menținerii puterii, a proprietății și a privilegiilor moșierilor-iobăgiști, a intensificat exproprierea forțată a principalelor mase ale țărănimii, a grăbit dezvoltarea burgheziei țărănești,

care a căpătat posibilitatea de a cumpăra loturile țăranilor săraci la un preț derizoriu.

Lenin spunea că legislația agrară stolîpinistă din 1906 (și legea din 14 (27) iunie 1910) a constituit al doilea pas, după reforma din 1861, pe drumul transformării absolutismului iobăgist într-o monarhie burgheză. „Amînarea» dată de Stolîpin vechilor rînduieli și vechii agriculturi iobăgiste — scria Lenin — constă în faptul că a fost deschisă încă o supapă, *ultima* care putea fi deschisă fără a se expropria întregul pămînt moșieresc” (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 236). Cu toată propaganda intensă făcută de guvern pentru ieșirea țăranilor din obște, în partea europeană a Rusiei, în decurs de 9 ani (1907—1913), au ieșit în total din obște numai circa 2 500 000 de gospodării țărănești. De dreptul de a ieși din obște a făcut uz în primul rînd burghezia sătească, care a căpătat astfel posibilitatea de a-și consolida gospodăria sa. De asemenea, o parte din țăranii săraci, care voiau să-și vîndă lotul lor de pămînt și să rupă definitiv legăturile cu satul, ieșeau din obște. Împovărată de nevoi, mica gospodărie țărănească continua să rămînă într-o stare de mizerie și de înapoiere.

Politica agrară stolîpinistă, care n-a înlăturat principala contradicție — contradicția dintre întreaga țărănime și moșieri —, a dus la ruinarea în continuare a maselor țărănimii, la ascuțirea contradicțiilor de clasă dintre chiaburime și sărăcimea satelor. — 81.

58 Lenin se referă la ideea pe care o exprimă Marx în articolul său „Proiectul de lege cu privire la desființarea servituților feudale”, scris la 29 iulie 1848 și publicat în nr. 60 al ziarului „Neue Rheinische Zeitung” din 30 iulie 1848 (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 317). Lenin analizează această idee a lui Marx în lucrarea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” (vezi Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—12). — 82.

59 În ședința din 7 (20) martie 1907 a Dumei a II-a de stat, în cadrul dezbaterilor în jurul problemei ajutorării înfometaiților, fracțiunea social-democrată, sprijinită de socialiștii-revoluționari, socialiștii populiști și de o parte din trudovici, a prezentat propunerea de a se crea pe lângă Dumă o comisie specială de aprovizionare care să cerceteze cu minuțiozitate acțiunile întreprinse de guvern în vederea ajutorării înfometaiților în anii 1905—1907 și să se verifice modul în care a cheltuit el fondurile. Fracțiunea social-democrată a propus ca această cercetare să fie efectuată nu nu numai prin examinarea gestiunii, ci și printr-o verificare făcută la fața locului.

Cadetul F. I. Rodicev s-a ridicat împotriva propunerii fracțiunii social-democrate, pronunțîndu-se pentru limitarea competenței acestei comisii la verificarea dării de seamă a ministerului

- la Petersburg, „în cadrul legii“ ; el și-a motivat propunerea spunând că e nevoie de prudență, că trebuie „să se păstreze prestigiul Dumei“ și că nu este de dorit „să se ațîțe spiritele“ în rîndurile poporului. Cuvîntarea lui Rodicev a fost întru totul încuviințată de guvern. Stolîpin a declarat că „guvernul se raliază întru totul și fără rezerve“ propunerii lui Rodicev. — 83.
- 60 Lenin citează cuvintele lui F. Engels dintr-o scrisoare către F. Turati despre „Viitoarea revoluție italiană și partidul socialist“ (vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 563). — 88.
- 61 Articolul „Cum nu trebuie să se scrie rezoluții“ a fost publicat în volumul al II-lea al culegerii „Probleme de tactică“.
- „Probleme de tactică“ — culegere bolșevică consacrată pregătirii Congresului al V-lea al P.M.S.D.R. ; a apărut la Petersburg în aprilie 1907, în editura „Novaia Duma“, cu participarea activă a lui V. I. Lenin. Au apărut două volume.
- Volumul al II-lea al culegerii a fost confiscat de Comitetul pentru presă. — 89.
- 62 *Consiliul de stat* — unul dintre organele superioare de stat din Rusia prer evoluționară. A fost creat în 1810, pe baza proiectului lui M. M. Speranski, ca organ legislativ consultativ, ai cărui membri erau numiți sau confirmați de țar. Prin legea din 20 februarie (5 martie) 1906, Consiliul de stat a fost reorganizat și i s-a acordat în mod formal dreptul de „cameră legislativă superioară“ de a examina și a aproba proiectele de legi după discutarea lor în Duma de stat. Dar dreptul de a anula principalele legi și a emite legi deosebit de importante rămînea al țarului.
- Începînd din 1906, Consiliul de stat era format dintr-un număr egal de reprezentanți aleși ai nobilimii, ai clerului, ai marii burghezii și de mari demnitari, numiți de țar. Datorită acestui fapt, Consiliul de stat era o instituție ultrareacționară, care respingea chiar proiectele de lege moderate adoptate de Dumă. — 96.
- 63 *Pederaci* — denumire ironică dată membrilor partidului reformelor democratice (P.D.R.) (vezi adnotarea 26). — 107.
- 64 Lenin citează cuvintele lui F. Engels dintr-o scrisoare către F. Turati despre „Viitoarea revoluție italiană și partidul socialist“ (vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 563). — 108.
- 65 „*Sozialistische Monatshefte*“ — revistă, principalul organ al oportuniștilor germani și una dintre publicațiile oportunismului internațional. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În timpul primului război mondial (1914—1918) s-a situat pe poziții socialșoviniște. — 108.

66 „*Russkie Vedomosti*“ — ziar ; a apărut la Moscova din 1863 ; exprima concepțiile intelectualității liberale moderate. În ultimele două decenii ale secolului trecut, la acest ziar au colaborat o seamă de scriitori din tabăra democrată (V. G. Korolenko, M. E. Saltîkov-Șcedrin, G. I. Uspenski și alții) ; totodată, ziarul a publicat și lucrări ale narodnicilor liberali. Începînd din 1905, ziarul a devenit organul aripiei de dreapta a partidului cadet. Lenin a arătat că ziarul „*Russkie Vedomosti*“ îmbina în felul său „cadetismul de dreapta cu o oarecare doză de narodnicism“ (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 119). În 1918 ziarul „*Russkie Vedomosti*“ a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluționare. — 110.

67 Conferința „*Uniunii din Ținutul eston*“ a P.M.S.D.R. a avut loc în a doua jumătate a lunii februarie 1907, la Terioki, din inițiativa organizației din Reval (Tallin) a P.M.S.D.R. Un ajutor important la organizarea acestei conferințe l-a dat raionul eston al organizației Petersburg. La conferință au participat 18 delegați cu vot deliberativ (11 din partea muncitorilor din Reval, 4 din partea muncitorilor din Narva și 3 din partea organizațiilor de la sate din Estonia). De asemenea au participat 1 delegat din partea muncitorilor din Riga și 2 delegați din partea celor din Petersburg ; ei aveau drept de vot deliberativ numai în problemele privitoare la editarea literaturii, la propaganda și agitația în limba estonă. În perioada convocării conferinței, organizațiile social-democrate din Ținutul eston au fost în mare parte nimicite de expedițiile de represiune, din care cauză la conferință nu au putut lua parte reprezentanții Finlandei de nord (Pernov, Valk, Derpt, Verro) și ai organizațiilor de la sate.

La conferință a luat ființă Organizația unită din Estonia a P.M.S.D.R. și a fost elaborat statutul ei. A fost ales un Comitet Central al Uniunii estone, format din 5 membri, o redacție și o comisie de revizie, formată din 3 membri. La conferință au fost adoptate rezoluțiile : cu privire la problema agrară, la atitudinea față de Duma de stat, la syndicate, la organizațiile din armată și la detașamentele de luptă, la atitudinea față de celelalte partide. În afară de aceasta a fost dezbătută problema editării și difuzării literaturii de partid.

Deși la conferință au participat și au luat cuvîntul reprezentanții C.C. menșevic al P.M.S.D.R. — M. (P. P. Maslov) și A. (I. I. Akselrod) —, conferința a adoptat rezoluții în spirit bolșevic. Curînd după conferință a început să apară ziarul bolșevic „*Töolin*“, ca organ al Comitetului Executiv al „*Uniunii din Ținutul eston*“ a P.M.S.D.R., ziar înființat de grupul eston din Petersburg al P.M.S.D.R. ; primul număr a apărut la începutul lunii aprilie 1907 cu rezoluțiile conferinței.

Rezoluțiile conferinței au fost publicate în ziarul „*Proletarii*“ nr. 15 din 25 martie 1907. — 111.

- 68 „*Observație pe marginea rezoluției social-democraților din Estonia*“ a fost publicată sub titlul „*Din partea redacției*“ în legătură cu materialul „*Conferința social-democraților din Estonia (Scrisoare către redacție)*“ în nr. 15 al ziarului „*Proletarii*“ din 25 martie 1907. — 114.
- 69 Articolul „*Pe buze miere și în inimă fier*“ a apărut la 25 martie 1907 în ziarul „*Nașe Eho*“ nr. 1.
„*Nașe Eho*“ — cotidian bolșevic legal ; a apărut la Petersburg de la 25 martie pînă la 10 aprilie (de la 7 pînă la 23 aprilie) 1907, sub îngrijirea lui V. I. Lenin, fiind o continuare a ziarului „*Novii Luci*“, care fusese interzis la 27 februarie (12 martie) 1907. Aproape în fiecare număr apăreau articole scrise de V. I. Lenin. La acest ziar au colaborat M. S. Olminski, V. V. Vorovski și alții. Au apărut 14 numere. La 9 (22) aprilie 1907, pe baza legii cu privire la măsurile excepționale, ziarul a fost interzis de prefectul de poliție din Petersburg. Ultimul număr, 14, a apărut după interzicerea ziarului. — 115.
- 70 *Kolo-ul polonez* — uniunea deputaților polonezi din Dumele de stat. În Duma I și în Duma a II-a, nucleul conducător al acestei uniuni îl constituiau narodoviștii, membri ai partidului reacționar naționalist al moșierimii și burgheziei poloneze. În toate problemele principale privind tactica Dumei, kolo-ul polonez îi sprijinea pe octombriști. — 125.
- 71 „*Proiect de cuvîntare în Duma a II-a de stat*“ a fost scris de Lenin, între 21 și 26 martie (3 și 8 aprilie) 1907, pentru deputatul G. A. Aleksinski, membru al părții bolșevice a fracțiunii social-democrate din Duma a II-a de stat, care urma să ia cuvîntul în Dumă în cadrul dezbaterilor în problema agrară.
În Dumă, dezbaterile în problema agrară au început la 19 martie (1 aprilie) și s-au încheiat la 26 mai (8 iunie) 1907. Aleksinski a luat cuvîntul în cea de-a 22-a ședință a Dumei, din 5 (18) aprilie 1907, dar n-a folosit decît în parte proiectul de cuvîntare scris de V. I. Lenin.
În capitolul al V-lea al cărții „*Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907*“, „*Clasele și partidele în dezbaterile din Duma a II-a în problema agrară*“ (vezi Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 359—415), V. I. Lenin analizează pe larg aceste dezbateri. — 129.
- 72 Lenin se referă la comitetele guberniale ale nobilimii, instituite în vara anului 1858 în toate guberniile din Rusia pentru întocmirea de proiecte preliminare în vederea „*reformei agrare*“. Din aceste comitete făceau parte reprezentanți ai nobilimii aleși de uniunile locale de nobili (cîte 1—2 de fiecare județ) și cîte doi membri numiți de guvern. Proiectele întocmite de comitetele guberniale au fost înaintate Comitetului general, în cadrul căruia, la 17 februarie (1 martie) 1859, au fost instituite comisii de re-

dactare, din care, în afară de funcționari, făceau parte „experți” din partea nobilimii, iar pentru discutarea generală a proiectelor erau chemați și „delegați” (tot nobili) din provincie.

Majoritatea comitetelor de nobili guberniale, ale căror încercări de a zădărnici „reforma țărănească” au eșuat, s-au străduit să mențină în proiectele lor cât mai multe privilegii iobăgiste pentru nobilime.

Arbitrii de pace — funcție administrativă instituită de guvernul țarist în perioada aplicării „reformei țărănești” din 1861. Arbitrii de pace, numiți de guvernator, la recomandarea adunărilor nobilimii, din rândurile nobililor din regiunile respective și confirmați de senat, erau împuterniciți să judece și să rezolve conflictele ivite între moșieri și țărani cu prilejul aplicării „regulamentelor” cu privire la eliberarea țăranilor, fiind de fapt chemați să ocrotească interesele moșierimii. Principala funcție a arbitrilor de pace era aceea de a întocmi așa-zisele „acte de eliberare”, în care erau indicate precis suprafața și locul loturilor țărănești și prestațiile pe care țăranii erau obligați să le efectueze, precum și de a supraveghea autoadministrarea țăranilor. Arbitrii de pace confirmau pe slujbașii aleși în cadrul administrației țărănești, aveau dreptul să aplice țăranilor sancțiuni, să-i aresteze sau să-i amendeze, precum și să anuleze hotărârile adunărilor țărănești dacă nu erau pe placul moșierilor.

Instituția arbitrilor de pace avea un caracter pronunțat de castă și a ajutat guvernul țarist să traducă în fapt tilhăreasca „reformă țărănească” din 1861 în interesul moșierilor. — 133.

73 „*Reforma țărănească*” din 1861 — reformă prin care a fost desființată iobăgia în Rusia și care a fost efectuată de guvernul țarist în interesul moșierilor iobăgiști. La 19 februarie 1861, țarul Alexandru al II-lea a semnat Manifestul și „Regulamentul” cu privire la țăranii eliberați din iobăgie. Necesitatea reformei a fost determinată de întregul mers al dezvoltării economice a țării și de intensificarea mișcării țărănești de masă împotriva exploatareii iobăgiste. „Reforma țărănească” a fost o reformă burgheză pe care au înfăptuit-o iobăgiștii. „Conținutul ei burghez ieșea la iveală cu atât mai pronunțat, cu cât se rășluiuau *mai puțin* pământurile țărănești, cu cât erau despărțite *mai complet* de cele moșierești, cu cât era *mai mic* tributul plătit iobăgiștilor” (V. I. Lenin, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 102). „Reforma țărănească” a însemnat un pas înainte pe calea transformării Rusiei într-o monarhie burgheză.

În total au fost „eliberați” 22 500 000 de țărani. Dar proprietatea funciară a fost menținută. Pământurile țărănești au fost declarate proprietate a moșierului. Țăranul putea să primească un lot de pământ numai în limitele normei stabilite de lege (și numai cu consimțământul moșierului), plătind în schimbul lui un preț de răscumpărare. Aceasta era plătită de țărani guvernului țarist, care, la rândul său, plătea moșierilor o sumă stabilită. Potrivit unor calcule aproximative, după reformă nobilii aveau

În stăpînirea lor 71 500 000 de desetine, iar țărani 33 700 000. În urma reformei, moșierii au rășluit mai bine de $\frac{1}{3}$ și uneori chiar $\frac{2}{3}$ din pămînturile țărănilor.

Prin reformă, vechiul sistem de gospodărie, bazat pe clacă, a fost numai subminat, dar nu desființat. În mîinile moșierilor au rămas cele mai bune părți din loturile țărănești („pămînturile rășluite“, pădurile, pășunile, locurile de adăpat vitele, izlazurile și altele), fără de care țărani nu puteau duce o gospodărie de sine stătătoare. Înainte de încheierea tranzacției cu privire la răsкупărare, țărani erau socotiți „temporar obligați“ și trebuiau să presteze servituți în favoarea moșierului sub formă de dijmă și clacă. Prin faptul că au fost obligați să-și răsкупere propriile lor loturi, țărani au fost pur și simplu jefuiți de moșieri și de cîrmuirea țaristă. Plata sumelor datorate de țărani guvernului țarist era eșalonată pe un termen de 49 de ani cu o dobîndă de 60/0. Restanțele la ratele plătite în cadrul operației de răsкупărare creșteau din an în an. Numai țărani care aparținuseră moșierilor au vărsat guvernului țarist, în cadrul operației de răsкупărare, 1,9 miliarde de ruble, pe cînd prețul pieței la pămînturile trecute în posesiunea țărănilor nu trecea de 544 000 000 de ruble. În realitate, țărani au fost siliți să plătească pentru pămînturile lor sute de milioane de ruble, ceea ce a dus la ruinarea gospodăriilor țărănești și la pauperizarea în masă a țărănilor.

„Reforma țărănească“ din 1861 a fost calificată de V. I. Lenin ca un prim act de violență în proporții de masă împotriva țărănimii, în interesul capitalismului care lua naștere în agricultură; ea a fost „o curățire a pămînturilor“ în vederea capitalismului, efectuată de către moșieri. În legătură cu reforma din 1861, vezi lucrările lui Lenin: „Cincizeci de ani de la desființarea iobăgiei“, „În legătură cu o aniversare“, „Reforma țărănească“ și „Revoluția țărănească-proletară“ (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 69—72, 91—99, 100—109). — 133.

74 „Pravila rusă“ — primul cod scris de legi și dispoziții ale cneștilor vechii Rusii din secolele XI—XII. Articolele din „Pravila rusă“ au drept obiectiv apărarea proprietății feudale și a vieții feudalilor. Ele sînt o mărturie a aprigei lupte de clasă duse de țărănimea iobagă din vechea Rusie împotriva exploatatorilor. — 133.

75 Calculul indicat de Lenin nu a fost găsit în manuscris. — 141.

76 „Vpered“ — cotidian bolșevic legal; a apărut la Petersburg cu începere de la 26 mai (8 iunie) 1906 în locul ziarului „Volna“, care fusese interzis de guvern, și a constituit o continuare a acestuia din urmă. La acest ziar, V. I. Lenin a avut un rol conducător; la redactarea lui au colaborat activ: M. S. Olminski, V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski. În ziarul „Vpered“ au apărut 15 articole ale lui Lenin. Ziarul a fost în permanență supus la represiuni; din cele 17 numere ale ziarului, 10 au fost con-

- fiscate. Ca urmare a persecuțiilor poliției, bolșevicii s-au pregătit din timp pentru a scoate organul lor legal sub o altă denumire. La 3 (15) iunie, în ziarul „Vpered“ a apărut un anunț în care se spunea că „în curînd va apărea la Petersburg cotidianul muncitoresc «Eho»“. Acest anunț a fost publicat în fiecare număr al ziarului pînă la interzicerea lui. La 14 (27) iunie 1906, în urma unei hotărîri a Curții de apel din Petersburg, editarea ziarului a fost suspendată. În locul lui a început să apară ziarul „Eho“. — 153.
- 77 Lenin se referă la pasajul din romanul lui N. G. Cernîșevski „Prolog“, în care, la observația că între progresiști și partidul moșierilor există o deosebire uriașă, Volghin, eroul romanului răspunde: „Nu, nu e uriașă, e infimă... Ar fi uriașă dacă țăraniilor ar primi pămîntul fără răscumpărare. Între a lua cuiva un lucru și a i-l lăsa în schimbul unei plăți nu este nici o deosebire. Planul partidului moșieresc se deosebește de planul progresiștilor numai prin aceea că este mai simplu, mai concis. De aceea, poate, chiar că e mai bun. Mai puține chichițe înseamnă, probabil, mai puține poveri pentru țărani. Țăranii care au bani își vor cumpăra pămînt. Cine nu are bani nu trebuie să fie obligat să cumpere. Asta nu va face decît să-i ruineze. Răscumpărare și cumpărare e tot una“ (N. G. Cernîșevski, Opere alese, vol. V, 1932, pag. 480). — 155.
- 78 *Balalaikin* — personaj din lucrarea lui A. Saltîkov—Șcedrin „Idilă contemporană“; tipul flecarului liberal, aventurier și mincinos. — 165.
- 79 „*Narodnaia Duma*“ — cotidian menșevic; a apărut la Petersburg în martie—aprilie 1907, în locul ziarului „*Russkaia Jizn*“, care a fost interzis. Au apărut 21 de numere. — 173.
- 80 Lenin citează cuvintele Sofiei din comedia lui A. S. Griboedov „Prea multă minte strică“ (vezi A. S. Griboedov, „Prea multă minte strică“, ed. Cartea rusă, 1952, pag. 26). — 175.
- 81 „*Economism*“ — curent oportunist în social-democrația rusă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, o varietate a oportunismului internațional. Organele de presă ale „economisților“ erau ziarul „*Raboceaia Misl*“ (1897—1902)⁴ și revista „*Rabocee Delo*“ (1899—1902). Documentul programatic al „economisților“, despre care Lenin spunea că sînt niște bernsteinieni ruși, era așa-zisul „*Credo*“, întocmit în 1899 de E. D. Kuskova.
- „Economisții“ limitau sarcinile clasei muncitoare la lupta economică pentru mărirea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de muncă etc., susținînd că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia liberală. Ei contestau rolul conducător al partidului

clasei muncitoare, considerînd că partidul n-are altceva de făcut, decît să contemple procesul spontan al mișcării, să înregistreze evenimentele. Ploconindu-se în fața caracterului spontan al mișcării, „economistii” subapreciau importanța teoriei revoluționare, a conștiinței, susținînd că ideologia socialistă poate să ia naștere din mișcarea spontană; ei negau necesitatea introducerii conștiinței socialiste în mișcarea muncitorească din afară, de către partidul marxist, netezind astfel calea ideologiei burgheze. Ei apărau răzlețirea și metodele primitive de muncă din mișcarea social-democrată, ridicîndu-se împotriva necesității de a se crea un partid centralizat al clasei muncitoare. „Economismul” amenința să abată clasa muncitoare de pe calea luptei revoluționare de clasă și să facă din ea o anexă politică a burgheziei.

Lenin a făcut o critică amplă concepțiilor „economistilor” în următoarele lucrări ale sale: „Protestul social-democraților din Rusia” (îndreptat împotriva „Credo”-ului; a fost scris în 1899, în timpul deportării în Siberia, și semnat de 17 marxști deportați), „O orientare retrogradă în social-democrația rusă”, „În legătură cu «Profession de foi»”, „De vorbă cu apărătorii economismului” (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170, 235—267, 304—314; vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 360—367). Zdrobirea ideologică definitivă a economismului a fost săvîrșită de Lenin în cartea sa „Ce-i de făcut?” (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190). Un rol important în lupta împotriva „economismului” l-a jucat „Iskra” leninistă. — 175.

- 82 *Bezzaglavții* — grup semicadet, semimenșevic al intelectualilor burghezi din Rusia (S. N. Prokopovici, E. D. Kuskova, V. I. Bogucearski, V. V. Portugalov, V. V. Hijneakov și alții), înfiripat în perioada începutului de declin al revoluției din 1905—1907. Grupul a primit denumirea de la săptămînalul politic „Bez Zaglavii”, care a apărut la Petersburg din ianuarie pînă în mai 1906 sub îngrijirea lui Prokopovici; mai tîrziu, „bezzaglavții” s-au grupat în jurul ziarului cadet de stînga „Tovariști”. Camuflîndu-se sub neapartenența lor formală la vreun partid, „bezzaglavții” erau în fapt promotorii ideilor liberalismului burghez și ale oportunismului și susțineau pe revizionistii social-democrației ruse și internaționale. — 176.

- 83 *Demonstrația de la Rostov din 1902* — este vorba de greva de la Rostov, care a început la 2 (15) noiembrie 1902 printr-o acțiune a muncitorilor din secția de cazangerie a Ateliereilor centrale ale căilor ferate din Vladikavkaz. Răspunzînd chemării adresate de Comitetul P.M.S.D.R. din regiunea Donului, la 4 noiembrie 1902 au declarat grevă toți muncitorii de la Atelierele căilor ferate, care au prezentat administrației o serie de revendicări economice. La această grevă au aderat curînd și muncitorii de la uzinele constructoare de pluguri „Aksai”, de la fabrica de tutun „Asmo-

lov" și de la alte întreprinderi, slujbașii de la poștă și telegraf, funcționarii comerciali etc. Greva a devenit generală și a căpătat un caracter politic.

Marea amploare a mișcării revoluționare a luat prin surprindere autoritățile țariste. Trupele pe care acestea le aveau la dispoziție n-au fost în stare să împiedice mitingurile de masă care aveau loc zilnic în Temernik, o suburbie a Rostovului, și la care se adunau pînă la 30 000 de muncitori. Abia după sosirea unor întăriri, autoritățile țariste au trecut la înăbușirea mișcării prin forța armată. La 11 (24) noiembrie a avut loc prima mare ciocnire cu cazacii, care s-a încheiat prin salve de foc împotriva muncitorilor neînarmați. Vestea acestei represiuni a dezlănțuit un nou avînt revoluționar și a servit drept semnal pentru declararea unor greve la Novorossiisk și Tihorețkaia. În ciuda represiunilor, muncitorii din Rostov și-au continuat mitingurile lor, iar ciocnirile cu armata s-au transformat în lupte de clasă înverșunate. Abia la 26 noiembrie (9 decembrie), după o luptă care a ținut 21 de zile, muncitorii au fost nevoiți să înceteze greva din pricina văditei superiorități numerice a trupelor. Greva a fost condusă de Comitetul P.M.S.D.R. iskrist din regiunea Donului, care, în proclamația sa „Către toți cetățenii“, vorbea despre această grevă ca despre una dintre treptele spre un avînt general al muncitorilor ruși. Caracterizînd evenimentele de la Rostov, V. I. Lenin, în articolul său „Evenimente noi și probleme vechi“, scria că „evenimentele de felul acesta ne arată într-adevăr în mod concret că insurecția armată a întregului popor împotriva guvernului absolutist nu apare numai ca o idee care se coace în mințile și în programele revoluționare, ci și ca pasul următor, inevitabil și firesc din punct de vedere practic, al mișcării însăși...“ (Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 60).

Greva de la Rostov a fost prologul grevei politice generale care a izbucnit în 1903 în sudul Rusiei și care a fost unul dintre prevestitorii primei revoluții ruse din 1905. — 180.

84 Lenin se referă la grevele politice generale care au izbucnit în sudul Rusiei și în Ucraina în vara anului 1903.

Grevele politice generale au început la 1 (14) iulie 1903, primele fiind greva de la Baku a muncitorilor de la Atelierele mecanice ale societății petrolifere „Mantașev“ din Bibi-Eibat și cea de la atelierele societății petrolifere „Baku“. La 6 (19) iulie greva a devenit generală. Muncitorii au prezentat patronilor o serie de revendicări, printre care introducerea zilei de muncă de 8 ore, reprimirea la lucru a muncitorilor care fuseseră concediați pentru activitatea lor politică, concedierea administratorilor și maiștrilor urfiți de muncitori, ridicarea salariilor, desființarea orelor suplimentare și a muncii în acord etc. Muncitorii au acționat organizat și ferm și n-au încetat greva nici atunci cînd li s-au promis unele concesii parțiale. Cu ajutorul armatei,

greva a fost înăbușită și la 9 (22) iulie muncitorii au fost nevoiți să reia lucrul.

Cînd s-a aflat știrea despre izbucnirea grevei de la Baku, la 12 (25) iulie au intrat în grevă la Tiflis, muncitorii tipografi, măcelarii, brutarii. La chemarea Comitetului din Tiflis al P.M.S.D.R., la 14 (27) iulie au încetat lucrul toate fabricile și uzinele, muncitorii de la atelierele căilor ferate, de la tramvaie, tipografii, meseriașii etc. După o consfătuire cu reprezentanții muncitorilor de la diferite uzine, Comitetul din Tiflis al P.M.S.D.R. a elaborat o serie de revendicări comune pentru toți greviștii. În oraș au fost aduse trupe; au avut loc ciocniri între muncitori și cazaci. Cu ajutorul armatei, la 21 iulie (3 august) greva a fost înăbușită.

La 17 (30) iulie au încetat lucrul muncitorii de la toate uzinele și fabricile din Batum. Li s-au alăturat muncitorii de la stația de cale ferată și hamalii din port. Greva a devenit generală și a durat pînă la 23 iulie (5 august). În timpul demonstrațiilor au avut loc ciocniri între muncitori și detașamente de poliție și cazaci.

În vara anului 1903, în Transcaucazia au fost în grevă circa 100 000 de muncitori.

Greva generală din Transcaucazia a trezit un răsunet în marile centre din Ucraina. La Odesa greva a fost începută de muncitorii feroviari la 4 (17) iulie, în semn de protest împotriva concedierii ilegale a unui muncitor de la secția de cazangerie. Curînd după aceea feroviarilor li s-au alăturat muncitorii din port, cei de la carierele de piatră, de la fabrica de ciment, de la fabrica de dopuri, de la fabrica de prelucrare a bumbacului și ıutei și de la alte întreprinderi. Au încetat lucrul muncitorii de la transporturile urbane, uzine electrice, uzina de gaz, brutării, întreprinderi comerciale. Conducerea mișcării greviste a fost concentrată în mîinile Comitetului social-democrat din Odesa, care a avut un rol important în transformarea acestei greve în grevă generală, în care revendicările politice erau exprimate cît se poate de limpede. Comitetul social-democrat din Odesa a scos în mod regulat manifeste în care formula revendicările muncitorilor și-i chema la luptă pentru răsturnarea absolutismului, trimitea agitatori în fabrici și uzine, organiza mitinguri de masă și demonstrații politice. Greva a durat pînă la 23 iulie (5 august).

În semn de solidaritate cu muncitorii din Baku, Tiflis, Odesa și din alte orașe, au declarat grevă muncitorii din Elisavetgrad, Kerci, Kiev, Ekaterinoslav, Nikolaev etc.

Grevele politice din sudul Rusiei au avut o foarte mare importanță pentru creșterea conștiinței de clasă a muncitorilor, fiind un prevestitor al revoluției din 1905—1907. La aceste greve, desfășurate sub conducerea comitetelor P.M.S.D.R., au participat peste 200 000 de muncitori, care și-au dovedit forța, spiritul de organizare, disciplina și nivelul lor de conștiință. — 180.

- 85 „*Otgosloski*“ — culegeri menșevice care au apărut la Petersburg în 1907. În aceste culegeri s-au publicat articolele lui L. Martov, D. Kolțov, E. Cearski, F. Dan și ale altor menșevici. — 183.
- 86 *Struvismul* sau „*marxismul legal*“ — denaturare burghezo-liberală a marxismului; curent social-politic independent, apărut în ultimul deceniu al secolului trecut printre intelectualii liberali din Rusia.

Marxismul se bucura pe atunci de o răspîndire destul de largă în Rusia, iar intelectualii burghezi, sub flamura marxismului, au început să-și propovăduiască concepțiile lor în ziarele și revistele legale. De aceea li s-a dat denumirea de „marxiști legali“.

„Marxiștii legali“, criticîndu-i pe narodnici ca pe niște apărători ai micii producții, au încercat să se folosească în această luptă de marxism, care era însă curățat de orice revoluționarism, și să subordoneze mișcarea muncitorească intereselor burgheziei. Ei au suprîmat din doctrina lui Marx lucrul cel mai esențial: teoria revoluției proletare și a dictaturii proletariatului. Conducătorul „marxiștilor legali“, P. Struve, preamărea capitalismul și, în loc să îndemne la luptă revoluționară împotriva rînduielilor burgheze, cerea „să recunoaștem incultura noastră și să învățăm de la capitalism“. Revizuind toate tezele fundamentale ale marxismului, „marxiștii legali“ s-au situat pe pozițiile obiectivismului burghez, pe punctul de vedere al kantianismului și al idealismului subiectivist.

Lenin și-a dat seama înaintea altora de caracterul burghezo-liberal al „marxismului legal“. Încă în 1893, demascînd, în lucrarea sa „Cu privire la așa-zisa problemă a piețelor“, concepțiile narodnicilor liberali, el a criticat și concepțiile reprezentanților „marxismului ilegal“, pe atunci în curs de formare. În persoana lor, marxiștii ruși au întîlnit pentru prima oară niște dușmani camuflați, care se dădeau drept adepți ai doctrinei lui Marx, dar care de fapt goleau marxismul de conținutul lui revoluționar. Totuși, marxiștii revoluționari ruși, în lupta lor împotriva narodnicilor, au acceptat să încheie acorduri vremelnice cu „marxiștii legali“, ba chiar și-au publicat lucrări de-ale lor în reviste redactate de aceștia. Totodată însă Lenin, în lucrarea sa „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve“, a supus unei critici vehemente „marxismul legal“, pe care l-a calificat drept o oglindire a marxismului în literatura burgheză și a demascat pe „marxiștii legali“ ca pe niște ideologi ai burgheziei liberale. Ulterior, caracterizarea făcută de Lenin „marxiștilor legali“ s-a adeverit întru totul: ei au devenit cadeți de frunte, iar apoi albgardiști înverșunați.

Lupta hotărîită dusă de Lenin împotriva „marxismului legal“ din Rusia a fost în același timp și o luptă împotriva revizionismului internațional și a constituit un exemplu de intransigență ideologică față de orice denaturare a teoriei marxiste. — 189.

87 *Vechii iskeriști* — colaboratori și adepți ai vechii „Iskre“, primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie; a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărâtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia.

Primul număr al „Iskrei“ leniniste a apărut în decembrie 1900 la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începând din iulie 1902, ziarul a apărut la Londra, iar în primăvara anului 1903 la Geneva. La organizarea editării ziarului „Iskra“ (utilarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere rusești etc.) au dat un ajutor prețios social-democrației germani C. Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția ziarului „Iskra“ făceau parte: V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici. Secretar de redacție a fost, la început, I. G. Smidovici-Leman, iar mai târziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaja, care se ocupa și de întreaga corespondență a „Iskrei“ cu organizațiile social-democrate din Rusia. În centrul atenției „Iskrei“ se aflau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva absolutismului țarist; se acorda o atenție deosebită celor mai importante evenimente din viața internațională și mai ales evenimentelor din mișcarea muncitorească internațională. Lenin a fost în fapt redactorul-șef și conducătorul „Iskrei“. El a publicat articole în toate problemele fundamentale ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„Iskra“ a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și de educare a cadrelor partidului. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri și comitete ale P.M.S.D.R. de orientare iskristă-leninistă, iar în ianuarie 1902, la constituirea de la Samara a iskristilor, a fost creată organizația din Rusia a „Iskrei“. Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directă a discipolilor și a tovarășilor de luptă ai lui Lenin: N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kallinin, P. A. Krasikov, G. M. Krijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș.a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei“ a elaborat un proiect de program al partidului (publicat în nr. 21 al „Iskrei“) și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În momentul convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia s-au alăturat „Iskrei“, aprobând tactica, programul și planul ei organizatoric și recunoscînd-o drept organul lor conducător. Printr-o hotărâre specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei“ în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curînd după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au pus stăpînire pe ziarul „Iskra“. — 189.

- 88 „*Soțial-Demokrat*“ — ziar, organ ilegal al Comitetului Central al P.M.S.D.R.; a apărut la Petersburg de la 17 (30) septembrie pînă la 18 noiembrie (1 decembrie) 1906; în total au apărut 7 numere. Redacția ziarului, aleasă la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., era formată numai din menșevici (F. I. Dan, L. Martov, A. S. Martînov, P. P. Maslov, A. N. Potresov). În fapt ziarul a fost un organ fracționist al menșevicilor. — 193.
- 89 Proiectul de lege agrară, semnat de 104 membri ai Dumei de stat, a fost depus de trudovici la ședința a 13-a a Dumei din 23 mai (5 iunie) 1906. În proiect se arăta că scopul legislației agrare este „de a contribui la instaurarea unor rînduieli în care solul, subsolul și apele să fie proprietatea întregului popor, iar pămînturile agricole să fie date în folosința exclusivă a celor care le cultivă“ („Documentele și materialele Dumei de stat din Rusia“, Moscova, 1957, pag. 172). În acest scop se cerea crearea unui „fond funciar aparținînd întregului popor“, în care trebuiau să intre toate pămînturile statului, domeniile, ale coroanei, mănăstirești și bisericești; pentru același fond urmau să fie expropriate pămînturile moșierești și celelalte pămînturi proprietate privată a căror mărime depășea norma de muncă stabilită pentru localitatea respectivă. Pentru pămînturile proprietate privată supuse exproprierii se prevedea o anumită despăgubire. Pămînturile lotuale și micile proprietăți urmau să rămînă un timp în stăpînirea proprietarilor lor; totodată proiectul de lege prevedea ca și aceste pămînturi să treacă treptat în proprietatea întregului popor. Reforma agrară urma să fie aplicată de comitetele locale, alese pe baza votului universal. Aceste revendicări exprimau interesele țăranilor înstăriți, care se temeau de desființarea totală și imediată a proprietății private asupra pămîntului și care acceptau răscumpărarea pămînturilor supuse exproprierii. V. I. Lenin a arătat că „proiectul celor 104“ „e pătruns de *teama* micului proprietar de a săvîrși o schimbare prea radicală, de a antrena în mișcare mase prea largi și prea sărace ale poporului“ (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 296—297). Cu toate inconsecvențele și caracterul său utopic, „proiectul celor 104“, spunea Lenin, era o platformă de luptă pentru transformarea părții înstărite a țăranimii subjugate în fermieri liberi. — 199.
- 90 „*Izvestiia Krestianskih Deputatov*“ — cotidian, organ al Grupului trudovic din Duma I de stat; a apărut la Petersburg de la 17 pînă la 31 mai (30 mai—13 iunie) 1906, sub îngrijirea lui S. I. Bondarev, membru al Dumei de stat; au apărut 11 numere. La ziar au colaborat deputații-trudovici I. E. Solomko, P. F. Ţelonsov, I. V. Jilkin și alții. După nr. 11 editarea ziarului a fost suspendată. — 199.

- 91 „*Trudovoi Narod*“ — ziar, organ de presă al trudovicilor și al membrilor Uniunii țărănești din Rusia ; a apărut la Petersburg de la 15 (28) martie pînă la 4 (17) aprilie 1907. Au apărut 18 numere. Redactor a fost V. A. Belaev, membru al Dumei a II-a de stat. La ziar au colaborat trudovicii — membri ai Dumei a II-a de stat : M. E. Berezin, A. A. Bulat și alții, precum și A. E. Kimreakov, E. I. Sorokin și alții, membri ai Uniunii țărănești din Rusia. — 208.
- 92 Lenin citează cuvintele lui K. Marx din articolul „Burghezia și contrarevoluția“ (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 6, Editura politică, 1959, pag. 111—117). — 210.
- 93 Lenin se referă la faptul că trudovicii, „socialiștii-populiști“ și socialiștii-revoluționari au votat pentru candidatul cadet la președinția Dumei de stat. Înțelegerea în ceea ce privește votarea candidatului cadet s-a făcut la consfătuirea care a avut loc la 19 februarie (4 martie) 1907 la prințul Dolgorukov, cadet, și la care au participat și reprezentanți ai fracțiunii social-democrate din Dumă, menșevici (vezi volumul de față, pag. 31—34). Ca urmare, la 20 februarie (5 martie) 1907, în timpul alegerilor din Duma de stat, candidatul F. A. Golovin a obținut 356 de voturi, contra 102 ale deputaților de dreapta.

Prin „*tactica tăcerii*“ se subînțelege tactica cadeților față de declarația guvernului, căreia Stolîpin i-a dat citire în ședința Dumei din 6 (19) martie 1907. La consfătuirile comune ale tuturor partidelor opoziționiste, organizate de cadeți, aceștia au făcut agitație ca, în vederea „păstrării Dumei“, la declarația guvernului să se răspundă prin tăcere ; cadeții încercau să demonstreze că, dacă s-ar răspunde la declarație, acest lucru ar atrage în mod inevitabil după sine dizolvarea Dumei. Drept răspuns la declarația guvernului, cadeții au propus formula trecerii la chestiunile curente. Aceeași formulă au propus-o socialiștii-revoluționari, trudovicii și Uniunea țărănească, grupul parlamentar musulman, „socialiștii-populiști“ și kolo-ul polonez, care s-au alăturat cadeților. La declarația lui Stolîpin au răspuns social-democrații (vezi adnotarea 36), precum și reprezentanții extremei drepte din Dumă : V. A. Bobrinski, V. M. Purișkevici, episcopul Platon, P. N. Krupenski, V. V. Șulghin.

Cu prilejul discutării problemei bugetului în Dumă, trudovicii au votat alături de cadeți, care au propus ca proiectul de buget să fie trimis la comisia bugetară a Dumei, ceea ce însemna adoptarea lui (vezi volumul de față, pag. 165—168). — 211.

- 94 „*Obșcestvennoe Delo*“ — cotidian, organul de presă al partidului socialiștilor-populiști ; a apărut la Petersburg de la 1 (14) pînă la 8 (21) aprilie 1907. La acest ziar au colaborat cei mai de vază reprezentanți ai socialiștilor-populiști, cum erau

- N. F. Annenski, V. A. Meakotin, A. V. Peșonov și alții, precum și G. I. Baskin, V. V. Karacevski-Volk ș.a., membri ai Dumei a II-a de stat. Au apărut 7 numere. — 213.
- 95 V. I. Lenin se referă la „Partiinîie Izvestiia” — revistă, publicație a Comitetului Central al partidului socialiștilor-revoluționari ; a apărut la Petersburg de la 22 octombrie (4 noiembrie) 1906 pînă la 24 mai (6 iunie) 1907. Au apărut 10 numere. — 219.
- 96 „Privet” — revistă săptămînală menșevică ; a apărut la Petersburg în martie 1907. La această revistă au colaborat L. Martov, A. Martînov, A. N. Potresov și alții. Au apărut 2 numere. — 225.
- 97 „Nacealo” — cotidian menșevic legal ; a apărut la Petersburg de la 13 (26) noiembrie pînă la 2 (15) decembrie 1905. Au apărut 16 numere. Redactori-editori ai ziarului au fost D. M. Gherțenștein și S. N. Saltîkov. Au colaborat la ziar P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. G. Deutsch, N. I. Iordanski, L. Martov, A. N. Potresov ș.a. — 228.
- 98 V. I. Lenin se referă la reprimarea sîngeroasă a muncitorilor parizieni răsculați de către burghezia contrarevoluționară, în iunie 1848, și la înăbușirea Comunei din Paris în mai 1871. — 230.
- 99 K. Marx, „Critica programului de la Gotha”, Editura politică, 1959, pag. 30. — 232.
- 100 Articolul lui F. Mehring „Der Sorgesche Briefwechsel” („Neue Zeit”, 25. Jahrg., Nr. 1 und 2) („Tîmpuri noi”, anul 25, nr. 1 și 2) nu a fost inclus în ediția de față a cărții. — 237.
- 101 „Sovremennaiia Jizn” — revistă menșevică ; a apărut la Moscova din aprilie 1906 pînă în martie 1907. La această revistă, în afară de G. V. Plehanov, au colaborat L. Martov și alți menșevici. — 238.
- 102 „Otkliki” — culegeri menșevice, apărute la Petersburg în 1906 și 1907. Au apărut trei volume. Primul a apărut sub titlul „Otkliki”, celelalte — „Izdatelstvo Otkliki”. La aceste culegeri au colaborat L. Martov, F. Dan, D. Kolțov ș.a. — 238.
- 103 *Federația social-democrată din Anglia* a fost înființată în 1884. Alături de reformiști (Hyndman și alții) și de anarhiști, din Federația social-democrată făcea parte și grupul social-democraților revoluționari, adepți ai marxismului (H. Quelch, T. Mann, E. Aveling, Eleanor Marx și alții), care formau aripa de stînga a mișcării socialiste din Anglia. F. Engels a criticat cu vehemență Federația social-democrată pentru dogmatism și sectarism, pentru că s-a rupt de mișcarea muncitorească de masă din Anglia și nu ține seama de particularitățile ei. În 1907 Federația social-democrată a primit denumirea de Partid social-de-

mocrat ; în 1911, acest partid, împreună cu elementele de stînga ale Partidului muncitoresc independent, au întemeiat Partidul socialist britanic ; în 1920 majoritatea membrilor acestui partid au luat parte la înființarea, Partidului Comunist al Marii Britanii. — 239.

- 104 Lenin citează scrisoarea lui F. Engels către F. A. Sorge din 29 noiembrie 1886 (vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 469). — 239.
- 105 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 478. — 239.
- 106 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 474. — 240.
- 107 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 412. — 240.
- 108 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe“, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 471. — 240.
- 109 „Cavalerii muncii“ („Knights of Labor“) — „Nobilul ordin al cavalerilor muncii“ — organizație a muncitorilor americani, înființată în 1869, la Philadelphia, de către croitorul W. Stevens. Pînă în 1881, organizația „Cavalerii muncii“ era secretă și din ea făceau parte corporații de breaslă, uniuni mixte ale diverselor categorii de muncitori calificați și necalificați, indiferent de naționalitate. În 1874 s-a luat hotărîrea de a se primi în organizație și elementele nemuncitorești, cu condiția ca numărul acestora să nu depășească a patra parte din totalul membrilor organizației (era interzisă primirea în rîndurile ei a avocaților, a bancherilor, a persoanelor care își cîștigă existența exclusiv sau în parte din producția sau vînzarea băuturilor spirtoase, a jucătorilor de profesie și a agenților de bursă). În 1884 numărul membrilor organizației ajungea la peste 70 000, iar în 1886 la circa 700 000. Ordinul considera ca principal obiectiv al său luminarea muncitorilor și apărarea intereselor lor prin solidaritatea muncitorească. Conducerea Ordinului recomanda membrilor organizației să renunțe la lupta politică, era împotriva creării unui partid muncitoresc, se pronunța împotriva luptei economice de fiecare zi împotriva patronilor, pentru colaborarea muncitorilor cu patronii și pentru rezolvarea tuturor contradicțiilor pe cale de arbitraj și printr-o înțelegere pașnică. Chiar și în perioada 1880—1890, cînd mișcarea muncitorească devenise puternică și un mare număr de greve s-au soldat cu victoria muncitorilor, conducătorii „Cavalerilor muncii“ au continuat să se situeze pe aceeași poziție. Ordinul considera cooperația ca unic remediu împotriva tuturor relelor capitalismului.

În 1886 conducerea Ordinului s-a opus grevei generale a

muncitorilor pentru introducerea zilei de muncă de 8 ore și a contribuit la zădărnicierea ei, interzicând membrilor organizației să participe la această grevă. În pofida interdicției conducerii, membrii de rînd ai organizației au participat la grevă. Contraindicțiile dintre marea masă a membrilor organizației și conducerea oportunistă se accentuau tot mai mult; după 1886 „Nobilul ordin al cavalerilor muncii” a început să-și piardă influența în rîndurile maselor și, la sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut, s-a destrămat.

Cu toată politica trădătoare dusă de liderii săi, „Nobilul ordin al cavalerilor muncii”, îndeosebi în prima perioadă a existenței sale, a avut un rol pozitiv în mișcarea muncitorească din S.U.A. — 240.

- 110 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 470. — 240.
- 111 *Lassalleienii* — partizanii și discipolii socialistului mic-burghez german F. Lassalle, membri ai Uniunii generale a muncitorilor germani, întemeiată la Leipzig în 1863, la congresul uniunilor muncitorești, pentru a contracara acțiunile progresiștilor burghezi care tindeau să supună clasa muncitoare influenței lor. Primul președinte al Uniunii generale a muncitorilor germani a fost Lassalle, care a formulat programul și bazele tactice ale Uniunii. Lupta pentru votul universal a fost proclamată programul politic al Uniunii generale a muncitorilor germani, iar înființarea unor asociații muncitorești de producție subvenționate de stat — programul ei economic. În activitatea ei practică, Lassalle, partizanii și urmașii săi, însușindu-și ideea hegemoniei Prusiei, susțineau politica de mare putere a lui Bismarck; „obiectiv — scria F. Engels lui K. Marx la 27 ianuarie 1865 — aceasta a fost o ticăloșie și o trădare în folosul prusienilor a întregii mișcări muncitorești” (vezi K. Marx și F. Engels, Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin, pag. 261). În repetate rînduri, K. Marx și F. Engels au criticat cu vehemență principiile teoretice, tactice și organizatorice ale lassalleianismului, pe care-l considerau un curent oportunist în mișcarea muncitorească germană. — 242.
- 112 „*Die Zukunft*” — revistă de orientare social-reformistă, editată de un grup de membri ai Partidului social-democrat din Germania; a apărut la Berlin din octombrie 1877 pînă în noiembrie 1878. Editor al revistei a fost social-filantropul K. Höchberg, care a încercat să abată partidul pe calea reformismului. La această revistă au colaborat K. Schramm și E. Bernstein. K. Marx și F. Engels au criticat aspru orientarea revistei. — 242.
- 113 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 365. — 242.
- 114 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 391. — 243.

- 115 Scrisoarea adresată de K. Marx lui F. A. Sorge la 19 noiembrie 1879. — 243.
- 116 „*Social-Democratul*” („*Der Sozialdemokrat*”) — ziar, organul central al Partidului social-democrat din Germania în timpul când era în vigoare legea excepțională împotriva socialiștilor; a apărut la Zürich de la 28 septembrie 1879 pînă la 22 septembrie 1888 și la Londra de la 1 octombrie 1888 pînă la 27 septembrie 1890. Ziarul a fost redactat între 1879 și 1880 de G. Vollmar, iar din ianuarie 1881 de E. Bernstein, care pe atunci se afla sub puternica influență a lui Friedrich Engels. Datorită conducerii ideologice a lui Friedrich Engels, ziarul „*Sozialdemokrat*” a avut o orientare marxistă. Starea de spirit combativa a maselor muncitoare din Germania, care au învins prima derută provocată de aplicarea legii excepționale, a fost de o mare însemnătate pentru activitatea ziarului. Ziarul „*Sozialdemokrat*”, cu toate greșelile făcute, a apărut ferm tactica revoluționară și a jucat un rol de seamă în unirea și organizarea forțelor social-democrației germane. După abrogarea legii excepționale împotriva socialiștilor, ziarul „*Sozialdemokrat*” și-a încetat apariția și „*Vorwärts*” a devenit din nou organul central al partidului. — 243.
- 117 Scrisoarea adresată de K. Marx lui F. A. Sorge la 5 noiembrie 1880. — 244.
- 118 „*Anuarul științelor sociale și al politicii sociale*” („*Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*”) — revistă de orientare social-reformistă; a fost editat de K. Höchberg (sub pseudonimul L. Richter), la Zürich, în anii 1879—1881. Au apărut 3 numere. Articolul despre care este vorba, „*Rückblicke auf die sozialistische Bewegung in Deutschland. Kritische Aphorismen*” („Privire retrospectivă asupra mișcării socialiste din Germania. Aforisme critice”) a fost publicat în primul număr al „*Anuarului*”, avînd ca semnătură trei steluțe. — 244.
- 119 *Bernsteiniada, bernsteinism* — curent oportunist, ostil marxismului, din cadrul social-democrației germane și internaționale, apărut pe la sfîrșitul secolului al XIX-lea. I s-a spus astfel după numele lui Ed. Bernstein, reprezentantul cel mai fățiș al tendințelor oportuniste de dreapta din partidul social-democrat din Germania. În anii 1896—1898, Bernstein a publicat în revista „*Die Neue Zeit*”, organ teoretic al social-democrației germane, o serie de articole sub titlul comun „*Problemele socialismului*”, în care, sub steagul „libertății de critică”, a încercat să revizuiască (de aici „revizionism”) bazele filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar și să le înlocuiască prin teoria burgheză a concilierii contradicțiilor de clasă și a colaborării între clase; el a combătut învățătura lui Marx cu privire la pauperizarea clasei

muncitoare, la ascuțirea contradicțiilor de clasă, la crize, la prăbușirea inevitabilă a capitalismului, la revoluția socialistă și dictatura proletariatului și a propus un program al social-reformismului, exprimat în formula „mișcarea este totul, scopul final nu este nimic“. În 1899, articolele lui Bernstein au apărut în volum sub titlul „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației“. Cartea a fost primită favorabil de aripa dreaptă a social-democrației germane și de elementele oportuniste din celelalte partide ale Internaționalei a II-a, printre care și de „economisții“ din Rusia.

La congresele de la Stuttgart (octombrie 1898), Hanovra (octombrie 1899) și Lübeck (septembrie 1901) ale Partidului social-democrat din Germania, bernsteinismul a fost condamnat, dar partidul nu s-a desolidarizat de Bernstein, ci s-a situat pe o poziție împăciuitoare. Bernsteinienii au continuat să propage ideile revizioniste în revista „Sozialistische Monatshefte“ și în organizațiile de partid.

Numai partidul bolșevic, în frunte cu V. I. Lenin, a dus o luptă consecventă și hotărâtă împotriva bernsteinismului și a adepților lui din Rusia. Încă din 1899 Lenin a luat poziție împotriva bernsteinienilor în „Protestul social-democraților din Rusia“ și în articolul „Programul nostru“; de asemenea el a demască bernsteinismul în lucrările „Marxism și revizionism“, „Divergențele din sînul mișcării muncitorești europene“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170, 176—180; Opere, vol. 15, E.S.P.-L.P. 1957, pag. 17—27; vol. 16, pag. 345—350) și altele. — 244.

- 120 Este vorba de divergențele ivite în cadrul fracțiunii social-democrate din Reichstagul german în problema subvențiilor pentru navigație (Dampfersubvention). La sfîrșitul anului 1884, Bismarck, cancelarul Germaniei, în vederea promovării politicii Germaniei de acaparare de colonii, a cerut Reichstagului să aprobe subvenții societăților particulare de navigație pentru înființarea unor linii de comunicații maritime cu Asia de est, Australia și Africa. În timp ce aripa stîngă a fracțiunii social-democrate, condusă de Bebel și de Liebknecht, a respins subvențiile pentru navigație, aripa dreaptă, care forma majoritatea fracțiunii, în frunte cu Auer, Dietz ș.a., încă înainte de dezbaterile oficiale din Reichstag, s-a pronunțat pentru acordarea de subvenții societăților de navigație. În timpul dezbaterilor din Reichstag în legătură cu această problemă, în martie 1885, aripa dreaptă a fracțiunii social-democrate a votat pentru înființarea liniilor maritime de comunicații cu Asia de est și cu Australia; pentru a-și da consimțămîntul la proiectul lui Bismarck, ea a pus drept condiție să-i fie acceptate unele revendicări, între care și revendicarea ca noile vase să fie construite la șantierul naval german. Numai după ce Reichstagul a respins această propunere, întreaga fracțiune a votat împotriva proiectului guvernamental.

Atitudinea majorității fracțiunii a provocat o ripostă din partea ziarului „Sozialdemokrat” și a organizațiilor social-democrate. Divergențele au fost atât de ascuțite, încât n-a lipsit mult ca să provoace o sciziune în rândurile partidului. F. Engels a supus unor critici hotărâte poziția oportunistă a aripii drepte a fracțiunii social-democrate (vezi scrisorile lui F. Engels către A. Bebel din 30 decembrie 1884 și 4 aprilie 1885, către F. A. Sorge din 31 decembrie 1884 și 3 iunie 1885 și către J. Ph. Becker din 2 aprilie 1885). — 245.

- 121 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 3 iunie 1885. — 245.
- 122 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 3 martie 1887. — 245.
- 123 Cele două congrese social-democrate internaționale de la Paris : congresul I al Internaționalei a II-a și congresul convocat tot acolo, în același timp, de posibiliștii francezi și de Federația social-democrată din Anglia.

Congresul muncitoresc socialist internațional, care s-a ținut la Paris la 14—20 iulie 1889 — primul congres de constituire al Internaționalei a II-a —, a fost convocat din inițiativa socialiștilor francezi cu sprijinul organizațiilor socialiste dintr-o serie de alte țări. Elementele oportuniste, reprezentate de posibiliștii francezi și de Federația social-democrată din Anglia, au încercat să ia în mâinile lor pregătirile în vederea congresului și conducerea lucrărilor lui și să se situeze în fruntea mișcării muncitorești internaționale. F. Engels s-a ridicat cu energie împotriva acestor încercări și a participat îndeaproape la pregătirile în vederea congresului. Demascând uneltirile oportuniștilor, Engels a criticat cu asprime greșelile săvârșite de liderii social-democrației germane prin atitudinea lor împăciuitoare față de posibiliști, precum și greșelile tactice ale socialiștilor francezi. În ajunul congresului, din însărcinarea lui au fost scrise și redactate primul și al doilea pamflet „Congresul muncitoresc internațional din 1889” (răspuns ziarului „Justice” și răspuns la „Manifestul Federației social-democrate”), în care erau demascate uneltirile Federației social-democrate din Anglia și ale posibiliștilor francezi. Aceste pamflete, difuzate în țările din Europa, au jucat un mare rol în convocarea congresului. Engels considera că importanța congresului trebuie să constea în primul rând în unificarea forțelor cu adevărat socialiste din Europa. El voia ca unificarea partidelor socialiste pe scară internațională să fie îndeplinită pe o bază marxistă revoluționară. „Semnificația congresului... — scria el — constă în aceea că se va dovedi în fața întregii lumi comunitatea de vederi a partidelor socialiste din Europa” (Scrisoarea adresată lui F. A. Sorge la 8 iunie 1889).

Principala problemă care a fost discutată la congres a fost cea a legislației muncitorești internaționale. În rezoluția adoptată în această problemă se arăta că muncitorii trebuie să ducă nu numai

o luptă economică, ci și una politică, se considera necesară crearea unor partide socialiste ale proletariatului și îmbinarea activității partidului cu cea a sindicatelor. Congresul a adoptat o rezoluție cu privire la ziua de muncă de 8 ore, la sărbătorirea în fiecare an a zilei de 1 Mai, ziua solidarității internaționale a proletariatului.

Congresul nu a adoptat o hotărâre formală cu privire la întemeierea Internaționalei a II-a, dar, în realitate, ea a fost creată la acest congres. — 245.

- 124 *Posibiliștii* (P. Brousse, B. Malon ș.a.) — curent mic-burghez, reformist în mișcarea socialistă franceză, care tindea să abată proletariatul de la metodele revoluționare de luptă. În 1882, după scindarea Partidului muncitoresc din Franța la congresul de la Saint-Etienne, possibiliștii au format „Partidul social-revoluționar muncitoresc”; ei respingeau programul revoluționar și tactica revoluționară a proletariatului, estompau țelurile socialiste ale mișcării muncitorești, propuneau ca lupta dusă de muncitori să fie limitată la cadrul a „ceea ce este posibil” (possible), de unde și denumirea partidului. Influența possibiliștilor se extindea îndeosebi asupra regiunilor celor mai înapoiate din punct de vedere economic din Franța și a păturilor celor mai puțin dezvoltate ale clasei muncitoare. — 245.
- 125 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 12 ianuarie 1889. — 245.
- 126 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 11 mai 1889. — 246.
- 127 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 491—492. — 246.
- 128 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 17 iulie 1889. — 246.
- 129 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 20 iulie 1889. — 246.
- 130 Lenin citează scrisoarea lui F. Engels către F. Kelley-Wischnewetzky din 2 mai 1888. — 247.
- 131 *Fabienii* — membrii Societății fabiene, organizație reformistă engleză, întemeiată în 1884 și denumită astfel după numele conducătorului de oști roman din secolul al III-lea î.e.n., Fabius Maximus, poreclit „Cunctator” („Încetinitorul”), cunoscut prin tactica lui de expectativă, prin eschivarea de la lupte decisive în războiul cu Hanibal. Societatea fabiană era formată în special din reprezentanți ai intelectualității burgheze: oameni de știință, scriitori, oameni politici (ca, de pildă, S. și B. Webb, B. Shaw,

- R. Macdonald etc.). Ei negau necesitatea luptei de clasă a proletariatului și a revoluției socialiste și afirmau că trecerea de la capitalism la socialism este posibilă numai pe calea unor mici reforme, a transformărilor treptate ale societății. Ostilă marxismului, societatea fabiană a jucat și joacă rolul de exponent al influenței burgheze în rîndurile clasei muncitoare, de pepinieră a ideilor oportuniste și social-șoviniste în mișcarea muncitorească engleză. V. I. Lenin a caracterizat fabianismul drept „un curent al oportunismului extrem” (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 352). În 1900 Societatea fabiană a intrat în partidul laburist. „Socialismul fabian” este unul dintre izvoarele ideologice ale laburiștilor. — 247.
- 132 Lenin citează scrisoarea lui F. Engels către F. A. Sorge din 18 ianuarie 1893 (vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 546). — 247.
- 133 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 575.
În legătură cu critica cuvîntărilor lui P. Lafargue și G. Vollmar, vezi lucrarea lui F. Engels „Problema țărănească în Franța și Germania” (Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 458—480). — 248.
- 134 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 4 decembrie 1894. — 248.
- 135 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 392. — 249.
- 136 Vezi K. Marx, „Critica programului de la Gotha”, Editura politică, 1959, pag. 30. — 250.
- 137 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 471. — 251.
- 138 *Greva de la Decazeville* — grevă izbucnită spontan în orașul Decazeville (departamentul Aveyron) din Franța, la care au participat 2 000 de mineri. Greva, determinată de condițiile de muncă de nesuportat și de înțepirea exploatării muncitorilor de către patroni — „Societatea proprietarilor de mine de cărbuni și turnătorii din Aveyron” —, a durat 5 luni, din ianuarie pînă în iunie 1886. Muncitorii au prezentat o serie de revendicări, printre care desființarea magazinului de alimente al patronilor și concedierea administratorului, care avea manifestări de o cruzime neobișnuită. Într-o ciocnire care s-a produs între administrație și muncitori, administratorul a fost ucis. Guvernul a trimis trupe la Decazeville, ceea ce a stîrnit mari frămîntări în întreaga Franță; la Paris și în provincie au avut loc o serie de

mitinguri de protest. J. Guesde și P. Lafargue au luat cuvîntul la un miting de la Paris, protestînd împotriva acțiunilor guvernului și întreprinzătorilor, Ziarele socialiste „Cri du Peuple” și „Intransigeant” au deschis o listă de subscripție în folosul greviștilor. În timpul dezbaterilor furtunoase care au avut loc în Camera franceză în jurul problemei grevei de la Decazeville (interpelarea a fost făcută de deputații muncitori, socialiștii Basli, Cameline), deputații burghezi, inclusiv radicalii, la care cu cîțva timp înainte aderaseră deputații-muncitori, au sprijinit guvernul și represiviunile împotriva greviștilor. Aceasta a făcut ca deputații muncitori să se despartă de radicali și să constituie o fracțiune muncitorească independentă în Camera deputaților din Franța. F. Engels a urmărit cu atenție desfășurarea evenimentelor care se petreceau în acea vreme în Franța și a acordat o mare importanță „acestei prime acțiuni curajoase și independente a proletaariatului în Cameră” (Scrisoarea adresată de F. Engels lui A. Bebel la 15 februarie 1886). — 251.

- 139 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 29 iulie 1886. — 251.
- 140 Partea din prefața lui Lenin care urmează începînd de la cuvintele: „În 1889 în rîndurile muncitorilor simpli...” a fost publicată în ziarul bolșevic „Nașe Eho” nr. 13 din 8 aprilie 1907 cu următoarea introducere: „În curînd vor apărea, în editura «P. Dauge», scrisorile adresate de Marx și Engels prietenului și tovarășului lor de luptă Sorge, care locuia în America. Avînd în vedere interesul pe care-l prezintă acest volum, ne îngăduim ca, din prefața la ediția rusă a volumului, să reproducem aici partea consacrată atitudinii lui Marx și Engels față de revoluția care era așteptată să izbucnească în Rusia. Vom începe cu două aprecieri caracteristice făcute de Engels cu privire la importanța revoluției franceze și a unei eventuale revoluții în Germania”. — 251.
- 141 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 495. — 252.
- 142 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 24 octombrie 1891. — 253.
- 143 Este vorba de războiul ruso-turc din 1877—1878. — 253.
- 144 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 363. — 253.
- 145 Unii reprezentanți de seamă ai gîndirii sociale ruse au început să cunoască operele lui K. Marx încă din deceniul al cincilea al secolului al XIX-lea. În 1872 a apărut prima ediție în limba

rusă a „Capitalului“, în traducerea lui G. A. Lopatin și N. F. Danielson. Aceasta a fost prima traducere a „Capitalului“ într-o limbă străină. În deceniul al optulea, ca urmare a apariției „Capitalului“, în paginile revistelor legale — „Otecestvennie Zapiski“, „Vestnik Evropi“, „Slovo“ — s-a desfășurat o polemică largă la care au luat parte cei mai de seamă publiciști și oameni de știință din Rusia. Un viu interes s-a manifestat pentru „Capitalul“ în cercurile ilegale, în rândurile tineretului revoluționar din deceniul al optulea și în presa ilegală din acea vreme. — 253.

- 146 *Narodovoliști* — membrii organizației „Narodnaia volea“, organizație politică secretă a narodnicilor teroriști, care a luat ființă în august 1879 în urma scindării organizației narodnice „Zemlea i volea“. În fruntea organizației „Narodnaia volea“ se afla un comitet executiv, format din A. I. Jeleabov, A. D. Mihailov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perovskaia, A. A. Kveatkovski și alții. Menținându-se pe pozițiile socialismului utopic narodnicist, narodovoliștii au pășit pe calea luptei politice, considerând că principala sarcină constă în răsturnarea absolutismului și cucerirea libertății politice. Programul lor prevedea organizarea unei „reprezentanțe naționale permanente“ aleasă prin vot universal, proclamarea libertăților democratice, trecerea pământului în mâinile poporului și elaborarea unor măsuri în vederea trecerii fabricilor și uzinelor în mâinile muncitorilor. „Narodovoliștii — scria V. I. Lenin — au făcut un pas înainte, trecând la lupta politică, dar nu au reușit s-o lege de socialism“ (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 181).

Narodovoliștii au dus o luptă eroică împotriva absolutismului țarist. Dar, plecând de la teoria greșită a eroilor „activi“ și a gloatei „pasive“, ei considerau că vor obține transformarea societății fără participarea poporului, prin propriile lor forțe, prin teroarea individuală, prin intimidarea și dezorganizarea conducerii statului. După 1 martie 1881 (când a fost ucis Alexandru al II-lea), prin execuții, provocări și crîncene persecuții, guvernul a reușit să zdrobească organizația „Narodnaia volea“. Repetatele încercări de a reînvia organizația „Narodnaia volea“, întreprinse în cursul deceniului al nouălea de către narodovoliști, au rămas fără rezultat. Astfel, în 1886 a luat ființă un grup, în frunte cu A. I. Ulianov (fratele lui V. I. Lenin) și P. I. Șevîrev, care continua tradițiile organizației „Narodnaia volea“. În urma unei încercări nereușite de a organiza un atentat împotriva lui Alexandru al III-lea, în 1887 grupul a fost descoperit, iar membrii săi activi au fost executați.

Criticînd programul greșit, utopic al narodovoliștilor și tactica terorii individuale promovată de ei, V. I. Lenin vorbea totodată cu multă considerație de lupta plină de abnegație pe care au dus-o membrii organizației „Narodnaia volea“ împotriva țarismului, dînd o înaltă apreciere tehnicii lor conspirative și organizației strict centralizate.

Cernoperedeliștii (G. V. Plehanov, M. R. Popov, P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, I. V. Stefanovici, V. I. Zaslucici, O. V. Aprekman, V. N. Ignatov, iar mai târziu A. P. Bulanov și alții), în revendicările lor programatice, au susținut în linii mari platforma organizației „Zemlea i vlea”. În Rusia și în străinătate, unde în 1880 au emigrat Plehanov, Deutsch, Zaslucici, Stefanovici ș.a., au editat revista „Cernii Peredel” și ziarul „Zerno”. Ulterior, o parte a cernoperedeliștilor au evoluat spre marxism (Plehanov, Akselrod, Zaslucici, Deutsch și Ignatov au înființat în 1883 prima organizație marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii”); ceilalți, după 1 martie 1881, s-au alăturat narodovoliștilor. — 253.

- 147 Vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 399. — 254.
- 148 Engels a scris despre „Divergențele noastre” și despre caracterul revoluției care se apropia în Rusia, în scrisoarea din 23 aprilie 1885 către V. I. Zaslucici (vezi K. Marx și F. Engels, „Ausgewählte Briefe”, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 455—457).
Scrisoarea a fost publicată pentru prima oară în 1925, în culegerea „Grupul «Eliberarea muncii»” nr. 3. — 254.
- 149 Scrisorile adresate de F. Engels lui F. A. Sorge la 6 și 9 aprilie 1887. — 254.
- 150 Scrisoarea adresată de F. Engels lui F. A. Sorge la 23 aprilie 1887. — 254.
- 151 Lenin se referă la schița „Pentru republică să mori!” din seria de schițe „Campania germană pentru constituția imperiului” (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 172—211). — 255.
- 152 Articolul „Larin și Hrustalev” a fost publicat pentru prima oară la 15 aprilie 1907 în ziarul „Trud” nr. 1.
„Trud” — săptămînal literar-politic de orientare bolșevică. A apărut un singur număr la 15 (28) aprilie 1907. Chiar a doua zi ziarul a fost interzis de prefectul de poliție al orașului Petersburg. — 260.
- 153 „*Narodnaia Gazeta*” — ziar menșevic; a apărut la Petersburg în aprilie 1907. Au apărut două numere. — 260.
- 154 În alegerile din ianuarie 1907 pentru Reichstagul german, social-democrații au pierdut 36 de mandate și, în loc de 79 de deputați cîți au fost înainte, au intrat în Reichstag numai 43. Acest lucru s-a produs din pricină că Bülow, cancelarul Germaniei, a reușit să unească pe conservatori, național-liberali și „pe cei cu vederi progresiste” sub lozinca sprijinului activ al politicii coloniale a Germaniei împotriva social-democraților și a centrului.

Mehring a scris articolul „Deutscher Liberalismus und russische Duma“ („Liberalismul german și Duma rusă“) în legătură cu înfrângerea social-democrației germane în alegeri. — 266.

155 K. Marx, „Burghezia și contrarevoluția“ (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 6, Editura politică, 1959, pag. 119—120). — 267.

156 „*Neue Rheinische Zeitung*“ a apărut zilnic, sub conducerea lui K. Marx, la Köln, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Din redacție făceau parte F. Engels, W. Wolff, G. Weerth, F. Wolf, E. Dronke, F. Freiligrath și H. Bürgers.

Organ combativ al aripii proletare a democrației, „*Neue Rheinische Zeitung*“ a avut rolul de educator al maselor populare, pe care le ridica la luptă împotriva contrarevoluției. Articolele de fond, care precizau poziția ziarului în problemele fundamentale ale revoluției din Germania și din Europa, erau scrise, de regulă, de Marx și Engels.

Poziția hotărîtă și intransigentă a ziarului „*Neue Rheinische Zeitung*“, internaționalismul lui militant, articolele sale politice demascatoare îndreptate împotriva guvernului prusian și a autorităților locale din Colonia au făcut ca acest ziar să fie, încă din primele luni ale existenței sale, ținta unor atacuri furibunde din partea presei feudale-monarhiste și a celei liberale-burgheze, precum și obiectul unei prigoane din partea guvernului, care s-a întezit mai ales după lovitura de stat contrarevoluționară care a avut loc în Prusia.

În pofida prigoanei și a șicanelor polițienești, „*Neue Rheinische Zeitung*“ a apărut cu mult curaj interesele democrației revoluționare, interesele proletariatului. În mai 1849, în condițiile ofensive generale a contrarevoluției, guvernul prusian, profitînd de faptul că Marx nu obținuse cetățenia prusiană, a dispus ca el să fie expulzat din Prusia. Expulzarea lui Marx și represaliile dezlănțuite împotriva celorlalți redactori ai ziarului „*Neue Rheinische Zeitung*“ au dus la încetarea apariției lui. Ultimul număr al ziarului, nr. 301, tipărit în roșu, a apărut la 19 mai 1849. În articolul de adio către muncitori, redactorii ziarului au declarat că „ultimul lor cuvînt va fi întotdeauna și pretutindeni : eliberarea clasei muncitoare !“. — 270.

157 Vezi K. Marx, „Proiectul de lege pentru desființarea prestațiilor feudale“ (K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 317). — 272.

158 „*Vorwärts*“ — cotidian, organul central al Partidului social-democrat din Germania ; a apărut la Berlin în 1891, sub denumirea : „*Vorwärts. Berliner Volksblatt*“, potrivit unei hotărîri a Congresului de la Halle al partidului, ca o continuare a ziarului „*Berliner Volksblatt*“, care apărea din 1884. În coloanele acestui

ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări de oportunism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a încăput în mâinile aripii drepte a partidului și a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. Prezentînd în mod tendențios lupta dusă în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și revizionismului, „Vorwärts“ a sprijinit pe „econo-miști“, iar mai târziu, după scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts“ a publicat articole calomnioase scrise de Troțki, fără a da lui Lenin și bolșevicilor posibilitatea de a le dezminți și de a înfățișa în mod obiectiv starea de lucruri din partid.

În perioada primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desfășurat propagandă antisovietică. A apărut la Berlin pînă în 1933. — 272.

- 159 La conferința organizației orășenești Petersburg a P.M.S.D.R. care a avut loc la Terioki (Finlanda) la 25 martie (7 aprilie) 1907, au participat 133 de delegați (92 de bolșevici și 41 de menșevici), dintre care peste 100 de delegați erau muncitori. Alegerile pentru conferință au durat mai bine de o lună și s-au desfășurat sub controlul unei comisii speciale a C.C. La alegeri a participat covârșitoarea majoritate a membrilor organizației. Lenin a prezidat lucrările conferinței și a participat la discuții, luînd cuvîntul în problema reorganizării organizației Petersburg și în problemele muncii organizatorice a Comitetului din Petersburg.

Conferința a discutat următoarele probleme: reorganizarea organizației Petersburg a P.M.S.D.R.; reprezentarea organizației Petersburg în fracțiunea social-democrată din Duma a II-a de stat; inadmisibilitatea colaborării social-democrației în presa burgheză; 1 Mai și tactica social-democrației. Conferința a adoptat cu o covârșitoare majoritate de voturi proiectul de reorganizare elaborat de bolșevici. Principalul punct al acestui proiect era proclamarea conferinței ca organ legislativ permanent al organizației locale, care era convocat în mod periodic și își alegea organul său executiv, Comitetul din Petersburg, care să-și desfășoare activitatea în limitele directivelor conferinței. A fost ales un nou Comitet din Petersburg al P.M.S.D.R., format din 19 membri. Din partea organizației orășenești Petersburg pentru a ține legătura cu fracțiunea social-democrată din Duma a II-a a fost ales Lenin. Conferința s-a pronunțat categoric împotriva oricărei colaborări a social-democrațiilor la presa burgheză.

Conferința a lichidat sciziunea care exista în rîndurile organizației Petersburg a P.M.S.D.R. începînd de la conferința din ianuarie 1907.

A doua sesiune a conferinței a avut loc tot la Terioki, la 8 (21) aprilie 1907. Pe ordinea de zi figurau următoarele probleme: sărbătorirea zilei de 1 Mai; campania de mitinguri; consiliul împuterniciților; alegerile pentru Congresul al V-lea al partidului; raportul lui Aleksinski, deputat în Duma a II-a de

stat ; probleme organizatorice ; mișcarea cooperatistă ; lupta împotriva sutelor negre ; șomajul. Dar din cauza lipsei de timp ultimele trei probleme nu au mai fost discutate. Conferința a adoptat hotărârea ca ziua de 1 Mai să fie sărbătorită printr-o grevă generală de 24 de ore și prin mitinguri ; s-a hotărât organizarea unui consiliu al împuterniciților orașului și guberniei Petersburg, în care scop să fie convocați toți împuterniciții pe raioane. În problema alegerilor pentru Congresul al V-lea al partidului, conferința a hotărât să însărcineze Comitetul din Petersburg cu elaborarea tehnicii alegerilor în cel de-al doilea stadiu și s-a mărginit să aleagă din rîndurile ei o comisie de validare a mandatelor, compusă din 7 membri. Conferința a discutat raportul deputatului Aleksinski, însărcinînd o comisie specială cu elaborarea unei rezoluții la acest raport. De asemenea conferința a adoptat o serie de hotărâri în probleme organizatorice.

Lenin a luat cuvîntul la discuțiile pe marginea raportului lui Aleksinski și a recomandat delegației din Petersburg să prezinte Congresului al V-lea al partidului propunerea de a invita la congres un reprezentant al drujinelor de luptă în legătură cu problema reorganizării acestora. — 274.

- 160 *Conferința în problema boicotului* — Conferința orășenească a organizației Petersburg a P.M.S.D.R. — a fost convocată de Comitetul din Petersburg la 11 (24) februarie 1906 pentru a rezolva problema atitudinii față de Duma de stat. Lucrările conferinței au fost conduse de V. I. Lenin. Au participat 65 de delegați cu drept de vot deliberativ. Alegerile la conferință au avut loc după discutarea și votarea platformei tactice a bolșevicilor și a celei a menșevicilor, socotindu-se un delegat la 30 de membri de partid care și-au exprimat votul. În alegeri, bolșevicii au obținut o majoritate considerabilă. Menșevicii au cerut ca voturile organizației districtuale a P.M.S.D.R., care era aproape în întregime bolșevică, să fie considerate nevalabile. În cursul discuțiilor în jurul problemei organizației districtuale a P.M.S.D.R., V. I. Lenin a făcut diferite observații și a dat o serie de replici. Conferința a confirmat reprezentanța organizației districtuale. Ea a ascultat raportul de activitate al Comitetului din Petersburg și a adoptat rezoluția lui Lenin, rezoluție care recunoștea reprezentanța la conferință ca fiind legală, conferința ca fiind valabilă, iar hotărârile ei obligatorii. Raportul cu privire la atitudinea față de Duma de stat a fost prezentat de Lenin (în procesele-verbale ale conferinței raportul lui Lenin nu este trecut). La sfîrșitul raportului, Lenin a dat citire rezoluției sale cu privire la tactica boicotului activ. Martov a dat citire rezoluției menșevicilor. Cu o majoritate de 36 de voturi contra 29, conferința s-a pronunțat pentru tactica boicotării active a Dumei. Dar conferința nu a reușit să adopte o rezoluție care să cuprindă motivarea amănunțită a tacticii de boicotare activă a Dumei.

Pentru discutarea și confirmarea definitivă a rezoluției cu privire la tactica boicotului activ, la sfârșitul lunii februarie—începutul lunii martie a fost convocată o a doua conferință orășenească a organizației Petersburg. La aceasta au participat 62 de delegați. Conferința a discutat rezoluția lui Lenin, a lui Martov și rezoluția raionului Ohta, propusă suplimentar de menșevici. După o luptă îndârjită și îndelungată, conferința a adoptat ca bază, cu o majoritate de 35 de voturi contra 24 și o abținere, rezoluția cu privire la tactica de boicotare activă a Dumei, propusă de Lenin. Conferința a ales o comisie, din care făcea parte Lenin, pentru redactarea definitivă a rezoluției cu privire la Duma de stat. Menșevicii au refuzat să facă parte din comisie și au părăsit conferința. — 276.

- 161 Este vorba de Conferința interraională a organizației Petersburg a P.M.S.D.R. care a avut loc la 11—12 (24—25) iunie 1906. Conferința și-a început lucrările la Petersburg, iar apoi din motive de conspirație, s-a mutat la Terioki, în Finlanda. Conferința a fost convocată de Comitetul din Petersburg pentru elaborarea tacticii proletariatului față de Duma de stat. Alegerile pentru conferință au fost precedate de o discuție în jurul celor două platforme tactice: rezoluția menșevică a Comitetului Central, care preconiza sprijinirea lozincii de a se forma un guvern desemnat de Dumă, guvern cadet, și rezoluțiile bolșevice ale Comitetului organizației Petersburg: „Cu privire la atitudinea față de Duma de stat” și „Cu privire la problema unui guvern desemnat de Dumă”, scrise de V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 167—168, 201—202). În urma discuției, linia tactică a bolșevicilor a fost aprobată cu 1760 de voturi contra 952, cât a înrunit platforma C.C. menșevic.

La conferință au participat aproape 80 de delegați, reprezentând aproximativ 4000 de membri de partid. Lenin a fost ales președinte al conferinței și a condus în această calitate lucrările ei. El a prezentat raportul Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. „Cu privire la tactica partidului față de Duma de stat”. Oponentul lui a fost F. I. Dan, care a susținut poziția menșevică a C.C. Cu majoritate de voturi conferința a adoptat o rezoluție care aproba linia Comitetului din Petersburg.

Lenin a prezentat de asemenea la conferință raportul „Cu privire la unitatea partidului”. În rezoluția adoptată la acest raport, conferința arăta că C.C. ales la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. nu exprimă decât părerea unei minorități a partidului și a cerut convocarea unui nou congres al partidului. Conferința a adoptat o hotărâre referitoare la stabilirea unei legături permanente între organizația de partid din Petersburg și fracțiunea social-democrată din Dumă. — 276.

162 Este vorba de prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R., care a avut loc la Tammerfors între 16 și 22 noiembrie (29 noiembrie și 5 decembrie) 1906. Conferința a fost convocată din inițiativa organizațiilor Petersburg și Moscova, precum și a părții bolșevice a C.C. V. I. Lenin a aprobat convocarea conferinței și a luat parte la pregătirea ei. El a adresat delegaților la conferință o scrisoare în care îi pune în mod insistent în gardă să nu ia hotărâri pripite care să se abată de la linia principială a bolșevicilor. La conferință s-a dat citire scrisorii lui Lenin.

La conferință au participat 19 delegați cu vot deliberativ și 9 cu vot consultativ, reprezentând 11 organizații din armată și 8 organizații de luptă, printre care reprezentanți ai comitetelor din Petersburg și Moscova ale P.M.S.D.R. La conferință au fost reprezentate organizațiile din armată din Petersburg, Kronstadt, Riga, Moscova, Finlanda, Sevastopol, Libava, Nijni-Novgorod, Kaluga, Voronej și Kazan, organizațiile de luptă din Petersburg, Moscova, Saratov și Ural. În afară de aceasta, la conferință au participat reprezentanți ai Biroului tehnic de pe lângă C.C., ai Biroului tehnic din sud și ai părții revoluționare a social-democrației finlandeze. Printre delegați au fost E. M. Iaroslavski, R. S. Zemleacika, I. A. Samer (Liubici, Ostapcenko), I. H. Lalaianț, M. N. Leadov și alții.

Conferința a discutat următoarele probleme : 1) Raportul biroului de organizare ; 2) Rapoartele delegaților ; 3) Despre încercările de insurecție armată care au avut loc ; 4) Apreciere momentului ; 5) Caracterul insurecției armate ; 6) Sarcinile organizației din armată și ale organizației de luptă ; 7) Caracterul muncii organizației din armată ; 8) Despre atitudinea față de organizațiile din armată și organizațiile de luptă ale altor partide și față de cele fără partid ; 9) Despre crearea unor centre ale organizațiilor din armată și organizațiilor de luptă în legătură cu organizarea insurecției armate ; 10) Despre atitudinea organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă față de organizațiile proletare generale ; 11) Raportul pentru congresul partidului ; 12) Despre normele de reprezentare la congres ; 13) Despre organul central și despre literatură ; 14) Despre atitudinea față de conferința organizațiilor din armată convocată de Comitetul Central ; 15) Alegeri.

Conferința a adoptat o serie de rezoluții : cu privire la momentul actual ; cu privire la rolul partidului în insurecția armată (această rezoluție a fost adoptată în unanimitate la o consfătuire neoficială numai ca o părere a membrilor de partid care au participat la conferință) ; sarcinile organizațiilor din armată ; sarcinile organizațiilor de luptă ; despre atitudinea față de organizațiile similare ale altor partide și față de organizațiile similare fără partid ; cu privire la rolul organizațiilor din armată și al organizațiilor de luptă în insurecția armată ; cu privire la munca în rândurile ofițerilor ; cu privire la exproprieri ; cu privire la

atitudinea față de conferința convocată de Comitetul Central ; cu privire la raportul pentru congres ; cu privire la normele de reprezentare la congres ; cu privire la biroul provizoriu al organizațiilor din armată și al organizațiilor de luptă ; cu privire la organul de presă și la editură ; cu privire la literatura locală și regională ; cu privire la crearea unei organizații în armată și de luptă pe întreaga Rusie ; cu privire la absența reprezentantului Comitetului Central. Conferința a ales un „Birou provizoriu” în vederea convocării Conferinței generale a organizațiilor din armată, birou care n-a ființat decît două luni.

Rezoluțiile conferinței au fost publicate la 7 decembrie 1907 în ziarul „Proletarii” nr. 9, iar procesele-verbale au fost editate la Petersburg în 1907. — 289.

163 V. I. Lenin face o analiză și o critică amănunțită a scrisorii a 4-a a Comitetului Central menșevic către organizațiile de partid în articolul „Criza politică și falimentul tacticii oportuniste” (vezi Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 345—360). — 295.

164 „*Dnevnik Soțial-Demokrata*” — organ neperiodic editat de G. V. Plehanov, la Geneva, din martie 1905 pînă în aprilie 1912 (cu mari întreruperi). Au apărut 16 numere. Editarea acestei publicații a fost reluată în 1916 la Petrograd, dar n-a apărut decît un singur număr. În primele opt numere (1905—1906), Plehanov propaga concepții de extremă dreaptă, menșevice, oportuniste, susținea ideea unui bloc al social-democrației cu burghezia liberală, nega necesitatea unei alianțe între proletariat și țărănime, condamna insurecția armată din decembrie. În 1909—1912 („*Dnevnik Soțial-Demokrata*” nr. 9—16) Plehanov s-a ridicat împotriva menșevicilor-lichidatoriști în apărarea organizațiilor de partid ilegale. Dar în problemele fundamentale de tactică el continua să se situeze pe poziții menșevice. În nr. 1 al publicației „*Dnevnik Soțial-Demokrata*”, apărut în 1916, erau exprimate clar concepțiile social-șovine ale lui G. V. Plehanov.

V. I. Lenin l-a criticat cu vehemență pe G. V. Plehanov pentru oportunismul și abaterea lui de la marxismul revoluționar. — 296.

165 „*Raport către Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. cu privire la sciziunea din Petersburg și la instituirea, în legătură cu aceasta, a unei comisii de judecată de partid*” a fost editat în broșură separată în aprilie 1907 la Viborg, în tipografia „Proletarii”, cu mențiunea : „Numai pentru membrii congresului P.M.S.D.R.” Prima și ultima parte a broșurii au fost scrise în aprilie 1907 ; „Pledoaria lui Lenin (sau rechizitoriul său împotriva părții menșevice a C.C.) în fața Comisiei de judecată de partid” a fost scrisă în februarie și rostită în prima ședință a comisiei de judecată de partid, la sfîrșitul lunii martie 1907. — 300.

166 Adunarea celor 234 de bolșevici din organizația Petersburg a P.M.S.D.R., care activau în cadrul tuturor raioanelor orașului Petersburg, a adoptat următoarea rezoluție cu privire la comportarea grupului menșevicilor din Petersburg în timpul campaniei electorale pentru Duma a II-a de stat și la comisia de judecată de partid organizată din inițiativa C.C. menșevic :

„1. Grupului tov. menșevici le revine întreaga vină pentru sciziunea produsă în rândurile organizației social-democrate din Petersburg în timpul campaniei electorale.

2. Tratatul duse de grupul menșevicilor cu cadeții înainte și după sciziune au fost, în fond, o târguială inadmisibilă pentru locuri în Dumă, târguială făcută în pofida voinței proletariatului social-democrat din Petersburg.

3. Inadmisibilă este îndeosebi comportarea tov. Dan, care a avut rolul cel mai activ în întreaga sciziune și în tratativele duse cu cadeții, el nefiind împuternicit de nici o organizație de partid pentru a duce aceste tratative.

4. Comportarea grupului menșevic după ce s-a produs ruptura dintre ei și cadeții și îndeosebi după ce a fost încheiat la Petersburg acordul dintre partidele de stînga, protestele demonstrative împotriva acestui acord și chemarea adresată alegătorilor dintr-o serie întreagă de circumscriptii din Petersburg de a nu-l sprijini, precum și obstrucția față de întocmirea unor liste ale celor de stînga etc., toată această comportare constituie o subminare directă a cauzei proletariatului și întregului partid în folosul partidului cadet.

De aceea adunarea își exprimă dorința ca partea bolșevică a conferinței social-democrate, rămasă în urma plecării grupului menșevicilor, să ia parte la judecata de partid organizată din inițiativa C.C., formulînd împotriva grupului menșevicilor și a tov. Dan contrainvinuirea de comportare inadmisibilă din punct de vedere politic.

Adunarea propune ca toți activiștii, ca o contracarare a campaniei pornite de C.C. împotriva lui V. I. Lenin personal, să procedeze de îndată la o largă informare a proletariatului din Petersburg cu privire la întregul mers al campaniei electorale social-democrate din Petersburg și la rolul pe care îl joacă grupul menșevicilor în desfășurarea ei“ („Proletarii“ nr. 13 din 11 februarie 1907).

Conferința organizației social-democrate (orășenești și distric-tuale) din Petersburg care a avut loc în februarie 1907, după ce a aprobat rezoluția adunării celor 234 de bolșevici din Petersburg, i-a mai adăugat un punct, al 5-lea : „Conferința sprijină în fond acuzația formulată în broșura lui V. I. Lenin («Alegerile din Petersburg și fățărnicia celor 31 de menșevici»), și de aceea se consideră în drept să se constituie parte în fața comisiei de judecată. Formulînd o contrainvinuire împotriva tov. Dan și a celor 31 de menșevici, conferința însărcinează s-o reprezinte în

comisia de judecată aceiași arbitri pe care i-a desemnat și Lenin" („Proletarii" nr. 14 din 4 martie 1907).

Rezoluții analoge au fost adoptate la adunările comitetelor raionale și la cea a raionului districtual din Petersburg. — 300.

- 167 Intr-o corespondență din Kovno, publicată în ziarul „Proletarii" nr. 13 din 11 februarie 1907, se relatau amănunte cu privire la campania electorală din Kovno, unde bundiștii încheiaseră un acord cu comitetul electoral evreiesc, format în cea mai mare parte din membri ai „Uniunii pentru obținerea drepturilor depline de către poporul evreu din Rusia". Ca urmare a acestui acord, sprijinit de C.C. menșevic al P.M.S.D.R., la Kovno au fost aleși 6 delegați burghezi și unul ultrareacționar.

„Uniunea pentru obținerea drepturilor depline de către poporul evreu din Rusia" a fost organizată în martie 1905, la congresul militanților evrei „pe tărîm obștesc" de la Vilno. Din această Uniune făceau parte elementele cadete și sioniste; liderul Uniunii a fost cadetul M. M. Vinaver. Membrii Uniunii revendicau libertăți burgheze, abrogarea legilor restrictive pentru evrei și drepturi pe deplin egale cu întreaga populație. Din punct de vedere practic, Uniunea n-a avut aproape nici un rol politic; activitatea ei, chiar în perioada celui mai mare avînt al revoluției, se rezuma la prezentarea de petiții și de proteste. În toate problemele, membrii Uniunii se situau pe o poziție cadetă. La sfîrșitul anului 1907, Uniunea și-a încetat existența. — 310.

- 168 *Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc la Londra între 30 aprilie și 19 mai (13 mai—1 iunie) 1907. Inițial se preconiza convocarea congresului la Copenhaga, iar în cazul cînd va fi interzis — la Malmö (Suedia) sau la Bruxelles. Dar, sub presiunea directă a guvernului țarist, guvernele Danemarckii, Suediei și Belgiei au interzis convocarea congresului P.M.S.D.R. pe teritoriul statelor lor. Delegații sosiți la Copenhaga au plecat la Malmö, iar de acolo la Londra.

Necesitatea imperioasă de a se convoca congresul a fost dictată de politica oportunistă a C.C. menșevic, care fusese ales la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. (din C.C. făceau parte 7 menșevici și 3 bolșevici; din redacția O.C. 5 menșevici). Această politică, ce venea în contradicție cu voința majorității partidului, a suferit un faliment total. Nici una dintre măsurile luate de C.C. menșevic în legătură cu evenimentele importante care au avut loc în țară nu numai că nu s-au bucurat de sprijinul majorității celor mai mari organizații de partid, cele din centrele industriale, dar, dimpotrivă, au fost condamnate de ele.

În august 1906, Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. a adoptat o rezoluție cu privire la necesitatea de a se convoca imediat un congres extraordinar al partidului și a hotărît ca acest lucru să fie adus la cunoștința tuturor organizațiilor de

partid, care să fie invitate să-și spună părerea în această chestiune. În pofida împotrivirii C.C., agitația pentru convocarea congresului a luat o asemenea amploare, încît pînă în octombrie hotărîrea Comitetului din Petersburg se bucura de sprijinul Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R., al majorității organizațiilor de partid din Rusia, precum și al social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania și al C.C. al Social-democrației din Ținutul leton, care au intrat în P.M.S.D.R. la Congresul al IV-lea al partidului. La sfîrșitul lunii septembrie 1906, organizațiile de partid care se pronunțau pentru congres au adoptat un „Apel către Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia”, în care cereau convocarea imediată a unui congres extraordinar al partidului. În pofida împotrivirii categorice a C.C. menșevic, Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima conferință generală”), care a avut loc în noiembrie 1906, a adoptat hotărîrea de a se convoca congresul partidului la 15 (28) martie 1907. Pregătirile în vederea congresului s-au desfășurat în condițiile unei înverșunate lupte între bolșevici și menșevici, fiecare dintre fracțiuni prezentînd o platformă proprie (vezi platforma bolșevică — „Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. — în volumul de față, pag. 1—11).

La congres au participat 336 de delegați, care reprezentau peste 147 000 de membri de partid; dintre delegați, 105 erau bolșevici, 97 menșevici, 57 bundiști, 44 social-democrați polonezi, 29 reprezentanți ai Social-democrației din Ținutul leton, 4 „în afara fracțiunilor”.

Marile centre industriale au trimis la congres reprezentanți bolșevici. Dintre cei 17 delegați ai organizației de partid din Petersburg 12 erau bolșevici, dintre cei 19 ai organizației orășenești și ai celei districtuale din Moscova — 16, din partea organizației din Ural — 19, a celor din Ivanovo-Voznesensk, Vladimir, a districtului Kostroma, Breansk, Kazan, Krasnoiarsk — toți delegații erau bolșevici. V. I. Lenin a fost delegat la congres din partea organizației din regiunea Kamei superioare. La congres a participat un grup unit de delegați bolșevici, condus de V. I. Lenin, A. S. Bubnov, I. F. Dubrovinski, E. M. Iaroslavski, M. N. Leadov, V. P. Noghin, M. N. Pokrovski, K. N. Samoilov, I. V. Stalin, A. M. Stopani, S. G. Șaumian, I. A. Teodorovici, M. G. Țhakaia, K. E. Vorosilov și alții. La lucrările congresului a participat cu vot consultativ A. M. Gorki.

Discuțiile pe marginea ordinii de zi au ocupat aproape 4 ședințe și au dat la iveală profunde divergențe principiale dintre bolșevici și menșevici. Bolșevicii au insistat ca pe ordinea de zi a congresului să fie incluse următoarele importante probleme principiale teoretice și politice: tactica social-democrației în momentul actual al revoluției burghezo-democratice și atitudinea față de partidele burgheze. Menșevicii și bundiștii, pe care îi sprijinea Troțki, au obiectat împotriva acestui lucru, luptînd pentru a scoate de pe ordinea de zi problemele generale cu privire

la bazele tacticii partidului în revoluția burghezo-democratică.

După o luptă îndârjită, bolșevicii, sprijiniți de social-democrații polonezi și letoni, au reușit să includă pe ordinea de zi o singură problemă principală cu caracter general: atitudinea față de partidele burgheze. „Această problemă — arăta Lenin — s-a situat nu numai înaintea tuturor problemelor principale ale congresului, ci și a tuturor lucrărilor sale în general” (volumul de față, pag. 380—381). După lungi și înverșunate dezbateri a fost adoptată următoarea ordine de zi: 1. Raportul de activitate al Comitetului Central. 2. Raportul de activitate al fracțiunii din Dumă și organizarea ei. 3. Atitudinea față de partidele burgheze. 4. Duma de stat. 5. „Congresul muncitoresc” și organizațiile muncitorești fără partid. 6. Sindicatele și partidul. 7. Acțiunile de partizani. 8. Șomajul, criza economică și lock-out-urile. 9. Probleme organizatorice. 10. Congresul internațional de la Stuttgart (1 Mai, militarismul). 11. Munca în rândurile armatei. 12. Diverse. Din cauză că lucrările congresului s-au prelungit și fondurile s-au epuizat o seamă de probleme, ca, de pildă, cu privire la Duma de stat, la sindicate și partid, la acțiunile de partizani, precum și problemele organizatorice, au fost rezolvate în ultimele două zile ale lucrărilor congresului. În aceste probleme n-au mai fost prezentate rapoarte, s-au discutat numai propunerile și rezoluțiile prezentate la congres în numele fracțiunilor. Problema șomajului, a crizei economice și a lock-out-urilor, precum și cea a congresului internațional de la Stuttgart, n-au mai fost puse în discuție.

Lenin a fost ales în prezidiul congresului; el a prezentat raportul și a rostit cuvântul de încheiere în problema atitudinii față de partidele burgheze, cea mai importantă de pe ordinea de zi, a ținut cuvântări la raportul de activitate al C.C., la raportul de activitate al fracțiunii din Dumă, o cuvântare pentru includerea pe ordinea de zi a congresului a unor probleme principale cu caracter general cu privire la bazele tacticii partidului în revoluția burheză; a rostit cuvântări împotriva menșevicilor, a bundiștilor, a lui Troțki; a prezidat congresul la ședințele a 6-a, a 7-a, a 14-a, a 15-a, a 27-a, a 34-a și a 35-a.

La congres, bolșevicii au fost sprijiniți de către delegații Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania și ai Social-democrației din Ținutul leton. Unindu-i pe baza unei platforme revoluționare, bolșevicii și-au asigurat la congres majoritatea voturilor și au obținut victoria liniei marxiste revoluționare. În toate problemele fundamentale, congresul a adoptat rezoluțiile bolșevice.

În problema atitudinii față de partidele burgheze a fost adoptată rezoluția scrisă de Lenin. În această rezoluție, congresul a făcut o apreciere din punct de vedere bolșevic a tuturor partidelor neproletare — a ultrareacționarilor, octombriștilor, cadeșilor și socialiștilor-revoluționari — și a formulat tactica social-democrației revoluționare față de aceste partide. Aceasta a constituit o mare victorie a bolșevicilor. „În rezoluția adoptată la Londra

cu privire la partidele neproletare“ — scrie Lenin mai târziu — partidul „a făcut bilanțul principalelor învățăminte ale revoluției. În această rezoluție, proletariatul social-democrat a caracterizat clar și precis relațiile dintre clase în cadrul revoluției, a definit baza socială a principalelor partide și sarcinile generale ale mișcării muncitorești în lupta pentru democrație“ (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 125).

Cu privire la Duma de stat, congresul a adoptat rezoluția bolșevică, în care erau formulate sarcinile social-democrației în cadrul Dumei; în ea se arăta că activitatea social-democrației în cadrul Dumei trebuie să fie subordonată activității din afara ei și că Duma trebuie folosită în primul rînd ca o tribună pentru demascarea absolutismului și a politicii conciliatoare a burgheziei, pentru proclamarea și propagarea programului revoluționar al partidului. În rezoluția cu privire la raportul de activitate al fracțiunii, congresul și-a exprimat convingerea că fracțiunea social-democrată din Dumă va sluji cauza proletariatului din Rusia pe baza directivelor congresului și sub conducerea Comitetului Central.

În problema „congresul muncitoresc“ a fost adoptată rezoluția bolșevică, întocmită pe baza proiectului de rezoluție scris de Lenin pentru congres, „Cu privire la organizațiile muncitorești fără partid în legătură cu curentul anarho-sindicalist din rîndurile proletariatului“ (vezi volumul de față, pag. 9—11). În rezoluția adoptată în problema „Sindicatul și partidul“, congresul a respins teoria oportunistă a „neutralității“ sindicatelor, stabilind că trebuie să se obțină conducerea ideologică și politică a sindicatelor de către partid. Congresul a introdus unele modificări în statutul partidului, lichidînd sistemul celor două centre (alegerea de către congres a C.C. și a O.C.). Potrivit statutului modificat, la congres se alegea numai C.C., redacția O.C. urmînd să fie numită de C.C. și să activeze sub controlul acestuia. Statutul prevedea convocarea unor consfătuiri periodice ale partidului în vederea discutării problemelor mai importante ale vieții de partid.

În Comitetul Central au fost aleși 5 bolșevici, 4 menșevici, 2 social-democrați polonezi, 1 social-democrat leton, iar ca membri supleanți în C.C. au fost aleși 10 bolșevici, 7 menșevici, 3 social-democrați polonezi și 2 letoni. Ca membri și membri supleanți ai C.C. au fost aleși V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, I. F. Dubrovinski, V. P. Noghin, L. B. Krasin, L. Tyszka, I. Marhlewski ș.a. Ulterior în C.C. au fost incluse încă 3 persoane: 2 din partea Bundului și 1 din partea Social-democrației din Ținutul leton.

Ținînd seama de faptul că conducerea exercitată de C.C., alcătuit din reprezentanți ai diferitelor curente (reprezentanții organizațiilor social-democrate naționale oscilau deseori între bolșevici și menșevici), nu prezenta siguranță, la sfîrșitul lucrărilor congresului, în cadrul unei adunări a fracțiunii bolșevice, a fost

ales un Centru bolșevic, în frunte cu Lenin, din care făcea parte și redacția ziarului „Proletarii“.

Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a însemnat o mare victorie reputată de bolșevism în mișcarea muncitorească din Rusia. Flotărițile congresului au făcut bilanțul victoriei reputate de bolșevism asupra aripii oportuniste, menșevice a partidului în perioada revoluției burghezo-democratice. Tactica bolșevică a fost aprobată ca tactică unică pentru întregul partid. — 319.

- 169 Lenin a luat cuvîntul la cea de-a treia ședință a congresului. După ce au fost adoptate primele două puncte de pe ordinea de zi: 1. Raportul de activitate al Comitetului Central și 2. Raportul de activitate al fracțiunii din Dumă și organizarea ei, cînd s-a pus problema includerii pe ordinea de zi a problemelor teoretice principiale cu caracter general (punctele 3, 4 și 5 ale proiectului bolșevic al ordinii de zi pentru congres — cu privire la ascuțirea luptei economice și momentul actual, cu privire la sarcinile de clasă ale proletariatului în momentul actual și cu privire la atitudinea față de partidele burgheze), bundistul Zeltzer (B. N. Grosser), luîndu-se după Liber, a propus ca discutarea acestor probleme să fie scoasă de pe ordinea de zi. Bundistul Vinițki (V. D. Medem), care prezida ședința, a propus ca această problemă să nu fie dezbătută, ci să se pună la vot sistarea dezbaterilor.

În urma intervenției lui Lenin, în ședința următoare, a patra, dezbaterile în problema includerii pe ordinea de zi a problemelor teoretice cu caracter general au fost continuate. În ședința a cincea a congresului, din 2 (15) mai, pe ordinea de zi a fost inclus punctul „Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze“. — 321.

- 170 *Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc la Londra între 12 și 27 aprilie (25 aprilie și 10 mai) 1905. El a fost pregătit de bolșevici, iar lucrările lui s-au desfășurat sub conducerea lui V. I. Lenin. Menșevicii au refuzat să participe la congres și au ținut la Geneva o conferință aparte.

La congres au participat 38 de delegați: 24 cu vot deliberativ și 14 cu vot consultativ.

Congresul a examinat problemele fundamentale ale revoluției care se desfășura în Rusia și a stabilit sarcinile proletariatului și ale partidului său. La congres au fost dezbătute următoarele probleme: raportul Comitetului de organizare; insurecția armată; atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției; despre guvernul revoluționar provizoriu; atitudinea față de mișcarea sărănească; statutul partidului; atitudinea față de partea care s-a rupt de P.M.S.D.R.; atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale; atitudinea față de liberali; acordurile practice cu socialiștii-revoluționari; propaganda și agitația; raportul de activitate al C.C. și rapoartele delegaților comitetelor locale etc. Congresul a trasat planul strategic al partidului în

revoluția burghezo-democratică, plan care prevedea că proletariatul trebuie să fie conducătorul revoluției și, în alianță cu țărănimea, izolând burghezia, să lupte pentru victoria revoluției: pentru răsturnarea absolutismului și instaurarea republicii democratice, pentru lichidarea tuturor rămășițelor iobăgiei. Pornind de la acest plan strategic, congresul a stabilit linia tactică a partidului. De asemenea a trasat ca sarcină principală și imediată a partidului organizarea insurecției armate. Congresul a arătat că victoria insurecției populare armate trebuie să ducă la crearea unui guvern revoluționar provizoriu care să reprime împotrivirea contrarevoluției, să înfăptuiască programul-minimum al P.M.S.D.R., să pregătească condițiile pentru trecerea la revoluția socialistă.

Congresul a modificat statutul partidului; el a adoptat formularea dată de Lenin primului paragraf al statutului, referitor la calitatea de membru de partid; a desființat sistemul celor două centre în partid (C.C. și O.C.) și a creat un centru conducător unic, Comitetul Central; a stabilit cu precizie drepturile C.C. și relațiile dintre acesta și comitetele locale.

Congresul a condamnat acțiunile menșevicilor, oportunismul lor în problemele organizatorice și tactice. Dat fiind că „Iskra” fusese acaparată de menșevici și promova o linie oportunistă, Congresul al III-lea a însărcinat Comitetul Central să înființeze un nou Organ Central, ziarul „Proletarii”.

Congresul al III-lea a avut o mare însemnătate istorică. El a fost primul congres bolșevic. În hotărârile sale și-au găsit întruparea principiile organizatorice și tactice ale leninismului. Congresul a înarmat partidul și clasa muncitoare cu un program de luptă pentru victoria revoluției democratice. În legătură cu lucrările și importanța Congresului al III-lea al partidului, vezi articolul lui Lenin „Congresul al III-lea” (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 212—219). Hotărârile congresului au fost fundamentate de Lenin în cartea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” (vezi Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—127). — 322.

171 Conferința menșevicilor de la Geneva a avut loc în aprilie 1905, concomitent cu Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Având în vedere numărul restrâns al participanților (au participat delegați numai din partea a 9 comitete), menșevicii au declarat întrunirea lor conferință a unor activiști de partid.

Hotărârile conferinței au dovedit că menșevicii nu-și propuneau ca sarcină ducerea mai departe a revoluției. Ei negau hegemonia proletariatului în revoluție și politica de alianță a proletariatului cu țărănimea. Ei considerau că rolul conducător în revoluția burghezo-democratică trebuie să-l aibă burghezia liberală, în mîinile careia urma să treacă puterea după victoria revoluției. Menșevicii respingeau necesitatea formării unui gu-

vern revoluționar provizoriu și a participării reprezentanților social-democrației la acest guvern.

În hotărârile adoptate în problema insurecției armate, conferința n-a trasat sarcinile practice care stăteau în fața proletariatului în legătură cu insurecția, considerând că partidul proletariatului nu trebuie să se ocupe de pregătirea insurecției, deoarece aceasta ar putea speria burghezia. Conferința s-a pronunțat împotriva participării social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu. Ea nu a trasat sarcina organizării unor comitete țărănești revoluționare pentru luarea în stăpânire a pământurilor moșierești; rezolvarea problemei agrare era lăsată în seama viitoarei adunări constituante. Conferința anula statutul partidului, adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Hotărârile ei în problemele organizatorice, care și-au găsit expresia în „statutul de organizare”, tîrau partidul înapoi de la Congresul al II-lea spre fărîmițare și spiritul de cerc în problemele organizatorice. Hotărârile conferinței de la Geneva au dovedit că menșevicii dezarmau clasa muncitoare din punct de vedere ideologic și organizatoric, educînd-o în spiritul reformismului și al adaptării ei la tactica burgheziei liberale, că ei erau promotorii influenței burgheze în rîndurile clasei muncitoare. Tactica lor era, după cum a arătat Lenin, o tactică „de trădare a revoluției, de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a claselor burgheze” (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 81). În articolul „Al treilea pas înapoi”, în lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, în „Prefață la broșura «Muncitorii despre sciziunea din partid»” (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 313—325; vol. 11, pag. 1—127, 155—161), precum și în alte lucrări, V. I. Lenin a dezvăluit caracterul oportunist al hotărîrilor conferinței de la Geneva, supunîndu-le unei critici nimicitoare. — 322.

172 Punctul 4 al regulamentului adoptat de congres prevedea că la votul nominal se recurge numai în cazul cînd acest lucru este cerut de cel puțin 20 de delegați. Votul nominal este exprimat prin depunerea de buletine. Lenin a luat cîvîntul în legătură cu faptul că prezidiului congresului i s-a prezentat propunerea ca votul nominal să se facă prin apel și nu prin depunerea de buletine. Cu o majoritate de 3 voturi contra 2, prezidiul congresului s-a pronunțat împotriva buletinelor. Dar, întrucît s-au ivit divergențe, chestiunea a fost pusă în discuția congresului. Majoritatea congresului (144 de delegați) s-a pronunțat pentru menținerea votului nominal prin buletine. — 325.

173 Este vorba de greva începută, potrivit hotărîrii Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., la 21 iulie (3 august) 1906 pentru sprijinirea insurecției armate a soldaților și marinarilor de la Sveaborg și Kronstadt.

În legătură cu greva din iulie 1906, vezi articolele lui V. I. Lenin „Înainte de furtună” și „Criza politică și falimentul tacticii oportuniste” (Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, pag. 329—336, 345—360). — 330.

174 Lenin a făcut această declarație în ședința a 20-a a congresului, cu prilejul aprobării rezoluției cu privire la raportul de activitate al fracțiunii social-democrate din Duma a II-a de stat. Cu redactarea rezoluției a fost însărcinată o comisie alcătuită din 10 persoane — câte 2 reprezentanți din partea fiecărei fracțiuni. Comisia a primit 4 proiecte de rezoluții: proiectul bolșevicilor, al menșevicilor, al social-democraților polonezi și al bundiștilor. Comisia n-a adoptat nici una dintre rezoluțiile propuse, n-a examinat nici unul dintre aceste proiecte în ansamblul lui, ci a discutat următoarele probleme: 1) dacă rezoluția trebuie să conțină directive tactice pentru fracțiune, 2) dacă trebuie enumerate toate greșelile fracțiunii, 3) problema încrederii în fracțiune. După aceea a fost întocmită rezoluția comisiei, care n-a întrunit însă majoritatea voturilor membrilor ei. De aceea, în ședința a 19-a din 10 (23) mai, congresul a luat în discuție aceleași probleme. Propunerea bolșevicilor de a se include în rezoluție directivele pentru fracțiune a fost respinsă, deoarece social-democrații letoni au votat împotriva. A doua zi, la 11 (24) mai, în ședința a 20-a, Verner (T. P. Kalnin), reprezentantul fracțiunii letone, a propus ca discutarea rezoluției cu privire la fracțiunea din Dumă să fie amânată și reluată după discutarea problemelor referitoare la partidele burgheze și la Duma de stat, invocând în motivarea acestei propuneri faptul că în ședința a 19-a a congresului o parte a delegației letone a votat împotriva includerii directivelor pentru fracțiune, deoarece pînă la discutarea problemelor referitoare la partidele burgheze și la Duma de stat aceste directive nu i-au fost clare.

Prezidiul a pus această problemă în discuția congresului, considerînd că propunerea lui Verner nu va duce la anularea hotărîrii cu privire la directive, adoptată cu o zi înainte. Lenin i-a sprijinit pe social-democrații letoni. Menșevicii și bundiștii s-au pronunțat nu numai împotriva propunerii lui Verner, ci și împotriva modului de a pune problema.

Dar, recurgînd la votul nominal, cu o majoritate de 149 de voturi contra 144 și 3 abțineri, congresul a recunoscut necesitatea ca directivele pentru fracțiune să fie puse în discuție după ce se vor fi discutat problemele cu privire la atitudinea față de partidele burgheze și cu privire la Duma de stat. — 340.

175 Lenin analizează pe larg rezoluția menșevicilor caucazieni în § 12 al lucrării sale „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” (vezi Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 79—89). — 342.

- 176 Vezi K. Marx și F. Engels, „Circulara împotriva lui Kriege“ (Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 9). — 353.
- 177 Amendamentul propus de Liber a servit drept punct de plecare în atacul părții oportuniste menșevice-bundiste a congresului împotriva rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, rezoluție luată ca bază de discuții. Liber a propus să se scoată prima parte a rezoluției teoretice: „în fața social-democrației se pune astăzi deosebit de imperios sarcina de a defini conținutul de clasă al diverselor partide neproletare, de a stabili raportul dintre clase în momentul de față și de a preciza, potrivit cu aceasta, atitudinea față de celelalte partide“. Amendamentul lui Liber a fost respins de congres. În legătură cu amendamentele la rezoluția „Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze“, vezi volumul de față, pag. 392—398. — 365.
- 178 În primul amendament, Troțki propunea să se scoată din punctul 3 al rezoluției cuvintele: „Că baza socială a acestor partide (adică a partidelor burgheze liberale monarhiste. — *Nota red.*) o constituie păturile economicește mai progresiste ale burgheziei, și mai ales intelectualitatea burgheză, în timp ce o parte a micii burghezii democratice de la orașe și de la sate mai urmează încă aceste partide numai în virtutea tradițiilor și fiind de-a dreptul amăgită de liberali“. Amendamentul lui Troțki a fost respins de congres.
- Al doilea amendament al lui Troțki se referea la punctul 5 al rezoluției. În locul cuvintelor: „concomitent împotriva reacțiunii și a politicii trădătoare a burgheziei liberale“, el propunea: „atît împotriva reacțiunii, cît și a politicii trădătoare a burgheziei liberale“. Amendamentul lui Troțki a fost adoptat de congres. — 366.
- 179 După intervenția lui Lenin, amendamentul lui Martov, care propunea să se adauge, sub formă de notă la punctul 3 al rezoluției, cuvinte prin care să se specifice că acordurile tehnice sînt admisibile, a fost respins de congres prin vot nominal (în legătură cu acest amendament, vezi volumul de față, pag. 394—395). — 367.
- 180 După intervenția lui Lenin, amendamentul lui Martov, în care propunea ca la punctul 4 al rezoluției, în loc să se arate caracterul pseudosocialist al narodnicilor, să se vorbească despre „caracterul aventurist“ și „utopismul revoluționarismului lor“, a fost respins de congres (în legătură cu acest amendament, vezi volumul de față, pag. 395—396). — 367.
- 181 Primul amendament al lui Martînov — în care propunea ca la punctul 4 al rezoluției cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, în loc de „aceste partide (narodnice. — *Nota red.*) îmbracă sarcinile lor, în fond burghezo-democratice, în haina

unei ideologii mai mult sau mai puțin socialiste", să se spună : „îmbină năzuințele revoluționare, democratice cu tendințele și prejudecățile sociale și politice reacționare, proprii țăranilor din perioada precapitalistă și micilor burghezi" — a fost respins de congres.

Al doilea amendament propus de Martînov tot la punctul 4 al rezoluției — în loc de „constrîngîndu-le în felul acesta să se situeze de partea social-democrațiilor, împotriva ultrareacționarilor și a cadeților", să se spună : „să se alătore luptei necruțătoare împotriva statului iobăgist" — a fost de asemenea respins de congres. — 369.

- 182 Congresul n-a mai ascultat raportul în problema Dumei de stat ; au fost discutate cele două proiecte de rezoluție. În ședința a 33-a a congresului, Lenin a prezentat raportul din partea comisiei în apărarea proiectului bolșevic. Rezoluția a fost adoptată cu 157 de voturi contra 110. — 371.
- 183 În intervenția sa, Lenin răspunde lui F. I. Dan, care a ridicat obiecții împotriva denumirii congresului — congresul al cincilea —, propusă de bolșevici, motivîndu-și obiecțiile prin dorința, chipurile, de a nu se consfinți disensiunile fracționiste. În realitate însă, menșevicii și bundiștii nu luau în considerație Congresul al III-lea, bolșevic, al partidului. A fost adoptată propunerea bundistului Șanin (L. G. Șapiro) de a se da congresului denumirea de „Congresul de la Londra al P.M.S.D.R.". — 376.
- 184 Congresul a hotărît ca în Comitetul Central să fie aleși 15 membri, dintre care 12 urmau să fie aleși chiar la congres, iar 3 să fie desemnați de organizațiile naționale după congres. Întrucît localul bisericii în care se ținea congresul trebuia să fie eliberat, s-a hotărît ca numărătoarea voturilor și celelalte probleme de ordin tehnic să fie rezolvate la clubul socialist, într-o ședință cu un număr restrîns de delegați : cîte un reprezentant la fiecare 4 delegați ai congresului. La ședință au luat parte 75 de delegați (22 bolșevici, 21 menșevici, 14 bundiști, 11 polonezi și 7 letoni). La alegerea de membri supleanți ai C.C., 9 candidați au întrunit majoritatea voturilor, iar 5 au obținut cîte un număr egal de voturi. Din acești 5 candidați urmau să fie aleși 3. Bolșevicii au propus balotajul ; menșevicii n-au fost de acord, propunînd ca cei 3 membri să fie desemnați prin tragere la sorți. A fost adoptată propunerea bolșevicilor. În problema membrilor supleanți ai C.C., congresul a adoptat următoarea propunere a bolșevicilor, la a cărei întocmire a luat parte Lenin :
- „Fiecare dintre cele cinci fracțiuni desemnează ca membri supleanți ai C.C. un număr dublu față de numărul membrilor fracțiunii respective care fac parte din C.C.
- Acești membri supleanți sînt confirmați de congres.

Cînd un membru al C.C. iese din componența acestuia, el este înlocuit de membrii supleanți din aceeași fracțiune, fără a fi nevoie de hotărîri speciale ale C.C. pentru ca membrii supleanți să ia locul membrilor ieșiți din C.C.". — 377.

185 Vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 174. — 377.

186 Proiectul de rezoluție al Congresului al II-lea al Social-democrației din Ținutul leton „Cu privire la sarcinile proletariatului în momentul actual al revoluției burghezo-democratice“, scris de Lenin, a fost anexat, fără să fie discutat, la procesele-verbale ale congresului și publicat în nr. 78 al ziarului „Zihna“ din 7 iulie 1907. Procesele-verbale ale congresului nu s-au păstrat.

Congresul al II-lea al Social-democrației din Ținutul leton a avut loc la Londra între 21 și 25 mai (3—7 iunie) 1907, imediat după încheierea Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În perioada congresului, Social-democrația din Ținutul leton număra circa 13 000 de membri de partid organizați. La congres au participat 26 de delegați cu vot deliberativ și 10 cu vot consultativ. Ordinea de zi : 1. Raportul de activitate al C.C., al Comisiei de revizie și al organizațiilor locale. 2. Crizele, lock-out-urile și șomajul. 3. Cu privire la sarcinile proletariatului în momentul actual al revoluției burghezo-democratice. 4. Cu privire la agitația în rîndurile armatei. 5. Cu privire la sindicate. 6. Cu privire la propagandă și agitație. 7. Probleme organizatorice ș.a. Problema agrară a fost scoasă de pe ordinea de zi, ceea ce a vădit poziția greșită a Social-democrației din Ținutul leton.

La congres s-a desfășurat o luptă ascuțită între social-democrații revoluționari și oportuniști, îndeosebi în cadrul discuțiilor pe marginea raportului de activitate al C.C. Social-democrații revoluționari, împreună cu împăciuatoriștii care au aderat la ei, au constituit majoritatea congresului. Congresul a făcut bilanțul luptei care a avut loc în anii 1906—1907 în rîndurile Social-democrației letone între social-democrații revoluționari și oportuniști în problemele de tactică în perioada revoluției burghezo-democratice și în problema fuzionării P.M.S.D.L. cu P.M.S.D.R.

V. I. Lenin a luat parte activă la lucrările congresului. În cadrul ședinței de seară din 24 mai (6 iunie) 1907, el a prezentat raportul cu privire la sarcinile proletariatului în momentul actual al revoluției burghezo-democratice (nu s-au păstrat decît niște însemnări foarte confuze în care era consemnat raportul — o retroversiune din limba letonă, făcută la departamentul poliției). Congresul a arătat că bolșevismul a cucerit în Letonia poziții foarte trainice : hotărîrile adoptate de congres în pro-

blema sindicatelor, a șomajului, a organizațiilor democratice și din rîndurile armatei au avut un caracter bolșevic.

Congresul a ales un nou C.C., alcătuit în principal din social-democrați revoluționari, și l-a însărcinat să dea publicității manifestul „Către întregul proletariat leton“, redactat în spirit bolșevic.

„Zihņa“ („Ciņa“) — ziar, organul central al social-democrației letone; a fost fondat în martie 1904. A apărut ilegal la Riga, cu mari întreruperi, pînă în august 1909, iar apoi în străinătate. În 1910, în legătură cu apariția nr. 100 al ziarului, în coloanele lui a fost publicat articolul lui V. I. Lenin „La apariția numărului jubiliar al ziarului «Zihņa»“, articol care conținea aprecieri elogioase la adresa activității revoluționare a social-democraților letoni (vezi Opere, vol. 16, E.S.P.L.P, 1957, pag. 256—260). Ziarul a publicat de asemenea o serie de documente de partid scrise de Lenin. Printre colaboratorii activi și permanenți ai ziarului au fost: P. I. Stucika, unul dintre organizatorii Partidului Comunist din Letonia, I. Rainis, poetul poporului leton, și alții.

Din aprilie 1917, „Zihņa“ a devenit un ziar legal, fiind editat la Petrograd, Riga și în alte localități, iar din august 1919, în urma victoriei temporare a contrarevoluției în Letonia, a început să apară din nou ilegal la Riga. După instaurarea Puterii sovietice în Letonia în iunie 1940, „Zihņa“ a devenit organul C.C. al Partidului Comunist din Letonia și al Sovietului Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Letone. — 378.

- 187 Este vorba de amendamentele „economistului“ Akimov (V. P. Mahnovet), prezentate comisiei Congresului al II-lea al partidului în timpul discutării proiectului iskrist de program al partidului (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procese-verbale“, 1959, pag. 258). — 392.
- 188 Vezi K. Marx, „Proiectul de lege pentru desființarea servituților feudale“ (K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 317). — 394.
- 189 „Birjevka“ („Birjevie Vedomosti“) — ziar burghez, fondat în 1880 în scopuri comerciale. A apărut la Petersburg la început de 3 ori, apoi de 4 ori pe săptămînă, iar după aceea zilnic. În noiembrie 1902 a început să apară de două ori pe zi: dimineața și seara. Conformismul, venalitatea și lipsa de principialitate a acestui ziar au făcut ca denumirea lui să devină un nume comun („birjevka“). „Birjevie Vedomosti“ a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lângă Sovietul din Petrograd la sfîrșitul lunii octombrie 1917. — 400.

INDICE DE LUCRĂRI
ȘI IZVOARE CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

Alegerea comisiei agrare a Dumei. — „Trudovoi Narod“, Petersburg, 1907, nr. 14 din 30 martie, pag. 1. Sub titlul comun : Petersburg, 30 martie. — 208, 211.

[*Aleksinski, G. A.*] *Cadeții îi trădează pe țărani.* — „Vpered“, Petersburg, 1906, nr. 1 din 26 mai, pag. 1. Semnat : G. Al-ski. — 153.

— *În fața noii Dume.* — În : Culegere, vol. I. Petersburg, „Novaia Duma“, 1907, pag. 3—31. Înaintea titlului autor : Petr Al. — 59.

[*Andreevici, A.*] *Congresul muncitoresc general din Rusia.* — În : Mișcarea sindicală. Nr. 1. Culegere de articole cu privire la probleme ale mișcării sindicale și ale cooperăției. Moscova, tip. Butaev, 1907, pag. 12—16. — 9.

[*Apelul organului executiv al părții separate a Conferinței organizației orășenești Petersburg a P.M.S.D.R. către alegătorii muncitori și social-democrați.*] — „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 170 din 20 ianuarie (2 februarie), pag. 5, la rubrica : Viața de partid. — 303, 317.

Becker, J. Ph. [Scrisoare către F. A. Sorge. 21 iulie 1871.] — În : Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții. Tradus din limba germană de Politikus. În anexă scrisori și o biografie a lui F. A. Sorge scrisă de E. Dietzgen. Cu o prefață scrisă de N. Lenin și un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907, pag. 27—29. — 255.

„*Binjucie Vedomosti*“. Ediție de septembrie. Petersburg, 1907, nr. 9934 din 7 (20) iunie, pag. 3. — 400—402.

[Bogdanov, A. A.] *A avut oare partidul un Comitet Central în 1906—1907?* F. I. 1907. 18 pag. (Numai pentru membrii congresului de partid al P.M.S.D.R.). — 314—315.

Bolșevicii și „mica burghezie“. — „Novîe Silii“, Petersburg, 1907, nr. 7 din 23 februarie (8 martie), pag. 1. — 63, 65, 66—67.

**Borodin, N. A. Duma de stat în cifre*. Petersburg, editura societ. „Obșcestvennaia Polza“, 1906. 72 pag. — 76.

Bram, A. — vezi Krîlenko, N. V.

Cadeții în ofensivă. — „Novii Luci“, Petersburg, 1907, nr. 3 din 22 februarie, pag. 1. — 56.

„*Cadeții*“ și „*democrația burgheză*“. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 74 din 29 martie (11 aprilie), pag. 1. Semnat : M. — 211.

Către Comitetul Centr[al] al P.M.S.D.R. Declarație. 8 ianuarie 1907. — În : [Bogdanov, A. A.] *A avut oare partidul un Comitet Central în 1906—1907?* F. I., 1907, pag. 10—14. (Numai pentru membrii congresului de partid al P.M.S.D.R.) Semnat : Maksimov, Zimin, Stroev. — 315.

Ce înseamnă aceasta? — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1907, nr. 11 150 din 28 martie (10 aprilie), pag. 2. — 170.

Cearski, E. I. Larin și congresul muncitoresc. — În : Editura „Ot-goloski“, vol. V. Petersburg, tip. Veisbrut, 1907, pag. 35—49. — 183—184.

Cehov, A. P. Omul în carapace. — 71, 168.

[*Cernii, V.*] *Brohis. [Amendament la punctul 2 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, prezentată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]*. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 350 (P.M.S.D.R.). — 5, 6.

Cernișevski, N. G. — *Scrisori fără adresă*. — 155.

— *Prologul*. — 154—155.

„*Colecția de hotărâri și dispoziții ale guvernului publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor*“, Petersburg, 1906, nr. 51 din 10 martie, publicat sub nr. 335, pag. 734—737. — 165.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, zărele, articolele și documentele pe care există însemnări ale lui V. I. Lenin și care se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- Comitetul din Petersburg a dat publicității următorul proiect al planului de reorganizare a organizației Petersburg a P.M.S.D.R.* — „Proletarii”, [Vîborg], 1907, nr. 15 din 25 martie, pag. 8. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 274.
- **Conferința generală a P.M.S.D.R.* (Corespondență apărută în „Proletarii”) — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 1—3. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 35.
- Conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.* (Corespondență apărută în „Proletarii”). — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 9 din 7 decembrie, pag. 3—5. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 291.
- Conferința organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz.* [Geneva, tip. partidului, 1905]. 8 pag. (P.M.S.D.R.). — 341—342.
- **Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului [1904]. 397, II pag. (P.M.S.D.R.). — 392.
- Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905. XXIX, 401 pag. (P.M.S.D.R.). — 322, 381.
- Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907).* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909. 486 pag. (P.M.S.D.R.). — 5, 322, 323—324, 326, 327, 330, 333—335, 336, 338, 340, 355—360, 361—362, 363, 364, 365, 366, 367—368, 369—370, 371—372, 373, 377, 380, 385—399.
- Congresul muncitoresc pe întreaga Rusie.* Culegere de articole. Moscova, „Organizația”, 1907. 88 pag. — 184, 185—186.
- Conferința social-democrată și acordurile.* — „Reci”, Petersburg, 1907, nr. 8 din 11 (24) ianuarie, pag. 1. — 14, 316.
- [*Corespondență din Kovojo*]. — „Proletarii”, [Vîborg], 1907, nr. 13 din 11 februarie, pag. 8. Sub titlul comun: Cu privire la materialele campaniei electorale. — 310.
- Credo.* — În cartea: [Lenin, V. I.]. Protestul social-democraților din Rusia. Cu o postfață din partea redacției revistei „Rabocce Delo”. Editat de Uniunea social-democraților ruși. Geneva, tip. „Uniunii”, 1899, pag. 1—6. (P.M.S.D.R. Extras din nr. 4—5 al revistei „Rabocce Delo”). — 190.

- Culegerca de articole nr. 1.* Petersburg, „Novaia Duma“, 1907. 145 pag. — 59.
- Cu privire la alegerile pentru Duma de st[at].* — „Reci“, Petersburg, 1906, nr. 216 din 14 (27) noiembrie, pag. 3, la rubrica : Cronică. — 17, 46.
- Cu privire la atitudinea față de celelalte partide revoluționare și opoziționiste.* [Rezoluția primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. — În : Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 25—26. (P.M.S.D.R.). — 382, 384.
- [*Cu privire la atitudinea față de Duma de stat.* Proiect de rezoluție prezentat de bolșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 471—472. (P.M.S.D.R.). — 371—372, 373.
- [*Cu privire la atitudinea față de Duma de stat.* Proiect de rezoluție prezentat de menșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — Ibid., pag. 470—471. — 371.
- Cu privire la atitudinea față de Duma de stat.* [Rezoluție adoptată la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 414—416. — 12, 35, 96.
- Cu privire la atitudinea față de Duma de stat.* [Rezoluție adoptată la Conferința „Uniunii din Ținutul estonian“ al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“. [Vîborg], 1907, nr. 15 din 25 martie, pag. 6. Sub titlul comun : Conferința social-democraților estonieni. (Scrisoare către redacție). Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 111—113, 114.
- Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.* [Rezoluție adoptată de Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 406. — 75.
- [*Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.* Proiect de rezoluție prezentat de menșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 465. (P.M.S.D.R.). — 385, 386, 387—388.

- [Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., elaborat de un grup de menșevici — publiciști și practicieni]. — „Narodnaia Duma”, Petersburg, 1907, nr. 12 din 24 martie (6 aprilie), pag. 4, la rubrica : Din viața partidelor politice. — 344, 345—347, 348—349, 352, 363, 384—385, 390—392.
- [Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. Proiect de rezoluție al bolșevicilor prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 466—467. (P.M.S.D.R.). — 355, 356, 361, 362, 363, 367, 369, 370, 385—386, 387—388, 391—398.
- [Cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. Proiect de rezoluție prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. de delegația social-democrației din Polonia]. — Ibid., pag. 467. — 355—356, 361—362, 386—387.
- Cu privire la atitudinea față de partidele liberal-democrate. [Proiect de rezoluție elaborat de menșevici pentru Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — „Partiinîe Izvestiia”, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 10. Sub titlul comun : Proiect de rezoluții elaborat de un grup de „menșevici” cu participarea redactorilor „Iskrei” pentru congresul ce urmează să aibă loc. — 75, 323, 344—345, 384.
- Cu privire la congresul muncitoresc pe întreaga Rusie. Culegere de articole. Moscova, 1907. 128 pag. (Pentru congresul ordinar al P.M.S.D.R.). — 173, 178, 185—186.
- Cu privire la guvernul provizoriu. [Rezoluția Conferinței organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz]. — În : Conferința organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz. [Geneva, tip. partidului, 1905], pag. 3. (P.M.S.D.R.). — 341—342.
- Cu privire la momentul actual al revoluției și sarcinile proletariatului. [Proiect de rezoluție prezentat de menșevici la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — „Partiinîe Izvestiia”, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 9. Sub titlul comun : Proiect de rezoluții pentru apropiatul congres, elaborat de un grup de „menșevici”, cu participarea redactorilor ziarului „Iskra”. — 80, 323.
- Cu privire la munca în rândurile ofițerilor. [Principalele rezoluții adoptate la Conferința organizațiilor din armată ale P.M.S.D.R. Octombrie 1906]. — În foaia volantă : Scurt extras din procesele-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor P.M.S.D.R. care activează în rândurile armatei. F. I., tip. C.C. al P.M.S.D.R., 1906, pag. 13. (P.M.S.D.R.). — 293, 294—295, 296.

- Cu privire la munca în rândurile ofițerilor.* [Rezoluție adoptată la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.]. În : Procesele-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Petersburg, [tip. „Svet“], 1907, pag. 132. — 293—295.
- Cu privire la problema congresului muncitoresc.* — În : „Eliberarea muncii“. Culegere de articole cu privire la problema muncitorească. [Odesa], „Eliberarea muncii“, [1907], pag. 13—22. Semnat : Frid—
— 9.
- [*Cu privire la problema limitelor agitației pentru un congres muncitoresc.* Rezoluție adoptată la Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima Conferință generală“). — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 2. Sub titlul comun : Conferința generală a P.M.S.D.R. (Corespondență apărută în „Proletarii“). Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 10.
- [*Cu privire la raportul de activitate a fracțiunii din Dumă.* Proiect de rezoluție prezentat de delegația S.D.P. la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 222, 463. (P.M.S.D.R.). — 355—356.
- [*Cu privire la raportul de activitate a fracțiunii din Dumă.* Proiect de rezoluție prezentat de bolșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 190—191, 462. (P.M.S.D.R.). — 336—337.
- Cu privire la rolul partidului în insurecția armată.* [Rezoluție adoptată la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 9 din 7 decembrie, pag. 3. Sub titlul comun : Conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 296—298.
- Cu privire la rolul partidului în insurecția armată.* [Rezoluție adoptată la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.]. — Ibid., pag. 116—117. — 296—298.
- [*Cu privire la sarcinile de clasă ale proletariatului în momentul actual al revoluției democratice.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 14 din

4 martie, pag. 3. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 49, 398.

[Cu privire la tactica P.M.S.D.R. în campania electorală. Rezoluție adoptată la Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima conferință generală“)]. — „Proletarii“, [Viborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 2. Sub titlul comun : Conferința generală a P.M.S.D.R. (Corespondență apărută în ziarul „Proletarii“). Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 12, 36, 55, 79.

[Cu privire la unitatea campaniei electorale în organizațiile locale. Rezoluție adoptată la Conferința a doua a P.M.S.D.R. (Prima Conferință generală“)]. — „Proletarii“, [Viborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 2. Sub titlul comun : Conferința generală a P.M.S.D.R. (Corespondență apărută în ziarul „Proletarii“). Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 12, 312—313, 314—315.

Cuvîntarea președintelui Dumei. — „Russkaia Jizn“, Petersburg, 1907, nr. 45 din 22 februarie (7 martie), pag. 1. Sub titlul comun : Cronică politică. — 359.

[Dan, F. I.] Danilov. [Amendament la punctul 3 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, propus la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 346. (P.M.S.D.R.). — 392—393.

— Amendament la punctul 4 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, propus la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — Ibid., pag. 361. — 397—398. -

Dare de seamă stenografică. Ședința a 5-a [a Dumei de stat, din 6 martie 1907]. — „Tovariși“, Petersburg, 1907, nr. 209 din 7 (20) martie, pag. 3—4, la rubrica : Duma de stat. — 132.

Dare de seamă stenografică. Ședința [Dumei de stat] din 9 martie [1907]. — „Tovariși“, Petersburg, 1907, nr. 211—212 din 10 (23) martie, pag. 4—5, la rubrica : Duma de stat. — 83, 87.

Dare de seamă stenografică. Ședința [Dumei de stat] din 19 martie [1907]. — „Tovariși“, Petersburg, 1907, nr. 220 din 20 martie (2 aprilie), pag. 3—5, la rubrica : Duma de stat. — 115—121, 123—124, 129—131, 133, 135, 138, 139—153, 157—162.

- Dare de seamă stenografică.* Ședința [Dumei de stat] din 22 martie [1907]. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 223 din 23 martie (5 aprilie), pag. 3—5. — 167.
- Dare de seamă stenografică.* Ședința [Dumei de stat] din 23 martie [1907]. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 224 din 24 martie (6 aprilie), pag. 4—5. — 167.
- Dare de seamă stenografică.* Ședința [Dumei de stat] din 27 martie [1907]. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 228 din 29 martie (11 aprilie), pag. 4. — 169.
- Dare de seamă stenografică.* Ședința [Dumei de stat] din 3 aprilie [1907]. — „Narodnaia Duma”, Petersburg, 1907, nr. 21 din 4 (17) aprilie, pag. 3—4, 6, la rubrica: Duma de stat. — 221—224.
- * *Date cifrice cu privire la componența alegătorilor pentru Conferința organizației din Petersburg.* — În foaia volantă: De ce am fost nevoiți să ne retragem de la conferință? (Declarația adresată C.C. de 31 de delegați la conferință). [Petersburg, 1907], pag. 7—8. — 277—279, 282.
- Date statistice cu privire la agricultură extrase din materiale primite de la proprietari.* Vol. V. — *vezi* Korolenko, S. A. Munca salariată în gospodăriile moșierești și strămutările muncitorilor oglindite în statistica economică a Rusiei europene sub aspectul agricol și industrial. Petersburg, 1892.
- Dățile de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1906. Prima sesiune. Vol. I. Ședințele 1—18 (27 aprilie—30 mai). Petersburg. Imprimeriile statului. 1906, XXII, 866 pag. (Duma de stat). — 329.
- Dățile de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1906. Prima sesiune. Vol. II. Ședințele 19—38 (1 iunie — 4 iulie). Petersburg. Imprimeriile statului. 1906, pag. 867—2 013. (Duma de stat). — 43, 76—77, 116, 117, 118, 143, 146, 152—154, 155—157, 171—172, 199, 329.
- * *De ce am fost nevoiți să ne retragem de la conferință?* (Declarație adresată Comitetului Central de 31 de delegați la conferință). [Petersburg, 1907]. 8 pag. — 276, 277—279, 282, 317.
- * *[Declarație cu privire la greșita reprezentare a membrilor de partid la Conferința organizației Petersburg a P.M.S.D.R. semnată de 31 de delegați și prezentată în ședința din 6 (19) ianuarie 1907 a acestei conferințe].* — În foaia volantă: De ce am fost nevoiți să ne retragem de la conferință? (Declarație adresată Comitetului Central de 31 de delegați la conferință). [Petersburg, 1907], pag. 4—5. — 276, 277—278.

- [*Declarație cu privire la refuzul de a participa la discutarea și votarea propunerii referitoare la împărțirea în două secții a Conferinței organizației din Petersburg a P.M.S.D.R., semnată de 31 de delegați și prezentată în ședința din 6 (19) ianuarie 1907 a acestei conferințe*]. Ibid., pag. 5. — 276—277.
- Declarația fracțiunii social-democrate*, [citită în ședința Dumei de stat din 19 martie (1 aprilie)]. — „Tovariști“, Petersburg, 1907, nr. 220 din 20 martie (2 aprilie), pag. 4, la rubrica : Duma de stat. — 115, 143—144, 148, 151—152.
- Declarația guvernului*, [citită de P. A. Stolîpin în ședința Dumei de stat din 6 (19) martie 1907]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 55 din 7 (20) martie. Supliment gratuit la ziarul „Reci“ și „Reforma“. Duma de stat, pag. 1—2. — 28—30, 215, 221.
- Declarația guvernului*, [citită de P. A. Stolîpin în ședința Dumei de stat din 6 (19) martie 1907]. — „Tovariști“, Petersburg, 1907, nr. 209 din 7 (20) martie, pag. 3—4, la rubrica : Duma de stat. — 132.
- Declarația lui Stolîpin* — vezi Declarația guvernului, citită de P. A. Stolîpin în ședința Dumei de stat din 6 (19) martie 1907.
- [*Declarația prezentată în scris de 35 de deputați în Duma de stat în cadrul discutării problemei comitetelor agrare locale*]. — În : Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Prima sesiune. Vol. I. Ședințele 1—18 (27 aprilie—30 mai). Petersburg, Imprimeriile statului, 1906, pag. 588—590. (Duma de stat). — 152—154.
- „*Dnevnik Soșial-Demokrata*“, [Geneva], 1906, nr. 7 din august, pag. 6—15. — 296—297.
- Editura „Otgosloski“*. Culegere, vol. V. Petersburg, tip. Veisbrut, 1907. 80 pag. — 183—185, 398.
- Editura „Otgosloski“*, Petersburg. — 225.
- Editura „Otkliki“*. — Culegere, vol. II. Petersburg [Tipografia electr. Löwenstein], 1907. 76 pag. — 238.
- Editura „Otkliki“*, Petersburg. — 238.
- [*Ekk-Muhin*] *Budovnicii*. [Amendament la punctul 4 al rezoluției bolșevicilor cu privire la partidele burgheze, prezentată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, pag. 361. (P.M.S.D.R.). — 397—398.

El — vezi Luzin, I. I.

„*Eliberarea muncii*“. Culegere de articole în problema muncitorească. [Odesa], „*Eliberarea muncii*“, [1907]. 128 pag. — 9.

Engels, F. Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluționează știința. 1876—1878. — 231.

— *Campania germană pentru constituția imperiului*. Sfârșitul lunii august 1849 — începutul lunii februarie 1850. — 255.

— *Introducere [la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franța (1848—1850)“]*. 6 martie 1895. — 57.

— *Scrisoare către A. Bebel*. 29 septembrie 1891. — 252.

— *Scrisoare către A. Bebel*. 13 octombrie 1891. — 253.

— *Scrisoare către A. Bebel*. 24—26 octombrie 1891. — 252.

— *Scrisoare către A. Bebel*. 9—10 noiembrie 1891. — 252.

— *Scrisoare către A. Bebel*. 25 noiembrie 1891. — 252.

— *Scrisoare către A. Bebel*. 1 decembrie 1891. — 252.

— [Scrisoare către F. Kelley-Wischnewetzky, 28 decembrie 1886]. — Ibid., pag. 271—275. — 239—240.

— [Scrisoare către F. Kelley-Wischnewetzky, 27 ianuarie 1887]. — Ibid., pag. 276—277. — 240.

— [Scrisoare către F. Kelley-Wischnewetzky, 2 mai 1888]. — Ibid., pag. 326—327. — 246.

— [Scrisoare către F. A. Sorge, 20 iunie 1882]. — În : Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții. Traducere din limba germană de Politikus. În anexă scrisori și o biografie a lui F. A. Sorge scrisă de E. Dietzgen. Cu o prefață scrisă de N. Lenin și un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907, pag. 205—207. — 244.

— [Scrisoare către F. A. Sorge, 31 decembrie 1884]. — Ibid., pag. 227—229. — 244—245.

— [Scrisoare către F. A. Sorge, 3 iunie 1885]. — Ibid., pag. 232—235. — 245.

- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 29 aprilie 1886*]. — Ibid., pag. 245—250. — 251.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 29 noiembrie 1886*]. — Ibid., pag. 266—270. — 239, 240, 251.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 3 martie 1887*]. — Ibid., pag. 282—283. — 245.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 6 aprilie 1887*]. — Ibid., pag. 286—287. — 254.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 9 aprilie 1887*]. — Ibid., pag. 287—288. — 254.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 23 aprilie 1887*]. — Ibid., pag. 288—290. — 254.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 12 ianuarie 1889*]. — Ibid., pag. 335—337. — 245.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 11 mai 1889*]. — Ibid., pag. 340—342. — 246.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 8 iunie 1889*]. — Ibid., pag. 342—346. — 246.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 17 iulie 1889*]. — Ibid., pag. 347—349. — 246.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 20 iulie 1889*]. — Ibid., pag. 349—351. — 245, 246.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 7 decembrie 1889*]. — Ibid., pag. 356—359. — 239, 252.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 10 iunie 1891*]. — Ibid., pag. 406—407. — 239.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 24 octombrie 1891*]. — Ibid., pag. 414—417. — 252—253.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 18 ianuarie 1893*]. — Ibid., pag. 439—442. — 247.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 10 noiembrie 1894*]. — Ibid., pag. 468—472. — 248.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge. 4 decembrie 1894*]. — Ibid., pag. 472—474. — 248.

- *Scrisoare către V. I. Zasulici*, 23 aprilie 1885¹. — 254.
- *Socialismul în Germania*. Aproximativ 24 octombrie și sfârșitul lunii decembrie 1891. — 57.
- *Viitoarea revoluție italiană și partidul socialist*. (Scrisoare către Turati). 26 ianuarie 1894. — 88, 108.
- Extras din „Dnevnik Soțial-Demokrata”* nr. 8 Geneva, septembrie 1906, pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 328.
- Forța și slăbiciunea revoluției ruse*. — „Narodnaia Duma”, Petersburg, 1907, nr. 21 din 4 (17) aprilie, pag. 1. Sub titlul comun : Petersburg, 4 aprilie. — 225—226, 227—229, 233.
- Fracțiunea social-democrată din Duma de stat*. — „Russkaia Jizn”, Petersburg, 1907, nr. 49 din 27 februarie (12 martie), pag. 3. — 71.
- Frământări în rândurile cadeților*. (Părerăa lui P. B. Struve). — „Birjeviē Vedomosti”. Ediția de seară, Petersburg, 1907, nr. 9 934 din 7 (20) iunie, pag. 3. Semnat : Ergo. — 400—401.
- Griboedov, A. S. Prea multă minte strică*. — 175.
- Hillquitt, M. Istoria socialismului în Statele Unite*. Traducere după ultima ediție engleză de D. Vais. Sub îngrijirea lui E. Smirnov. Petersburg, „Volnaia Tipografia”, 1907, 288 pag. — 237.
- [*Hotărârile Congresului al II-lea (extraordinar) al partidului socialiștilor-revoluționari*]. — „Tovarișci”, Petersburg, 1907, nr. 197 din 21 februarie (6 martie), pag. 5, la rubrica : Din viața partidelor politice. — 219—220.
- Hotărârile și rezoluțiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. [Foaie volantă]. [Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). — 76, 105, 197—198, 199, 200—201, 362—363.
- Hotărârile și rezoluțiile Congresului [al IV-lea (de unificare)] [al P.M.S.D.R.]* — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 413—420. — 35, 54, 55, 56.
- [*Hrustalev-Nosar, G. S.] Despre congresul muncitoresc*. — „Narodnaia Gazeta”, Petersburg, 1907, nr. 1 din 10 (23) aprilie, pag. 3—4. Semnat : G. Hrustalev. — 260, 261—265.
- *De pe malurile Tamisei*. — „Tovarișci”, Petersburg, 1907, nr. 260 din 8 (21) mai, pag. 1—2. Semnat : Iurii Pereiaslavski. — 400.

¹ Publicată pentru prima oară în : „Grupul «Eliberarea muncii»”. (Din arhivele lui G. V. Plehanov, V. I. Zasulici și L. G. Deutsch). Sub îngrijirea lui L. G. Deutsch. Vol. 3. Moscova-Leningrad, 1925, pag. 24—27.

- Ianson, I. E. „*Studiu statistic despre loturile țăranilor și despre ratele de răscumpărare*. Petersburg, Stasiulevici, 1877, VIII, 160, 26 pag. — 133.
- Influența recoltelor și a prețurilor cerealelor asupra unor laturi ale economiei naționale din Rusia*. Sub îngrijirea prof. A. I. Ciuprov și A. S. Posnikov. Vol. I—II. Petersburg, 1897. 2 vol. — 134—135.
- „*Iskera*“ (veche, leninistă), [Leipzig — München — Londra — Geneva]. — 189, 358.
- „*Iskera*“ (nouă, menșevică), [Geneva]. — 61—62, 341—342.
— 1905, nr. 110 din 10 septembrie, pag. 1—2. — 61—62.
- Izgoev, A. S. *Pesimismul*. — „*Reci*“, Petersburg, 1907, nr. 48 din 27 februarie (12 martie), pag. 1—2. — 70.
- „*Izvestiia Krestianskih Deputatov*“, Petersburg. — 199.
— [1907], nr. 8 din 27 mai, pag. 1. — 153.
- In Duma de stat*. 27 martie. — „*Novoe Vreeme*“, Petersburg, 1907, nr. 11 150 din 28 martie (10 aprilie), pag. 3—4. Semnat: Vs. Suhadrev. — 170.
- In legătură cu diferite zvonuri*. — „*Tovarișci*“, Petersburg, 1907, nr. 213 din 11 (24) martie, pag. 1. — 84, 106.
- [*In problema congresului partidului*. Rezoluție adoptată la Conferința a doua a P.M.S.D.R. („Prima Conferință generală“)]. — „*Proletarii*“, [Vîborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 3. Sub titlul comun: Conferința generală a P.M.S.D.R. (Correspondență apărută în „*Proletarii*“). Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 328.
- Inștiințare cu privire la Congresul al doilea (extraordinar) al partidului socialist-revoluționar*. — „*Partiinie Izvestiia*“, [Petersburg], 1907, nr. 6 din 8 martie, pag. 1—3. — 219—220.
- [*Inștiințare cu privire la conferința reprezentanților partidului socialist-revoluționar, Grupului trudovic, socialiștilor-populiști și menșevicilor cu cadeții*]. — „*Reci*“, Petersburg, 1907, nr. 15 din 19 ianuarie (1 februarie), pag. 4, la rubrica: Din viața partidelor politice. — 15, 304.
- [*Inștiințare cu privire la conferința reprezentanților partidului socialist-revoluționar, Grupului trudovic, socialiștilor-populiști și*

menșevicilor cu cadeții. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 169 din 19 ianuarie (1 februarie), pag. 4, la rubrica : Știri de seară. — 304.

[*Înștiințare cu privire la consfătuirea membrilor fracțiunilor parlamentare de opoziție*. 19 februarie (4 martie) 1907]. — „Revi”, Petersburg, 1907, nr. 42 din 20 februarie (5 martie), pag. 3, la rubrica : Știri de seară. — 32.

[*Înștiințare cu privire la consfătuirea membrilor fracțiunilor parlamentare de opoziție*. 19 februarie (4 martie) 1907]. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 196 din 20 februarie (5 martie), pag. 2, la rubrica : Știri de seară. — 32.

Yekk, G. *Internșionala*. Cu un articol introductiv scris de K. Kautsky. Traducere din limba germană de B. Smirnov și A. Ratner, sub îngrijirea lui A. Sanin. Petersburg, „Znanie”, 1906. XX, 366 pag. (Biblioteca ieftină a soc. „Znanie”. Nr. 275). — 237.

Karavaev, A. L. [*Scrisoare către redacție*. 20 martie 1907]. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 221 din 21 martie (3 aprilie), pag. 6, la rubrica : Scrisori către redacție. — 149.

Karișev, N. A. *Luarea în arendă de către țărani a pământurilor extralotuale*. Derpt, 1892. XIX, 402, LXV pag. (În colecția : Rezultatele cercetărilor economiei Rusiei pe baza datelor statistice ale zemstvelor. Vol. II). — 136.

Kolșov, D. *Tactica bolșevică*. — „Privet”, [Petersburg], 1907, nr. 2 din 28 martie, pag. 6—8. — 225.

— *Cadeții și democrația burgheză*. — „Russkaia Jizn”, Petersburg, 1907, nr. 49 din 27 februarie (12 martie), pag. 1. — 74—75, 76, 77, 94.

Korolenko, S. A. *Munca salariată în gospodăriile moșierești și strămutările muncitorilor oglindite în statistica economică a Rusiei europene sub aspectul agricol și industrial*. Petersburg, 1892. 864 pag. ; 17 foi cu hărți. (Departamentul agriculturii și industriilor agricole. Date cu privire la agricultură și date statistice pe baza materialelor furnizate de proprietari. Vol. V). — 134.

[Krițenko, N. V.] *Lupta de clasă a proletariatului și Congresul de la Londra*. — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 280 din 31 mai (13 iunie), pag. 2. Semnat : A. Bram. — 400.

Kuskova, E. D. *Cum se vor sfârși toate acestea?* — „Tovariși”, Petersburg, 1907, nr. 161 din 10 (23) ianuarie, pag. 1. — 14, 316.

- Larin, I. Un larg partid muncitoresc și congresul muncitoresc.* Moscova, „Novii Mir“, 1906. 95 pag. — 186, 188, 239, 260—261, 262, 263, 264—265.
- Legea electorală — vezi Ucaz către Senatul ocîrmuitor referitor la modificările și completările legii cu privire la alegerile în Duma de stat. 11 (24) decembrie 1905.*
- Legile agrare din noiembrie — vezi Ucaz către Senatul ocîrmuitor cu privire la ieșirea țăranilor din obști și la trecerea loturilor în proprietatea lor și Ucaz către Senatul ocîrmuitor cu privire la eliberarea de către banca agricolă țărănească a unor împrumuturi garantate cu pământurile lotuale.*
- [*Leiteizen, G. D.*] *Congresul muncitoresc.* — În : Probleme de tactică. Culegere, vol. I. Petersburg, „Novaia Duma“, 1907, pag. 73—121. Semnat : G. Lindov. — 263.
- [*Lenin, V. I.*] *Alegerile din Petersburg și fățărnicia celor 31de menșevici.* Petersburg, „Novaia Duma“, 1907. 15 pag. Înaintea titlului, autor : N. Lenin. — 15—16, 300, 302—314, 317.
- *— *Apropiata dizolvare a Dumei și problemele de tactică.* Petersburg, 27 februarie 1907. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 1. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 122.
- *Atitudinea față de partidele burgheze.* [Proiect de rezoluție pentru Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — „Partiinie Izvestiia“, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 7—8. Sub titlul comun : Proiect de rezoluții. Pentru Congresul de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — 75, 196, 344, 345, 384—385.
- *Criza menșevismului.* — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 9 din 7 decembrie, pag. 2—7. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 185—186.
- *„De-auzi părerea unui prost...“* (Din însemnările unui publicist social-democrat). Petersburg, „Novaia Duma“, 1907. 24 pag. — 304, 311.
- [*Deschiderca Dumei a II-a de stat.*] — „Novii Luci“, Petersburg, 1907, nr. 1 din 20 februarie, pag. 1. Titlul : Petersburg, 20 februarie 1907. — 64.
- [*Despre agravarea mizeriei economice a maselor și despre ascuțirea luptei lor economice.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 14

- din 4 martie, pag. 4. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Pe carte ca loc de apariție figurează Moscova. — 49.
- [*Despre atitudinea față de partidele burgheze.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Novii Luci“, Petersburg, 1907, nr. 7 din 27 februarie, pag. 3, la rubrica : Viața de partid. — 94.
- [*Despre atitudinea față de partidele burgheze.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Viborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 3. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 49, 75, 196, 197, 225, 344, 352.
- *— *Despre blocurile cu cadeții.* — „Proletarii“, [Viborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 2—5. — 314.
- [*Despre momentul actual al revoluției democratice.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Viborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 3. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 49, 81, 82, 84, 85—86, 87, 104—105.
- [*Despre organizațiile muncitorești fără partid în legătură cu curentul anarho-sindicalist din rindurile proletariatului.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Viborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 4. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 49, 187—189, 194, 262—263.
- [*Despre tactica social-democrației în Duma de stat.* Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Viborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 3—4. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 49, 273, 371.
- *Dezorientarea celor care s-au supărat.* (În jurul problemei congresului muncitoresc). — În Probleme de tactică. Culegere, vol. II. Petersburg, „Novaia Duma“, 1907, pag. 29—41. Semnat : N. Lenin. — 176—177.
- *Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică.* Editat de C.C. al P.M.S.D.R., Geneva, tip. partidului, 1905. VIII, 108 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului, autor : N. Lenin. — 84, 196.

- *Duma a II-a de stat și al doilea val al revoluției*. Petersburg, 7 februarie 1907. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 13 din 11 februarie, pag. 1. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 57—58.
- *Duma și liberalii ruși* — vezi Lenin, V. I. Petersburg, 10 aprilie.
- *Lupta împotriva social-democraților cadetizanți și disciplina de partid*. — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 3. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 314.
- *Luptătorii intelectuali împotriva dominației intelectualilor*. — „Nașe Eho“, Petersburg, 1907, nr. 5 din 30 martie, pag. 2. — 178.
- *Momentul actual al revoluției democratice*. [Proiect de rezoluție pentru Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — „Partiinîe Izyestii“, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 5—6. Sub titlul comun : Proiect de rezoluții. Pentru Congresul de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — 80.
- [Obiecții împotriva amendamentelor lui Martov la punctul 3 al rezoluției cu privire la atitudinea față de partidele burghize prezentate de bolșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. — 16 (29) mai 1907]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, pag. 357. (P.M.S.D.R.). — 394.
- *O Dumă anemică sau o mică burghezie anemică*. — „Nașe Eho“, Petersburg, 1907, nr. 8 din 3 aprilie, pag. 1. — 217.
- * — *Încercare de clasificare a partidelor politice din Rusia*. — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 5 din 30 septembrie, pag. 5—6. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 400.
- *Opinie separată înfățișată la Conferința [generală a P.M.S.D.R.] în numele delegaților social-democrației din Polonia, ai Ținutului leton, ai Petersburgului, Moscovei, regiunii industriale centrale și regiunii Volgii*. — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 2. Sub titlul comun : Conferința generală a P.M.S.D.R. (Corespondență apărută în „Proletarii“). Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 12.
- *Petersburg, 10 aprilie*. — „Nașe Eho“, Petersburg, 1907, nr. 14 din 10 aprilie, pag. 1. — 286.
- *Platforma social-democrației revoluționare*. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 2—3. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 83.

- *[Platforma tactică pentru Congresul de unificare al P.M.S.D.R. Proiecte de rezoluții pentru Congresul de unificare al P.M.S.D.R.]*. — „Partiinie Izvestiia“, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 5—9. — 75, 80, 196, 344, 345, 384.
- *Plebanov și Vasiliev*. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 11 din 7 ianuarie, pag. 5—6. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 51.
- *Problema agrară și forțele revoluției*. — „Nașe Eho“, Petersburg, 1907, nr. 7 din 1 aprilie, pag. 1. — 225—226.
- *[Proiect de rezoluție pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. cu privire la tactica social-democrației în Duma de stat]*. — „Sovremennaia Reci“, Petersburg, 1907, nr. 28 din 22 februarie, pag. 3, la rubrica : Viața de partid. — 49.
- *Proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.* — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 3—4. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 49, 75, 76, 78, 81, 82, 83, 84, 85—86, 87, 104, 187—188, 194, 196, 197, 225, 262—263, 273, 344, 352.
- *Protestul celor 31 de menșevici*. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 12 din 25 ianuarie, pag. 4. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 278.
- *[Raport cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentat la 12 (25) mai la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]*. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, pag. 271—278. (P.M.S.D.R.). — 356.
- *Rezoluția majorității cu privire la Duma de stat*. — „Volna“, Petersburg, 1906, nr. 12 din 9 mai, pag. 3, la rubrica : Viața politică. — 372.
- *Social-democrația și alegerile pentru Dumă*. Petersburg, „Novaia Dumă“, 1907. 29 pag. — 303, 312.
- *Tactica mic-burgheză*. — „Novii Luci“, Petersburg, 1907, nr. 4 din 23 februarie, pag. 3. — 220.
- *Tactica P.M.S.D.R. în timpul campaniei electorale. Interviu acordat colaboratorului ziarului „L'Humanité“ la 17 februarie (2 martie) 1907* — vezi Lenin, V. I. Une interview du citoyen Lénine.

- *Un prim pas important*. Petersburg, 21 februarie 1907. — „Novii Luci”, Petersburg, 1907, nr. 2 din 21 februarie, pag. 1. — 54, 55, 68, 85.
- [*Liber, M. I. Amendament la rezoluția bolșevicilor, adoptată de congres, cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, prezentată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.*] — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 345. (P.M.S.D.R.). — 365.
- Lindov, G.* — vezi *Leiteizen, G. D.*
- [*Lurie, G. I.] Ghirș. [Amendament propus cu prilejul discutării proiectului polonez de rezoluție cu privire la partidele burgheze prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.*] — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 340. (P.M.S.D.R.). — 386—387.
- [*Luzin, I. I.] Eli. Congresul muncitoresc pe întreaga Rusie.* — În : Cu privire la congresul muncitoresc pe întreaga Rusie. Culegere de articole. Moscova, 1907, pag. 49—88. (Pentru congresul ordinar al P.M.S.D.R.). — 173.
- *Două curente în problema congresului muncitoresc.* — În : Congresul muncitoresc pe întreaga Rusie. Culegere de articole. Moscova, „Organizarea”, 1907, pag. 5—19. — 184, 185.
- Lvov, L. Despre K. P. Pobedonosțev.* — „Tovarișci”, Petersburg, 1907, nr. 214 din 13 (26) martie, pag. 4. — 106.
- Malover, F.* — vezi *Portugalov, V.*
- Manifest.* 17 (30) octombrie 1905. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1905, nr. 222 din 18 (31) octombrie, pag. 1. — 39.
- Martov, L. [Amendament la punctul 4 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]* — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 361. (P.M.S.D.R.). — 367—368, 395—396, 397.
- [*Al patrulea amendament la punctul 3 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.*] — În : Con-

- gresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 357. (P.M.S.D.R.). — 367, 395.
- *Înainte de congresul al patrulea.* — În : Editura „Otgoloski”. Culegerea V. Petersburg, tip. Veisbrut, 1907, pag. 3—26. — 398.
- *Mai departe nu se mai poate merge.* — „Russkaia Jizn”, Petersburg, 1907, nr. 48 din 25 februarie (10 martie), pag. 2—3. — 68.
- *[Primul amendament la punctul 3 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.J.]* — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 346. (P.M.S.D.R.). — 393.
- *Social-democrația împotriva mișcării de clasă a proletariatului.* — „Privet”, [Petersburg], 1907, nr. 2 din 28 martie, pag. 10—15. — 225.
- Martînov, A.* *[Primul amendament la rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.J.]* — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 360. (P.M.S.D.R.). — 369.
- *[Al treilea amendament la rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele burgheze prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.J.]* — Ibid., pag. 360. — 369—370.
- Marx, K. și Engels, F.* *Manifestul Partidului Comunist.* Decembrie 1847 — ianuarie 1848. — 75, 238—239.
- *Circulara împotriva lui Kriege.* 11 mai 1846. — 352—353.
- *Circulara către A. Bebel, W. Liebknecht, W. Bracke și alții.* 17—18 septembrie 1879. — 243.
- Marx, K.* *Burghezia și contrarevoluția.* 9, 11, 15 și 29 decembrie 1848. — 210, 267, 268, 270—271.
- *Capitalul.* Critica economiei politice, vol. I. 1867. — 231.
- *— *Capitalul.* Critica economiei politice. Traducere din limba germană. Vol. I. Cartea I. Procesul de producție al capitalului. Petersburg, Poleakov, 1872. XIII, 678 pag. — 253.

- *Critica programului de la Gotha*. Note marginale la programul partidului muncitoresc german. 5 mai 1875. — 232, 250.
- *Proiect de lege cu privire la desființarea servituților feudale*. 29 iulie 1848. — 81—82, 271—272, 394.
- *Scrisori către L. Kugelmann*. Cu o prefață din partea redacției revistei „Die Neue Zeit”. Traducere din limba germană de M. Ilina, sub îngrijirea și cu o prefață a lui N. Lenin. Petersburg, [„Novaia Duma“], 1907. XI, 96 pag. — 238.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge*. 27 septembrie 1877]. — În : Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții. Traducere din limba germană de Politikus. În anexă scrisori și o biografie a lui F. A. Sorge scrisă de E. Dietzgen. Cu o prefață scrisă de N. Lenin și un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907, pag. 172—176. — 253.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge*. 19 octombrie 1877]. — Ibid., pag. 177—180. — 242.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge*. 19 septembrie 1879]. — Ibid., pag. 182—187. — 242—243, 249.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge*. 19 noiembrie 1879]. — Ibid., pag. 188. — 243.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge*. 5 noiembrie 1880]. — Ibid., pag. 190—195. — 243, 253—254.
- [*Scrisoare către F. A. Sorge*. 20 iunie 1881]. — Ibid., pag. 197—201. — 240.
- [*Meci, V. Recenzie :*] „Naše Delo” (Nr. 1). — „Sovremennaia Jizn”, [Moscova], 1906, septembrie-octombrie, pag. 254—255, la rubrica : Critică și bibliografie. Sub titlul comun : Presa periodică. Răsfoind reviste. Semnat : V. M. — 349.
- Mehring, F. Istoria social-democrației germane*. Traducere din ediția a doua germană, editată de M. E. Landau. Moscova. — [Petersburg], Granat, 1906—1907. 4 volume.
- * Vol. 1. Până la revoluția din 1848. [Petersburg], 1906. 397 pag. — 237.
- * Vol. 2. Până la conflictul constituțional din Prusia (1862). 1906. 387 pag. — 237.
- * Vol. 3. Până la războiul franco-prusian. 1906. 416 pag. — 237.

Vol. 4 pînă la alegerile din 1903. 1907. 400 pag. — 237, 243, 245.

Membrii Dumei a II-a de stat. Petersburg, „Pușkinskaia Skoropiatnea“, 1907. XII, 124 pag. — 211, 226.

Meșnikov, M. Așediul puterii. II. — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1907, nr. 11 130 din 8 (21) martie, pag. 2—3. — 132.

„Nacealo“, Petersburg. — 228, 399.

— 1905, nr. 3 din 16 (29) noiembrie, pag. 1. — 228, 336.

„Narodnaia Duma“, Petersburg. — 229.

— 1907, nr. 12 din 24 martie (6 aprilie), pag. 4. — 344, 345—347, 348—349, 352, 363, 384—385, 391.

— 1907, nr. 13 din 25 martie (7 aprilie), pag. 5—6. — 173—177, 178—187.

— 1907, nr. 20 din 3 (16) aprilie, pag. 4. — 289, 290, 291, 292—294.

— 1907, nr. 21 din 4 (17) aprilie, pag. 1, 2, 3—4, 6. — 221—224, 225—226, 227—229, 233.

„Narodnaia Gazeta“, Petersburg, 1907, nr. 1 din 10 (23) aprilie, pag. 3—4. — 260, 261—265.

— 1907, nr. 2 din 11 (24) aprilie, pag. 1. — 286—287.

„Nașe Eho“, Petersburg, 1907, nr. 5 din 30 martie, pag. 2. — 178.

— 1907, nr. 7 din 1 aprilie, pag. 1 — 226.

— 1907, nr. 8 din 3 aprilie, pag. 1. — 217.

— 1907, nr. 14 din 10 aprilie, pag. 1. — 286.

Nekrasov, N. A. Cîntec de leagăn. (Parodie la o poezie a lui Lermontov). — 119.

„Novii Luci“, Petersburg. — 55, 85.

— 1907, nr. 1 din 20 februarie, pag. 1, 2—3. — 31, 32, 64.

— 1907, nr. 2 din 21 februarie, pag. 1—2. — 54, 55, 68, 85, 214—215.

— 1907, nr. 3 din 22 februarie, pag. 1. — 56.

— 1907, nr. 4 din 23 februarie, pag. 3. — 220.

— 1907, nr. 7 din 27 februarie, pag. 3. — 94.

„Novie Sil'i“, Petersburg. — 63.

- 1907, nr. 7 din 23 februarie (8 martie), pag. 1. — 63, 65, 66—67.
 „*Novoe Vremea*”, Petersburg. — 58, 132, 167, 169, 170—171.
- 1907, nr. 11 068 din 4 (17) ianuarie, pag. 3. — 15.
- 1907, nr. 11 130 din 8 (21) martie, pag. 2—3. — 132.
- 1907, nr. 11 150 din 28 martie (10 aprilie), pag. 2, 3—4. — 170.
- 1907, nr. 11 157 din 4 (17) aprilie, pag. 3. — 223.
- N. R. — *vezi* Rojkov, N. A.
- O. B. [*Recenzie la cartea :*] Briefe und Auszüge aus Briefen, von Joh. Phil. Becker. Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere. Stuttgart. 1906 Verlag von I. H. W. Dietz Nachfolger. — „*Sovremenniaia Jizn*”, [Moscova], 1906, noiembrie, pag. 244—251. — 238.
- „*Obščestvennoe Delo*”, Petersburg. — 213.
- 1907, nr. 1 din 1 (14) aprilie, pag. 1, 2—3. — 213, 214, 216.
- Ordinea de zi [a Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]*. — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 3. — 80.
- [Ordinea de zi a Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]*. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, 62 pag. (P.M.S.D.R.). — 355, 380.
- Orlovski P. — *vezi* Vorovski, V. V.
- „*Otgosloski*” — *vezi* Editura „*Otgosloski*”.
- „*Otkliki*” — *vezi* Editura „*Otkliki*”.
- O zi din activitatea Dumei. — „*Reci*”. Petersburg, 1907, nr. 66 din 20 martie (2 aprilie). Supliment gratuit la ziarele „*Reci*” și „*Reforma*”. Duma de stat, pag. 1. — 124—125.
- Parnev [Fedorov, M. D.] [Amendament la punctul 4 al rezoluției bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, prezentat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]*. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, 362 pag. (P.M.S.D.R.). — 395—396, 397.

- Partidul libertății poporului.* — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 48 din 27 februarie (12 martie), pag. 2—3, la rubrica : Duma de stat. — 70—71, 72.
- „*Partiinîe Izvestiia*“, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 5—9, 9—11. — 75, 196, 323—324, 384.
- „*Partiinîe Izvestiia*“, [Petersburg], 1907. — 219.
- 1907, nr. 6 din 8 martie, pag. 1—3. — 219—220.
- Parvus. Social-democrația și Duma de stat.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 110 din 10 septembrie, pag. 1—2. — 61—62.
- Pentru ce se face atîta zarvă?* — „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 218 din 17 (30) martie, pag. 2—3. — 106.
- Pereiaslavski, I.* — vezi Hrustalev-Nosar, G. S.
- Petersburg, 25 mai.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1906, nr. 82 din 25 mai (7 iunie), pag. 1. — 153—155.
- Petersburg, 14 ianuarie.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 11 din 14 (27) ianuarie, pag. 1. — 15, 316.
- Petersburg, 18 februarie.* [Articol de fond]. — „Russkaia Jizn“, Petersburg, 1907, nr. 42 din 18 februarie (3 martie), pag. 1. — 31.
- Petersburg, 22 februarie.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 44 din 22 februarie (7 martie), pag. 1. — 51, 220.
- Petersburg, 27 februarie.* [Articol de fond]. — „Reci“, 1907, nr. 48 din 27 februarie (12 martie), pag. 1. — 92.
- Petersburg, 13 martie.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 60 din 13 (26) martie, pag. 1. — 84, 106.
- Petersburg, 18 martie.* — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 65 din 18 (31) martie, pag. 1. — 123.
- Petersburg, 20 martie.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 66 din 20 martie (2 aprilie), pag. 1. — 125.
- Petersburg, 24 martie.* [Articol de fond]. — „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 224 din 24 martie (6 aprilie), pag. 1. — 167.
- Petersburg, 28 martie.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 73 din 28 martie (10 aprilie), pag. 1. — 169—170.
- Petersburg, 1 aprilie.* [Articol de fond]. — „Obșcestvennoe Delo“, Petersburg, 1907, nr. 1 din 1 (14) aprilie, pag. 1. — 213.
- Petersburg, 3 aprilie.* [Articol de fond]. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 78 din 3 (16) aprilie, pag. 1. — 217—219, 222.

- Petersburg, 11 aprilie.* [Articol de fond]. — „Narodnaia Gazeta“, Petersburg, 1907, nr. 2 din 11 (24) aprilie, pag. 1. — 286—287.
- * *Platforma tactică în vederea apropiatului congres, elaborată de Martov, Dan, Starover, Martînov ș.a. cu ajutorul unui grup de menșevici practicieni. Situația politică și sarcinile partidului.* [Foaie volantă]. F. I. [1907]. 4 pag. — 173, 192—193, 194—197, 198—199, 202, 203—204, 205, 206—207, 298, 349, 352.
- „*Polearnaia Zvezda*“, Petersburg, 1905, nr. 3 din 30 decembrie, pag. 223—228. — 348.
- Poate oare activitatea Dumei de stat s-o salveze?* — „Obščestvennoe Delo“, Petersburg, 1907, nr. 1 din 1 (14) aprilie, pag. 1. — 213, 216.
- [*Portugalov, V.*] *Duma și societatea.* — „Tovariși“, Petersburg, 1907, nr. 237 din 8 (21) aprilie, pag. 2. Semnat: F. Malover. — 256—259.
- „*Pravila rusă*“. [Primul cod de legi scrise și de hotărâri ale cnejilor din Rusia veche, secolele XI—XII]. — 133.
- „*Pravitelstvennii Vestnik*“, Petersburg, 1905, nr. 222 din 18 (31) octombrie, pag. 1. — 39.
- 1905, nr. 268 din 13 (26) decembrie, pag. 1. — 26, 72, 79, 80, 170.
- 1906, nr. 252 din 12 (25) noiembrie, pag. 1. — 81.
- 1906, nr. 256 din 18 noiembrie (1 decembrie), pag. 1. — 81.
- Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia.* Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 322, 381, 382, 384—385.
- „*Privet*“, [Petersburg], 1907, nr. 2 din 28 martie, pag. 6—8, 10—15. — 225.
- Pînă și aici!* — „Russkaia Jizn“, Petersburg, 1907, nr. 45 din 22 februarie (7 martie), pag. 2. — 54—56.
- [*Plehanov, G. V.*] *Cu privire la Congresul extraordinar al partidului.* (Scrisoare deschisă adresată unor tovarăși). — Extras din nr. 8 al revistei „Dnevnik Soșial-Demokrata“, Geneva, septembrie 1906, pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 328.
- *Cu privire la congresul extraordinar al partidului.* (Scrisoare deschisă adresată unor tovarăși). — „Soșial-Demokrat“, Petersburg, 1906, nr. 1 din 17 septembrie, pag. 6. — 193, 328.

- *Cu privire la problema acordurilor electorale.* Răspuns deschis dat unui cititor al ziarului „Tovariși”. — „Tovariși”, Petersburg, 1906, nr. 122 din 24 noiembrie (7 decembrie), pag. 2. — 57, 105—106, 299, 331, 357, 358, 367, 383, 391—392.
- *Divergențele noastre.* Geneva, tip. grupului „Eliberarea muncii”, 1884, XXIV, 322 pag. (Biblioteca socialismului contemporan. Partea a III-a). Pe copertă ca dată a apariției figurează : 1885. — 254.
- *În legătură cu noua Dumă.* (Consacrat deputaților noștri social-democrați). — „Russkaia Jizn”, Petersburg, 1907, nr. 46 din 23 februarie (8 martie), pag. 2—3. — 57, 58—62, 81, 85, 102, 103, 104, 105, 108, 374—375.
- *În legătură cu o scrisoare.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata”, [Geneva], 1906, nr. 7, august, pag. 6—15. — 296—297.
- *Insemnările unui publicist.* — „Sovremennaia Jizn”, [Moscova], 1906, noiembrie, pag. 179—205 ; decembrie, pag. 152—172. Semnat : G. Beltov și G. P. — 238.
- Presă.* — „Obščestvennoe Delo”, Petersburg, 1907, nr. 1 din 1 (14) aprilie, pag. 2—3. — 213, 214.
- Principalele rezoluții [adoptate la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia].* — În : Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. XVI—XXVII. (P.M.S.D.R.). — 291—292.
- Principalele rezoluții adoptate la conferința organizațiilor din rîndurile armatei ale P.M.S.D.R. [Octombrie 1906].* — În foaia volantă : Scurt extras din procesele-verbale ale primei conferințe a organizațiilor P.M.S.D.R. care activează în rîndurile armatei. F. l., tip. C.C. al P.M.S.D.R., 1906, pag. 12—13. (P.M.S.D.R.). — 381.
- Problema acordurilor în partidul soțial-democrat.* — „Strana”, Petersburg, 1907, nr. 8 din 11 (24) ianuarie, pag. 4. — 14, 316.
- Probleme de tactică.* Culegere de articole, vol. I. Petersburg, „Novaia Duma”, 1907. 144 pag. — 263.
- Probleme de tactică.* Culegere de articole, vol. II. Petersburg, „Novaia Duma”, 1907. 79 pag. — 176—177. -

- Programul agrar [adoptat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.].* — În foaia volantă: Hotărârile și rezoluțiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906], pag. 1. (P.M.S.D.R.). — 76, 105—106, 197—198, 199, 200—201, 362—363.
- Proiectul agrar al cadeților* — vezi Proiect de lege agrară depus în Duma de stat de 42 de deputați.
- Proiectul agrar al celor 104 depus în Duma I de stat* — vezi Proiect de lege agrară depus în Duma de stat de 104 deputați.
- Proiectul agrar al trudovicilor* — vezi Proiect de lege agrară depus în Duma de stat de 104 deputați.
- Proiect de [lege agrară depus în Duma de stat de 104 deputați].* În: Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat], 1906. Prima sesiune. Vol. I. Ședințele 1—18 (27 aprilie — 30 mai). Petersburg, Imprimeriile statului, 1906, pag. 560—562. (Duma de stat). — 43, 76—77, 116, 117, 118, 143, 146, 158, 199.
- [Proiect de lege agrară depus în Duma de stat de 42 de deputați]* Ibid., pag. 248—251. — 76—77, 171—172, 199.
- Proiect de lege cu privire la întruniri.* — „Reci“, Petersburg, 1906, nr. 89 din 2 (15) iunie. Supliment la nr. 89 al ziarului „Reci“. Duma de stat, pag. 4. — 76.
- [Proiect de ordine de zi elaborat de C.C. al P.M.S.D.R. la 31 ianuarie (13 februarie) 1907 pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.].* — „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 181 din 2 (15) februarie, pag. 5, la rubrica: Viața politică. — 78—79, 83.
- Proiect de platformă electorală, propus de Comitetul Central al P.M.S.D.R.* — „Soțial-Demokrat“, Petersburg, 1906, nr. 6 din 3 noiembrie, pag. 1—2. Pe ziar ca dată a apariției figurează: 3 octombrie. — 35—36, 360.
- [Proiect de reorganizare a organizației social-democrate din Petersburg, elaborat de un grup de menșevici].* — „Russkaia Jizn“, Petersburg, 1907, nr. 51, 1 (14) martie, pag. 2, la rubrica: Viața politică. — 274, 275.
- Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de Duma de stat elaborat de Dan, Kolțov, Martinov, Martov, Negorev ș.a. cu participarea unui grup de practicieni.* [Foaie volantă]. F. I., februarie 1907. 2 pag. — 86, 91, 173, 273, 373.

[Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de Duma de stat, elaborat de Dan, Kolšov, Martinov, Martov, Negorev ș.a. cu participarea unui grup de practicieni]. — „Russkaia Jizn“, Petersburg, 1907, nr. 47 din 24 februarie (9 martie), pag. 2—3 la rubrica : Viața politică. — 86—87, 88, 91—104, 105—106, 110—112, 113, 114, 192.

Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de Duma de stat prezentat de bolșevici la Congresul de la Stockholm — vezi Lenin, V. I. Rezoluția majorității cu privire la Duma de stat.

[Proiectul de rezoluție cu privire la organizațiile muncitorești de masă și congresul muncitoresc, prezentat la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. de un grup de publiciști și practicieni menșevici]. — „Narodnaia Duma“, Petersburg, 1907, nr. 13 din 25 martie (7 aprilie), pag. 5—6, la rubrica : Viața politică. — 173—177, 178—187.

Proiect de rezoluții pentru apropiatul congres, elaborat de un grup de „menșevici“, cu participarea redactorilor ziarului „Iskra“. — „Partiinie Izvestiia“, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 9—11. — 75, 80, 323, 344—345, 384.

* Prokopovici, S. N. Problema agrară în cifre. Petersburg, tip. „Obščestvennaia Polza“, 1907, 126 pag. — 138, 141.

„Proletarii“, [Vîborg]. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 13, 78, 278.

*— 1906, nr. 3 din 8 septembrie, pag. 5. — 10.

— 1906, nr. 4 din 19 septembrie, pag. 4. — 10.

*— 1906, nr. 5 din 30 septembrie, pag. 5—6. — 400.

*— 1906, nr. 8 din 23 noiembrie, pag. 1—5. — 10, 12, 35, 36, 55, 79, 312, 314, 328.

— 1906, nr. 9 din 7 decembrie, pag. 2—7. — 185, 291, 292, 296—298.

— 1907, nr. 11 din 7 ianuarie, pag. 5—6. — 51.

— 1907, nr. 12 din 25 ianuarie, pag. 4. — 277.

— 1907, nr. 13 din 11 februarie, pag. 1, 4—5, 8. — 57—58, 310.

*— 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 1—4. — 49, 75, 76, 78, 81, 82, 83, 84, 85—86, 104, 187—188, 197, 262—263, 300, 308, 344, 352, 371, 398.

— 1907, nr. 15 din 25 martie, pag. 5—6, 8. — 112—113, 114, 122, 274.

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea (extraordinar) al partidului socialiștilor-revoluționari, Petersburg, [tip. revistei „Znamea Truda“], 1907, 180 pag. — 49.

Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, VI, 420 pag. — 12, 34, 54, 55, 56, 75, 80, 96, 323.

Procesele-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Petersburg, [tip. „Svet“], 1907. IV, 168 pag. — 289, 290, 291, 292, 293—295, 296—299, 328.

„Reci“, Petersburg. — 14, 31, 37, 45, 84, 123, 153, 217, 222, 316.

— 1906, nr. 82 din 25 mai (7 iunie), pag. 1. — 153—154.

— 1906, nr. 89 din 2 (15) iunie. Supliment la nr. 89 al ziarului „Reci“. Duma de stat, pag. 4. — 76.

— 1906, nr. 216 din 14 (27) noiembrie, pag. 3. — 17, 46.

— 1907, nr. 8 din 11 (24) ianuarie, pag. 1. — 14, 316.

— 1907, nr. 11 din 14 (27) ianuarie, pag. 1. — 15, 316.

— 1907, nr. 15 din 19 ianuarie (1 februarie), pag. 4. — 15, 304.

— 1907, nr. 37 din 14 (27) februarie, pag. 5. — 21, 45, 46, 202, 205.

— 1907, nr. 42 din 20 februarie (5 martie), pag. 3. — 32.

— 1907, nr. 43 din 21 februarie (6 martie). Supliment gratuit la nr. 43 al ziarului „Reci“, Duma de stat, pag. 1, 2—3. — 38—41, 48, 60.

— 1907, nr. 44 din 22 februarie (7 martie), pag. 1. — 51, 220.

— 1907, nr. 48 din 27 februarie (12 martie), pag. 1—3. — 70—72, 92.

— 1907, nr. 55 din 7 (20) martie. Supliment gratuit al ziarelor „Reci“ și „Reforma“, Duma de stat, pag. 1—2. — 28—30, 215, 221.

— 1907, nr. 60 din 13 (26) martie, pag. 1. — 84, 106.

— 1907, nr. 65 din 18 (31) martie, pag. 1. — 123.

- 1907, nr. 66 din 20 martie (2 aprilie), pag. 1. — 125.
- 1907, nr. 66 din 20 martie (2 aprilie). Supliment gratuit al ziarului „Revi“ și „Reforma“. Duma de stat, pag. 1. — 124—125.
- 1907, nr. 73 din 28 martie (10 aprilie), pag. 1. — 169—170.
- 1907, nr. 74 din 29 martie (11 aprilie), pag. 1. — 211.
- 1907, nr. 78 din 3 (16) aprilie, pag. 1. — 217—219, 222.
- Regulament cu privire la procedura examinării bugetului de stat, precum și la formalitățile necesare pentru cheltuieli neprevăzute de buget.* — „Colecția de hotărâri și dispoziții ale guvernului, ediția oficială a Senatului ocîrmuitor“, Petersburg, 1906, nr. 51 din 10 martie, publicat sub nr. 335, pag. 735—737. — 165.
- Revista presei.* — „Novii Luci“, Petersburg, 1907, nr. 1 din 20 februarie, pag. 2. — 31.
- Rezoluția de la Amsterdam* — vezi Internationale Regeln der sozialistischen Taktik.
- [*Rezoluții adoptate de conferința „Uniunii din Ținutul estonian“ a P.M.S.D.R.*] — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 15 din 25 martie, pag. 5—6. Sub titlul comun : Conferința social-democraților estonieni. (Scrisoare către redacție). — 111.
- Rezoluții adoptate de [prima] Conferință [generală a activiștilor de partid din Rusia].* — În : Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 15—30. (P.M.S.D.R.). — 322, 381.
- Rezoluția adunării bolșevice de la Petersburg.* — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 13 din 11 februarie, pag. 4—5. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 300.
- [*Rezoluția adunării împuțerniciților social-democrați, socialiști-revoluționari și fără partid.* 28 ianuarie (1 februarie) 1907]. „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 178 din 30 ianuarie (12 februarie), pag. 4. Sub titlul comun : Consfătuirea împuțerniciților muncitorilor. — 317.
- [*Rezoluția adunării membrilor care s-au separat de conferința social-democrată din Petersburg.* 17 ianuarie 1907]. — „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 169 din 19 ianuarie (1 februarie), pag. 4, la rubrica : Știri de seară. — 316, 338.

[Rezoluția Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. cu privire la atitudinea față de „congresul muncitoresc”. Septembrie 1906]. — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 4 din 19 septembrie, pag. 4. Sub titlul comun : A 2-a conferință a organizației din Regiunea centrală industrială, Supliment la raportul asupra Conferinței a II-a a organizațiilor din Regiunea industrială centrală. Suplimentul nr. 2 cu privire la congresul muncitoresc. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 10.

*[Rezoluția Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. cu privire la atitudinea față de „congresul muncitoresc”. Septembrie 1906]. — „Proletarii”, [Vîborg], 1906, nr. 3 din 8 septembrie, pag. 5, la rubrica : Viața de partid. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 10.

Rezoluția [Cu privire la atitudinea față de Duma de stat], elaborată de Comitetul Central al P.M.S.D.R. — „Vpered”, Petersburg, 1906, nr. 2 din 27 mai, pag. 2, la rubrica : Din viața partidelor politice. — 102, 329.

Rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele neproletare [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, pag. 454—455. (P.M.S.D.R.). — 366, 371, 385—386, 392—393.

Rezoluția cu privire la împrumut, [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, pag. 435, 458 (P.M.S.D.R.). — 377.

Rezoluția fracțiunii social-democrate [din Duma de stat în legătură cu regulamentul cu privire la procedura examinării bugetului de stat pe 1907]. — „Tovarișci”, Petersburg, 1907, nr. 223 din 23 martie (5 aprilie), pag. 5. — 167.

[Rezoluția Primei conferințe a organizațiilor P.M.S.D.R. care activează în cadrul armatei cu privire la refuzul de a participa la conferința generală a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă. Octombrie 1906]. — În foaia volantă : Scurt extras din procesele-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor P.M.S.D.R. care activează în cadrul armatei. F. l., tip. C.C. al P.M.S.D.R., 1906, pag. 4 (P.M.S.D.R.). — 291.

[Rojkov, N. A.] „Păstrați Duma” ! — „Novii Luci”, Petersburg, 1907, nr. 2 din 21 februarie, pag. 1—2. Semnat : N. R. — 214—215.

Rolul organizațiilor din arm[ată] și al o[rganizaț]iilor de l[uptă] în insu[recția] armată. [Rezoluția Primei conferințe a organizațiilor

din armată și organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.] — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 9 din 7 decembrie, pag. 4. Sub titlul comun : Conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 292.

„*Russkaia Jizn*“, Petersburg. — 359, 374.

— 1907, nr. 42 din 18 februarie (3 martie), pag. 1. — 31.

— 1907, nr. 45 din 22 februarie (7 martie), pag. 1, 2. — 54—56, 359.

— 1907, nr. 46 din 23 februarie (8 martie), pag. 2—3. — 57, 58—62, 81, 102, 103, 104, 105, 108, 374.

— 1907, nr. 47 din 24 februarie (9 martie), pag. 2—3. — 86—87, 88, 91—103, 104—105, 109—111, 112—113, 114, 192.

— 1907, nr. 48 din 25 februarie (10 martie), pag. 2—3. — 68.

— 1907, nr. 49 din 27 februarie (12 martie), pag. 1, 3. — 71, 74—75, 76, 77, 94.

— 1907, nr. 51 din 1 (14) martie, pag. 2. — 274, 275.

„*Russkie Vedomosti*“, Moscova. — 111.

— 1905, nr. 210 din 5 august, pag. 3. — 347—348.

Saltîkov-Șcedrin, M. E. Domnii Golovliov. — 218, 219.

— *Idilă contemporană.* — 165.

Sarcinile de clasă ale proletariatului în momentul actual al revoluției democratice. [Proiect de rezoluție al bolșevicilor pentru Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — „Partiinîe Izvestiia“, [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 6. Sub titlul comun : Proiecte de rezoluții. Pentru Congresul de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — 80.

Sarcinile organizațiilor de luptă. [Rezoluție adoptată la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 9 din 7 decembrie, pag. 3—4. Sub titlul comun : Conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 292.

Sarcinile organizațiilor din armată. [Rezoluția adoptată la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, [Vîborg], 1906, nr. 9 din 7 de-

cembrie, pag. 3. Sub titlul comun : Conferința organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Pe ziar ca loc de apariție figurează Moscova. — 297—298.

Sarcinile organizațiilor din arm[ată] în legătură cu caracterul muncii în rîndurile lor. [Rezoluția adoptată la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.] — În : Procesele-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. Petersburg, [tip. „Svet“], 1907, pag. 137. — 297—298.

Scrisoare către organizațiile de partid. [Nr. 4]. 14 iulie 1906. [Foaie volantă]. [Petersburg, 1906]. 5 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : C.C. al P.M.S.D.R. — 295, 323, 383—384.

[*Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la apariția „Proceselor-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.“.*] — „Narodnaia Duma“, Petersburg, 1907, nr. 20 din 3 (16) aprilie, pag. 4, la rubrica : Din viața partidelor politice. — 289, 290, 291, 292—294.

Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții. Traducere din limba germană de Politikus. În anexă scrisori și o biografie a lui F. A. Sorge scrisă de E. Dietzgen. Cu o prefață scrisă de N. Lenin și un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907. XXVI, 44, 485, II pag. — 237—255.

Scurt extras din procesele-verbale ale Primei conferințe a organizațiilor P.M.S.D.R. care activează în rîndurile armatei. [Foaie volantă]. F. l. tip. C.C. al P.M.S.D.R., 1906, 13 pag. (P.M.S.D.R.). — 290, 291, 293, 294, 295—296.

Sesiunea a treia a Conferinței organizației social-democrate din Petersburg. — „Proletarii“, [Vîborg], 1907, nr. 14 din 4 martie, pag. 1—3. — 300, 308.

Smirnov, A. V. Cu privire la mersul alegerilor în orașe. — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 37 din 14 (27) februarie, pag. 5, la rubrica : Alegerile în provincie. — 21, 45, 202, 205, 331.

— *Compoziția Dumei a II-a de stat.* — „Reci“, Petersburg, 1907, nr. 43 din 21 februarie (6 martie). Supliment gratuit la nr. 43 al ziarului „Reci“. Duma de stat, pag. 2—3. — Semnat : A. S. — 38—41, 48.

Social-democrația și mișcarea muncitorească. — În : Editura „Otkliki“. Culegere, vol. II, Petersburg, tip. Lövenstein, 1907, pag. 25—28. Semnat : M. P.-n. — 238.

- Soiuznoe delo*. Nr. 1. Culegere de probleme ale mișcării sindicale și ale cooperăției. Moscova, tip. Butaev, 1907. 16 pag. — 9.
- „*Soșial-Demokrat*“, Petersburg. — 193, 328.
- 1906, nr. 1 din 17 septembrie, pag. 6. — 193, 328.
- 1906, nr. 6 din 3 noiembrie, pag. 1—2. Pe ziar ca dată a apariției figurează : 3 octombrie. — 36—37, 359—360.
- „*Sovremennaia Jizn*“, Moscova. — 238, 349.
- 1906, septembrie-octombrie, pag. 254—255. — 349.
- 1906, noiembrie, pag. 179—205, 244—251 ; decembrie, pag. 152—172. — 238.
- „*Sovremennaia Reci*“, Petersburg, 1907, nr. 28 din 22 februarie, pag. 3. — 49.
- Statistica proprietăților funciare pe 1905*. Culegere de date pentru 50 de gubernii din Rusia europeană. Petersburg, tip. Minkov, 1907, 199 pag. ; L pag. de tabele (Comitetul central de statistică al ministerului de interne). — 117—118, 149.
- [*Stolipin, A. A.*] *Insemnări*. „*Novoe Vreamea*“, Petersburg, 1907, nr. 11 157 din 4 (17) aprilie, pag. 3. Semnat : A. St.-n. — 223—224.
- O hotărîre greșită. — „*Novoe Vreamea*“, Petersburg, 1907, nr. 11 068 din 4 (17) ianuarie, pag. 3. — 15.
- „*Strana*“, Petersburg. — 14, 316.
- 1907, nr. 8 din 11 (24) ianuarie, pag. 4. — 14, 316.
- Struve, P. B.* Două comitete de grevă. — „*Polearnaia Zvezda*“, Petersburg, 1905, nr. 3 din 30 decembrie, pag. 223—228. — 348.
- Ședința a cincisprezecea [a Dumei de stat] din 26 mai 1906*. — În : Dărilor de seamă stenografiate [ale Dumei de stat], 1906. Sesiunea I. Vol. I. Ședințele 1—18 (de la 27 aprilie pînă la 30 mai). Petersburg, tip. statului, 1906, pag. 639—686. (Duma de stat). — 153—154, 155—156.
- Ședința [Dumei de stat] din 20 februarie [1907]*. — „*Reci*“, Petersburg, 1907, nr. 43 din 21 februarie (6 martie). Supliment gratuit la nr. 43 al ziarului „*Reci*“. Duma de stat, pag. 1. — 60.

[*Telegrama împuterniciților delegaților progresiști din orașul Riga cu privire la traducerea în fața curților marțiale a deținuților politici din închisoarea centrală din Riga care au încercat să evadeze.* 3 (16) aprilie 1907]. — „Narodnaia Duma”, Petersburg, 1907, nr. 21 din 4 (17) aprilie, pag. 6. Sub titlul comun : Dare de seamă stenografică. Ședința [Dumei de stat] din 3 aprilie [1907], la rubrica : Duma de stat. — 222.

[*Telegrama lui A. N. Meller-Zakomelski, guvernator general al Ținutului baltic.* 3 (16) aprilie 1907]. — „Narodnaia Duma”, Petersburg, 1907, nr. 21 din 4 (17) aprilie, pag. 3. Sub titlul comun : Dare de seamă stenografică. Ședința [Dumei de stat] din 3 aprilie [1907], la rubrica : Duma de stat. — 222.

Tolstoi, L. N. Roadete învățaturii. — 132.

„*Tovarișci*”, Petersburg. — 14, 67, 84, 106, 167, 189, 195, 316, 335, 390, 400.

— 1906, nr. 122 din 24 noiembrie (7 decembrie), pag. 2. — 57, 298, 332, 357, 358, 367, 383, 392.

— 1907, nr. 161 din 10 (23) ianuarie, pag. 1. — 14, 316.

— 1907, nr. 169 din 19 ianuarie (1 februarie), pag. 4. — 304, 316.

— 1907, nr. 170 din 20 ianuarie (2 februarie), pag. 5. — 303, 317.

— 1907, nr. 177 din 28 ianuarie (10 februarie), pag. 4. — 300, 302—303, 305, 306, 307, 311.

— 1907, nr. 178 din 30 ianuarie (12 februarie), pag. 4. — 317.

— 1907, nr. 181 din 2 (15) februarie, pag. 5. — 78—79, 83.

— 1907, nr. 196 din 20 februarie (5 martie), pag. 2. — 32.

— 1907, nr. 197 din 21 februarie (6 martie), pag. 5. — 49—53, 219—220.

— 1907, nr. 209 din 7 (20) martie, pag. 3—4. — 132.

— 1907, nr. 211—212 din 10 (23) martie, pag. 4—5. — 83, 87.

— 1907, nr. 213 din 11 (24) martie, pag. 1. — 84, 106.

— 1907, nr. 214 din 13 (26) martie, pag. 4. — 106.

— 1907, nr. 218 din 17 (30) martie, pag. 2—3. — 106.

- 1907, nr. 220 din 20 martie (2 aprilie), pag. 3—5. — 115—121, 123—124, 129—131, 133, 138, 139—153, 158—162.
- 1907, nr. 221 din 21 martie (3 aprilie), pag. 6. — 149.
- 1907, nr. 223 din 23 martie (5 aprilie), pag. 3—5. — 167.
- 1907, nr. 224 din 24 martie (6 aprilie), pag. 1, 4—5. — 167.
- 1907, nr. 228 din 29 martie (11 aprilie), pag. 4. — 169.
- 1907, nr. 237 din 8 (21) aprilie, pag. 2. — 256—259.
- 1907, nr. 260 din 8 (21) mai, pag. 1—2. — 400.
- 1907, nr. 280 din 31 mai (13 iunie), pag. 2. — 400.
- [Troțki, L. D.] *[Amendament la rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, prezentată de bolșevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]*. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Paris, 1909, pag. 362. (P.M.S.D.R.). — 393—394.
- *În apărarea partidului*. — În : [Troțki, L. D.] Troțki, N. *În apărarea partidului*. Petersburg, Glagolev, 1907, pag. 75—121. — 264.
- *În apărarea partidului*. Petersburg, Glagolev, 1907. XXIV, 148 pag. — 190, 264, 356.
- *Scrisoare către P. B. Akselrod*. 12 (25) septembrie 1906. — În : [Troțki, L. D.] Troțki, N. *În apărarea partidului*. Petersburg, Glagolev, 1907, pag. 38—49, în art. : Congresul muncitoresc. — 190.
- „*Trudovoi Narod*”, Petersburg. — 208.
- 1907, nr. 14 din 30 martie, pag. 1. — 208, 211.
- Turgheniev, I. S. Părinți și copii*. — 173, 182.
- Tărani și cadeții*. — „*Izvestiia Krestianskih Deputatov*”, Petersburg, [1907], nr. 8 din 27 mai, pag. 1. — 153.
- [*Ucaz către Senatul ocîrmuitor cu privire la aprobarea regulamentului cu privire la procedura examinării bugetului de stat, precum și la formalitățile necesare pentru cheltuieli neprevăzute în buget*. 8 (21) martie 1906]. — „*Colecția de hotărîri și dispoziții ale gu-*

vernului publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor", Petersburg, 1906, nr. 51 din 10 martie, publicată sub nr. 335, pag. 734—735. — 165.

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la condițiile în care banca de credit funciar țărănesc poate acorda împrumuturi garantate cu ipotecă asupra loturilor, 15 (28) noiembrie 1906]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1906, nr. 256 din 18 noiembrie (1 decembrie), pag. 1. — 81.

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la ieșirea țăranilor din obște și dreptul de proprietate asupra pămînturilor lotuale, 9 (22) noiembrie 1906]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1906, nr. 252 din 12 (25) noiembrie, pag. 1. — 81.

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la modificările și completările la regulamentul referitor la alegerile pentru Duma de stat, 11 (24) decembrie 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 268 din 13 (26) decembrie, pag. 1, la rubrica: Acte guvernamentale. — 26, 72, 80, 170.

Viața politică. — „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 177 din 28 ianuarie (10 februarie), pag. 4. — 300, 302—303, 305, 306, 307, 311.

Vinogradov, P. G. Scrisori politice. — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1905, nr. 210 din 5 august, pag. 3. — 347—348.

„*Volna*“, Petersburg, 1906, nr. 12 din 9 mai, pag. 3. — 372.

[*Vorovski, V. V. Alegerea președintelui.* — „Novii Luci“, Petersburg, 1907, nr. 1 din 20 februarie, pag. 2—3 Semnat: P. Orlovski. — 31, 32.

„*Vpered*“, Petersburg, 1906, nr. 1 din 26 mai, pag. 1. — 153.

— 1906, nr. 2 din 27 mai, pag. 2. — 102, 329—330.

Witte — agent al bursei, Struve — agent al lui Witte. — „Nacealo“, Petersburg, 1905, nr. 3 din 16 (29) noiembrie, pag. 1. — 228, 336.

Ziua interpelărilor. — „Narodnaia Duma“, Petersburg, 1907, nr. 21 din 4 (17) aprilie, pag. 2. Semnat: D. — 221.

Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. II. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902. VIII, 482 S. — 271.

- Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.* Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — 271.
- Bernstein, E. Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie.* Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 108.
- Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie.* Vom 21. Oktober 1878. — „Reichs-Gesetzblatt“, Berlin, 1878, N 34, S. 351—358. — 243, 244, 245—246.
- „L'Humanité“, Paris, 1907, N 1 082, 4 avril, p. 2. — 338.
- The International working men's congress of 1889.* I. A Reply to „Justice“. London, 1889. 15 p. — 245—246.
- The International working men's congress of 1889.* II. A Reply to the „Manifesto of the Social Democratic Federation“. London, 1889. 16 p. — 245—246.
- Internationale Regeln der sozialistischen Taktik.* [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1904, S. 31—32. — 75.
- Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam.* 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1904. 78 S. — 75.
- „Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“, Zürich, 1879, 1. Hälfte, S. 75—96. — 244.
- Kautsky, K. Die soziale Revolution.* I Sozialreform und soziale Revolution. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1902. 56 S. — 82.
- *Triebkräfte und Aussichten der russischen Revolution.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 9, S. 284—290; N 10, S. 324—333. — 356.
- [*Lenin, V. I.] Une interview du citoyen Lénine.* — La tactique suivie pendant la campagne électorale. — Majoritaires et minoritaires. (Par lettre de notre correspondant particulier). — „L'Humanité“, Paris, 1907, N 1 082, 4 avril, p. 2. Sous le titre général: En Russie. Dans le parti social-démocrate. — 338.

- [*Mehring, F.*] *Deutscher Liberalismus und russische Duma.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 23, S. 761—764. — 266—273.
- *Der Sorgesche Briefwechsel.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 1, S. 10—19; N. 2, S. 50—57. — 237, 242, 246—247.
- „*Neue Rheinische Zeitung*“, Köln. — 270, 271, 358.
- „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart. — 266, 272.
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 1, S. 10—19; N 2, S. 50—57. — 237, 242, 246—247.
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 9, S. 284—290; N 10, S. 324—333. — 356.
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 23, S. 761—764. — 266—273.
- „*Reichs-Gesetzblatt*“, Berlin, 1878, N 34, S. 351—358. — 243, 244, 245.
- Rückblicke auf die sozialistische Bewegung in Deutschland.* Kritische Aphorismen von * * *. — „Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“, Zürich, 1879, 1. Hälfte, S. 75—96. — 244.
- „*Der Sozialdemokrat*“, Zürich-London. — 243.
- „*Sozialistische Monatshefte*“, Berlin. — 108, 272.
- 1907, Bd. 1, Hft. 4, April, S. 291—296. — 272—273.
- Streltsov, R.* *Das zweite russische Parlament.* — „Sozialistische Monatshefte“, Berlin, 1907, Bd. 1, Hft. 4, April, S. 291—296. — 272—273.
- „*Vorwärts*“, Berlin. — 272.
- Berlin, 1907, N. 55, 6. März, S. 1. — 272—273.
- „*Zukunft*“, Berlin. — 242.
- Die zweite Reichsduma.* — „Vorwärts“, Berlin, 1907, N. 55, 6. März, S. 1. — 272—273.
-

INDICE DE NUME

A

A. — *vezi* Akselrod, I. I.

*Abramovici, R. (Rein, R. A. *)* (n. 1880) — unul dintre liderii Bundului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, a participat la conferința antipartinică convocată de Troțki la Viena în august 1912, la care s-a constituit blocul antibolșevic. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca centrist. În 1917, înapoiindu-se din străinătate în Rusia, a aderat la aripa dreaptă a menșevicilor internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva bolșevicilor, a susținut ideea creării unui guvern de coaliție cu participarea menșevicilor și socialiștilor revoluționari, a luat poziție împotriva încheierii păcii de la Brest. În 1920 a emigrat la Berlin, unde a dus o luptă activă împotriva Rusiei Sovietice; împreună cu L. Martov a fondat și redactat publicația menșevică contrarevoluționară „Sozialistisches Vestnik“. În 1923 a fost unul dintre organizatorii organizației oportuniste Internaționala (II) socialistă unită a muncitorilor și membru în biroul Comitetului Executiv al acesteia. După 1930 a plecat în S.U.A., unde a colaborat la „Vorwards“ („Înainte“), ziar evreiesc cu orientare socialistă de dreapta. — 327, 340.

Abmet, T. — *vezi* Talikov, A. T.

Akselrod, I. I. (A.) (1872—1917) — social-democrată, autoarea unor lucrări de filozofie și critică literară. La început a participat la mișcarea revoluționară ca membră a organizației „Narodnaia volia“; în 1893 a emigrat în străinătate, unde a aderat la grupul „Eliberarea muncii“, iar ulterior a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, iar apoi, urmîndu-l pe Plehanov, a trecut la menșevici. În anii reacțiunii a aderat la grupul menșevicilor-partiiți, iar în timpul primului război mondial a făcut parte din grupul defensiștilor extremiști. A colaborat la publicațiile social-

* În paranteze sînt scrise cu litere cursive adevăratele nume de familie.

democrate „Vozrojdenie“, „Sovremennaja Jizn“ și altele. Înainte de Revoluția Socialistă din Octombrie, Akselrod s-a înapoiat în Rusia și curînd după aceea a murit la Petersburg. — 111, 114.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. În anii 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volca“ a aderat la grupul „Cernii peredel“; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii“. Incepînd din 1900 a fost membru al redacției ziarului „Iskra“ și al revistei „Zarea“. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra“; iskrist din minoritate. După congres s-a manifestat ca menșevic activ. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui larg „congres muncitoresc“, pe care el îl opunea partidului proletarietului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soșial-Demokrata“, organ al menșevicilor lichidatori; în 1912 a pîrticipat la Blocul antipartinic din august. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a luat parte la conferințele de la Zimmerwald și Kienthal, unde a aderat la aripa de dreapta. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigrație a făcut propagandă pentru intervenția armată împotriva Rusiei Sovietice. — 9, 180, 185, 186, 188, 189, 194, 260, 265.

Aleksinski, G. A. (Al-ski, G.) (n. 1879) — la începutul activității sale politice, social-democrat. În perioada revoluției din 1905—1907 a aderat la bolșevici. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea muncitorilor din Petersburg, a făcut parte din comisia pentru ajutorarea șomerilor, din comisia pentru problemele aprovizionării și cea agrară ale Dumei, a luat cuvîntul în legătură cu declarația guvernamentală citită în Dumă de P. A. Stolîpin, în problema agrară, a bugetului și în alte probleme. În calitate de reprezentant al fracțiunii social-democrate din Dumă a luat parte ca delegat cu vot consultativ la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii reacțiunii a fost otzovist, lector la Școala fracționistă de pe insula Capri (Italia), unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered“. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca un social-șovinist inveterat, colaborator la o serie de ziare burgheze. Înapoiindu-se în 1917 în Rusia s-a alăturat grupului plehanovist „Edinstvo“ și s-a situat pe o poziție contrarevoluționară. În iulie 1917 a confecționat, împreună cu serviciul de contraspionaj militar, niște documente false, l-a calomniat pe V. I. Lenin și pe bolșevici. În aprilie 1918 a fugit peste graniță. În 1920, Tribunalul revoluționar suprem al C.E.C. din Rusia l-a judecat în contumacie în procesul organizației contrarevoluționare „Centrul tactic“, fiind condamnat la pierderea dreptului de a reveni în Rusia Sovietică. În emigrație s-a alăturat taberei ultrareacționare. — 153, 167, 223.

Ananin, E. A. (Cearski, E.) (n. 1884) — social-democrat, menșevic. A colaborat la publicațiile menșevice: culegerile „Otkliki“, „Otgoloski“, revista „Nașa Zarea“ ș.a. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat din țară. — 183.

Arhanghelski — vezi Maslennikov, A. N.

Arons, Martin Leo (1860—1919) — fizician german, a făcut parte din partidul social-democrat, aderînd la aripa dreaptă. Începînd din 1884 a lucrat la Universitatea din Strasbourg, iar din 1890 ca docent la Universitatea din Berlin. În 1899 a fost scos de la catedră din cauza apartenenței la partidul social-democrat. Timp de cîtiva ani a fost deputat în Reichstag din partea partidului social-democrat. A finanțat revista „Sozialistische Monatshefte“, organ al oportuniștilor germani, și a colaborat la „Die Neue Zeit“. — 226.

Auer, Ignaz (1846—1907) — social-democrat german, de profesiune muncitor șelar. Începînd din 1874 a fost secretar al partidului eisenachienilor, iar după unirea acestora cu lassalleienii, în 1875, secretar al Partidului muncitoresc socialist din Germania. În 1877—1878 a fost redactor al ziarului social-democrat „Berliner Freie Presse“; a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag. Pe măsură ce se ascuța lupta din cadrul partidului, el s-a situat pe pozițiile reformismului și a devenit unul dintre liderii aripii oportuniste a social-democrației germane. — 246.

Avenard, Etienne (n. 1873) — colaborator (1907) la ziarul „l'Humanité“, organul central al Partidului socialist francez unit. — 338.

B

Bakunin, A. I. (n. 1874) — cadet, moșier, de profesiune medic; nepot al lui M. A. Bakunin, cunoscutul ideolog al anarhismului. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Tver. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate. — 211.

Bakunin, M. A. (1814—1876) — ideolog al anarhismului. Începînd din 1840 a trăit în străinătate; el a criticat cu vehemență regimul absolutist-iobăgist din Rusia; în 1844 Senatul țarist i-a retras titlul de nobil, precum și toate drepturile de proprietate și l-a condamnat în contumacie la muncă silnică. În 1848 a participat la răscoala de la Praga, în mai 1849 a condus insurecția de la Dresda; a fost arestat și extrădat, în 1851, guvernului țarist. Pe cînd era deținut în fortăreața Petropavlovskaja, iar apoi în fortăreața Schlüsselburg, Bakunin a scris un memoriu intitulat „Mărturisiri“, pe care l-a înaintat lui Nicolae I, și o scrisoare de cîință către Alexandru al II-lea, în care se dezicea de concepțiile sale revoluționare;

În 1857 a fost deportat pe viață în Siberia, de unde în 1861 a fugit în străinătate. A sprijinit răscoala de eliberare a Poloniei din 1863—1864; din 1868 a participat la activitatea Internaționalei I, în cadrul căreia a organizat o alianță secretă a anarhiștilor („Alianța democrației socialiste”), pe care a încercat să o opună Internaționalei și să pună mâna pe conducerea Consiliului General, fără să se dea în lături „de la nici un fel de mijloace, de la nici o perfidie; minciuna, calomnia, intimidarea, atacul prin surprindere — toate acestea îi sînt proprii în egală măsură” (K. Marx și F. Engels, Opere, vol. XIII, partea a 2-a, 1940, pag. 539). Pentru activitatea lui dezorganizatoare, în 1872, la stăruințele lui Marx, a fost exclus din Internațională.

„Bakunin — scria Engels — are o teorie originală, un amestec de proudhonism și de comunism...” (K. Marx și F. Engels, Scrisori alese, 1953, pag. 277). Ideea proprietății colective asupra mijloacelor de producție se îmbina la el cu ideea anarhistă a „libertății absolute” a individului. Exprimînd interesele lumpenproletariatului și ale micii burghezii, el era pentru nimicirea statului, văzînd în el, și nu în relațiile de producție capitaliste, principalul rău al societății burgheze. Negînd rolul istoric-mondial al proletariatului, Bakunin era de părere că țările cele mai potrivite pentru revoluția socială anarhistă sînt țările înapoiate, în care predomină țărănimea. Revoluția trebuia să ducă, după părerea lui, la „nivelarea claselor”, la o uniune de „asociații libere”. K. Marx și F. Engels au dus o luptă energică împotriva lui Bakunin, au dezvăluit esența reacționară a bakunismului, care, după cum l-a definit V. I. Lenin, era concepția despre lume „a unui mic-burghez care a pierdut nădejdea în salvarea sa” (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 11). — 254.

Baskin, G. I. (1866—1940) — cunoscut statistician, publicist, membru al Partidului socialist-populist al muncii. Din 1890 a lucrat ca statistician la zemstvele guberniale Veatka, Vladimir și Perm. În anii 1905—1906 a fost redactor al ziarului „Permskii Krai”. În Duma a II-a de stat a fost deputat din partea guberniei Perm și a făcut parte din comisiile bugetară și agrară ale Dumei, a luat cuvîntul în cadrul discuțiilor pe marginea problemei agrare. Din 1910 a început să lucreze la consiliul zemstvei Samara ca șef al secției de statistică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat pînă în 1927 în Biroul de statistică al guberniei Samara. — 129, 152.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a. De profesiune strungar. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii”); a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag; a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei, a demască caracterul reacționar al politicii interne și externe a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-prusian s-a situat pe o poziție internațio-

nalistă, a sprijinit Comuna din Paris. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rîndurile social-democrației germane. V. I. Lenin aprecia cuvîntările rostite de el împotriva bernsteinienilor ca „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc” (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat și orator excelent, Bebel a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești din Germania și din Europa. În ultima perioadă a activității sale a comis o serie de greșeli cu caracter centrist (lupta insuficientă împotriva oportuniștilor, supraaprecierea importanței formelor parlamentare de luptă etc.). — 243, 245, 246, 251, 252, 253, 335.

Becker, Johann Philipp (1809—1886) — militant al mișcării muncitorești germane și internaționale, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels, în tinerețe muncitor perier. Becker a participat activ la revoluția din 1848—1849, a comandat găzile populare în răscoala din Baden-Palatinat. După înfrîngerea revoluției, Becker, care pînă atunci acționase — după cum spune Engels — „ca un simplu democrat revoluționar”, a aderat la socialismul proletar al lui Marx și Engels, a participat la organizarea Internaționalei I (1864), a redactat revista „Vorbote” — organul secțiilor germane ale Internaționalei în Elveția. În cadrul Internaționalei, Becker a apărut linia lui Marx, cu toate că într-o serie de cazuri, în special în prima perioadă a luptei împotriva anarhiștilor, a dat dovadă de lipsă de maturitate teoretică și a avut unele oscilări. — 237, 255.

Berezin, M. E. (1864—1933) — trudovic, statistician, și-a început activitatea revoluționară în ultimii ani ai deceniului al 9-lea al secolului trecut, la Kazan. În 1892, pentru propaganda desfășurată în rîndurile meseriașilor, a fost arestat și deportat la Ivanovo-Voznesensk, unde i s-a fixat domiciliu forțat. În 1897 a fost din nou arestat la Odesa și deportat în gubernia Veatka. Din 1903 a lucrat ca șef al secției de statistică a asigurărilor din consiliul zemstvei guberniale Saratov. În 1905, la Saratov, a participat la convocarea congresului regional al Uniunii țărănești și la constituirea Grupului trudovic. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea orașului Saratov. A fost ales vicepreședinte al Dumei și a făcut parte din mai multe comisii ale Dumei. Din 1918 a fost membru în consiliul de conducere al uniunii de asigurări a cooperativelor, consultant în problemele de statistică în cadrul Comisariatului poporului pentru muncă. Ulterior a fost consultant al Direcției generale a asigurărilor de stat din R.S.F.S.R. — 203.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și a Internaționalei a II-a; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd de la jumătatea deceniului al 8-lea al

secolului trecut; s-a aflat sub influența lui Dühring. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor responsabil al ziarului „Der Sozialdemokrat”, organ central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit” o serie de articole sub titlul „Problemele socialismului”, care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației”, în care a procedat în mod deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilității prăbușirii capitalismului, teoria revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului. „Cît privește revoluția proletariatului, oportunistul s-a dezvățat pînă să se și gîndească la așa ceva”, scria V. I. Lenin, referindu-se la Bernstein (Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că singura sarcină a mișcării muncitorești este a lupta pentru reforme menite „să îmbunătățească” situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă: „mișcarea este totul, scopul final nu este nimic”. Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi, precum și activitatea practică oportunistă au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare, care s-a încheiat cu falimentul Internaționalei a II-a în timpul primului război mondial. În anii care au urmat, Bernstein a continuat lupta împotriva marxismului, sprijinind politica burgheziei imperialiste și ridicîndu-se împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie și a Statului sovietic. — 108, 243, 244, 246, 247.

Biglov, Muhammed Akram Muhammedjanovici (n. 1871) — moșier, cadet, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Ufa. A fost zemski nacealnic, președinte al consiliului zemstvei județene Belebei. A făcut parte din comisia bugetară a Dumei. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. — 211.

Bismarck, Otto Edward Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și Germaniei, primul cancelar al Imperiului german, supranumit „cancelarul de fier”. În 1862 a fost numit prim-ministru și ministru de externe al Prusiei. Scopul principal pe care l-a urmărit a fost unirea „prin foc și sabie” a micilor state germane izolate și crearea unui Imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871, Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german. Din 1871 pînă în 1890 a condus întreaga politică interuă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor moșieri, străduindu-se totodată să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie. Nereușind să înăbușe mișcarea muncitorească cu ajutorul legii excepționale împotriva socialiștilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislație socială, făcînd să se voteze o serie de legi care prevedeau instituirea asigurărilor obligatorii pentru

unele categorii de muncitori. Cu toate acestea, încercarea lui de a destrăma mișcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dus la nici un rezultat. În martie 1890 a fost demis. — 254.

Bogdanov, A. (Malinovski A. A., Maximov N.) (1873—1928) — social-democrat, filozof, sociolog, economist, de profesiune medic. În ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea unor cercuri social-democrate (la Tula). După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În calitate de membru al Biroului Comitetelor Majorității a participat în Rușia la munca de pregătire a Congresului al III-lea al partidului, la care a fost ales membru al Comitetului Central. A făcut parte din redacțiile publicațiilor bolșevice „Vpered” și „Proletarii” și a fost unul dintre redactorii ziarului bolșevic „Novaia Jizn”. A luat parte la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii a devenit conducător al otzoviștilor și lider al grupului „Vpered”, care s-a ridicat împotriva lui Lenin și a partidului. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul” (o varietate a filozofiei machiste subiectiv-idealiste, camuflată printr-o terminologie pseudomarxistă), pe care Lenin l-a criticat cu vehemență în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism”. La consfătuirea din iunie 1909 a redacției largite a ziarului „Proletarii”, Bogdanov a fost exclus din partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii „Proletcultului”, a activat în cadrul Universității proletare. Începând din 1926 a fost director al Institutului de transfuzie a sîngelui, care a fost întemeiat de el. — 315.

Bogdanov, N. N. (n. 1875) — moșier, cadet, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Reazan. A făcut parte din consiliul zemstvei județene Rannenburg, membru al consiliului zemstvei guberniale (din 1905), judecător de pace onorific. În Dumă a făcut parte din comisia pentru problemele învățămîntului public. — 211.

Boguslavski, P. R. (n. 1854) — moșier, cadet, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Harkov. A fost zemski nacealnic al județului Harkov. Mai tîrziu, membru al consiliului zemstvei județene Harkov, membru al adunării zemstvei județene și al celei guberniale. În 1917 a făcut parte din Comitetul regional din Harkov al partidului cadet. — 211.

Borodin, N. A. (n. 1861) — statistician, cercetător al regiunii Uralului. Din 1894 a fost colaborator al ziarului „Russkie Vedomosti”, în anii 1901—1904 redactor-editor al ziarului „Vestnik Kazacih Voisk” (din august 1903 — „Oblastnoe Obozrenie i Vestnik Kazacih Voisk”) care apărea la Petersburg. A deținut funcții în ministerul agriculturii și domeniilor statului. A fost deputat în Duma I de stat din partea regiunii Ural. În Dumă a aderat la partidul cadet. Este autorul cărții „Duma de stat în cifre”, apărută în 1906. În perioada primului război mondial a luat parte la acti-

vitatea a diverse organizații burgheze (Uniunea orașelor, Asociația de prietenie între Rusia și America ș.a.). După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost reprezentantul părții contrarevoluționare a căzăcimii din Ural în „guvernul” lui Kolceak. — 76.

Bracke, Wilhelm (1842—1880) — socialist german, editor și librar; din 1865 membru al Uniunii generale a muncitorilor germani, unul dintre întemeietorii și conducătorii partidului eisenachian (1869). În septembrie 1870, pentru faptul că a editat manifestul Comitetului Central al acestui partid împotriva războiului cu Franța, a fost condamnat la trei luni de detențiune într-o fortăreață; a fost pus în libertate în martie 1871. Unul dintre principalii editori și difuzori ai literaturii de partid. — 243.

Bram, A. — vezi Krîlenko, N. V.

Brousse, Paul-Louis-Marie (1844—1912) — socialist francez, unul dintre ideologii social-reformismului. Participant la Comuna din Paris din 1871. După căderea Comunei a emigrat în Spania, apoi în Elveția; în emigrație l-a cunoscut pe M. A. Bakunin și a aderat la anarhiști. Înapoiat în Franța la începutul deceniului al 9-lea, a intrat în Partidul muncitoresc, unde a dus o luptă furibundă împotriva curentului marxist, devenind unul dintre ideologii și conducătorii posibilistilor, care căutau să abată proletariatul de la metodele revoluționare de luptă. A fost membru în consiliul municipal al Parisului, începând din ultimul deceniu al secolului trecut n-a mai jucat nici un rol în mișcarea muncitorească franceză. — 246.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal”; a purces la revizuirea teoriei lui Marx în problema agrară, căutând să explice pauperizarea maselor populare prin așa-zisa „lege a fertilității descrescînde a solului”. După revoluția din 1905—1907 a aderat la cadeți, a propovăduit misticismul filozofic și a colaborat la culegerea „Vehi”, care avea un caracter contrarevoluționar. Din 1918 s-a făcut preot. În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară; în străinătate a desfășurat o propagandă dușmănoasă împotriva U.R.S.S. — 233.

Burns, John Elliott (1858—1943) — om politic englez. În perioada 1880—1890 a fost unul dintre conducătorii trade-unionurilor și a participat la o serie de greve, printre care la marea grevă a docherilor din Londra din 1889. A fost membru al Federației social-democrate din Anglia, din care s-a retras după scurt timp. Din 1889 a făcut parte din consiliul comitatului Londra. În 1892 a fost ales în parlament, unde s-a pronunțat împotriva intereselor clasei muncitoare, pentru colaborare cu capitaliștii. În anii 1905—1914 a fost ministru al administrației locale, iar apoi ministru al comerțului

(1914). V. I. Lenin l-a caracterizat pe Burns ca unul dintre trădătorii „ce au trădat de-a dreptul clasa muncitoare, ce s-au vândut burgheziei pentru un locșor în guvern” (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 228). În august 1914 a demisionat. Ulterior n-a mai avut un rol politic activ. — 252.

C

Cearski, E. — vezi Ananin E. A.

Celnokov, M. V. (n. 1863) — mare industriaș și proprietar de case, unul dintre întemeietorii partidului cadet. În anii 1891—1894 a fost președinte al consiliului zemstvei județene Moscova. A fost membru al adunării zemstvei și consilier municipal, membru al consiliului zemstvei guberniale, a luat parte la congresele reprezentanților zemstvelor și ai dumelor orășenești. A fost deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea guberniei Moscova și în Duma a IV-a din partea orașului Moscova. În anii 1914—1917 a fost primarul orașului Moscova, îputernicitul principal al Uniunii orașelor, unul dintre președinții Uniunii zemstvelor din Rusia, partizan inveterat al războiului „până la victoria finală”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat o activitate contra-revoluționară în sudul Rusiei, apoi a emigrat în străinătate. — 211.

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — lider menșevic, lichidator dintre cei mai inveterați. A participat la Congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra) ale P.M.S.D.R. Colaborator la publicațiile lichidatoriste și unul dintre autorii „Scrisorii deschise” a celor 16 menșevici, care urmăreau lichidarea partidului (1910). După conferința antipartinică din august 1912 a fost membru al centrului de conducere menșevic (C.O.). În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În 1917 a fost redactor la „Rabocœia Gazeta”, organul central al menșevicilor și membru în C.C. al menșevicilor. Față de Puterea sovietică a avut o atitudine ostilă. — 335.

Cernișevski, N. G. (1828—1889) — mare democrat-revoluționar rus, om de știință, scriitor, critic literar, unul dintre precursorii de seamă ai social-democrației ruse. Cernișevski a fost inspiratorul și îndrumătorul ideologic al mișcării democrat-revoluționare din deceniul al 7-lea al secolului trecut din Rusia. Fiind socialist utopist, el considera că este posibilă trecerea la socialism prin intermediul obștii țărănești; dar în același timp, ca democrat-revoluționar, „a știut să exercite o influență în spirit revoluționar asupra tuturor evenimentelor politice ale epocii sale, ...a propagat, trecând peste obstacolele și barierele cenzurii, ideea revoluției țărănești, ideea luptei maselor pentru răsturnarea tuturor vechilor autorități” (V. I. Lenin, Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 104). Revista „Sovremennik”, care apărea sub îngrijirea lui, era purtătorul de cuvânt al forțelor

revoluționare din Rusia. Cernîșevski a demascat cu vehemență caracterul iobăgist al „reformei țărănești” din 1861, chemîndu-i pe țărani la răscoală. În 1862 a fost arestat de guvernul țarist și întemnițat în fortăreața Petropavlovskaja, unde a stat aproape doi ani, iar după aceea a fost condamnat la șapte ani muncă silnică și deportare pe viață în Siberia, de unde a fost eliberat abia pe la sfîrșitul vieții sale. El a rămas pînă în ultima clipă un luptător înflăcărat împotriva inegalității sociale, împotriva tuturor formelor de manifestare a asuprii politice și economice.

Deosebit de mari sînt meritele lui Cernîșevski în dezvoltarea filozofiei materialiste ruse. Concepțiile lui filozofice reprezintă o culme a întregii filozofii materialiste premarxiste. Materialismul lui a avut un caracter revoluționar, eficient. Cernîșevski a criticat cu toată tăria diferitele teorii idealiste și s-a străduit să prelucereze în spirit materialist dialectica lui Hegel. În domeniul economiei politice, istoriei, esteticii și criticii literare Cernîșevski a dat exemple de abordare dialectică a realității. K. Marx, care a studiat operele lui Cernîșevski, le-a acordat o mare prețuire și a spus despre el că este un mare savant rus. Lenin a scris despre Cernîșevski că „este singurul scriitor rus cu adevărat mare care, începînd din al șaselea deceniu al secolului trecut și pînă în 1888, a știut să se mențină la nivelul unui materialism filozofic integral... Cernîșevski n-a reușit însă, sau, mai bine zis, n-a putut, datorită stării de înapoiere a vieții din Rusia, să se ridice pînă la materialismul dialectic al lui Marx și Engels” (Opere, vol. 14, Editura politică, 1959, pag. 354).

Cernîșevski este autorul unei serii întregi de lucrări strălucite în domeniul filozofiei, economiei politice, literaturii, istoriei, eticii și esteticii. Lucrările lui de critică literară au avut o uriașă influență asupra dezvoltării artei și literaturii ruse. Romanul lui Cernîșevski „Ce-i de făcut?” (1863) a contribuit la educarea multor generații de revoluționari din Rusia și din străinătate. — 155.

Cernovitov, K. K. (1866—1919) — moșier, cadet, deputat în Dumele I, a II-a și a III-a de stat din partea guberniei Vladimir și în Duma a IV-a din partea guberniei Iaroslavl. A deținut funcția de substitut de procuror, a fost membru al tribunalului districtual, președinte al comitetului județean Vladimir al partidului cadet. A luat parte la congresele reprezentanților zemstvelor și ai dumelor orășenești; a colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti”. În Duma a II-a a făcut parte din comisia de interpelări. În 1919 a fost executat pentru activitatea contrarevoluționară împotriva Republicii sovietice. — 211.

Champion, Henry Hyde (1859—1928) — social-reformist englez, în tinerețe — ofițer în armata engleză. În 1882 și-a dat demisia în semn de protest împotriva războiului de cotropire pornit de guvernul Gladstone împotriva Egiptului. A intrat în rîndurile Federației social-democrate, din care a fost exclus în 1887 pentru o tranzacție

electorală cu conservatorii. Un timp a edificat săptămânalul „Labour Elector”. Din 1893 a trăit în Australia și a activat în organizația social-democrată. — 252.

Clemenceau, Georges-Benjamin (1841—1929) — bărbat de stat, fruntaș al vieții politice din Franța; ani de-a rândul a fost lider al partidului radical. La începutul activității sale politice a fost republican de stînga, ostil imperiului lui Napoleon al III-lea. În timpul Comunei din Paris din 1871, fiind primar al unuia dintre arondismentele Parisului, a militat pentru împăcarea proletariatului cu burghezia. În anii care au urmat a deținut funcții municipale, a fost ales președinte al consiliului municipal al Parisului, iar în 1876 — membru al Camerei deputaților din Franța. Începînd din deceniul al 9-lea al secolului trecut a fost unul dintre conducătorii radicalilor. În 1902 a fost ales în senat, iar între anii 1906 și 1909 a fost șeful guvernului francez. Apărînd interesele marelui capital a aplicat o politică de crunte represii față de clasa muncitoare. V. I. Lenin scria că radicalul Clemenceau, „care conduce Franța în numele capitaliștilor, se străduiește de zor să spulhere ultimele rămășițe ale iluziilor burghezo-republicane din rîndurile proletariatului. În timpul lui Clemenceau, masacrarea muncitorilor de către armată, care acționează din ordinul guvernului «radical», a devenit un fenomen aproape mai frecvent decît înainte” (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 174). În ajunul primului război mondial a rupt cu partidul radical. În timpul războiului s-a manifestat ca un șovinist inveterat. Din noiembrie 1917, Clemenceau a devenit din nou șef al guvernului francez, instaurînd în țară un regim de dictatură militară. El a fost unul dintre organizatorii și inspiratorii intervenției armate împotriva Rusiei Sovietice; a sprijinit contrarevoluția rusă, s-a străduit să înfăptuiască „încercuirea economică” și să sugrume Republica sovietică. În 1919, la Conferința de pace de la Paris, a apărat interesele imperialiștilor francezi, fără să-și ajungă întru totul scopurile. Fiind înfrînt în alegerile prezidențiale din 1920 s-a retras din activitatea politică. — 33, 85, 168.

D

Dan, F. I. (Gurvici, F. I.) (1871—1947) — unul dintre liderii menșevicilor, de profesiune medic. A început să ia parte la mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut; a fost membru al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. A fost arestat în nenumărate rînduri și deportat. În septembrie 1903 a fugit în străinătate, unde a aderat la menșevici. A participat la Congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra) și la o serie de conferințe ale P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a condus în străinătate grupul lichidatorilor și a fost redactor al gazetei „Golos Soțial-Demokrata”. În timpul primului război mondial a fost adept al defensismului; după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al

Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd și a făcut parte din Prezidiul C.E.C. al primei legislaturi; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat poziție împotriva Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat peste hotare ca dușman neîmpăcat al Statului sovietic. — 86, 91, 192, 300, 302—303, 304, 313, 314—316, 318, 338, 364.

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane; de profesiune economist. În 1894 a făcut parte din comisia de pregătire a programului agrar al partidului, situându-se pe poziția de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară și încercând să dovedească trăinicia micii gospodării țărănești în regimul capitalist. A fost unul dintre fondatorii revistei „Sozialistische Monatshefte”, organ al oportuniștilor germani. În 1903 a publicat o carte intitulată „Socialismul și agricultura”, pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară”. Începând din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coalitie al Republicii Germane; în 1919—1920 a fost ministru de interne, iar în 1922—1927, reprezentant al guvernului la Hessa. A sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a fost un dușman al U.R.S.S.

V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist, „a cărui întreagă viață este consacrată coruperii burgheze a mișcării muncitorești” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — 266, 394.

Delarov, D. I. (n. 1864) — socialist-populist, agronom, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Veatka. A fost organizatorul unor societăți de credit din gubernia Veatka. În Dumă a făcut parte din comisiile financiară și agrară. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Institutul agrozootehnic din Vologda. — 223.

Desnițki V. A. (Stroev) (1878—1958) — social-democrat. În rîndurile mișcării social-democrate a început să activeze în 1897. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A desfășurat muncă de partid la Nijni Novgorod, la Moscova, în Ural și în sudul Rusiei. A fost delegat la Congresul al III-lea al partidului. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C. din partea bolșevicilor. În calitate de reprezentant al Comitetului Central a participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În 1909 s-a îndepărtat de bolșevici. În 1917 a fost unul dintre fondatorii ziarului „Novaia Jizn”, de orientare menșevică. Pînă în martie 1918 a fost membru al C.E.C. din Rusia, fiind ales pe lista partidului social-democraților internaționaliști. Începând din 1919 a desfășurat o activitate științifică și pedagogică la Leningrad. — 315.

Dietzgen, Josef (1828—1888) — tăbăcar german, social-democrat de seamă, filozof; a ajuns în mod independent la principiile ma-

terialismului dialectic. A luat parte la revoluția din 1848—1849 din Germania, iar după înfrângerea ei a fost nevoit să emigreze din țară. Timp de 20 de ani a pribegit prin America și Europa, a lucrat la diferite întreprinderi și s-a ocupat cu cercetări filozofice. Din 1864 pînă în 1868 Dietzgen a trăit în Rusia și a lucrat la o tăbăcărie din Petersburg. Aici a scris el cartea „Esența muncii cerebrale a omului” și o recenzie la primul volum al „Capitalului” lui Marx. În 1869 Dietzgen s-a întors în Germania, a făcut cunoștință cu K. Marx și a participat activ la munca partidului social-democrat din Germania. Marx a remarcat că Dietzgen, deși are unele greșeli și inexactități în modul său de a concepe materialismul dialectic, a formulat totuși „multe idei remarcabile și — ca produs al gândirii de sine stătătoare a unui muncitor — chiar admirabile” (vezi K. Marx și F. Engels, *Ausgewählte Briefe*, 1953, pag. 250). În 1884 Dietzgen a plecat din nou în S.U.A., unde a redactat ziarul „Der Sozialist” — organ al Comitetului Executiv al Partidului muncitoresc socialist din America — și ziarul „Arbeiter-Zeitung” din Chicago, și a scris o serie de lucrări filozofice. În lupta sa împotriva filozofiei reacționare a machismului, V. I. Lenin s-a referit adeseori la Dietzgen și a citat din lucrările lui pasaje în care clericalismul și filozofia burgheză oficială sînt caracterizate cît se poate de pregnant.

Lucrările principale ale lui Dietzgen sînt: „Esența muncii cerebrale a omului”, „Incursiunile unui socialist în domeniul teoriei cunoașterii”, „Scrisori despre logică, îndeosebi despre logica democratică proletară”, „Achizitul filozofiei”, „Religia social-democrației”. Operele lui Dietzgen au apărut în 1919 la Stuttgart, în trei volume. — 237.

Djaparidze, A. L. (1875—1908) — social-democrat, menșevic, ziarist. În 1905—1906 a fost membru al Comitetului din Tiflis și al Comitetului regional al organizației social-democrate din Caucaz. A luat parte ca delegat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Tiflis. În legătură cu procesul fracțiunii social-democrate din Dumă a fost condamnat la 5 ani muncă silnică. — 222.

Dolgorukov, Pavel Dm. (1866—1930) — prinț, mare moșier, cadet. În anii 1893—1906 a fost mareșal al nobilimii într-un județ din gubernia Moscova. A fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, președinte al Comitetului Central al acestui partid în anii 1905—1911 și președinte al fracțiunii cadete în Duma a II-a. După Revoluția Socialistă din Octombrie a participat activ la comploturile albagdiste împotriva Puterii sovietice; a fost condamnat pentru activitatea sa contrarevoluționară. — 31, 211.

Dubasov, F. V. (1845—1912) — general-adjutant, amiral, una dintre căpeteniile reacțiunii țariste, călău sîngeros al revoluției ruse din anii 1905—1907. În 1905 a condus acțiunea de înăbușire a mișcării agrare din guberniile Cernigov, Poltava și Kursk. Începînd

din noiembrie 1905 a fost guvernator general al Moscovei; a condus acțiunea de reprimare a insurecției armate din decembrie de la Moscova. Începînd din 1906 a fost membru al Consiliului de stat, iar din 1907 — membru al Consiliului de stat al apărării. — 85.

Dühring, Eugen (1833—1921) — filozof și economist german, ideolog mic-burghez. Concepțiile filozofice ale lui Dühring reprezentau un amalgam eclectic de pozitivism, materialism metafizic și idealism. Sistemul utopic reacționar al unei economii „socialitare”, conceput de el, idealiza formele semifeudale de economie din Prusia. Concepțiile lui Dühring, care erau susținute de o parte a social-democrației germane, au fost criticate de Engels în cartea „Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluționează știința”. În cartea sa „Materialism și empiriocriticism” și într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a criticat în repetate rînduri concepțiile eclecticice ale lui Dühring.

Principalele lucrări ale lui Dühring sînt: „Istoria critică a economiei naționale și a socialismului”, „Curs de economie națională și socială”, „Curs de filozofie”. — 242.

E

Eli — vezi Luzin, I. I.

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels”, în Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 1—14). — 57, 88, 108, 231, 237—255, 271.

Ermolov, A. S. (1846—1917) — funcționar superior al guvernului țarist. În 1893 — secretar general la ministerul domeniilor statului, din 1894 pînă în 1905 — ministru al agriculturii și al domeniilor statului, apoi membru al Consiliului de stat. În anii 1886—1888 a fost vicepreședinte al Societății economice. A scris o serie de lucrări în legătură cu problemele agriculturii, în care s-a manifestat ca exponent al intereselor moșierilor iobăgiști. — 116.

Evloghi (Gheorghievski, V.) (n. 1868) — monarhist, ultrareacționar, unul dintre conducătorii organizației ultrareacționare „Uniunea poporului rus”. Din 1902 a deținut postul de episcop de Lublin. A fost deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea populației ortodoxe din guberniile Lublin și Sedleț. În 1914 a fost numit arhiepiscop de Volînia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre conducătorii emigrației monarhiste. — 159.

F

Fridolin, V. I. (Varin (1879—1942) — a intrat în rândurile P.M.S.D.R. în 1904, a dus muncă de partid la Samara, Ufa, Petersburg. În 1905 a luat parte la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea Uniunii din Ural. În 1906 a fost membru al organizației bolșevice din armată de pe lângă Comitetul de partid din Petersburg ; a luat parte la lucrările Primei conferințe a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R. ; la această conferință a prezentat raportul Biroului de organizare. În anii reacțiunii s-a retras din viața politică. În anii 1910—1917 a fost emigrant. În perioada primului război mondial a colaborat la ziarul menșevico-troțkist „Nașe Slovo“. Din 1918 a desfășurat o activitate științifică și pedagogică la Leningrad. — 298.

G

George, Henry (1839—1897) — economist și publicist mic-burghez american. George susținea că principala cauză a sărăciei în care se zbate poporul este renta funciară, faptul că este lipsit de pământ. El contesta existența unui antagonism între muncă și capital și considera profitul la capital oa o lege naturală. A militat pentru naționalizarea întregului pământ de către statul burghez (fără lichidarea proprietății funciare private). V. I. Lenin spunea despre George că este „un adept burghez al naționalizării pământului“. Vezi caracterizarea lui George făcută de Marx în scrisoarea sa către Sorge din 1881 și de F. Engels în prefața la ediția americană a lucrării sale „Situația clasei muncitoare din Anglia“ (apărută în limba germană în „Der Sozialdemokrat“ nr. 24, anul 1887). — 239—240.

Ghelfand, A. L. — vezi Parvus.

Gheorghievski, V. — vezi Evloghi.

Gherțenstein, M. I. (1859—1906) — economist burghez, profesor la Institutul agricol din Moscova, unul dintre liderii partidului cadet, teoreticianul lui în problema agrară ; deputat în Duma I de stat din partea orașului Moscova. A fost ucis de ultrareacționari în Finlanda, după dizolvarea Dumei. — 39.

Ghinzburg, B. A. — vezi Kolțov, D.

Goldman, M. I. — vezi Liber, M. I.

Golovin, F. A. (n. 1867) — militant al zemstvelor, cadet. Din 1898 pînă în 1907 a fost membru în Consiliul zemstvei guberniale Moscova, apoi președinte al acestui consiliu. A participat la congresele

zemstvelor din anii 1904—1905. A fost unul dintre organizatorii partidului cadet, președintele Dumei a II-a de stat și membru în cea de-a III-a. Participă la o mare concesiune feroviară. În martie 1917 a deținut postul de comisar al Guvernului provizoriu burghez în ministerul curții. — 61, 69, 201, 211, 216, 287, 335, 349, 358, 359, 385.

Gurvici, F. I. — vezi Dan, F. I.

H

Heisina, L. V. (Șceglo, V. A.) (n. 1878) — social-democrată, a intrat în mișcarea revoluționară în 1896. În 1906 a susținut ideea oportunistă a convocării unui „Congres muncitoresc”. Autoarea broșurii „Despre congresul muncitoresc”. În 1917 a intrat oficial în rândurile partidului menșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul cooperatist. — 9.

Hillquit, Morris (1869—1933) — socialist american, inițial a aderat la marxism, apoi a alunecat pe panta reformismului și oportunistului, de profesiune avocat. Originar din orașul Riga, a emigrat în 1886 în S.U.A. În 1888 a intrat în rândurile Partidului muncitoresc socialist. După scindarea acestui partid a fost unul dintre întemeietorii Partidului socialist reformist din S.U.A. (1901). Începând din 1904 a fost membru al Biroului socialist internațional; a participat la lucrările congreselor Internaționalei a II-a. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine net ostilă, a dus o luptă înverșunată împotriva mișcării comuniste. Autorul unei serii de lucrări reformiste de istorie a socialismului. — 237.

Hirsch, Max (1832—1905) — publicist și economist burghez german, membru al Partidului progresist, deputat în Reichstag. În 1859 a înființat o editură proprie, iar în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut a început să activeze în cadrul Uniunilor muncitorești culturale. În 1868, după o călătorie în Anglia, a pus bazele, împreună cu Franz Duncker, citorva uniuni sindicale reformiste (așa-numitele „sindicate Hirsch-Dunckeriste”). În lucrările sale a promovat ideea „armoniei” între muncă și capital, s-a ridicat împotriva tacticii revoluționare a proletariatului și a susținut reformismul. — 243.

Höchberg, Karl (1853—1885) — social-democrat de dreapta german, ziarist, fiul unui negustor bogat. A sprijinit cu mijloace financiare partidul, a editat revistele „Die Zukunft” (Berlin, 1877—1878), „Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik” (Zürich, 1879—1881) și „Staatswirtschaftliche Abhandlungen” (Leipzig, 1879—1882). După adoptarea legii excepționale împotriva socialiștilor, a publicat articolul „O privire retrospectivă asupra mișcării socialiste din Germania”, scris împreună cu Schramm și Bernstein, în care era condamnată tactica revoluționară a partidului. Autorii articolului chemau

social-democrația la alianță cu burghezia și la subordonarea intereselor proletariatului față de burghezie, socotind că „clasa muncitoare nu este în stare să-și obțină eliberarea cu mâinile ei”. Aceste concepții oportuniste au determinat un protest vehement din partea lui K. Marx și F. Engels, care le-au apreciat ca o trădare a partidului. — 242—244.

Hrustalev-Nosar, G. S. (Pereiaslavski, I.) (1877—1918) — avocat stagiar, menșevic. În 1905 a fost președintele Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg, care se afla în mâinile menșevicilor. În 1906 a fost judecat în procesul Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg și deportat în Siberia, de unde a fugit în străinătate; a luat parte la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. A sprijinit ideea oportunistă a convocării așa-numitului „congres muncitoresc”. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator, a colaborat la ziarul menșevic „Golos Soțial-Demokrata”. În 1909 a ieșit din partid și s-a ocupat de operații financiare dubioase. În timpul primului război mondial s-a întors în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat o activitate contrarevoluționară intensă în Ucraina, sprijinind pe atamanul Skoropadski și pe Petliura. A fost executat în 1918. — 260—265, 400.

Hyndman, Henry Meyers (1842—1921) — socialist englez. În 1881 a întemeiat Federația democrată, transformată în 1884 în Federația social-democrată, pe care a condus-o pînă în 1892. Împreună cu posibiliștii francezi a încercat, fără succes, să acapareze conducerea Congresului muncitoresc internațional din 1889 de la Paris. În anii 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internațional. În 1916 a fost exclus din Partidul socialist britanic pentru propagandă în favoarea războiului imperialist. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă și s-a pronunțat pentru intervenție împotriva Rusiei Sovietice. — 246.

I

Ianson, I. E. (1835—1893) — economist, statistician, profesor la Universitatea din Petersburg. A fost membru al consiliului de statistică al ministerului afacerilor interne, vicepreședinte al Comitetului gubernial de statistică din Petersburg, membru al Societății de geografie și al Societății imperiale de științe economice, membru-corespondent al Academiei de Științe din Rusia (din 1892). A participat la lucrările de cercetare a comerțului de cereale, a făcut parte din comisia pentru cercetarea industriei meșteșugărești, a fost organizatorul recensământului populației din capitală și al statisticii sanitare. Autor al lucrărilor: „Importanța teoriei rentei a lui Ricardo”, „Statistica comparată a Rusiei și a statelor vest-europene”, „Studiu statistic al loturilor și plăților țărănești” etc. — 133.

Iaroslavski, E. M. (Ilian) (1878—1943) — militant de vază al partidului comunist, cunoscut istoric și publicist, academician. În P.M.S.D.R. a intrat în 1898, a organizat primul cerc social-democrat în rîndurile muncitorilor de la calea ferată a Transbaikalului. A făcut parte din Comitetul din Cita, apoi din Petersburg ale P.M.S.D.R. A participat activ la revoluția din 1905—1907, a dus o muncă de partid de răspundere la Tver, Nijni Novgorod, Kiev, Odesa, Tula, Iaroslavl și Moscova. A luat parte la lucrările Congresului al IV-lea (de unificare) al partidului ca delegat cu vot deliberativ din partea organizației Iaroslavl și la Prima conferință a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R., care a avut loc în noiembrie 1906 la Tammerfors. A fost delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului din partea organizațiilor din armată din Petersburg și Kronstadt. A suferit în repetate rînduri represiuni din partea guvernului țarist. Din iulie 1917 a activat la Moscova, a desfășurat o activitate susținută în cadrul organizației din armată din Moscova, a fost unul dintre conducătorii ziarului bolșevic „Soțial-Demokrat”; în toamna anului 1917 a fost redactor al ziarului bolșevic „Derevenskaia Pravda”. Ca delegat din partea organizației din armată din Moscova a luat parte la lucrările Congresului al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia.

În timpul Revoluției Socialiste din Octombrie a făcut parte din Comitetul militar revoluționar din Moscova și a fost unul dintre conducătorii insurecției armate din Moscova. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de răspundere pe linie de partid: membru al Biroului din Siberia al C.C., în 1921 secretar al C.C. al partidului, din 1923 și pînă în 1934 secretar al Comisiei Centrale de Control. A fost membru al C.E.C. din U.R.S.S., a făcut parte din direcția Institutului Lenin. În ultimii ani ai vieții sale a condus grupul de conferențieri ai Comitetului Central al partidului, a fost membru în colegiul de redacție al ziarului „Pravda” și în cel al revistei „Bolșevik”. E. Iaroslavski a fost unul dintre cei mai populari publiciști și propagandiști, un activist de partid din cei mai de vază pe frontul ideologic. Începînd din 1939 a fost membru al Academiei de Științe a U.R.S.S. A scris o serie de lucrări cu privire la istoria partidului comunist și la mișcarea revoluționară din Rusia. — 298.

Ikonnikov, A. V. (n. 1868) — moșier, cadet. Din 1895 a fost membru, iar între anii 1901 și 1908 președinte al Consiliului zemstvei județene Makariev; membru al adunării zemstvei guberniale. A fost deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea guberniei Nijni Novgorod. A făcut parte din comisia pentru problemele de administrație locală și de autoadministrare (Duma a II-a), comisia pentru problemele învățămîntului, pentru buget și financiară (ale Dumei a III-a). — 211.

Ikov, V. K. (Mirov, V.) (n. 1882) — social-democrat, menșevic. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al

P.M.S.D.R. ca delegat din partea organizației din Smorgon. A susținut ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc”. A colaborat la revista „Vozrojdenie”, la ziarul „Golos Soțial-Demokrata” și la alte organe de presă ale menșevicilor-lichidatori. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție defensivă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sistemul cooperăției. În 1931 a fost condamnat în legătură cu procesul organizației menșevice contra-revoluționare „Biroul unional al P.M.S.D.R.” — 9.

Ilian — vezi Iaroslavski, E. M.

Iordanski, N. I. (Negorev) (1876—1928) — social-democrat; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. În 1904 a fost colaborator permanent al „Iskrei” menșevice. În 1905 a făcut parte din Comitetul Executiv al Sovietului din Petersburg. În 1906 a fost delegat cu drept de vot consultativ la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. și reprezentant al C.C. unificat al P.M.S.D.R. (din partea menșevicilor). În anii reacțiunii s-a apropiat de menșevicii-partiți plehanoviști. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 — comisar al Guvernului provizoriu burghez în armatele de pe Frontul de sud-vest. În 1921 a intrat în P.C. (b) din Rusia; în 1922 a lucrat în cadrul Comisariatului poporului pentru afacerile externe și la Editura de stat, apoi a fost reprezentantul diplomatic al U.R.S.S. în Italia. Din 1924 s-a îndeletnicit cu publicistica. — 86, 91.

Iordanski, N. M. (n. 1870) — cadet, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Vladimir. Din 1897 a lucrat ca judecător de instrucție în orașul Kovrov. A fost membru al adunării zemstvei județene și guberniale, precum și consilier al Dumei orășenești din Vladimir. A făcut parte din „Uniunea eliberării”; a fost membru și secretar al C.C. al partidului cadet. Din 1907 a colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti”, iar din 1912 a fost asociat la o întreprindere pentru editarea acestui ziar. — 211.

Ivanovski — vezi Șneerson, I. A.

Izarov — vezi Lalaianț, I. H.

Izgoev (Lande) A. S. (n. 1872) — publicist burghez, unul dintre ideologii partidului cadet. La început a fost „marxist legal”, apoi a aderat la social-democrați; în 1905 a intrat în partidul cadet. A scris la ziarul „Reci”, la publicațiile cadete „Iujnie Zapiski” și „Russkaia Misl”, precum și în culegerea contrarevoluționară „Vehi” o serie de articole cuprinzând atacuri furibunde împotriva bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a colaborat la revista „Vestnik Literaturi”, publicație a unui grup de intelectuali decadenți. În 1922 a fost expulzat din țară pentru activitatea sa publicistică contrarevoluționară. — 70.

J

Jaekbh, Gustav (1866—1907) — ziarist german, social-democrat. Din 1901 a fost redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung“, organul aripii stîngi a social-democrației germane ; a colaborat la revista „Die Neue Zeit“. El este autorul cărții „Internaționala“, care a fost editată în repetate rînduri în limba rusă. — 237.

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, istoric.

În penultimul deceniu al secolului trecut a fost radical burghez, apoi a aderat la grupul „socialiștilor independenți“. În 1902, Jaurès și partizanii săi au înființat Partidul socialist francez, care în 1905, după contopirea cu Partidul socialist din Franța, a căpătat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Membru al parlamentului în anii 1885—1889, 1893—1898, 1902—1914 ; unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste. În 1904 a fondat ziarul „l'Humanité“, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții și care, în 1920, a devenit organul central al Partidului Comunist Francez. În timpul revoluției din 1905—1907 din Rusia, Jaurès și-a manifestat simpatia pentru lupta poporului rus. A militat neobosit pentru apărarea democrației, a libertăților poporului, pentru pace, împotriva asuprașării imperialiste și a războaielor de cotropire. Era profund convins că numai socialismul poate pune capăt definitiv războaielor și jugului colonial.

Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat al înfloririi ideii democratice. El era străin de ideea dictaturii proletariatului, propovăduia pacea între clasele asuprașoare și cele asuprașite și împărțea iluziile proudhoniste cu privire la cooperatie, a cărei dezvoltare, în condițiile capitalismului, ar contribui, pasămite, la trecerea treptată la socialism. V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului.

Prin lupta lui pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès și-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul primului război mondial, el a fost ucis de un agent al reacțiunii.

Jaurès este autorul lucrărilor : „Istoria marii revoluții franceze“, „Ideile politice și sociale ale Europei și marea revoluție“ etc. — 166.

Jordania, N. N. (1870—1953) — social-democrat, menșevic. Activitatea politică și-a început-o în ultimul deceniu al secolului trecut ; a făcut parte din grupul „Mesame dasi“, primul grup marxist din Gruzia ; a condus aripa oportunistă din cadrul acestui grup. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, alăturîndu-se iskrîștilor din minoritate. După congres a fost liderul menșevicilor caucazieni. În 1905 a redactat ziarul menșevic „Soșial-Demokrati“ (în limba gruzină) și a combătut tactica bolșevică în revoluția burghezo-democratică. În 1906 a fost deputat

în Duma I de stat. A participat la lucrările Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.; la Congresul al V-lea (de la Londra) a fost ales membru în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avînt reacționar a aderat formal la grupul menșevicilor-partiiți, dar de fapt i-a susținut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troțki „Borba”; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 a fost președintele Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia; din 1921, emigrant alb. — 102.

K

Kalnin, T. P. (Verner) (1871—1938) — revoluționar de profesie, bolșevic, muncitor. Din 1900 a luat parte la cercuri social-democrate ilegale, s-a ocupat cu organizarea transportării în Rusia a literaturii ilegale din străinătate. Din 1904 a condus tipografia ilegală a C.C. al P.M.S.D.L. din Riga, unde se tipăreau ziarul „Zihņa”, manifeste și alte publicații. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907, a fost membru în Comitetul din Riga al Partidului muncitoresc social-democrat din Letonia, delegat la Congresul I al P.M.S.D.L. (1904), precum și la congresele I (1906) și al II-lea (1907) ale Social-democrației din Ținutul leton. A luat parte la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. ca delegat cu vot consultativ din partea S.D.Ț.L. În 1908 a fost deferit justiției în legătură cu procesul tipografiei ilegale și condamnat la 4 ani de muncă silnică; după expirarea termenului a fost deportat în Siberia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în cooperatie la Irkutsk, iar din 1920 în aparatul Biroului din străinătate al C.C. al Partidului Comunist din Letonia; ulterior a avut funcții de răspundere în aparatul sovietic. — 340.

Kapustin, M. I. (1847—1920) — octombrist, de profesie medic. În primii ani ai deceniului al 8-lea al secolului trecut a lucrat ca medic de zemstvă în gubernia Kostroma, apoi la spitalele militare, la Academia medico-militară, la Universitatea din Varșovia. În 1887 a fost numit profesor la Universitatea din Kazan. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea orașului Kazan. În Dumă a luat cuvîntul în problema bugetului, a instanțelor judecătorești locale, în problema agrară și în alte probleme. A fost deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Kazan; a fost ales vicepreședinte al Dumei. V. I. Lenin spunea despre Kapustin că este „un reprezentant al burgheziei contrarevoluționare”. — 203.

Karavaev, A. L. (1855—1908) — medic de zemstvă, unul dintre militanții de seamă ai Uniunii țărănești. A fost ales deputat din partea orașului Ekaterinoslav în Duma a II-a de stat, în cadrul căreia a condus fracțiunea trudovicilor, a fost membru în comisia agrară, a luat cuvîntul în problema agrară și cea a aprovizionării. A

scris o serie de broșuri consacrate problemei agrare („Partidul și țărănimea în Duma de stat“, „Făgăduielile guvernului cu privire la pământ și revendicările deputaților țărani“, „Noile legi agrare“). În preajma alegerilor pentru Duma a III-a de stat a fost ucis de ultra-reacționari la Ekaterinoslav. — 116, 129, 149, 151.

Karișev, N. A. (1855—1905) — economist și statistician, a activat în cadrul zemstvelor. Începând din 1891 a fost profesor la Universitatea din Iuriev (Tartu), iar apoi la Institutul agronomic din Moscova. A colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti“ și la revistele „Zemstvo“, „Russkoe Bogatstvo“ ș.a. Autor al unui mare număr de cărți și de articole de revistă consacrate economiei gospodăriilor țărănești din Rusia, în care a apărut concepțiile narodnicilor liberali. Într-o serie de lucrări și cuvântări ale sale, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile reacționare ale lui Karișev. — 136.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, iar mai târziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kaŭtskismului) — una dintre cele mai periculoase și daunătoare varietăți ale oportunismului. A fost redactor al revistei „Die Neue Zeit“, publicație teoretică a social-democrației germane.

La mișcarea socialistă a început să participe din 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleianism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a manifestat oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu vehemență. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui Karl Marx“, „Problema agrară“ etc., care, cu toate greșelile ce le conțin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai târziu, când mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunismului. A propagat ideologia centrismului, adică a oportunismului camuflat, și s-a pronunțat pentru menținerea în partid a oportuniștilor fățiși. În timpul primului război mondial, Kautsky s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, pe care îl camufla sub paravanul unei frazeologii internaționaliste. El a emis teoria ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în „Falimentul Internaționalei a II-a“, „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ și în alte lucrări. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș atitudine împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Statul și revoluția“, „Revoluția proletară și renegatul Kautsky“ și într-o serie de alte lucrări ale sale, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătând primejdia pe care o reprezintă kautskismul, în 1915, în articolul „Socialismul și

războiul", V. I. Lenin a scris : „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necrutător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — 82, 356.

Kelley-Wischnewetzky, Florence (1859—1932) — socialistă americană, traducătoare a cărții lui F. Engels „Situția clasei muncitoare din Anglia“ în limba engleză ; ulterior s-a situat pe poziții reformiste. S-a ocupat în special de problemele legislației muncitorești și de cele de politică socială. A deținut funcția de inspector de fabrici, a activat în mișcarea cooperatistă din America. — 239.

Kizevetter, A. A. (1866—1933) — istoric burghezo-liberal și publicist rus. În anii 1900—1911 a fost docent la Universitatea din Moscova. Membru al „Uniunii eliberării“ din momentul înființării acesteia, unul dintre liderii partidului cadet. Deputat al orașului Moscova în Duma a II-a de stat. A colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti“, a fost membru în colegiul redacțional al acestui ziar și unul dintre redactorii revistei „Russkaia Mîsl“. În lucrările sale publicistice pe teme de istorie a denaturat însemnătatea revoluției ruse din 1905—1907. V. I. Lenin, caracterizând într-o serie de lucrări concepțiile lui Kizevetter, l-a clasat printre profesorii cadeți care fac comerț cu știința de dragul reacțiunii.

După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kizevetter a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice, fapt pentru care, în 1922, a fost expulzat din Rusia Sovietică. În străinătate a colaborat activ la presa emigranților albi. — 223.

Kokoșkin, F. F. (1871—1918) — om politic și publicist burghez ; docent la Universitatea din Moscova la catedra de drept de stat. A fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, membru în C.C. al acestui partid ; deputat în Duma I de stat din partea guberniei Moscova. În 1907 a colaborat activ la organele liberale : ziarul „Russkie Vedomosti“ și revistele „Pravo“, „Russkaia Mîsl“ ș.a. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Kokoșkin a fost ministru în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. — 156.

Kolokolnikov, K. A. — socialist revoluționar, preot, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Perm ; a fost membru în comisia pentru problemele de administrație locală și autoadministrare ; a luat cuvîntul în cadrul dezbaterilor asupra problemei agrare. Pentru convingerile sale politice a avut de suferit persecuții din partea autorităților clericale ; după alegerea lui în Dumă a fost răspopit. — 429, 152.

Kolțov, D. (Ghinsburg, B. A.) (1863—1920) — social-democrat, menșevic. În prima jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut a aderat la mișcarea narodovolistă, iar la sfârșitul aceluiași deceniu a trecut pe poziții social-democrate. La începutul anului 1893 a emigrat în Elveția, unde s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii”; în 1895—1898 a fost secretarul „Uniunii social-democraților ruși din străinătate” și a colaborat activ la publicațiile acesteia; după scindarea „Uniunii” (în 1900) a ieșit din rîndurile ei. A participat la lucrările congreselor de la Londra (1896) și Paris (1900) ale Internaționalei a II-a. A participat ca delegat cu drept de vot consultativ la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., fiind iskrist din minoritate. După congres a devenit menșevic activ și a colaborat la o serie de publicații menșevice („Soțial-Demokrat”, „Nacealo” etc.). În perioada revoluției din 1905—1907 a activat în cadrul mișcării sindicale din Petersburg; din 1908 a lucrat la Baku; a colaborat la ziarul „Luci”, organ legal al menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial a fost social-șovinist; după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar pentru problemele muncii în Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petersburg. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a candidat pe lista menșevicilor defensiști în alegerile pentru Adunarea constituantă. În 1918—1919 a lucrat în sectorul cooperatist. — 74, 76, 77, 86, 91, 94.

Korolenko, S. A. — economist-statistician; a lucrat în ministerul domeniilor statului, apoi a fost funcționar cu însărcinări speciale pe lângă controlorul de stat. Din 1889 pînă în 1892, din însărcinarea ministerului domeniilor statului, a lucrat la cartea „Munca salariată în gospodăriile moșierești și strămutările muncitorilor oglindite în statistica economică a Rusiei europene sub aspect agricol și industrial. (Date agricole și statistice pe baza materialelor primite de la proprietari. Vol. V)”, editată de departamentul agriculturii și industriei sătești. În primul deceniu al secolului nostru a colaborat la ziarul ultrareacționar „Novoe Vreamea”. — 132.

Korolenko, V. G. (1853—1921) — renumit scriitor și publicist progresist rus. În operele sale, îndeosebi în cele din perioada mai tîrzie a creației sale, zugrăvește viața grea dusă de oameni în regimul muncii înrobite, demască rămășițele rînduinelor feudalo-iobăgiste din Rusia. — 134.

Kotlearevski, S. A. (1873—1940) — profesor universitar, publicist, unul dintre întemeietorii partidului cadet și membru în C.C. al acestui partid. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Saratov. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar al Guvernului provizoriu burghez pentru cultele neortodoxe și necreștine, iar din iulie 1917 — locțiitorul procurorului general al sinodului și adjunct al ministrului cultelor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din diferite organizații contrarevoluțio-

nare. În 1920 a fost implicat în procesul așa-numitului „Centru tactic” și condamnat la 5 ani detențiune cu suspendarea pedepsei. Ulterior a funcționat la Universitatea din Moscova. — 156.

Kovalevski, M. M. (1851—1916) — istoric, om politic de orientare burghezo-liberală. Din 1880 — profesor la Universitatea din Moscova. În 1887 a plecat în străinătate. În 1901, împreună cu Roberti, a înființat la Paris Școala superioară rusă de științe sociale. În 1905 s-a întors în Rusia, a fost ales deputat în Duma I de stat din partea guberniei Harkov, iar mai târziu membru al Consiliului de stat. Unul dintre fondatorii Partidului reformelor democratice, care avea o orientare mai de dreapta decât cadeții. În anii 1906—1907 a scos ziarul „Strana”, iar din 1909 a devenit proprietar și redactor al revistei „Vestnik Evropî”. Dintre scrierile sale științifice merită să fie menționate cele consacrate problemelor descompunerii obștii și cercetărilor asupra legăturilor gentilice. În lucrarea „Originea familiei, a proprietății private și a statului”, F. Engels a recunoscut meritele lui Kovalevski în acest domeniu.

Kovalevski este autorul lucrărilor „Proprietatea în obște a pământului, cauzele, mersul și urmările descompunerii ei”, „Studiu asupra originii și dezvoltării familiei și proprietății”, „Originea democrației moderne”, „Sociologia” etc. — 16, 72.

Krasin, L. B. (Zimin) (1870—1926) — revoluționar de profesie, ulterior remarcabil om de stat sovietic. În 1890 a fost membru al unui cerc social-democrat din Petersburg, condus de Brusnev. În 1891 a fost expulzat de poliția din Petersburg și silit să plece la Nijni Novgorod pentru că a luat parte la demonstrația care a avut loc cu prilejul funeraliilor lui Șelgunov. În 1894 a fost din nou arestat, iar apoi deportat pe timp de trei ani la Irkutsk. După expirarea termenului de deportare (în 1897) s-a înscris la Institutul tehnologic din Harkov, pe care l-a absolvit în 1900. În anii 1900—1904 a lucrat ca inginer la Baku, unde a organizat împreună cu V. Z. Kețhoveli o tipografie ilegală a „Iskrei”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, a fost cooptat în C.C. al partidului, unde s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici și a contribuit la cooptarea a trei reprezentanți ai menșevicilor în C.C. Curînd însă a rupt cu menșevicii. Krasin a participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.; la congres a fost ales membru al C.C. În 1905 a fost unul dintre organizatorii primului ziar bolșevic legal, „Novaia Jizn”; ca reprezentant al C.C. a făcut parte din Sovietul de deputați ai muncitorilor din Petersburg. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C., iar la Congresul al V-lea (de la Londra) — membru supleant al C.C. al P.M.S.D.R. În 1908 a emigrat din țară. În anii reacțiunii a făcut un timp parte din grupul otzovist „Vpered”; mai târziu s-a retras din activitatea politică și a lucrat ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii aprovizionării Armatei Roșii, apoi membru al prezidiului Consiliului superior al economiei naționale și

comisar al poporului pentru căile de comunicație. În 1919 a intrat în diplomație. În anii 1921—1923 a fost reprezentant plenipotențiar la Londra și a participat la Conferința de la Genova și la cea de la Haga. În 1924 a fost numit comisar al poporului pentru comerțul exterior și reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Franța. Din 1925 a fost trimis din nou în Anglia. La Congresele al XIII-lea și al XIV-lea ale partidului a fost ales membru al Comitetului Central. — 315.

Krilenko N. V. (Bram, A.) (1885—1938) — social-democrat, membru de partid din 1904 ; ulterior bărbat de stat și om politic sovietic. În anii 1905—1906 a fost unul dintre conducătorii mișcării revoluționare studențești din Petersburg ; a activat în organizația bolșevică din Petersburg. În 1907 s-a îndepărtat de social-democrație ; a scos cartea „În căutarea «ortodoxiei»” (apărută în primăvara anului 1909), care conținea o deviere sindicalistă. Din 1911 a activat din nou în cadrul organizației bolșevice, a colaborat la ziarul „Zvezda”, apoi la „Pravda” ; a fost atașat de către Comitetul Central la fracțiunea social-democrată din Dumă. În decembrie 1913 a fost arestat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Krilenko a participat la Conferința generală a organizațiilor P.M.S.D.(b) din Rusia din armata de pe front și din spatele frontului ; a fost delegat la Primul congres general al Sovietelor din Rusia. A colaborat la ziarul „Soldatskaia Pravda”. A participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie. A făcut parte din primul Guvern sovietic ca membru în Comitetul pentru treburile militare și maritime, mai târziu — comandant suprem. Din 1918 a dus munca în organele justiției sovietice — președinte al Tribunalului revoluționar suprem al C.E.C. din Rusia, adjunct al comisarului poporului pentru justiție, procuror al republicii, din 1931 — comisar al poporului pentru justiție al R.S.F.S.R., iar din 1936 comisar al poporului pentru justiție al U.R.S.S. La congresele al XV-lea și al XVI-lea ale partidului a fost ales membru în Comisia Centrală de Control. Krilenko a scris mai multe lucrări cu privire la organizarea judecătorească și de drept penal : „Lenin despre justiție și despre legislația penală”, „Justiția sovietică. Justiția și procuratura în U.R.S.S.” și altele. — 400.

Krușevan P. A. (1860—1909) — publicist reacționar, editor al ziarului ultrareacționar „Bessarabeț” și redactor al ziarului antisemit „Drug” ; organizator al pogromului de la Chișinău (1903) și unul dintre capii „Uniunii poporului rus”, organizație ultrareacționară ; a fost deputat în Duma a II-a de stat din partea orașului Chișinău. — 57—58, 218.

Kugelman, Ludwig (1830—1902) — social-democrat german, prieten al lui Marx, participant la revoluția de la 1848—1849 din Germania ; membru al Internaționalei I. Kugelman a fost delegat la Congresele de la Lausanne (1867) și Haga (1872) ale Internaționalei și a contribuit la editarea și răspândirea „Capitalului” lui Marx.

Din 1862 pînă în 1874 a fost în corespondență cu K. Marx, pe care îl informa asupra stării de lucruri din Germania. Scrisorile lui Marx către Kugelmann au fost tipărite pentru prima oară în 1902, în revista „Die Neue Zeit”; în 1907 au apărut în traducere rusă, cu o prefață de V. I. Lenin — 238.

Kuskova, E. D. (1869—1958) — publicistă rusă, militantă burgheză pe tărîm social. La jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut, pe cînd se afla în străinătate, s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii”; curînd însă, sub influența bernsteinismului, a pornit pe calea revizuirii marxismului. Documentul cunoscut sub denumirea de „Credo”, scris de Kuskova în spiritul bernsteinismului, a exprimat cît se poate de pregnant esența oportunistă a „economismului” și a stîrnit un protest energetic din partea unui grup de marxști ruși, în frunte cu V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170). În ajunul revoluției din 1905—1907, Kuskova a intrat în organizația liberală „Uniunea eliberării”. În 1906 a scos împreună cu S. N. Prokopovici revista semicadetă „Bez Zaglavii” și a colaborat activ la „Tovariști”, ziarul cadetilor de stînga. Kuskova îndemna pe muncitori să renunțe la lupta revoluționară și căuta să subordoneze mișcarea muncitorească conducerii politice a burgheziei liberale. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva bolșevicilor; în 1921 a făcut parte din „Comitetul public pentru ajutorarea înfometaiților” și împreună cu alți conducători ai acestei organizații a încercat s-o folosească ca mijloc de luptă împotriva Puterii sovietice. În 1922 a fost expulzată din Rusia Sovietică; în străinătate a devenit o militantă activă a emigrației albe. — 174, 390, 396.

Kutler, N. N. (1859—1924) — lider de seamă al partidului cadet; a lucrat în ministerul de finanțe, a fost director la departamentul impunerilor directe, iar mai tîrziu ministru al agriculturii. Deputat în Duma a II-a și în Duma a III-a de stat din partea orașului Petersburg. Unul dintre autorii proiectului de program agrar al cadetilor. În lucrările sale „Proiect de cuvîntare în Duma a II-a de stat în legătură cu problema agrară” și „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907” (vezi volumul de față, pag. 143—153; vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 211—424), V. I. Lenin a făcut o critică amănunțită acestui proiect de program agrar și poziției lui Kutler. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kutler a lucrat la Comisariatul poporului pentru finanțe. Din 1922 a făcut parte din conducerea Băncii de Stat a U.R.S.S. — 116—120, 123—124, 129, 143—149, 151—152, 157, 158, 168.

Kuzmin-Karavaev, V. D. (1859—1927) — jurist militar, general; unul dintre conducătorii aripii de dreapta a partidului cadet. Membru al Dumei I și a II-a de stat a jucat un rol politic de seamă în înăbușirea de către țarism a revoluției din 1905—1907. În primul război mondial a fost unul dintre militanții zemstvelor și membru al comitetului industrial-militar. După Revoluția Socialistă din Octom-

brie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice. În perioada intervenției militare străine și a războiului civil a fost albgardist, a făcut parte din consiliul politic al lui Iudenici. Din 1920 — emigrant alb. — 222.

L

Lafargue, Paul (1842—1911) — militant de seamă al mișcării muncitorești internaționale ; împreună cu J. Guesde a fondat Partidul muncitoresc din Franța ; publicist talentat, unul dintre primii adepți din Franța ai comunismului științific ; prieten apropiat și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels.

A participat activ la mișcarea muncitorească începînd din 1866, cînd a devenit membru al Internaționalei I și l-a cunoscut îndepăroape pe K. Marx, sub a cărui influență a trecut pe poziții marxiste. În timpul Comunei din Paris, Lafargue a organizat ajutoarea Parisului revoluționar în departamentele din sud ale Franței și a venit ilegal la Paris. Lafargue îl informa pe Marx despre evenimentele care aveau loc în Franța. După înfrîngerea Comunei din Paris a emigrat în Spania, apoi în Portugalia, unde a dus o luptă energetică împotriva bakunismului. În 1880, Lafargue împreună cu Guesde și cu concursul lui Marx și Engels au elaborat programul partidului muncitoresc ; după amnistierea comunarzilor s-a întors în Franța, unde a devenit redactor la ziarul „l'Egalité“, organul partidului muncitoresc. Lafargue a luat o atitudine energetică împotriva oportunismului din Internaționala a II-a ; el a salutat prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii“ —, iar mai tîrziu și-a manifestat simpatia față de bolșevici. În numeroasele sale lucrări, Lafargue a propagat și a susținut ideile marxismului în domeniul economiei politice, al filozofiei, istoriei și lingvisticii ; el a luptat împotriva reformismului și revizionismului, criticînd încercările bernsteinienilor de a face o „sinteză“ a marxismului și kantianismului. Lenin a relevat importanța lucrărilor filozofice ale lui Lafargue în ceea ce privește critica adusă idealismului și agnosticismului. Dar în lucrările lui Lafargue există și teze teoretice greșite, mai ales în problema țărănească și în cea națională, precum și în problema sarcinilor revoluției socialiste.

Considerînd că la bătrînețe omul nu mai poate fi util luptei revoluționare, Lafargue și soția sa, Laura (a doua fiică a lui K. Marx), s-au sinucis. La funeraliile lor, V. I. Lenin a luat cuvîntul din partea P.M.S.D.R., spunînd că Lafargue a fost unul dintre „cei mai talentați și mai profunzi propagandiști ai ideilor marxismului“ (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 289). — 248.

Lalaianț, I. H. (Izarov) (1870—1933) — participant activ la mișcarea social-democrată din Rusia. În 1888—1889 a fost membru al cercului marxist al lui N. E. Fedoseev din Kazan, iar în 1892 a desfășurat propagandă revoluționară în rîndurile muncitorilor uzinei „Sormovo“ din Nijni Novgorod. În 1893, la Samara a intrat în

cercul marxist grupat în jurul lui V. I. Lenin. În 1895 a fost deportat la Ekaterinoslav, a luat parte la crearea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din localitate și la pregătirea primului Congres al P.M.S.D.R. În primăvara anului 1900 a fost editat, cu colaborarea lui Lalaiant, primul număr al ziarului social-democrat ilegal „Iujnii Rabocii“ și a fost făcută încercarea de a se convoca Congresul al II-lea al partidului. În aprilie 1900 a fost arestat, iar în martie 1902 deportat în Siberia răsăriteană, de unde, după două luni, a fugit în străinătate. A făcut parte din „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ și a condus tipografia „Iskrei“ la Geneva. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic, agent al C.C. al partidului în Rusia. În 1905 a făcut parte din C.C. unificat ca reprezentant al bolșevicilor, în 1906 a participat la Prima conferință a organizațiilor din armată și de luptă ale P.M.S.D.R., care a avut loc la Tammerfors. Curînd a fost arestat și, după o detențiune preventivă de doi ani, a fost condamnat la șase ani muncă silnică. La sfîrșitul anului 1913, după executarea pedepsei, a fost deportat pe viață în Siberia răsăriteană și s-a retras din activitatea politică. Din 1922 a lucrat la Direcția generală a învățămîntului politic a Comisariatului poporului pentru învățămînt din R.S.F.S.R. Și-a scris amintirile sub titlul „La izvoarele bolșevismului“.

— 297—298.

Lande, A. S. — *vezi* Izgoev, A. S.

Larin, I. (Lurie, M. A.) (1882—1932) — social-democrat, menșevic, unul dintre liderii lichidatorismului. A intrat în mișcarea revoluționară în 1901; a activat la Odesa și Simferopol. În 1905 a fost membru al Comitetului menșevic din Petersburg al P.M.S.D.R. În 1906 a făcut parte din Comitetul unificat din Petersburg al partidului; a luat parte la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot deliberativ. A susținut programul menșevic de municipalizare a pămîntului, precum și ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc“. A fost delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907 a devenit unul dintre propovăduitorii activi și fățiși ai lichidatorismului. A colaborat la o serie de publicații menșevice lichidatoriste centrale. Larin a luat parte activă la Blocul antipartinic din august; a fost membru al comitetului de organizare a acestui bloc. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus grupul menșevicilor-internaționaliști, care editau revista „Internațional“. În august 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a împărtășit ideea oportunistă a creării unui guvern de coaliție, la care să participe socialiștii-revoluționari și menșevicii. Ulterior a lucrat în aparatul de stat și în domeniul economic. — 9, 174, 183—184, 186, 188, 260—261, 262—263, 265.

Lassalle, Ferdinand (1825—1864) — socialist mic-burghez german, întemeietorul lassalleianismului — o varietate a oportunistului în mișcarea muncitorească germană.

Lassalle a fost unul dintre întemeietorii „Uniunii generale a muncitorilor germani” (1863). Crearea acestei Uniuni a avut o însemnătate reală pentru mișcarea muncitorească, dar Lassalle, în calitate sa de președinte, a îndreptat-o pe o cale oportunistă. Lassalleienii socoteau că prin agitația legală pentru dreptul de vot universal, prin crearea de cooperative de producție subvenționate de statul iuncherilor se va ajunge la crearea unui „stat popular liber”. Lassalle a sprijinit politica de unificare „de sus” a Germaniei, sub hegemonia Prusiei reacționare. Politica oportunistă a lassalleienilor a constituit o piedică în calea activității Internaționalei I și a creării unui adevărat partid muncitoresc în Germania, a frânat formarea conștiinței de clasă a muncitorilor.

Conceptiile teoretice și politice ale lassalleienilor au fost vehement criticate de către clasicii marxism-leninismului (vezi K. Marx : „Critica programului de la Gotha” ; V. I. Lenin : „Statul și revoluția” și alte lucrări). — 242.

Leiteizen, G. D. (Lindov, G.) (1874—1919) — social-democrat. Și-a început activitatea revoluționară la Ekaterinoslav în ultimul deceniu al secolului trecut ; în primii ani ai secolului nostru a emigrat în străinătate, unde a aderat la grupul „Eliberarea muncii”, iar apoi a fost primit și în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate”. În aprilie 1900 a participat la Congresul al II-lea al „Uniunii” (Geneva). A colaborat la „Iskra” și la „Zarea”. După scindarea P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici ; a colaborat la ziarele „Vpered”, „Proletarii” și la alte organe de presă bolșevice. După revoluția din 1905—1907, Leiteizen s-a mutat la Tula, unde a practicat medicina, desfășurând totodată o activitate revoluționară în rândurile muncitorilor. După revoluția burghezo-democratică din februarie s-a situat un timp pe pozițiile internaționaliștilor, făcând parte din grupul „Novaia Jizn”. În 1918, Leiteizen a revenit în rândurile partidului bolșevic ; în ianuarie 1919 a căzut pe Frontul de est. — 263.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Lenin, N.) — date biografice. — 15—16, 64, 83—84, 112, 178, 196, 217, 220, 225—226, 238, 254, 300—315, 317, 338.

Liber (Goldman), M. I. (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. Și-a început activitatea politică în 1898. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a condus delegația Bundului, s-a situat pe o poziție de extremă dreaptă, antiiskristă, iar după congres a devenit menșevic. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Bundului și a reprezentat această organizație în Biroul din străinătate al C.C. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 — militant activ al Blocului troțkist din august. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile

social-șovinismului. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd și al Prezidiului C.E.C. în prima legislatură. A adoptat o poziție menșevică contra-revoluționară și a fost partizan al guvernului de coaliție. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a fost un dușman activ al Puterii sovietice. Ulterior s-a retras din activitatea politică și a lucrat în domeniul economic. — 356—357, 361, 365, 377.

Lidvall, Erik Leonard — mare speculant și escroc, supus suedez ; în 1906 a contractat cu statul livrări de cereale pentru aprovizionarea guberniilor înfometate Tambov, Penza etc. În urma dezvăluirilor apărute în presă cu privire la complicitatea lui V. I. Gurko — ministru-adjunct la interne — la manoperele frauduloase ale lui Lidvall, căruia îi acordase însemnate avansuri din vistieria statului, guvernul țarist s-a văzut nevoit să dea dispoziții ca Gurko să fie deferit Senatului pentru a fi judecat. Ulterior însă afacerea a fost mușamalizată. — 218.

Liebknecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Germania. A luat parte activă la revoluția din 1848—1849 din Germania ; după înfrângerea ei a emigrat mai întâi în Elveția, iar apoi în Anglia, unde s-a împrietenit cu K. Marx și F. Engels. Sub influența lor a devenit socialist. În 1862 s-a înapoiat în Germania. După înființarea Internaționalei I a fost unul dintre cei mai fervenți propagandiști ai ideilor ei revoluționare și organizator al secțiilor ei din Germania. Din 1875 și pînă la sfîrșitul vieții sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania și redactor-responsabil al ziarului „Vorwärts“, organul central al acestui partid. Din 1867 și pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederației Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstagul german ; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă și externă reacționară a iuncherilor prusaci. Pentru activitatea sa revoluționară a fost condamnat în repetate rînduri la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaționalei a II-a. Marx și Engels îl prețuiau pe Liebknecht, îl îndrumau în activitatea lui, dar în același timp îl criticau pentru poziția lui împăciuitoare față de elementele oportuniste. — 243, 245—246, 251.

Lindov G. — vezi Leiteizen, G. D.

Liplkin, F. A. — vezi Cerevanin, N.

Lurie, M. A. — vezi Larin, A.

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mișcării muncitorești internaționale, unul dintre liderii aripii stîngi a Internaționalei a II-a. În mișcarea revoluționară a început să activeze în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Polonia; a luptat împotriva naționalismului din rîndurile mișcării muncitorești poloneze. Începînd din 1897 a participat în mod activ la mișcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul și millerandismul. A luat parte la prima revoluție rusă (la Varșovia), în 1907 a participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., unde i-a sprijinit pe bolșevici. Încă de la începutul primului război mondial s-a situat pe o poziție internaționalistă. A fost unul dintre inițiatorii creării grupului „Internaționala”, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus”, iar mai tîrziu în „Uniunea Spartacus”; a scris (în închisoare), sub pseudonimul Junius, broșura „Criza social-democrației” (vezi articolul lui V. I. Lenin „Despre broșura lui Junius”, în Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 299—314). După revoluția din noiembrie 1918 din Germania a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, congres la care a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată și ucisă din ordinul guvernului Scheidemann. Lenin, care o aprecia foarte mult pe R. Luxemburg, a criticat în repetate rînduri greselile ei (în problema rolului partidului, a imperialismului, în problema național-colonială, în problema țărănească, în problema revoluției permanente etc.), ajutînd-o astfel să adopte o poziție justă. — 357.

Luzin, I. I. (Eli) (m. în jurul anului 1914) — social-democrat, menșevic. Adept al ideii oportuniste de convocare a unui „congres muncitoresc”. Unul dintre autorii articolelor dintr-o culegere cu privire la „congresul muncitoresc”, scoasă în 1907 de menșevicii din Moscova. Ulterior a colaborat la revista „Strahovanie Rabocih”, organ al menșevicilor-lichidatori, care apărea la Petersburg. — 9, 173, 174, 184, 185, 188.

M

M. — vezi Maslov, P. P.

Maksimov, N. — vezi Bogdanov, A.

Malinovski, A. A. — vezi Bogdanov, A.

Malover, F. — vezi Portugalov, V.

Mann, Tom (1856—1941) — militant de vază al mișcării muncitorești din Anglia. În 1885 a intrat în rîndurile Federației social-democrate. În ultimii ani ai deceniului al 9-lea al secolului trecut a luat parte activă la mișcarea Noilor trade-unionuri, a condus o serie

de greve ; printre altele a fost în fruntea comitetului de grevă în timpul mării greve a docherilor londonezi din 1889. În 1893 Mann a luat parte la crearea Partidului muncitoresc independent, aderând la aripa lui stîngă. La începutul secolului al XX-lea se afla în Australia, unde a avut un rol conducător în mișcarea muncitorească. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost unul dintre organizatorii luptei duse de muncitorii englezi împotriva intervenției antisovietice. A fost membru al Partidului Comunist din Marea Britanie de la formarea acestuia (1920). A dus o luptă activă pentru unitatea mișcării muncitorești internaționale, împotriva reacțiunii imperialiste și a fascismului. — 252.

Manning, Henry Eduard (1808—1892) — cardinal englez (din 1875). E cunoscut ca unul dintre cei mai zeloși apărători ai puterii laice a papei. — 252.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economistilor”, militant de seamă al menșevismului ; mai tîrziu membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovoliste ; în 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană. În deportare a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat ; a făcut parte din redacția revistei „Rabocee Delo”, organ al „economistilor”, a combătut „Iskra” leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”, anti-iskrist. După congres a aderat la menșevici. A luat parte la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului ca delegat al organizației din Ekaterinoslav. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, iar după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a devenit menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul. În anii 1918—1920 a fost învățător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid ; a lucrat la Institutul K. Marx și F. Engels ; începînd din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă”. — 86, 91, 192, 360, 369—370.

Martov, L. (Federbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. A intrat în mișcarea social-democrată în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei organizații și deportat pe termen de trei ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirile pentru editarea „Iskrei” ; a făcut parte din redacția acestui ziar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat din partea organizației „Iskrei”, s-a situat în fruntea minorității oportuniste și de atunci a fost unul dintre conducătorii instituțiilor centrale ale menșevismului și redactor la mai multe publicații menșev-

vice. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a adoptat o atitudine lichidatoristă, a fost redactor la gazeta „Golos Soșial-Demokrata“, a luat parte la conferința antipartinică din august (1912). În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a participat la Conferințele de la Zimmerwald și Kienthal. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a situat în fruntea grupului menșevicilor internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fățiși ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania, unde a editat, la Berlin, revista menșevică contrarevoluționară „Soșialisticeskii Vestnik“. — 68, 82, 86, 91, 104, 192, 298, 329, 331, 338, 367—368, 398.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului științific, gânditor genial, conducător și dascăl al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)“ în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 82, 209, 210, 231, 237—255, 267, 270—272, 353, 358, 389, 391, 394.

Marx-Aveling, Eleanor („Tussy“) (1855—1898) — militantă a mișcării muncitorești engleze și internaționale, fiica cea mai mică a lui K. Marx. A fost unul dintre întemeietorii Ligii socialiste (1884) și ai Partidului muncitoresc independent (1893) din Anglia. După moartea lui K. Marx a acționat sub conducerea directă a lui F. Engels, a dus o activitate energetică în cadrul mișcării de masă a muncitorilor necalificați, a fost unul dintre organizatorii mării greve a docherilor londonezi din 1889. A colaborat activ la presa socialistă engleză și germană. A pregătit pentru tipar și a publicat lucrarea lui K. Marx „Salar, preț, profit“. Autoare a unor amintiri despre K. Marx și F. Engels. — 252.

Maslennikov, A. N. (Arhanghelski, A.) (1871—1951) — social-democrat, menșevic; a participat la mișcarea social-democrată începând din 1893; în 1895 a intrat în rândurile organizației social-democrate din Moscova. A fost arestat și în 1897 deportat pe termen de trei ani în gubernia Arhanghelsk, unde i s-a fixat domiciliu forțat. În timpul revoluției din 1905—1907 s-a manifestat ca adept al ideii oportuniste de convocare a unui „congres muncitoresc“. Autor a două articole din culegerea despre „congresul muncitoresc“, publicată în 1907 de menșevicii din Moscova. În 1920 s-a retras din viața politică, a lucrat ca inginer; din 1930 a fost colaborator științific și profesor la instituțiile superioare de învățământ. — 184.

Maslov, P. P. (M.) (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de scrieri în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul; a colaborat la revistele „Jizn“, „Nacealo“ și „Naucinoe Obozrenie“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici, a susținut programul lor de „municipalizare a pământului“. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a

prezentat, din partea menșevicilor, un raport în problema agrară ; congresul l-a ales membru în redacția O.C. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, iar în perioada primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică și a desfășurat activitate pedagogică și științifică. În 1929 a fost ales membru activ al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 111, 114.

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești din Germania, unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane ; istoric, publicist și specialist în domeniul literaturii. De la sfîrșitul deceniului al 7-lea, publicist democrat burghez cu vederi radicale ; în anii 1876—1882 s-a situat pe pozițiile liberalismului burghez, apoi a evoluat spre stînga ; a fost redactor al ziarului democrat „Volkszeitung” și a luat atitudine împotriva lui Bismarck în apărarea social-democrației. În 1891 a intrat în partidul social-democrat din Germania. A fost colaborator activ și unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit”, organ teoretic al partidului, iar mai târziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung”. În 1893 a apărut în ediție separată cartea sa „Legenda lui Lessing”, iar în 1897 „Istoria social-democrației germane” în patru volume. Mehring s-a ocupat îndeaproape de publicarea moștenirii literare lăstate de Marx, Engels și Lassalle ; în 1918 a apărut cartea lui despre viața și activitatea lui K. Marx. Lucrările lui Mehring conțin o serie de abateri de la marxism, aprecieri greșite în legătură cu unii militanți ca Lassalle, Schweitzer și Bakunin și vădesc o neînțelegere a revoluției săvîrșite de Marx și Engels în filozofie. Mehring a dus o luptă energică împotriva oportunismului și revizionismului din rîndurile Internaționalei a II-a și a condamnat kautskismul, dar s-a făcut și el vinovat de greșelile celor de stînga din Germania, care s-au temut s-o rupă, din punct de vedere organizatoric, cu oportuniștii. Mehring a apărut cu consecvență internaționalismul și a salutat Revoluția Socialistă din Octombrie. Începînd din 1916 a fost unul dintre conducătorii organizației revoluționare „Uniunea Spartacus” și a jucat un rol de seamă în înființarea Partidului Comunist din Germania. — 237, 242, 243, 245, 246, 266—273.

Meller-Zakomelski, A. N. (n.1844) — baron, general în armata țaristă, ultrareacționar. În 1863 a participat la înăbușirea răscoalei pentru eliberarea Poloniei. În 1905 a reprimat cu cruzime insurecția marinarilor de la Sevastopol. În 1906, împreună cu generalul P. K. Rennenkampf, a condus expediția de pedepsire la calea ferată transsiberiană. În octombrie 1906 a fost numit guvernator general al Ținutului baltic, unde a reprimat cu cruzime mișcarea revoluționară a muncitorilor și țăranilor letoni și estonieni. În anii 1909—1917 a fost membru în Consiliul de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie, emigrant alb. — 222.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — lider al partidului cadet, ideolog de vază al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist.

Activitatea politică și-a început-o în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut; din 1902 a colaborat activ la „Osvo-bojdenie“, revistă a burghezilor liberali care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi președinte al Comitetului Central al acestui partid și redactor al ziarului „Reci“, organul central al cadeților. Deputat în Duma a III-a și Duma a IV-a de stat. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917, ca ministru de externe în primul Guvern provizoriu burghez, a promovat politica imperialistă a războiului „pînă la victoria finală“; în august 1917 a participat activ la pregătirea rebeliunii korniloviste contrarevoluționare. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice și un militant activ al emigrației albe. Începînd din 1921 a editat, la Paris, ziarul „Poslednic Novosti“. — 14, 15, 17, 51, 84, 103, 228, 314, 316, 338.

Mirabeau, Honoré-Gabriel (1749—1791) — unul dintre militanții de vază ai revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, conte. A fost exponentul intereselor cercurilor moderat-liberale ale nobilimii franceze; și-a cîștigat o mare popularitate, fiind un orator talentat. În cursul revoluției a intrat în legături secrete cu curtea regală, trădînd interesele poporului revoluționar. — 222, 270.

Mirov, V. — vezi *Ikov, V. K.*

Mommsen, Theodor (1817—1903) — cunoscut istoric burghez german, autor al unei serii de lucrări de istorie a Romei antice și de istorie a dreptului roman. Din 1858 a condus catedra de istorie a romanilor de la Universitatea din Berlin. A fost deputat în Landtagul prusian, iar în anii 1881—1884 în Reichstagul german. A făcut parte din diverse partide ale burgheziei liberale. — 60.

Most, Johann-Josif (1846—1906) — social-democrat german, apoi anarhist, de profesiune legător de cărți. În deceniul al 7-lea al secolului trecut a aderat la mișcarea muncitorească, s-a apropiat de social-democrație și a devenit ziarist; în anii 1874—1878 a fost ales deputat în Reichstag. În domeniul teoriei, Most a fost adept al lui Dühring, în cel al politicii a promovat ideea anarhistă de „propagandă prin acțiune“ și considera că este posibilă o revoluție proletară imediată. După apariția, în 1878, a legii excepționale împotriva socialiștilor, Most a emigrat la Londra, unde a editat ziarul anarhist „Freiheit“, despre care Marx scria: „Învinuirea pe care noi i-o aducem lui Most este nu că «Freiheit» al lui este *prea revoluționar*. Noi îl învinuim că în acest ziar nu există nici un fel de *conținut revoluționar*, ci numai frazeologie revoluționară“ (K. Marx și F. Engels, Opere, vol. XXVII, 1935, pag. 63). În coloanele acestui ziar, Most îndemna pe muncitori la teroare indivi-

duală, pe care o considera mijlocul cel mai eficient al luptei revoluționare. În 1882 Most a emigrat în S.U.A., unde a continuat să scoată ziarul „Freiheit“. În anii care au urmat s-a retras din mișcarea muncitorească. — 242, 243.

N

N. R. — *vezi* Rojkov, N. A.

Nabokov, V. D. (1869—1922) — unul dintre întemeietorii și liderii partidului cadeților, membru al C.C. al acestui partid. Începînd din 1901 a redactat publicația juridică „Pravo“, care avea o orientare burghezo-liberală, și revista „Vestnik Prava“. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Redactor-editor al organului săptămînal „Vestnik Partii Narodnoi Svobodı“, precum și al ziarului „Reci“, organul central al cadeților; deputat în Duma I de stat din partea orașului Petersburg. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost director al treburilor Guvernului provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice, a fost ministru de justiție în așa-zisul guvern regional al Crimeii, guvern constituit de albgardiști, apoi a emigrat la Berlin; a luat parte la editarea ziarului „Rul“, publicație a cadeților de dreapta din emigrație. — 314, 338.

Nalivkin, V. P. (1852 — m. în jurul anului 1918) — fruntaș al vieții publice, scriitor, autor al unor lucrări de istorie a hanatului din Kokand. A fost director al școlilor elementare din ținutul Turkestanului, a deținut funcția de viceguvernator militar al regiunii Fergana. A fost ales deputat în Duma a II-a de stat din partea orașului Tașkent; în cadrul Dumei a aderat la social-democrați (menșevici), a fost membru în Comisia de interpretări și în Comisia pentru problemele administrației locale și autoadministrării. În 1917 a deținut funcția de comisar al Guvernului provizoriu burghez în Turkestan; a dus o luptă îndârjită împotriva bolșevicilor. — 226.

Negorev — *vezi* Iordanski, N. I.

O

Orlovski, P. — *vezi* Vorovski, V. V.

P

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menșevic. La sfîrșitul secolului trecut și începutul acestui secol a activat în rîndurile Partidului social-democrat din Germania, făcînd parte din aripa lui stîngă; a fost redactor la „Sächsische Arbeiter-Zeitung“. A scris o

serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În perioada primei revoluții ruse din 1905—1907 se afla în Rusia, unde a colaborat la ziarul menșevic „Nacealo”; a pledat în favoarea participării la alegerile pentru Duma lui Bulghin și a sprijinit tactica micilor tranzații cu cadeții etc. Parvus a emis „teoria” antimarxistă a „revoluției permanente”, din care, ulterior, Troțki a făcut o armă de luptă împotriva leninismului. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de social-democrație; în timpul primului război mondial a fost social-șovinist, agent al imperialismului german; s-a îndeletnicit cu specula în stil mare și s-a îmbogățit din furniturile de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke”, pe care Lenin a caracterizat-o drept „un organ al renegării și al lacheismului murdar în Germania” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — 62.

Pereiaslavski, I. — vezi Hrustalev-Nosar, G. S.

Pereleșin, A. V. (1856—1910) — moșier, cadet. Din 1891 a fost consilier al zemstvei, mai târziu membru în consiliul zemstvei guberniale din Kostroma, mareșal al nobilimii județene. A luat parte la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. În 1906 a devenit membru în Consiliul de stat. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kostroma. În cadrul Dumei a făcut parte din comisia financiară, din comisia pentru problemele administrării locale și autoadministrării și din comisia pentru problemele învățămîntului. — 211.

Pereleșin, D. A. (1862—1935) — moșier, la începutul activității sale politice narodovolist, mai târziu membru al partidului cadet. În 1884 a fost arestat ca membru al partidului „Narodnaia volean”, iar în 1886 deportat pe termen de trei ani în Siberia apuseană. La înapoierea din deportare a fost ales membru al adunării zemstvei județene, iar în 1896 al celei guberniale Voronej; în anii 1897—1903 a fost membru al consiliului zemstvei guberniale. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Voronej, iar în cadrul Dumei, președinte al comisiei economice, membru al comisiei pentru buget și al comisiei pentru problemele aprovizionării. Din 1916 a lucrat în cadrul Uniunii zemstvelor din Rusia, iar după Revoluția Socialistă din Octombrie, în sistemul cooperației. — 211.

Pergament, O. I. (1868—1909) — cadet, avocat cunoscut. Din 1905 a fost decanul baroului din districtul Odesa. A pledat în mai multe procese politice: procesul locotenentului Șmidt și altele. A fost deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea orașului Odesa. — 223.

Petrov, G. S. (1868—1925) — preot, cadet, orator-demagog popular. În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea s-a manifestat ca publicist, din 1899 a colaborat la ziarul „Russkoe Slovo”, organ al burgheziei liberale. Este autorul unei serii de broșuri cu conținut

teologic ; a fost deputat în Duma a II-a de stat din partea oraşului Petersburg. După dizolvarea Dumei a fost răspopit şi expulzat din capitală ; s-a ocupat de publicistică. În 1921 a emigrat din ţară.
— 16.

Peşonov, A. V. (1867—1933) — om politic şi publicist burhez. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost narodnic liberal. colaborator la revista „Russkoe Bogatstvo“, iar cu începere din 1904, membru al redacţiei acesteia ; a colaborat la „Osvojojenie“, revistă a burgheziei liberale, şi la „Revoluţionnaia Rossiia“, ziar al eserilor. În anii 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării“, iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii Partidului socialist-populist al muncii, partid mic-burhez. După revoluţia burghezodemocrată din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burhez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice ; din 1922, emigrant alb.
— 314.

Piker, A. C. — vezi Martînov, A.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti ruse şi internaţionale, primul care a propagat marxismul în Rusia. În 1875, pe cînd era încă student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg şi s-a încadrat în activitatea revoluţionară. În 1877 a intrat în organizaţia narodnică „Zemlea i volem“, iar în 1879, după scindarea ei, s-a situat în fruntea noii organizaţii narodnice „Cernîi peredel“. În 1880 a emigrat în Elveţia, a rupt cu narodnicismul şi în 1883 a creat, la Geneva, prima organizaţie marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii“. În ultimul deceniu al secolului trecut, Plehanov a luptat împotriva narodnicismului şi a luat atitudine împotriva revizionismului din mişcarea muncitorească internaţională. În primii ani ai secolului nostru a redactat, împreună cu Lenin, ziarul „Iskra“ şi revista „Zarea“, a luat parte la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat al grupului „Eliberarea muncii“, iskrist din majoritate.

Din 1883 pînă în 1903 Plehanov a scris o serie de lucrări care au avut un rol important în apărarea concepţiei materialiste despre lume şi care constituie un preţios aport la tezaurul socialismului ştiinţific : „Socialismul şi lupta politică“, „Divergenţele noastre“, „Contribuţii la dezvoltarea concepţiei moniste asupra istoriei“, „Studii de istorie a materialismului“, „Rolul personalităţii în istorie“ şi altele.

Dar încă de pe atunci Plehanov a făcut greşeli serioase, care au constituit germenele concepţiilor sale menşevice de mai tîrziu. După

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției din 1905—1907, în toate problemele fundamentale s-a situat pe poziții menșevice. El subaprecia rolul revoluționar al țărănimii și se pronunța pentru o alianță cu burghezia liberală; admitând numai în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, în realitate el era împotriva esenței acestei idei. A condamnat insurecția armată din decembrie 1905. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situându-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiți”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste, a apărat tactica defensivă a menșevismului, a rupt definitiv cu marxismul. Întors în Rusia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Plehanov a condus grupul de extremă dreaptă al menșevicilor-defensiști „Edinstvo”, s-a ridicat împotriva bolșevismului, împotriva revoluției socialiste, considerând că în Rusia nu s-au coapt condițiile pentru trecerea la socialism. Față de Revoluția din Octombrie a avut o atitudine negativă, dar nu a participat la lupta împotriva Puterii sovietice.

Dând o înaltă prețuire lucrărilor filozofice ale lui Plehanov și rolului său în răspândirea marxismului în Rusia, V. I. Lenin îl critica în același timp cu vehemență pentru abaterile de la marxism și pentru greșelile grave comise în activitatea politică. — 51, 57—62, 66, 81, 84, 102, 103, 104, 106, 108, 189, 254, 271, 272, 296, 299, 324, 328, 332, 334, 357—358, 374, 383.

Pobedonoșev, K. P. (1827—1907) — om de stat reacționar din Rusia țaristă, procuror general al sinodului, șeful efectiv al guvernului și principalul inspirator al deșănțatei reacțiuni iobăgiste din timpul domniei lui Alexandru al III-lea; a continuat să joace un rol important și în timpul domniei lui Nicolaie al II-lea. A dus o luptă înverșunată împotriva mișcării revoluționare. A fost un adversar hotărât al reformelor burgheze din deceniul al 7-lea al secolului trecut, partizan al monarhiei absolutiste și dușman al științei și culturii. În perioada de avânt a revoluției burghezo-democratice din octombrie 1905 a fost nevoit să-și dea demisia și s-a retras din viața politică. — 106.

Popov, A. V. — *vezi* Sviaghin.

Portugalov, V. V. (Malover, F.) (n. 1874) — publicist cadet, a colaborat la ziarele „Saratovskii Listok”, „Tovarișci”, „Smolenskii Vestnik”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat din țară; a făcut parte din organizația de emigranți contrarevoluționari conduși de B. V. Savinkov; a colaborat la presa emigranților albi. — 256—259.

Posse, V. A. (1864—1940) — ziarist și militant pe tărîm obștesc. A fost redactor al revistelor „Novoe Slovo” (1897) și „Jizn” (1898—1901) — organe ale „marxiștilor legali”. După ce revista „Jizn” a fost interzisă de guvernul țarist, în 1902, Posse a continuat editarea ei în străinătate. În anii 1906—1907 a militat pentru crearea în Rusia a unor organizații cooperatiste muncitorești independente de partidul social-democrat. În anii 1909—1917 a fost editorul și redactorul revistei „Jizn dlea vseh”. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a ocupat de publicistică. Din 1922 a fost colaborator al ziarului „Izvestiia C.E.C. al U.R.S.S.”. A scris o serie de lucrări în probleme de istorie, de literatură ș.a. — 174, 176.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxiști. Pentru participarea la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la fondarea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat cu vot consultativ din partea redacției „Iskra”; iskrist din minoritate. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar — ideolog al lichidatorismului, a avut un rol conducător în organele de presă menșevice „Vozrojdenie”, „Nașa Zarea” ș.a. În timpul primului război mondial — social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate, unde a colaborat la săptămînalul lui Kerenski, „Dni”; s-a datat la atacuri împotriva Puterii sovietice. — 192.

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist și publicist. La sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanții de seamă ai „economismului” și unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia. Ulterior, membru activ al organizației monarhiste-liberale „Uniunea eliberării”. În 1906 a fost membru al C.C. al partidului cadet. Redactor-editor al revistei semicadete și semimenșevice „Bez Zaglavii” și colaborator activ al ziarului „Tovarișci”, autor al unor cărți cu privire la problema muncitorească scrise de pe poziții bernsteiniene-liberale. În 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică. — 138, 141, 174, 356, 390, 396.

R

Rein, R. A. — vezi Abramovici, R.

Rodicev, F. I. (n. 1856) — moșier din Tver, militant al zemstvelor, unul dintre liderii partidului cadet și membru al C.C. al acestui partid. A luat parte la congresele zemstvelor din anii 1904—

1905. A fost deputat al Dumei de stat în toate legislaturile. După Revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost numit de Guvernul provizoriu burghez comisar pentru problemele Finlandei. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 83, 211, 222.

Rojkov, N. A. (N.R.) (1868—1927) — istoric și publicist. În ultimul deceniu al secolului trecut simpatiza cu „marxiștii legali“. La începutul anului 1905 a intrat în P.M.S.D.R. și un timp a aderat la bolșevici. După înfrângerea revoluției din 1905—1907 a devenit unul dintre conducătorii ideologici ai lichidatorismului; a colaborat la revista „Nașa Zarea“ și a fost redactor al ziarului „Novaia Sibir“, publicație de orientare menșevică lichidatoristă. V. I. Lenin a criticat concepțiile lui Rojkov în articolele: „Manifestul partidului muncitoresc liberal“ și „Din lagărul partidului «muncitoresc» stolîpinist“ (vezi Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 298—309, 339—344). După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Rojkov a făcut parte din C.C. al menșevicilor și timp de câteva luni a fost ministru adjunct al poștelor și telecomunicațiilor în Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În perioada intervenției militare străine și a războiului civil a luptat împotriva Puterii sovietice. În 1922 a rupt-o cu menșevicii. În anii următori s-a dedicat activității științifice și pedagogice și a lucrat în diferite instituții în domeniul administrativ. A scris o serie de lucrări de istorie a Rusiei. — 214.

S

Salazkin, A. S. (n. 1870) — mare comerciant și proprietar funciar, cadet, deputat în Dumele a II-a și a IV-a de stat din partea guberniei Reazan. Din 1910 a fost președintele Comitetului târgului și bursei din Nijni Novgorod, în anii primului război mondial — împuternicitul ministerului agriculturii în gubernia Nijni Novgorod pentru aprovizionarea armatei. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat o activitate contrarevoluționară în sudul Rusiei. — 211.

Saltîkov-Șcedrin, M. E. (Șcedrin, N. (1826—1889) — mare scriitor satiric rus, democrat-revoluționar. În scrierile sale a supus unei critici nimicitoare regimul absolutist-iobăgîst din Rusia; a creat o întregă galerie de figuri de moșieri cu apucături despotice, de reprezentanți ai birocrăției țariste și de liberali fricoși și a zugrăvit, pentru prima oară în literatura rusă, tipuri de exploatare burghezi. Pentru primele sale povestiri: „Contradicții“ (1847) și „O poveste încurcată“ (1848) a fost deportat în aprilie 1848 la Veatka, unde a

stat mai bine de șapte ani. Înapoiat la Petersburg la începutul anului 1856, Saltîkov a publicat „Schite din provincie”, iar mai târziu, în următoarele trei decenii, a scris o serie de lucrări de mare anvergură : „Povestea unui oraș” (1869—1870), „Vorbe leale” (1872—1876), „Domnii Golovliov” (1875—1880) și altele. Despre Iudușka Golovliov, personajul principal al romanului „Domnii Golovliov”, Lenin spunea că este un personaj nemuritor, iar în lucrările sale a folosit adesea figura lui Iudușka, ca și alte figuri din romanele lui Saltîkov-Șcedrin, pentru a demasca grupurile sociale și partidele politice vrăjmașe poporului. K. Marx prețuia deosebit de mult operele lui Saltîkov-Șcedrin. În anii 1863—1864 Saltîkov-Șcedrin devine principalul colaborator al revistei democrat-revoluționare „Sovremennik”, iar începînd din 1868 face parte din redacția revistei „Otecestvennîe Zapiski”. După moartea lui Nekrasov, în 1878, devine redactor responsabil al acestei reviste și adevăratul conducător spiritual al intelectualității democrate, continuînd marile tradiții ale democrației revoluționare din deceniul al 7-lea. — 218.

Saveliev, A. A. (1848—1916) — moșier, cadet. Din 1878 a colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti”. Din 1890 a fost președinte al consiliului zemstvei județene, iar în anii 1900—1908 al celei guberniale Nijni Novgorod ; în anii 1903—1907 a fost redactor al ziarului „Nijegorodskaia Zemskaia Gazeta”. A fost deputat în Duma I (din partea orașului Nijni Novgorod), în Duma a II-a și a III-a de stat (din partea guberniei Nijni Novgorod). În cadrul Dumelor a II-a și a III-a a făcut parte din comisia pentru problemele aprovizionării și din comisia pentru problemele administrației locale și autoadministrării. — 211.

Saveliev, I. F. (n. 1874) — zețar la tipografia ziarului „Russkie Vedomosti”. În 1906 a fost ales deputat în Duma I de stat din partea muncitorilor din Moscova, a aderat la social-democrați. După dizolvarea Dumei a semnat Apelul de la Vîborg, fapt pentru care a fost condamnat la trei luni închisoare. În 1912 a fost condamnat la deportare pe cale administrativă în Siberia, pedeapsă comutată în expulzarea din țară ; în străinătate a rămas un an și jumătate. După Revoluția Socialistă din Octombrie, în anii 1920—1930, a lucrat în cadrul Consiliului Economic Superior ; în anii 1930—1933, economist. — 153.

Schippel, Max (1859—1928) — social-democrat german, revizionist. În anii 1887—1890 a fost redactor al ziarului „Berliner Volkstribüne”, din 1897 a făcut parte din conducerea revistei „Sozialistische Monatshefte”, organ al oportuniștilor germani. Fiind deputat în Reichstag (1890—1905), a susținut expansiunea imperialismului german. În perioada primului război mondial a fost unul dintre cei mai inve-

terați social-șoviniști. În ultimii ani ai vieții a fost profesor la Institutul politehnic din Dresda (1923—1928). Față de Uniunea Sovietică a avut o atitudine ostilă. — 246.

Schramm, Karl August — economist german. Și-a început activitatea politică ca liberal, iar în primii ani ai deceniului al 8-lea al secolului trecut a aderat la social-democrație. Împreună cu Hochberg și Bernstein a publicat în revista „Jahrbuch für Sozialwissenschaft und-Sozialpolitik” articolul „O privire retrospectivă asupra mișcării socialiste din Germania”. Condamnând tactica revoluționară a partidului, autorii articolului chemau social-democrația la o alianță cu burghezia și la subordonarea intereselor proletariatului față de burghezie. Împotriva acestor concepții s-au ridicat K. Marx și F. Engels. În anii 1884—1886 Schramm a criticat marxismul în paginile revistei „Die Neue Zeit” și în cartea „Rodbertus, Marx, Lassalle”; ulterior s-a retras din rîndurile social-democrației. — 242—243, 244.

Singer, Paul (1844—1911) — unul dintre conducătorii social-democrației germane, tovarăș de luptă al lui A. Bebel și W. Liebknecht, militant de seamă al aripii marxiste a Internaționalei a II-a. Din 1887 membru al conducerii partidului social-democrat german, iar din 1890 (după Congresul de la Halle) președinte al conducerii partidului. Din 1884 pînă în 1911 deputat în Reichstag și președinte al fracțiunii social-democrate. Din 1900 a fost membru al Biroului socialist internațional, făcînd parte din aripa lui stîngă, marxistă. Singer a fost un dușman intransigent al oportunismului în rîndurile partidului muncitoresc german și a rămas pînă la sfîrșitul vieții un promotor consecvent al politicii democrat-revoluționare. V. I. Lenin îl prețuia mult pe Singer pentru atitudinea lui de luptător intransigent pentru cauza proletariatului. — 226, 266.

Smirnov, A. V. (n. 1873) — statistician al zemstvelor, a aderat la cadeți. În anii 1899—1906 a lucrat la birourile de statistică ale zemstvelor guberniale Iaroslavl și Vladimir, iar apoi, pînă în 1908, la redacția ziarului cadet „Reči”. A colaborat la ziarele „Russkie Vedomosti”, „Nașa Jizn”, revista „Russkaia Mysl” ș.a. În 1908 a plecat în America; la înapoierea în țară s-a stabilit în orașul Tambov, unde a făcut avocatură. A scris mai multe lucrări de statistică. — 21, 45, 46, 331.

Solomin, L. — vezi Teitlin, L. S.

Sorge, Friedrich-Adolf (1828—1906) — socialist german, militant de seamă al mișcării muncitorești și socialiste internaționale, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels. A luat parte la revoluția din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea revoluției a emigrat în Elveția, iar apoi (în 1852) în America; a fost

organizatorul secțiilor Internaționalei I în America. Secretar al Consiliului General al Internaționalei I (1872—1874). A participat activ la întemeierea Partidului muncitoresc socialist din S.U.A. și a Uniunii muncitorești internaționale. Sorge este autorul cărții intitulate „Mișcarea muncitorească din Statele Unite“ și al unei serii de articole publicate în cea mai mare parte în revista social-democrației germane „Die Neue Zeit“; a pregătit pentru tipar corespondența sa cu K. Marx, F. Engels și alții. Activitatea lui Sorge a fost foarte apreciată de Lenin, care îl numea veteran al Internaționalei I. — 238, 240, 242, 244, 245.

Stahovici, A. A. (1858—1915) — moșier, cadet. În anii 1895—1904 a fost mareșalul nobilimii din județul Eleș. A participat la congresele zemstvelor din 1904—1905, unul dintre întemeietorii „Uniunii eliberării“. A colaborat la organele de presă cadete; ziarul „Russkie Vedomosti“, revista „Russkaia Mysl“ etc., a editat ziarul „Elețkaia Gazeta“. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Orel; în cadrul Dumei a făcut parte din comisia pentru buget, din comisia pentru problemele aprovizionării și din cea pentru problemele învățămîntului. — 211.

Starover — vezi Potresov, A. N.

Stolîpin, A. A. (n. 1863) — publicist ultrareacționar, colaborator al ziarului reacționar „Novoe Vremea“, membru al partidului octombrist, fratele lui P. A. Stolîpin, cunoscutul om de stat din Rusia țaristă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate. — 15, 223.

Stolîpin, P. A. (1862—1911) — om de stat al Rusiei țariste, mare moșier; din 1906 pînă în 1911 președinte al Consiliului de Miniștri și ministru al afacerilor interne; a fost asasinat în 1911 la Kiev de socialistul-revoluționar Bogrov. De numele lui este legată perioada de cruntă reacțiune politică, în care s-a aplicat pe scară largă pedeapsa cu moartea în scopul reprimării mișcării revoluționare („reacțiunea stolîpinistă“ 1907—1910). Stolîpin a efectuat o reformă agrară în scopul de a crea gospodării chiaburești solide, care să devină un sprijin al absolutismului țarist la sate. Dar încercarea de a consolida orînduirea burghezo-moșierească cu ajutorul cîtorva reforme de sus, efectuate în interesul burghezicii și al moșierilor, în condițiile menținerii absolutismului, a suferit un eșec total. — 15, 22, 28—29, 31, 51, 52, 57, 83, 84, 85, 87, 93, 103, 105, 123, 125, 166, 167, 168, 170, 172, 200, 222, 269, 316, 334, 366, 401.

Strelțov, R. E. (n. 1875) — om de litere, publicist. Din 1900 și pînă în 1914 a fost în emigrație, în special în Germania, a colaborat la publicațiile social-democrate din străinătate: „Sozialistische Monatshefte“, „Leipziger Volkszeitung“, „Vorwärts“ și altele, precum și la ziarul „Tovarișci“, organ al cadeților de stînga, care apărea în

Rusia. După ce s-a înapoiat în Rusia a lucrat în cadrul diverselor comisii de pe lângă municipalitatea oraşului Petersburg. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în organele economice din Moscova şi Iaroslavl. — 272—273.

Stroiev — vezi Desnički, V. A.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist şi publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadet. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanţii cei mai de seamă ai „marxismului legal”; colaborator şi redactor al revistelor „Novoe Slovo” (1897), „Nacealo” (1899) şi „Jizn” (1900). Încă în prima sa lucrare, „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei” (1894), Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o „completare” şi la o „critică” a teoriei economice şi filozofice a lui K. Marx; s-a solidarizat cu reprezentanţii economiei politice burgheze vulgare, a propagat malthusianismul, a căutat să adapteze marxismul şi mişcarea muncitorească la interesele burgheziei. „Marele maestru al renegării” — aşa l-a numit V. I. Lenin (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teoreticienii şi organizatorii „Uniunii eliberării”, organizaţie monarhistă-liberală (1903—1905), şi redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie” (1902—1905). O dată cu înfiinţarea, în 1905, a partidului cadet, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. Struve a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca un duşman inveterat al Puterii sovietice, a fost membru al guvernului contrarevoluţionar al lui Vranghel şi, în cele din urmă, emigrant alb. — 69, 203, 205, 228, 336, 348, 400—401.

Sveatopolk-Mirski, D. N. (n. 1874) — prinţ, mare moşier, deputat în Dumele a II-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Basarabia. În Duma a II-a a fost membru al comisiei pentru interpelări, în cadrul dezbaterilor asupra problemei agrare a rostit o cuvîntare care a provocat o ripostă vehementă din partea deputaţilor de stînga. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat din ţară. — 129, 130—131, 133, 134, 135, 138, 139, 142—143.

Sviiaghin (Popov, A. V.) (m. 1915) — bolşevic. Începînd din 1905 a activat în cadrul organizaţiilor din rîndurile armatei din Kronstadt, fapt pentru care a fost condamnat la opt ani muncă silnică. A fost delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. din partea organizaţiei Petersburg. A fost deportat, a evadat, apoi a fost din nou arestat şi expulzat din ţară. A căzut pe front în timpul primului război mondial. — 361.

§

Şcedrin, N. — vezi Saltîkov-Şcedrin, M. E.

Şceglo, V. A. — vezi Heisina, L. V.

Șneerson, I. A. (Ivanovski, P.) (1878—1942) — social-democrat. În anii 1901—1902, aflându-se la Berlin, se ocupa cu transportarea „Iskrei” și a altor publicații ilegale; după Congresul al II-lea al partidului a aderat la bolșevici; în 1905 a fost cooptat în Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. Curînd însă s-a îndepărtat de bolșevici. Susținînd ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc”, a colaborat la publicațiile „Naše Delo”, „Delo Jizni” și altele, organe de presă menșevice. În perioada primului război mondial, aflându-se în străinătate, a început, sub influența literaturii bolșevice, să încline din nou spre bolșevism. Din ianuarie 1918 pînă în ianuarie 1919 a lucrat ca secretar responsabil al reprezentanței Crucii Roșii a Rusiei Sovietice în Elveția, iar între anii 1921 și 1930 a activat în cadrul reprezentanței comerciale sovietice la Berlin. Din 1930 a lucrat în cadrul diverselor organizații la Moscova și la Leningrad. — 9.

Șuvalov, I. E. (n. 1875) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Samara; de origine țăran; în cadrul Dumei a aderat la social-democrați. A organizat case de lectură populare, a contribuit la răspîndirea în rîndurile poporului a diverselor publicații de popularizare. După dizolvarea Dumei a semnat Apelul de la Vîborg, fapt pentru care a fost deferit justiției. — 153.

T

Tatarinov, F. V. (n. 1860) — moșier, cadet, deputat în Dumele I și a II-a de stat din partea orașului Orel. A fost președinte al consiliului zemstvei județene și membru al consiliului zemstvei guberniale Orel. În cadrul Dumei a II-a a făcut parte din comisia agrară, comisia pentru problemele administrației locale și a auto-administrării, a fost secretar al comisiei pentru buget, a luat cuvîntul în problema agrară și în alte probleme. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o activitate contrarevoluționară în sudul Rusiei. — 211.

Tihvinski, F. V. (n. 1862) — preot, membru al Uniunii țărănești din Rusia, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Veatka. A luat parte la editarea ziarului „Trudovoi Narod” (1907). În cadrul Dumei a rostit cuvîntări cu privire la problema agrară, pentru desființarea pedepsei cu moartea în numele Uniunii țărănești și al Grupului trudovic; a făcut parte din comisia de interpelări. După dizolvarea Dumei a fost răspopit. — 129, 141, 159—161.

Treitschke, Heinrich (1834—1896) — istoric german, publicist, ideolog și propagandist al prusacismului reacționar, șovinismului și rasismului. În 1866—1889 a fost redactor al revistei reacționare „Preussische Jahrbücher”. În 1871—1884 a fost deputat în Reichstag; a sprijinit activ politica internă și externă a lui Bismarck; în 1878

a salutat introducerea legii excepționale împotriva socialiștilor. În 1886 devine istoriograf oficial al statului prusian. În 1895 a fost ales membru al Academiei de Științe din Berlin. Lucrarea lui principală este „Istoria Germaniei în secolul al XIX-lea”, în cinci volume. Treitschke a jucat un rol însemnat în formarea ideologiei imperialismului german. V. I. Lenin îl includea printre „istoricii oficiali polițienești germani” (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 9). — 205.

Trepov, D. F. (1855—1906) — în anii 1896—1905 a fost șeful poliției din Moscova. După cum l-a definit Lenin, el a fost „unul dintre slugoii țariști pe care-i detestă cel mai mult întreaga Rusie și care și-a câștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori” (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator general al Petersburgului, iar apoi ministru adjunct la interne. Autor al faimosului ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartușe oarbe și de a nu economisi gloanțele”. Inspirator al pogromurilor săvârșite de sutele negre. — 85.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — dușman inveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia, iskrist din minoritate. După congres a dus o luptă aprigă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator, iar în 1912 — organizator al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, a dus lupta împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. Întorcându-se din emigrație, după revoluția burgheză-democratică din februarie 1917, a aderat la grupul „interraioniștilor” și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.(b) din Rusia, a fost primit în rândurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Consiliului militar-revoluționar al Republicii; a făcut parte din Biroul Politic al C.C. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziției în discuția asupra sindicatelor. Începând din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva liniei generale a partidului, împotriva programului leninist de construire a socialismului; a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascând troțkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. Aflându-se în străinătate, a continuat lupta împotriva Statului sovietic și a partidului comunist, împotriva mișcării comuniste internaționale. — 62, 181, 190, 264, 336, 356, 366, 380.

Tucikov, N. N. (n. 1869) — moșier, la început cadet, mai târziu membru al partidului octombriștilor. Din 1893 a deținut funcția de zemski nacealnic, în anii 1896—1899 a fost președinte al consiliului zemstvei județene Uglici, iar din 1899 mareșal al nobilimii în Uglici. A fost deputat în Dumele a II-a și a IV-a de stat din partea guberniei Iaroslavl. — 211.

„*Tussy*“ — vezi Marx-Aveling, Eleanor.

‡

Talikov, A. T. (Ahmet, T.) (1882—1928) — social-democrat, menșevic. A susținut ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc“, a colaborat la culegerile de articole despre „congresul muncitoresc“, editate în 1907 de menșevicii din Moscova. A colaborat la publicațiile menșevice: săptămânalul „*Naše Delo*“ (1906), revista „*Vozrojdenie*“ (1908—1909) și altele. În anii războiului civil și ai intervenției militare străine a desfășurat o activitate contrarevoluționară în Caucaz. După victoria Puterii sovietice în Gruzia a emigrat în străinătate. — 185, 186, 188.

Federbaum, I. O. — vezi Martov, L.

Feitlin, L. S. (Solomin, L.) (n. 1877) — din 1898 a activat ca propagandist în cadrul cercurilor muncitorești social-democrate din Vitebsk. Din 1901 a activat la Moscova, a avut legături cu grupul „*Iujnii rabocii*“. În 1902, după căderea din noiembrie a Comitetului de partid din Moscova, a lucrat la refacerea organizației de partid din acest oraș; a aderat la organizația „*Iskrei*“. Delegat din partea Comitetului de partid din Moscova la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., s-a situat pe poziții centriste, iar după congres a aderat la menșevici. A activat la Odesa, Moscova și Vitebsk. Din 1907 nu a mai dus o muncă politică activă. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus secția edituri și presă de pe lângă Sovietul din Moscova. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul editorial. — 184.

Tereteli, I. G. (1882—1959) — unul dintre liderii menșevismului. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kutais. În cadrul Dumei a condus fracțiunea social-democrată, a făcut parte din comisia agrară, a rostit o cuvântare în legătură cu declarația guvernamentală care fusese citită în Dumă de P. A. Stolîpin, a participat la dezbaterile în problema agrară și în alte probleme. În calitate de reprezentant al fracțiunii social-democrate din Dumă a luat parte cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al C.E. al Sovietului din Petrograd, defensist, partizan al unei coaliții cu burghezia. În mai 1917 a intrat în guvernul

provizoriu burghez ca ministru al poștelor și telegrafului, după evenimentele din iulie — ministru de interne, unul dintre inspiratorii prigoanei pogromiste declanșate împotriva bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Tereteli s-a situat în fruntea blocului anti-sovietic din Adunarea constituantă. A fost unul dintre conducătorii guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia. După victoria Puterii sovietice în Gruzia, emigrant alb. În 1923 a fost unul dintre organizatorii Internaționalei (a II-a) muncitorești socialiste unite, organizație oportunistă. Ultimii ani ai vieții, Tereteli și i-a petrecut în S.U.A. — 115, 129, 131, 132, 139, 143, 144, 148, 152, 224, 333—334.

U

Ulianov, V. I. — *vezi* Lenin, V. I.

V

Varin — *vezi* Fridolin, V. I.

Vasilcikov, B. A. (n. 1863) — prinț, mare moșier, membru în Consiliul de stat. În anii 1884—1890 a fost mareșalul nobilimii județene, iar din 1890 al celei guberniale în gubernia Novgorod; în 1900 a fost numit guvernator la Pskov. În anii 1906—1908 a ocupat postul de ministru al agriculturii în guvernul P. A. Stolîpin. A fost un promotor activ al politicii agrare stolîpiniste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. — 123, 124, 129, 140, 142, 158.

Verner — *vezi* Kalnin, T. P.

Viereck, Louis (1851—1921) — social-democrat german, oportunist. A fost un adept al lui E. Dühring. În anii 1884—1886 a fost deputat în Reichstag, în cadrul căruia a promovat o politică oportunistă. În 1896 a emigrat în America, unde a părăsit mișcarea muncitorească. În perioada primului război mondial a desfășurat o intensă activitate în favoarea Germaniei kaizerului, publicând în presa americană articole cu caracter filogerman. — 244, 245, 251.

Vinogradov, P. G. (1854—1925) — istoric, profesor la Universitatea din Moscova, apoi la cea din Oxford. Prin convingerile sale politice era apropiat de cadeți. El privea revoluția din 1905—1907 de pe pozițiile burghezii liberale, fapt care și-a găsit expresia în „Scrisorile politice“ publicate de el în ziarul „Russkie Vedomosti“ din 5 august 1905. În aceste scrisori, după cum a arătat V. I. Lenin, Vinogradov a exprimat „deosebit de pregnant interesele, tactica și psihologia burghezii egoiste...“ (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 224). Față de Revoluția Socialistă din Octombrie și de Puterea sovietică a avut o atitudine ostilă.

A scris „Studii asupra istoriei sociale a Angliei în evul mediu“, „Latifundiile medievale în Anglia“ și altele. — 347.

Vollmar, Georg-Heinrich (1850—1922) — unul dintre liderii aripii oportuniste a Partidului social-democrat din Germania, ziarist. La jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut a aderat la social-democrație, în anii 1879—1880 a fost redactor al ziarului „Der Sozial-demokrat“, organ al partidului, care apărea ilegal la Zürich; în repetate rânduri a fost ales deputat în Reichstag și în Landtagul bavarez. După abolirea legii excepționale împotriva socialiștilor, în 1891 Vollmar a rostit la München două cuvîntări, în care propunea ca activitatea partidului să fie limitată la lupta pentru reforme și chema la o politică de înțelegere cu guvernul. Împreună cu Bernstein, Vollmar a devenit ideolog al reformismului și revizionismului. El se pronunța împotriva ascuțirii luptei de clasă, încerca să demonstreze superioritatea „socialismului de stat“, chema social-democrația la o alianță cu liberalii; cu prilejul elaborării programului agrar al partidului, el a apărat interesele micilor proprietari de pămînt. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În ultimii ani ai vieții n-a mai avut o activitate politică intensă. — 243, 248, 394.

Voloșkoi, N. M. (n. 1875) — moșier, cadet. Din 1899 a fost în serviciul Cancelariei de stat în calitate de secretar gubernial. A fost mareșalul nobilimii al județului Greazoveț, gubernia Vologda, membru al adunării zemstvei guberniale; deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Vologda; în cadrul Dumei a făcut parte din comisia pentru problemele administrației locale și autoadministrării. — 211.

Vorovski, V. V. (Orlovski, P.) (1871—1923) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului bolșevic, eminent diplomat sovietic, publicist și critic literar. Și-a început activitatea revoluționară în 1890, în cercurile studențești. Din 1894 a fost membru activ al „Uniunii muncitorilor“ din Moscova, care era strîns legată de „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1899, aflîndu-se în deportare, a aderat la „Protestul social-democraților ruși“ împotriva „economistilor“, scris de Lenin. În 1902 a emigrat în străinătate și a devenit colaborator al „Iskrei“ leniniste. La începutul anului 1904, din însărcinarea lui V. I. Lenin, a întemeiat la Odesa Biroul din sud al P.M.S.D.R.; la sfîrșitul lunii august a plecat în străinătate, unde a aderat la declarația celor 22 de bolșevici. În 1905 a redactat, alături de Lenin, ziarele „Vpered“ și „Proletarii“; a participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului Nikolaev. De la sfîrșitul anului 1905 a lucrat în organizația bolșevicilor din Petersburg și în redacția ziarului bolșevic „Novaia Jizn“. În 1906 a participat, ca delegat, la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. În 1907 a condus organizația bolșevică din Odesa. Din cauza activității sale revoluționare intense a fost

arestat în repetate rânduri și deportat. În 1915 a plecat la Stockholm, iar în 1917, la propunerea lui V. I. Lenin, a făcut parte din Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a ocupat posturi de răspundere în diplomatie, reprezentant plenipotențiar al R.S.F.S.R. în țările scandinave (1917—1919) și în Italia (1921—1923), secretar general al delegației sovietice la Conferința de la Genova și reprezentant al Rusiei Sovietice la Conferința de la Lausanne. A fost ucis de albgardiști la Lausanne, la 10 mai 1923. Autor al unei serii de lucrări publicistice și de critică literară. — 32.

W

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat rus, exponent al intereselor „imperialismului militar-feudal” din Rusia țaristă; partizan convins al absolutismului; a căutat să mențină monarhia făcând făgăduieli și concesiuni neînsemnate burgheziei liberale și recurgând la crâncene represii împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbușirii revoluției din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicații (februarie-august 1892), ministru de finanțe (1892—1903), președinte al Consiliului de Miniștri (octombrie 1905 — aprilie 1906), prin măsurile luate de el în domeniul finanțelor, al politicii vamale, al construcțiilor de căi ferate, al legislației pentru reglementarea muncii în fabrici, prin stimularea intensă a investițiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia și la accentuarea dependenței ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit”, „agent de bursă” — așa l-a calificat V. I. Lenin. — 228, 296, 336.

Wischnewetzky — *vezi* Kelley-Wischnewetzky, Florence.

Z

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar apoi a mișcării social-democrate din Rusia. În mișcarea revoluționară a început să activeze în 1869. A fost membră a organizațiilor narodnice „Zemlea i volea” și „Cernii peredel”. La 24 ianuarie 1878, în semn de protest împotriva batjocurilor la care a fost supus deținutul politic Bogoliubov, a comis un atentat împotriva lui Trepov, guvernatorul orașului Petersburg. În 1880 a emigrat, iar în străinătate a rupt curînd cu narodnicismul și a trecut pe pozițiile marxismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii”. În ultimele două decenii ale secolului trecut a tradus în limba rusă „Mizeria filozofiei” de K. Marx și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință” de F. Engels, a scris „O schiță de istorie a Asociației Internaționale a Muncitorilor” și alte lucrări; a colaborat la publicațiile grupului „Eliberarea muncii”, la revistele „Novoe Slovo” și „Naucinoe Obozrenie”, în care a publicat o serie de articole de critică literară. Începînd din 1900 a făcut parte din redacția

ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegată cu drept de vot consultativ din partea redacției „Iskrei”, a aderat la minoritatea iskristă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Zasulici a devenit unul dintre liderii menșevismului și a făcut parte din redacția „Iskrei” menșevice. În 1905 s-a întors în Rusia. În perioada reacțiunii și a noului avânt revoluționar s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 254.

Zimin — vezi Krasin, L. B.

Zimin, D. L. (n. 1867) — socialist-revoluționar, țăran de origine. A lucrat ca învățător în gubernia Kazan, mai târziu director al unei școli elementare din Simbirsk. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Simbirsk. A fost membru în comisia pentru buget a Dumei, a participat la dezbaterile în problema agrară, luînd cuvîntul în numele fracțiunii socialiștilor-revoluționari. În 1917, la Conferința a VIII-a a socialiștilor-revoluționari, a fost ales membru în C.C. al partidului. În 1919 a fost membru al Consiliului și director al treburilor „armatei voluntare” albgardiste. — 129.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Februarie — iunie 1907)

- Februarie — iunie* — Lenin locuiește la Kuokkala (Finlanda), la vila „Vaza“.
- Februarie, 15—18 (februarie, 28 — martie, 3)* — Lenin scrie proiecte de rezoluții pentru Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. ; au fost publicate în nr. 14 din 4 martie 1907 al ziarului „Proletarii“.
- Lenin conduce o adunare a reprezentanților Comitetelor din Petersburg și din Moscova, ai Comitetului districtual din Moscova, ai Biroului regional al Regiunii centrale industriale și ai redacției ziarului „Proletarii“, în care se discută și se adoptă proiectele de rezoluții ale lui Lenin.
- Februarie, 17 (martie, 2)* — Lenin acordă un interviu lui Etienne Avenard, colaborator al ziarului „l'Humanité“, cu privire la tactica P.M.S.D.R. în timpul campaniei electorale.
- Februarie, 19 (martie, 4)* — Comitetul pentru presă din Petersburg a hotărât ca lucrarea lui Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ să fie confiscată.
- Februarie, 20 (martie, 5)* — Lenin scrie articolul „Deschiderea Dumei a II-a de stat“, apărut în aceeași zi în nr. 1 al ziarului „Novii Luci“ ca articol de fond.
- Lenin scrie articolul de fond „Duma a II-a și sarcinile proletariatului“, publicat sub formă de apel în nr. 2 din 23 februarie 1907 al ziarului „Rabocii“.
- Între 20 și 28 februarie (5 și 13 martie)* — Lenin scrie proiectul de apel al fracțiunii social-democrate din Duma a II-a de stat „În legătură cu declarația lui Stolîpin“.

- Februarie, 21*
(martie, 6) Lenin scrie articolul „Un prim pas important“ ; publicat în aceeași zi ca articol de fond în nr. 2 al ziarului „Novii Luci“.
- Februarie, mai târziu de 21*
(6 martie) — începutul lunii martie Lenin scrie articolul „Alegerile pentru Dumă și tactica social-democrației ruse“ ; publicat în nr. 26 din 27 martie 1907 al revistei „Die Neue Zeit“.
- Februarie, 22*
(martie, 7) În nr. 3 al ziarului „Novii Luci“ apare articolul lui Lenin „Au oare menșevicii dreptul să ducă o politică de sprijinire a cadeților?“
Lenin scrie articolul „Tactica mic-burgheză“, publicat în nr. 4 din 23 februarie 1907 al ziarului „Novii Luci“.
- Februarie, 23*
(martie, 8) Lenin scrie articolele „Organizatorii sciziunii despre viitoarea sciziune“ și „Despre tactica oportunistului“, publicate în nr. 5 din 24 februarie 1907 al ziarului „Novii Luci“.
- Februarie, 24*
(martie, 9) Lenin scrie articolul „Bolșevicii și mica burghezie“, publicat ca articol de fond în nr. 6 din 25 februarie 1907 al ziarului „Novii Luci“.
- Februarie, 25 sau 26*
(martie, 10 sau 11) Lenin scrie o notă, răspunzând la foiletonul lui L. Martov, „Mai departe nu se mai poate merge“, publicat în nr. 14 din 25 februarie 1907 al ziarului „Russkaia Jizn“ ; nota lui Lenin apare la 27 februarie în nr. 7 al ziarului „Novii Luci“, la rubrica „Revista presei“.
- Între 23 februarie și 4 martie*
(8 și 17 martie) Lenin scrie prima parte a articolului „Platforma social-democrației revoluționare“ ; publicat în nr. 14 din 4 martie 1907 al ziarului „Proletarii“.
- Februarie, 27*
(martie, 12) Lenin scrie articolul de fond „Apropiata dizolvare a Dumei și problemele de tactică“, publicat la 4 martie 1907 în nr. 14 al ziarului „Proletarii“.
- Februarie, 27 sau 28*
(martie, 12 sau 13) Lenin scrie articolul „Cadeții și trudovicii“ ; publicat în nr. 1 din 1 martie 1907 al ziarului „Raboceaia Molva“.
- Februarie, 28*
(martie, 13) Într-o ședință a fracțiunii social-democrate din Duma a II-a de stat se discută proiectul de apel „În legătură cu declarația lui Stolîpin“, scris de Lenin.

A doua jumătate a lunii februarie — aprilie Lenin redactează ziarele bolșevice „Novii Luci“, „Proletarii“ și „Nașe Eho“.

Lenin conduce ziarul muncitoresc de masă „Vpered“.

Sfârșitul lunii februarie — 1 (14) martie

Lenin ia cunoștință de textul interviului pe care l-a acordat colaboratorului ziarului „l'Humanité“ la 17 februarie (2 martie) 1907.

Martie, 1 (14)

Lenin scrie o scrisoare (în limba franceză) către colaboratorul ziarului „l'Humanité“, Etienne Avenard, în care îi spune că afirmațiile sale în interviul cu privire la rolul proletariatului în revoluția burghezo-democratică rusă și la aliatul proletariatului au fost redade greșit. Lenin propune ca în textul interviului să se introducă unele îndreptări referitoare la aceasta și la alte probleme. Interviul cu îndreptările lui Lenin este publicat în nr. 1 082 din 4 aprilie 1907 al ziarului „l'Humanité“.

Martie, mai târziu de 1 (14)

Lenin face o mențiune cu privire la publicare, unele sublinieri și note marginale pe foaia volantă a menșevicilor „Platforma tacticii în vederea apropiatului congres, elaborată de Martov, Dan, Starover, Martînov și alții, cu participarea unui grup de menșevici practicieni“.

Martie, 12 (25)

Lenin scrie partea a doua a articolului „Platforma social-democrației revoluționare“; publicat în nr. 15 din 25 martie 1907 al ziarului „Proletarii“.

Martie, 19 (aprilie, 1)

Lenin scrie articolul „Cum nu trebuie să se scrie rezoluții“ în legătură cu proiectul de rezoluție al menșevicilor, cu privire la atitudinea față de Duma de stat; publicat în aprilie 1907 în culegerea bolșevică „Probleme de tactică“ (vol. II, Petersburg).

Între 19 și 25 martie (1 și 7 aprilie)

Lenin scrie o postfață la articolul „Cum nu trebuie să se scrie rezoluții“ (publicată împreună cu articolul) și o observație pe marginea rezoluției social-democraților din Estonia cu privire la atitudinea față de Duma de stat (publicate în nr. 15 din 25 martie 1907 al ziarului „Proletarii“).

- Între 20 și 25 martie (2 și 7 aprilie)* Lenin scrie articolul „Pe buze miere și în inimă fier”, publicat în nr. 1 din 25 martie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Martie, 21 (aprilie, 3)* Lenin scrie articolul „Bazele tranzacției”, publicat ca articol de fond în nr. 15 din 25 martie 1907 al ziarului „Proletarii”.
- Între 21 și 26 martie (3 și 8 aprilie)* Lenin face însemnări, sublinieri, calcule cifrice pe broșura lui S. N. Prokopovici „Problema agrară în cifre” (Petersburg, 1907).
 Lenin scrie proiectul cuvântării în problema agrară, care urmează să fie rostită în Dumă de un membru al fracțiunii social-democrate.
- Martie, 25 (aprilie, 7)* Lenin prezidează ședințele primei sesiuni a Conferinței organizației orășenești Petersburg a P.M.S.D.R. de la Terioki (Finlanda) și ia cuvântul la dezbaterile asupra planului de reorganizare a Comitetului din Petersburg și în problemele muncii organizatorice a C.C. Lenin este ales delegat din partea conferinței pentru a ține legătura cu fracțiunea social-democrată din Duma a II-a de stat.
- Între 24 și 27 martie (6 și 9 aprilie)* Lenin scrie articolul „Duma și aprobarea bugetului”, publicat ca articol de fond în nr. 2 din 27 martie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Martie, 28 (aprilie, 10)* Lenin scrie articolul „Cucul îl laudă pe cocoș...”, publicat ca articol de fond în nr. 4 din 29 martie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Martie, 30 (aprilie, 12)* În nr. 5 al ziarului „Nașe Eho” apare articolul lui Lenin „Luptătorii intelectuali împotriva dominației intelectualilor”.
- Martie, 30—31 (aprilie, 12—13)* Lenin scrie articolul „Problema agrară și forțele revoluției”; articolul este publicat ca editorial în nr. 7 din 1 aprilie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Sfârșitul lunii martie* La prima ședință a comisiei de așa-zisă judecată de partid, înscenată de menșevici, Lenin rostește cuvântarea („Pledoaria (sau rechizitoriul împotriva părții menșevice a C.C.)”); în această cuvântare, el demască activitatea scizionistă dusă de menșevici în organizația Petersburg a P.M.S.D.R.

- Martie* La o consfătuire de instructaj a bolșevicilor care pleacă pe teren pentru organizarea alegerilor de delegați la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R., Lenin prezintă un raport despre momentul actual și sarcinile partidului.
- Aprilie, 2 (15)* Lenin scrie articolul „O Dumă anemică sau o mică burghezie anemică”, publicat ca articol de fond în nr. 8 din 3 aprilie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Aprilie, 3 (16)* Lenin scrie articolul „Banalitatea triumfătoare sau eserii cadetizanți”; publicat ca articol de fond în nr. 9 din 4 aprilie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Între 3 și 21 aprilie (16 aprilie și 4 mai)* Lenin scrie articolul „În legătură cu procesele verbale ale conferinței din noiembrie a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”.
- Aprilie, 4 (17)* Lenin scrie articolul „Fracțiunea social-democrată și ziua de 3 aprilie în Dumă”; publicat în nr. 10 din 5 aprilie 1907 al ziarului „Nașe Eho”.
- Aprilie, 5—6 (18—19)* Lenin scrie articolul „Forța și slăbiciunea revoluției ruse”; publicat în nr. 10 și 12 din 5 și 7 aprilie 1907 ale ziarului „Nașe Eho”.
- Mai devreme de 6 (19) aprilie* Lenin face însemnări, sublinieri pe margine și în text, precum și note marginale în cartea: „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere”, Stuttgart, 1906 („Scrisori și extrase din scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx și alții”, Stuttgart, 1906).
- Aprilie, 6 (19)* Lenin scrie prefața la traducerea rusă a cărții „Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții”.
- Aprilie, 7 și 8 (20 și 21)* În nr. 24 și 25 ale ziarului „Dro” („Vremea”), care apărea la Tiflis, se publică în limba gruzină articolul lui Lenin „Alegerile pentru Dumă și tactica social-democrației ruse”.

Aprilie, 8 (21) În nr. 13 al ziarului „Nașe Eho“ apare sub titlul „Marx și Engels despre Rusia“ o parte din prefața scrisă de Lenin la traducerea rusă a cărții „Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții“.

În sesiunea a doua a Conferinței organizației social-democrate Petersburg, Lenin ia cuvîntul la dezbaterile pe marginea raportului de activitate a fracțiunii social-democrate în Duma a II-a de stat și recomandă delegației din Petersburg să propună Congresului al V-lea al partidului să fie invitați la congres reprezentanți ai drujinelor de luptă ale P.M.S.D.R.

*Între 8 și 21
aprilie (21
aprilie și 11 mai)*

Lenin scrie articolul „Reorganizarea și lichidarea sciziunii din Petersburg“, consacrat rezultatelor conferinței organizației orașenești Petersburg a P.M.S.D.R.

Aprilie, 10 (23)

Lenin scrie articolul „Duma și liberalii ruși“, publicat în aceeași zi ca articol de fond în nr. 14 al ziarului „Nașe Eho“.

*Între 10 și 15
(23 și 28) aprilie*

Lenin scrie articolul „Larin și Hrustalev“, care apare în nr. 1 din 15 aprilie 1907 al ziarului „Trud“.

*Între 11 și 21
aprilie (24
aprilie și 4 mai)*

Lenin scrie articolul „Cu privire la problema revoluției general-naționale“.

*Aprilie, mai
de vreme de
15 (28)*

În culegerea „Probleme de tactică“ (vol. I, Petersburg) apare articolul lui Lenin „Platforma tactică a menșevicilor“.

*Aprilie, mai
de vreme de 21
(4 mai)*

Lenin lucrează la broșura „Raport către Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. cu privire la sciziunea din Petersburg și la instituirea, în legătură cu aceasta, a unei comisii de judecată de partid“; el scrie începutul și capitolul doi al broșurii: „Scurt conspect al istoriei reale a sciziunii din Petersburg“; broșura a fost publicată în aprilie 1907.

Lenin este ales delegat la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. și primește mandat din partea organi-

zației de partid din regiunea Kamei de sus (Ural).

Lenin participă la consfătuirea de la Terioki a bolșevicilor și menșevicilor, la care se discută problemele legate de apropiatul Congres al V-lea al P.M.S.D.R. ; el se ridică împotriva propunerii lui Akselrod de a se convoca un „congres muncitoresc“.

*A doua înmățate
a lunii aprilie,
mai devreme de
21 (4 mai)*

Lenin pleacă la Copenhaga, unde urma să aibă loc deschiderea Congresului al V-lea al P.M.S.D.R.

*Între 21 și 28
aprilie (4 și
11 mai)*

La ședința bolșevicilor delegați la congres, sosiți la Copenhaga, Lenin ia cuvântul în problema drujinelor de luptă.

Lenin îi trimite o telegramă, la Oslo, lui Oskar Nissen, președintele Partidului muncitoresc din Norvegia, interesându-se dacă există posibilitatea de a se ține în Norvegia Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Nissen s-a adresat ministrului afacerilor externe al Norvegiei. Guvernul norvegian a răspuns printr-un refuz.

*Între 24 și 28
aprilie (7 și
11 mai)*

În drum spre Londra, unde urma să aibă loc Congresul al V-lea al P.M.S.D.R., Lenin se abate pentru câteva zile la Berlin. Împreună cu A. M. Gorki, care se afla atunci la Berlin, Lenin se întâlnește cu K. Kautsky și R. Luxemburg, vizitează monumentele orașului.

*Sfârșitul lunii
aprilie*

Lenin sosește la Londra, participă la instalarea delegaților bolșevici, conduce ședința delegaților fracțiunii bolșevice, care constituie continuarea ședinței începute la Copenhaga, intră în componența biroului fracțiunii ales la această ședință.

'Aprilie

În culegerile „Probleme de tactică“ se publică articolele lui Lenin „Dezorientarea unora care s-au supărat (În jurul problemei congresului muncitoresc)“ și „Fr. Mehring despre Duma a II-a“ (vol. II Petersburg).

*Aprilie, 30 —
mai, 19 (mai,
13 — iunie, 1)*

Lenin ia parte la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., în care are un rol conducător, participă la ședințele fracțiunii bolșevice, face parte din mai multe comisii ale congresului, participă la consfătuirile prezidiului congresului, prezidează ședințele, se întreține cu delegații.

În timpul liber, între ședințe, Lenin vizitează Muzeul Britanic, teatrele din Londra.

Aprilie, 30
(mai, 13)

Deschiderea Congresului al V-lea al P.M.S.D.R. la Londra. Lenin este ales în prezidiul congresului. După prima ședință a congresului, Lenin participă la ședința fracțiunii bolșevice, în cadrul căreia se studiază raportul de forțe dintre bolșevici și menșevici existent la congres.

Mai, 1 (14)

La ședința a doua a congresului, Lenin ia în două rînduri cuvîntul în cadrul discuțiilor în jurul proiectului de regulament al congresului.

La ședința a treia a congresului, Lenin se pronunță împotriva închiderii discuțiilor în problema ordinii de zi.

Mai, 2 (15)

Lenin ia cuvîntul la ședința a patra, cerînd ca pe ordinea de zi a congresului să fie incluse problemele principale privind bazele tacticii partidului în revoluția burghezo-democratică.

La ședința a cincea a congresului, Lenin ia cuvîntul în apărarea votului nominal pe bază de buletine.

În nr. 16 al ziarului „Proletarii“ apar articolele lui Lenin „Reorganizarea și lichidarea sciziunii din Petersburg“, „Cu privire la problema revoluției general-naționale“ și „În legătură cu procesele-verbale ale Conferinței din noiembrie a organizațiilor din armată și a organizațiilor de luptă ale P.M.S.D.R.“

Mai, 3 (16)

Lenin prezidează a șasea și a șaptea ședință ale congresului. La ședința a șasea, în calitate de președinte, propune să se prezinte mulțumiri reprezentanților Federației social-democrate din Anglia pentru serviciile aduse la organizarea congresului, ia cuvîntul în problema ordinii în care urmează să fie discutate punctele adoptate de pe ordinea de zi. Luînd cuvîntul la ședința a șaptea, Lenin comunică delegaților că printre participanții la congres se află M. Quelch, reprezentantul Federației social-democrate din Anglia, și R. Luxemburg, reprezentanta social-democrației germane, și-i salută în numele congresului.

- Mai, 4 (17)* Lenin ia cuvîntul la ședința a opta o congresului, la dezbaterile pe marginea raportului de activitate a Comitetului Central, criticînd tactica oportunistă a menșevicilor ; întocmește conspectul cuvîntării sale în această problemă pentru buletinul ședinței a opta a congresului.
- Mai, 5 (18)* La ședința a unsprezecea a congresului, Lenin ia cuvîntul în problema cheltuirii sumei de 60 000 de ruble din banii partidului ; propune să fie ascultată prima parte a raportului de activitate a fracțiunii din Dumă, prezentat de I. G. Tereteli.
- Mai, 8 (21)* Lenin prezidează ședințele a paisprezecea și a cincisprezecea ale congresului. La ședința a cincisprezecea, Lenin ia cuvîntul în dezbaterile pe marginea raportului fracțiunii din Dumă, criticînd greșelile ei politice, semnează declarația delegației din partea regiunii Uralului în legătură cu cuvîntarea lui F. I. Dan, în cadrul dezbaterilor pe marginea raportului de activitate al fracțiunii din Dumă (declarației i se dă citire în aceeași ședință a congresului).
- Mai, 9 (22)* La ședința a șaisprezecea, Lenin este ales în comisia însărcinată cu elaborarea proiectului de rezoluție asupra raportului de activitate al fracțiunii din Dumă.
- Mai, 9—10 (22—23)* Lenin ia parte la lucrările comisiei însărcinate cu elaborarea proiectului de rezoluție asupra raportului fracțiunii din Dumă.
- Mai, 10 (23)* La ședința a optsprezecea a congresului se dă citire declarației lui V. I. Lenin în legătură cu denaturarea de către L. Martov a interviului acordat de Lenin unui colaborator al ziarului „l'Humanité“.
- Mai, 11 (24)* Lenin ia cuvîntul la ședința a douăzecea a congresului cu privire la procedura adoptării rezoluției asupra raportului fracțiunii din Dumă.
- La ședința a douăzeci și una a congresului, Lenin propune ca în comisia însărcinată cu elaborarea statutului fracțiunii din Dumă să se discute proiectul de statut prezentat de V. M. Serov (bolșevic, deputat în Duma a II-a de stat).

- Mai, 12 (25)* La ședința a douăzeci și doua a congresului, Lenin prezintă raportul cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.
- Mai, 12—16 (25—29)* Lenin ia parte la lucrările comisiei pentru elaborarea rezoluției cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, transformă proiectul de rezoluție prezentat de delegații polonezi la congres în legătură cu raportul de activitate a fracțiunii din Dumă, într-o rezoluție cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. (La congres a fost discutat un alt proiect de rezoluție, prezentat de bolșevici, cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, proiect scris de Lenin.)
- Mai, 13 (26)* În căutare de mijloace bănești, necesare pentru continuarea lucrărilor congresului, Lenin împreună cu A. M. Gorki, G. V. Plehanov și alți delegați îl vizitează pe pictorul englez Felix Moschelès.
- Mai, 14 (27)* La ședința a douăzeci și patra a congresului, Lenin rostește cuvântul de încheiere la raportul cu privire la atitudinea față de partidele burgheze; face o comunicare despre lucrările comisiei însărcinate cu elaborarea rezoluției cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.
- Lenin prezidează ședința a douăzeci și cincea (închisă), la care se discută problema mijloacelor bănești necesare pentru continuarea lucrărilor congresului. În cadrul ședinței îi informează pe delegați despre vizita făcută pictorului englez Felix Moschelès.
- Mai, 15 (28)* La ședința a douăzeci și șasea a congresului, Lenin rostește o cuvântare în cadrul dezbaterilor pe marginea rezoluției cu privire la atitudinea față de partidele burgheze, susținând proiectul prezentat de bolșevici; după ce proiectul bolșevic a fost adoptat ca bază de discuții, se ridică împotriva amendamentelor propuse de M. I. Liber și L. D. Troțki la această rezoluție.
- Lenin prezidează ședința a douăzeci și șaptea a congresului, luînd cuvântul împotriva amendamentelor propuse de Brohes (delegat din partea Bundului) și Troțki la rezoluția bolșevicilor cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.

- Mai, 16 (29)* La ședința a douăzeci și opta a congresului, Lenin ia cuvântul, pronunțându-se împotriva amendamentului propus de L. Martov la rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.
- La ședința a douăzeci și noua, Lenin prezintă în scris propunerea de a se trece la lucrări curente ; ia cuvântul împotriva amendamentelor propuse de L. Troțki, L. Martov și A. Martînov la rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele burgheze. Congresul adoptă rezoluția scrisă de Lenin cu privire la atitudinea față de partidele burgheze.
- La consfătuirea prezidiului congresului, Lenin ia cuvântul, referindu-se la protestul lui F. I. Dan în legătură cu propunerea făcută de Lenin în ședința a douăzeci și noua de a se trece la lucrări curente, dă replici și face unele propuneri în problemele de procedură.
- Mai, nu înainte de 16 (29) — nu mai târziu de 18 (31)* Lenin rostește o cuvîntare la banchetul organizat de unii lideri liberali la Londra în cinstea delegaților la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.
- Mai, 17 (30)* Lenin ia parte la consfătuirea prezidiului congresului.
- Lenin, împreună cu alți delegați la congres, semnează angajamentul de a restitui împrumutul obținut de la fabricantul liberal Joseph Fels pentru acoperirea cheltuielilor Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., participă la ședința fracțiunii bolșevice a congresului.
- Mai, 17—18 (30—31)* Lenin introduce unele îndreptări în proiectul inițial de rezoluție a bolșevicilor cu privire la Duma de stat, ia parte la lucrările comisiei însărcinate cu elaborarea acestei rezoluții și-și face însemnări în legătură cu desfășurarea dezbaterilor în cadrul ședinței comisiei.
- Mai, 18 (31)* În ședința a treizeci și treia a congresului, Lenin prezintă raportul comisiei însărcinate cu elaborarea rezoluției cu privire la Duma de stat. În aceeași ședință, Lenin notează rezultatele votului obținut de rezoluția bolșevicilor cu privire la „congresul muncitoresc“, adoptată de congres, face calculele cifrice ale rezultatelor votului în problema adoptării ca bază de discuții a proiectului

tului de rezoluție prezentat de bolșevici cu privire la Duma de stat (la ședința următoare a congresului, rezoluția este adoptată în ansamblu).

*Mai, 19
(iunie, 1)*

Lenin prezidează ședințele a treizeci și patra și a treizeci și cincea ale congresului.

La ședința a treizeci și cincea, Lenin propune ca problema reprezentantului P.M.S.D.R. în Biroul Socialist Internațional să fie rezolvată de noul Comitet Central. Congresul acceptă această propunere. Lenin se pronunță împotriva propunerii menșevicilor de a denumi congresul „Primul congres de la Londra al partidului unit” și se declară pentru adoptarea denumirii de Congresul al V-lea. La discutarea problemei membrilor supleanți ai Comitetului Central, Lenin propune ca ei să fie desemnați de către fracțiuni; propune balotajul pentru candidații la posturile de membri supleanți ai C.C. care au întrunit un număr egal de voturi, și ia cuvântul la dezbateri, arătând că ședința restrânsă a congresului este în drept să procedeze la balotaj. Propunerea lui Lenin este adoptată de congres. Congresul îl alege pe Lenin în Comitetul Central al P.M.S.D.R.

*Mai, după 19
(1 iunie)*

La încheierea lucrărilor Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., Lenin ia parte la ultima ședință a fracțiunii bolșevice, în cadrul căreia sînt discutate rezultatele acestor lucrări. La această ședință este ales un Centru Bolșevic, în frunte cu Lenin, care trebuie să asigure aplicarea unci linii consecvent revoluționare în spiritul hotărîrilor congresului.

*Între 19 mai
și 3 iunie
(1 și 16 iunie)*

Lenin scrie articolul „Atitudinea față de partidele burgheze”. Post-scriptumul la acest articol a fost scris în iunie, mai târziu de 8 (21) ale lunii. Articolul a fost publicat în culegerea bolșevică „Rezultatele Congresului de la Londra” (Petersburg, 1907).

Mai, 20—24

Lenin redactează stenogramele cuvîntărilor pe care le-a rostit la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R., lucrează la biblioteca de la British Museum.

*Mai, 21—25
(iunie 3—7)*

Lenin ia parte la Congresul al II-lea de la Londra al Social-democrației din Ținutul leton.

*Mai, 24
(iunie, 6)*

La ședința a opta, de seară, a Congresului al II-lea al Social-democrației din Ținutul leton, Lenin prezintă raportul asupra sarcinilor proletariatului în momentul actual al revoluției burghezo-democratice; prezintă un proiect de rezoluție în această problemă. Rezoluția propusă de Lenin este anexată la procesele-verbale ale congresului; apare la 7 (20) iulie 1907 în ziarul social-democrației letone „Zihņa”.

*Sfârșitul lunii
mai — nu mai
târziu de 3
(16) iunie*

După încheierea lucrărilor congresului, Lenin se înapoiază la Kuokkala.

La Terioki, în fața unor muncitori veniți din Petersburg, Lenin rostește o cuvîntare despre Congresul al V-lea al P.M.S.D.R.

C U P R I N S

Prefață	VII
-------------------	-----

1907

PROIECTE DE REZOLUȚII PENTRU CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R.	1—11
--	------

1. Cu privire la momentul actual al revoluției de-
mocratice	3
2. Cu privire la atitudinea față de partidele burghize	4
3. Cu privire la tactica social-democrației în Duma
de stat	6
4. Cu privire la agravarea mizeriei economice a ma-
selor și la ascuțirea luptei lor economice	8
5. Cu privire la organizațiile muncitorești fără partid
în legătură cu curentul anarhosindicalist din rîndu-
rile proletariatului	9

TACTICA P.M.S.D.R. ÎN TIMPUL CAMPANIEI ELEC- TORALE. * <i>Interviu acordat unui colaborator al ziarului</i> <i>„L'Humanité” 17 februarie (2 martie) 1907</i>	12—18
--	-------

*DESCHIDEREA DUMEI A II-A DE STAT	19—22
---	-------

*DUMA A II-A ȘI SARCINILE PROLETARIATULUI	25—27
---	-------

*ÎN LEGĂTURĂ CU DECLARAȚIA LUI STOLIPIN <i>Proiect de apel</i>	28—30
---	-------

UN PRIM PAS IMPORTANT	31—34
---------------------------------	-------

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

AU OARE MENȘEVICII DREPTUL SĂ DUCĂ O POLITICĂ DE SPRIJINIRE A CADEȚILOR?	35—37
ALEGERILE PENTRU DUMĂ ȘI TACTICA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE	38—48
TACTICA MIC-BURGHEZĂ	49—53
ORGANIZATORII SCIZIUNII DESPRE VIITOAREA SCIZIUNE	54—56
DESPRE TACTICA OPORTUNISMULUI	57—62
BOLȘEVICII ȘI MICA BURGHEZIE	63—67
*RĂSPUNS LUI L. MARTOV	68
APROPIATA DIZOLVARE A DUMEI ȘI PROBLEMELE DE TACTICĂ	69—73
CADEȚII ȘI TRUDOVICII	74—77
PLATFORMA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE	78—88
I	78
II	83
CUM NU TREBUIE SĂ SE SCRIE REZOLUȚII	89—113
In loc de postfață	111
*OBSERVAȚIE PE MARGINEA REZOLUȚIEI SOCIAL-DEMOCRAȚILOR DIN ESTONIA	114
PE BUZE MIERE ȘI ÎN INIMĂ FIERE	115—121
BAZELE TRANZACȚIEI	122—126
*PROIECT DE CUVÎNTARE ÎN DUMA A II-A DE STAT ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA AGRARĂ	129—162
DUMA ȘI APROBAREA BUGETULUI	165—168
CUCUL ÎL LAUDĂ PE COCOȘ...	169—172
LUPTĂTORII INTELECTUALI ÎMPOTRIVA DOMINAȚIEI INTELECTUALILOR	173—177

DEZORIENTAREA UNORA CARE S-AU SUPĂRAT (<i>In jurul problemei congresului muncitoresc</i>)	178—191
PLATFORMA TACTICĂ A MENȘEVICILOR	192—207
PROBLEMA AGRARĂ ȘI FORȚELE REVOLUȚIEI	208—212
O DUMĂ ANEMICĂ SAU O MICĂ BURGHEZIE ANEMICĂ	213—216
PLATITUDINEA TRIUMFĂTOARE SAU ESERII CA- DETIZANȚI	217—220
FRACTIUNEA SOCIAL-DEMOCRATĂ ȘI ZIUA DE 3 APRILIE ÎN DUMĂ	221—224
FORȚA ȘI SLĂBICIUNEA REVOLUȚIEI RUSE	225—234
I	225
II	230
*PREFAȚĂ LA TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A CĂRȚII „SCRISORI ADRESATE LUI F. A. SORGE ȘI ALTORA DE CĂTRE J. PH. BECKER, J. DIETZGEN, F. ENGELS, K. MARX ȘI ALȚII“	235—255
O apreciere clasică asupra oportunismului intelectua- list în rîndurile social-democrației	248
*DUMA ȘI LIBERALII RUȘI	256—259
LARIN ȘI HRUSTALEV	260—265
FR. MEHRING DESPRE DUMA A II-a	266—273
Liberalismul german și Duma rusă	267
REORGANIZAREA ȘI LICHIDAREA SCIZIUNII DIN PETERSBURG	274—283
CU PRIVIRE LA PROBLEMA REVOLUȚIEI GENERAL- NAȚIONALE	284—288
ÎN LEGĂTURĂ CU PROCESELE-VERBALE ALE CON- FERINȚEI DIN NOIEMBRIE A ORGANIZAȚIILOR DIN ARMATĂ ȘI A ORGANIZAȚIILOR DE LUPTĂ ALE PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMO- CRAT DIN RUSIA	289—299

RAPORT CĂTRE CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R. CU PRIVIRE LA SCIZIUNEA DIN PETERSBURG ȘI LA INSTITUIREA ÎN LEGĂTURĂ CU ACEASTA A UNEI COMISII DE JUDECATĂ DE PARTID	300—318
--	---------

I. Pledoaria lui Lenin (sau rechizitoriul său împotriva părții menșevice a C.C.) în fața comisiei de judecată de partid	302
---	-----

II. Scurt conspect al istoriei reale a sciziunii din Petersburg	314
---	-----

* CONGRESUL AL V-LEA AL P.M.S.D.R. 30 aprilie — 19 mai (13 mai — 1 iunie) 1907	319—377
--	---------

*1. INTERVENȚIE ÎMPOTRIVA PROPUNERII DE A SE ÎNCHEIA DEZBATERILE ÎN LEGĂTURĂ CU ORDINEA DE ZI A CONGRESULUI. 1 (14) mai	321
---	-----

2. CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN CADRUL DISCUȚIILOR CU PRIVIRE LA ORDINEA DE ZI A CONGRESULUI. 2 (15) mai	322
--	-----

*3. INTERVENȚIE ÎN APĂRAREA VOTULUI NOMINAL PRIN BULETINE. 2 (15) mai	325
---	-----

*4. INTERVENȚIE ÎN CALITATE DE PREȘEDINTE ÎN ȘEDINȚA A 6-A A CONGRESULUI. 3 (16) mai	326
--	-----

1	—
2	—

5. CUVÎNTARE LA RAPORTUL DE ACTIVITATE AL C.C. 4 (17) mai	327
---	-----

6. CUVÎNTARE LA RAPORTUL DE ACTIVITATE AL FRAȚIUNII DIN DUMĂ. 8 (21) mai	333
--	-----

7. DECLARAȚIE PENTRU RESTABILIREA UNOR FAPTE. 10 (23) mai	338
---	-----

8. DECLARAȚIE. 11 (24) <i>mai</i>	340
9. RAPORT CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE. 12 (25) <i>mai</i>	341
10. CUVINT DE INCHEIERE LA RAPORTUL CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE. 14 (27) <i>mai</i>	355
*11. CUVINTARE DESPRE ATITUDINEA FAȚĂ DE PROIECTUL DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PARTIDELE BURGHEZE PREZENTAT DE POLONEZI. 15 (28) <i>mai</i>	361
*12. OBIECȚIE ÎMPOTRIVA AMENDAMENTULUI LUI LIBER LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE, PREZENTATĂ DE BOLȘEVICI ȘI ADOPTATĂ DE CONGRES. 15 (28) <i>mai</i>	365
*13. OBIECȚII ÎMPOTRIVA AMENDAMENTELOR LUI TROȚKI LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE, PREZENTATĂ DE BOLȘEVICI ȘI ADOPTATĂ DE CONGRES. 15 și 16 (28 și 29) <i>mai</i>	366
1	—
2	—
*14. OBIECȚII ÎMPOTRIVA AMENDAMENTELOR LUI MARTOV LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE, PREZENTATĂ DE BOLȘEVICI. 16 (29) <i>mai</i>	367
1	—
2	—
*15. OBIECȚII ÎMPOTRIVA AMENDAMENTELOR LUI MARTINOV LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE. 16 (29) <i>mai</i>	369
1	—
2	—

16. RAPORTUL COMISIEI PENTRU ELABORAREA REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA DUMA DE STAT. 18 (31) mai	371
*17. INTERVENȚIE ÎN PROBLEMA DENUMIRII CONGRESULUI. 19 mai (1 iunie)	376
*18. OBSERVAȚII FĂCUTE ÎN CADRUL DEZBATE- RILOR ÎN PROBLEMA BALOTAJULUI DECLA- RAT ÎN ALEGERILE PENTRU C.C. 19 mai (1 iunie)	377
1	—
2	—

CU PRIVIRE LA SARCINILE PROLETARIATULUI ÎN
MOMENTUL ACTUAL AL REVOLUȚIEI BURGHEZO-
DEMOCRATICE 378—379

ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE BURGHEZE . 380—402

I	381
II	392
III	398

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă
în prezent. (Februarie — iunie 1907) 405—406

Lista publicațiilor la a căror redactare a participat
V. I. Lenin 407

Lista de lucrări care s-ar putea să fie ale lui V. I. Lenin 408

Adnotări 409—485

Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de
V. I. Lenin 486—524

Indice de nume 525—577

Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin 578—590

ILUSTRĂȚII

Prima pagină a ziarului „Rabocii” nr. 2 din 23 februarie 1907, cu un articol de fond scris de V. I. Lenin . . .	23
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Proiect de cuvântare în Duma a II-a de stat în legătură cu problema agrară”. — 1907	127
Prima pagină a ziarului „Nașe Eho” nr. 2 din 27 martie 1907, cu articolul de fond „Duma și aprobarea bugetului”, scris de V. I. Lenin	163

Dat la cules 30.01.1963. Bun de tipar 21.03.1963. Apărut 1963. Hirtie semivelină de 63 g/m², 540×840/16. Coll editoriale 36.53. Coli de tipar 39. A.T. 3253 90/1963. C.Z. pentru bibliotecă 3C2=R.

Tiparul executat sub comanda nr 5 434 30 133 la Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piața Scintei nr. 1, București — R.P.R.

